

ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

FINTECH

Κλαδική Έρευνα στις
Χρηματοοικονομικές Τεχνολογίες

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 22

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Κλαδική Έρευνα στις Χρηματοοικονομικές Τεχνολογίες
(βάσει του άρθρου 40 του Ν. 3959/2011)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1	Εισαγωγή.....	5
2	Οικονομικά και Στρατηγική: FinTech, Big Banks and Big Tech.....	8
3	Η Κλαδική Έρευνα: έναρξη, μεθοδολογία, στόχευση.....	50
3.1	Μεθοδολογία και Μέτρα Έρευνας.....	50
3.2	Δημόσια Πρόσκληση για υποβολή Παρατηρήσεων	51
3.3	Δημόσια Τηλεδιαβούλευση	52
3.4	Έρευνα Αγοράς / Ταυτότητα	55
4	Νομοθετικό πλαίσιο.....	57
4.1	Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	57
4.2	Η Παροχή Υπηρεσιών Εμπιστοσύνης	60
4.3	Ρυθμιστικό Πλαίσιο για Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.....	64
4.3.1	Γενικές ρυθμίσεις	64
4.3.2	Ειδικότερα οι κανόνες για το Know Your Customer (KYC)	69
4.3.3	Οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας	73
4.4	Προστασία του Καταναλωτή	75
4.5	Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.....	80
4.6	Η «ανθεκτικότητα» στον κυβερνοχώρο (“CyberResilience”).....	86
5	Η Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ	92
6	Η Εθνική Αγορά βάσει της έρευνας αγοράς.....	96
6.1	Τρέχουσα κατάσταση και αναμενόμενη εξέλιξη.....	96
6.2	Βασικά χαρακτηριστικά εταιριών FinTech στην Ελλάδα	99
6.3	Ισχυροί Παίκτες και Ανταγωνιστικά Πλεονεκτήματα.....	103
6.4	Επιχειρηματικά Μοντέλα.....	108
6.5	Χρήση αλγορίθμων και μαζικών δεδομένων.....	110
6.6	Προσβαση σε δεδομένα	114
6.7	Οι επιπτώσεις στην καινοτομία και τον ανταγωνισμό του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου	116
6.8	Ζήτηση και Προβλήματα Αποδοτικότητας.....	119

6.9	Θέματα καταναλωτικών κινδύνων στις υπηρεσίες FinTech στην εθνική αγορά	122
6.10	Προτάσεις αναφορικά με τη θέσπιση νέων ρυθμίσεων βάσει της έρευνας...	126
7	Οι Υπηρεσίες Πληρωμών	130
7.1	Νομοθετικό Πλαίσιο	130
7.1.1	Ίδρυση και λειτουργία πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων	130
7.1.2	Οι Υπηρεσίες Πληρωμών	137
7.1.3	Το Ρυθμιστικό Πλαίσιο των Υπηρεσιών Ηλεκτρονικού Χρήματος.....	145
7.1.4	Η στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ.....	148
7.2	Θέματα Ανταγωνισμού στις υπηρεσίες πληρωμών που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην Έρευνα Αγοράς	151
7.2.1	Επιχειρηματικό Μοντέλο και κατηγοριοποίηση παρόχων	151
7.2.1.1	Σχέσεις παρόχων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά στάδια	156
7.2.2	Εκτίμηση χρήσης ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών και χρήση QR.....	161
7.2.3	Προσβασιμότητα και Τυποποίηση	170
7.2.4	Ισχυροί Παίκτες και Big Techs	181
7.2.5	Επιπτώσεις νέων τεχνολογιών (cloud/AI /Blockchain).....	184
7.2.6	Αδειοδότηση.....	187
7.2.7	Αξιολόγηση ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου και προτάσεις για πρωτοβουλίες από την ΕΑ	188
7.2.8	Θέματα ειδικώς αναφορικά με την PSD2.....	195
8	Υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτοστοιχείων.....	200
8.1	Νομοθετικό Πλαίσιο	200
8.2	Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα αγοράς	204
8.2.1	Επιχειρηματικά Μοντέλα	205
8.2.2	Εκτίμηση μελλοντικών εξελίξεων και Ισχυροί Παίκτες	205
8.2.3	Πιθανά προβλήματα ανταγωνισμού	208
9	Χορήγηση δανείων ή λοιπών χρηματοδοτήσεων / πιστώσεων, P2P Lending, Crowdfunding, Buy Now Pay Later (99-105)	211
9.1	Νομοθετικό Πλαίσιο - Γενικά.....	211

9.2	Νομοθετικό Πλαίσιο : Crowdfunding - Συμμετοχική Χρηματοδότηση.....	212
9.3	Ο Κανονισμός 2020/1503	214
9.4	Ο Ν. 4701/2020 για τις μικροχρηματοδοτήσεις	216
9.5	Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην ερευνητική αγοράς	218
10	Ασφαλιστικές Υπηρεσίες.....	221
10.1	Νομοθετικό Πλαίσιο	221
10.2	Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην ερευνητική αγοράς	226
11	Νεότερες εξελίξεις – πρωτοβουλίες ρυθμιστικών αρχών και ΕΕ.....	239
11.1	Το Προστατευμένο Κανονιστικό Περιβάλλον (Regulatory Sandbox) της ΤτΕ	239
11.2	Ο Κόμβος Καινοτομίας Χρηματοοικονομικής Τεχνολογίας της ΤτΕ και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς	240
11.3	Η έρευνα της Γαλλικής Αρχής Ανταγωνισμού.....	242
11.4	Η έρευνα της Ισπανικής Αρχής Ανταγωνισμού.....	249
11.5	Η έρευνα της Πορτογαλικής Αρχής Ανταγωνισμού.....	254
11.6	Οι έρευνες και οι εξελίξεις στο Ηνωμένο Βασίλειο	261
11.7	Η έρευνα στο Ισραήλ	267
11.8	Η έρευνα στον Καναδά	268
11.9	Το μέλλον της Ανοικτής Χρηματοδότησης (<i>Open Finance</i>).....	278
12	Προτάσεις	283
12.1	Προτάσεις για υπηρεσίες πληρωμών	285
12.1.1	Το ζήτημα της τυποποίησης των τεχνικών προτύπων για τα APIs ειδικότερα	291
12.2	Προτάσεις για InsurTech	296

1 Εισαγωγή¹

1. Ο κλάδος των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών, δηλαδή της παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών μέσω καινοτόμων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, αποτελεί μια νέα και διαρκώς αναπτυσσόμενη αγορά, η οποία στη χώρα μας βρίσκεται σε αρχικό στάδιο διαμόρφωσης. Ο όρος «FinTech» χρησιμοποιείται για να περιγράψει την τεχνολογική καινοτομία στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες από την οποία θα μπορούσαν να προκύψουν νέα επιχειρηματικά μοντέλα, εφαρμογές, διεργασίες ή προϊόντα και η οποία θα μπορούσε να έχει συνακόλουθη ουσιαστική επίδραση στις χρηματοπιστωτικές αγορές και στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο παρέχονται οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες². Σύμφωνα με έρευνα της Ernst & Young, το 2019, το 64% των ενεργών χρηστών του διαδικτύου παγκοσμίως αποτελούσε και χρήστη υπηρεσιών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας, ενώ το 96% των καταναλωτών γνώριζε τουλάχιστον μία σχετική υπηρεσία. Ειδικά για την Ελλάδα, αν και δεν είναι γνωστά τα αντίστοιχα ποσοστά, η διείσδυση των συγκεκριμένων τεχνολογιών παρουσιάζει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, δεδομένης της ραγδαίας αύξησης της υιοθέτησης της ηλεκτρονικής τραπεζικής και των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών κατά τα τελευταία έτη και ενδέχεται αυτή η τάση να συνεχίσει εντατικά, ειδικά δε λόγω και της πανδημίας COVID-19 μέσω και της εντατικότερης χρήσης ηλεκτρονικών πληρωμών ως συνέπεια της αύξησης του ηλεκτρονικού εμπορίου.

¹ Από την Ολομέλεια της ΕΑ στην παρούσα κλαδική συνέβαλαν οι Ιωάννης Λιανός (Πρόεδρος ΕΑ), Χ. Νικολοπούλου (Αντιπρόεδρος ΕΑ), καθώς και συνεισέφεραν (σε προηγούμενες εκδόσεις) η Καλλιόπη Μπενετάτου (πρώην αντιπρόεδρος ΕΑ), καθώς και οι Σωτήρης Καρκαλάκος (μέλος ΕΑ), Ιωάννης Στεφάτος (εισηγητής ΕΑ).

Η παρούσα Κλαδική ετοιμάστηκε από τη Δ' Διεύθυνση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και συνέβαλαν σε αυτή τα εξής στελέχη της ΓΔΑ: Ι. Αποστολάκης, Προϊστάμενος Δ' Δ/σης, Κ. Λουκάκη, Επίκουρη Εισηγήτρια καθώς και σε προηγούμενες εκδόσεις οι Κωνσταντίνα Σκανδάλη, Α. Θέμελης Συνεργασία εμπειρογνώμωνων και ασκουμένων ΕΑ: Ιωάννα Μαρκάτη, Ιωάννης Ρίζος, Γιώργος Κωνσταντίνου.

Ειδικός Εμπειρογνώμονας στην Επιτροπή Ανταγωνισμού για το Fintech Εμπειρογνώμονες (ανάθεση από ΕΑ): Καθηγητής Μάρκος Ζαχαριάδης (για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της έρευνας).

² Βλ. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Σχέδιο δράσης για τη χρηματοοικονομική τεχνολογία: Για έναν πιο ανταγωνιστικό και καινοτόμο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό τομέα, 8.3.2018 COM(2018) 109 final, με περαιτέρω παραπομπή σε <http://www.fsb.org/what-we-do/policy-development/additional-policy-areas/monitoring-of-FinTech/>. Βλ. εναλλακτικά και τη χρήση του όρου «ψηφιακός χρηματοοικονομικός τομέας» στην ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με μια Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ 24.9.2020 COM(2020) 591 final.

2. Η χρήση των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών παρέχει σημαντικά οφέλη για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις, καθώς συντελεί στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, τα οποία εμφανίζουν σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι των παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως η ταχύτητα, η ευκολία, η διαφάνεια, η χαμηλότερη τιμή και η ευρεία διαθεσιμότητα. Ευνοείται, με αυτόν τον τρόπο, η παροχή πληρέστερων και περισσότερο εξατομικευμένων υπηρεσιών, ενώ ενισχύεται η συμμετοχή στη χρηματοοικονομική αγορά χωρίς αποκλεισμούς. Επίσης, καθιστά πιο εύκολη την είσοδο νέων παικτών στην αγορά με διαφορετικά επιχειρηματικά μοντέλα, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τον ανταγωνισμό στις σχετικές αγορές και κάνοντας πιο δύσκολη τη λειτουργία καρτέλ. Ειδικά για τις επιχειρήσεις, οι υπηρεσίες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας παρέχουν ένα επιπλέον όφελος, εκείνο της βελτίωσης της πρόσβασής τους σε χρηματοδότηση και της ενίσχυσης της ρευστότητάς τους, καθώς επιτρέπουν την αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης (π.χ. P2P πλατφορμών δανεισμού). Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις ελληνικές (μικρομεσαίες κυρίως) επιχειρήσεις, η χρηματοδότηση των οποίων δυσχεραίνεται ιδιαίτερα κατά τα τελευταία έτη, λόγω της επιφυλακτικότητας των τραπεζών ως προς τη χορήγηση δανείων. Από την πλευρά των παρόχων των υπηρεσιών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας, η διάδοσή τους δημιουργεί νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες, οι οποίες συντελούν στην τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους, μέσω της προαγωγής της καινοτομίας, καθώς και την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Είναι ενδεικτική η αυξανόμενη δραστηριοποίηση στον κλάδο όχι μόνο των πιστωτικών ιδρυμάτων (τα οποία έχουν θέσει ως άμεση προτεραιότητα τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους), αλλά και άλλων επιχειρήσεων (ιδιαίτερα παρόχων υπηρεσιών ηλεκτρονικού εμπορίου και επιχειρείν, καθώς και εταιριών πληροφορικής), και start-ups. Ιδιαίτερα δε μετά την απελευθέρωση της αγοράς, μέσω της εφαρμογής της Δεύτερης Οδηγίας για τις Υπηρεσίες Πληρωμών (PSD2)³, αναμένεται η ενίσχυση της δραστηριοποίησης των νέων κατηγοριών παρόχων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που ορίζονται σε αυτήν, ήτοι των παρόχων υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών (PISPs) και των παρόχων υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού (AISPs).

³ ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2015/2366 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Νοεμβρίου 2015 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/ΕΚ, Επ. Εφημ. L 337/35 της 23.12.2015, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το **με τον ν. 4537/2018** Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2015/2366/ΕΕ για τις υπηρεσίες πληρωμών και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 84/15-05-2018).

Από την άλλη πλευρά, τα βασικά χαρακτηριστικά των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών, ήτοι η χρήση πλατφορμών, δεδομένων και αλγορίθμων, ενδέχεται να διευκολύνουν την υιοθέτηση πρακτικών ικανών να βλάψουν την ευημερία των καταναλωτών και να εμποδίσουν την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα στον συγκεκριμένο κλάδο.

3. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού (ΕΑ) ανέλαβε την πρωτοβουλία να ερευνήσει σε βάθος τις ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών, προκειμένου να ενισχύσει την ευημερία των καταναλωτών, αλλά και να συνεισφέρει με τη δράση της στην ψηφιακή μετάλλαξη της χώρας και την προώθηση της καινοτομίας. Δεδομένου δε ότι η ραγδαία αυξανόμενη χρήση της ηλεκτρονικής τραπεζικής και των ηλεκτρονικών μέσω πληρωμών αναμένεται να ενισχυθεί έτι περαιτέρω λόγω και της σχετιζόμενης με την πανδημία COVID-19 κρίσης, μπορεί να θεωρηθεί ότι η συγκεκριμένη έρευνα εντάσσεται στο πλαίσιο των ευρύτερων δράσεων που έχει αναλάβει η Επιτροπή Ανταγωνισμού για την προστασία των καταναλωτών κατά το δύσκολο αυτό διάστημα.

4. Στις 22 Δεκεμβρίου 2021 δημοσιεύτηκε η Ενδιάμεση Έκθεση της κλαδικής έρευνας και κηρύχθηκε η έναρξη δημόσιας διαβούλευσης, κατά την οποία δόθηκε η δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο να διατυπώσει τις θέσεις του επί του δημοσιευμένου κειμένου. Μεταξύ άλλων, στην παρούσα Τελική Έκθεση έχουν ενσωματωθεί τυχόν σχόλια των συμμετεχόντων στη δημόσια διαβούλευση, καθώς και αναφορές στις νέες εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους που μεσολάβησε από τη δημοσίευση της Ενδιάμεσης Έκθεσης, κυρίως αναφορικά με τις ενέργειες που έχουν αναληφθεί σε διάφορες δικαιοδοσίες (συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ) προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης ενός πλαισίου για την Ανοικτή Χρηματοδότηση (*Open Finance*).

5. Η παρούσα κλαδική έρευνα διεξάγεται σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ελλάδος και τον Καθηγητή Μάρκο Ζαχαριάδη, Chair of Financial Technology (FinTech) & Information Systems at Alliance Manchester Business School, University of Manchester & member of the World Economic Forum's Council on Responsive Financial Systems.

2 Οικονομικά και Στρατηγική: FinTech, Big Banks and Big Tech⁴

6. Ο κλάδος των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών γνώρισε ορισμένες αξιοσημείωτες αλλαγές που επέφερε η εφαρμογή των τεχνολογιών της πληροφορίας (ΤΠ) και της επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης των τελευταίων ετών. Οι τράπεζες, από τη δεκαετία του 1960, είναι πρωτοπόρες στη χρήση των «εσωτερικών» πόρων» ΤΠ ('in house' IT), με τα συστήματα αυτά να εξελίσσονται με την πάροδο των ετών ώστε να επιτρέπουν ηλεκτρονικές διασυνδέσεις στους καταναλωτές (μέσω της χρήσης ATM και ηλεκτρονικής τραπεζικής)⁵. Οι τράπεζες έχουν επίσης δραστηριοποιηθεί στον τομέα των υπηρεσιών πληρωμών της αλυσίδας αξίας, όπου έχουν αναπτύξει διάφορα δίκτυα καρτών, όπως αυτά της Visa και της Mastercard, και έχουν καθορίσει την τεχνική υποδομή και κανόνες για την επεξεργασία πληρωμών. Τέλος, στον διατραπεζικό χώρο, οι τράπεζες έχουν δημιουργήσει διεθνή ηλεκτρονικά δίκτυα και συστήματα πληρωμών, όπως το SWIFT και το TARGET, για τη διαχείριση διασυνοριακών συναλλαγών που απαιτούν παγκόσμιες διασυνδέσεις και ενσωμάτωση με τα εσωτερικά τραπεζικά συστήματα.

7. Οι τράπεζες είναι επίσης παρούσες τόσο στη λιανική όσο και στη χονδρική τραπεζική, αυτοαναδεικνυόμενες ως μία υπεραγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών η οποία παρέχει μια ενιαία πηγή χρηματοπιστωτικών προϊόντων στους πελάτες τους. Οι τράπεζες συνήθως προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων στη λιανική, ιδιωτική, εμπορική, επενδυτική τραπεζική και στην τραπεζική συναλλαγών, μαζί με υπηρεσίες διαχείρισης και ασφάλισης περιουσιακών στοιχείων και ενεργητικού (το «μοντέλο γενικής τραπεζικής»). Το μοντέλο της γενικής τραπεζικής επέτρεψε στους πελάτες να έχουν εύκολη πρόσβαση σε μία μόνο πηγή χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Οι τράπεζες είναι παρούσες τόσο στις συμβατικές υπηρεσίες καταθέσεων και δανείων όσο

⁴ Η συγκεκριμένη ενότητα επεκτείνει την έρευνα από τις εξής δημοσιεύσεις: I. Lianos, "Blockchain Competition – Gaining Competitive Advantage in the Digital Economy: Competition Law Implications", in (Ph. Hacker, I. Lianos, G. Dimitropoulos & S. Eich eds.), *Regulating Blockchain: Techno-Social and Legal Challenges* (OUP, 2019), chapter 19 και Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), *Digital Era Competition BRICS Report* (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova) βλ επίσης και Vezzoso, Simonetta, *FinTech, Access to Data, and the Role of Competition Policy* (January 22, 2018) in V. Bagnoli (Ed.), *Competition and Innovation*, São Paulo: Scortecci, 2018., available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3106594> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3106594>.

⁵ R. Alt, R. Beck and M. Smits, "FinTech and the Transformation of the Financial Industry", (2018) 28 *Electronic Markets* 235-243; M. de la Mano and J. Padilla, "Big Tech Banking", (2018) 14(4) *Journal of Competition Law and Economics* 494.

και στην παροχή επενδυτικών συμβουλών και ασφαλιστικών προϊόντων. Αυτή η κάθετη ολοκλήρωση παρέχει στις τράπεζες μια σταθερή χρηματοδότηση λιανικής, η οποία εξασφαλίζει επαρκή ρευστότητα και διευκολύνει τη συγκέντρωση κινδύνου και την ανάληψη κινδύνου. Μια μεγάλη κεφαλαιακή βάση χρησιμεύει επίσης ως αντιστάθμισμα για την απορρόφηση των ζημιών, παρέχοντας έτσι στην τράπεζα περισσότερη αξιοπιστία και, επίσης, ευκολότερη πρόσβαση σε κεφάλαια με την έκδοση χρεωστικών ή συμμετοχικών τίτλων σε μεγαλύτερα μεγέθη εκδόσεων. Ωστόσο, αυτή η αρχιτεκτονική του κλάδου οδηγεί παράλληλα σε σημαντικό περιορισμό της αλλαγής παρόχου για τους καταναλωτές^{6,7}.

8. Η ψηφιακή επανάσταση έχει επηρεάσει τον τραπεζικό τομέα πολλαπλώς. Η σημαντικότερη επίπτωσή της είναι οι ευκαιρίες που δημιούργησε για τη διαμόρφωση του τραπεζικού τομέα και τον διαχωρισμό των διαφόρων τμημάτων του. Τη μετάβαση από το υποκατάστημα στη διαδικτυακή τραπεζική τη δεκαετία του 1990 ακολούθησε η κινητή τραπεζική τη δεκαετία του 2000 και η χρήση των Μαζικών Δεδομένων (Big Data) τη δεκαετία του 2010, με τον τρεχούμενο λογαριασμό και τη διασύνδεση των τραπεζών με τους πελάτες τους να παρέχουν πληθώρα πολύτιμων δεδομένων που σχετίζονται με διάφορες πτυχές της ζωής των πελατών τους, όπως τα πρότυπα κατανάλωσης, η αποταμιευτική και επενδυτική τάση, οι ταξιδιωτικές προτιμήσεις κ.λπ. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ψηφιοποίησης, το πλήθος των τραπεζών μειώθηκε σημαντικά και παρατηρήθηκε όλο και μεγαλύτερη τομεακή συγκέντρωση^{8,9}.

⁶ Δείτε, για παράδειγμα, τις διαπιστώσεις της Αρχής Ανταγωνισμού και Αγορών του ΗΒ (Competition and Markets Authority), “CMA, Retail Banking Market Investigation” (2016) Final Report, [64]-[66], όπου σημειώνεται ότι το επίπεδο συμμετοχής των πελατών είναι αρκετά χαμηλό με μόλις 8% των πελατών που έχουν στραφεί σε άλλες τράπεζες λιανικής τα τελευταία τρία χρόνια. Σύμφωνα με την έκθεση, "παρά τις αποκλίσεις μεταξύ των τραπεζών σε τιμές και ποιότητα και τα κέρδη από τη μεταστροφή, τα μερίδια αγοράς παρέμειναν σε γενικές γραμμές σταθερά, με τις τράπεζες να προσφέρουν χαμηλότερες μέσες τιμές ή/και υψηλότερη ποιότητα υπηρεσιών, απλώς κερδίζοντας μερίδιο αγοράς βραδέως".

⁷ Σύμφωνα με συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, τα στοιχεία αυτά φαίνεται να αντλούνται από την έκθεση της Αρχής Ανταγωνισμού και Αγορών του ΗΒ (Competition and Markets Authority), “CMA, Retail Banking Market Investigation” (2016) Final Report, η οποία, ωστόσο, δεν φαίνεται να επαληθεύεται από νεότερα στοιχεία· βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

⁸ Η συγκέντρωση μετράται συνήθως με βάση το μερίδιο των στοιχείων ενεργητικού των τριών μεγαλύτερων τραπεζών επί του συνόλου των στοιχείων ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος σε ένα εθνικό σύστημα, το οποίο δεν είναι σημαντικό, αυτό καθ’ εαυτό, για την αξιολόγηση του ανταγωνισμού, η οποία επικεντρώνεται αντίθετα στις αγορές καταθέσεων και δανείων προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις· βλ. OECD, Competition, Concentration and Stability in the Banking Sector (2010) Report, 20.

⁹ Συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση επεσήμανε πως η μείωση του πλήθους των τραπεζών και κατ’ επέκταση η μεγαλύτερη τομεακή συγκέντρωση οφείλεται σε άλλους μακρο-οικονομικούς παράγοντες, όπως η κρίση χρέους· βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

Δεν είναι σαφές εάν αυτή η ενοποίηση του τραπεζικού κλάδου μπορεί να εξηγηθεί από την απουσία ανταγωνισμού ή από το γεγονός ότι οι ενδογενείς μη ανακτήσιμες δαπάνες που προκύπτουν από τις επενδύσεις των τραπεζών σε νέες τεχνολογίες, δίκτυα επικοινωνίας και εξειδικευμένο ανθρώπινο κεφάλαιο οδηγεί σε «φυσικό τραπεζικό ολιγοπώλιο»¹⁰.

9. Τα τελευταία χρόνια, ορισμένες νεοσύστατες επιχειρήσεις ανέπτυξαν νέα επιχειρηματικά μοντέλα που βασίζονται στα μαζικά δεδομένα, τη μηχανική μάθηση και την τεχνολογία καταμεμημένου καθολικού (Distributed ledger technology DLT) και blockchain (αλυσίδα συστοιχιών) με στόχο τη διατάραξη χρηματοπιστωτικών μεσαζόντων και τραπεζών. Οι FinTechs ανέπτυξαν πλατφόρμες δανεισμού μεταξύ ομοτίμων (π.χ. η Zopa στο Ηνωμένο Βασίλειο) που αντιστοιχίζουν δανειολήπτες και δανειστές με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, με τους δανειστές ενίοτε να επιλέγουν τους δανειολήπτες. Η ικανότητά τους για καινοτομία είναι σίγουρα μεγαλύτερη από το παραδοσιακό καθετοποιημένο μοντέλο γενικής τραπεζικής. Αν και η αγορά συστημάτων πληρωμών κυριαρχείται ακόμη από τράπεζες, μέσω της Visa και της Mastercard¹¹, μεγάλες τεχνολογικές ψηφιακές πλατφόρμες και εταιρείες, όπως η PayPal, η Apple ή η Google έχουν αναπτύξει σημαντικές καινοτομίες στον τομέα των πληρωμών. Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες καινοτομίες σε αυτόν τον τομέα είναι το πολυλειτουργικό μέσο κοινωνικής δικτύωσης/ υπηρεσία ανταλλαγής μηνυμάτων/ εφαρμογή πληρωμών «WeChat» που αναπτύχθηκε από την κινεζική εταιρεία, Tencent.

10. Οι τεχνολογίες Distributed Ledgers (DLT) και, ιδιαίτερα με την μορφή και οι υποκατηγορίες αυτής όπως οι εφαρμογές blockchain μπορούν επίσης να μεταμορφώσουν διάφορες δραστηριότητες στην αλυσίδα αξίας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών¹² (βλ. Διάγραμμα 1) και να επιφέρουν σημαντική εξοικονόμηση κόστους. Έχει αναφερθεί ότι η εφαρμογή blockchain στις διαδικασίες εκκαθάρισης και διακανονισμού που καταχωρίζει δάνεια και τίτλους θα επιφέρει

¹⁰ Για ανάλυση, X. Vives, “Competition in the Changing World of Banking”, (2001) 17(4) Oxford Review of Economic Policy, 54.

¹¹ Συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση διευκρινίζει σχετικά ότι οι οργανισμοί VISA και MasterCard είναι ανεξάρτητες εταιρείες που υποστηρίζουν διεθνή σχήματα/δίκτυα πληρωμών, στα οποία οι τράπεζες συμμετέχουν έναντι αμοιβών και την λειτουργία των οποίων δεν είναι σε θέση να επηρεάσουν. Επιπλέον, οι περισσότερες Fintech αξιοποιούν τις υπηρεσίες των εταιρειών αυτών για να υλοποιήσουν και να υποστηρίξουν τις δικές τους λύσεις (issuing, acquiring κλπ)· βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

¹² Βλ. M. Arnold, “Five Way Banks are Using Blockchain” (ft.com, 16 Οκτωβρίου 2017).

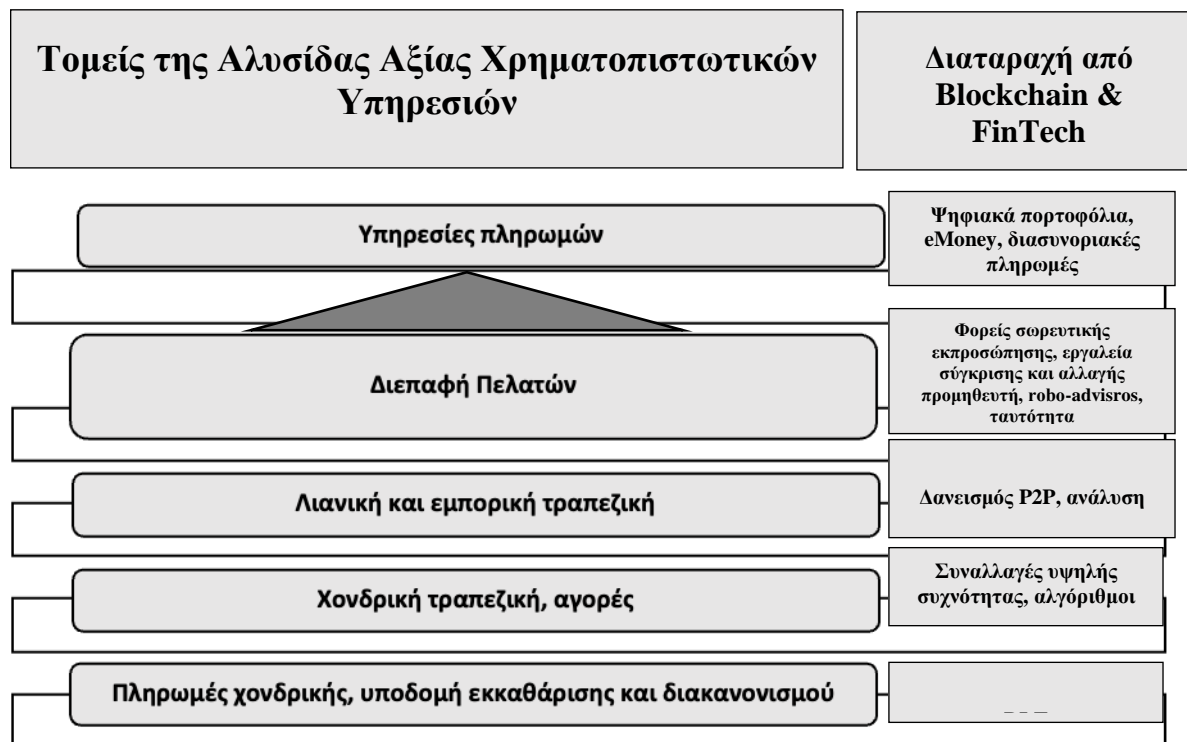
σημαντική μείωση κόστους για τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες¹³. Παρόμοιες μειώσεις κόστους αναμένονται επίσης στην εμπορική χρηματοδότηση, την εξακρίβωση ταυτότητας πελατών και άλλες δραστηριότητες υποστήριξης, καθώς και στις διασυνοριακές πληρωμές, τις συναλλαγές τίτλων και την κανονιστική συμμόρφωση. Ως εκ τούτου, το blockchain μπορεί να επιτρέψει στις παραδοσιακές τράπεζες να μειώσουν το κόστος τους και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά τους. Η χρήση της τεχνολογίας blockchain παρέχει τη δυνατότητα να μειώσει σημαντικά το κόστος της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης και να προσφέρει μια προσέγγιση πιο επικεντρωμένη στον καταναλωτή και πιο εξατομικευμένη στην παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Για παράδειγμα, η πρόσβαση σε δεδομένα μπορεί να παρέχει καλύτερη εικόνα της πιστοληπτικής ικανότητας των αιτούντων δάνειο και να επιτρέπει τη χάραξη στρατηγικών διάκρισης τιμών. Το πιο σημαντικό είναι ότι το blockchain παρέχει σε νέους φορείς, συγχωνεύοντας την τεχνολογία με την οικονομική τεχνογνωσία (τις λεγόμενες «FinTechs»), την ευκαιρία να πραγματοποιούν αποτελεσματική είσοδο στην αλυσίδα αξίας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε ένα μόνο «εξειδικευμένο» τομέα ('niche' segment) χωρίς να χρειάζεται να ανταγωνιστούν τις καθιερωμένες τράπεζες σε όλους τους λοιπούς τομείς της αλυσίδας. Αυτό αποτελεί σημαντική απειλή για το μοντέλο γενικής τραπεζικής. Δεν είναι όλες οι FinTechs εφαρμοστές τεχνολογίας blockchain ούτε βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην τεχνολογία blockchain για την ανάπτυξη των επιχειρηματικών τους μοντέλων. Ωστόσο, τα αφηγήματα για αποδιαμεσολάβηση και αποκέντρωση του κλάδου μέσω της τεχνολογίας blockchain αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της επικοινωνιακής στρατηγικής τους και εξηγούν την έμφασή τους στην ανατρεπτική καινοτομία και τις ευκαιρίες που αυτή η τεχνολογία προσφέρει σε νέους φορείς της αγοράς. Παρ'όλα τα πλεονεκτήματα που μπορεί να φέρει η τεχνολογία DLT και ειδικά blockchain στον τραπεζικό τομέα και τον τομέα των πληρωμών, υπάρχουν και ζητήματα που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν πριν την οποιαδήποτε ευρεία εφαρμογή στον χρηματοοικονομικό κλάδο¹⁴. Προκλήσεις όπως η δυνατότητα επεκτασιμότητας, συστηματικής διακυβέρνησης, εφαρμογής προτύπων, και διαφάνειας της ταυτότητας

¹³ Βλ. D. Treat, "Blockchain: Do the Numbers Add Up?" (accenture.com)

¹⁴ Βλ. M. Zachariadis, "Five hurdles blockchain faces to revolutionise banking" (The Conversation: <https://theconversation.com/five-hurdles-blockchain-faces-to-revolutionise-banking-124536>).

των χρηστών και των δεδομένων είναι μερικά από τα κύρια προβλήματα που η χρηματοοικονομική κοινότητα καλείται να διευθετήσει¹⁵.

Διάγραμμα 1: Blockchain, FinTech και η Αλυσίδα Αξίας των Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών¹⁶

11. Οι παραδοσιακές τράπεζες επωφελούνται από δύο παραδοσιακές πηγές ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Πρώτον, οι τράπεζες μπορούν να χρηματοδοτούνται σχετικά φθηνά καθώς έχουν πρόσβαση σε καταθέσεις και επωφελούνται από μια ρητή ή σιωπηρή ασφάλιση από το κράτος. Δεύτερον, οι τράπεζες απολαμβάνουν μια σταθερή σχέση με τους πελάτες τους και έχουν μεγάλη πελατειακή βάση. Αυτό τους επιτρέπει να πωλούν ένα φάσμα προϊόντων¹⁷. Η δεύτερη πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των τραπεζών δέχεται πρόκληση από τις εταιρείες τεχνολογίας, οι

¹⁵ M. Zachariadis, G. Hileman, S. V. Scott, “Governance and control in distributed ledgers: Understanding the challenges facing blockchain technology in financial services”, *Information and Organization*, Volume 29, Issue 2, 2019, Pages 105-117, ISSN 1471-7727, <https://doi.org/10.1016/j.infoandorg.2019.03.001>.

¹⁶ Το διάγραμμα βασίζεται σε αυτό του Mark Carney: “The Promise of FinTech – Something New Under the Sun?”, (Speech, 25 January 2017).

¹⁷ X. Vives, “The Impact of FinTech on Banking, in European Economy Banks, Regulation, and the Real Sector” (2017) 2, 101, available at <https://european-economy.eu/2017-2/the-impact-of-FinTech-on-banking/>.

οποίες έχουν την δυνατότητα να ενοποιούν τις λειτουργίες ανταλλαγής μηνυμάτων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης με τις λειτουργίες πληρωμών. Έτσι, οι εταιρείες τεχνολογίας αποκτούν μια βαθύτερη γνώση των προτιμήσεων της πελατειακής τους βάσης, επιτρέποντάς τους την ανάπτυξη μιας πιο πελατοκεντρικής και εξατομικευμένης υπηρεσίας, η οποία θέτει υπό αμφισβήτηση την παραδοσιακή σχέση μεταξύ των τραπεζών και των πελατών τους. Ωστόσο, οι τράπεζες εξακολουθούν να διαθέτουν τεράστιο όγκο δεδομένων πελατών, με τον τρεχούμενο τραπεζικό λογαριασμό να αποτελεί την κύρια οικονομική πύλη για τους πελάτες και μια σημαντική κοινωνική και τεχνολογική διασύνδεση που θα μπορούσε να θεωρηθεί περιοριστικός παράγοντας. Οι περισσότερες εταιρείες τεχνολογίας δεν έχουν ακόμη ενταχθεί σε βασικούς τομείς τραπεζικών δραστηριοτήτων υποβάλλοντας αίτηση άδειας άσκησης τραπεζικών εργασιών. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από την πρώτη πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος¹⁸ από την οποία επωφελούνται οι τράπεζες λιανικής, την πρόσβαση σε φθηνές καταθέσεις λόγω της σχετικής σταθερότητας των πελατών τους και την έμμεση ή ρητή ασφάλιση από το κράτος.

12. Προσβλέποντας στον ανταγωνισμό μεταξύ των παραδοσιακών τραπεζών και των FinTechs, είναι σημαντικό να αναλύσουμε κατ' αρχήν πότε οι υπηρεσίες που προσφέρει η καθεμία μπορεί να λειτουργούν ως στρατηγικά υποκατάστατα ή συμπληρώματα η μία της άλλης. Οι τράπεζες μπορεί να επωφελούνται από τη φήμη και την ικανότητά τους να παρέχουν πολλαπλές ή συνδυαστικές υπηρεσίες ή προϊόντα

¹⁸ Όπως τονίζει συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση, «[η] έκθεση της ΕΑ θεωρεί ως ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των τραπεζών: πρόσβαση σε φθηνές καταθέσεις, κρατική διασφάλιση (ρητά ή σιωπηρά), μεγάλη και σταθερή πελατειακή βάση, μεγάλο όγκο δεδομένων από την τήρηση τραπεζικών λογαριασμών ενώ παράλληλα αναφέρει ότι οι περισσότερες εταιρίες fintech δεν έχουν προχωρήσει σε αίτηση άδειας τραπεζικών εργασιών, αποδίδοντας το κυρίως στα δυο πρώτα. Αντιθέτως, οι τράπεζες έχουν αυξημένες ευθύνες για να προσφέρουν αξιόπιστες υπηρεσίες στους πελάτες τους, εφαρμόζοντας όλα τα ρυθμιστικά πλαίσια για τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης και συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις των νόμων (AML, KYC, Security/Privacy κλπ.). Και συνεργάζονται και προωθούν τις διάφορες Fintech. Επίσης, οι Τράπεζες έχουν μεγάλα κόστη για να παρέχουν απρόσκοπτα στους πελάτες τους αντίστοιχες υπηρεσίες που προσφέρουν συνήθως οι fintech, ακόμη και για την τήρηση λογαριασμού και την διεκπεραίωση συναλλαγών (legacy συστήματα, reputation, regulation, security/authentication κλπ.). Αυτά δεν είναι πλεονεκτήματα λόγω ισχύος στην αγορά, αλλά σχετίζονται με την ίδια την απόκτηση Τραπεζικής άδειας από έναν οργανισμό που συνοδεύεται από ένα πολύ αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο. Η εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου για τη Διαχείριση Ρίσκου, τη διασφάλιση σταθερότητας του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος και την Προστασία των Καταναλωτών συνεπάγεται πολύ μεγάλα κόστη για τους Τραπεζικούς Οργανισμούς προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε καταθέσεις και διασφάλιση. Ο όρος «κρατική διασφάλιση» δεν τεκμηριώνεται από την νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των καταθετών και την εξυγίανση των τραπεζών που έχει ψηφισθεί και έχει υιοθετηθεί από τις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μεγάλος όγκος δεδομένων δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο των τραπεζών αλλά είναι κυρίως των Bigtech.» βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

στους πελάτες τους, προκειμένου να υιοθετούν μια στρατηγική μόχλευσης, αποκλείοντας τελικά ή περιθωριοποιώντας την απειλή των FinTech με το να καθιστούν αρκετά δύσκολη την είσοδο των FinTechs στους επικερδείς τομείς της τραπεζικής αλυσίδας αξίας. Αυτή η στρατηγική¹⁹ μπορεί να επιτευχθεί μέσω στρατηγικών ομαδοποίησης ή δέσμευσης, για παράδειγμα εκμεταλλεζόμενη τη σημαντική ισχύ των τραπεζών στην αγορά τρεχούμενων λογαριασμών και ενυπόθηκτης πίστης στις ανταγωνιστικότερες πιστωτικές κάρτες και ασφαλιστικές αγορές. Η ομαδοποίηση/δέσμευση μπορεί να χρησιμοποιείται είτε προς αποτροπή είτε προς υποδοχή ανταγωνιστών. Ο Vives εξηγεί²⁰:

«Ως στρατηγική αποτροπής, αυξάνει την επιθετικότητα του υφιστάμενου ανταγωνιστή και δυσχεραίνει τις συνθήκες για τους νεοεισερχόμενους, αφού ο νεοεισερχόμενος πρέπει να επιτύχει και στις δύο αγορές. Η δέσμευση έχει νόημα για τον αποκλεισμό της εισόδου όταν είναι μη αναστρέψιμη και οι Α και Β δεν είναι απολύτως συμπληρωματικές, αφού τότε ο κατεστημένος φορέας είναι πιο επιθετικός· όταν υπάρχουν συνδεδεμένες δαπάνες μεταξύ αγορών ή όταν η είσοδος στη Β είναι αβέβαιη εφόσον η δέσμευση καθιστά την είσοδο πιο δαπανηρή και αβέβαιη, καθώς ο νεοεισερχόμενος πρέπει να επιτύχει και στις δύο συμπληρωματικές αγορές. Ως στρατηγική υποδοχής, μπορεί να χρησιμεύει ως μηχανισμός εισαγωγής διακρίσεων ως προς τις τιμές μεταξύ ετερογενών πελατών. Συνήθως, η δέσμευση από τον κατεστημένο φορέα μειώνει τα κίνητρα του ανταγωνιστή για καινοτομία αλλά αυξάνει τα κίνητρα του κατεστημένου φορέα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι καινοτομίες στα συστήματα πληρωμών δημιουργούνται κυρίως από μη τραπεζικούς φορείς όπως την PayPal, τη Google και την Apple. Οι τράπεζες μπορεί να προχωρούν σε διευκόλυνση εισόδου επειδή προσκομίζουν διατραπεζικές προμήθειες που τους καταβάλλονται από νέους

¹⁹ Συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση υποστηρίζει ότι, «[δ]εν μπορούμε να πούμε ότι ισχύει ότι οι Τράπεζες «υιοθετούν μια στρατηγική μόχλευσης, αποκλείοντας τελικά ή περιθωριοποιώντας την απειλή των FinTech με το να καθιστούν αρκετά δύσκολη την είσοδο των FinTech στους επικερδείς τομείς της τραπεζικής αλυσίδας αξίας.». Βλέπουμε συνέχεια παραδείγματα συνεργασίας μεταξύ τραπεζών και FinTech, για την παροχή καινοτόμων λύσεων στους τελικούς πελάτες, ακόμη και σε προσοδοφόρους τομείς π.χ. πληρωμών, credit. Όπως περιγράφεται εκτενώς στις παραγράφους 15 & 23 και ειδικά στους παράγραφο 183,185,186,187,196,198 και 199, από τις ίδιες τις FinTech. Στο χώρο των FinTech δραστηριοποιούνται και αρκετές εταιρίες με σημαντική ισχύ σε άλλες αγορές όπως π.χ. των τηλεπικοινωνιών οι οποίες δύνανται μέσω της PSD2 να αξιοποιήσουν τη σημαντική πελατειακή τους βάση και όγκο δεδομένων τους για να προσφέρουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες συνδυαστικά με υπηρεσίες της βασικής αγοράς τους.»· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

²⁰ Βλ. παραπάνω.

παρόχους υπηρεσιών και επειδή η περικοπή στα έσοδα των τραπεζών για κάθε αγορά μπορεί να αντισταθμιστεί με το παραπάνω από την αύξηση των συνολικών συναλλαγών που πραγματοποιούν οι πελάτες. Συνοψίζοντας, οι κατεστημένοι φορείς μπορούν να συνεργάζονται με τους νεοεισερχόμενους, να τους εξαγοράζουν μερικώς ή ολικώς ή να αποφασίζουν να τους πολεμήσουν. Τα δεδομένα της κάθε αγοράς θα επηρεάσουν τη σχετική απόφαση καθώς και η έκταση των παλαιότερων τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται σε κάθε ίδρυμα. Πράγματι, η ανταπόκριση των ιδρυμάτων είναι πιθανό να είναι ετερογενής ανάλογα με αυτές τις ιδιαιτερότητές τους»²¹.

13. Οι τράπεζες μπορούν επίσης να ανταγωνίζονται με τις εταιρείες FinTech, υιοθετώντας νέες τεχνολογίες, όπως το blockchain, την τεχνητή νοημοσύνη και τα Big Data. Υπάρχει σαφώς η αντίληψη ότι οι FinTech, καθώς και η αποδιαμεσολάβηση και αποκέντρωση που μπορεί να προωθήσουν, θέτουν σε κίνδυνο διάφορες πτυχές των επιχειρήσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων²². Οι τράπεζες έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις στην αναβάθμιση των τεχνολογικών τους συστημάτων και έχουν επίσης αρχίσει να αποκτούν FinTechs με τον αριθμό των τραπεζών/συναλλαγών FinTechs M&A να αυξάνεται σημαντικά. Ωστόσο, η πλειοψηφία των τραπεζών δεν έχει αποκτήσει ακόμη FinTech και υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για ενσωμάτωση FinTechs στις παραδοσιακές ιεραρχικές οργανώσεις του τραπεζικού κλάδου.

14. Μια άλλη επιλογή για τα τραπεζικά ιδρύματα είναι η συνεργασία τους με τις FinTechs μέσω της ενσωμάτωσής τους στο οικοσύστημά τους. Αυτό θα μπορούσε να επιτελεστεί με διάφορους τρόπους. Οι τράπεζες μπορούν να επιλέγουν την εγκατάλειψη του μοντέλου της γενικής τραπεζικής περιορίζοντας τη δραστηριότητά τους σε εμπορευματοποιημένες τραπεζικές υπηρεσίες, όπως οι καταθέσεις, για τις οποίες επωφελούνται από μια μεγάλη και σταθερή εγκατεστημένη βάση πελατών, ενώ μπορούν να χρησιμοποιούν δυνατότητες ανοιχτής πλατφόρμας (banking as a platform) για τη σύνδεση των καταναλωτών τους με ένα πλήθος φορέων FinTech οι οποίοι προσφέρουν προϊόντα ανώτερης ποιότητας ή εξειδικευμένα²³. Μία τράπεζα μπορεί

21 Βλ. CBInsights, “Banks are Finally Going After FinTech Startups” (cbsinsights.com, 13 Φεβρουάριος 2018) <<https://www.cbinsights.com/research/top-us-banks-FinTech-acquisitions/>>.

22 PwC, “Blurred Lines: How FinTech is Shaping Financial Services”, (2016) Report.

23 Για τα οικονομικά την πλατφόρμας στον τραπεζικό χώρο βλ. Zachariadis, M.; Ozcan, P. and Dinckol, D, Chapter 8: The Economics and Strategy of Platforms: Competing in the Era of Open Banking in “The Book on Open Banking”, Bud Financial Limited, 2018.

ακόμη και να αναπτύξει μια στρατηγική τιμολόγησης πολύπλευρης πλατφόρμας που χρεώνει και τις δύο ομάδες χρηστών ή μόνο τη μία πλευρά της αγοράς και επιδοτεί την άλλη. Τέλος μια τράπεζα μπορεί επίσης να αφοσιωθεί στην «παραγωγή» υπηρεσιών αφήνοντας τον διαμοιρασμό σε τρίτους παρόχους (banking as a service) και δίνοντας τη δυνατότητα σε μη-τραπεζικούς οργανισμούς να δημιουργήσουν τις δικές τους χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Αν και, θεωρητικά, οι τράπεζες θα αντιμετωπίσουν ανταγωνισμό στην παροχή υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας προς τους πελάτες τους, το αντιστάθμισμα μπορεί να είναι γενικά θετικό για τις τράπεζες, εάν μια τέτοια στρατηγική αυξάνει το μερίδιο αγοράς τους έναντι άλλων τραπεζικών οικοσυστημάτων ή εάν έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της αξίας του εμπορικού τους σήματος και άλλων άυλων περιουσιακών στοιχείων, τα οποία αποτελούν ενδεχομένως σημαντικούς μοχλούς χρηματοοικονομικής αξίας.

15. Εναλλακτικά, οι τράπεζες μπορούν να επαναπροσδιορίζονται ως ψηφιακά τραπεζικά οικοσυστήματα που βασίζονται σε πλατφόρμες, προσφέροντας στους πελάτες τους μια **ευρεία δέσμη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών** από μία μόνο πηγή (one stop shop)²⁴. Σε αυτήν την περίπτωση, οι τράπεζες δύνανται να επιλέξουν μια στρατηγική «περιφραγμένου κήπου» (walled garden). Ενώ θα ανοίγουν διεπαφές προγραμματισμού στα συστήματα ΤΠ τους ώστε να δίνονται στις FinTechs κίνητρα για ένταξή τους στο οικοσύστημα, οι τράπεζες θα διατηρήσουν τον έλεγχο του λογισμικού, του υλισμικού και του εμφανιζόμενου περιεχομένου. Αυτός ο έλεγχος καθιστά δυνατή την ευκολότερη νομιμοποίηση των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών²⁵. Μια προσέγγιση του «περιφραγμένου κήπου» απαιτεί διαλειτουργικότητα και πολιτική ανοικτής διασύνδεσης όσον αφορά το λογισμικό **διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (APIs)**, προκειμένου για την ευκολότερη σύνδεση τρίτων μερών με το οικοσύστημα και την πραγμάτωση απρόσκοπτης σύνδεσης μεταξύ των διεπαφών, ενώ παράλληλα παρέχονται κίνητρα για καινοτομία²⁶. Αυτό θα προσφέρει επίσης στις τράπεζες τη δυνατότητα «εγκλωβισμού»²⁷ πελατών και

24 Τράπεζα της Ρωσίας, Ecosystems: Regulatory Approaches (April 2021) διαθέσιμο στο Consultation_Paper_eng_02042021.pdf (cbr.ru) .

25 Για μια ανάλυση του πλεονεκτημάτων μια ανάλογης στρατηγικής, βλ. Deutsche Bank, “FinTech Reloaded – Traditional Banks as Digital Ecosystems”, (2015), 8-12.

26 Ο.π., 10.

27 Αντίθετα, συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση υποστηρίζει ότι ωστόσο εδώ πάντα υπάρχει ο ανταγωνισμός μεταξύ οικοσυστημάτων διαφορετικών τραπεζών· βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

τρίτων μερών, όπως, για παράδειγμα, εξωτερικών λιανοπωλητών, ενσωματώνοντας ένα σύστημα πληρωμών μέσω κινητών συσκευών με τη χρήση ιδιοταγούς τεχνολογίας στη λιανική τραπεζική και την ενσωμάτωση διαφορετικών τεχνολογικών προτύπων από αυτά άλλων τραπεζικών πλατφορμών²⁸. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται στρατηγικές διασταυρούμενων επιδοτήσεων· οι τράπεζες προμηθεύουν τους πελάτες τους με δωρεάν συσκευές smartphone άλλων κατασκευαστών που φέρουν ωστόσο με την επωνυμία της τράπεζας, προκειμένου να νομιματοποιούν τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που πωλούνται μέσω του τραπεζικού καταστήματος εφαρμογών (banking app store)^{29,30}. Ωστόσο, μια στρατηγική «περιφραγμένου κήπου» ενδέχεται να αντιμετωπίζει ορισμένους περιορισμούς από τη σκοπιά του δικαίου του ανταγωνισμού, ιδίως εάν αυτό οδηγεί σε μόχλευση δεσπόζουσας θέσης ή θέσης ισχύος στην αγορά σε κάθετα όμορες αγορές³¹.

16. Ομοίως, οι FinTechs έχουν επιλογή συμμετοχής σε υπάρχοντα τραπεζικά οικοσυστήματα ή διεκδίκησης άδειας πλήρους άσκησης τραπεζικών δραστηριοτήτων για άμεσο ανταγωνισμό με αυτά. Μπορεί επίσης να προσπαθούν να διαμορφώσουν το δικό τους οικοσύστημα, εκμεταλλευόμενες την αποσύνδεση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών από οποιεσδήποτε άλλες δραστηριότητες που η μη ενσωμάτωσή τους να διατάραζε τη λειτουργία των τραπεζών. Τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορεί να αποτελούν μέρος αυτού του οικοσυστήματος, αλλά ο ρόλος τους θα περιοριστεί στο επίπεδο της τραπεζικής υποδομής, αφήνοντας έτσι τα πιο προσοδοφόρα σημεία διεπαφής με τους καταναλωτές στις FinTechs, οι οποίες ενδέχεται να συνεργάζονται με εταιρείες τεχνολογίας για να προσφέρουν υπηρεσίες μέσω κοινωνικής δικτύωσης/πληρωμών 'μιας στάσης' και λύσεις χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές. Ο διαχωρισμός και η επακόλουθη αναδιοργάνωση της βιομηχανίας προς ένα πιο αποκεντρωμένο μοντέλο μπορεί να ενισχύσει τις επιλογές των καταναλωτών αφού δεν θα βασίζονται πλέον σε ένα μόνο χρηματοπιστωτικό

²⁸ Ο.π., 11.

²⁹ Ο.π., 11-12.

³⁰ Σύμφωνα πάντως με συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, τα παραδείγματα αυτά προέρχονται πιθανώς από βιβλιογραφία και δεν έχουν εφαρμογή στην ελληνική αγορά· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

³¹ Για μία πιο λεπτομερή ανάλυση των στρατηγικών των τραπεζών μέσω της χρήσης διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (APIs), βλ. Zachariadis, M. and Ozcan, P., The API Economy and Digital Transformation in Financial Services: The Case of Open Banking (June 15, 2017). SWIFT Institute Working Paper No. 2016-001, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2975199> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2975199>.

ίδρυμα για τις ανάγκες τους, αλλά θα μπορούν να επιλέξουν από μια πληθώρα εταιρειών FinTech, μερικές από τις οποίες δραστηριοποιούνται αποκλειστικά μέσω διαδικτύου, και διαφόρων ανοιχτών οικοσυστημάτων.

17. Υπάρχουν δύο πιθανοί τρόποι με τους οποίους μία εταιρεία FinTech θα μπορούσε να αναπτυχθεί στο μέλλον, παρουσία ανταγωνισμού από παραδοσιακές τράπεζες που προσπαθούν να ενσωματώσουν τις FinTech στην υπάρχουσα αρχιτεκτονική του κλάδου. Ο πρώτος θα ήταν η αμφισβήτηση των υφιστάμενων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η διάβρωση των μεριδίων αγοράς τους, δηλ. ο «ανατρεπτικός τρόπος». Η αρχική φιλοδοξία της ανάπτυξης του κλάδου FinTech δεν ήταν τίποτα λιγότερο από μια «δημοκρατική επανάσταση για όλους όσους χρησιμοποιούν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες».³² Για παράδειγμα, η εναλλακτική διαδικτυακή τραπεζική εμφανίστηκε για πρώτη φορά με την προσδοκία της αντικατάστασης των παραδοσιακών τραπεζών.³³ Ωστόσο, εκτός από ορισμένους υποεξυπηρετούμενους τομείς, οι περισσότερες εταιρείες FinTech έχουν στραφεί στη δημιουργία εταιρικών σχέσεων με τις κατεστημένες τράπεζες.³⁴

18. Ομοίως, τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διέβλεψαν τις ευκαιρίες που προέκυπταν από την εμφάνιση νέων τεχνολογιών και, μολονότι αρχικά εξέλαβαν το δυνητικό ανταγωνισμό από νεοσύστατες επιχειρήσεις FinTech ως απειλή, μετέτρεψαν γρήγορα τη χρήση τους ως μία «υπεραγορά» δυνατοτήτων με σκοπό την ενσωμάτωσή τους στο οικοσύστημα των παραδοσιακών τραπεζών.³⁵ Οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και εταιρειών FinTech γίνονται όλο και πιο συχνές και έχουν λάβει διάφορες μορφές³⁶, παρόλα αυτά, υπάρχει

³² M. Carney, Κυβερνήτης της Τράπεζας της Αγγλίας, “Enabling the FinTech transformation: Revolution, Restoration, or Reformation?”, (2016), Speech at the Lord Mayor’s Banquet for Bankers and Merchants of the City of London at the Mansion House.

³³ Bryan Yurcan, “How Moven Went From 'Breaking Banks' to Breaking Bread with Them”, (*americanbanker.com*, 10 Δεκεμβρίου 2021), <<https://www.americanbanker.com/news/how-moven-went-from-breaking-banks-to-breaking-bread-with-them>>.

³⁴ World Economic Forum (WEF), “Beyond FinTech: A Pragmatic Assessment of Disruptive Potential in Financial Services”, (2017), Έκθεση, 12; A. Milne, “Competition Policy and the Financial Technology Revolution in Banking”, (2016) *DigiWorld Economic Journal*, 5.

³⁵ Βλ. WEF, “Beyond FinTech: A Pragmatic Assessment of Disruptive Potential in Financial Services”, 13; I. Lianos, “Blockchain Competition: Gaining Competitive Advantage in the Digital Economy – Competition Law Implications” in *Regulating Blockchain: Techno-Social and Legal Challenges* (edited by P. Hacker and I. Lianos, Oxford University Press, 2019), 371.

³⁶ Για παράδειγμα, ο A. Hatami έχει εντοπίσει τέσσερα μοντέλα συνεργασίας μεταξύ παραδοσιακών τραπεζών και FinTech: “Bank and FinTech Collaboration Models”, (*medium.com*, 14 Αυγούστου 2018), <https://medium.com/@a_hatami/bank-finTech-collaborations-how-big-banks-plan-to-stand-up-to-the-big-tech-challenge-24eea57db095>.

πολύ έδαφος ακόμα που μπορεί να καλυφθεί όσον αφορά συνεργασίες τραπεζών με νεοσύστατες επιχειρήσεις FinTech.

19. Προκειμένου να κατανοηθούν οι επιπτώσεις στο δίκαιο του ανταγωνισμού των διαφόρων επιχειρηματικών στρατηγικών που έχουν υιοθετηθεί από παραδοσιακές τράπεζες και εταιρείες FinTech, η παρούσα ενότητα εξετάζει τον ανταγωνισμό τόσο **εντός** όσο και **μεταξύ** των οικοσυστημάτων. Πολλοί ειδικοί έχουν επισημάνει στη συνεχιζόμενη μετάβαση της χρηματοπιστωτικού τομέα από τον ανταγωνισμό προϊόντων σε ανταγωνισμό πλατφορμών ή οικοσυστημάτων, με την άνοδο των χρηματοπιστωτικών πλατφορμών να καθίσταται μόνο επιταχυνόμενη στο μέλλον.³⁷ Ήδη το 2017 το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ αναγνώρισε αυτήν την αύξηση των πλατφορμών ως μία από τις οκτώ ανατρεπτικές δυνάμεις που μπορούν να διαταράξουν το ανταγωνιστικό τοπίο του χρηματοπιστωτικού οικοσυστήματος με τη μεταφορά ισχύος από τους παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στον(ους) κάτοχο(ους) της σχετικής διεπαφής πελατών.³⁸ Ο στόχος της πλατφόρμας θα ήταν η ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, οι διάφορες συνιστώσες του οποίου αναπτύσσονται από διαφορετικές εταιρείες, στη συνέχεια συνδυάζονται και έπειτα πωλούνται μέσω της κοινής διεπαφής πελατών. Αυτό αντικατοπτρίζει την ψηφιακή τάση της «εμπορευματοποίησης», η οποία, όσον αφορά τις τραπεζικές υπηρεσίες, αντικαθιστά το μοντέλο γενικής τραπεζικής.³⁹ Η συγκεκριμένη έννοια αναφέρεται σε διάφορους τομείς οικονομικής δραστηριότητας που υφίσταται διαχωρισμός σε

Το πρώτο είναι το «μοντέλο καναλιού» ('channel model'), στο οποίο η τράπεζα βοηθά τη FinTech να πωλεί τα προϊόντα της στους πελάτες της τράπεζας. Ένα παράδειγμα αυτού του μοντέλου είναι η συνεργασία μεταξύ JPMorgan και OnDeck.

Το δεύτερο είναι το «μοντέλο προμηθευτή» ('supplier model'), σύμφωνα με το οποίο η τράπεζα συνεργάζεται με τη FinTech σαν να ήταν προμηθευτής. Για παράδειγμα, η συνεργασία μεταξύ Bud και First Direct της HSBC.

Το τρίτο είναι το «μοντέλο δορυφόρου» ('satellite model'), στο οποίο η τράπεζα αποκτά τη νεοσυσταθείσα FinTech αλλά την αφήνει σχετικά ανεξάρτητη. Για παράδειγμα, η εξαγορά της Nickel από την BNP Paribas.

Το τέταρτο και τελευταίο μοντέλο συνεργασίας είναι το «κλασικό μοντέλο συγχώνευσης» ('classical merger model'), όπου η απορροφώμενη FinTech ενσωματώνεται και επαναπροσδιορίζεται εντός της τράπεζας, όπως συνέβη με την εξαγορά της Final από τη Marcus, την τράπεζα υπηρεσιών προς καταναλωτές της Goldman Sachs.

³⁷ M. Kansu and G. Parker, "Transitioning from Services to Platforms: The Financial Services Industry", (2018), MIT Initiative on the Digital Economy, 3.; Zachariadis, M.; Ozcan, P. and Dinckol, D, "The Economics and Strategy of Platforms: Competing in the Era of Open Banking" (2018), Chapter 8 in "The Book on Open Banking", Bud Financial Limited.

³⁸ WEF "Beyond FinTech: A Pragmatic Assessment of Disruptive Potential in Financial Services", (2017),14.

³⁹ I. Lianos, "Blockchain Competition: Gaining Competitive Advantage in the Digital Economy – Competition Law Implications" in *Regulating Blockchain: Techno-Social and Legal Challenges* (edited by P. Hacker and I. Lianos, Oxford University Press, 2019), 371.

επιμέρους τομείς/υπηρεσίες και σε ειδικευμένους προμηθευτές που παρέχουν συγκεκριμένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ως εμπορεύματα.⁴⁰

20. Τα επιχειρηματικά οικοσυστήματα εμφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια ως μια νέα δομή οικονομικών σχέσεων, στηριζόμενα από την επικράτηση των δεδομένων στην οικονομική παραγωγή. Αυτή η τεχνολογική εξέλιξη οδήγησε στη μετάβαση από εταιρείες στις οποίες οι δραστηριότητες εισροών και εκροών συνδέονται μέσω μιας αλυσίδας αξίας, σε πλατφόρμες ή κεντρικές εταιρείες που συνδέουν διαφορετικές κατηγορίες χρηστών/συμπληρωματικών οντοτήτων στο πλαίσιο ενός οικοσυστήματος⁴¹. Παρά την ποικιλία και την πλούσια τυπολογία τους, τα οικοσυστήματα διακρίνονται από τις περισσότερες άλλες μορφές δικτύων μεταξύ οργανισμών, όπως αλυσίδες αξίας (α) από την ετερογένεια των συμμετεχόντων τους, που προέρχονται από διαφορετικούς κλάδους και τομείς και λειτουργούν σε αλληλεξάρτηση και «αμοιβαία συμβίωση» (β) από το γεγονός ότι δεν υπόκεινται σε συμβατική διακυβέρνηση αλλά αντίθετα «συντονίζονται από μια δομή συν-ευθυγράμμισης που επιτρέπει στους συμμετέχοντες στο οικοσύστημα να εξειδικεύονται σε συγκεκριμένους ρόλους» προκειμένου να παράγουν συλλογικά «εκροές οικοσυστήματος»⁴² και, (γ) από το γεγονός ότι προκύπτουν από μια στρατηγική προσαρμογής των εταίρων για την υλοποίηση μια συγκεκριμένης πρότασης αξίας (value proposition)⁴³. Η έννοια αντικατοπτρίζει την εμφάνιση επιχειρηματικών περιβαλλόντων που χαρακτηρίζονται από διαμορφωσιμότητα στην παραγωγή, συν-εξέλιξη και πολυπλοκότητα αποφάσεων⁴⁴. Τα οικοσυστήματα θεωρούνται ως κοινότητες συνεργαζόμενων επιχειρήσεων που παράγουν συλλογικά

⁴⁰ Βλ. WEF “Beyond FinTech: A Pragmatic Assessment of Disruptive Potential in Financial Services”, (2017), 19.

⁴¹ R. Adner, Ecosystem as Structure, (2017) 43 *Journal of Management* 39; R. Kapoor, Ecosystems broadening the locus of value creation, (2018) 7 *Journal of Organization Design*, Article No 12; M.G. Jacobides, C. Cennamo and A. Gawer (2018), ‘Towards a theory of ecosystems,’ *Strategic Management Journal*, 39, 2255–2276; M.J. Jacobides & I. Lianos, Regulating platforms and ecosystems: an introduction, *Industrial and Corporate Change*, dtab060, <https://doi.org/10.1093/icc/dtab060> ; Lianos, I., Competition Law for the Digital Era: A Complex Systems’ Perspective (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3492730> ; Baldwin, C. Y., Design Rules, Volume 2: Chapter 5—Ecosystems and Complementarities (August 12, 2020). Baldwin, C. Y. (2020) “Ecosystems and Complementarity” Harvard Business School Working Paper (August 2020)., Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3690595>

⁴² L. Thomas, and E. Autio, Erkko, Innovation Ecosystems (10 Δεκεμβρίου 2021), διαθέσιμο στο SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3476925>.

⁴³ R. Adner, Ecosystem as Structure, (2017) 43 *Journal of Management* 39.

⁴⁴ M.G. Jacobides, C. Cennamo, A. Gawer Towards a theory of ecosystems, (2018) 39 *Strategic Management Journal* 2255.

ένα αγαθό, μία υπηρεσία ή λύση, και που εξελίσσουν από κοινού τα προϊόντα τους στο πλαίσιο ενός κοινού οράματος ή στρατηγικής⁴⁵. Όπως αναφέρουν οι Autio and Thomas, «οι ενδιαφερόμενοι φορείς του οικοσυστήματος συμφωνούν σε ένα κοινό όραμα για την πρόταση αξίας του οικοσυστήματος»⁴⁶. Αργότερα η έννοια συμπληρώθηκε από μία έμφαση στη «δομή ευθυγράμμισης του πολυμερούς συνόλου εταιρών» που απαιτείται να αλληλεπιδρούν για την υλοποίηση μιας πρότασης αξίας⁴⁷. Το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας περί στρατηγικής θεωρεί ότι τα οικοσυστήματα βασίζονται συχνά σε πλατφόρμες, οι οποίες καθιστούν δυνατή τη σύνδεση μεταξύ των συνεργατών (complementors) του οικοσυστήματος και των τελικών χρηστών.

21. Σαφώς, οι πλατφόρμες και τα οικοσυστήματα δεν πρέπει να συγχέονται. Οι πλατφόρμες μπορούν να ορίζονται ως ένα νέο επιχειρηματικό μοντέλο, μια νέα τεχνολογία συνεργασίας, μία νέα υποδομή ή και τα τρία ταυτόχρονα⁴⁸. Παρέχουν τη βάση για τον ιστό αλληλεπιδράσεων που καθορίζουν τα οικοσυστήματα: εάν οι πλατφόρμες αφορούν κυρίως τεχνολογίες, τα οικοσυστήματα αφορούν σχέσεις μεταξύ διαφόρων οργανισμών. Τα οικοσυστήματα δεν προκύπτουν από κεντρικό σχεδιασμό, αλλά από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των συνιστωσών ενός συσχετισμένου συστήματος⁴⁹. Τα επιχειρηματικά οικοσυστήματα μπορεί να γίνουν πηγές σημαντικής καταναεμημένης καινοτομίας και δημιουργικότητας μέσω οικονομιών κλίμακας και εξειδίκευσης.

22. Οι συντονιστές/ενορχηστρωτές οικοσυστημάτων θέτουν τις αρχιτεκτονικές δραστηριότητας και αξίας των οικοσυστημάτων με στόχο τη μεγιστοποίηση της ανθεκτικότητας και της ικανότητάς τους να παράγουν οικονομική αξία⁵⁰. Για παράδειγμα, οι συντονιστές οικοσυστημάτων που ελέγχουν ένα λειτουργικό σύστημα χρησιμοποιούν στρατηγικά τις διεπαφές προγραμματισμού εφαρμογών τους (APIs), οι οποίες επιτρέπουν σε εξωτερικές εφαρμογές να συνδέονται με το λειτουργικό σύστημα,

45 JF Moore, Predators and prey: a new ecology of competition, (1993) 71(3) *Harvard Business Review* 75.

46 E. Autio, και T. Llewellyn, Tilting the Playing Field: Towards an Endogenous Strategic Action Theory of Ecosystem Creation, in S. Nambisan (ed.), *Open Innovation, Innovation Ecosystems, and Entrepreneurship: Multidisciplinary Perspectives* (World Scientific Pub., 2018), Κεφ. 5.

47 R. Adner, Ecosystem as structure: An actionable construct for strategy, (2017) 43(1) *Journal of Management*, 39, 42.

48 J. Cohen, 'Law for the Platform Economy' (2017) 51(1) *UC Davis Law Rev.* 133.

49 AF Siegenfeld, and Y. Bar-Yam, An Introduction to Complex Systems Science and its Applications, (2020) *Complexity* arXiv:1912.05088, 2.

50 E. Autio, Orchestrating ecosystems: a multi-layered framework, *Organization and Management*, 2021; Jacobides, M. G., T. Knudsen and M. Augier (2006), 'Benefiting from innovation: value creation, value appropriation and the role of industry architectures,' *Research Policy*, 35(8), 1200–1221.

το υλισμικό ή το σύστημα που βασίζεται στο διαδίκτυο. Βασίζονται επίσης σε αλγόριθμους που βασίζονται σε ανάλυση μαζικών δεδομένων ή περιορισμούς μέσω συμβατικών όρων, μεταξύ άλλων μορφών καθιέρωσης του οικοσυστήματος, προκειμένου να διασφαλίζεται η διασυνδεσιμότητα και η διαλειτουργικότητα για τους τελικούς καταναλωτές. Ταυτόχρονα προσφέρουν κερδοφόρα σημεία ελέγχου για τη δεσπόζουσα επιχείρηση στο οικοσύστημα και τους αναγκαίους πόρους για τη δημιουργία στρατηγικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Αυτό οδηγεί σε ένα νέο σύνολο δυναμικών, δυνάμει του οποίου όσοι ελέγχουν τα οικοσυστήματα μπορούν να αποκτήσουν κέρδη μέσω διαφόρων στρατηγικών συμπεριφορών:

- Μπορούν να εκμεταλλεύονται καλύτερα από τις συμβατικές επιχειρήσεις την προθυμία πληρωμής των χρηστών τους, είτε με καλύτερη κατανόηση μέσω της συλλογής δεδομένων και της εξατομίκευσης της προθυμίας πληρωμής των διαφόρων πλευρών της αγοράς τους (σε περίπτωση που η πλατφόρμα λειτουργεί ως μεσάζοντας), εξάγοντας έτσι υψηλότερο πλεόνασμα για «αντιστοίχιση», ή αυξάνοντας την προθυμία τους να πληρώνουν για την πλατφόρμα αυτή καθ' εαυτή προσθέτοντας νέες λειτουργίες και χαρακτηριστικά και αναπτύσσοντας ένα οικοσύστημα συμπληρωματικών προϊόντων, τα οποία αυξάνουν την αξία της πλατφόρμας.
- Μπορούν να υιοθετούν στρατηγικές δέσμευσης αξίας που στοχεύουν στην εξαγωγή περισσότερης υπεραξίας από το οικοσύστημά τους, για παράδειγμα δεσμεύοντας «την αξία ως μέρος της πώλησης κάθε συμπληρωματικού προϊόντος ή υπηρεσίας που πωλείται για την πλατφόρμα, συμπεριλαμβανομένων των συμπληρωμάτων της που κατασκευάζουν οι ίδιοι»⁵¹.

23. Υπό αυτές τις συνθήκες, ο ανταγωνισμός εντός του οικοσυστήματος, δηλαδή ο ανταγωνισμός μεταξύ των συμμετεχόντων στο οικοσύστημα για την κατάκτηση μεγαλύτερου μεριδίου της αξίας που παράγεται από το οικοσύστημα, αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Ο «διαχειριστής του οικοσυστήματος», ο «αρχιτέκτονας της πλατφόρμας» ή ο «ενορχηστρωτής του οικοσυστήματος» θέτει τους κανόνες, ελέγχει την υποκείμενη τεχνολογία της πλατφόρμας και καθορίζει ποιος μπορεί να συμμετάσχει στην πλατφόρμα⁵². Αυτό επιτρέπει στον διαχειριστή/αρχιτέκτονα/ενορχηστρωτή να

51 MA. Cusumano, A. Gawer, D.B. Yoffie, *The Business of Platforms: Strategy in the Age of Digital Competition, Innovation, and Power* (HarperBusiness, 2019), 79.

52 M.G. Jacobides & C. J. Tae (2015), 'Kinpins, bottlenecks and value dynamics along a sector,' *Organization Science*, 26(3), 889–907

συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μερίδιο του συνολικού κέρδους. Οι παραδοσιακές τράπεζες είναι εκ προοιμίου σε καλύτερη θέση ως προς την απόκτηση του αρχιτεκτονικού πλεονεκτήματος στο επιχειρηματικό μοντέλο πλατφόρμας σε σύγκριση με τις εταιρείες FinTech λόγω: υψηλών φραγμών εισόδου στον κλάδο,⁵³ αποτελεσμάτων δικτύου (network effects)⁵⁴ (δηλαδή οφέλη από την κλιμάκωση/διεύρυνση του δικτύου χρηστών), ισχυρών εμπορικών σημάτων, σχέσεων εμπιστοσύνης των υφιστάμενων φορέων και απροθυμίας πελατών για μεταστροφή σε παρόχους FinTech.⁵⁵ Ένας από τους σημαντικούς φραγμούς εισόδου είναι η κατοχή, από μέρους των παραδοσιακών τραπεζών, χρηματοπιστωτικής υποδομής, κυρίως η πρόσβαση σε λογαριασμούς πελατών⁵⁶. Αυτοί οι ειδικότεροι παράγοντες του κλάδου μπορεί, εν μέρει, να έχουν οδηγήσει τις εταιρείες FinTech στο να ακολουθούν συνεργατική στρατηγική⁵⁷ (με τις παραδοσιακές τράπεζες) αντί να χρησιμοποιούν το ανατρεπτικό δυναμικό των νέων τεχνολογιών.

24. Αυτή η έλλειψη ανταγωνισμού μεταξύ των κατεστημένων και των νεοεισερχόμενων φορέων αποτελεί μια συνεχή αιτία ανησυχίας για τις ρυθμιστικές αρχές που θεωρούν ότι οι εταιρείες FinTech αποτελούν σημαντική πηγή καινοτομίας και ανταγωνισμού στον κλάδο.⁵⁸ Οι καταναλωτές μπορούν επίσης να επωφελούνται από τον αυξημένο ανταγωνισμό μεταξύ τραπεζών και εταιρειών FinTech, καθώς αυτό μπορεί να οδηγήσει στην αποδιαμεσολάβηση των υφιστάμενων αλυσίδων αξίας, στη μείωση των τιμών που χρεώνονται για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες,⁵⁹ στη βελτίωση των εμπειριών των πελατών και στην προώθηση της χρηματοπιστωτικής

⁵³ R. Van Loo, “Making Innovation More Competitive: The Case of FinTech”, (2018) 65(1) *UCLA Law Review*, 239, 242.

⁵⁴ A. Milne, “Competition Policy and the Financial Technology Revolution in Banking”, (2016) *DigiWorld Economic Journal*, 5 6-7.

⁵⁵ Βλ. WEF, 13.

⁵⁶ R. Van Loo, “Making Innovation More Competitive: The Case of FinTech”, (2018) 65(1) *UCLA Law Review*, 239.

⁵⁷ Συναφώς, συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση προσθέτει ότι «όπως αναφέρεται σε αρκετά σημεία της έκθεσης (π.χ. παράγραφος 30) η PSD2 μειώνει τα εμπόδια και διασφαλίζει τον ανταγωνισμό εντός οικοσυστημάτων για τις fintech»: βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

⁵⁸ I. Lianos, “Blockchain Competition: Gaining Competitive Advantage in the Digital Economy – Competition Law Implications” in *Regulating Blockchain: Techno-Social and Legal Challenges* (edited by P. Hacker and I. Lianos, Oxford University Press, 2019), 371, 372.

⁵⁹ Βλ. A. Carmona, A. Lombardo, R. Pastor, C. Quirós, J. García, D. Muñoz and L. Martín, “Competition Issues in the Area of Financial Technology (FinTech)”, (2018), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικών Πολιτικών της Ένωσης, 17; Van Loo, “Making Innovation More Competitive: The Case of FinTech”, (2018) 65(1) *UCLA Law Review*, 239, 252.

ένταξης σε υπο-εξυπηρετούμενες αγορές.⁶⁰ Προκειμένου να επιτύχουν το πλήρες δυναμικό της χρηματοπιστωτικής καινοτομίας και να ανταγωνιστούν τους κατεστημένους φορείς, οι εταιρείες FinTech πρέπει να είναι σε θέση να εντατικοποιήσουν αποτελεσματικά τις προσπάθειές τους. Αυτό εξηγεί γιατί οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι αρχές ανταγωνισμού παγκοσμίως θεώρησαν ότι οι ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τις εταιρείες FinTech και τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν αναπόδραστη προϋπόθεση για την απόκτηση της βέλτιστης αξίας για τους πελάτες από τη FinTech.⁶¹

25. Σε αναζήτηση των ισότιμων όρων ανταγωνισμού, οι ρυθμιστικές αρχές έστρεψαν πρώτα την προσοχή τους στην κύρια πηγή του αρχιτεκτονικού πλεονεκτήματος των τραπεζών - τους λογαριασμούς πελατών. Ο αποκλεισμός ή ο περιορισμός της πρόσβασης σε λογαριασμούς πελατών, ακόμη και αν ο πελάτης έχει δώσει τη ρητή συγκατάθεσή του για κάτι τέτοιο, συμβάλλει σημαντικά στην ικανότητα της εταιρείας FinTech να παρέχει καινοτόμες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, οι πληρωμές μέσω κινητών συσκευών ή η συγκέντρωση τραπεζικών προϊόντων απαιτούν σύνδεση με έναν τραπεζικό λογαριασμό.⁶² Η τράπεζα που διαθέτει όλα τα στοιχεία του λογαριασμού και την τεχνική πρόσβαση στον λογαριασμό μπορεί να το αξιοποιεί για να κρατά τους δυνητικούς ανταγωνιστές μακριά από αυτές τις προσοδοφόρες αγορές. Η άρνηση χορήγησης πρόσβασης σε μία FinTech σε λογαριασμούς πελατών ως κρίσιμες πύλες των παραδοσιακών τραπεζικών δραστηριοτήτων αυξάνει την πιθανότητα συμπεριφοράς αποκλεισμού από πλευράς των τραπεζών και τους δίνει υπεροχή στη διεκδίκηση αρχιτεκτονικού πλεονεκτήματος.⁶³ Όπως ανέφερε ο Γενικός Δ/ντης της Fidor Bank: «Οι τραπεζικοί λογαριασμοί είναι η ύστατη ελπίδα. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είχε τον έλεγχό τους και θα συνεχίσει να αξιοποιεί αυτό το πλεονέκτημα».⁶⁴

⁶⁰ Carmona, Lombardo, Pastor, Quirós, García, Muñoz and Martín, “Competition Issues in the Area of Financial Technology (FinTech)”, ο.π., 46.

⁶¹ J. Maudos and X. Vives, “Competition Policy in Banking in the European Union”, (2019), 55 *Review of Industrial Organisation*, 27.

⁶² Η συγκέντρωση επιτρέπει στους χρήστες να συγκεντρώνουν και να συγκρίνουν όλα τα στοιχεία λογαριασμού από διαφορετικούς παρόχους σε μία μόνο πλατφόρμα.

⁶³ Carmona, Lombardo, Pastor, Quirós, García, Muñoz and Martín, “Competition Issues in the Area of Financial Technology (FinTech)”, ο.π. 14.

⁶⁴ D Cawrey, “Fidor Exec: Banks Can’t Avoid Competition from Cryptocurrencies”, (*coindesk.com*, 5 Ιουνίου 2014), <<https://www.coindesk.com/fidor-banks-cant-avoid-competition-cryptocurrencies>>.

26. Οι ρυθμιστικές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου αποσκοπούν στην παροχή πρόσβασης σε τραπεζικές υποδομές σε ορισμένες κατηγορίες εταιρειών FinTech, μέσω της δημιουργίας ενός πλαισίου Ανοικτής Τραπεζικής (*Open Banking*). Σύμφωνα με έναν από τους προτεινόμενους ορισμούς της έννοιας της Ανοικτής Τραπεζικής, αυτή αναφέρεται σε μια «ασφαλή και τυποποιημένη τεχνολογία η οποία, όταν συνδυάζεται με κανόνες και διαδικασίες, επιτρέπει στους καταναλωτές να δημιουργούν, να διαμοιράζονται ή να τροποποιούν με ασφάλεια τα ψηφιακά τους δεδομένα (π.χ. δεδομένα συναλλαγών, εκκίνηση πληρωμών, κλπ.) με εξουσιοδοτημένα τρίτα μέρη που παρέχουν προϊόντα και υπηρεσίες»⁶⁵. Προς το σκοπό αυτό, η δεύτερη Οδηγία της ΕΕ για τις Υπηρεσίες Πληρωμών (εφεξής «PSD2»), η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2015, υποχρεώνει τις τράπεζες της ΕΕ να παρέχουν ανοιχτές διεπαφές προγραμματισμού εφαρμογών (εφεξής «APIs»)⁶⁶ για υπηρεσίες πληρωμών.⁶⁷ Η PSD2 απαιτεί από τις τράπεζες να παρέχουν σε τρίτους παρόχους πρόσβαση σε: (i) πληροφορίες λογαριασμού, που επιτρέπουν σε έναν χρήστη υπηρεσιών πληρωμών να έχει μια επισκόπηση της οικονομικής του κατάστασης ανά πάσα στιγμή, και (ii) υπηρεσίες εκκίνησης πληρωμών, οι οποίες επιτρέπουν στους καταναλωτές να πληρώνουν μέσω απλής μεταφοράς πίστωσης για τις διαδικτυακές αγορές τους και αυτό καθίσταται εφικτό μέσω του λογισμικού τρίτων παρόχων.⁶⁸

27. Μια παρόμοια πρωτοβουλία στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Open Banking Initiative, ακολούθησε την έρευνα της Βρετανικής Αρχής Ανταγωνισμού και Αγορών (UK Competition and Markets Authority, εφεξής «CMA») στη λιανική τραπεζική.⁶⁹ Αυτή η έρευνα διαπίστωσε ότι οι κατεστημένες τράπεζες «δεν χρειάστηκε να επιδοθούν σε σκληρό ανταγωνισμό για να κερδίσουν και να διατηρήσουν τους πελάτες σε σύγκριση με τις νεοεισερχόμενες οντότητες».⁷⁰ Κατά συνέπεια, η CMA απαίτησε από τις εννέα

⁶⁵ Βλ. M. Zachariadis, “Data-Sharing Frameworks in Financial Services: Discussing Open Banking Regulation for Canada” (Global Risk Institute, Αύγουστος 2020), σελ. 8, διαθέσιμο σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2983066.

⁶⁶ Οι διεπαφές προγραμματισμού εφαρμογών (εφεξής «API») είναι μια μέθοδος τυποποιημένης ανταλλαγής δεδομένων. Ο στόχος τους είναι να επιτρέπουν σε άλλους προγραμματιστές να βασίζονται στο λογισμικό μιας εταιρείας και, ως εκ τούτου, να αναπτύσσουν εύκολη και απρόσκοπτη επικοινωνία μεταξύ διαφόρων εξαρτημάτων και συσκευών.

⁶⁷ Οδηγία 2015/2366/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2015 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/ΕΚ.

⁶⁸ Ο.π.

⁶⁹ Competition and Markets Authority του ΗΒ (εφεξής, η ‘CMA’), “Retail Banking Market Investigation”, (2016), Τελική Έκθεση.

⁷⁰ CMA, “CMA Paves the Way for Open Banking Revolution”, (2016), Δελτίο Τύπου.

μεγαλύτερες τράπεζες του Ηνωμένου Βασιλείου να επιτρέψουν στις νεοσύστατες επιχειρήσεις άμεση πρόσβαση στα δεδομένα τους,⁷¹ συμπεριλαμβανομένων λεπτομερών στοιχείων λογαριασμών.⁷² Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν περίπου 230 τρίτοι πάροχοι εγγεγραμμένοι στο Open Banking Initiative⁷³.

28. Ωστόσο, η εφαρμογή της PSD2 στην ΕΕ έχει χρειαστεί περισσότερο χρόνο. Αναμενόταν να τεθεί σε ισχύ το Σεπτέμβριο του 2019, καθώς αναμενόταν από τις τράπεζες να έχουν εφαρμόσει ειδικές API για τρίτους παρόχους σύμφωνα με τα Ρυθμιστικά Τεχνικά Πρότυπα (εφεξής, «RTS»)⁷⁴. Ωστόσο, ορισμένες έρευνες δείχνουν ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες, σε γενικές γραμμές, δεν είχαν προετοιμαστεί εγκαίρως, με το μέσο ποσοστό συμμόρφωσης με τα RTS να είναι λίγο πάνω από το 50% το 2019.⁷⁵

29. Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (European Banking Authority, εφεξής «EBA ή EAT») έχει διαπιστώσει ότι υπάρχουν πρακτικές των Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού (Account Servicing Payment Service Providers - ASPSPs), οι οποίες συνιστούν εμπόδια στην πρόσβαση σε λογαριασμούς με τους όρους της PSD2 και ζήτησε από τις αρμόδιες εθνικές αρχές να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα να διασφαλίσουν ότι οι ASPSPs συμμορφώνονται με την PSD2 και τα RTS και να απομακρύνουν οποιοδήποτε εμπόδιο εντοπίζεται⁷⁶.

⁷¹ HSBC, Barclays, RBS, Santander, Bank of Ireland, Allied Irish Bank, Danske Bank, Lloyds and Nationwide.

⁷² Ο.π.

⁷³ Βλ. <https://www.openbanking.org.uk/regulated-providers/?query=directories&filter-search=&filter-provider-type=third-party-providers&filter-sort=0> και αναλυτικά κατωτέρω κεφ. 11 σχετικά με τις εξελίξεις στο Ηνωμένο Βασίλειο.

⁷⁴ Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, “Technical Standards on the EBA Register under PSD2”, (eba.europa.eu, 29 Νοεμβρίου 2018), <<https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/payment-services-and-electronic-money/technical-standards-on-the-eba-register-under-psd2>>.βλ. και κατ’ εξουσιοδότηση Κανονισμός (ΕΕ) 2018/389 της Επιτροπής της 27ης Νοεμβρίου 2017 για τη συμπλήρωση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα για την αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη και τα κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας Επ. Εφημ. L 69/23 13.3.2018

⁷⁵ FinTech Futures “Open Banking: Why the Revolution Is Behind Schedule”, (FinTechfutures.com, 2 Μαΐου 2019), <https://www.FinTechfutures.com/2019/05/open-banking-why-the-revolution-is-behind-schedule/>.

⁷⁶ Βλ. τις Γνώμες της EBA <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/payment-services-and-electronic-money>, ειδικά βλ. τη Γνώμη της 18.02.2021. https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2021/963372/Opinion%20on%20supervisory%20actions%20for%20removal%20of%20obstacles%20to%20account%20access%20under%20PSD2.pdf. Και της 04.06.2020

30. Επίσης η EBA πρόσφατα διαπίστωσε ότι η εφαρμογή ορισμένων όρων των RTS⁷⁷ διαφέρει ουσιωδώς ανά την Ευρώπη και ήδη προτείνει την αναθεώρησή τους⁷⁸. Συγκεκριμένα ως προς την σημαντική πρόβλεψη της εξαίρεσης από την αυστηρή εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη⁷⁹ όταν περιορίζεται η πρόσβαση του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών διαδικτυακά είτε α) στο υπόλοιπο ενός ή περισσότερων καθορισμένων λογαριασμών πληρωμών είτε β) στις πράξεις πληρωμής που εκτελέστηκαν τις τελευταίες 90 ημέρες μέσω ενός ή περισσότερων καθορισμένων λογαριασμών πληρωμών, η EBA διαπίστωσε ότι ορισμένοι ASPSPs ζητούν αυστηρή εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη κάθε 90 μέρες, άλλοι σε πιο σύντομους χρόνους, ενώ άλλοι δεν εφαρμόζουν καθόλου την εξαίρεση και ζητούν την εξακρίβωση για κάθε πρόσβαση στον λογαριασμό. Για την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων, η EBA δημοσίευσε τον Απρίλιο του 2022 σχέδιο κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού για την αναθεώρηση του του Κανονισμού 2018/389, προτείνοντας μια δέσμη ομοιογενών κανόνων που ρυθμίζουν το ζήτημα της εξαίρεσης από την αυστηρή εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη⁸⁰.

https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2020/884569/EBA%20Opinion%20on%20obstacles%20under%20Art.%2032%283%29%20RTS%20on%20SCA%26CSC.pdf

⁷⁷ Κανονισμός 2018/389 της Επιτροπής της 27ης Νοεμβρίου 2017 για τη συμπλήρωση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα για την αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη και τα κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας, Επ.Εφημ., L69/23

⁷⁸ Βλ. EBA Consultation Paper On Draft Regulatory Technical Standards amending the Commission Delegated Regulation (EU) 2018/389 supplementing Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council with regard to regulatory technical standards for strong customer authentication and common and secure open standards of communication EBA/CP/2021/32 28 October 2021, <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/payment-services-and-electronic-money/regulatory-technical-standards-on-strong-customer-authentication-and-secure-communication-under-psd2>

⁷⁹ Βλ. άρθρο 10 των RTS το οποίο προβλέπει ότι: «Πληροφορίες λογαριασμού πληρωμών 1. Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών επιτρέπεται να μην εφαρμόζουν αυστηρή εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη, υπό την προϋπόθεση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις του άρθρου 2 και της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου, όταν περιορίζεται η πρόσβαση του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών διαδικτυακά σε κάποιο από ή σε αμφότερα τα ακόλουθα στοιχεία χωρίς δημοσιοποίηση ευαίσθητων δεδομένων πληρωμών: α) στο υπόλοιπο ενός ή περισσότερων καθορισμένων λογαριασμών πληρωμών· β) στις πράξεις πληρωμής που εκτελέστηκαν τις τελευταίες 90 ημέρες μέσω ενός ή περισσότερων καθορισμένων λογαριασμών πληρωμών. 2. Για τον σκοπό της παραγράφου 1, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών δεν εξαιρούνται από την εφαρμογή της αυστηρής εξακρίβωσης της ταυτότητας του πελάτη, όταν πληρούται οιαδήποτε από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών έχει πρόσβαση διαδικτυακά στις πληροφορίες που προσδιορίζονται στην παράγραφο 1 για πρώτη φορά· β) έχουν παρέλθει περισσότερες από 90 ημέρες από την τελευταία φορά που ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών είχε πρόσβαση διαδικτυακά στις πληροφορίες που προσδιορίζονται στην παράγραφο 1 στοιχείο β) και εφαρμόστηκε αυστηρή εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη».

⁸⁰ Βλ. EBA, Final Report – Draft Regulatory Technical Standards amending Commission Delegated Regulation (EU) 2018/389 supplementing Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of

31. Η PSD2 και η Πρωτοβουλία Ανοιχτής Τραπεζικής ωφελούν κυρίως τον ανταγωνισμό εντός του οικοσυστήματος, καθώς επιτρέπουν στους παρόχους FinTech «να αλληλεπιδρούν άμεσα και να προσθέτουν αξία στους πελάτες»,⁸¹ χωρίς να στηρίζονται στις τράπεζες για απόκτηση πρόσβασης στους τρεχούμενους λογαριασμούς των πελατών. Αυτό αίρει ένα σημαντικό εμπόδιο στην αλυσίδα αξίας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Οι κανονισμοί πρόσβασης έχουν τη δυνατότητα να επιφέρουν περαιτέρω αποδιαμεσολάβηση στο χρηματοπιστωτικό τομέα αποσυνδέοντας την αλυσίδα αξίας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και, ως εκ τούτου, να προωθούν τον ανταγωνισμό σε αυτούς τους αποσυνδεδεμένους τομείς.⁸² Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, αυτές οι πρωτοβουλίες ενδέχεται να ενθαρρύνουν τις τράπεζες να κινηθούν πιο γρήγορα στο μοντέλο πλατφόρμας στο οποίο οι πάροχοι υπηρεσιών μπορούν να συγκεντρώσουν διάφορες ομάδες πελατών σε ένα οικοσύστημα που διαχειρίζεται η τράπεζα. Αυτό εξαρτάται κυρίως από τη στρατηγική που επιλέγουν οι τράπεζες, ιδίως εάν θεωρούν ότι η απαίτηση περί ανοιχτών API αποτελεί εμπόδιο στο υπάρχον επιχειρηματικό μοντέλο τους ή πιθανή «επέκταση της έννοιας της τράπεζας ως πλατφόρμας» (*Banking-as-a-Platform, BaaP*)⁸³ και ευκαιρία για απόκτηση ενός ακόμα μεγαλύτερου μεριδίου της αγοράς πελατών.

32. Πέραν αυτών, οι κανονισμοί πρόσβασης ενδέχεται να έχουν ακούσιες επιπτώσεις όσον αφορά τον ανταγωνισμό μεταξύ οικοσυστημάτων, δηλαδή τον ανταγωνισμό που αποσκοπεί στη μετεξέλιξη σε κυρίαρχη πλατφόρμα στον κλάδο ή σε «αρχιτέκτονα του κλάδου»⁸⁴. Οι de la Mano and Padilla επισημαίνουν σε δημοσίευση τους ότι η PSD2 έχει ασύμμετρα αποτελέσματα όσον αφορά αυτό το θέμα καθώς επιτρέπει απλώς την εκροή κρίσιμων δεδομένων από τράπεζες σε τρίτους παρόχους, αλλά όχι το αντίστροφο⁸⁵ Αυτό θα μπορούσε δυνητικά να προσφέρει στις εταιρείες Big

the Council with regard to regulatory technical standards for strong customer authentication and common and secure open standards of communication (EBA/RTS/2022/03, 5 Απριλίου 2022).

⁸¹ Open Access Government, “The Second Payment Services Directive: A Game-Changing Regulation”, (openaccessgovernment.org, 16 Ιανουαρίου 2018), <<https://www.openaccessgovernment.org/second-payment-services-directive-game-changing-regulation/41185/>>.

⁸² I. Lianos, “Blockchain Competition: Gaining Competitive Advantage in the Digital Economy – Competition Law Implications” in *Regulating Blockchain: Techno-Social and Legal Challenges* (edited by P. Hacker and I. Lianos, Oxford University Press, 2019), 371, 375.

⁸³ A. Turner, “The Future of Finance: Banking as a Platform”, (*thenextweb.com*, 14 Σεπτεμβρίου 2016), <<https://thenextweb.com/worldofbanking/2016/09/14/the-future-of-finance-banking-as-a-platform/>>.

⁸⁴ Lianos, “Blockchain Competition: Gaining Competitive Advantage in the Digital Economy – Competition Law Implications”, ο.π., 361-362.

⁸⁵ M. de la Mano and J. Padilla, “Big Tech Banking”, (2018).

Tech ένα αθέμιτο πλεονέκτημα⁸⁶ λόγω του ότι θα μπορούν να επωφεληθούν άμεσα ή έμμεσα από την πρόσβασή τους σε αυτά τα ανεπεξέργαστα δεδομένα χωρίς να χρειάζεται να επενδύσουν σε σχετικές υποδομές ΤΠ. Επομένως, αυτοί οι κανονισμοί μπορεί να στερήσουν το πλεονέκτημα στη διεκδίκηση της αρχιτεκτονικής του κλάδου από τις Μεγάλες Τράπεζες, αλλά να δράσουν προς όφελος των εταιρειών Big Tech.

33. Για να κατανοήσουμε την πλήρη σημασία του τελευταίου επιχειρήματος, πρέπει να εμβαθύνουμε στην ανάλυση του ανταγωνισμού μεταξύ των οικοσυστημάτων και του ρόλου των εταιρειών Big Tech, δηλαδή των μεγάλων τεχνολογικών κολοσών όπως οι Google, Apple, Facebook και Amazon στο δυτικό ημισφαίριο και Baidu, Alibaba και Tencent στην Ασία οι οποίες έχουν ήδη επενδύσει σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Μεταξύ της Google, της Apple, του Facebook και της Amazon, η Amazon είναι γνωστή για τις προσπάθειές της για αποσύνδεση της αλυσίδας χρηματοπιστωτικής αξίας και τις συνεχείς επενδύσεις της σε διάφορους τομείς χρηματοδότησης (βλ. Διάγραμμα 2).⁸⁷ Η ευρύτερη στρατηγική της Amazon περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας υπηρεσίας πληρωμών για την προσέλκυση πελατών στο διαδίκτυο, προκειμένου τελικά να αυξηθεί η συμμετοχή, τόσο από αγοραστές όσο και από πωλητές, στην πλατφόρμα της. Από την έναρξη λειτουργίας της πρώτης υπηρεσίας πληρωμών «Pay with Amazon» το 2007, η Amazon έχει επενδύσει σε πληρωμές μέσω κινητών συσκευών και ψηφιακά πορτοφόλια, καταθέσεις μετρητών, δανεισμό από επιχείρηση σε επιχείρηση (εφεξής «B2B»), δανεισμό από επιχείρηση σε καταναλωτή (εφεξής, «B2C») και ασφάλιση.⁸⁸ Η Amazon σχεδιάζει επίσης να επεκταθεί περαιτέρω σε

⁸⁶ Σύμφωνα με συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, η διαπίστωση αυτή είναι πολύ σημαντική και θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που να αποτρέπουν ή να περιορίζουν το πιθανό αυτό αθέμιτο πλεονέκτημα των εταιρειών BigTech, δηλ. «ίδια δραστηριότητα, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες» και ότι θα πρέπει «όμοιες υπηρεσίες που εγκυμονούν ίδιους κινδύνους να υπόκεινται στην ίδια ρύθμιση και εποπτεία»· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

⁸⁷ CB Insights, “Everything You Need to Know about What Amazon is Doing in Financial Services”, (*cbinsights.com*), <<https://www.cbinsights.com/research/report/amazon-across-financial-services-FinTech/>>. Βλ. σχετικά, Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), *Digital Era Competition BRICS Report* (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova).

⁸⁸ *Ο.π.* Σχετικά με τα ψηφιακά πορτοφόλια, βλ. Amazon Pay και τους προκατόχους της.

Για καταθέσεις μετρητών, βλ. Amazon Cash, που εισήχθη το 2017.

Για δανεισμό B2B, βλ. Amazon Lending, που εισήχθη το 2011.

Για δανεισμό B2C, βλ. πιστωτικές κάρτες Amazon Prime. Η πρώτη κάρτα εισήχθη το 2015.

Για ασφαλιστικές υπηρεσίες, βλ. το Amazon Protect, που εισήχθη το 2016.

τρεχούμενους λογαριασμούς,⁸⁹ στεγαστικά δάνεια,⁹⁰ και ασφάλειες κατοικίας και υγείας.⁹¹ Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι κάθε μια από τις οικονομικές της προτάσεις αξιοποιεί τα αποτελέσματα δικτύου και την τεράστια καταναλωτική βάση της Amazon σε άλλες αγορές. Για παράδειγμα, η Amazon μπορεί να προσφέρει ασφάλιση κατοικίας σε συνδυασμό με virtual assistants, όπως η υπηρεσία Alexa. Οι κάρτες Amazon Prime εκμεταλλεύτηκαν αρχικά την ισχυρή παρουσία της Amazon στο ηλεκτρονικό εμπόριο (πρόγραμμα Amazon Prime) και στη συνέχεια επεκτάθηκαν πέρα από την ηλεκτρονική αγορά και σε πελάτες που δεν ανήκουν στην κατηγορία Prime (Πιστωτική Κάρτα Amazon Visa). Σε γενικές γραμμές, η μακρά ιστορία της επέκτασης της Amazon σε υπηρεσίες χρηματοδότησης δείχνει ότι πράγματι επιθυμεί να κερδίσει μια θέση στη χρηματοπιστωτική αγορά και να τη μετατρέψει σε μια εντελώς νέα ψηφιακή εμπειρία.

Διάγραμμα 2: Η Amazon και ο Διαχωρισμός της Τράπεζας⁹²

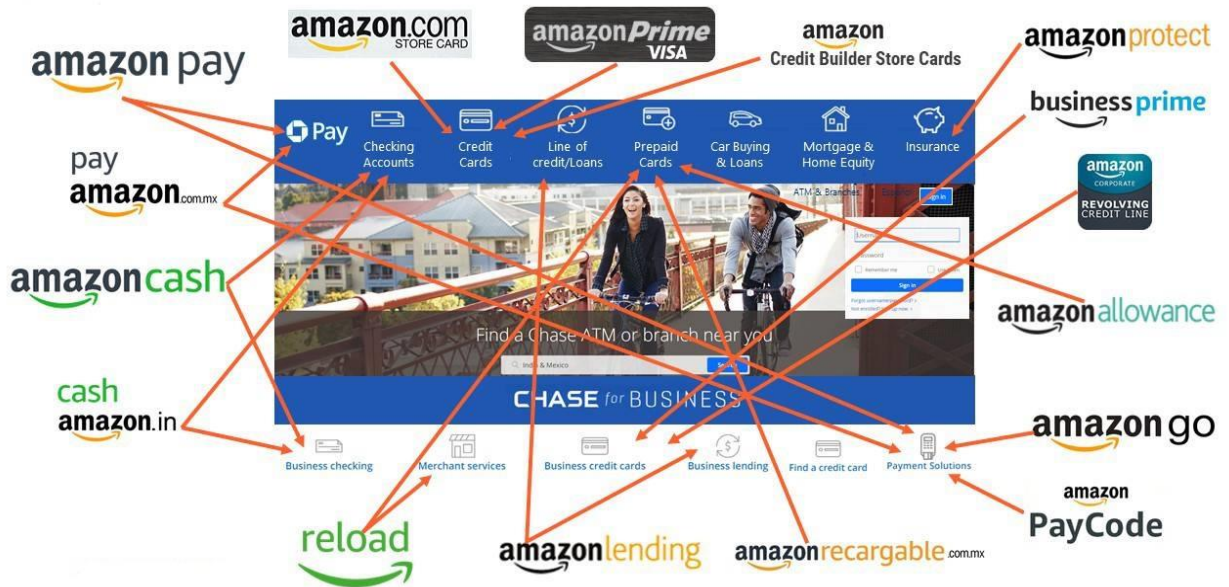
⁸⁹ E. Glazer, L. Hoffman and L. Stevens, “Next Up for Amazon: Checking Accounts”, (*wsj.com*, 5 Μαρτίου 2018), <<https://www.wsj.com/articles/are-you-ready-for-an-amazon-branded-checking-account-1520251200>>. Βλ. επίσης, <https://www.forbes.com/sites/ronshevlin/2021/06/14/when-will-amazon-offer-a-checking-account/?sh=d1d85ff73120> και <https://www.bankingdive.com/news/amazon-abandons-plan-for-checking-accounts/567519/>.

⁹⁰ B. Finkelstein, “Will Amazon Create Prime Competition for Mortgage Lenders?”, (*nationalmortgagenews.com*, 6 Μαρτίου 2019), <<https://www.nationalmortgagenews.com/list/will-amazon-create-prime-competition-for-mortgage-lenders>>. Βλ. Επίσης <https://www.thetruthaboutmortgage.com/amazon-mortgage-might-be-a-thing-soon/>.

⁹¹ Βλ. <https://www.investopedia.com/news/amazon-mulls-offering-home-insurance/>, αρχικώς στους υπαλλήλους της Amazon. Βλ. <https://www.benefitnews.com/opinion/how-amazon-healthcare-would-change-digital-health-plans>.

⁹² Βλ., Amazon silent unbundling attack of the financial services market (*paymentscardsandmobile.com*, Αύγουστος 26, 2020).

Amazon is unbundling the bank

34. Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα επιτυχούς εισβολής στις χρηματοπιστωτικές αγορές είναι ο κινεζικός τεχνολογικός κολοσσός Tencent⁹³. Η σημαντικότερη καινοτομία του ήταν η σύζευξη πληρωμών μέσω κινητών συσκευών με την πλατφόρμα ηλεκτρονικής αποστολής μηνυμάτων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης, WeChat.⁹⁴ Λόγω της μεγάλης μερίδας του κινεζικού πληθυσμού που δε διαθέτει τραπεζικό λογαριασμό, οι καινοτομίες της Tencent, όπως το WeChat Pay και το QQ Wallet, απέκτησαν γρήγορα δυναμική, με τις πληρωμές WeChat να αυξάνονται στα 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2016 από μόλις 11,6 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ που ήταν το 2012.⁹⁵ Για να προσελκύσει περισσότερους χρήστες στο οικοσύστημά της, η Tencent δημιούργησε εργαλεία διαχείρισης περιουσίας, μια πλατφόρμα δανεισμού B2C και μια πλατφόρμα δανεισμού B2B, μια πλατφόρμα παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών και δύο διαδικτυακές υπηρεσίες συνταξιοδοτικών

⁹³ Βλ. σχετικά, Lianos, I. και Ivanov, A. (επιμ.), Digital Era Competition BRICS Report (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova).

⁹⁴ The Economist, “As Regulators Circle, China’s FinTech Giants Put the Emphasis on Tech” (*economist.com*, 13 September 2018), <<https://www.economist.com/finance-and-economics/2018/09/13/as-regulators-circle-chinas-FinTech-giants-put-the-emphasis-on-tech>>.

⁹⁵ T. Macheel, “WeChat shows Messaging is the Future of Financial Services ‘Platforms’”, (*tearsheet.co*, 9 Ιανουαρίου 2018), <<https://tearsheet.co/future-of-investing/wechat-shows-messaging-is-the-future-of-financial-services-platforms/>>.

παροχών.⁹⁶ Μάλιστα, το 2015, η Tencent δημιούργησε την εγκεκριμένη και νομίμως λειτουργούσα τράπεζα WeBank, η οποία θεωρείται η πρώτη ιδιωτική Διαδικτυακή τράπεζα στην Κίνα.⁹⁷ Επομένως, η Tencent είναι παρούσα σε ολόκληρο τον κλάδο της λιανικής τραπεζικής και στρέφει όλη τη βάση χρηστών του WeChat προς το δικό της χρηματοπιστωτικό οικοσύστημα.

35. Πολλά αντίστοιχα με αυτό παραδείγματα αφορούν άλλες εταιρείες Big Tech, όπως τις Google, Apple, Alibaba και το Facebook. Σχεδόν όλες τους προσπάθησαν να λανσάρουν χρηματοπιστωτικά προϊόντα και σημείωσαν αδιαμφισβήτητη επιτυχία, ειδικά μεταξύ των πελατών της νέας γενιάς.

36. Αυτό καταδεικνύει ξεκάθαρα ότι ένας περιορισμένος αριθμός κυρίαρχων πλατφορμών ή «αρχιτεκτόνων του κλάδου» είναι πιθανό να εμφανιστεί στο χρηματοπιστωτικό κλάδο. Οι αρχιτέκτονες του κλάδου διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται ο κλάδος προκειμένου να «καρπωθούν ένα δυσανάλογο μέρος της υπεραξίας που προκύπτει από την καινοτομία».⁹⁸ Είναι οι εταιρείες με τη μέγιστη απόδοση που έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώνουν εμπόδια εισόδου και να ενισχύουν περαιτέρω την ήδη πλεονεκτική θέση τους έναντι όλων των άλλων.⁹⁹ Η μάχη για το ποιος θα καταστεί ο αρχιτέκτονας της χρηματοπιστωτικής βιομηχανίας θα καθορίσει ποιος θα διαμορφώσει τελικά την περαιτέρω ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα.

37. Οι εταιρείες Big Tech έχουν πολλές πιθανότητες να κερδίσουν αυτή την ανταγωνιστική διαδικασία επειδή διαθέτουν ήδη αρκετά στρατηγικά πλεονεκτήματα έναντι των παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιρειών FinTech. Πρώτον, οι εταιρείες Big Tech έχουν συγκεντρώσει ένα τεράστιο όγκο δεδομένων

⁹⁶ GoMedici, “Tencent’s Payment and FinTech Business: An Important Revenue Growth Driver”, (*gomedici.com*, 1 Απριλίου 2019), <<https://gomedici.com/tencent-payment-FinTech-business-important-revenue-growth-driver/>>.

Σχετικά με τα εργαλεία διαχείρισης περιουσίας, το 2014 η Tencent εισήγαγε τα Li Cai Tong και Ling Qian Tong.

Σχετικά με την πλατφόρμα δανεισμού B2C, το 2015, η Tencent εισήγαγε το WeiLiDai, και το 2017, εισήγαγε και την πλατφόρμα της για δανεισμό B2B, Wei Ye Dai.

Σχετικά με τις υπηρεσίες ασφάλισης, η Tencent εισήγαγε την πλατφόρμα ασφαλιστικών υπηρεσιών WeSure, το 2017.

Σχετικά με τις συνταξιοδοτικές παροχές, το 2018, η Tencent δημιούργησε δύο διαδικτυακές υπηρεσίες συνταξιοδοτικών παροχών.

⁹⁷ G. Sharma, “FinTech in China: A 53-Point Summary”, (*finctechranking.com*), <<https://FinTechranking.com/2016/11/29/FinTech-in-china-a-53-point-summary/>>.

⁹⁸ I. Lianos, ‘Blockchain Competition – Gaining Competitive Advantage in the. Digital Economy: Competition Law Implications’, ο.π., 362.

⁹⁹ Ο.π., 364.

πελατών άλλων αγορών στις οποίες έχουν ήδη δημιουργήσει ισχυρή παρουσία, όπως, για παράδειγμα, σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μια διαδικτυακή αγορά κ.λπ. Η πληθώρα των σημείων δεδομένων σε συνδυασμό με τη σχεδόν άμεση επικαιροποίησή τους σημαίνει ότι ο όγκος των δεδομένων που κατέχει οποιαδήποτε από τις εταιρείες Big Tech είναι πιθανό να υπερβαίνει εκείνον μιας μόνο τράπεζας, πόσο μάλλον μιας νεοσυσταθείσας FinTech.

38. Δεύτερον, οι Big Tech επωφελούνται από αναδυόμενες τεχνολογίες, όπως τα Μαζικά Δεδομένα, την τεχνητή νοημοσύνη και την προβλεπτική ανάλυση. Όλες αυτές οι τεχνολογίες προσδίδουν ένα επιπλέον αρχιτεκτονικό πλεονέκτημα καθώς επιτρέπουν στην εταιρεία Big Tech να θέτει τα πρότυπα για ολόκληρο το οικοσύστημα.¹⁰⁰ Οι Big Tech μπορούν να εκμεταλλεύονται την ισχυρή τους θέση, τα έσοδά τους και το δίκτυο καταναλωτών σε παρακείμενες αγορές προκειμένου να αποκτήσουν θέση στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Είναι σημαντικό ότι, σε αντίθεση με τις νεοσύστατες FinTech, οι Big Tech έχουν ήδη ισχυρή αναγνωρισιμότητα και χαίρουν ένα επίπεδο εμπιστοσύνης/αναγνωρισιμότητας από τους καταναλωτές που προηγουμένως απολάμβαναν μόνο οι παραδοσιακές τράπεζες.

39. Τέλος, οι εταιρείες Big Tech εξακολουθούν να υπόκεινται σε πολύ πιο χαλαρούς (τυχόν) κανονισμούς σε σύγκριση με τις παραδοσιακές τράπεζες¹⁰¹. Υιοθετώντας ένα επιχειρηματικό μοντέλο «διαμεσολαβητών», αποφεύγουν τους επαχθείς κανονισμούς διατηρώντας παράλληλα τον έλεγχο των σημαντικότερων αλληλεπιδράσεων των πελατών. Για παράδειγμα, η Amazon προσελκύει εκατομμύρια δολάρια από χρήματα πελατών μέσω του Amazon Cash, χωρίς ωστόσο να υπόκειται σε απαίτηση συμμόρφωσής της με κανόνες σχετικούς με κεφαλαιακές απαιτήσεις, όπως συμβαίνει με τις ρυθμιζόμενες τράπεζες.¹⁰² Αυτά τα παραδείγματα ασύμμετρης εφαρμογής ρυθμίσεων απεικονίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι τράπεζες μπορούν να τεθούν σε μια τεχνητά μειονεκτική θέση έναντι των πλατφορμών Big Tech.¹⁰³

40. Κανονισμοί πρόσβασης, όπως η PSD2 και το Open Banking Initiative μπορεί συνεπώς να μην στοχεύουν σωστά, εάν δεν λαμβάνουν υπόψη ένα σημαντικό

¹⁰⁰ Ο.π., 363.

¹⁰¹ Βλ. σχόλιο συμμετέχοντα στην έρευνα όπως παρατίθεται στην υποσημ. 86 ανωτέρω.

¹⁰² S. Cocheo, “‘Amazon Bank’ is Already Here, Without a Charter or Regulatory Approval”, (*thefinancialbrand.com*, 20 August 2018), <<https://thefinancialbrand.com/74543/amazon-bank-checking-account-regulators-charter/>>.

¹⁰³ de la Mano and Padilla, “Big Tech Banking”, 11.

παράγοντα της ανταγωνιστικής διαδικασίας, ήτοι τις εταιρείες Big Tech¹⁰⁴. Σύμφωνα με την PSD2, οι παραδοσιακές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να παρέχουν δωρεάν πρόσβαση στα δεδομένα των πελατών τους σε όλους τους εξουσιοδοτημένους ανταγωνιστές, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι πλατφόρμες Big Tech. Στην πραγματικότητα, ενόψει της έναρξης ισχύος της PSD2 το Σεπτέμβριο του 2019, πολλές εταιρείες Big Tech έσπευσαν να αποκτήσουν τη λεγόμενη άδεια «ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος» στην ΕΕ¹⁰⁵, συμπεριλαμβανομένης αρχικά της Amazon,¹⁰⁶ και του Facebook,¹⁰⁷ και ακολούθως τη Google¹⁰⁸ και την Alipay.¹⁰⁹ Η συγκεκριμένη άδεια επιτρέπει σε αυτές τις εταιρείες να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα πελατών που συλλέγονται από τις τράπεζες και να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών και συγκεντρωτικά στοιχεία λογαριασμών «με ένα κλικ» απευθείας στους καταναλωτές. Παρόμοια εξέλιξη συνέβη και σε άλλες γεωγραφικές περιοχές, όπως η Βραζιλία, η Κίνα, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ κ.α.¹¹⁰

41. Από την άλλη πλευρά, οι εταιρείες Big Tech δεν είναι υποχρεωμένες να διαθέτουν τα δεδομένα των πελατών τους σε ανταγωνιστές. Αντιθέτως, σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (εφεξής, ο «GDPR») «διατηρούν *de facto* την οικονομική κυριαρχία επί των δεδομένων των πελατών τους».^{111,112} Αυτό δύναται να διευρύνει την απόκλιση δεδομένων μεταξύ τραπεζών και πλατφορμών Big Tech και να οδηγήσει τις παραδοσιακές τράπεζες να «υπερκεραστούν» από τους τεχνολογικούς γίγαντες και, ως εκ τούτου, να χάσουν τη μάχη της εξασφάλισης

¹⁰⁴ Βλ. σχετικά, Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), Digital Era Competition BRICS Report (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova).

¹⁰⁵ L. Espinosa and C. Alvarez, “Internet Giants Eye up the Banking Business”, (*bbva.com*, 29 January 2019), <https://www.bbva.com/en/internet-giants-eye-up-the-banking-business/>.

¹⁰⁶ Η Amazon απέκτησε άδεια e-money το Μάιο του 2011 στο Λουξεμβούργο. Βλ. Amazon, “Licence Information”, (*pay.amazon.ie*), <<https://pay.amazon.ie/help/201751610>>.

¹⁰⁷ Η Facebook απέκτησε άδεια e-money τον Οκτώβριο του 2016 στην Ιρλανδία.

¹⁰⁸ Η Google απέκτησε άδεια e-money το Δεκέμβριο του 2018 στη Λιθουανία και τον Ιανουάριο του 2019 στην Ιρλανδία, βλ.: C. Taylor, “Google Gets Go-ahead from Central Bank for Payments”, (*irishtimes.com*, 5 Ιανουαρίου 2019), <<https://www.irishtimes.com/business/technology/google-gets-go-ahead-from-central-bank-for-payments-1.3747901>>.

¹⁰⁹ Η Alipay απέκτησε άδεια e-money τον Ιανουάριο του 2019 στο Λουξεμβούργο, βλ.: Alipay gets Luxembourg e-money license to serve Europe (*ecommercenews.eu*), Ιανουάριος 18, 2019.

¹¹⁰ Βλ. Πίνακας 2, J.C. Crisanto, J. Ehrentraud, and M. Fabian (2021) ‘Big techs in finance: regulatory approaches and policy options (bis.org)’ *FSI Briefs 12* (March), 7.

¹¹¹ de la Mano and Padilla, “Big Tech Banking”, 10.

¹¹² Όπως σημειώνει συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση, η αρχή της ρυθμιστικής ουδετερότητας θα πρέπει να εξασφαλίζει και συμμετρία στην πρόσβαση στα δεδομένα, π.χ. σε δεδομένα συνδρομών· βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...], καθώς και υποσημ. 86 ανωτέρω.

αρχιτεκτονικού πλεονεκτήματος.¹¹³ Από τη μία πλευρά οι τράπεζες και οι μικρότεροι παίκτες παροχής υπηρεσιών χρηματοοικονομικών τεχνολογιών ενδέχεται να καταλήξουν να είναι απλοί προμηθευτές μη δεσμοποιημένων (unbundled) χρηματοοικονομικών προϊόντων με την ισχύ της αγοράς να μεταφέρεται στις ψηφιακές πλατφόρμες οι οποίες προσφέρουν ευρύτερη γκάμα προϊόντων και αγοραστικών εμπειριών στους καταναλωτές.¹¹⁴ Από την άλλη πλευρά οι πλατφόρμες Big Tech δεν επιθυμούν να εξομοιωθούν με τις τράπεζες, υποστηρίζοντας αντίθετα ότι στόχος τους είναι απλώς η παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στο πελατολόγιό τους, προκειμένου να αυξήσουν τη συμμετοχή στα ψηφιακά οικοσυστήματά τους¹¹⁵. Αυτό αποκαλύπτει τη φιλοδοξία της Big Tech να καταλάβει την πιο επικερδή θέση στο χρηματοπιστωτικό οικοσύστημα, προκειμένου να αποσπάσει το μεγαλύτερο μέρος της αξίας που δημιουργείται από άλλα επίπεδα χωρίς να επιβαρύνεται με το κόστος της κανονιστικής συμμόρφωσης και των σχετικών κινδύνων λειτουργίας, ασφάλειας και προστασίας δεδομένων. Απέναντι σε αυτές τις προκλήσεις, οι εταιρείες FinTech και οι παραδοσιακές τράπεζες έχουν ακόμη πιο ισχυρά κίνητρα για μεταξύ τους συνεργασία, αντί του μεταξύ τους ανταγωνισμού, προκειμένου να μετεξελιχθούν σε σύγχρονες ψηφιακές πλατφόρμες και να διατηρήσουν το προβάδισμα στον ανταγωνισμό με τις εταιρείες Big Tech.

42. Ποιες είναι οι επιπτώσεις για τον ανταγωνισμό και τις ρυθμιστικές πολιτικές¹¹⁶; Μία από τις επιλογές που προτείνονται για τη διασφάλιση πραγματικών ισότιμων όρων ανταγωνισμού είναι η εισαγωγή της αμοιβαιότητας¹¹⁷ των υποχρεώσεων ανταλλαγής

¹¹³ Ο.π., 13.

¹¹⁴ WEF, “Beyond FinTech: A Pragmatic Assessment of Disruptive Potential in Financial Services”, 19.

¹¹⁵ K. Ray, “Apple Bank – the Future of Finance?”, (*medium.com*, 31 Μαρτίου 2018), <<https://medium.com/datadriveninvestor/apple-bank-the-future-of-finance-2722d5bb1bcb>>.

¹¹⁶ Βλ. σχετικά, Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), *Digital Era Competition BRICS Report* (August 30, 2019). Available at

SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova); Βλ. επίσης, International Banking Federation (IBFed) and Oliver Wyman. 2020. “Big Banks, Bigger Techs? How Policymakers Could Respond to a Probable Discontinuity”, *Big Banks, Bigger Techs? (oliverwyman.com)* New York.

¹¹⁷ Σύμφωνα με συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, αυτό θα μπορούσε να εφαρμοσθεί σε διάφορες αγορές, π.χ. ασφαλιστική αγορά, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, κλπ. Ιδιαίτερα καθώς εταιρίες με σημαντική ισχύ στις αγορές αυτές δύνανται μέσω της PSD2 να αξιοποιήσουν τη σημαντική πελατειακή τους βάση και βάση δεδομένων τους για να προσφέρουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες συνδυαστικά με υπηρεσίες της βασικής αγοράς τους. Επίσης, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί η εφαρμογή αντίστοιχης υποχρέωσης σε εταιρίες των αγορών αυτών στην παροχή ανοικτής πρόσβασης σε δεδομένα τους π.χ. για την παρουσίαση στοιχείων χρήσης και πληρωμή λογαριασμών των πελατών· βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

δεδομένων μεταξύ τραπεζών και ψηφιακών πλατφορμών.¹¹⁸ Αυτό σημαίνει ότι «οι πλατφόρμες άνω ενός ορισμένου μεγέθους θα πρέπει να παρέχουν πρόσβαση σε άλλες, συμπεριλαμβανομένων των παραδοσιακών τραπεζών, σε ένα υποσύνολο των δεδομένων τους», με την παροχή τέτοιων δεδομένων να υπόκειται, φυσικά, στη συγκατάθεση του χρήστη.¹¹⁹ Αυτό συνάδει με τη γενικότερη εξέλιξη η οποία προβλέπει ευρύτερη πρόσβαση στα δεδομένα που συλλέγονται από τις ψηφιακές πλατφόρμες όταν τα δεδομένα αυτά συμβάλλουν στον ανταγωνισμό και προάγουν περαιτέρω την καινοτομία στις σχετικές ή όμορες αγορές, ειδικά όταν η συλλογή δεδομένων γίνεται περιστασιακά και χωρίς ειδική επένδυση.¹²⁰ Αυτή η πρόταση βασίζεται στη σημαντική προϋπόθεση ότι οι υποχρεώσεις ανταλλαγής δεδομένων πρέπει να ισχύουν για τις επιχειρήσεις που καλύπτουν ορισμένα ελάχιστα κριτήρια μεγέθους, ανεξάρτητα από τον τομέα στον οποίο δραστηριοποιούνται ή το ρυθμιστικό καθεστώς που διέπει τη λειτουργία τους. Αυτός ο «αγνωστικισμός απέναντι στο επιχειρηματικό μοντέλο¹²¹» σημαίνει ότι οι αρχές ανταγωνισμού και οι ρυθμιστικές αρχές δεν πρέπει να εστιάζουν μόνο το επιχειρηματικό μοντέλο, αλλά επίσης να εξετάζουν τις επιπτώσεις που έχει το συγκεκριμένο επιχειρηματικό μοντέλο στον ανταγωνισμό σε μια σχετική αγορά προκειμένου να αποφεύγεται η εφαρμογή ρυθμίσεων σε ορισμένους μόνο παράγοντες της αγοράς και η στρέβλωση του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος σε αυτές τις αγορές.¹²² Το επιχειρηματικό μοντέλο θα πρέπει όμως να λαμβάνεται υπόψη για την καλύτερη κατανόηση, όχι μόνο των πιθανών αντι-ανταγωνιστικών επιπτώσεων, αλλά επίσης και της οικονομικής αποτελεσματικότητας της συγκεκριμένης πλατφόρμας.

43. Ωστόσο, προκειμένου να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά στις χρηματοπιστωτικές αγορές, οι νεοσύστατες εταιρείες FinTech ενδέχεται να χρειάζονται πάνω από μία και μόνη πρόσβαση στα δεδομένα που συλλέγονται από τις

¹¹⁸ de la Mano and Padilla, *Big Tech Banking*”, 21 and 28.

¹¹⁹ *Ο.π.*

¹²⁰ Βλ. J. Crémer, Y.-A. de Montjoye and H. Schweitzer, “Competition Policy for the Digital Era”, (2019), Τελική Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, 8-10, 76 και 105; J. Haucap, W. Kerber and R. Welker, “Modernising the Law on Abuse of Market Power”, (2018), Έκθεση για το (Γερμανικό) Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών και Ενέργειας, 6; V. Mayer-Schonberger and T. Ramge, “A Big Choice for Big Tech. Share Data or Suffer the Consequences”, (2018) 97(5) *Foreign Affairs*, 48 και 52.

¹²¹ A. Lamadrid, ‘Regulating platforms? A competition law perspective’ (24 November 2015) [Regulating platforms? A competition law perspective | Chilling Competition \(chillingcompetition.com\)](https://www.chillingcompetition.com/).

¹²² *Ο.π.*

πλατφόρμες Big Tech¹²³. Η συνεχής διαλειτουργικότητα δεδομένων απαιτεί πρόσβαση σε δεδομένα σε πραγματικό χρόνο, συνήθως μέσω προνομιακών API.¹²⁴ Αυτό ουσιαστικά σημαίνει επέκταση της εφαρμογής των απαιτήσεων πρόσβασης που προβλέπονται στη PSD2 και για τις ψηφιακές πλατφόρμες. Το πεδίο εφαρμογής μιας τέτοιας επέκτασης παραμένει ασαφές. Για παράδειγμα, δεν είναι ξεκάθαρο εάν πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε πλατφόρμες που δραστηριοποιούνται ήδη στις χρηματοπιστωτικές αγορές ή σε πλατφόρμες που κατέχουν τα δεδομένα που είναι ουσιώδη για να παρέχουν οι FinTech υπηρεσίες στους χρήστες της πλατφόρμας. Είναι επίσης ασαφές εάν μια τέτοια διαλειτουργικότητα πρέπει να παρέχεται μόνο σε εταιρείες FinTech ή και στις παραδοσιακές τράπεζες. Οι de la Mano και Padilla υποστηρίζουν ότι η υποχρέωση κοινής χρήσης δεδομένων μέσω ανοικτών API πρέπει να εφαρμόζεται σε ψηφιακές πλατφόρμες προς όφελος όχι μόνο των εταιρειών FinTech αλλά και των παραδοσιακών τραπεζών, καθώς οι ψηφιακές πλατφόρμες αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή ανταγωνισμού στις χρηματοπιστωτικές αγορές.¹²⁵ Επιπλέον, δεδομένης της σταθερής σύγκλισης μεταξύ των εταιρειών FinTech και των παραδοσιακών τραπεζών, ο διαχωρισμός τους είναι μάλλον δύσκολος. Επιπλέον, μπορεί να αποδειχθεί ανεπιθύμητη η όποια διάκριση μεταξύ ανταγωνιστών που χρησιμοποιούν διαφορετικά επιχειρηματικά μοντέλα. Ωστόσο, ορισμένοι ερευνητές εξέφρασαν τον προβληματισμό ότι εάν οι μεγαλύτερες τράπεζες καταφέρουν να επωφεληθούν από τα Big Data και τα αποτελέσματα δικτύου που παρέχονται από τα νέα ψηφιακά επιχειρηματικά μοντέλα (και ενδεχομένως, μέσω ανοιχτής πρόσβασης, στις αποθηκεύσεις δεδομένων των ψηφιακών πλατφορμών), αυτές οι τράπεζες ενδέχεται να αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερα μερίδια αγοράς και η συγκέντρωση αυτή του κλάδου να αποτελέσει απειλή για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα (“too-big-to-fail”).¹²⁶ Σε αυτό το σενάριο, κάθε τύπος ρύθμισης της πρόσβασης, είτε είναι συμμετρική είτε ασύμμετρη, μπορεί να λειτουργήσει ως δίκικο μαχαίρι, και συνεπώς απαιτεί μία προσεκτική αξιολόγηση των επιπτώσεών της στις συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά.

¹²³ I. Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), Digital Era Competition BRICS Report (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova).

¹²⁴ Crémer, de Montjoye and Schweitzer, “Competition Policy for the Digital Era”, ο.π., 84.

¹²⁵ de la Mano and Padilla, “Big Tech Banking”, ο.π., 28.

¹²⁶ Van Loo, “Making Innovation More Competitive: The Case of FinTech”, ο.π., 250.

44. Εναλλακτικά, αντί να στηρίζεται σε συγκεκριμένους τομεακούς κανονισμούς όπως η PSD2, η πρόσβαση στα δεδομένα που σωρεύονται από κυρίαρχες ψηφιακές πλατφόρμες θα μπορούσε να επιβάλλεται από τις αρχές ανταγωνισμού σύμφωνα με το άρθρο 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (εφεξής, «ΣΛΕΕ») και τις αντίστοιχες εθνικές διατάξεις δικαίου ανταγωνισμού, ή ενδεχομένως μέσω εργαλείων ex ante όπως είναι το άρθρο 11 Ν 3959/2011 ή σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η Πράξη για τις Ψηφιακές Αφορές (Digital Markets Act). Όταν οι κυρίαρχες, κατέχουσες την πληθώρα δεδομένων εταιρείες αρνούνται να παραχωρήσουν σε άλλες εταιρείες πρόσβαση στα δεδομένα τους, υπό την προϋπόθεση ότι η πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα είναι απαραίτητη για τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στις σχετικές ή όμορες αγορές και υπάρχει πραγματικός κίνδυνος περαιτέρω ενίσχυσης της θέσης ισχύος τους στην αγορά, οι αρχές ανταγωνισμού δύνανται να παρεμβαίνουν με τα εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους. Ωστόσο, οφείλουν να κάνουν μία προσεκτική στάθμιση μεταξύ της ανάγκης προστασίας των επενδυτικών κινήτρων των επιχειρήσεων και διασφάλισης ότι οι σχετικές αγορές θα παραμένουν διεκδικησιμες προστατεύοντας τον ανταγωνισμό σε αυτές τις αγορές¹²⁷, ειδικά λόγω και της πιθανότητας μέσω των επιπτώσεων δικτύου να σχηματιστεί μία συγκεντρωμένη δομή της αγοράς, με λίγους μεγάλους παρόχους και αρκετούς εξειδικευμένους παίχτες¹²⁸. Το πλεονέκτημα μιας τέτοιας προσέγγισης είναι ότι λαμβάνει υπόψη το συγκεκριμένο πλαίσιο και η παροχή ή η άρνηση πρόσβασης στα δεδομένα πελατών που κατέχουν οι (δεσπόζουσες ή ρυθμιζόμενες) επιχειρήσεις θα γίνεται με βάση την ανταγωνιστική δυναμική της σχετικής αγοράς, η οποία θα χρησίμευε για την αποφυγή τυχόν ακούσιων εξωτερικοτήτων που έχουν δημιουργηθεί από τους κανονισμούς πρόσβασης. Με βάση τα ανωτέρω, η εκτίμηση της ισχύος στις χρηματοπιστωτικές αγορές είναι δύσκολη λόγω της ποικιλομορφίας των επιχειρηματικών μοντέλων και των πιθανών πηγών της ισχύος στην αγορά¹²⁹, αλλά όχι αδύνατη¹³⁰. Ο εντοπισμός πρακτικών αποκλεισμού που σχετίζονται με δεδομένα στις χρηματοπιστωτικές αγορές απαιτεί επίσης περαιτέρω ανάπτυξη των παραδοσιακών

¹²⁷ Crémer, de Montjoye and Schweitzer, *Competition Policy for the Digital Era*, ο.π., 98 και 106.

¹²⁸ Βλ. E. Feyen, J. Frost, L. Gambacorta, H. Natarajan and M. Saal, *Fintech and the digital transformation of financial services: implications for market structure and public policy*, BIS Papers No 117 (July 2021).

¹²⁹ Carmona, Lombardo, Pastor, Quirós, García, Muñoz and Martín, “Competition Issues in the Area of Financial Technology (FinTech)”, 48.

¹³⁰ Βλ. I. Lianos and B. Carballa Smichowski, *Economic Power and New Business Models in Competition Law and Economics: Ontology and New Metrics* (March 15, 2021). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3818943> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3818943>.

θεωριών της βλάβης. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, διασταυρούμενη χρήση των συνόλων δεδομένων από εταιρείες Big Tech,¹³¹ ήτοι στις περιπτώσεις όπου μια ψηφιακή πλατφόρμα μπορεί να χρησιμοποιεί την προνομιακή της πρόσβαση σε δεδομένα που λαμβάνονται σε μία δραστηριότητα, προκειμένου να βελτιώσει τη θέση της στην παροχή άλλων υπηρεσιών, όπως υπηρεσιών FinTech. Τα άρθρα 5 και 6 της Πρότασης Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής («Ε.Επ.») για το Digital Markets Act μπορεί να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για τυχόν αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές και σε αυτόν τον τομέα.¹³²

45. Ένα άλλο πρόβλημα ενδέχεται να προκύψει όταν απαιτείται ανώνυμη πρόσβαση σε μεμονωμένα ή συγκεντρωτικά δεδομένα με σκοπό τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στις χρηματοπιστωτικές αγορές¹³³. Σε αντίθεση με τις απαιτήσεις κοινής χρήσης δεδομένων που προβλέπει η PSD2, αυτό περιλαμβάνει πρόσβαση στα ψευδωνυμοποιημένα/ανωνυμοποιημένα και συγκεντρωτικά δεδομένα πολλών χρηστών,¹³⁴ για παράδειγμα, προκειμένου για την πραγματοποίηση ακριβών προβλέψεων σχετικά με τη συμπεριφορά των χρηστών, με σκοπό τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σχετικό παράδειγμα μπορεί να αποτελεί μια νεοσύστατη εταιρεία FinTech που αναλύει τα πρότυπα συμπεριφοράς των χρηστών προκειμένου να προβλέψει τις πιθανότητες αθέτησης αποπληρωμής δανείων και μπορεί, στη συνέχεια, να παραχωρήσει (έναντι αμοιβής) αυτή τη λύση σε μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.¹³⁵ Η έκθεση του Συμβουλίου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας το 2017 ανέφερε ότι «οι τράπεζες και άλλοι δανειστές στρέφονται όλο και περισσότερο σε πρόσθετες, μη δομημένες και [/ή] μερικών δομημένες πηγές δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της δραστηριότητας των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, της χρήσης κινητών τηλεφώνων και αποστολής μηνυμάτων κειμένου, για να έχουν καλύτερη εικόνα της πιστοληπτικής ικανότητας και να βελτιώσουν της ακρίβειας στην

¹³¹ Ο.π.

¹³² European Commission, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Contestable and Fair Markets in the Digital Sector (Digital Markets Act), SEC (2020) 437 final, proposal regulation-single-market-digital-services-digital-services-act_en.pdf (europa.eu).

¹³³ I. Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), Digital Era Competition BRICS Report (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova).

¹³⁴ Crémer, de Montjoye and Schweitzer, “Competition Policy for the Digital Era”, 75 και 85-86.

¹³⁵ P. Crosman, “How FinTechs are Using AI to Transform Payday Lending”, (*americanbanker.com*, 7 Μαρτίου 2017), <<https://www.americanbanker.com/news/how-FinTechs-are-using-ai-to-transform-payday-lending>>.

αξιολόγηση των δανείων».¹³⁶ Τέτοιες εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης και μηχανικής μάθησης στη FinTech εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη διαθεσιμότητα των Big Data που επιτρέπουν τον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών προτύπων και αποκλίσεων και προβλέπουν την επικινδυνότητα δανείων και επενδυτικών χαρτοφυλακίων, παρέχοντας επίσης τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων καθορισμού τιμών και ανίχνευσης οικονομικών εγκλημάτων, ξεπλύματος χρήματος και απάτης. Υπάρχει ήδη μια πληθώρα προμηθευτών που παρέχουν μηχανική μάθηση για συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές με βάση πηγές που είναι διαθέσιμες στο κοινό, όπως ειδήσεις, αναλύσεις αγοράς κ.λπ. Ωστόσο, είναι σαφές ότι οι εταιρείες που έχουν πρόσβαση σε μεγαλύτερα σύνολα δεδομένων θα αποκτήσουν στρατηγικό πλεονέκτημα ως προς την καλύτερη πρόβλεψη και την παροχή καλύτερων υπηρεσιών.¹³⁷

46. Σύμφωνα με μια έκθεση για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε ένα τέτοιο σενάριο, η πρόσβαση σε δεδομένα μπορεί να παρέχεται όταν τεκμηριώνεται ότι δεν υπάρχουν υποκατάστατα στην αγορά (τα δεδομένα δεν είναι διαθέσιμα από τους παρόχους ανάλυσης δεδομένων ή δεν μπορούν να συλλεχθούν μόνο από μια FinTech) και τα σχετικά δεδομένα είναι απαραίτητα για τον ανταγωνισμό στη(τις) συμπληρωματική(ές) αγορά(ές) στην(ις) οποία(ες) η εταιρεία που ελέγχει τα δεδομένα κατέχει δεσπίζουσα θέση.¹³⁸ Όσον αφορά τα προσωπικά δεδομένα, η κατάσταση περιπλέκεται περισσότερο από τις απαιτήσεις του GDPR. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η πρόσβαση σε δεδομένα για συγκεκριμένους σκοπούς και συγκεκριμένες πράξεις επεξεργασίας μπορεί να επιβάλλεται από μια αρχή ανταγωνισμού βάσει στάθμισης κάποιου αναφερόμενου συμφέροντος (άρθρο 6 σημ. στ του GDPR) ή βάσει του άρθρου 6 σημ. ε του GDPR που, μεταξύ άλλων, επιτρέπει την επεξεργασία που απαιτείται για την εκτέλεση μιας εργασίας προς το γενικό συμφέρον.¹³⁹ Πρέπει να σημειωθεί ότι η πρόσβαση σε δεδομένα που είναι απαραίτητα για αλγόριθμους εξάσκησης, για χρήσεις που δεν έχουν καμία σχέση με τις αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται ο κάτοχος των δεδομένων, δεν μπορεί να παραχωρείται σύμφωνα με τα άρθρα 1, 2 Ν 3959/2011 ή/και 101, 102 ΣΛΕΕ ¹⁴⁰, εκτός εάν προτιμηθεί το εργαλείο της Κανονιστικής του άρθρου 11

¹³⁶ Financial Stability Board, “Artificial Intelligence and Machine Learning in Financial Services: Market Developments and Financial Stability Implications”, (2017), Report, 12.

¹³⁷ *Ο.π.*

¹³⁸ Crémer, de Montjoye and Schweitzer, “Competition Policy for the Digital Era”, 101-104.

¹³⁹ *Ο.π.*, 104.

¹⁴⁰ *Ο.π.*, 98.

N 3959/2011 ή θεωρηθεί αναγκαία η ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου ρυθμιστικού καθεστώτος.

47. Δεν έχει ακόμα απασχολήσει την Επιτροπή Ανταγωνισμού, αλλά και άλλες Αρχές Ανταγωνισμού, η χορήγηση πρόσβασης σε δεδομένα και υποδομή πληρωμών στις χρηματοπιστωτικές αγορές¹⁴¹. Είναι επίσης πολύ νωρίς για εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς τα αποτελέσματα των κανονισμών πρόσβασης, όπως της PSD2 ή της Open Banking Initiative. Ωστόσο, είναι σαφές ότι απαιτείται συνεχής έλεγχος της δυναμικής του ανταγωνισμού που εξελίσσεται μεταξύ Big Tech, τραπεζών και εταιρειών FinTech προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι υποχρεώσεις ανταλλαγής δεδομένων χρησιμοποιούνται για την τόνωση του ανταγωνισμού τόσο εντός όσο και εντός του οικοσυστήματος, και όχι για σιωπηρή συμπαιγνία ή αύξηση της ισχύος στην αγορά εκ μέρους ορισμένων φορέων. Δεδομένου ότι τα δεδομένα αποτελούν την πηγή του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε αυτές τις αγορές, ο συνδυασμός των Big Data που διαθέτουν οι τράπεζες και οι ψηφιακές πλατφόρμες μπορεί να ευνοήσει τη δημιουργία δεσποζουσών πλατφορμών στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Ως εκ τούτου, η άνοδος των μεγάλων πλατφορμών και οι προκλήσεις που προκύπτουν από τα αποτελέσματα του δικτύου που δημιουργούν σημαντικούς φραγμούς εισόδου παραμένουν ο κύριος προβληματισμός σχετικά με τον ανταγωνισμό στις χρηματοπιστωτικές αγορές.¹⁴² Καθώς η διεκδίκηση αρχιτεκτονικού πλεονεκτήματος στη χρηματοπιστωτική βιομηχανία είναι σε εξέλιξη, οι αρχές ανταγωνισμού οφείλουν να συμβάλλουν στην προώθηση υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων πλατφορμών και επιχειρηματικών μοντέλων, καθώς και των ορθών πρακτικών και εκείνων που δεν εισάγουν αποκλεισμούς σε κάθετες αλυσίδες αξίας. Για τον σκοπό αυτό, η παρακολούθηση της αγοράς και η προσεκτική αξιολόγηση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού θα ήταν ενδεχομένως μια επιθυμητή βραχυπρόθεσμη λύση αντί της εισαγωγής νέων τομεακών κανονισμών σε αυτή την φάση εξέλιξης της αγοράς και των συγκεκριμένων τεχνολογιών.

48. Όπως περιγράφηκε ανωτέρω, ο χρηματοπιστωτικός τομέας βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε φάση σημαντικής μεταμόρφωσης, με την εμφάνιση ευέλικτων ανταγωνιστών

¹⁴¹ I. Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), Digital Era Competition BRICS Report (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της Perevoshchikova).

¹⁴² Βλ. Carmona, Lombardo, Pastor, Quirós, García, Muñoz and Martín, “Competition Issues in the Area of Financial Technology (FinTech)”, 13; Van Loo, “Making Innovation More Competitive: The Case of FinTech”, 250.

FinTech, δηλαδή εταιρειών που παρέχουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες αποκλειστικά μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, και μεταβαίνει στο επιχειρηματικό μοντέλο πλατφόρμας, επιχειρώντας να αντιμετωπίσει την απειλή που εγείρουν οι Big Tech, εξέλιξη που εγείρει τους προβληματισμούς των ρυθμιστικών αρχών παγκοσμίως¹⁴³. Οι αρχές ανταγωνισμού αντιμετωπίζουν γενικά τις FinTech ως μία θετική εξέλιξη και αναμένουν ότι οι FinTech θα ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση στα κατεστημένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προς όφελος των καταναλωτών¹⁴⁴. Ωστόσο, σε πιο ανεπτυγμένες οικονομίες, οι εταιρείες FinTech επέλεξαν να συνεργαστούν με κατεστημένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντί να τα θέσουν υπό αμφισβήτηση, ενώ στις αναδυόμενες οικονομίες με υψηλό βαθμό χρηματοπιστωτικού αποκλεισμού, ειδικά σε χώρες όπως η Κίνα και η Ινδία, το ανατρεπτικό δυναμικό της FinTech είναι πολύ πιο πρόδηλο¹⁴⁵.

49. Κατά συνέπεια, οι κανονισμοί πρόσβασης, όπως η PSD2 και η Open Banking Initiative, έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν τους φραγμούς εισόδου για τις εταιρείες FinTech και να τους επιτρέψουν να ανταγωνίζονται ισότιμα τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

50. Τον Δεκέμβριο του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την πρόταση Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές η οποία, μαζί με την πρόταση Πράξης για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες, εντάσσονται σε μια δέσμη νομοθετικών μέτρων για τη διασφάλιση ενός «ασφαλέστερου και ανοικτού ψηφιακού περιβάλλοντος». Η πρωτοβουλία για την υιοθέτηση της Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές στηρίζεται στη λογική ότι η κείμενη νομοθεσία περί ανταγωνισμού, τόσο σε ενωσιακό, όσο και σε εθνικό επίπεδο δεν επαρκεί προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα διαρθρωτικά προβλήματα ανταγωνισμού που παρατηρούνται στις ψηφιακές αγορές. Ο λόγος είναι ότι το μοντέλο που ακολουθείται είναι αυτό της εκ των υστέρων (ex post) επιβολής, το οποίο τίθεται σε εφαρμογή αφού η θέση του ρυθμιστή της πρόσβασης (“gatekeeper”) έχει πλέον παγιωθεί και είναι δύσκολα αναστρέψιμη.

¹⁴³ Βλ. J.C. Crisanto, J. Ehrentraud, and M. Fabian (2021) ‘Big techs in finance: regulatory approaches and policy options (bis.org)’ *FSI Briefs 12* (March).

¹⁴⁴ Βλ. Βλ. αναλυτικά κεφ. 11 της παρούσης σχετικά με τις κλαδικές έρευνες των Επιτροπών Ανταγωνισμού.

¹⁴⁵ I. Lianos, I. and Ivanov, A. (επιμ.), Digital Era Competition BRICS Report (August 30, 2019). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3901413> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3901413> Κεφάλαιο 1 (και τη συνδρομή της E. Perevoshchikova).

51. Οι ψηφιακές αγορές εμφανίζουν συγκεκριμένα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά, όπως ισχυρές επιπτώσεις/αποτελέσματα δικτύου (άμεσες και έμμεσες), έντονες οικονομίες κλίμακας και φάσματος, υψηλό βαθμό πιστότητας των καταναλωτών σε μία πλατφόρμα (“single-homing”), ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που απορρέουν από την πρόσβαση σε δεδομένα, σημαντική χρηματοοικονομική ισχύ, κλπ. Οι ισχυρές ψηφιακές πλατφόρμες είναι σε θέση να κατανέμουν το πλεόνασμα που δημιουργείται από την αλυσίδα αξίας μεταξύ των συμμετεχόντων στο οικοσύστημα, κρατώντας για τον εαυτό τους τη μερίδα του λέοντος και αποκομίζοντας σημαντικά κέρδη. Σε αυτό το πλαίσιο, η Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές αποσκοπεί, όπως αναφέρεται στο Προοίμιό της, «στη διασφάλιση της δυνατότητας διεκδίκησης και του δίκαιου χαρακτήρα των αγορών στις οποίες υπάρχουν ρυθμιστές της πρόσβασης, ανεξάρτητα από τις πραγματικές, πιθανές ή εικαζόμενες επιπτώσεις της συμπεριφοράς ενός συγκεκριμένου ρυθμιστή της πρόσβασης [...] στον ανταγωνισμό σε μια δεδομένη αγορά» .

52. Το πεδίο εφαρμογής της πρότασης Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές οριοθετείται ως εξής: Η Πράξη εφαρμόζεται καταρχάς ως προς μια συγκεκριμένη κατηγορία ψηφιακών υπηρεσιών, τις «βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας», στις οποίες περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων οι επιγραμμικές υπηρεσίες διαμεσολάβησης, οι επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης, οι επιγραμμικές υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, οι υπηρεσίες πλατφόρμας διαμοιρασμού βίντεο, κλπ (άρθρο 2 περίπτ. 2). Υποκείμενα της Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές είναι εκείνοι οι πάροχοι βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας, οι οποίοι πληρούν τις τρεις προϋποθέσεις του άρθρου 3 παρ. 1 (σημαντικός αντίκτυπος στην εσωτερική αγορά, εκμετάλλευση βασικής υπηρεσίας πλατφόρμας η οποία ενεργεί ως σημαντική πύλη για τη σύνδεση επιχειρηματικών χρηστών με τελικούς χρήστες, κατοχή παγιωμένης και σταθερής θέσης στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους) οπότε και χαρακτηρίζονται ως «ρυθμιστές της πρόσβασης». Η αξιολόγηση της πλήρωσης των προϋποθέσεων του άρθρου 3 παρ. 1 μπορεί να γίνει με βάση είτε ποσοτικά (άρθρο 3 παρ. 2) είτε ποιοτικά (άρθρο 3 παρ. 6) κριτήρια.

53. Ένας πάροχος που έχει οριστεί κατά τα ανωτέρω ως «ρυθμιστής της πρόσβασης» υπέχει τις υποχρεώσεις που εκτίθενται στα άρθρα 5 και 6 της πρότασης Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές. Με βάση το αντικείμενό τους, οι υποχρεώσεις αυτές θα μπορούσαν να διακριθούν στις εξής κατηγορίες: υποχρεώσεις ως προς τη χρήση δεδομένων (άρθρα 5 στοιχ. α΄, άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. α΄, καθώς και άρθρο 13), υποχρεώσεις ως προς τους διαύλους διανομής (άρθρα 5 στοιχ. β΄ και 5 στοιχ. γ΄),

υποχρεώσεις για την αποτροπή της μόχλευσης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας (άρθρα 5 στοιχ. ε' και 5 στοιχ. στ'), υποχρεώσεις ως προς τη διαφήμιση (άρθρα 5 στοιχ. ζ' και 6 παρ. 1 στοιχ. ζ'), υποχρεώσεις για τη διασφάλιση της ουδετερότητας των συσκευών (άρθρα 6 παρ. 1 στοιχ. β', 6 παρ. 1 στοιχ. γ', 6 παρ. 1 στοιχ. ε' και 6 παρ. 1 στοιχ. στ'), υποχρεώσεις για τη διασφάλιση της ουδετερότητας των πλατφορμών (άρθρα 6 παρ. 1 στοιχ. δ' και 6 παρ. 1 στοιχ. ια'), υποχρεώσεις ως προς την πρόσβαση σε δεδομένα και τη φορητότητα των δεδομένων (άρθρα 6 παρ. 1 στοιχ. η', 6 παρ. 1 στοιχ. θ' και 6 παρ. 1 στοιχ. ι'). Σημειωτέον ότι οι υποχρεώσεις του άρθρου 5 της πρότασης Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές είναι άμεσα εφαρμοστέες, ενώ οι υποχρεώσεις του άρθρου 6 επιδέχονται περαιτέρω προσδιορισμού κατόπιν «διαλόγου επί κανονιστικών θεμάτων» μεταξύ της Ε.Επ. και του οικείου ρυθμιστή της πρόσβασης, ούτως ώστε ο τελευταίος να είναι σε θέση να συμμορφωθεί αποτελεσματικά με τις σχετικές υποχρεώσεις του.

54. Η πρόταση Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές δεν εφαρμόζεται στις υπηρεσίες πληρωμών, δεδομένου ότι δεν τις συμπεριλαμβάνει στις βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας. Εντούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 2 περίπτ. 14, τόσο οι υπηρεσίες πληρωμών, όπως ορίζονται στο άρθρο 4 περίπτ. 3 και το Παράρτημα Ι της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366, όσο και οι τεχνικές υπηρεσίες οι οποίες υποστηρίζουν την παροχή υπηρεσιών πληρωμών, όπως ορίζονται στο άρθρο 3 περίπτ. ι' της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366, εντάσσονται στην έννοια των «βοηθητικών υπηρεσιών» του άρθρου 2 περίπτ. 14 της Πράξης.

55. Στο Προοίμιο της πρότασης Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές¹⁴⁶, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι ρυθμιστές της πρόσβασης ενδέχεται να παρέχουν ένα χαρτοφυλάκιο υπηρεσιών το οποίο περιλαμβάνει τόσο βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας, όσο και βοηθητικές υπηρεσίες (στις οποίες μπορεί να συμπεριλαμβάνονται υπηρεσίες πληρωμών και τεχνικές υπηρεσίες που υποστηρίζουν την παροχή υπηρεσιών πληρωμών). Σύμφωνα με την Ε.Επ., το χαρτοφυλάκιο των υπηρεσιών του ρυθμιστή της πρόσβασης προσφέρεται συχνά στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου οικοσυστήματος στο οποίο δεν έχουν πρόσβαση τρίτοι πάροχοι αυτών των βοηθητικών υπηρεσιών, τουλάχιστον όχι υπό ίσους όρους. Ενόψει της δυνατότητας να συνδέουν την πρόσβαση στη βασική υπηρεσία πλατφόρμας με τη χρήση μίας ή περισσότερων βοηθητικών

¹⁴⁶ Βλ. αναλυτικά κεφ. 5 της παρούσης.

υπηρεσιών, οι ρυθμιστές της πρόσβασης ενδεχομένως να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν την ισχύ τους ως ρυθμιστών της πρόσβασης όσον αφορά τις βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας για να προσφέρουν τις βοηθητικές υπηρεσίες, εις βάρος των επιλογών και της δυνατότητας διεκδίκησης αυτών των υπηρεσιών.

56. Για τους λόγους αυτούς, η Ε.Επ. έχει συμπεριλάβει στο άρθρο 6 της Πράξης την υποχρέωση του ρυθμιστή της πρόσβασης να παρέχει στους επιχειρηματικούς χρήστες και στους παρόχους βοηθητικών υπηρεσιών – συνεπώς και στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών και τεχνικών υπηρεσιών που υποστηρίζουν την παροχή υπηρεσιών πληρωμών – «πρόσβαση και διαλειτουργικότητα με τα ίδια χαρακτηριστικά λειτουργικού συστήματος, υλισμικού ή λογισμικού που είναι διαθέσιμα ή χρησιμοποιούνται κατά την παροχή από τον ρυθμιστή της πρόσβασης οποιωνδήποτε βοηθητικών υπηρεσιών» .

57. Από την πλευρά της, η Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 («Οδηγία PSD2») επιδιώκει να ενισχύσει τον ανταγωνισμό στην ευρωπαϊκή αγορά υπηρεσιών πληρωμών. Προς τον σκοπό αυτό, η Οδηγία PSD2 επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών την υποχρέωση να διευκολύνουν τη λειτουργία τρίτων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών (*third party payment service providers – TPPs*), επιτρέποντάς τους την πρόσβαση στα συστήματα πληρωμών των τραπεζών. Στον **Πίνακα 1** που ακολουθεί παρουσιάζονται οι βασικές κατηγορίες υποχρεώσεων που απαντώνται από κοινού τόσο στην πρόταση Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές, όσο και στην Οδηγία PSD2 στον βαθμό που είναι δυνατή η αντιστοίχισή τους.

Πίνακας 1: Βασικές κατηγορίες υποχρεώσεων κοινές στην πρόταση Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές και στην Οδηγία PSD2

	ΠΡΑΞΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ (Digital Markets Act)	ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2015/2366 ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (PSD2)
ΚΑΝΟΝΕΣ ΟΥΛΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ/ ΜΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ	Ο ρυθμιστής της πρόσβασης επιτρέπει στους τελικούς χρήστες να απεγκαθιστούν τυχόν προεγκατεστημένες εφαρμογές λογισμικού στην βασική υπηρεσία πλατφόρμας του, με την επιφύλαξη της δυνατότητας του ρυθμιστή της πρόσβασης να περιορίσει την απεγκατάσταση εφαρμογών λογισμικού που είναι απαραίτητες για τη λειτουργία του λειτουργικού συστήματος ή της συσκευής και οι οποίες δεν μπορούν για τεχνικούς	Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας ή καταχωρισθεί στα μητρώα και οι οποίοι είναι νομικά πρόσωπα, αποκτούν πρόσβαση στα συστήματα πληρωμών στη βάση κανόνων που είναι αντικειμενικοί, αμερόληπτοι και αναλογικοί, και δεν κωλύουν, πέραν του αναγκαίου, την πρόσβαση για τη διασφάλιση έναντι ορισμένων κινδύνων, όπως ο κίνδυνος διακανονισμού, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο επιχειρηματικός

	<p>λόγους να προσφερθούν σε αυτόνομη βάση από τρίτους (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. β')</p>	<p>κίνδυνος, και την προστασία της χρηματοοικονομικής και λειτουργικής σταθερότητας του συστήματος πληρωμών (άρθρο 35).</p>
	<p>Ο ρυθμιστής της πρόσβασης επιτρέπει την εγκατάσταση και την αποτελεσματική χρήση εφαρμογών λογισμικού ή καταστημάτων εφαρμογών λογισμικού τρίτων που χρησιμοποιούν ή διαλειτουργούν με λειτουργικά συστήματα του εν λόγω ρυθμιστή της πρόσβασης και επιτρέπει την πρόσβαση σε αυτές τις εφαρμογές λογισμικού ή τα καταστήματα εφαρμογών λογισμικού με άλλα μέσα πέραν των βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας του εν λόγω ρυθμιστή της πρόσβασης. Ο ρυθμιστής της πρόσβασης είναι ελεύθερος να λαμβάνει αναλογικά μέτρα για να διασφαλίζει ότι οι εφαρμογές λογισμικού ή τα καταστήματα εφαρμογών λογισμικού τρίτων δεν θέτουν σε κίνδυνο την ακεραιότητα του υλισμικού ή του λειτουργικού συστήματος που παρέχει ο ρυθμιστής της πρόσβασης (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. γ')</p>	<p>Τα ιδρύματα πληρωμών έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες λογαριασμών πληρωμών των πιστωτικών ιδρυμάτων σε αντικειμενική, αμερόληπτη και αναλογική βάση. Η πρόσβαση αυτή πρέπει να είναι επαρκώς εκτεταμένη ώστε τα ιδρύματα πληρωμών να είναι σε θέση να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών με απρόσκοπτο και αποτελεσματικό τρόπο (άρθρο 36)</p>
	<p>Ο ρυθμιστής της πρόσβασης δεν περιορίζει με τεχνικά μέσα τη δυνατότητα των τελικών χρηστών να αλλάζουν εφαρμογές λογισμικού και υπηρεσίες στις οποίες έχουν πρόσβαση μέσω του λειτουργικού συστήματος του ρυθμιστή της πρόσβασης και να εγγράφονται ως συνδρομητές σε αυτές, μεταξύ άλλων όσον αφορά την επιλογή του παρόχου υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο για τους τελικούς χρήστες (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. ε')</p>	<p>Ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού δύναται να αρνηθεί σε πάροχο υπηρεσιών πληροφοριών ή σε πάροχο υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών την πρόσβαση σε λογαριασμό πληρωμών, για αντικειμενικά δικαιολογημένους και δεόντως τεκμηριωμένους λόγους που σχετίζονται με τη μη εγκεκριμένη ή παράνομη πρόσβαση σε λογαριασμό πληρωμών από τον εν λόγω πάροχο υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού είτε από τον εν λόγω πάροχο υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών, συμπεριλαμβανομένης της μη εγκεκριμένης ή δόλιας έναρξης της πράξης πληρωμής. Στις περιπτώσεις αυτές, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού ενημερώνει τον πληρωτή όσον αφορά την άρνηση πρόσβασης στο λογαριασμό πληρωμών και τους λόγους για την ενέργεια αυτή, με τη μορφή που έχει συμφωνηθεί. Η εν λόγω ενημέρωση παρέχεται στον πληρωτή ει δυνατόν προτού υπάρξει άρνηση πρόσβασης ή, το αργότερο, αμέσως μετά, εκτός εάν η εν λόγω ενημέρωση αντιβαίνει σε αντικειμενικώς αιτιολογημένους λόγους ασφαλείας ή απαγορεύεται</p>

		από άλλη συναφή διάταξη ενωσιακού ή εθνικού δικαίου. (άρθρο 68 παρ. 5)
	Ο ρυθμιστής της πρόσβασης δεν εφαρμόζει πιο ευνοϊκή μεταχείριση στην κατάταξη των υπηρεσιών και των προϊόντων που προσφέρει ο ίδιος ο ρυθμιστής της πρόσβασης ή οποιοσδήποτε τρίτος που ανήκει στην ίδια επιχείρηση σε σύγκριση με παρόμοιες υπηρεσίες ή προϊόντα τρίτων και εφαρμόζει δίκαιους και αμερόληπτους όρους σε αυτήν την κατάταξη (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. δ')	
	Ο ρυθμιστής της πρόσβασης εφαρμόζει δίκαιους και αμερόληπτους γενικούς όρους πρόσβασης για τους επιχειρηματικούς χρήστες στο κατάστημα εφαρμογών λογισμικού του που έχει οριστεί σύμφωνα με το άρθρο 3 του παρόντος κανονισμού (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. ια')	
ΧΡΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	Ο ρυθμιστής της πρόσβασης δεν συνδυάζει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που προέρχονται από αυτές τις βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας με δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από οποιοσδήποτε άλλες υπηρεσίες που προσφέρονται από τον ρυθμιστή της πρόσβασης ή με δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από υπηρεσίες τρίτων και δεν συνδέει τους τελικούς χρήστες σε άλλες υπηρεσίες του ρυθμιστή της πρόσβασης προκειμένου να συνδυάσει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εκτός εάν έχει δοθεί στον τελικό χρήστη η συγκεκριμένη επιλογή και έχει ληφθεί η συγκατάθεσή του κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 (άρθρο 5 στοιχ. α')	Ο πάροχος υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών δεν ζητεί από τον χρήστη υπηρεσιών πληρωμών κανένα άλλο στοιχείο πέραν αυτών που είναι αναγκαία για την παροχή της υπηρεσίας εκκίνησης πληρωμών (άρθρο 66 παρ. 3 στοιχ. στ')
	Ο ρυθμιστής της πρόσβασης δεν χρησιμοποιεί, σε ανταγωνισμό με επιχειρηματικούς χρήστες, δεδομένα που δεν είναι δημοσίως διαθέσιμα και τα οποία παράγονται μέσω δραστηριοτήτων των εν λόγω επιχειρηματικών χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των τελικών χρηστών των εν λόγω επιχειρηματικών χρηστών, των βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας του ή τα οποία παρέχονται από τους εν λόγω επιχειρηματικούς χρήστες των βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας του ή από τους τελικούς χρήστες των εν λόγω επιχειρηματικών χρηστών (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. α').	Ο πάροχος υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών αποφεύγει τη χρήση, πρόσβαση και αποθήκευση δεδομένων για σκοπούς άλλους από την εκτέλεση της υπηρεσίας εκκίνησης πληρωμών που ζητεί ρητά ο πληρωτής (άρθρο 66 παρ. 3 στοιχ. ζ')

		<p>Ο πάροχος υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού αποφεύγει τη χρήση, πρόσβαση ή αποθήκευση δεδομένων για σκοπούς άλλους από την εκτέλεση της υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού που έχει ζητήσει ρητά ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών, σύμφωνα με τους κανόνες προστασίας των δεδομένων (άρθρο 67 παρ. 2 στοιχ. στ')</p>
		<p>Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών έχουν πρόσβαση, επεξεργάζονται και διατηρούν τα προσωπικά δεδομένα που είναι απαραίτητα για την παροχή των υπηρεσιών πληρωμών, μόνο με τη ρητή συγκατάθεση του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών (άρθρο 94 παρ. 2)</p>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΟΡΗΤΟΤΗΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ</p>	<p>Ο ρυθμιστής της πρόσβασης παρέχει αποτελεσματική φορητότητα των δεδομένων που παράγονται μέσω της δραστηριότητας επιχειρηματικού χρήστη ή τελικού χρήστη και, πιο συγκεκριμένα, παρέχει εργαλεία στους τελικούς χρήστες για τη διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος φορητότητας δεδομένων, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2016/679, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συνεχούς πρόσβασης σε πραγματικό χρόνο (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. η')</p>	<p>Ο πάροχος υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού έχει πρόσβαση μόνον στις πληροφορίες από καθορισμένους λογαριασμούς πληρωμών και τις συναφείς πράξεις πληρωμής (άρθρο 67 παρ. 2 στοιχ. δ')</p>
	<p>Ο ρυθμιστής της πρόσβασης παρέχει, χωρίς χρέωση, σε επιχειρηματικούς χρήστες ή σε τρίτους που έχουν εξουσιοδοτηθεί από επιχειρηματικό χρήστη αποτελεσματική, υψηλής ποιότητας, συνεχή και σε πραγματικό χρόνο πρόσβαση και χρήση συγκεντρωτικών ή μη συγκεντρωτικών δεδομένων, τα οποία παρέχονται για τη χρήση των σχετικών βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας, ή δημιουργούνται στο πλαίσιο αυτής της χρήσης από τους επιχειρηματικούς χρήστες και τους τελικούς χρήστες που αλληλεπιδρούν με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παρέχονται από αυτούς τους επιχειρηματικούς χρήστες· όσον αφορά τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, παρέχει πρόσβαση και χρήση μόνον όταν αυτά συνδέονται άμεσα με τη χρήση από τον τελικό χρήστη των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προσφέρει ο σχετικός επιχειρηματικός χρήστης μέσω της σχετικής βασικής υπηρεσίας πλατφόρμας και όταν ο τελικός</p>	

	<p>χρήστης έχει συγκατατεθεί στην κοινοχρησία των δεδομένων του κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. θ')</p>	
	<p>Ο ρυθμιστής της πρόσβασης παρέχει σε οποιονδήποτε τρίτο πάροχο επιγραμμικών μηχανών αναζήτησης, κατόπιν αιτήματός του, πρόσβαση υπό δίκαιους, εύλογους και αμερόληπτους όρους στα δεδομένα κατάταξης, αναζήτησης, κλικ και προβολής σε σχέση με δωρεάν και επί πληρωμή αναζητήσεις τα οποία παράγονται από τελικούς χρήστες σε επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης του ρυθμιστή της πρόσβασης, υπό την προϋπόθεση ανωνυμοποίησης των δεδομένων αναζήτησης, κλικ και προβολής που συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. ι')</p>	

58. Ωστόσο, η εμφάνιση των εταιρειών Big Tech που προσφέρουν μια ολόκληρη γκάμα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στους πελάτες τους αλλάζει την ανταγωνιστική δυναμική στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Στο μέλλον, η ανάπτυξη μιας δεσπόζουσας χρηματοπιστωτικής πλατφόρμας που θα ελέγχει τη διασύνδεση πελατών μπορεί να γίνει οριστική όσον αφορά την περαιτέρω ανάπτυξη των εταιρειών FinTech και του χρηματοπιστωτικού τομέα γενικότερα.

59. Ως εκ τούτου, οι αρχές ανταγωνισμού πρέπει να αναλύουν προσεκτικά τις αλληλεπιδράσεις εντός αυτής της ανταγωνιστικής τριάδας (παραδοσιακές τράπεζες, FinTech και Big Tech) και να παρακολουθούν τις εξελίξεις της αγοράς προκειμένου να εντοπίζουν σημεία ανατροπής και πιθανά σημεία παρεμπόδισης που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην εμφάνιση κυρίαρχων χρηματοπιστωτικών πλατφορμών και στον αποκλεισμό ανταγωνιστών από την αγορά. Η επέκταση της περιμέτρου των κανονισμών πρόσβασης στους τεχνολογικούς κολοσσούς και η υποχρέωσή τους να παρέχουν πρόσβαση στα δεδομένα τους μπορεί να προσφέρει μία λύση στο πρόβλημα. Μια άλλη επιλογή για την αντιμετώπιση των πρακτικών αποκλεισμού στη χρηματοδότηση είναι να απαιτούνται από κυρίαρχες πλατφόρμες να δίνουν πρόσβαση στα δεδομένα τους σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ ή άρθρου 2 Ν 3959/2011 ή και Κανονιστικής παρέμβασης του άρθρου 11 Ν 3959/2011. Σε κάθε περίπτωση, η προστασία του ανταγωνισμού στις σύγχρονες χρηματοπιστωτικές αγορές απαιτεί προσεκτική αναπροσαρμογή των παραδοσιακών εργαλείων του δικαίου του

ανταγωνισμού αλλά και την ανάπτυξη νέων εννοιών και μεθοδολογιών προκειμένου να κατανοηθεί η λειτουργία του ανταγωνισμού στο πλαίσιο ευρύτερων οικοσυστημάτων.

3 Η Κλαδική Έρευνα: έναρξη, μεθοδολογία, στόχευση

3.1 Μεθοδολογία και Μέτρα Έρευνας

60. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 40 του ν. 3959/2011, η Ολομέλεια της ΕΑ δύναται να αποφασίσει την εκκίνηση μιας κλαδικής έρευνας στις περιπτώσεις που η διαμόρφωση των τιμών ή άλλες περιστάσεις «δημιουργούν υπόνοιες για πιθανό περιορισμό ή στρέβλωση του ανταγωνισμού». Η ΕΑ μπορεί να λάβει ελεγκτικά μέτρα κάνοντας χρήση των εξουσιών τις οποίες διαθέτει δυνάμει των άρθρων 38 έως 41 του Ν 3959/2011, ζητώντας από τις επιχειρήσεις ή τους φορείς οι οποίοι εμπίπτουν στην κλαδική έρευνα κάθε σχετική πληροφορία. Η έρευνα αυτή δεν αφορά σε συγκεκριμένη επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων αλλά έχει ευρύτερο και μη εξατομικευμένο αντικείμενο. Οι επιχειρήσεις ή οι φορείς στους οποίους απευθύνονται τα σχετικά μέτρα έρευνας δεν είναι ελεγχόμενοι. Συναφώς, σκοπός της έρευνας δεν είναι ο εντοπισμός και η τιμωρία μεμονωμένων συμπεριφορών, αλλά η συνολική διερεύνηση της αγοράς. Όπως είναι ευχερώς κατανοητό, η κλαδική έρευνα αποτελεί ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο ιδίως σε περιπτώσεις νέων, αχαρτογράφητων και αναπτυσσόμενων ή υπό διαμόρφωση αγορών. Εξάλλου, παρόλο που η κλαδική έρευνα της ΕΑ δύναται κατά περίπτωση να συμπεριλαμβάνει και την καταγραφή και τυχόν κανονιστικών ρυθμίσεων που μπορούν να εισαγάγουν εμπόδια στη λειτουργία του ελεύθερου ανταγωνισμού, είναι διακριτή από τη διαδικασία κανονιστικής παρέμβασης σε κλάδο της οικονομίας (άρθρο 11 του ν. 3959/2011) και τη γνωμοδοτική διαδικασία (άρθρο 23 του ν. 3959/2011). Περαιτέρω, δεν ταυτίζεται ούτε βέβαια υποκαθιστά το έργο των τομεακών ρυθμιστών σε αγορές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η συγκεκριμένη διαδικασία έχει αμιγώς ερευνητικό χαρακτήρα και δεν ακολουθείται αναγκαστικά από τη λήψη συγκεκριμένης απόφασης. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι δυνατόν να δημοσιεύονται σε έκθεση της ΕΑ και να ζητείται από τους ενδιαφερόμενους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους.

61. Η παρούσα κλαδική έρευνα έχει σκοπό την εξέταση της κατάστασης του ανταγωνισμού στον νεοφυή κλάδο των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών και τον

εντοπισμό πιθανών προβλημάτων στον ανταγωνισμό τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπιστούν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού (ΕΑ) στο πλαίσιο των προσπαθειών της να προωθήσει το συμφέρον των καταναλωτών και την ανάπτυξη της καινοτομίας. Η έρευνα σχεδιάστηκε με σκοπό τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών (καταναλωτών και επιχειρήσεων). Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΑ αξιοποίησε ποικίλες μεθόδους για τη συλλογή των απαραίτητων δεδομένων, ιδίως με τη διοργάνωση ανοιχτής τηλεδιαβούλευσης, την αποστολή σειράς ερωτηματολογίων και τη διενέργεια δημοσκόπησης καταναλωτών.

3.2 Δημόσια Πρόσκληση για υποβολή Παρατηρήσεων

62. Το Μάιο του 2020, η ΕΑ δημοσίευσε πρόσκληση προς κάθε ενδιαφερόμενο μέρος για την υποβολή έγγραφων παρατηρήσεων και σχολίων σχετικά με τις επικρατούσες ανταγωνιστικές συνθήκες και τα υφιστάμενα προβλήματα στις χρηματοοικονομικές τεχνολογίες, καθώς και για την εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή σε τηλεδιαβούλευση με τα στελέχη της ΕΑ.

63. Υποβλήθηκαν σχετικά δύο υπομνήματα με τα οποία εκφράστηκαν οι ακόλουθοι προβληματισμοί:

64. Σύμφωνα με το πρώτο υφίστανται πρακτικές αποκλεισμού και άρνησης χορήγησης πρόσβασης σε, απαραίτητα για την παροχή υπηρεσιών και την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, συστήματα και υποδομές, ιδίως, από συντονισμένες ενέργειες των συστημικών τραπεζών, αλλά και από θεσμικούς φορείς. Γίνεται αναφορά σε περιπτώσεις αλλοδαπών παρόχων, οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών στην Ελλάδα στο πλαίσιο ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, αποφεύγοντας τις εποπτικές και άλλες υποχρεώσεις που συνεπάγεται η δραστηριοποίηση με καθεστώς εγκατάστασης και πάντως μη τηρώντας τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η ελληνική νομοθεσία, στρεβλώνοντας τις συνθήκες ανταγωνισμού για τους υπόλοιπους παρόχους οι οποίοι αναλαμβάνουν όλες τις εποπτικές, φορολογικές και άλλες υποχρεώσεις που προβλέπει τόσο το ενωσιακό πλαίσιο για τα υποκαταστήματα ιδρυμάτων πληρωμών/ηλεκτρονικού χρήματος, όσο και η εκάστοτε εθνική νομοθεσία, με το αντίστοιχο κόστος. Αναφέρεται επίσης η μη πλήρης ευθυγράμμιση της εθνικής νομοθεσίας με την ενωσιακή επισημαίνοντας διάσπαρτες παλαιότερες αλλά και νεότερες διατάξεις με εσφαλμένες παρωχημένες αναφορές σε «τραπεζικούς λογαριασμούς», αντί «λογαριασμών πληρωμών», αλλά και σε «τράπεζες» ή

«πιστωτικά ιδρύματα» αντί «παρόχων υπηρεσιών πληρωμών», αποφάσεις, γεγονός που δημιουργεί στρεβλώσεις στην αγορά και σημαντική αναστάτωση στην πελατεία της, καθώς και κόστος εντοπισμού και προσπαθειών τροποποίησής τους σε επίπεδο διαβούλευσης¹⁴⁷.

65. Σύμφωνα με το δεύτερο υπόμνημα οι εταιρείες FinTech, ακολουθούν ένα πιο «ελαστικό» κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο στο όνομα της διατήρησης της καινοτομίας και δύνανται να προκαλέσουν, σε περίπτωση αποτυχίας τους, συστημικό κίνδυνο και να επηρεάσουν αρνητικά τη διαφύλαξη της σταθερότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του. Ενόψει αυτού χρήζουν ισχυρότερης μικροπροληπτικής εποπτείας και ελέγχου, σύμφωνα με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα που ισχύουν για τους φορείς του χρηματοπιστωτικού τομέα. Περαιτέρω, γίνεται αναφορά στο μοντέλο βιωσιμότητάς των εταιριών FinTech, όπου δεν υπάρχει οποιαδήποτε ρυθμιστική ή κανονιστική παρέμβαση εξασφάλισης κερδοφορίας, όπως συμβαίνει με τα πιστωτικά ιδρύματα και λοιπούς φορείς του χρηματοπιστωτικού τομέα. Τέλος, αμφισβητείται κατά πόσο συνάδουν με τους όρους του υγιούς ανταγωνισμού οι απαιτήσεις των FinTechs για εξαιρετικά χαμηλό ή και μηδενικό κόστος σύνδεσης και αξιοποίησης των δικτύων και των υποδομών των «παραδοσιακών» πιστωτικών ιδρυμάτων.

3.3 Δημόσια Τηλεδιαβούλευση

66. Η δημόσια διαβούλευση σχεδιάστηκε με την προοπτική να λειτουργήσει ως ένα διαδραστικό φόρουμ για την ανταλλαγή απόψεων και πραγματοποιήθηκε στις 30 Οκτωβρίου 2020 σε συνέχεια της υποβολής έγγραφων υπομνημάτων από ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και φορείς. Την τηλεδιαβούλευση παρακολούθησαν σε ζωντανή ροή μέσω της πλατφόρμας της ΕΑ πολλοί ενδιαφερόμενοι, στους οποίους συμπεριλαμβάνονταν επιχειρήσεις, σύνδεσμοι / ενώσεις επιχειρήσεων και εμπόρων,

¹⁴⁷ Σύμφωνα με συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, «[ο]ι αλλοδαποί πάροχοι που έχουν αδειοδοτηθεί στο εξωτερικό έχουν ευχέρειες και πλεονεκτήματα, εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες για «Regulatory arbitrage» που υπάρχουν στον Ευρωπαϊκό χώρο. Σε καμία περίπτωση όμως αυτό δεν συνδέεται με «ενέργειες συστημικών τραπεζών» όπως μπορεί να εννοηθεί από τον τρόπο που έχει γίνει η παράθεση στην συγκεκριμένη παράγραφο. Ενδεικτικά, ως περίπτωση «Regulatory arbitrage» αναφέρεται το παράδειγμα του digital onboarding, το οποίο μπορούσαν να αξιοποιήσουν αλλοδαπές Neobanks & Fintechs για την προσέλκυση Ελλήνων πελατών, ενώ για πολύ μεγάλο διάστημα, το σύνολο των Ελληνικών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών (παραδοσιακές τράπεζες αλλά και νέοι πάροχοι-ιδρύματα πληρωμών/ηλεκτρονικού χρήματος-Fintechs), δεν είχαν την ίδια δυνατότητα (μέχρι την έκδοση της σχετικής πράξης από την Τράπεζα της Ελλάδος)» βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

δικηγόροι και οικονομολόγοι που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά σε ζητήματα προστασίας ελεύθερου ανταγωνισμού και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς και εκπρόσωποι της πανεπιστημιακής κοινότητας, κοινωνικών εταίρων και ενώσεων καταναλωτών. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, επικεφαλής Εθνικής Αρχής Ανταγωνισμού, εκπρόσωποι της Τράπεζας της Ελλάδος, επιφανείς επιστήμονες και εκπρόσωποι της Αγοράς πραγματοποίησαν παρουσιάσεις πάνω σε ένα μεγάλο εύρος επίκαιρων ζητημάτων του ανταγωνισμού, καθώς και στη διαρκώς αυξανόμενη χρήση της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας κατά την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, αλλά και τη δυνατότητα των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων να ευνοήσουν την ανάπτυξη στρεβλώσεων του ανταγωνισμού στο ψηφιακό περιβάλλον.

67. Συγκεκριμένα, η τηλεδιαβούλευση διαρθρώθηκε σε τέσσερις θεματικές ενότητες,
- α) Οι Χρηματοοικονομικές Τεχνολογίες στην Ελλάδα – Υφιστάμενη Κατάσταση,
 - β) Συστήματα Πληρωμών,
 - γ) From Open Payments to PSD2 and Open Finance και
 - δ) Η Κεντρική Τράπεζα ως φορέας διευκόλυνσης της καινοτομίας.
68. Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν σε πραγματικό χρόνο με τους εκπροσώπους της ΕΑ και τους ομιλητές, να διατυπώσουν ερωτήματα και να εκφράσουν τις απόψεις τους για τα θέματα που τους ενδιέφεραν.
69. Από τη δημόσια διαβούλευση διαφάνηκε ότι οι χρηματοοικονομικές τεχνολογίες και δή τα σχετικά θέματα ανταγωνισμού απασχολούν σημαντικά τους αρμόδιους φορείς, αλλά και τις αρχές Ανταγωνισμού και ότι το περιθώριο ανάπτυξης είναι μεγάλο δεδομένου και ότι τα μετρητά αποτελούν ακόμα τον κυρίαρχο τρόπο συναλλαγών καθώς απουσιάζει μια ευρωπαϊκή λύση πληρωμών (όπως ένα ευρωπαϊκό σχήμα καρτών) και μέχρι τώρα στόχος του Ευρωσυστήματος ήταν κυρίως η ανάπτυξη/βελτίωση των υποδομών λιανικής. Στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων διακεκριμένων ομιλητών, η Πρόεδρος της Πορτογαλικής Αρχής Ανταγωνισμού παρουσίασε τις πρωτοβουλίες της Πορτογαλίας στα θέματα χρηματοοικονομικής τεχνολογίας, τα οποία παρατίθενται συνοπτικά και στη συνέχεια¹⁴⁸. Ο καθηγητής κ. Ζαχαριάδης περιέγραψε τη χρήση της τεχνολογίας API (Διεπαφή Προγραμματισμού Εφαρμογών), η οποία έχει χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν από σχήματα καρτών πληρωμής, και ειδικότερα αναφέρθηκε α) στην κοινή χρήση δεδομένων (data sharing)

¹⁴⁸ Βλ. Κεφ. 11.4

στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και στη διαφορά μεταξύ της τεχνολογίας API και screen scraping, β) στη διαστρέβλωση του ανταγωνισμού εξαιτίας της έλλειψης πρόσβασης σε δεδομένα, γ) στους αντικρουόμενους στόχους της ρύθμισης στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (διασφάλιση χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, διατήρηση ανταγωνισμού και προστασία καταναλωτών), δ) στα ανοιχτά (open) APIs στο τραπεζικό σύστημα, ε) στην υιοθέτηση νέων τραπεζικών μοντέλων και στη δημιουργία νέων μοντέλων πλατφορμών και οικοσυστημάτων, στ) στις αλλαγές που έχουν επέλθει στον τραπεζικό τομέα. Τέλος, επεσήμανε ότι το ανοιχτή τραπεζική (open banking) δε συνεπάγεται ότι όλοι θα έχουν αυτομάτως πρόσβαση στα δεδομένα των καταναλωτών, δεν είναι κάτι καινούργιο και δεν αφορά μόνο στη χρήση των APIs, αλλά οποιαδήποτε τεχνολογία που μπορεί να δώσει πρόσβαση σε δεδομένα που μπορεί να δώσουν πλεονέκτημα για την δημιουργία νέων προϊόντων και πιο ανταγωνιστικών υπηρεσιών. Από την πλευρά της Τράπεζας της Ελλάδας επεξηγήθηκαν οι τρόποι με τους οποίους οι κεντρικές τράπεζες μπορούν να είναι φορείς διευκόλυνσης της καινοτομίας: α) με τη δημιουργία ενός κόμβου καινοτομίας (Innovation Hub) και β) με τη δημιουργία ενός Προστατευμένου Κανονιστικού Περιβάλλοντος (Regulatory Sandbox). Το Innovation Hub (δημιουργήθηκε από την ΤτΕ το Μάρτιο του 2019) αποτελεί ένα σημείο επαφής, μέσω του οποίου εταιρείες που θέλουν να παρέχουν ένα καινοτόμο χρηματοπιστωτικό προϊόν, υποβάλλουν ερωτήσεις στην κεντρική τράπεζα σχετικά με το εποπτικό πλαίσιο, τους κανόνες αδειοδότησης και το ρυθμιστικό πλαίσιο. Η ΤτΕ μετά από τις εξέδωσε το 2019-2020 Πράξεις Εκτελεστικής Επιτροπής για το Digital Onboarding το Μάιο του 2020 και την εξωτερική ανάθεση λειτουργιών (Outsourcing) τον Οκτώβριο του 2020¹⁴⁹. Σχετικά με το Regulatory Sandbox της ΤτΕ (που λειτουργεί ως περιβάλλον δοκιμών), αναφέρθηκε ότι το έργο ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), κατόπιν σχετικής πρότασης προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για λήψη χρηματοδότησης. Σύμβουλος στην υλοποίησή του έργου ορίστηκε η εταιρεία Ernst & Young Greece, κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας που διενήργησε η EBRD. Μέσω αυτού του μηχανισμού, οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να δοκιμάσουν καινοτόμα χρηματοοικονομικά προϊόντα

¹⁴⁹ Η αφορμή για τη δημοσίευση της ΠΕΕ 172/2020 ήταν α) Η εξειδίκευση της δυνατότητας που παρέχεται από το άρθρο 13 του ν.4557/18, κατόπιν της ενσωμάτωσης της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 (AMLD5) β) Οι έκτακτες συνθήκες που επικράτησαν λόγω της πανδημίας COVID-19 γ) η ανάγκη για ψηφιακό μετασχηματισμό της αγοράς, δεδομένης της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας και της αναδυσής νέων κινδύνων αναφορικά με θέματα ΞΧ/ΧΤ.

μπορούν να υποβάλλουν και να αξιολογήσουν τις ιδέες τους. Η ΤτΕ επεσήμανε επίσης τις σχετικά με το Regulatory Sandbox, το οποίο κατά τη διεξαγωγή της τηλεδιαβούλευσης βρισκόταν σε αρχικό στάδιο υλοποίησης. Ειδικότερα, αναφέρθηκε α) στο περιβάλλον δοκιμών, σημειώνοντας ότι οι δοκιμές διεξάγονται υπό την καθοδήγηση της ΤτΕ, β) στους στόχους του Sandbox, οι οποίοι μεταξύ άλλων είναι η διευκόλυνση της καινοτομίας, η έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση κινδύνων και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, γ) στους τομείς που υπάρχει ενδιαφέρον για καινοτομία (πληρωμές, δανεισμός, μικροπιστώσεις κ.α.), δ) στη χρήση τεχνολογιών (τεχνητή νοημοσύνη, big data, βιομετρικά), ε) στις κύριες εργασίες για το έργο του Regulatory Sandbox, στ) σε έναν ενδεικτικό κύκλο δοκιμής (αίτηση, προετοιμασία, δοκιμή, επικύρωση).

3.4 Έρευνα Αγοράς / Ταυτότητα

70. Την περίοδο Μαρτίου - Μαΐου 2021 απεστάλησαν ερωτηματολόγια παροχής στοιχείων σε 153 επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται στον κλάδο του FinTech μέσω σχετικής διαδικτυακής πλατφόρμας σε εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο. Το ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε σε παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (π.χ. τράπεζες), νεοφυείς επιχειρήσεις (start-ups) και FinTech Τεχνολογικές επιχειρήσεις (tech-companies) που δραστηριοποιούνται στην παροχή:

- Υπηρεσιών banking (τραπεζικής),
- Υπηρεσιών πληρωμών, δανειοδότησης, μικροπιστώσεις/μικροχρηματοδοτήσεις, P2P lending, crowdfunding, buy now-pay later,
- Υπηρεσιών έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων,
- Υπηρεσιών διαχείρισης ή/ και παροχής συμβουλών επένδυσης περιουσιακών στοιχείων (Wealth and Asset Management),
- Υπηρεσιών προσωποποιημένης διαχείρισης οικονομικών στοιχείων (Personal Finance Management),
- Ασφαλιστικών υπηρεσιών (InsurTech)
- Τεχνολογικών υπηρεσιών

71. Ελήφθησαν απαντήσεις από 63 επιχειρήσεις, εκ των οποίων το 34,92% (22 επιχειρήσεις) αποτελούν παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, το 25,4% (16 επιχειρήσεις) αποτελούν νεοφυείς (start-up) επιχειρήσεις FinTech, το

14,29% (9 επιχειρήσεις) αποτελούν τεχνολογικές επιχειρήσεις, ενώ το υπόλοιπο 25,4% (16 επιχειρήσεις) αποτελούν παρόχους άλλων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων 4 ιδρυμάτων πληρωμών, 3 εγχώριων και ενός υποκαταστήματος αδειοδοτημένου ιδρύματος πληρωμών της αλλοδαπής.

72. Οι τομείς κύριας δραστηριοποίησης των ανωτέρω επιχειρήσεων παρουσιάζονται στον κατωτέρω πίνακα, από τον οποίο προκύπτει ότι οι απαντώντες στην έρευνα της Γενικής Δ/σης Ανταγωνισμού (ΓΔΑ) έχουν ως τομέα κύριας δραστηριοποίησης, κατά κύριο λόγο, την παροχή υπηρεσιών πληρωμών (αναφέρθηκε ως κύριος τομέας δραστηριοποίησης στο 41,27% των απαντήσεων), ενώ η παροχή υπηρεσιών τραπεζικής (banking) αναφέρθηκε ως τομέας κύριας δραστηριοποίησης στο 30,16% των απαντήσεων¹⁵⁰.

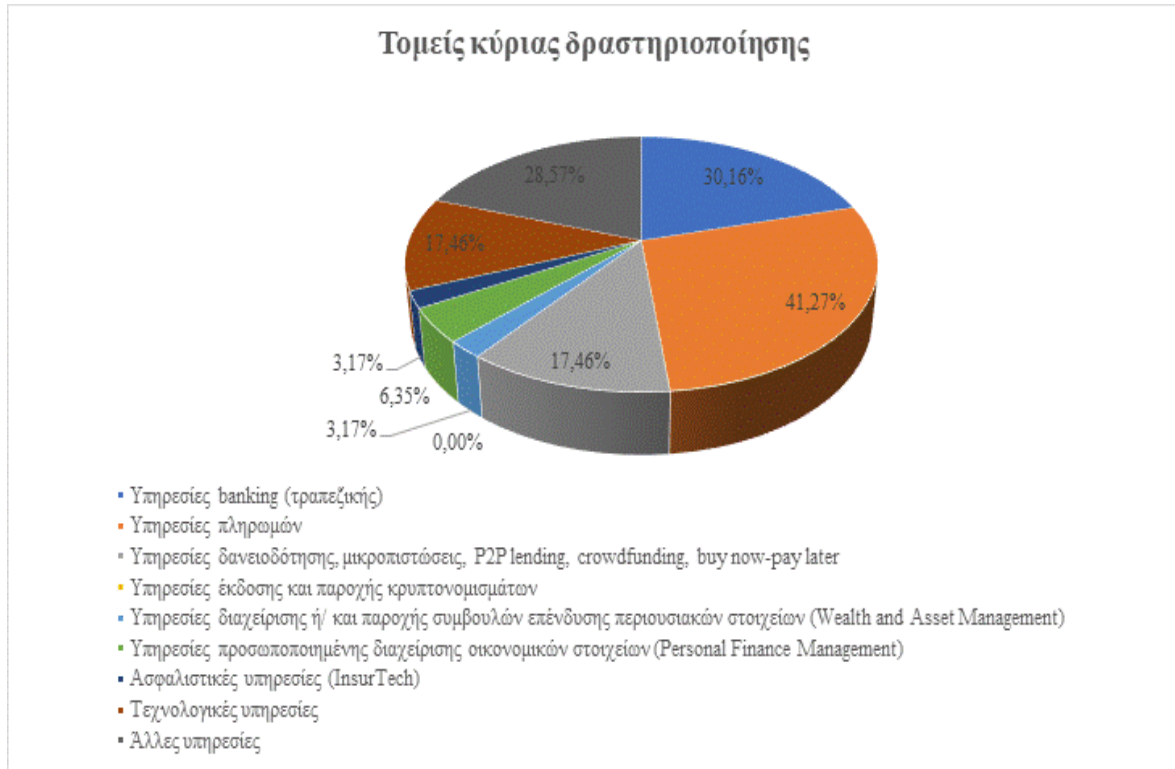
73. Από τις 63 επιχειρήσεις που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της ΓΔΑ, οι 44 έχουν έδρα στην Ελλάδα και οι 19 έχουν έδρα στο εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένων δύο επιχειρήσεων που έχουν έδρα στην Κύπρο, ενώ αποτελούν, κατά κύριο λόγο, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς το 82,54% εξ' αυτών απασχολεί λιγότερους από 250 εργαζομένους, ο δε συνολικός κύκλος εργασιών του 84% τουλάχιστον εξ' αυτών δεν υπερβαίνει τα 50 εκ. ευρώ, για το σύνολο της τριετίας 2018 – 2020.

Πίνακας 2: Τομείς κύριας δραστηριοποίησης επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα

Τομέας κύριας δραστηριοποίησης	Ποσοστό απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων
Υπηρεσίες banking (τραπεζικής)	30,16%	19
Υπηρεσίες πληρωμών	41,27%	26
Υπηρεσίες δανειοδότησης, μικροπιστώσεις, P2P lending, crowdfunding, buy now-pay later	17,46%	11
Υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων	0,00%	0
Υπηρεσίες διαχείρισης ή/ και παροχής συμβουλών επένδυσης περιουσιακών στοιχείων (Wealth and Asset Management)	3,17%	2
Υπηρεσίες προσωποποιημένης διαχείρισης οικονομικών στοιχείων (Personal Finance Management)	6,35%	4
Ασφαλιστικές υπηρεσίες (InsurTech)	3,17%	2
Τεχνολογικές υπηρεσίες	17,46%	11

¹⁵⁰ Ο αριθμός των απαντήσεων είναι μεγαλύτερος του συνολικού αριθμού των συμμετεχόντων στην έρευνα, καθώς αρκετές επιχειρήσεις ανέφεραν περισσότερους από έναν τομείς κύριας δραστηριοποίησης.

Τομέας κύριας δραστηριοποίησης	Ποσοστό απαντήσεων	Αριθμός απαντήσεων
Άλλες υπηρεσίες	28,57%	18

4 Νομοθετικό πλαίσιο

4.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

74. Οι διατάξεις με τις οποίες οφείλουν να συμμορφώνονται οι οντότητες που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας απαντώνται διάσπαρτες σε διάφορα νομοθετήματα. Εφαρμοστέες διατάξεις εντοπίζονται κατ' αρχήν στα νομοθετήματα που ρυθμίζουν τη διαδικασία αδειοδότησης και λειτουργίας των οντοτήτων που δραστηριοποιούνται ως πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα και στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών. Επίσης στις διατάξεις που αφορούν τις υπηρεσίες πληρωμών με προεξέχουσα την Οδηγία ΕΕ 2015/2366, γνωστή ως οδηγία PSD2¹⁵¹, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη

¹⁵¹ ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2015/2366 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Νοεμβρίου 2015 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την

τάξη με το Ν. 4537/2018, στις διατάξεις για την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικού χρήματος, την παροχή δανειοδότησης και ασφαλιστικών υπηρεσιών, καθώς και στις σχετικές προτάσεις σχετικά με την έκδοση και παροχή κρυπτονομισμάτων. Η συντριπτική πλειοψηφία των κατά περίπτωση εφαρμοστέων διατάξεων έχουν ενωσιακή προέλευση. Ενόψει αυτού, το εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο το οποίο καταγράφεται στις οικείες ενότητες στην παρούσα έκθεση, αναζητήθηκε στις υφιστάμενες ρυθμίσεις που αφορούν σε επιμέρους κλάδους στους οποίους δραστηριοποιούνται οι προσφέρουσες τις σχετικές υπηρεσίες επιχειρήσεις.

75. Σημειώνεται ότι από μια γενική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου προκύπτει ότι ακολουθείται, εν πολλοίς, η αρχή της ρυθμιστικής ουδετερότητας¹⁵², ήτοι η αρχή «ίδια δραστηριότητα, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες»¹⁵³, η οποία άλλωστε δύναται να διασφαλίσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των υφιστάμενων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των νέων συμμετεχόντων στην αγορά. Αυτό σημαίνει ότι ο καθορισμός των κατά περίπτωση εφαρμοστέων διατάξεων εξαρτάται από το αντικείμενο και τη φύση των εκάστοτε παρεχόμενων υπηρεσιών και όχι από το εάν οι πάροχοι των υπηρεσιών αυτών χρησιμοποιούν παραδοσιακά ή καινοτόμα κανάλια. Τούτο είναι καταρχήν δικαιολογημένο, στο μέτρο που, σε μεγάλο βαθμό, οι

κατάργηση της οδηγίας 2007/64/EK, Επ. Εφημ. L 337/35 της 23.12.2015, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το ν. 4537/2018 Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2015/2366/ΕΕ για τις υπηρεσίες πληρωμών και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 84/15-05-2018).

¹⁵²Βλ. χαρακτηριστικά, Αιτιολογική Σκέψη 7 του Προοιμίου της Οδηγίας 2009/110/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος, την τροποποίηση των οδηγιών 2005/60/EK και 2006/48/EK και την κατάργηση της οδηγίας 2000/46/EK, ΕΕ L 267 της 10.10.2009, σ. 7 έως 17, (E-money Directive), όπου αναφέρεται ότι θα πρέπει να διατυπωθεί ένας σαφής ορισμός του ηλεκτρονικού χρήματος προκειμένου να καταστεί τεχνικώς ουδέτερος. Βλ. σχετ. επίσης, Αιτιολογική Σκέψη 21 της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2015 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/EK, 2009/110/EK και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/EK, ΕΕ L 337 της 23.12.2015, σ. 35 έως 127 (PSD 2), όπου αναφέρεται ότι ο ορισμός των υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να είναι τεχνολογικά ουδέτερος και να επιτρέπει την ανάπτυξη νέων τύπων υπηρεσιών πληρωμών, εξασφαλίζοντας παράλληλα ισοδύναμους όρους λειτουργίας τόσο για υφιστάμενους όσο και για νέους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

¹⁵³ Σύμφωνα συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, είναι σημαντικό να τηρηθεί η αρχή της ρυθμιστικής ουδετερότητας, ήτοι η αρχή «ίδια δραστηριότητα, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες», ειδικά για χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες που αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους και έχουν ανάγκη από μεγαλύτερο βαθμό compliance / security / παροχής αξιόπιστων υπηρεσιών, ώστε να μην τεθεί σε ρίσκο η εμπιστοσύνη του κοινού· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

πιθανές μορφές κινδύνων από τη χρήση χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών είναι ταυτόσημες ανεξάρτητα από το χρησιμοποιούμενο μέσο¹⁵⁴.

76. Ωστόσο, ο ψηφιακός χρηματοοικονομικός τομέας μπορεί να καταστήσει για τα υφιστάμενα κανονιστικά και εποπτικά πλαίσια δυσκολότερη τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, της προστασίας των καταναλωτών, της ακεραιότητας της αγοράς, του θεμιτού ανταγωνισμού και της ασφάλειας λαμβάνοντας κατά περίπτωση υπόψη το διαφορετικό επίπεδο κινδύνων που ενδέχεται να εμφανίζει η χρήση διαφορετικών τεχνολογιών¹⁵⁵ ή/και την εμφάνιση ενδεχόμενων νέων κινδύνων που δεν εντοπίζονται στα παραδοσιακά κανάλια. Οι κίνδυνοι αυτοί πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο ψηφιακός χρηματοοικονομικός τομέας παρέχει τη δυνατότητα βελτίωσης των χρηματοπιστωτικών προϊόντων για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις.

77. Ενόψει αυτού και ειδικότερα, των προκλήσεων που τίθενται εν γένει από την παροχή ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, μεταξύ άλλων, σε ζητήματα που σχετίζονται με τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης, τα δεδομένα, την προστασία των καταναλωτών και των επενδυτών και την ακεραιότητα της αγοράς, οι διατάξεις οι οποίες ρυθμίζουν τα ανωτέρω καταλαμβάνουν ακόμα και παρόχους οι οποίοι κατά τα λοιπά δεν εμπίπτουν σε κάποιο τομεακό νομοθέτημα και κατά τούτο παρατίθενται συνοπτικά κατωτέρω στα οικεία υποκεφάλαια για λόγους πληρότητας. Όπως προκύπτει από την ανάλυση η οποία ακολουθεί, το κανονιστικό αυτό πλαίσιο εφαρμόζεται στις επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν υπηρεσίες/ προϊόντα FinTech, εν πολλοίς ανεξαρτήτως των επιμέρους κλάδων στους οποίους αυτές δραστηριοποιούνται και εξετάζεται εδώ με σκοπό τον εντοπισμό και την ανάλυση τυχόν επιπτώσεων του σε τυχόν αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές ή την ανάπτυξη αντι-ανταγωνιστικών δομών (λ.χ. φραγμοί εισόδου και εξόδου). Συναφώς, εξετάζεται το κατά πόσον το, τεχνολογικά ουδέτερο, ρυθμιστικό πλαίσιο μπορεί να ανταποκριθεί στις ραγδαίες

¹⁵⁴ Βλ. Expert Group on Regulatory Obstacles to Financial Innovation (ROFIEG) 30 RECOMMENDATIONS ON REGULATION, INNOVATION AND FINANCE, Final Report, διαθέσιμο σε https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/191113-report-expert-group-regulatory-obstacles-financial-innovation_en.pdf.

¹⁵⁵ Βλ. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με μια Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ, Βρυξέλλες, 24.9.2020, COM(2020) 591 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0591>.

εξελίξεις στον ψηφιακό χρηματοπιστωτικό τομέα και αν ενθαρρύνει την καινοτομία, ή αν θα ήταν πλέον σκόπιμο να προσαρμοσθεί για τον σκοπό αυτόν.

4.2 Η Παροχή Υπηρεσιών Εμπιστοσύνης

78. Η παροχή υπηρεσιών εμπιστοσύνης ρυθμίζεται πρωτίστως από τον αμέσου εφαρμογής Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 (γνωστός και ως Κανονισμός eIDAS)¹⁵⁶, ο οποίος σκοπεί στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς παράλληλα με την επίτευξη ενός επαρκούς επιπέδου ασφάλειας στα μέσα ηλεκτρονικής ταυτοποίησης και στις υπηρεσίες εμπιστοσύνης. Με τις ειδικότερες διατάξεις του καθορίζονται οι όροι υπό τους οποίους τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν τα μέσα ηλεκτρονικής ταυτοποίησης φυσικών και νομικών προσώπων που εμπίπτουν σε κοινοποιημένο σύστημα ηλεκτρονικής ταυτοποίησης άλλου κράτους μέλους, θεσπίζονται κανόνες για τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης, ιδίως για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές και θεσπίζεται νομικό πλαίσιο για τις ηλεκτρονικές υπογραφές, τις ηλεκτρονικές σφραγίδες, τις ηλεκτρονικές χρονοσφραγίδες, τα ηλεκτρονικά έγγραφα, τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες συστημένης παράδοσης και τις υπηρεσίες πιστοποιητικών για την επαλήθευση της ταυτότητας ιστοτόπων.

79. Σύμφωνα με τους ορισμούς του εν λόγω Κανονισμού, «υπηρεσία εμπιστοσύνης» είναι η «ηλεκτρονική υπηρεσία, συνήθως παρεχόμενη έναντι αμοιβής, η οποία συνίσταται: α) στη δημιουργία, εξακρίβωση και επικύρωση ηλεκτρονικών υπογραφών, ηλεκτρονικών σφραγίδων ή ηλεκτρονικών χρονοσφραγίδων, ηλεκτρονικών υπηρεσιών συστημένης παράδοσης και πιστοποιητικών που σχετίζονται με τις υπηρεσίες αυτές, ή β) στη δημιουργία, εξακρίβωση και επικύρωση πιστοποιητικών για επαλήθευση της ταυτότητας ιστοτόπων, ή γ) στη διαφύλαξη ηλεκτρονικών υπογραφών, σφραγίδων ή πιστοποιητικών που σχετίζονται με τις υπηρεσίες αυτές». Συναφώς, ως ηλεκτρονική ταυτοποίηση ορίζεται «η διαδικασία χρήσης δεδομένων ταυτοποίησης προσώπου σε ηλεκτρονική μορφή που αντιπροσωπεύουν κατά τρόπο μοναδικό ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ένα φυσικό πρόσωπο που εκπροσωπεί ένα νομικό πρόσωπο¹⁵⁷.

¹⁵⁶Κανονισμός (ΕΕ) 910/2014 σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές στην εσωτερική αγορά και την κατάργηση της οδηγίας 1999/93/ΕΚ (Κανονισμός eIDAS), ΕΕ L 257 της 28.8.2014, σ. 73 έως 114.

¹⁵⁷Βλ. ορισμούς του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014.

80. Με τις διατάξεις του Κανονισμού καθιερώνεται η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων και υπηρεσιών εμπιστοσύνης που συμμορφώνονται με τον Κανονισμό, καταγράφονται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις επιλεξιμότητας, αμοιβαίας αναγνώρισης διαλειτουργικότητας και οι απαιτήσεις ασφάλειας για τους παρόχους υπηρεσιών εμπιστοσύνης καθώς και η ασκούμενη επ' αυτών εποπτεία.

81. Σημειώνεται ότι όπως αναφέρεται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με μια Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ¹⁵⁸, στο πλαίσιο της αναθεώρησης του κανονισμού e-IDAS, η Επιτροπή εξετάζει το ενδεχόμενο βελτίωσης της αποτελεσματικότητάς του, της επέκτασης της εφαρμογής του στον ιδιωτικό τομέα και της προώθησης αξιόπιστων ψηφιακών ταυτοτήτων, που θα παρέχουν σε νέους πελάτες τη δυνατότητα ταχείας και εύκολης πρόσβασης σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες («ένταξη στο πελατολόγιο»). Η αναθεώρηση του Κανονισμού θα παράσχει ένα κανονιστικό πλαίσιο διαχρονικού χαρακτήρα για τη στήριξη, σε επίπεδο ΕΕ, ενός απλού, αξιόπιστου και ασφαλούς συστήματος διαχείρισης ταυτοτήτων στον ψηφιακό χώρο.

82. Σε εθνικό επίπεδο, με το Ν. 4727/2020, όπως ισχύει, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014, καθώς και με ειδικότερα ζητήματα για τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης στην Ελληνική Επικράτεια. Το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης ορίζεται ως ο αρμόδιος φορέας για τον προσδιορισμό του απαραίτητου θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου για τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης. Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.) είναι η εποπτική αρχή για την εφαρμογή του ανωτέρω Κανονισμού, ενώ παράλληλα εισηγείται στον Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων για τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης.

83. Σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 57 του Ν. 4727/2020, πριν από την έκδοση πιστοποιητικού υπηρεσίας εμπιστοσύνης, ο πάροχος υπηρεσιών εμπιστοσύνης προβαίνει με κατάλληλα μέσα στην εξακρίβωση της ταυτότητας και των ειδικών χαρακτηριστικών του αιτούντος (ταυτοποίηση). Η ταυτοποίηση διενεργείται με μία από τις αναφερόμενες στην παρ. 1 του άρθρου 24 του Κανονισμού eIDAS

¹⁵⁸ Βλ. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με μια Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ, Βρυξέλλες, 24.9.2020, COM(2020) 591 final, διαθέσιμη στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0591&from=EN>.

μεθόδους. Ειδικότερα, ο πάροχος υπηρεσιών εμπιστοσύνης ή τρίτος δύναται να χρησιμοποιεί μεθόδους ταυτοποίησης με διασφάλιση ισοδύναμη με τη φυσική παρουσία, όπως την ηλεκτρονική ή την εξ αποστάσεως ταυτοποίηση, σύμφωνα με το άρθρο 24 του Κανονισμού eIDAS. Η εξακρίβωση της γνησιότητας και των στοιχείων των εγγράφων ταυτοποίησης κατά τη διενέργεια της εξ αποστάσεως ταυτοποίησης και της πιστοποίησης μπορεί να γίνει μέσω διαλειτουργικότητας των πληροφοριακών συστημάτων των παρόχων υπηρεσιών εμπιστοσύνης με τα πληροφοριακά συστήματα φορέων του Δημόσιου Τομέα που αναφέρονται στο νόμο. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 50 του ίδιου νόμου, τα ηλεκτρονικά έγγραφα που εκδίδονται από νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα υπογράφονται με την εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή του νόμιμου εκπροσώπου τους, και τίθεται σε αυτά η εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα, όπου απαιτείται. Στα ως άνω έγγραφα η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή του νόμιμου εκπροσώπου και η εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα επέχουν θέση ιδιόχειρης υπογραφής και πρωτότυπης σφραγίδας αντίστοιχα¹⁵⁹.

84. Το νομοθετικό πλαίσιο συμπληρώνεται με μια σειρά από κανονιστικές πράξεις. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η με αριθμ. 837/1B απόφαση της ΕΕΤΤ «Κανονισμός Παροχής Υπηρεσιών Εμπιστοσύνης»¹⁶⁰ με την οποία ρυθμίζονται ειδικότερα ζητήματα των υπηρεσιών εμπιστοσύνης και των εγκατεστημένων στην Ελλάδα παροχών υπηρεσιών εμπιστοσύνης σε συμπλήρωση του Κανονισμού (ΕΕ) αρ. 910/2014 eIDAS, όπως, μεταξύ άλλων, οι απαιτήσεις ασφάλειας για τους παρόχους υπηρεσιών εμπιστοσύνης και διαδικαστικά ζητήματα σχετικά με την τήρηση Αρχείου των εγκατεστημένων στην Ελλάδα παροχών υπηρεσιών εμπιστοσύνης, αλλά και η διαδικασία έναρξης παροχής υπηρεσιών (διαδικασία «έναρξης εγκεκριμένης υπηρεσίας εμπιστοσύνης»), κατά την οποία η ΕΕΤΤ εξετάζει εάν ο ΠΥΕ και οι παρεχόμενες από αυτόν υπηρεσίες εμπιστοσύνης συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του Κανονισμού eIDAS.

¹⁵⁹Βλ. αντίστοιχα άρθρο 25 παρ. 2 του Κανονισμού 910/2014 σύμφωνα με το οποίο δεν απορρίπτονται η νομική ισχύς και το παραδεκτό της ηλεκτρονικής υπογραφής ως αποδεικτικού στοιχείου σε νομικές διαδικασίες μόνο λόγω του γεγονότος ότι είναι σε ηλεκτρονική μορφή ή ότι δεν πληροί όλες τις απαιτήσεις για τις εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, ενώ η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή έχει νομική ισχύ ισοδύναμη με την ιδιόχειρη υπογραφή.

¹⁶⁰ ΦΕΚ Β 4396/14.12.2017.

όλο το εύρος των παρόχων αδιακρίτως της έκτασης των συνδεόμενων με τις εν λόγω υπηρεσίες κινδύνων. Παρόλο που τούτο επιβεβαιώνει ότι τελεί σε αρμονία με τη γενική αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας, ενδέχεται να το καθιστά κατά περίπτωση ανεπιεικές ή δυσανάλογα επαχθές για τις εποπτευόμενες επιχειρήσεις που επιθυμούν να προσφέρουν τις οικείες υπηρεσίες, γεγονός το οποίο δύναται να συνεπάγεται σημαντικό ρυθμιστικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης, σε σχέση με τις κατεστημένες επιχειρήσεις του τραπεζικού κλάδου. Ενόψει αυτού, στο πλαίσιο μελλοντικής αναθεώρησης του νομοθετικού πλαισίου, σκόπιμη θα ήταν η διερεύνηση παροχής της δυνατότητας μιας περισσότερο εξατομικευμένης εφαρμογής του πλαισίου σε περιπτώσεις όπου μπορεί να διακριβωθεί ότι οι συνδεόμενοι κίνδυνοι είναι μικρότερης έκτασης κατ'εφαρμογή και της αρχής της αναλογικότητας. Εξάλλου και η ΠΕΕ 172/2020 της ΤτΕ αφήνει περιθώριο για εφαρμογή της προσέγγισης με βάση τον κίνδυνο στα εποπτευόμενα από την ΤτΕ ιδρύματα αναλόγως προς τους κινδύνους ΕΧ και ΧΤ και της αξιοπιστίας του εγγράφου ταυτοποίησης.

4.3 Ρυθμιστικό Πλαίσιο για Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

4.3.1 Γενικές ρυθμίσεις

88. Η ΕΕ έχει αναπτύξει ένα σταθερό κανονιστικό πλαίσιο για την πρόληψη και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η οδηγία (ΕΕ) 2015/849¹⁶³, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει¹⁶⁴, αποτελεί το βασικό νομικό μέσο για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ένωσης για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Εξάλλου, η νομολογία του ΔΕΕ έχει αναγνωρίσει ότι ο στόχος της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες συνδέεται με την προστασία της δημόσιας τάξης και μπορεί να δικαιολογήσει τον περιορισμό των

¹⁶³ Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (καλούμενη και «ΚΕΧ») και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (καλούμενη και «ΧΤ»), βλ. και https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:230804_1.

¹⁶⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ.

θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη, συμπεριλαμβανομένης της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας¹⁶⁵.

89. Σε εθνικό επίπεδο, το κύριο νομοθετικό κείμενο είναι ο Ν. 4557/2018, ως ισχύει τροποποιηθείς από τον Ν. 4734/2020 και τον Ν. 4816/2021 αμφότεροι δε οι εν λόγω νόμοι ενσωματώνουν αντίστοιχες διατάξεις ενωσιακής προελεύσεως. Περαιτέρω, επίκειται η ενσωμάτωση και της Οδηγίας 2019/1153/ΕΕ για τη θέσπιση κανόνων με σκοπό τη διευκόλυνση της χρήσης χρηματοοικονομικών και άλλων πληροφοριών για την πρόληψη, την ανίχνευση, τη διερεύνηση ή τη δίωξη ορισμένων ποινικών αδικημάτων. Άμεσα εφαρμοστέος στο εθνικό δίκαιο είναι και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2015/847¹⁶⁶ περί στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών, ως ισχύει τροποποιηθείς¹⁶⁷.

90. Σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του Ν. 4557/2018, όπως ισχύει, τα υπόχρεα πρόσωπα¹⁶⁸, ήτοι, μεταξύ άλλων τα πιστωτικά ιδρύματα και κάθε πιστωτικός φορέας του ν. 4438/2016, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, οι πάροχοι υπηρεσιών ανταλλαγής μεταξύ εικονικών νομισμάτων και παραστατικών νομισμάτων και οι πάροχοι υπηρεσιών θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών εφαρμόζουν μέτρα δέουσας επιμέλειας, όταν, μεταξύ άλλων, συνάπτουν το πρώτον μια επιχειρηματική σχέση αλλά και όταν διενεργούν περιστασιακή συναλλαγή που ξεπερνά τα οριζόμενα στο νόμο χρηματικά κατώφλια¹⁶⁹. Εξάλλου, τα υπόχρεα πρόσωπα εφαρμόζουν τις διαδικασίες δέουσας επιμέλειας (μέτρα της συνήθους δέουσας επιμέλειας) και μπορούν να καθορίζουν την έκταση των μέτρων δέουσας επιμέλειας ανάλογα με το βαθμό κινδύνου, ο οποίος εξαρτάται μεταξύ άλλων από την επαγγελματική δραστηριότητα και το οικονομικό μέγεθος του πελάτη, το σκοπό της επιχειρηματικής σχέσης, τον τύπο,

¹⁶⁵ Βλ. Αποφάσεις ΔΕΕ, C 212/11, Jyske Bank Gibraltar, καθώς και C- 190/17, Lhu Zeng.

¹⁶⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2015/847 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ης Μαΐου 2015, περί στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών και περί κατάργησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2006, ΕΕ L 141 της 5.6.2015, σ. 1 έως 18.

¹⁶⁷ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/2175 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2019, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1094/2010 για τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1095/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών), του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 600/2014 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1011 σχετικά με τους δείκτες που χρησιμοποιούνται ως δείκτες αναφοράς σε χρηματοπιστωτικά μέσα και χρηματοπιστωτικές συμβάσεις ή για τη μέτρηση της απόδοσης επενδυτικών κεφαλαίων, και του κανονισμού (ΕΕ) 2015/847 περί στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών, ΕΕ L 334 της 27.12.2019, σ. 1 έως 145.

¹⁶⁸ Άρθρο 5 του Ν. 4557/2018.

¹⁶⁹ Άρθρο 12 παρ. 1 του Ν. 4557/2018.

τη συχνότητα και την αξία των διενεργούμενων συναλλαγών, καθώς και την αναμενόμενη προέλευση και τον προορισμό των κεφαλαίων, συμμορφούμενα με τις σχετικές αποφάσεις των αρμόδιων Αρχών που λαμβάνονται, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 του ως άνω νόμου¹⁷⁰. Συναφώς, τα υπόχρεα πρόσωπα πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν στις αρμόδιες Αρχές, ότι η έκταση των μέτρων είναι ανάλογη με τους κινδύνους διάπραξης αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ότι εφαρμόζουν αυτά τα μέτρα με συνέπεια και αποτελεσματικότητα¹⁷¹.

91. Τα μέτρα, κατά περίπτωση, δύναται να είναι απλουστευμένα ή αυξημένα¹⁷². Περαιτέρω, βάσει κατάλληλης αξιολόγησης περί μικρού κινδύνου τα υπόχρεα πρόσωπα μπορεί να μην εφαρμόζουν ορισμένα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη σε ό,τι αφορά στο ηλεκτρονικό χρήμα, αν πληρούνται σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις ελαχιστοποίησης του κινδύνου: α) το μέσο πληρωμής δεν διαθέτει δυνατότητα επαναφόρτισης ή έχει ανώτατο μηνιαίο όριο πράξεων εκατόν πενήντα (150) ευρώ και μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στην Ελλάδα, β) το ανώτατο ποσό που αποθηκεύεται ηλεκτρονικά δεν υπερβαίνει τα εκατόν πενήντα (150) ευρώ και μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στην Ελλάδα, γ) το μέσο πληρωμής χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών, δ) το μέσο πληρωμής δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί με ανώνυμο ηλεκτρονικό χρήμα, ε) ο εκδότης παρακολουθεί επαρκώς τις συναλλαγές ή την επιχειρηματική σχέση, ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός ασυνήθιστων ή ύποπτων συναλλαγών¹⁷³.

92. Σημειώνεται ότι τα εκάστοτε υπόχρεα πρόσωπα μπορούν να βασίζονται σε τρίτα μέρη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του νόμου ως προς την εφαρμογή των μέτρων δέουσας επιμέλειας. Ωστόσο, η τελική ευθύνη για την εκπλήρωση των εν λόγω υποχρεώσεων εξακολουθεί να βαρύνει το υπόχρεο πρόσωπο¹⁷⁴. Η ίδια διάταξη προβλέπει, στην περίπτωση εφαρμογής μέτρων δέουσας επιμέλειας από τρίτα μέρη, την άμεση διαβίβαση, στα υπόχρεα πρόσωπα, των δεδομένων εξακρίβωσης και

¹⁷⁰ Άρθρο 13 παρ. 9 του Ν. 4557/2018.

¹⁷¹ Ο.π.π.

¹⁷² Άρθρα 15 και 16 του Ν. 4557/2018, αντίστοιχα.

¹⁷³ Άρθρο 12 παρ. 2 του Ν. 4557/2018.

¹⁷⁴ Βλ. άρθρο 19 του Ν. 4557/2018. Ως τρίτα μέρη νοούνται: α) τα πιστωτικά ιδρύματα, β) οι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης, γ) οι εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων, δ) οι εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, ε) οι εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, στ) οι εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, ζ) οι εταιρείες επενδυτικής διαμεσολάβησης, η) οι ασφαλιστικές εταιρείες, θ) τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος.

ελέγχου της ταυτότητας των φυσικών και νομικών προσώπων ως εργαλείο απαραίτητο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομη δραστηριότητα ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Παράλληλα, συμπεριλαμβάνονται προβλέψεις για χρήση αξιόπιστων μέσων ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται και οι υπηρεσίες εμπιστοσύνης που ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014.

93. Η ΤτΕ αποτελεί την καταρχήν¹⁷⁵ αρμόδια αρχή, όσον αφορά την εποπτεία περί της συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ανωτέρω διατάξεις, με την εξαίρεση των οντοτήτων οι οποίες υπόκεινται στην εποπτεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

94. Με την απόφαση υπ' αριθμ. 281/2009 της Επιτροπής Τραπεζικών Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος, (εφεξής: ΕΤΠΘ)¹⁷⁶, και τις αποφάσεις υπ' αριθμ.

¹⁷⁵ Εκτός από την ΤτΕ και την ΕΚ υφίστανται και άλλες αρμόδιες εποπτικές αρχές για υπόχρεα πρόσωπα εκτός του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 6 του Ν. 4557/2018,

¹⁷⁶ ΦΕΚ Β 650/09.04.2009, με θέμα: «Πρόληψη της χρησιμοποίησης των εποπτευομένων από την Τράπεζα της

Ελλάδος πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», διαθέσιμη στο https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%95%CE%A4%CE%A0%CE%98_281-17.03.2009_%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%AF%CE%BF%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%B5%CF%83%CF%8C%CE%B4%CF%89%CE%BD_%CE%B1%CF%80%CF%8C_%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B5%CF%82_%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82.pdf

285/2009¹⁷⁷ και 290/2009¹⁷⁸ και έχει τροποποιηθεί και από την 188/2021 απόφαση¹⁷⁹ της ίδιας Επιτροπής, η ΤτΕ εξειδικεύει τις υποχρεώσεις των εποπτευομένων από αυτή πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Σχετικές και με το ρυθμιστικό αυτό πλαίσιο πράξεις αποτελούν οι πράξη υπ' αριθμ. 2652/2012 του Διοικητή της ΤτΕ και η απόφαση υπ' αριθμ. 94/23/2013 της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της ΤτΕ. Σε ό, τι αφορά τη ρύθμιση των σχετικών ζητημάτων στον ασφαλιστικό τομέα εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν. 4557/2018 καθώς και η απόφαση υπ' αριθμ 154/5Α/2009 της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΕΠ.Ε.Ι.Α.)¹⁸⁰, όπως έχει τροποποιηθεί από την απόφαση υπ' αριθμ. 177/2020 της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΤτΕ¹⁸¹.

¹⁷⁷ Β 1735/21.08.2009 με θέμα «Ενδεικτική τυπολογία ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών κατά την έννοια των παραγράφων 13-14 του άρθρου 4 του ν. 3691/2008».

διαθέσιμη

στο

https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%95%CE%A4%CE%A0%CE%98_285-6-9.7.2009_%CE%95%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1_%CE%B1%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AE%CE%B8%CF%89%CE%BD_%CE%AE_%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%80%CF%84%CF%89%CE%BD_%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%BB_%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CF%80%CE%B1%CF%81_13-14_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%AC%CF%81_4_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%BD3691_2008.pdf

91_2008.pdf. διαθέσιμη

στο

https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%95%CE%A4%CE%A0%CE%98_285-6-9.7.2009_%CE%95%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1_%CE%B1%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AE%CE%B8%CF%89%CE%BD_%CE%AE_%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%80%CF%84%CF%89%CE%BD_%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%BB_%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CF%80%CE%B1%CF%81_13-14_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%AC%CF%81_4_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%BD3691_2008.pdf

91_2008.pdf.

¹⁷⁸

Διαθέσιμη

στο

https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%95%CE%A4%CE%A0%CE%98_290-12-11.11.2009_%CE%9A%CE%B1%CE%B8%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%AE%CF%82%20%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%BA%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD.pdf

¹⁷⁹ ΦΕΚ Β 1734/27.4.2021. ΦΕΚ Β 1734/27.4.2021, σημειώνεται ότι έχει τροποποιηθεί ή συμπληρωθεί και από τις Αποφάσεις ΕΠΘ 300/30/28.7.2010, ΠΔ/ΤΕ 2652/29.2.2012, την Ε.Π.Α.Θ. αριθμ. απόφ. 94/23/15.11.2013 και την 188/26-04-2021.

¹⁸⁰ Λήψη απόφασης σχετικά με την «Πρόληψη της χρησιμο-ποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (Αριθμ. απόφ. 154/5Α/31.8.2009, ΦΕΚ Β' 2005/17.09.2009.

¹⁸¹ Συνεδρίαση 177/16.9.2020 Θέμα 1: Τροποποίηση της απόφασης της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης 154/5Α/31.8.2009 «Πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για

95. Επίσης με την υπ' αριθ. 172/1/29.05.2020 Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της ΤτΕ¹⁸², καθορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις για την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική ταυτοποίηση φυσικών προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που εποπτεύονται από την ΤτΕ στο πλαίσιο εφαρμογής των διατάξεων του θεσμικού πλαισίου πρόληψης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Στις ρυθμίσεις περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, διατάξεις σχετικά με τις υποχρεώσεις αξιολόγησης και αντιμετώπισης κινδύνων της εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, τις επιτρεπόμενες μεθόδους εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, τα μέτρα και τους μηχανισμούς ελέγχου της διαδικασίας εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, οργανωτικές ρυθμίσεις και ζητήματα εκπαίδευσης προσωπικού και μέτρα ασφάλειας και ζητήματα ευθύνης σε περίπτωση ανάθεσης διαδικασίας εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης σε εξωτερικό πάροχο υπηρεσιών.

4.3.2 Ειδικότερα οι κανόνες για το Know Your Customer (KYC)

96. Τα μέτρα δέουσας επιμέλειας αφορούν πρωτίστως την εξακρίβωση και την επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη. Όπως είναι αυτονόητο, η ανάπτυξη των υπηρεσιών FinTech έχει υπογραμμίσει την ανάγκη της συμμόρφωσης με τα ανωτέρω

τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας» διαθέσιμη στο https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%A0%CE%95%CE%95177_1%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A1%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf.

¹⁸²

Βλ.

https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%A0%CE%95%CE%95_172_1_2952020_%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A1%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf?mode=preview με θέμα «Όροι και προϋποθέσεις για την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική ταυτοποίηση φυσικών προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος» η οποία καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική ταυτοποίηση φυσικών προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, κατά την έννοια των παρ. 2 και 3, αντίστοιχα, του άρθρου 3 του ν. 4557/2018, που εποπτεύονται από την ΤτΕ, σύμφωνα με το στοιχείο α) της παρ. 1 του άρθρου 6 του ως άνω νόμου (υπόχρεα πρόσωπα ή ΥΠ), στο πλαίσιο εφαρμογής των διατάξεων του θεσμικού πλαισίου πρόληψης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ΕΧ) και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΧΤ). Οι εν λόγω όροι και προϋποθέσεις αφορούν στην αξιόπιστη επαλήθευση των υπ' αριθμ. 1-4 στοιχείων πιστοποίησης ταυτότητας του πίνακα της παρ. 5.5.1 της απόφασης ΕΤΠΘ 281/5/17.3.2009, βάσει των εγγράφων ταυτοποίησης που ορίζονται στην εν λόγω παράγραφο. Οι διατάξεις της ως άνω ΠΕΕ εφαρμόζονται επίσης σε περίπτωση εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης πραγματικού δικαιούχου νομικού προσώπου, κατά την έννοια της παρ. 17 του άρθρου 3 του ν. 4557/2018, ή νομίμου εκπροσώπου νομικού προσώπου ή άλλου φυσικού προσώπου του οποίου απαιτείται η εξακρίβωση και επαλήθευση της ταυτότητάς του λόγω της σχέσης του με νομικό πρόσωπο βάσει της παρ. 5.5.2 της απόφασης ΕΤΠΘ 281/5/17.3.2009.

μέτρα χωρίς την προϋπόθεση της φυσικής παρουσίας του πελάτη. Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω, η ΤτΕ έχει εκδώσει την ΠΕΕ υπ' αριθμ. 172/1/29.05.2020¹⁸³ σχετικά με τους όρους και προϋποθέσεις για την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική ταυτοποίηση φυσικών προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που εποπτεύονται από την ΤτΕ.

97. Οι εν λόγω όροι και προϋποθέσεις αφορούν στην αξιόπιστη επαλήθευση των στοιχείων πιστοποίησης ταυτότητας βάσει και των εγγράφων ταυτοποίησης που ορίζονται στην προαναφερθείσα απόφαση ΕΤΠΘ 281/5/17.3.2009. Οι επιτρεπόμενες μέθοδοι εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, τις οποίες δύνανται να εφαρμόζουν τα ΥΠ, είναι οι εξής: α. τηλεδιάσκεψη (videoconference) με εκπαιδευμένο υπάλληλο, η οποία συνιστά αμφίδρομη οπτική και ηχητική επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο μεταξύ του φυσικού προσώπου και του εκπαιδευμένου υπαλλήλου που βρίσκονται σε διαφορετικές τοποθεσίες και η οποία υποστηρίζει παράλληλα την ανταλλαγή αρχείων και μηνυμάτων, β. αυτοματοποιημένη διαδικασία χωρίς παρουσία υπαλλήλου, μέσω λήψης δυναμικού αυτοπορτρέτου (dynamic-selfie), η οποία βασίζεται στη δυναμική και όχι στατική λήψη φωτογραφιών του φυσικού προσώπου ώστε να διασφαλίζεται ότι αυτό μετέχει ζωντανά στη διαδικασία (liveness).

98. Σημειώνεται ότι με την πρόσφατη με αριθμ. 9747/2021 Υπουργική Απόφαση «Ηλεκτρονική διεκπεραίωση μέτρων δέουσας επιμέλειας μέσω της εφαρμογής eGov-KYC»¹⁸⁴ εξειδικεύεται η διαδικασία για την ψηφιακή άντληση των στοιχείων με σκοπό την επαλήθευση των απαιτούμενων πληροφοριών των φυσικών προσώπων κατά τη διενέργεια των προβλεπόμενων μέτρων δέουσας επιμέλειας που εφαρμόζονται ως προς τον πελάτη από τα υπόχρεα πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για τη πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Περαιτέρω, καθορίζεται η διαδικασία άντλησης από τα πληροφοριακά συστήματα των φορέων του δημοσίου τομέα (μητρώο ΕΛ.ΑΣ., ΑΑΔΕ, ΕΡΓΑΝΗ, το μητρώο Μητρώου Ανθρωπίνου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα) και διαβίβασης των δεδομένων που απαιτούνται για την εξακρίβωση και την επαλήθευση της ταυτότητας και των στοιχείων επικοινωνίας, της επαγγελματικής δραστηριότητας και των ετήσιων

¹⁸³ Βλ. ΦΕΚ Β' 2098/02.06.2020, διαθέσιμο και στην ιστοσελίδα της ΤτΕ.
https://www.bankofgreece.gr/RelatedDocuments/%CE%A0%CE%95%CE%95_172_1_2952020_%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A1%CE%A4%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf?mode=preview
¹⁸⁴ ΦΕΚ Β' 1357/07.04.2021.

εισοδημάτων των φυσικών προσώπων από τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς¹⁸⁵. Ρυθμίζεται, επίσης, η λειτουργία και τα μέτρα ασφάλειας του πληροφοριακού συστήματος, το οποίο έχει τον τίτλο «Συστηθείτε» και στην αγγλική γλώσσα «KnowYourCustomer» («eGov-KYC»).

99. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας, οι υπόχρεες επιχειρήσεις αναλαμβάνουν εκτός των άλλων και υποχρεώσεις εταιρικής διακυβέρνησης. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της στρατηγικής αποτελεσματικής διαχείρισης των πάσης φύσεως κινδύνων υιοθετούν πολιτική καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καταγεγραμμένη, τεκμηριωμένη και εγκεκριμένη από το Διοικητικό Συμβούλιο. Συναφώς, διαθέτουν αρμόδιο Διευθυντικό Στέλεχος και μονάδα με τους αναγκαίους πόρους και επαρκές ανθρώπινο δυναμικό¹⁸⁶. Πάντως, το Αρμόδιο Διευθυντικό Στέλεχος μπορεί να συμπίπτει με τον επικεφαλής της Μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης, γεγονός το οποίο σίγουρα δύναται να διευκολύνει τη συμμόρφωση μικρότερων επιχειρήσεων, όπως οι FinTech, οι οποίες κατά τα λοιπά δεν φαίνεται να δύνανται να εξαιρεθούν από την εφαρμογή των σχετικών κανόνων, αλλά μόνο να τύχουν κατά περίπτωση μερικώς προσαρμοσμένη αντιμετώπιση βάσει της αρχής της αναλογικότητας¹⁸⁷.

100. Τέλος, οι εκδότες ηλεκτρονικού χρήματος και οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα με μορφή διαφορετική από υποκατάστημα και των οποίων η έδρα βρίσκεται σε άλλο κράτος-μέλος της Ε.Ε. οφείλουν να ορίζουν κεντρικά σημεία επαφής με ρόλο να διασφαλίζουν, για λογαριασμό του φορέα που τα όρισε, τη συμμόρφωση προς τους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης

¹⁸⁵ Βλ. σχετικά και την από 13.4.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19» (Α' 84), η οποία κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν.4690/2020

¹⁸⁶Βλ. την προαναφερθείσα ΕΤΠΘ 281/2009 της ΤτΕ. ΦΕΚ Β 650/09.04.2009, με θέμα: «Πρόληψη της χρησιμοποίησης των εποπτευομένων από την Τράπεζα της Ελλάδος πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας»,

¹⁸⁷Βλ. Άρθρο 12 της υπ' αριθμ. 281/2009 της ΕΤΠΘ. Ειδικότερα, οι ρυθμιζόμενες οντότητες θα πρέπει να πρέπει να προσαρμόζουν τις προβλέψεις της ανωτέρω απόφασης, βάσει του επιχειρησιακού τους μοντέλου και των υπηρεσιών που παρέχουν στους πελάτες τους, ενώ παράλληλα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την εφαρμογή των υποχρεώσεων που πηγάζουν από την εν λόγω απόφαση της ΕΤΠΘ, από τα εσωτερικά τους όργανα.

εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και να διευκολύνουν την εποπτεία από τις αρμόδιες αρχές¹⁸⁸.

101. Όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα ανάλυση, παρόλο που οι εφαρμοστέες διατάξεις καταλαμβάνουν οριζόντια όλο το εύρος των παρόχων, ανεξαρτήτως του εάν προσφέρουν τις υπηρεσίες τους μέσω παραδοσιακών ή καινοτόμων καναλιών, το ρυθμιστικό πλαίσιο καταλείπει περιθώριο προσαρμογής κατά περίπτωση ανάλογα με την έκταση των συνδεόμενων με την εκάστοτε προσφερόμενη υπηρεσία κινδύνων, που σχετίζονται με τον πελάτη, το προϊόν, γεωγραφικούς παράγοντες και παράγοντες διαύλου παροχής των προϊόντων, γεγονός το οποίο το καθιστά επί της αρχής συμβατό τόσο με την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας, όσο και της αρχής της αναλογικότητας. Ωστόσο, σημειώνεται ότι α και στις περιπτώσεις αυτές, η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του νόμου δεν παύει να είναι ένα κοστοβόρο και απαιτητικό έργο το οποίο προκαλεί ρυθμιστικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης για τους παρόχους, ιδίως σε σχέση με τους κατεστημένους παρόχους τραπεζικών υπηρεσιών μέσω παραδοσιακών καναλιών. Ενόψει αυτού, σε μελλοντική νομοθετική επεξεργασία, σκόπιμη θα ήταν, όπου τούτο είναι εφικτό χωρίς να διακυβεύεται η προστασία της κοινωνίας από το έγκλημα και η προστασία της σταθερότητας και ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η εισαγωγή ειδικότερων ρυθμίσεων δυνάμενων να μετριάσουν αναλογικά το κόστος συμμόρφωσης των FinTech και πάντως να προσφέρουν μεγαλύτερη σαφήνεια και ασφάλεια δικαίου. Όπως είναι αυτονόητο, θα πρέπει να ληφθεί η απαραίτητη μέριμνα ούτως ώστε τυχόν νομοθετικές μεταβολές να είναι συμβατές με το εκάστοτε ισχύον ευρωπαϊκό πλαίσιο. Εξάλλου, όπως προκύπτει από την ανάλυση που ακολουθεί αμέσως παρακάτω, αρκετές από τις υφιστάμενες ασάφειες και τα διαπιστούμενα κενά πρόκειται να αντιμετωπιστούν με τα επικείμενα νομοθετικά μέτρα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

¹⁸⁸Βλ. την ΠΕΕ υπ' αριθμ. 164/2019 ΤτΕ, ως τροποποιηθείσα υπό την απόφαση υπ' αριθμ. 178/2020, και συναφώς τον κατ'εκουσιοδότηση Κανονισμό 2018/1108/ΕΕ, για τη συμπλήρωση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα που προσδιορίζουν τα κριτήρια για τον ορισμό κεντρικών σημείων επαφής από τους εκδότες ηλεκτρονικού χρήματος και τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, καθώς και με κανόνες σχετικά με τα καθήκοντα των εν λόγω κεντρικών σημείων επαφής

4.3.3 Οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

102. Στις 20.07.2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε μια πρόταση - πακέτο τεσσάρων νομοθετικών μέτρων με το στόχο της δημιουργίας ενός ενιαίου εγχειριδίου κανόνων της ΕΕ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας¹⁸⁹:

103. Πρώτον, ο Κανονισμός σχετικά με τη σύσταση της Αρχής για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, με τον οποίο σκοπείται η αντιμετώπιση των υφιστάμενων ανεπαρκειών στην εποπτεία ΚΕΧ/ΧΤ στην Ένωση, η οποία επί του παρόντος εναπόκειται στα κράτη μέλη και είναι κατακερματισμένη¹⁹⁰.

104. Δεύτερον, ο Κανονισμός σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας με τον οποίο αφενός μεταφέρονται διατάξεις της υφιστάμενης οδηγίας για την ΚΕΧ/ΧΤ στο πλαίσιο κανονισμού και αίρεται η ευχέρεια των κρατών μελών στο επίπεδο της εναρμόνισης, αφετέρου εισάγονται ρυθμίσεις με τις οποίες, μεταξύ άλλων, με στόχο τον μετριασμό των νέων και αναδυόμενων κινδύνων, επεκτείνεται ο κατάλογος των υπόχρεων οντοτήτων ώστε να συμπεριλάβει τους παρόχους υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων αλλά και άλλους τομείς, όπως οι πλατφόρμες συμμετοχικής χρηματοδότησης και οι φορείς επενδυτικής μετανάστευσης¹⁹¹. Περαιτέρω, για τη διασφάλιση συνεκτικής εφαρμογής των κανόνων στο σύνολο της εσωτερικής αγοράς, αποσαφηνίζονται οι απαιτήσεις όσον αφορά τις εσωτερικές πολιτικές, τους ελέγχους και τις διαδικασίες, μεταξύ άλλων στην

¹⁸⁹ Anti-money laundering and countering the financing of terrorism legislative package, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/info/publications/210720-anti-money-laundering-countering-financing-terrorism_el.

¹⁹⁰ Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με τη σύσταση της Αρχής για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1093/2010, (ΕΕ) αριθ. 1094/2010, (ΕΕ) αριθ. 1095/2010, Βρυξέλλες, 20.7.2021 COM(2021) 421 final 2021/0240(COD).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0421&from=EN>

¹⁹¹ Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, Βρυξέλλες, 20.7.2021 COM(2021) 420 final, 2021/0239(COD).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0420&from=EN>.

περίπτωση ομίλων, και τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη γίνονται πιο αναλυτικά, με σαφέστερες απαιτήσεις ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου του πελάτη.

105. Τρίτον, ο Κανονισμός περί στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών και ορισμένων κρυπτοστοιχείων¹⁹². Μέχρι σήμερα, οι μεταφορές εικονικών περιουσιακών στοιχείων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, εκθέτοντας τους κατόχους κρυπτοστοιχείων σε κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς οι ροές παράνομου χρήματος μπορούν να λάβουν τη μορφή μεταφορών κρυπτοστοιχείων και να βλάψουν την ακεραιότητα, τη σταθερότητα και το κύρος του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς και να απειλήσουν την εσωτερική αγορά της Ένωσης, όπως και τη διεθνή ανάπτυξη των μεταφορών κρυπτοστοιχείων. Με την πρόταση αυτή σκοπείται η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των οντοτήτων που υπόκεινται στις απαιτήσεις ΚΕΧ/ΧΤ ώστε να συμπεριλαμβάνονται οι πάροχοι υπηρεσιών εικονικών περιουσιακών στοιχείων και ο μετριασμός των κινδύνων που απορρέουν από τις δραστηριότητές τους. Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών οι οποίοι εμπλέκονται σε μεταφορές χρηματικών ποσών έχουν ήδη, εδώ και αρκετά χρόνια, την υποχρέωση να συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών με στοιχεία για τον αποστολέα και τον δικαιούχο κάθε μεταφοράς, καθώς και να διατηρούν αυτές τις πληροφορίες στη διάθεση των αρμόδιων αρχών. Τα εν λόγω καθήκοντα ανταλλαγής πληροφοριών στο πλαίσιο ηλεκτρονικών μεταφορών χρηματικών ποσών αναφέρονται συχνά διεθνώς ως «κανόνας για τις μεταφορές χρήματος», ο οποίος εντάχθηκε στο δίκαιο της Ένωσης μέσω του κανονισμού (ΕΕ) 2015/847. Κατά τα τελευταία έτη, αυξανόμενες ανησυχίες σχετικά με τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που σχετίζονται με εικονικά περιουσιακά στοιχεία οδήγησαν κάποιους διεθνείς φορείς καθορισμού προτύπων, και ιδίως τη FATF, στην απόφαση να ευθυγραμμίσουν το καθεστώς διαφάνειας που υφίσταται ήδη για τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών όσον αφορά τη μεταφορά χρηματικών ποσών με το καθεστώς για παρόχους υπηρεσιών εικονικών περιουσιακών στοιχείων (VASP) που διεκπεραιώνουν μεταφορές εικονικών περιουσιακών στοιχείων. Η παρούσα πρόταση

¹⁹² Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ περί στοιχείων που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών και ορισμένων κρυπτοστοιχείων (αναδιατύπωση), Βρυξέλλες, 20.7.2021, COM(2021) 422 final, 2021/0241(COD).
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0422&from=EN>.

αποσκοπεί στην εισαγωγή στο ενωσιακό δίκαιο των εν λόγω νέων απαιτήσεων για τους VASP, με την επιβολή στους εν λόγω φορείς της υποχρέωσης να συλλέγουν και να καθιστούν προσβάσιμα δεδομένα που αφορούν τους εντολείς και τους δικαιούχους των μεταφορών εικονικών περιουσιακών στοιχείων ή κρυπτοστοιχείων που διαχειρίζονται. 106. Τέλος, με την Οδηγία σχετικά με τους μηχανισμούς που πρέπει να συγκροτήσουν τα κράτη μέλη για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τους σκοπούς της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και για την κατάργηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849, επίκειται η εισαγωγή διάφορων ουσιαστικών αλλαγών προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερο επίπεδο σύγκλισης στις πρακτικές των εποπτικών φορέων και των ΜΧΠ και σε σχέση με τη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών¹⁹³.

4.4 Προστασία του Καταναλωτή

107. Με την επιφύλαξη τυχόν ειδικότερων διατάξεων, ο νόμος – πλαίσιο Ν. 2251/1994 περί προστασίας καταναλωτών¹⁹⁴, όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 4512/2018¹⁹⁵ κωδικοποιηθεί με το άρθρο 1 της ΥΑ 5338/2018¹⁹⁶ και ισχύει, είναι καταρχήν εφαρμοστέος στο σύνολο των υπηρεσιών FinTech. Σημειώνεται ότι, στον εν λόγω νόμο έχουν ενσωματωθεί και οι σχετικές ρυθμίσεις της Οδηγίας 2002/65/ΕΚ σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές¹⁹⁷. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4θ παρ. 2 του Ν. 2251/1994, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 102 παρ. 12 του Ν. 4512/2018¹⁹⁸, πριν από τη σύναψη σύμβασης χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση ο προμηθευτής πρέπει να ενημερώνει τον καταναλωτή, με τα μέσα επικοινωνίας από απόσταση, κατά τρόπο σαφή και κατανοητό, τηρουμένων των αρχών της καλής πίστης κατά τις εμπορικές

¹⁹³ Πρόταση ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με τους μηχανισμούς που πρέπει να συγκροτήσουν τα κράτη μέλη για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τους σκοπούς της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και για την κατάργηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849, Βρυξέλλες, 20.7.2021, COM(2021) 423 final, 2021/0250(COD)
<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0423&from=EN>

¹⁹⁴ ΦΕΚ Α' 191/16.11.1994.

¹⁹⁵ ΦΕΚ Α' 17/17.01.2018, «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις».

¹⁹⁶ ΦΕΚ Β' 5/17.01.2018.

¹⁹⁷ ΕΕ L 271 της 9.10.2002, σ. 16 έως 24, όπως ισχύει.

¹⁹⁸ ΦΕΚ Α' 17/17.01.2018, «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις».

συναλλαγές και των διατάξεων που διέπουν το κύρος των δικαιπραξιών, εν πολλοίς για τα ακόλουθα στοιχεία, ο εμπορικός σκοπός των οποίων πρέπει να καθίσταται σαφής: πληροφορίες που αφορούν τον προμηθευτή, τη χρηματοοικονομική υπηρεσία, τη σύμβαση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση¹⁹⁹. Επιπλέον, το άρθρο 40 παρ. 5 του Ν. 2251/1994 περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης. Εξάλλου, σύμφωνα με τους ορισμούς που αποτυπώνονται στο άρθρο 3 του ίδιου νόμου, ως χρηματοοικονομική υπηρεσία νοείται «κάθε υπηρεσία τραπεζικής, πιστωτικής, ασφαλιστικής ή επενδυτικής φύσης ή σχετική με ατομικές συντάξεις, επενδύσεις ή πληρωμές» και ως σύμβαση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση «κάθε σύμβαση που αφορά χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, η οποία συνάπτεται μεταξύ ενός προμηθευτή και ενός καταναλωτή χωρίς την ταυτόχρονη φυσική τους παρουσία, στο πλαίσιο συστήματος από απόσταση πώλησης ή παροχής υπηρεσιών που οργανώνεται από τον προμηθευτή, ο οποίος χρησιμοποιεί αποκλειστικά για τη σύμβαση αυτή ένα ή περισσότερα μέσα επικοινωνίας από απόσταση, μέχρι και τη στιγμή σύναψης της σύμβασης».

108. Περαιτέρω, ο Ν. 4537/2018, ο οποίος, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω ενσωματώνει την Οδηγία 2015/2366 (PSD 2), περιλαμβάνει μια σειρά από διατάξεις οι οποίες αποσκοπούν, μεταξύ άλλων, στην προστασία των καταναλωτών, όπως χαρακτηριστικά διάφορα άρθρα τα οποία προβλέπουν μια σειρά από υποχρεώσεις ενημέρωσης και πληροφόρησης²⁰⁰, τη χορήγηση συγκατάθεσης ως προϋπόθεση της έγκρισης μιας πράξης πληρωμής²⁰¹, την κατανομή της ευθύνης για μη εγκεκριμένες πράξεις πληρωμών²⁰², όπως και για μη εκτέλεση, εσφαλμένη ή καθυστερημένη εκτέλεση πράξεων πληρωμής²⁰³ αλλά και ρυθμίσεις για την επίλυση διαφορών²⁰⁴.

¹⁹⁹ Η μη τήρηση των υποχρεώσεων πληροφόρησης που θεσπίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 40 του Ν. 2251/1994, όπως ισχύει, επιδρά στο κύρος της σύμβασης χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση, καθώς, στην περίπτωση αυτή, η εν λόγω σύμβαση είναι άκυρη υπέρ του καταναλωτή, κατά την υποπαρ. Δ' της παρ. 2 και παρ. 4 περ. α' του ίδιου άρθρου. Σημειώνεται ότι απαιτήσεις εκ των προτέρων πληροφόρησης, πέραν αυτών της παρ. 2 του άρθρου 40 του Ν. 2251/1994, οι οποίες απορρέουν από ειδικές διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας που διέπουν τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, εξακολουθούν να ισχύουν, όπως προβλέπεται ρητά στην διάταξη της παρ. 3 του ίδιου άρθρου. Οι δε προμηθευτές υποχρεούνται να διαβιβάζουν αμελλητί στη Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή τους σχετικούς τύπους συμβάσεων, περιλαμβανομένων και των γενικών όρων συναλλαγών.

²⁰⁰ Βλ. ιδίως άρθρα 44-58 του Ν. 4537/2018.

²⁰¹ Άρθρο 64 του Ν. 4537/2018.

²⁰² Βλ. άρθρα 73 και 74 του Ν. 4537/2018.

²⁰³ Βλ. άρθρα 88 και 89 του Ν. 4537/2018.

²⁰⁴ Άρθρο 99 του Ν. 4537/2018.

109. Συναφώς, με την με αρ. Ζ1-699 ΚΥΑ²⁰⁵ για την προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς την οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης²⁰⁶ εισήχθη μια σειρά υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης. Ειδικότερα, σε εύλογο χρονικό διάστημα πριν δεσμευθεί ο καταναλωτής από σύμβαση πίστωσης ή προσφορά σχετική με σύμβαση πίστωσης, του παρέχονται, βάσει των πιστωτικών όρων και προϋποθέσεων που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, των προτιμήσεων που έχει εκφράσει και των πληροφοριών που έχει παράσχει, οι πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση διαφορετικών προσφορών προκειμένου να λάβει τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με τη σύναψη σύμβασης πίστωσης. Ακόμα, προσφέρονται πρόσθετες πληροφορίες, όπως το ύψος του ετήσιου επιτοκίου, ενώ παρέχεται και δικαίωμα υπαναχώρησης. Οι πληροφορίες παρέχονται, εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου, μέσω των τυποποιημένων ευρωπαϊκών πληροφοριών καταναλωτικής πίστης.

110. Περαιτέρω, η ΠΔ/ΤΕ υπ' αριθμ. 2501/2002, όπως έχει συμπληρωθεί, τροποποιηθεί και ισχύει, περιλαμβάνει μια σειρά κανόνες πληροφόρησης των συναλλασσόμενων με τα πιστωτικά και τα χρηματοδοτικά ιδρύματα²⁰⁷. Ειδικότερα,

²⁰⁵ ΦΕΚ Β' 917/23.06.2010. Βλ. σχετ. και την ΚΥΑ 108544 (ΦΕΚ Β' 4914/02.11.2018) «Τροποποίηση της παρ. 1 του άρθρου 5 της κοινής υπουργικής απόφασης αριθμ. Ζ1-699/2010 (Β' 917)».

²⁰⁶ Με την εν λόγω Οδηγία της 23ης Απριλίου 2008 για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (διαθέσιμη σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008L0048&from=EL>) επιχειρήθηκε η θέσπιση εναρμονισμένου κοινοτικού πλαισίου σε ορισμένους βασικούς τομείς,λαμβανομένων υπόψη της συνεχώς αναπτυσσόμενης αγοράς καταναλωτικής πίστης και της αυξανόμενης κινητικότητας των ευρωπαίων πολιτών, η θέσπιση διορατικής κοινοτικής νομοθεσίας που θα είναι σε θέση να προσαρμοσθεί στις νέες και εξελισσόμενες αλλά και τις μελλοντικές μορφές πίστωσης και που θα παρέχει στα κράτη μέλη τον κατάλληλο βαθμό ευελιξίας στην εφαρμογή της αναμένεται να συμβάλει στη διαμόρφωση σύγχρονου συνόλου κανόνων δικαίου για την καταναλωτική πίστη.

²⁰⁷ ΦΕΚ Α' 277/18-11-2002). Η εν λόγω πράξη διευκρινίζεται και συμπληρώνεται με αποφάσεις της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων. Βλ. <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/eropteia/pistwtika-idrymata/diafaneia-trapezikwn-synallagwn>. Σύμφωνα με την παρ. V της ΠΔ/ΤΕ 2527/8.12.2003 «Κανόνες προληπτικής εποπτείας από την Τράπεζα της Ελλάδος των Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος» οι διατάξεις της εφαρμόζονται και στα Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (η οποία καταργήθηκε από τη δημοσίευση της ΠΔ/ΤΕ 33/19.12.2013 (ΦΕΚ Β' 7.1.2014) ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ παρ. 2, «Όροι και προϋποθέσεις για την χορήγηση άδειας λειτουργίας και κανόνες εποπτείας των Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος – Τροποποίηση της ΠΔ/ΤΕ 2628/30.9.2010 – Κατάργηση της ΠΔ/ΤΕ 2527/8.12.2003»). Σημειώνεται ότι το Κεφάλαιο Δ «Διαδικασία Εξέτασης και Αντιμετώπισης Παραπόνων» της ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 «Ενημέρωση των συναλλασσόμενων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους καταργήθηκε με την ΠΕΕ 157/1/02.04.2019 με θέμα «Υιοθέτηση των κατευθυντηρίων γραμμών της Μεικτής Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών σχετικά με τον χειρισμό παραπόνων που υποβάλλουν οι συναλλασσόμενοι σε εποπτευόμενα ιδρύματα», (ΦΕΚ Β' 1646/14.05.2019). Επιπλέον, στις 17 Απριλίου 2021, δημοσιεύθηκε (ΦΕΚ Β' 1574) η υπ' αριθμ. 187/2/8-4-2021 ΠΕΕ της Τράπεζας της Ελλάδος, μέσω της οποίας τροποποιείται η ισχύουσα ΠΕΕ

στην ως άνω Πράξη περιλαμβάνεται ένα περιορισμένο τμήμα αναφορικά με τις διενεργούμενες μέσω του διαδικτύου τραπεζικές συναλλαγές. Σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να διαμορφώνουν τη μορφή της πληροφόρησης με τρόπο που θα επιτυγχάνεται ο σκοπός της παρούσας Πράξης, είτε με την άμεση γνωστοποίηση στο Διαδίκτυο των σχετικών στοιχείων είτε με παραπομπή σε εναλλακτικό τρόπο παροχής της σχετικής πληροφόρησης σε επίπεδο καταστήματος. Επιπλέον, θα πρέπει να παρέχονται στοιχεία της ταυτότητας του πιστωτικού ιδρύματος και ειδικότερα της άδειας της ΤτΕ ή της λειτουργίας του μέσω του κοινοτικού διαβατηρίου καθώς και πληροφορίες σχετικά με την ασφαλή διεξαγωγή των συναλλαγών μέσω του διαδικτύου.

111. Εξάλλου, με τις διατάξεις του Ν. 4438/2016²⁰⁸ ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία²⁰⁹, επιβάλλονται, μεταξύ άλλων, υποχρεώσεις επαρκούς ενημέρωσης και πληροφόρησης των καταναλωτών που συνάπτουν συμβάσεις δανείου, για τους ενδεχόμενους κινδύνους²¹⁰. Συναφώς, παρέχεται δικαίωμα υπαναχώρησης στον καταναλωτή, ενώ τίθενται νέα ευρωπαϊκά πρότυπα για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, ενώ προβλέπεται γενικότερα υποχρέωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να διαθέτουν μηχανισμούς χειρισμού των παραπόνων καταναλωτών. Αντίστοιχα, υποχρεώσεις προσυμβατικής ενημέρωσης των καταναλωτών θεσπίζονται με το Ν. 4583/2018²¹¹, με τον οποίο

157/1/2.4.2019 για την υιοθέτηση των κατευθυντήριων γραμμών της Μικτής Επιτροπής (“Joint Committee”) των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών (‘ΕΒΑ’, ‘ΕΙΟΡΑ’, ‘ΕSMA’) σχετικά με τον χειρισμό παραπόνων που υποβάλλουν οι συναλασσόμενοι σε εποπτευόμενα από την Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύματα (π.χ. πιστωτικά ιδρύματα, ιδρύματα πληρωμών, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, κ.λπ).

²⁰⁸ ΦΕΚ Α’ 28.11.2016 «Εναρμόνιση της νομοθεσίας με την Οδηγία 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των Οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του Κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 1093/2010, και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Οικονομικών».

²⁰⁹ Οδηγία 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010, ΕΕ L 60 της 28.2.2014, σ. 34 έως 85.

²¹⁰ Βλ. σχετ. και ΠΕΕ υπ’ αριθμ. 137/16.4.2018 της ΤτΕ, με θέμα «Παροχή άδειας λειτουργίας και εποπτεία «μεσίτη στεγαστικής πίστης» και άσκηση της δραστηριότητας πιστωτικής διαμεσολάβησης του ν. 4438/2016 από μεσίτη πιστώσεων που έχει λάβει άδεια λειτουργίας από κράτος-μέλος της Ε.Ε.».

²¹¹ ΦΕΚ Α 212/18.12.2018, «Κατάργηση των διατάξεων περί μείωσης των συντάξεων, ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας 2016/97/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιανουαρίου 2016 σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων και άλλες διατάξεις.», όπως ισχύει έπειτα από την τελευταία τροποποίησή του με το Ν. 4786/2021 (ΦΕΚ Α 43/23.3.2021, «Εφαρμογή διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου της 12ης Οκτωβρίου 2017

ενσωματώθηκε η Οδηγία 2016/97/ΕΕ σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων²¹².

112. Τέλος, εφαρμοστέες κατά περίπτωση μπορεί να είναι και οι διατάξεις για το ηλεκτρονικό εμπόριο²¹³, τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές²¹⁴ και την επίλυση διαφορών²¹⁵.

113. Από την ανάλυση η οποία προηγήθηκε, προκύπτει ότι οι ρυθμίσεις του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου είναι εν πολλοίς κατακερματισμένες, αποσπασματικές και περιλαμβάνονται σε μια σειρά από διακριτά νομοθετήματα, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει τη συνεκτική εφαρμογή τους. Συναφώς, η απουσία σε αρκετές περιπτώσεις ειδικότεων ρυθμίσεων για τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και η οριζόντια εφαρμογή των γενικών διατάξεων σε παραδοσιακούς και νέους παρόχους εγείρει ερωτηματικά ως προς το κατά πόσον το ισχύον πλαίσιο λαμβάνει πλήρως υπόψη τους κινδύνους που ενδέχεται να εγκυμονεί το ψηφιακό περιβάλλον για τους καταναλωτές. Εκτός των άλλων, συνεπεία αυτού, και οι ίδιοι οι πάροχοι ενδέχεται να περιέλθουν σε καθεστώς ανασφάλειας ως προς τις υποχρεώσεις

σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, ρυθμίσεις για τη λειτουργία των δικαστηρίων και άλλες διατάξεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης»).

²¹² Οδηγία (ΕΕ) 2016/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιανουαρίου 2016 σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων, ΕΕ L 26, 2.2.2016, σ. 19–59, όπως ισχύει.

²¹³ Βλ. επί παραδείγματι το π.δ. 131/2003, όπως ισχύει, για την προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 για το ηλεκτρονικό εμπόριο και την με αριθμ. 31619/2017 ΥΑ (Κώδικας Καταναλωτικής Δεοντολογίας για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο) η οποία εφαρμόζεται στις συναλλαγές στο πλαίσιο των συμβάσεων πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται μεταξύ καταναλωτών και προμηθευτών έναντι αμοιβής εξ ολοκλήρου διαδικτυακά δηλαδή με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως χωρίς να είναι απαραίτητη η ταυτόχρονη φυσική παρουσία των δύο μερών (συναλλαγές Β2C) και αφορά σε κανόνες αυτορρύθμισης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο ηλεκτρονικό εμπόριο που απευθύνεται σε καταναλωτές και ισχύει με την επιφύλαξη της ενωσιακής και ελληνικής νομοθεσίας περί ηλεκτρονικού εμπορίου και προστασίας του καταναλωτή τις οποίες σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά. Βλ. σχετ. επίσης, Ν. 2251/1994, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, ιδίως τα άρθρα 3-4θ αυτού.

²¹⁴ Βλ. τις σχετικές διατάξεις του Ν. 2251/1994, καθώς και της με αριθμ. Ζ1-111/2012 ΥΑ για την προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς α) την οδηγία 2011/90/ΕΕ, β) την οδηγία 2009/22/ΕΚ, γ) τα σημεία 11 και 26 του Παραρτήματος Ι της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά, δ) τις συστάσεις της Επιτροπής 98/257/ΕΚ σχετικά με τις αρχές που διέπουν τα αρμόδια όργανα για την εξώδικη επίλυση των διαφορών κατανάλωσης (και 2001/310/ΕΚ της 4ης Απριλίου 2001 περί αρχών για τα εξωδικαστικά όργανα συναινετικής επίλυσης καταναλωτικών διαφορών (ΕΕ αριθμ. L 109 της 19.4.2001, σελ. 56)..

²¹⁵ Βλ. σχετ. την υπ' αριθμ. 70330/2015 ΥΑ με ρυθμίσεις σχετικά με προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 2013/11/ΕΕ για την εναλλακτική επίλυση καταναλωτικών διαφορών και την λήψη συμπληρωματικών εθνικών μέτρων εφαρμογής του Κανονισμού 524/2013 για την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών Βλ. σχετ. Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 524/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2013, για την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και της οδηγίας 2009/22/ΕΚ (κανονισμός για την ΗΕΚΔ), ΕΕ L 165, 18.6.2013, σ. 1–12 («ODR»), όπως ισχύει.

που τους καταλαμβάνουν και συναφώς να αναλαμβάνουν αυξημένα κόστη συμμόρφωσης.

4.5 Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

114. Η προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα. Το άρθρο 8 παράγραφος 1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ο Χάρτης») και το άρθρο 16 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) ορίζουν ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και η παγκοσμιοποίηση δημιούργησαν νέες προκλήσεις για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Συναφώς, η παροχή ψηφιακών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών απαιτεί την επεξεργασία και διαβίβαση ενός τεράστιου όγκου δεδομένων, στα οποία συχνά περιλαμβάνονται και δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εντός και μεταξύ των ιδρυμάτων και των τρίτων παρόχων (TPPs).

115. Στο πλαίσιο αυτό, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (“ΓΚΠΔ” άλλως “GDPR”) θεσπίζει γενικούς κανόνες για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για τη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ένωση²¹⁶. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 αποτελεί το βασικό νομικό μέσο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε ενωσιακό επίπεδο και τυγχάνει εφαρμογής σε όλους τους φορείς (ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις, κρατικές αρχές, συλλόγους, κλπ.) που διαχειρίζονται, επεξεργάζονται, αποθηκεύουν και διακινούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, είτε έχουν έδρα και δραστηριότητα σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε όχι, εφόσον τα δεδομένα αφορούν Ευρωπαίους πολίτες ή σχετίζονται με οποιουδήποτε είδους υπηρεσίες και αγαθά προς Ευρωπαίους πολίτες. Οι βασικοί στόχοι του ρυθμιστικού πλαισίου που

²¹⁶ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2016/679 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) Επ. Εφημ. 4.5.2016 / L 119/1.

εισήχθη με τον ΓΚΠΔ περιέχονται στις Αιτιολογικές του σκέψεις (9) και (10). Εν πολλοίς, σκοπός του εν λόγω Κανονισμού είναι η διασφάλιση ενός συνεκτικού επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των φυσικών προσώπων σε ολόκληρη την Ένωση και η άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός της εσωτερικής αγοράς, μέσω της θέσπισης ενός σαφούς νομικού πλαισίου με ομοιόμορφους κανόνες για την κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου και τη διαφάνεια για τους οικονομικούς παράγοντες.

116. Πράγματι, ο εν λόγω Κανονισμός ενισχύει το καθιερωμένο πλαίσιο προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τον λεπτομερή καθορισμό των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων και των υποχρεώσεων των υπευθύνων επεξεργασίας και των εκτελούντων την επεξεργασία, με την τήρηση προκαθορισμένων βασικών αρχών για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και τη λήψη κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων και την ενίσχυση των δικαιωμάτων των υποκειμένων, καθώς και των αντίστοιχων εξουσιών παρακολούθησης και διασφάλισης της συμμόρφωσης προς τους κανόνες προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των αντίστοιχων κυρώσεων για τις παραβιάσεις στα κράτη μέλη. Υπό το καθεστώς του ΓΚΠΔ προβλέπονται, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθες υποχρεώσεις: α) υποχρέωση νομιμότητας της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων (άρθρα 6,9 και 10 ΓΚΠΔ), β) υποχρέωση ενημέρωσης και παροχής πληροφοριών στα υποκείμενα των δεδομένων καθώς και εκπλήρωση των δικαιωμάτων που διαθέτουν εκείνα (άρθρα 7, 13 και 14 ΓΚΠΔ), γ) υποχρέωση περίληψης σε κάθε συμβατικό κείμενο ενός ελαχίστου περιεχομένου που ορίζεται από τον κανονισμό, στις σχέσεις μεταξύ ανεξαρτήτων ή από κοινού υπευθύνων ελέγχου και υπευθύνων επεξεργασίας (άρθρα 26 και 28 ΓΚΠΔ), δ) υποχρέωση συμμόρφωσης και υιοθέτησης των καταλλήλων μέτρων ασφαλείας των δεδομένων και διαφύλαξης του απορρήτου χαρακτήρα τους (άρθρο 32 ΓΚΠΔ), ε) υποχρέωση γνωστοποίησης παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην εποπτική αρχή - εν προκειμένω στην Ελληνική Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (ΕΑΠΠΔ) - εάν οι πελάτες του παρόχου υπηρεσιών FinTech κατοικούν στην Ελλάδα (άρθρο 33 ΓΚΠΔ), στ) υποχρέωση εκτίμησης αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων και προηγούμενη διαβούλευση για τις δραστηριότητες επεξεργασίας που εμπεριέχουν υψηλό κίνδυνο (άρθρα 35 και 36 ΓΚΠΔ), ζ) υποχρεώσεις νομιμότητας για τις διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες ή διεθνείς

οργανισμούς (άρθρα 44-50 ΓΚΠΔ). Επιπλέον, σε περίπτωση υψηλού κινδύνου, υφίσταται υποχρέωση ανακοίνωσης της παραβίασης και στα υποκείμενα των δεδομένων (άρθρο 34 ΓΚΠΔ).

117. Ειδικότερα αναφορικά με τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων βάση του ΓΚΠΔ, αυτά περιλαμβάνουν: το δικαίωμα ενημέρωσης ως προς την ταυτότητα του υπευθύνου επεξεργασίας, τους σκοπούς που επιδιώκονται, τη νομική βάση για την επεξεργασία, κλπ. (άρθρα 13 και 14 ΓΚΠΔ), το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα που υφίστανται επεξεργασία, καθώς και σε πληροφορίες συναφείς με την επεξεργασία (άρθρο 15 ΓΚΠΔ), το δικαίωμα διόρθωσης ανακριβών συμπλήρωσης ελλιπών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 16 ΓΚΠΔ), το δικαίωμα διαγραφής, υπό προϋποθέσεις, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα («δικαίωμα στη λήθη» – άρθρο 17 ΓΚΠΔ), το δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας, υπό προϋποθέσεις (άρθρο 18 ΓΚΠΔ), το δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων (άρθρο 20 ΓΚΠΔ), το δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία δεδομένων η οποία βασίζεται στο άρθρο 6 παρ. 1 στοιχ. ε' ή στ', περιλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ βάσει των εν λόγω διατάξεων (άρθρο 21 ΓΚΠΔ), και το δικαίωμα στη μη αυτοματοποιημένη ατομική λήψη αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, η οποία παράγει έννομα αποτελέσματα που το αφορούν ή το επηρεάζει σημαντικά με παρόμοιο τρόπο (άρθρο 22 ΓΚΠΔ).

118. Εν συνεχεία, εκδόθηκε η Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016, η οποία θεσπίζει ειδικούς κανόνες για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων, περιλαμβανομένων της προστασίας από τις απειλές κατά της δημόσιας ασφαλείας και της αποτροπής τους, με σεβασμό της ειδικής φύσης των εν λόγω δραστηριοτήτων²¹⁷.

119. Περαιτέρω, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1807 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με ένα πλαίσιο για την ελεύθερη

²¹⁷ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Επ. Εφημ., 4.5.2016 / L 119.

ροή των δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει επίσης ως στόχο τη διασφάλιση της ελεύθερης ροής των δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα στην Ένωση²¹⁸. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1807 καθιερώνει ένα σαφές, ολοκληρωμένο και προβλέψιμο νομικό πλαίσιο για την επεξεργασία δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα στην εσωτερική αγορά. Ο εν λόγω κανονισμός εφαρμόζεται στην επεξεργασία ηλεκτρονικών δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα στην Ένωση, η οποία παρέχεται ως υπηρεσία σε χρήστες που έχουν τόπο διαμονής ή εγκατάσταση εντός αυτής, συμπεριλαμβανομένων όσων παρέχουν υπηρεσίες επεξεργασίας δεδομένων στην Ένωση χωρίς να έχουν την έδρα της επιχείρησής τους σε αυτή, ή διεκπεραιώνεται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει τόπο διαμονής ή εγκατάσταση στην Ένωση για τις δικές του ανάγκες. Με βάση τον Κανονισμό (ΕΕ) 2018/1807 οι απαιτήσεις τοπικοποίησης δεδομένων απαγορεύονται, εκτός εάν δικαιολογούνται από λόγους δημόσιας ασφάλειας σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, ενώ έως τις 30 Μαΐου 2021, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την κατάργηση οποιασδήποτε υπάρχουσας απαίτησης τοπικοποίησης δεδομένων που ορίζεται σε νομοθετική, κανονιστική ή διοικητική διάταξη γενικού χαρακτήρα που αντιτίθεται στην συγκεκριμένη απαγόρευση.

120. Ακολούθως, θεσπίστηκε ο Ν. 4624/2019 με τίτλο «Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις». Ο δε Ν. 2472/1997 έχει καταργηθεί εκτός ορισμένων διατάξεων που αναφέρονται ρητά στο άρθρο 84 του Ν. 4624/2019. Συναφώς, σε εθνικό επίπεδο, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει ως αποστολή της την εποπτεία της εφαρμογής του ΓΚΠΔ, του Ν. 4624/2019, του Ν. 3471/2006 και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

²¹⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1807 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με ένα πλαίσιο για την ελεύθερη ροή των δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση Επ. Εφημ. 28.11.2018/L 303.

121. Περαιτέρω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 93 της Οδηγίας PSD2, «[ο]ι πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής (PISP) και οι πάροχοι υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού (AISP) αφενός και ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού (ASPSP), αφετέρου, θα πρέπει να τηρούν τις αναγκαίες απαιτήσεις σχετικά με την προστασία των δεδομένων και την ασφάλεια, οι οποίες καθορίζονται από την παρούσα οδηγία ή αναφέρονται σε αυτήν ή περιλαμβάνονται στα ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα.». Τα εν λόγω ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα θα πρέπει να είναι συμβατά με τις διάφορες τεχνολογικές λύσεις που είναι διαθέσιμες. Το δε άρθρο 94 της ίδιας Οδηγίας προβλέπει ότι «οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών έχουν πρόσβαση, επεξεργάζονται και διατηρούν τα προσωπικά δεδομένα που είναι απαραίτητα για την παροχή των υπηρεσιών πληρωμών, μόνο με τη ρητή συγκατάθεση του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών».

122. Υπενθυμίζεται δε ότι, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 το άρθρου 93 του Ν. 4537/2018, για τη μεταφορά της ως άνω Οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο, « [η] παροχή πληροφόρησης στα φυσικά πρόσωπα σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων, καθώς και κάθε άλλη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για τους σκοπούς του παρόντος νόμου πραγματοποιείται σύμφωνα με το ν. 2472/1997 και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 45/2001 (ΕΕ L 8)». Σύμφωνα δε με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, η ρητή συγκατάθεση του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών συνιστά προϋπόθεση για την πρόσβαση, επεξεργασία και διατήρηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που είναι αναγκαία για την παροχή υπηρεσιών πληρωμών από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών. Εξάλλου, στα στοιχεία που πρέπει να συνυποβάλλονται με την αίτηση χορήγησης άδειας λειτουργίας της παρ. 1 του άρθρου 5 του 4537/2018, περιλαμβάνεται και η καταγεγραμμένη περιγραφή της πολιτικής ασφάλειας, περιλαμβανομένης λεπτομερούς αξιολόγησης των κινδύνων που σχετίζονται με τις παρεχόμενες υπηρεσίες πληρωμών και περιγραφής του ελέγχου της ασφάλειας και των μέτρων μείωσης κινδύνων που θα ληφθούν για την επαρκή προστασία των χρηστών των υπηρεσιών πληρωμών έναντι των κινδύνων που έχουν εντοπιστεί, συμπεριλαμβανομένης της απάτης και της παράνομης χρήσης ευαίσθητων και προσωπικών δεδομένων. Σημειώνεται, δε, ότι με τα άρθρα 66 και 67 του ν. 4537/2018 εισάγονται οι κανόνες για την πρόσβαση σε λογαριασμό πληρωμών στην περίπτωση υπηρεσίας εκκίνησης πληρωμής και την πρόσβαση και χρήση πληροφοριών λογαριασμού πληρωμών στην

περίπτωση χρήσης υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού. Συγκεκριμένα, τα άρθρα 66 παρ. 3 και 67 παρ. 2 του ως άνω νόμου επιβάλλουν, στους παρόχους χρήσης υπηρεσίας εκκίνησης πληρωμής και στους παρόχους υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού, μεταξύ άλλων, απαγόρευση πρόσβασης και αποθήκευσης δεδομένων για σκοπούς άλλους από την εκτέλεση υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού. Επιπλέον, οι εν λόγω πάροχοι έχουν την υποχρέωση να μην αποθηκεύουν τα ευαίσθητα δεδομένα πληρωμών του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών ή/ και να απαιτούν ευαίσθητα δεδομένα πληρωμών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών.

123. Όπως προκύπτει άλλωστε και από την ρητή διατύπωση της υπ' αριθμ. 172/29.05.2020 Πράξης της Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος, οι πάροχοι υπηρεσιών FinTech που έχουν έδρα ή δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα ή απλά παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην Ελλάδα, αν έχουν ρόλο ως υπεύθυνοι ελέγχου ή εκτελούντες την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, υπόκεινται σε υποχρέωση συμμόρφωσης στον ΓΚΠΔ και στον Ν. 4624/2019. Σε ένα πρώτο στάδιο θα πρέπει να διορίσουν έναν Υπεύθυνο Προστασίας Δεδομένων (DPO) και να οργανώσουν την υποδομή τους με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις επιταγές του ΓΚΠΔ. Ταυτόχρονα, υποχρεούνται στη δημιουργία ενός καταλόγου/αρχείου δραστηριοτήτων επεξεργασίας και να εξασφαλίζεται η ευθυγράμμιση και η συμμόρφωση των δραστηριοτήτων επεξεργασίας προς τις αρχές που θέτει το άρθρο 5 ΓΚΠΔ.

124. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (ΕΣΠΔ) το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του από την έναρξη της εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων 2016/679 (ΓΚΠΔ) (25η Μαΐου 2018), διαδεχόμενο την επονομαζόμενη «Ομάδα εργασίας του άρθρου 29» (ΟΕ29), σύμφωνα με τη σχετική πρόβλεψη του ΓΚΠΔ, συστάθηκε ως ανεξάρτητος ευρωπαϊκός οργανισμός, με κύρια αποστολή την προώθηση της συνεκτικής εφαρμογής του ΓΚΠΔ και της Οδηγίας 2016/680 για την επιβολή του νόμου στην ΕΕ και την προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, προχώρησε στην έκδοση σειράς κατευθυντηρίων γραμμών για την παροχή γενικής καθοδήγησης αποσαφήνιση της νομοθεσίας προστασίας προσωπικών δεδομένων.

125. Περαιτέρω, τον Δεκέμβριο του 2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (ΕΣΠΔ) εξέδωσε Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά αλληλεπίδραση

μεταξύ της δεύτερης Οδηγίας PSD2 του ΓΚΠΔ²¹⁹, οι οποίες, αν και δεν είναι δεσμευτικές, στην πράξη φαίνεται να προκύπτει η αυστηρή εφαρμογή τους από τις αρμόδιες Εποπτικές Αρχές. Σύμφωνα με τις ως άνω Κατευθυντήριες Γραμμές, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να απέχουν από οποιαδήποτε επεξεργασία δεδομένων που δεν είναι αντικειμενικά απαραίτητη για την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων ή για τη διευκόλυνση του προσυμβατικού σταδίου, κατόπιν αιτήματος του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα εκάστοτε δεδομένα. Όπως διευκρινίζεται και στις εν λόγω Κατευθυντήριες, το άρθρο 6 παρ. 1 στοιχείο γ) ΓΚΠΔ συνιστά τη νομική βάση για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού (ASPSPs). Επιπλέον, η ρητή συγκατάθεση του άρθρου 94 παρ. 2 Οδηγίας PSD2, πρέπει να ερμηνεύεται ως επιπλέον προϋπόθεση συμβατικής φύσεως και όχι ως ρητή συγκατάθεση σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 του ΓΚΠΔ. Ενδεικτικά επίσης, τυχόν πρόσθετες υπηρεσίες που ενδέχεται να περιλαμβάνουν περαιτέρω επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπό διαφορετική νομική βάση πρέπει να ανακοινώνονται εκ των προτέρων του πελάτες. Επισημαίνεται ότι η περαιτέρω επεξεργασία δεδομένων που σχετίζονται με την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες επιχειρηματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (AML) επιτρέπεται αποκλειστικά με την προϋπόθεση ότι η επεξεργασία αυτή βασίζεται στο δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους. Εξάλλου, οι υπόχρεες οντότητες να εφαρμόζουν μέτρα δέουσας επιμέλειας, όπως περιγράφονται στο Ν. 4557/2018.

126. Σε ενωσιακό επίπεδο, εντοπίζεται και σειρά ρυθμίσεων για τη μεταφορά δεδομένων εκτός ΕΟΧ, όπως στα άρθρα 44 επ. του ΓΚΠΔ²²⁰.

4.6 Η «ανθεκτικότητα» στον κυβερνοχώρο (“CyberResilience”)

127. Η Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 («NIS Directive» ή «Οδηγία NIS») αποτελεί την κύρια νομοθετική πράξη που περιέχει οριζόντιες και διατομεακές ρυθμίσεις, οι οποίες εφαρμόζονται στους παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, και καθορίζει

²¹⁹ EDPB, Guidelines 6/2020 on the Interplay of the Second Payment Services Directive and the GDPR, Adopted on 17 July 2020, διαθέσιμες στην ιστοσελίδα:

https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_202006_interplaypsd2andgdpr.pdf

²²⁰ Συναφώς, βλ. ενδεικτικά, απόφαση ΔΕΕ, C-311/18, Facebook Ireland και Schrems, (Schrems II), μη δημοσιευθ. (ψηφιακή Συλλ.: EU:C:2020:559).

ορισμένα ζητήματα για την ασφάλεια των διαδικτυακών και πληροφοριακών συστημάτων²²¹. Η εν λόγω Οδηγία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με τον Ν. 4577/2018²²², και θεσπίζει μέτρα για την επίτευξη υψηλού επιπέδου ασφάλειας των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών²²³. Συναφής είναι και ο Εκτελεστικός Κανονισμός (ΕΕ) 2018/151²²⁴, ο οποίος που θεσπίζει κανόνες για την εφαρμογή της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148, όσον αφορά τον περαιτέρω προσδιορισμό των στοιχείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τους παρόχους ψηφιακών υπηρεσιών για τη διαχείριση κινδύνων που απειλούν την ασφάλεια των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών, καθώς και των παραμέτρων βάσει των οποίων καθορίζεται κατά πόσον ο αντίκτυπος συμβάντος είναι σημαντικός. Με τον Ν. 4635/2019 προβλέφθηκε η σύσταση της Γενικής Διεύθυνσης Κυβερνοασφάλειας, αναβαθμίζοντας την πρώην Διεύθυνση Κυβερνοασφάλειας. Ακολούθως, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 1027/8.10.2019 ΥΑ²²⁵, σκοπός της οποίας είναι ο καθορισμός των βασικών απαιτήσεων ασφαλείας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών, της διαδικασίας παροχής πληροφοριών και κοινοποίησης συμβάντων ασφαλείας στις αρμόδιες Αρχές, η μεθοδολογία προσδιορισμού των Φορέων Εκμετάλλευσης Βασικών Υπηρεσιών (Φ.Ε.Β.Υ.) καθώς και η μεθοδολογία αξιολόγησης και ελέγχου, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Οδηγίας 2016/1148/ΕΕ, του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2018/151 και του Ν. 4577/2018.

128. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΥΑ 1027/8.10.2019, κάθε ΦΕΒΥ ή Πάροχος Ψηφιακών Υπηρεσιών (ΠΨΥ) (άλλως «Οργανισμός») που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών διατάξεων, οφείλει να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την ικανοποίηση του σκοπού της Οδηγίας 2016/1148/ΕΕ,

²²¹Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση, ΕΕ L 194 της 19.7.2016, σ. 1 έως 30.

²²²ΦΕΚ Α' 199/03.12.2018, «Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2016/1148/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση και άλλες διατάξεις». Επισημαίνεται ότι ο εν λόγω νόμος εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των διατάξεων του π.δ. 39/2011 (Α' 104) και των νόμων 4267/2014 (Α' 137) και 4360/2016 (Α' 9).

²²³Υπενθυμίζεται ότι ως «πάροχος ψηφιακών υπηρεσιών» νοείται το νομικό πρόσωπο που παρέχει ψηφιακή υπηρεσία, υπηρεσία σύμφωνα με την περίπτωση β' της παρ. 1 του άρθρου 2 του π.δ. 81/2018 (Α' 151), η οποία είναι είδος αναφερόμενο στο Παράρτημα ΙΙ του νόμου αυτού.

²²⁴Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2018/151 της Επιτροπής, της 30ής Ιανουαρίου 2018, που θεσπίζει κανόνες για την εφαρμογή της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όσον αφορά τον περαιτέρω προσδιορισμό των στοιχείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τους παρόχους ψηφιακών υπηρεσιών για τη διαχείριση κινδύνων που απειλούν την ασφάλεια των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών, καθώς και των παραμέτρων βάσει των οποίων καθορίζεται κατά πόσον ο αντίκτυπος συμβάντος είναι σημαντικός, C/2018/0471, ΕΕ L 26 της 31.1.2018, σ. 48 έως 51.

²²⁵ΦΕΚ Β' 3739/8.10.2019), «Θέματα εφαρμογής και διαδικασιών του ν. 4577/ 2018».

του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2018/151 και του Ν. 4577/2018, ευθύνεται δε για το σύνολο των πράξεων οποιουδήποτε συνεργάτη, φυσικού ή νομικού προσώπου, που χρησιμοποιεί για την κατασκευή, εγκατάσταση, συντήρηση ή λειτουργία των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών του για την παροχή των βασικών υπηρεσιών του και οφείλει να ενημερώνει προσηκόντως τους συνεργάτες του σχετικά με τα τηρούμενα μέτρα για την Ασφάλεια Συστημάτων Δικτύου και Πληροφοριών, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της παρεχόμενης εργασίας, και να απαιτεί την αποδοχή, εκ μέρους τους, της υποχρέωσης τήρησης αυτών. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε Οργανισμός θεσπίζει, υλοποιεί και διατηρεί επίκαιρη και καταγεγραμμένη Πολιτική Ασφαλείας σχετική με την ασφάλεια των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών, τα οποία υποστηρίζουν την παροχή βασικών υπηρεσιών του φορέα, η οποία θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον όσα ορίζει η Ενιαία Πολιτική Ασφαλείας, σύμφωνα με τις Βασικές Απαιτήσεις Ασφαλείας που καθορίζονται από την Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας (ΕΑΚ)²²⁶.

129. Επισημαίνεται, συναφώς, ότι διάφορες διατάξεις για την διαχείριση των σχετικών κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στον κυβερνοχώρο εντοπίζονται σε διάφορα νομοθετήματα σχετικά με την παροχή των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Υπενθυμίζεται χαρακτηριστικά ότι η Οδηγία CRD IV, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία CRD V, και ισχύει σήμερα, περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με τις απαιτήσεις για τη διευθέτηση των ζητημάτων της εσωτερικής διακυβέρνησης και την εκτίμηση και διαχείριση των λειτουργικών κινδύνων²²⁷.

²²⁶ Όπως προκύπτει από το άρθρο 3 της ΥΑ 1027/8.10.2019, βασικοί στόχοι της Πολιτικής Ασφαλείας περιλαμβάνονται είναι οι εξής: η διασφάλιση της εμπιστευτικότητας, ακεραιότητας και διαθεσιμότητας των δεδομένων, συστημάτων και υπηρεσιών έναντι εκούσιων ή ακούσιων απειλών, η ικανοποίηση των νομικών και κανονιστικών απαιτήσεων σχετικών με την ασφάλεια και προστασία δεδομένων, η επιχειρησιακή συνέχεια των βασικών υπηρεσιών έναντι περιστατικών κυβερνοεπιθέσεων, η ενημέρωση και η εκπαίδευση όλων των υπαλλήλων και λοιπών εμπλεκόμενων τρίτων σχετικά με την παροχή των βασικών υπηρεσιών και η άμεση κοινοποίηση και διαχείριση περιστατικών ή αδυναμιών ασφαλείας. Σημειώνεται δε ότι κάθε Οργανισμός που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών διατάξεων, οφείλει να ορίσει συγκεκριμένο εργαζόμενο του ως Υπεύθυνο Ασφαλείας Πληροφοριών και Δικτύων του, ο οποίος επιφορτίζεται με καθήκοντα συντονισμού και επίβλεψης του Οργανισμού ως προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα ως άνω νομοθετικά κείμενα.

²²⁷ Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 66 Ν. 4261/2014, ως ισχύει τροποποιηθείς, τα ιδρύματα οφείλουν να προβούν στη θέσπιση άρτιου και αποτελεσματικού συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης που περιλαμβάνει, εκτός από σαφή οργανωτική διάρθρωση, ευκρινείς, διαφανείς και συνεπείς γραμμές αναφοράς και κατανομής αρμοδιοτήτων, αποτελεσματικές διαδικασίες εντοπισμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και αναφοράς των κινδύνων τους οποίους αναλαμβάνουν ή ενδέχεται να αναλάβουν.

Αντίστοιχες διατάξεις εντοπίζονται και σε άλλα νομοθετήματα²²⁸. Περαιτέρω, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 94 του Ν. 4537/2018 προβλέπει ορισμένες απαιτήσεις για την διαχείριση των κινδύνων ασφαλείας εκ μέρους των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών. Εκείνοι βάσει του ανωτέρω νόμου υποχρεούνται να διαθέτουν μηχανισμούς περιορισμού κινδύνων σχετικών με την παροχή των υπηρεσιών τους, καθώς και διαδικασίες διαχείρισής τους, για τον εντοπισμό τους και την ταξινόμηση των εκάστοτε περιστατικών. Ως μέρος του πλαισίου που οφείλουν να καταρτίζουν με κατάλληλα μέτρα μείωσης κινδύνων και μηχανισμούς ελέγχου για τη διαχείριση των λειτουργικών κινδύνων και των κινδύνων ασφαλείας, που σχετίζονται με τις υπηρεσίες πληρωμών τις οποίες παρέχουν, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών θεσπίζουν και διατηρούν αποτελεσματικές διαδικασίες διαχείρισης συμβάντων, μεταξύ άλλων για τον εντοπισμό και την ταξινόμηση των μεγάλης σημασίας συμβάντων που άπτονται της λειτουργίας και της ασφάλειας.

130. Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT/EBA)²²⁹ και η Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (EAAΕΣ/ΕΙΟΡΑ)²³⁰ έχουν εκδώσει σειρά Κατευθυντηρίων Γραμμών για την αποσαφήνιση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου. Αντίστοιχες προσπάθειες έχουν γίνει και από την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA), άλλες Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές (ESA) και την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τραπεζών (EBF). Επιπλέον, με την ΠΕΕ 158/5/10.05.2019, η

²²⁸ Επιπλέον, το άρθρο 77 του Ν. 4261/2014, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 20 Ν. 4799/2021, προβλέπει ότι τα ιδρύματα ορίζουν με σαφήνεια τι συνιστά λειτουργικό κίνδυνο για τους σκοπούς αυτών των πολιτικών και διαδικασιών και εφαρμόζουν πολιτικές και διαδικασίες για την αξιολόγηση και τη διαχείριση της έκθεσης σε λειτουργικό κίνδυνο, περιλαμβανομένων του κινδύνου υποδείγματος και των κινδύνων που απορρέουν από την εξωτερική ανάθεση, και για την κάλυψη του κινδύνου που απορρέει από γεγονότα με χαμηλή συχνότητα και σοβαρές επιπτώσεις. Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίζουν σχέδια αντιμετώπισης επειγουσών καταστάσεων και συνέχισης της λειτουργίας, τα οποία διασφαλίζουν την ικανότητά τους να συνεχίζουν τη λειτουργία τους και να περιορίζουν τις ζημιές σε περίπτωση σοβαρής διαταραχής της δραστηριότητάς τους. Σύμφωνα με την ΠΔ/ΤΕ 2577/2006 της ΤτΕ, τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα φέρουν εκ του νόμου την ευθύνη εφαρμογής αρχών για τη διασφάλιση της ακεραιότητας και της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων τους, καθώς και για την εκτίμηση και διαχείριση κάθε λειτουργικού κινδύνου. Αντίστοιχες ρυθμίσεις προβλέπεται και για τις ασφαλιστικές και (αν)ασφαλιστικές επιχειρήσεις, οι οποίες υπέχουν αντίστοιχες υποχρεώσεις υιοθέτησης μέτρων ασφαλείας, εκτίμησης και αντιμετώπισης κινδύνων και προστασίας του απορρήτου χαρακτήρα, κατά τον Ν. 4364/2016, όπως ισχύει, και ιδίως το άρθρο 30 του νόμου αυτού.

²²⁹ Βλ. τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές της EAT Guidelines on ICT and security risk management, EBA (EBA/GL/2019/04), οι υπόχρεοι οφείλουν, μεταξύ άλλων, να υιοθετούν και να εφαρμόζουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου και στρατηγικής για την ασφάλεια των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ/ICT) και την εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων ασφαλείας και να τηρούν ορισμένες αρχές κατά τη διαχείριση λειτουργιών ΤΠΕ και την εφαρμογή διαδικασιών δημιουργίας αντιγράφων ασφαλείας και αποκατάστασης συστημάτων ΤΠΕ.

²³⁰ Βλ. τις Κατευθυντήριες Γραμμές της EAAΕΣ, Guidelines on information and communication technology security and governance (ΕΙΟΡΑ, 8/10/2020).

ΤτΕ υιοθέτησε τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΑΤ σχετικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης της εξαίρεσης από τον μηχανισμό έκτακτης ανάγκης βάσει του άρθρου 33 παράγραφος 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/389 (ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα για αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη και κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας).

131. Επιπλέον, η ΕΑΤ και ΕΑΑΕΣ έχουν δημοσιεύσει Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την εξωτερική ανάθεση των λειτουργιών (outsourcing)²³¹. Η ΠΕΕ 178/5/2.10.2020 της ΤτΕ εξειδικεύει το πλαίσιο εξωτερικής ανάθεσης λειτουργιών υιοθετώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών σχετικά με την εξωτερική ανάθεση δραστηριοτήτων (EBA/GL/2019/02)²³². Συμπληρωματικά η ΠΕΕ 178/5/2.10.2020 της ΤτΕ καθορίζει με σαφήνεια το νομικό πλαίσιο σχετικά με το πλαίσιο εξωτερικής ανάθεσης λειτουργιών, για τις ακόλουθες κατηγορίες χρηματοπιστωτικών οντοτήτων: πιστωτικά ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα και υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν εγκατάσταση εκτός ΕΟΧ, αλλά δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, ιδρύματα πληρωμών και παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικού χρήματος με έδρα στην Ελλάδα (εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής οι AISPs που παρέχουν υπηρεσίες πληροφοριών λογαριασμού στην Ελλάδα κατά το άρθρο 4 παρ. 3 Ν. 4537/2018), οι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (Leasing) και πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring) με έδρα την Ελλάδα, οι εταιρείες παροχής πιστώσεων και διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις με έδρα στην Ελλάδα. Οι εν λόγω οντότητες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ΠΕΕ 178/5/2.10.2020 της ΤτΕ.

132. Σημειώνεται, επίσης, ότι οι οριζόντιες απαιτήσεις εφαρμόζονται και στις χρηματοπιστωτικές οντότητες που δρουν ως συλλέκτες δεδομένων ή/και ως επεξεργαστές δεδομένων κατά τον ΓΚΠΔ και τον 4624/2019.

²³¹ EBA (2019). Guidelines on outsourcing arrangements (EBA/GL/2019/02), διαθέσιμες σε: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/documents/10180/2551996/38c80601-f5d7-4855-8ba3-702423665479/EBA%20revised%20Guidelines%20on%20outsourcing%20arrangements.pdf?retry=1>. EIOPA (2020). Guidelines on Outsourcing to Cloud Service Providers, EIOPA-BoS-20-002, διαθέσιμες σε:

https://www.eiopa.europa.eu/sites/default/files/publications/eiopa_guidelines/guidelines_on_outsourcing_to_cloud_service_providers_en.pdf

²³² Με τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές έχουν ενσωματωθεί και οι συστάσεις της ΕΑΤ σχετικά με την εξωτερική ανάθεση δραστηριοτήτων σε παρόχους υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους (cloud service providers). Με την νέα Πράξη καταργείται το υφιστάμενο πλαίσιο για την εξωτερική ανάθεση λειτουργιών, σύμφωνα με το Παράρτημα 1 της Πράξης Διοικητή 2577/9.3.2006.

133. Επισημαίνεται τέλος, η Πρόταση Κανονισμού σχετικά με την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα, η οποία αποτελεί μέρος της δέσμης μέτρων για τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα, σκοπός της οποίας είναι να διευκολύνει και να στηρίζει περαιτέρω τις δυνατότητες του ψηφιακού χρηματοοικονομικού τομέα όσον αφορά την καινοτομία και τον ανταγωνισμό, μετριάζοντας παράλληλα τους κινδύνους²³³. Ιδιαίτερα σημαντικές κρίνονται οι προτεινόμενες ρυθμίσεις σχετικά με τις απαιτήσεις διαχείρισης κινδύνων ΤΠΕ (άρθρα 5 έως 14), την αναφορά συμβάντων που σχετίζονται με τις ΤΠΕ (άρθρα 15 έως 20) και τις δοκιμές ψηφιακής επιχειρησιακής ανθεκτικότητας (άρθρα 21 έως 24). Ειδικότερα, η πρόταση Κανονισμού παρέχει τη δυνατότητα αναλογικής εφαρμογής των απαιτήσεων δοκιμών ψηφιακής επιχειρησιακής ανθεκτικότητας ανάλογα με το μέγεθος, το επιχειρηματικό προφίλ και το προφίλ κινδύνου των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων: μολονότι όλες οι οντότητες θα πρέπει να διενεργούν δοκιμές εργαλείων και συστημάτων ΤΠΕ, μόνο οι οντότητες που χαρακτηρίζονται από τις αρμόδιες αρχές (βάσει των κριτηρίων που περιλαμβάνονται στον παρόντα κανονισμό και αναπτύσσονται περαιτέρω από τις ΕΕΑ) ως σημαντικές και ώριμες στον κυβερνοχώρο θα πρέπει να υποχρεούνται να διενεργούν προηγμένες δοκιμές διεύθυνσης βάσει απειλών. Περαιτέρω, η εναρμόνιση και ο εξορθολογισμός της αναφοράς συμβάντων που σχετίζονται με τις ΤΠΕ αναμένεται ότι θα επιτευχθεί, πρώτον, μέσω μιας γενικής απαίτησης περί θέσπισης και εφαρμογής διαδικασίας διαχείρισης από τις χρηματοπιστωτικές οντότητες για την παρακολούθηση και την καταγραφή συμβάντων που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, ακολουθούμενη από την υποχρέωση ταξινόμησής τους βάσει κριτηρίων που περιγράφονται καταλεπτώς στον κανονισμό και αναπτύσσονται περαιτέρω από τις ΕΕΑ για τον καθορισμό κατώτατων ορίων σημαντικότητας. Επιπλέον, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να παρέχουν συναφείς λεπτομέρειες των συμβάντων σε άλλα ιδρύματα ή αρχές: στις ΕΕΑ, στην ΕΚΤ και στα ενιαία κέντρα

²³³ Πρόταση Κανονισμού σχετικά με την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009, (ΕΕ) αριθ. 648/2012, (ΕΕ) αριθ. 600/2014 και (ΕΕ) αριθ. 909/2014, COM/2020/595 final. Βλ. σχετ. επίσης, Έκθεση που περιέχει συστάσεις προς την Επιτροπή σχετικά με τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα: αναδύμενοι κίνδυνοι σε κρυπτο-στοιχεία του ενεργητικού — ρυθμιστικές και εποπτικές προκλήσεις στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ιδρυμάτων και αγορών [2020/2034(INL)], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020PC0595>. Σημειώνεται ότι η ΤτΕ έχει εκδώσει την ΠΕΕ 190/2/16.06.2021 σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων Τεχνολογίας Πληροφορικής & Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Ασφάλειας καθώς και την ΠΕΕ 157/3/02.04.2019 σχετικά με μείζονα συμβάντα δυνάμει της Οδηγίας 2015/2366/ΕΕ (PSD2) (η εν λόγω ΠΕΕ βρίσκεται υπό αναθεώρηση μετά την έκδοση των σχετικών revised EBA GLs τον 6-2021).

επαφής που ορίζονται βάσει της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148. Περαιτέρω, ο στόχος της διασφάλισης της ορθής παρακολούθησης του κινδύνου τρίτων παρόχων ΤΠΕ θα επιτευχθεί, πρώτον, μέσω της τήρησης των κανόνων που βασίζονται σε αρχές και ισχύουν για την παρακολούθηση, εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων, του κινδύνου που προκύπτει από τρίτους παρόχους ΤΠΕ. Σημειώνεται, τέλος, ότι με την εν λόγω πρόταση επιδιώκεται να προαχθεί και η σύγκλιση των εποπτικών προσεγγίσεων όσον αφορά τον κίνδυνο τρίτων παρόχων ΤΠΕ στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

5 Η Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ

134. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε μια νέα δέσμη μέτρων για τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα²³⁴, η οποία βασίζεται στο προηγούμενο σχέδιο δράσης για τη χρηματοοικονομική τεχνολογία του 2018²³⁵. Η Ανακοίνωση αυτή ονομάζεται «Στρατηγική Ψηφιακών Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών για την ΕΕ» και περιλαμβάνει νομοθετικές προτάσεις για τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα και για τις λιανικές πληρωμές²³⁶, καθώς και νομοθετικές προτάσεις σχετικά με τα κρυπτοπεριουσιακά στοιχεία²³⁷ και την ψηφιακή ανθεκτικότητα²³⁸.

135. Η Ανακοίνωση θέτει ως στρατηγικό στόχο την προσχώρηση στον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα στην Ευρώπη. Προκειμένου δε να παρασχεθεί στους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις η δυνατότητα να απολαμβάνουν τα οφέλη του ψηφιακού χρηματοοικονομικού τομέα, μετριάζοντας παράλληλα τους κινδύνους

²³⁴Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια «Στρατηγική Ψηφιακών Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών για την ΕΕ», COM(2020) 591 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0591>

²³⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με ένα σχέδιο δράσης για τη χρηματοοικονομική τεχνολογία, COM(2018) 109 final της 08.03.2018 https://ec.europa.eu/info/publications/digital-finance-outreach-2020_en.

²³⁶Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια στρατηγική λιανικών πληρωμών για την Ευρώπη, COM(2020)592, βλ. κατωτέρω υπό 7.1.4.

²³⁷Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τις αγορές κρυπτοστοιχείων και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937 Βρυξέλλες, 24.9.2020 COM(2020) 593 final 2020/0265(COD) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0593&from=EN> βλ. κατωτέρω υπό 8.1.

²³⁸Βλ. προαναφερθείσα Πρόταση Κανονισμού σχετικά με την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020PC0595>.

σκοπεύει να αναλάβει τέσσερις προτεραιότητες και συναφείς δράσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν:

A. Την άρση του κατακερματισμού στην ψηφιακή ενιαία αγορά ώστε οι Ευρωπαίοι καταναλωτές να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε διασυνοριακές υπηρεσίες και να διευκολυνθεί η κλιμάκωση των ψηφιακών πράξεων των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή προτείνεται:

- Η εξασφάλιση της δυνατότητας διαλειτουργικής χρήσης των ψηφιακών ταυτοτήτων σε επίπεδο ΕΕ
- Η διευκόλυνση της αναβάθμισης των ψηφιακών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε ολόκληρη την ενιαία αγορά

136. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ως πρώτη βασική δράση αναφέρεται ότι το 2021 η Επιτροπή θα υποβάλει προτάσεις, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης πρωτοβουλίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, με σκοπό την εναρμόνιση των κανόνων για την ένταξη πελατών, ενώ θα αξιοποιήσει επίσης την επικείμενη επανεξέταση του κανονισμού e-IDAS για την εφαρμογή ενός διαλειτουργικού διασυνοριακού πλαισίου για τις ψηφιακές ταυτότητες.

137. Ως δεύτερη βασική δράση αναφέρεται ότι η Επιτροπή θα διερευνήσει την ανάγκη θέσπισης πρόσθετων εναρμονισμένων καθεστώτων αδειοδότησης και μηχανισμού διαβατηρίου, θα συνεργαστεί με τις ΕΕΑ για την ενίσχυση του EFIF²³⁹ και θα δημιουργήσει μια πλατφόρμα για τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό τομέα της ΕΕ, με σκοπό την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα.

B. Την προσαρμογή του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ για τη διευκόλυνση της ψηφιακής καινοτομίας προς όφελος των καταναλωτών και τη αποδοτικότητα της αγοράς. Προς την κατεύθυνση αυτή προτείνεται:

- Η στήριξη των αγορών της ΕΕ όσον αφορά στη χρήση κρυπτοπεριουσιακών στοιχείων και χρηματοπιστωτικών μέσων σε ψηφιακά νομίσματα (tokens)
- Η προώθηση της συνεργασίας και της χρήσης υποδομών υπολογιστικού νέφους

²³⁹European Forum for Innovation Facilitators (Ευρωπαϊκό φόρουμ φορέων διευκόλυνσης της καινοτομίας).

- Η προώθηση επενδύσεων σε λογισμικό με την προσαρμογή των κανόνων προληπτικής εποπτείας για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία
- Η προώθηση της αξιοποίησης εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης
- Η εξασφάλιση ενός νομοθετικού πλαισίου διαχρονικού χαρακτήρα σε συνεχή βάση

138. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ως πρώτη βασική δράση αναφέρεται ότι η Επιτροπή πρότεινε ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ για τα κρυπτοπεριουσιακά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών νομισμάτων με εγγύηση περιουσιακών στοιχείων (γνωστά και ως «σταθερά κρυπτονομίσματα») και των ψηφιακών κερμάτων αγοράς υπηρεσιών (utility tokens).

139. Ως δεύτερη βασική δράση αναφέρεται ότι, μέσω της τακτικής επανεξέτασης, η Επιτροπή θα διασφαλίζει την άρση τυχόν σημαντικών ρυθμιστικών εμποδίων για την καινοτομία, τα οποία απορρέουν από τη νομοθεσία για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Ταυτόχρονα, θα παρέχει σε τακτική βάση ερμηνευτικές οδηγίες σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της υφιστάμενης νομοθεσίας για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στις νέες τεχνολογίες.

Γ. Τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου χρηματοοικονομικών δεδομένων για την προώθηση της καινοτομίας βάσει δεδομένων, αξιοποιώντας την ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δεδομένα, συμπεριλαμβανομένης της βελτιωμένης πρόσβασης σε δεδομένα και της ανταλλαγής δεδομένων εντός του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Προς την κατεύθυνση αυτή προτείνεται:

- Η διευκόλυνση της ψηφιακής πρόσβασης σε όλες τις ρυθμιζόμενες χρηματοοικονομικές πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο
- Η προώθηση καινοτόμων εργαλείων ΤΠ για τη διευκόλυνση της υποβολής αναφορών και της εποπτείας
- Η προώθηση της ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ επιχειρήσεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα της ΕΕ και πέραν αυτού (ανοικτή χρηματοδότηση)

140. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ως πρώτη βασική δράση αναφέρεται ότι η Επιτροπή θα προβεί σε τροποποίηση της νομοθεσίας της ΕΕ, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες που δημοσιοποιούνται διατίθενται σε τυποποιημένο και μηχαναγνώσιμο μορφότυπο, ενώ θα δημιουργήσει επίσης υποδομή για τις δημόσιες γνωστοποιήσεις με χρηματοδότηση της ΕΕ.

141. Ως δεύτερη βασική δράση αναφέρεται ότι το 2021, η Επιτροπή θα παρουσιάσει στρατηγική για τα εποπτικά δεδομένα.

142. Ως τρίτη βασική δράση αναφέρεται ότι, έως τα μέσα του 2022, η Επιτροπή θα υποβάλει νομοθετική πρόταση για ένα νέο πλαίσιο ανοικτής χρηματοδότησης, βασιζόμενη και ευθυγραμμιζόμενη πλήρως με πρωτοβουλίες σχετικά με την ευρύτερη πρόσβαση σε δεδομένα.

Δ. Την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των κινδύνων που συνδέονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Προς την κατεύθυνση αυτή προτείνεται:

- Η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, προστασία των επενδυτών και των καταναλωτών, με βάση την αρχή «ίδια δραστηριότητα, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες»
- Η προστασία των καταναλωτών και του δημόσιου συμφέροντος
- Η ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρησιακής ανθεκτικότητας

143. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ως πρώτη βασική δράση αναφέρεται ότι η Επιτροπή θα προτείνει, έως τα μέσα του 2022, τις αναγκαίες προσαρμογές στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες όσον αφορά στην προστασία των καταναλωτών και τους κανόνες προληπτικής εποπτείας, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των τελικών χρηστών του ψηφιακού χρηματοοικονομικού τομέα, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα, η προστασία της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα της ΕΕ, καθώς και η εδραίωση ισότιμων όρων ανταγωνισμού.

144. Ως δεύτερη βασική δράση, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση Κανονισμού σχετικά με ένα νέο πλαίσιο της ΕΕ για την ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρησιακής ανθεκτικότητας του χρηματοοικονομικού τομέα.

145. Τέλος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι δεσμεύεται να λάβει μέτρα και ότι θα πρέπει να εξασφαλιστεί η στενή συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων του ιδιωτικού τομέα, των εθνικών αρχών και της ΕΕ και προτρέπει τους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις, τις καθιερωμένες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, τις νέες επιχειρήσεις χρηματοοικονομικής τεχνολογίας και τους υπαλλήλους τους να συμμετάσχουν ενεργά στην υλοποίηση της στρατηγικής. Επισημαίνει ακόμη ότι θα συνεργαστεί με τους νομοθέτες και την εποπτική κοινότητα, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο και ότι τα κράτη μέλη και οι εθνικές εποπτικές αρχές θα πρέπει να συνεχίσουν και να επεκτείνουν τις πολυάριθμες καινοτόμες πρωτοβουλίες τους,

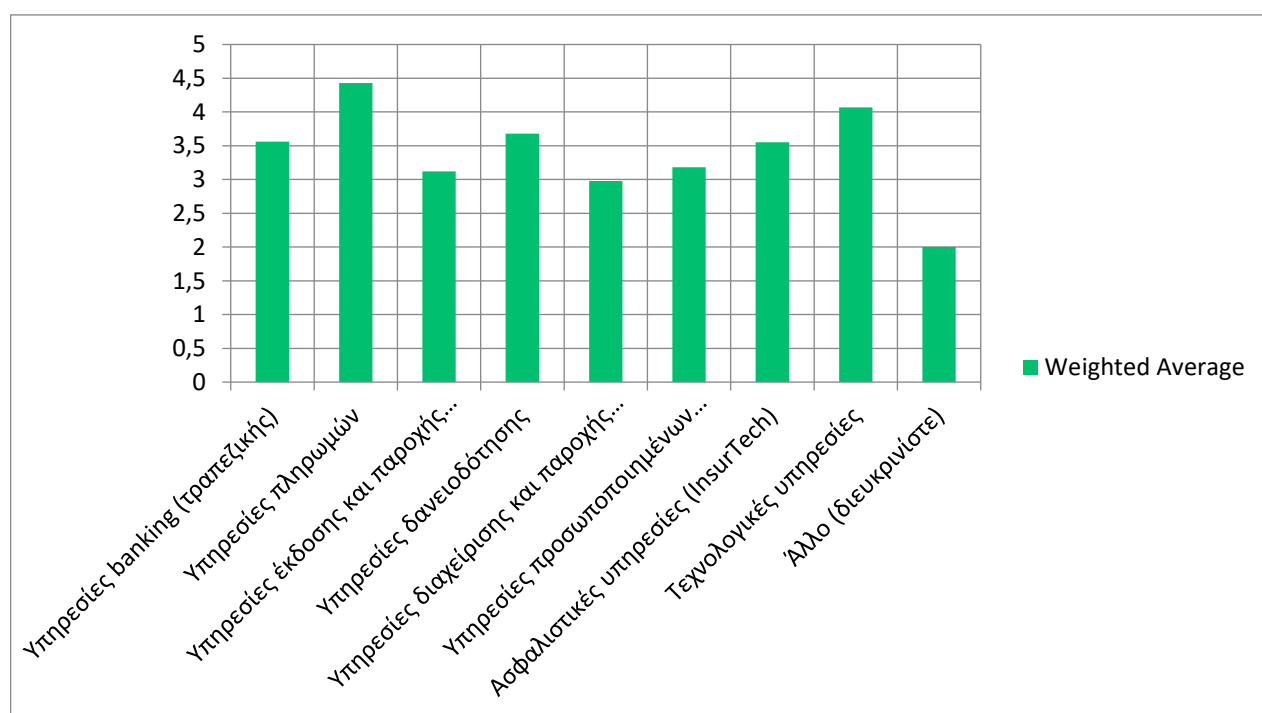
διευρύνοντας τα αποτελέσματά τους πέραν των εθνικών αγορών ώστε να συμπεριλάβουν την ενιαία αγορά της ΕΕ στο σύνολό της.

6 Η Εθνική Αγορά βάσει της έρευνας αγοράς

6.1 Τρέχουσα κατάσταση και αναμενόμενη εξέλιξη

146. Οι υπηρεσίες FinTech που αναμένεται να έχουν αυξημένη ζήτηση τα επόμενα χρόνια στην ελληνική αγορά είναι οι πληρωμές, οι υπηρεσίες τεχνολογίας και οι υπηρεσίες δανειοδότησης, ακολουθούμενες από άλλες υπηρεσίες όπως φαίνεται στον πίνακα κατωτέρω, στον οποίο βαθμολογήθηκε η ζήτηση από το 0-5 (όπου το 0 αντιστοιχεί σε κατώτατο και το 5 σε ανώτατο όριο ζήτησης), όπως φαίνεται στο διάγραμμα και στον πίνακα κατωτέρω.

Διάγραμμα 3: Ζήτηση για υπηρεσίες FinTech

Πίνακας 3: Ζήτηση για υπηρεσίες FinTech

Ποια από τις υπηρεσίες FinTech εκτιμάτε ότι πρέπει να αναπτυχθεί τα επόμενα χρόνια στην ελληνική αγορά, προκειμένου να ενισχυθεί η ευημερία των καταναλωτών, η ψηφιακή μετάλλαξη της χώρας και η προώθηση της καινοτομίας; Βαθμολογήστε από το 0-5 (όπου το 0 αντιστοιχεί σε κατώτατο και το 5 σε ανώτατο όριο ενδιαφέροντος) και αιτιολογήστε την απάντησή σας.														
	0		1		2		3		4		5		Σύνολο	Σταθμ. Μ.Ο.
Υπηρεσίες banking (τραπεζικής)	0,00%	0	8,00%	4	4,00%	2	20,00%	10	26,00%	13	42,00%	21	50	3,9
Υπηρεσίες πληρωμών	1,85%	1	1,85%	1	3,70%	2	11,11%	6	29,63%	16	51,85%	28	54	4,2

Ποια από τις υπηρεσίες FinTech εκτιμάτε ότι πρέπει να αναπτυχθεί τα επόμενα χρόνια στην ελληνική αγορά, προκειμένου να ενισχυθεί η ευημερία των καταναλωτών, η ψηφιακή μετάλλαξη της χώρας και η προώθηση της καινοτομίας; Βαθμολογήστε από το 0-5 (όπου το 0 αντιστοιχεί σε κατώτατο και το 5 σε ανώτατο όριο ενδιαφέροντος) και αιτιολογήστε την απάντησή σας.														
	0		1		2		3		4		5		Σύνολο	Σταθμ. Μ.Ο.
Υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων	13,95%	6	18,60%	8	23,26%	10	13,95%	6	16,28%	7	13,95%	6	43	2,42
Υπηρεσίες δανειοδότησης	0,00%	0	6,12%	3	6,12%	3	20,41%	10	40,82%	20	26,53%	13	49	3,76
Υπηρεσίες διαχείρισης και παροχής συμβουλών επένδυσης περιουσιακών στοιχείων (Wealth and Asset Management)	4,55%	2	11,36%	5	34,09%	15	13,64%	6	22,73%	10	13,64%	6	44	2,8
Υπηρεσίες προσωποποιημένων συμβουλών διαχείρισης οικονομικών στοιχείων (Personal Finance Management)	4,55%	2	13,64%	6	20,45%	9	15,91%	7	22,73%	10	22,73%	10	44	3,07
Ασφαλιστικές υπηρεσίες (InsurTech)	4,35%	2	4,35%	2	10,87%	5	26,09%	12	28,26%	13	26,09%	12	46	3,48
Τεχνολογικές υπηρεσίες	0,00%	0	0,00%	0	2,17%	1	28,26%	13	26,09%	12	43,48%	20	46	4,11
Άλλο (διευκρινίστε)	40,00%	2	0,00%	0	20,00%	1	0,00%	0	0,00%	0	40,00%	2	5	2,4
Αιτιολόγηση													26	
													Σύνολο Απαντήσεων	55
													Δεν απάντησαν	8

147. Ως προς τις υπηρεσίες τραπεζικής και πληρωμών υποστηρίζεται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ότι καθώς οι τράπεζες θα αρχίσουν να χρεώνουν την πρόσβαση σε mobile/e-banking οι καταναλωτές θα αρχίσουν να μεταφέρουν τις εργασίες τους σε άλλους παρόχους, ενώ έμποροι και αγοραστές θα αρχίσουν να αναζητούν υπηρεσίες που ελαχιστοποιούν προμήθειες και βελτιώνουν την εμπειρία χρήσης του καταναλωτή. Περαιτέρω υποστηρίζεται ότι λόγω και της συγκυρίας (πανδημία) οι καταναλωτές έχουν εξοικειωθεί με e-banking, mobile banking, ηλ. εμπόριο, κάτι το οποίο αναμένεται να ενταθεί και να επεκταθεί και σε άλλες υπηρεσίες. Επιπλέον αναγνωρίζεται ότι η εφαρμοθείσα οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 (PSD2) η οποία στοχεύει σε μια πιο ολοκληρωμένη και αποτελεσματική αγορά πληρωμών, κάνει τις υπηρεσίες πληρωμών ασφαλέστερες και προστατεύει περαιτέρω τους καταναλωτές, ενθαρρύνοντας με το συνδυασμό των υπηρεσιών και των μεθόδων τις χαμηλότερες τιμές για τους χρήστες υπηρεσιών. Επειδή η Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται στις

τελευταίες θέσεις της κατάταξης των ευρωπαϊκών χωρών ως προς τη χρήση ηλεκτρονικών και ψηφιακών μέσων πληρωμής, υπάρχει μεγάλο περιθώριο μέχρι η Ελλάδα να φτάσει στον ευρωπαϊκό μέσο όρο²⁴⁰. Παράλληλα βέβαια, αυξάνονται οι ψηφιακές πληρωμές και στην υπόλοιπη Ευρώπη πράγμα που αυξάνει τον μέσο όρο και το εν λόγω περιθώριο ανόδου της χώρας μας.

148. Ως προς τις τεχνολογικές υπηρεσίες υποστηρίζεται ότι θα έχουν στα επόμενα χρόνια αυξημένη ζήτηση καθώς οι επενδύσεις στις υπηρεσίες αυτές δρουν συμπληρωματικά στην ανάπτυξη και των άλλων υπηρεσιών. Επίσης εταιρείες του κλάδου δείχνουν την τάση να επενδύσουν σε αυτές στην Ελλάδα (πχ Microsoft, Lamda Helix κτλ)²⁴¹.

149. Ως προς τις υπηρεσίες προσωποποιημένων συμβουλών διαχείρισης οικονομικών στοιχείων υποστηρίζεται ότι θα έχουν αυξημένη ζήτηση, κυρίως ως προς την κατεύθυνση συμπίεσης του κόστους παροχής αυτών των υπηρεσιών. Υποστηρίζεται επίσης ότι όσο μειώνεται το ύψος της αναμενόμενης σύνταξης από το κράτος οι πολίτες θα αρχίσουν να προγραμματίζουν το μέλλον χωρίς να εξαρτώνται από το κράτος. Η τάση αυτή ενισχύεται λόγω και του περιβάλλοντος των ιδιαίτερα χαμηλών επιτοκίων.

150. Επιπλέον εκτιμάται ότι το κοινό, ιδίως μετά την πανδημία και τις επιπτώσεις της στο εισόδημά του και τον οικογενειακό προγραμματισμό, θα έχει την ανάγκη να στραφεί σε έναν έμπιστο σύμβουλο (trusted advisor) που θα το βοηθήσει να διαχειριστεί με τον καλύτερο τρόπο τη νέα κατάσταση και να πάρει τον έλεγχο.

151. Ως προς τις ασφαλιστικές υπηρεσίες υποστηρίζεται πως η τρέχουσα δυσκολία διασύνδεσης με τις ασφαλιστικές εταιρείες κάνει τα προϊόντα δύσκολο να αναπτυχθούν αυτή τη στιγμή, ωστόσο στο μέλλον αυτό μπορεί να αλλάξει και θα υπάρχει πεδίο για καινοτομίες.

152. Ως προς τις δανειοδοτήσεις εκφράστηκε η άποψη ότι τα επόμενα χρόνια οι καταναλωτές θα χρησιμοποιούν τις Τράπεζες περισσότερο για βασικά και πολύπλοκα προϊόντα (όπως στεγαστικά δάνεια), ενώ πιο απλά προϊόντα θα παρέχονται από

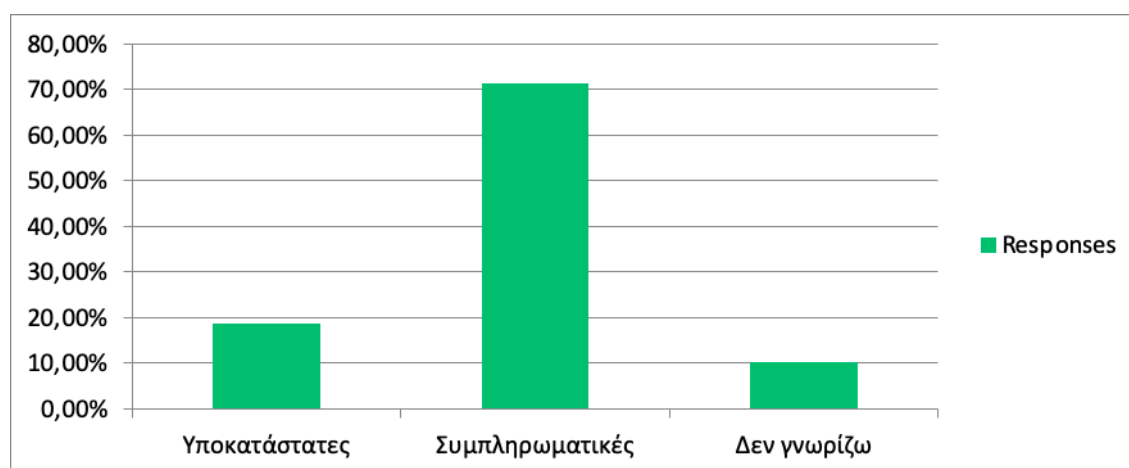
²⁴⁰ Βλ. και αξιολογήση Digital Economy and Society Index (DESI) 2021 διαθέσιμο στο <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi> όπου διαπιστώνεται ότι η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Ελλάδα έχουν το χαμηλότερο δείκτη DESI, βλ. σχετικά σελ. 18-19.

²⁴¹ Εκτιμάται ότι νούνται επενδύσεις της Microsoft και της Lamda Helix για κόμβους Data Center (βλ. σχετικά δημοσιεύματα <https://lamdahelix.com/gr/post/488/h-lamda-helix-a-digital-realty-company-egkainiazei-thn-enarksh-kataskeyhs-toy-athens-3-toy-megalyteroy-data-center-sthn-ellada> και <https://www.capital.gr/epixeiriseis/3544193/-kleidonei-i-ependusi-tis-microsoft-stin-attiki>).

εταιρείες FinTech, ωστόσο επικρατεί η άποψη ότι οι δανειοδοτήσεις είναι ένας κλάδος που θα αναπτυχθεί ιδιαίτερα όσο οι τράπεζες είναι διστακτικές στη χορήγηση δανείων.

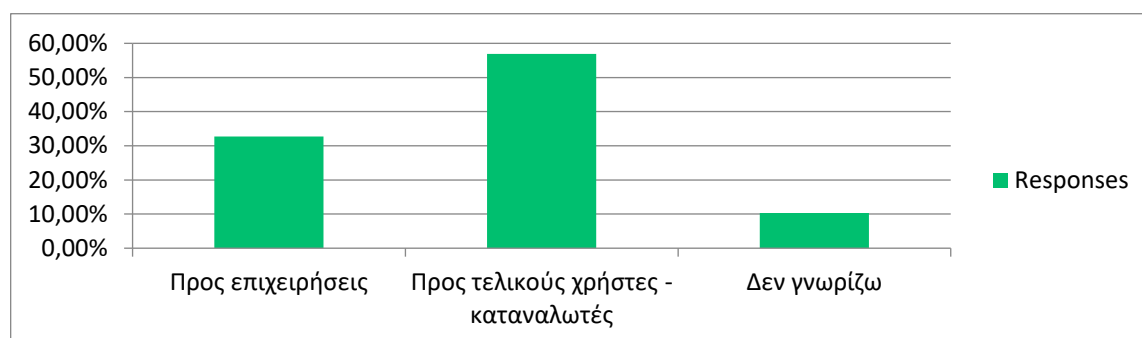
6.2 Βασικά χαρακτηριστικά εταιριών FinTech στην Ελλάδα

153. Η έρευνα δείχνει ότι οι υπηρεσίες FinTech (ή κάποιες από αυτές) φαίνεται πως αυτή τη στιγμή είναι περισσότερο υποκατάστατες ή συμπληρωματικές προς τις ήδη υπάρχουσες παραδοσιακές μορφές χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, οι περισσότεροι μάλιστα θεωρούν ότι είναι συμπληρωματικές, ως εξής:

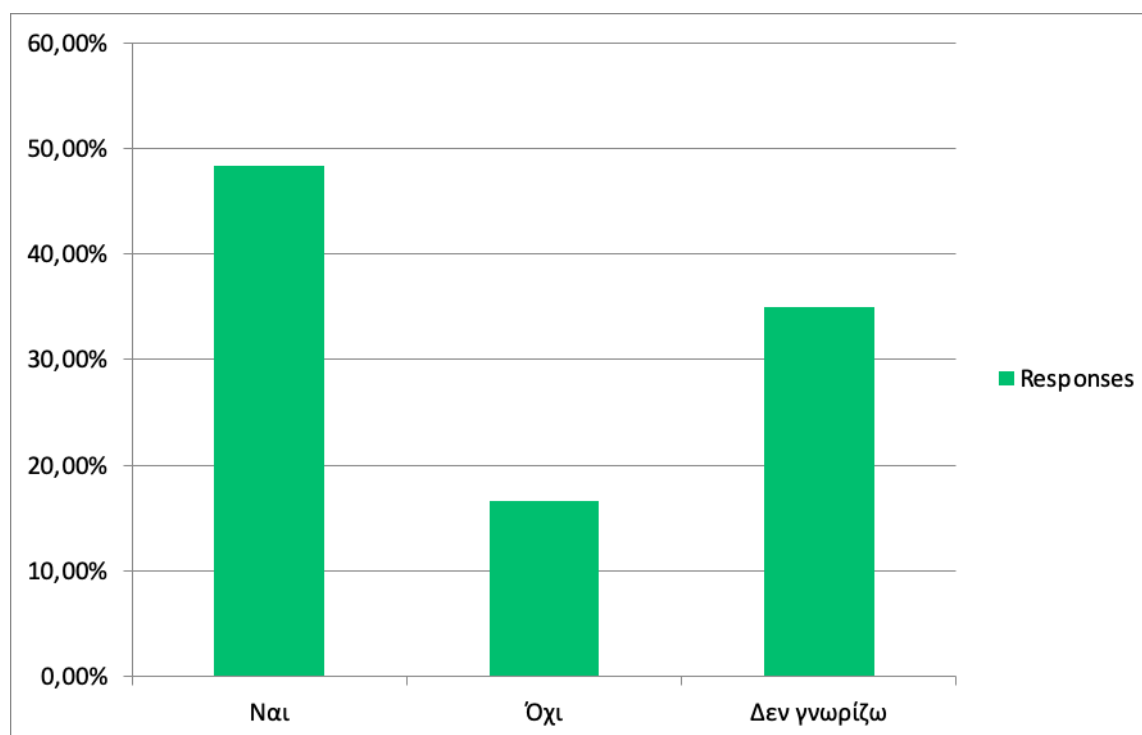

154. Επισημαίνεται ότι παρότι η κρατούσα άποψη είναι ότι λειτουργούν συμπληρωματικά επισημαίνεται από συμμετέχοντες ότι καθώς η αγορά εξελίσσεται θα μπορούν να υποκαταστήσουν παραδοσιακές (κυρίως τραπεζικές) υπηρεσίες. Θα οδηγηθούμε έτσι σε ένα «platformication» του banking όπου για απλά προϊόντα οι Τράπεζες θα δρουν σαν πλατφόρμες παροχής υπηρεσιών αλλά ο τελικός πελάτης θα καταναλώνει αυτές τις υπηρεσίες μέσω FinTechs οι οποίες θα προσφέρουν καλύτερη εμπειρία χρήστη («user experience»). Περαιτέρω στο μέλλον, ενδέχεται να παρέχονται και άλλου είδους υπηρεσίες σε συνεργασία με FinTech, όχι απαραίτητα τραπεζικές. Για παράδειγμα, μια υπηρεσία διαχείρισης συνδρομών («subscriptions management»), στην οποία ο χρήστης θα μπορεί μέσω τραπεζικής εφαρμογής (app) να κλείνει τη συνδρομή του σε σχετικές ψηφιακές πλατφόρμες οι οποίες απαιτούν συνδρομή (όπως πχ είναι η συνδρομητική υπηρεσία streaming Netflix). Συνεπώς, δεν αποκλείεται η ένταξη νέων υπηρεσιών στο μέλλον που θα καθίστανται είτε συμπληρωματικές, είτε υποκατάστατες ανάλογα με τη φύση τους, ώστε να δημιουργείται ένα «μπουκέτο» υπηρεσιών που καλύπτει περισσότερες ανάγκες του πελάτη και δημιουργεί αφοσίωση και «κλείδωμα» του πελάτη στον πάροχο των υπηρεσιών αυτών.

Περαιτέρω εκτιμάται ότι οι δραστηριοποιούμενοι στην Ελλάδα πάροχοι υπηρεσιών FinTech απευθύνονται στους τελικούς χρήστες-καταναλωτές και δευτερευόντως στις επιχειρήσεις.

155. Ως προς τις διάφορες συνεργασίες, οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο Open Innovation/Open Finance και οι συναφείς πρωτοβουλίες (π.χ. διαγωνισμοί hackathons, FinTech accelerators, incubators και bootcamps), οι οποίες διοργανώνονται και από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι λειτουργούν αποτελεσματικά στην είσοδο, προώθηση, ανάπτυξη και εν γένει δραστηριοποίηση παρόχων υπηρεσιών FinTech.

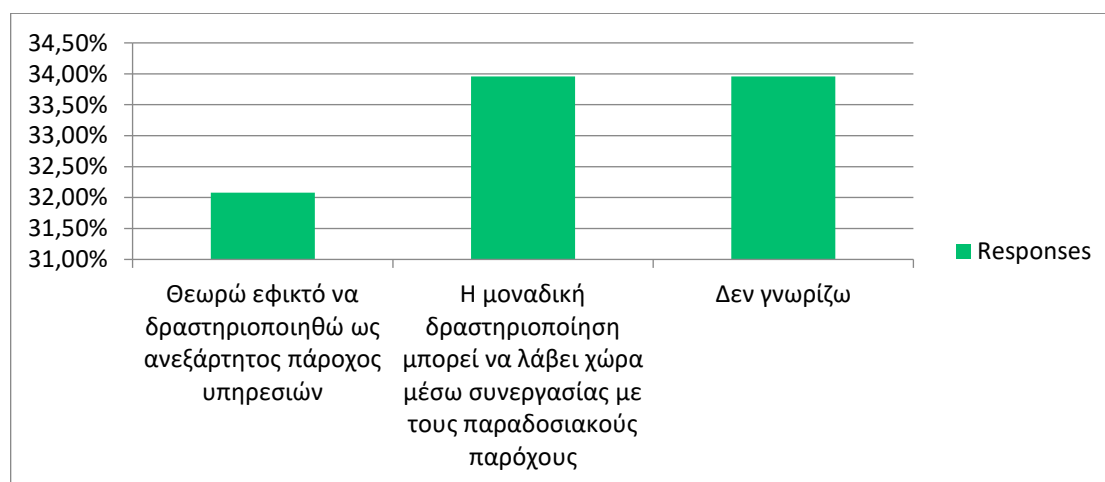
156. Ειδικώς ερωτώμενοι κατά πόσον δύναται να δημιουργηθούν εμπόδια ή περιορισμοί στον ανταγωνισμό, στο πλαίσιο συνεργασιών τέτοιου τύπου και αν ναι ποιοι μπορεί να είναι αυτοί, οι τοποθετήσεις ήταν στη συντριπτική πλειοψηφία τους

αρνητικές και οι σχετικές πρωτοβουλίες χαρακτηρίζονται θετικά καθώς αποτελούν κίνητρο για την ενασχόληση με τον τομέα και γενικότερα έχουν θετικό αντίκτυπο στο οικοσύστημα.

157. Ωστόσο παρατηρήθηκε από αρκετούς συμμετέχοντες ότι πρόκειται για δραστηριότητες προωθητικές ή εταιρικής διακυβέρνησης προκειμένου οι υπάρχοντες παίκτες να προβληθούν ή να δείξουν ότι στηρίζουν την καινοτομία και συνήθως προκρίνονται πρωτοβουλίες και εταιρείες με ιδέες εύκολα υλοποιήσιμες, με γρήγορο return on investment οι οποίες δεν είναι ανταγωνιστικές στις τράπεζες, ενώ θα έπρεπε να έχουν μια σαφή και μακροπρόθεσμη δέσμευση (ακόμα και επενδυτική λογική) σε λύσεις που θεωρούν αξιόπιστες. Παρατηρήθηκε επίσης ότι οι διοργανωτές τους ενδιαφέρονται πρωτίστως για την ενίσχυση των δικών τους προϊόντων και υπηρεσιών και πολύ λίγο για τη δημιουργία πραγματικών ανταγωνιστών. Παρατηρήθηκε επίσης ότι οι φορείς που τις διοργανώνουν είναι οι τράπεζες. Επισημάνθηκε περαιτέρω ότι θα ήταν πιο χρήσιμοι αν διοργανώνονταν από κρατικούς ή ανεξάρτητους φορείς, οι οποίοι θα δύνανται να διασφαλίζουν όχι μόνο χρηματοδότηση, αλλά ουσιαστικό περιβάλλον ανάπτυξης και δραστηριοποίησης, π.χ. Κεντρική Τράπεζα, Υπουργείο Ανάπτυξης.

158. Ορισμένες τοποθετήσεις εκτιμούν ότι δύναται να δημιουργηθούν εμπόδια ή περιορισμοί στον ανταγωνισμό, στο πλαίσιο συνεργασιών τέτοιου τύπου, καθώς είναι αδιαφανές το κατά πόσο οι υφιστάμενοι τραπεζικοί πάροχοι υφαρπάζουν τεχνογνωσία με σκοπό την αντιγραφή της και όχι τη διάδοσή της.

159. Ως προς το αν είναι επιθυμητό και εφικτό να δραστηριοποιηθεί μία επιχείρηση ως ανεξάρτητος πάροχος υπηρεσιών ή η μοναδική δραστηριοποίηση μπορεί να λάβει χώρα μέσω συνεργασίας με τους παραδοσιακούς παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν το δεύτερο.

160. Επισημάνθηκε ότι η συνεργασία με παραδοσιακούς παίκτες είναι απλά μία από τις διάφορες εναλλακτικές go-to market στρατηγικές, αλλά δεν είναι ο μοναδικός δρόμος για την επιτυχία και ότι υπάρχουν πολλά παραδείγματα FinTech στο εξωτερικό που λειτούργησαν ανεξάρτητα και έστησαν τη δική τους πελατειακή βάση.

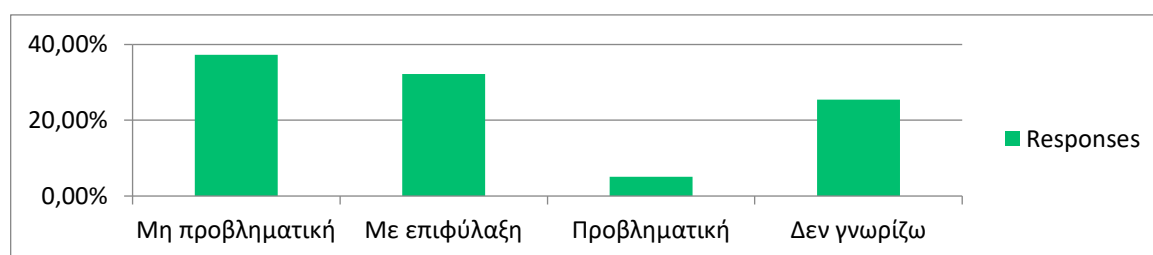
161. Επισημάνθηκαν παράλληλα προβλήματα στην ανεξάρτητη δραστηριοποίηση, όπως ότι δεν υπάρχει το κεφάλαιο και το διαδεδομένο δίκτυο πελατών αλλά και η εμπιστοσύνη ώστε μια εταιρεία μόνη της να επιτύχει την ανεξάρτητη δραστηριοποίηση της, ενώ μία τράπεζα γνωστή στο κοινό αποτελεί εγγύηση για τα χρήματα του πελάτη.

162. Παρατηρήθηκε ότι ένας εναλλακτικός πάροχος αντιμετωπίζεται από κανονιστικής απόψεως ακριβώς όπως ένα τραπεζικό ίδρυμα, με αποτέλεσμα να πρέπει να πραγματοποιήσει υπερβολικές και υπέρογκες επενδύσεις σε τεχνολογικά συστήματα, σε συστήματα ελέγχου και κανονιστικής συμμόρφωσης, και σε συστήματα digital onboarding πελατών, ενώ παράλληλα πρέπει να έχει και αντίστοιχη επάρκεια κεφαλαίων²⁴² και ουσιαστικά η αναλογική εφαρμογή των κανονιστικών διατάξεων δεν εφαρμόζεται στην πράξη. Οι απαιτήσεις αυτές λειτουργούν εντελώς αποτρεπτικά για εναλλακτικούς παρόχους, με αποτέλεσμα αυτοί να συγκεντρώνουν τις λειτουργίες τους σε συγκεκριμένα τμήματα της όλης διαδικασίας πληρωμής και να μη μπορούν να ανταγωνιστούν τις τράπεζες στην παροχή end-to-end λύσεων. Ταυτόχρονα τα ιδρύματα πληρωμών δεν μπορούν εύκολα να συνάψουν απευθείας σχέσεις με εξυπηρετούμενους οργανισμούς, οι οποίοι τους παραπέμπουν σε συνεργασίες είτε μέσω τραπεζών είτε μέσω του διατραπεζικού συστήματος ΔΙΑΣ, ενώ παράλληλα τα ιδρύματα πληρωμών βασίζονται σε τεχνολογικούς παρόχους τερματικών αποδοχής καρτών και σε συνεργαζόμενα με αυτούς τραπεζικά ιδρύματα προκειμένου να μπορέσουν να κάνουν αποδοχή της πληρωμής με κάρτα. Τα προαναφερθέντα έχουν ως αποτέλεσμα τα ιδρύματα πληρωμών να είναι εξαρτώμενα από συνεργασία με τράπεζες, με τις οποίες βρίσκονται σε ευθύ ανταγωνισμό τόσο για τις υπηρεσίες πληρωμών λογαριασμών όσο και για τις υπηρεσίες εμβασμάτων. Για τον λόγο αυτό και οι τράπεζες έχουν τη δύναμη να καθορίζουν την τιμή για την πρόσβαση στα συστήματά τους, στους δικαιούχους οργανισμούς, να αποφασίζουν άτυπα να καθυστερούν την παροχή πρόσβασης στα ιδρύματα ή να προτάσσουν ιδρύματα δικών τους συμφερόντων, ακόμα και να μην

²⁴² Σύμφωνα συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, αυτό απορρέει από την αρχή «ίδια δραστηριότητα, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες» βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

δέχονται ιδρύματα πληρωμών για πελάτες τους στο άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών υπό το πρόσχημα ότι είναι υψηλού ρίσκου²⁴³. Αξίζει να αναφερθεί ότι για την πραγματοποίηση συναλλαγών τα τραπεζικά ιδρύματα θέτουν ως προϋπόθεση την τήρηση τραπεζικών λογαριασμών από πλευράς του ιδρύματος πληρωμών και προκαταβολικά την ύπαρξη υπολοίπου ίσου με τον όγκο των συναλλαγών. Παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να προσεγγίζουν μεγάλους εμπόρους απευθείας παρέχοντας τους end-to-end λύσεις, τις οποίες τιμολογούν εντελώς διαφορετικά σε σχέση με αυτές που παρέχουν στα ιδρύματα πληρωμών.

163. Η απόκτηση νεοφυών μικρομεσαίων start-up επιχειρήσεων FinTech και τεχνολογικών επιχειρήσεων από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών δεν κρίνεται προβληματική από την πλειοψηφία των συμμετεχόντων ως εξής (22 μη προβληματική, 19 με επιφύλαξη, 3 προβληματική, 15 δεν γνωρίζω)

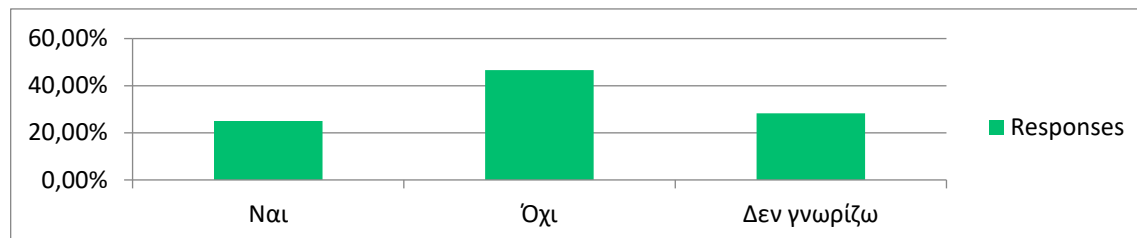

164. Ορισμένοι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι οι εξαγορές αυτές δημιουργούν συνέργειες τόσο προϊόντικές όσο και σε επίπεδο πελατών, οδηγώντας σε μία επωφελή κατάσταση και για τις δύο εταιρείες. Ορισμένοι συμμετέχοντες διατύπωσαν επιφυλάξεις επειδή με τον τρόπο αυτό συγκεντρώνεται η αγορά, καθώς και στη βάση του ότι διαδικασίες απόκτησης και ολοκλήρωσης των εταιρειών FinTech και Start-up στην παραδοσιακή τραπεζική θα πρέπει να συνοδεύονται από κανονιστικές απαιτήσεις και μηχανισμούς ελέγχου, καθώς και στη βάση του ότι θα πρέπει διατηρείται η λογική η δυναμική και η κουλτούρα μίας FinTech επιχείρησης ακόμα και μετά την απόκτησή της.

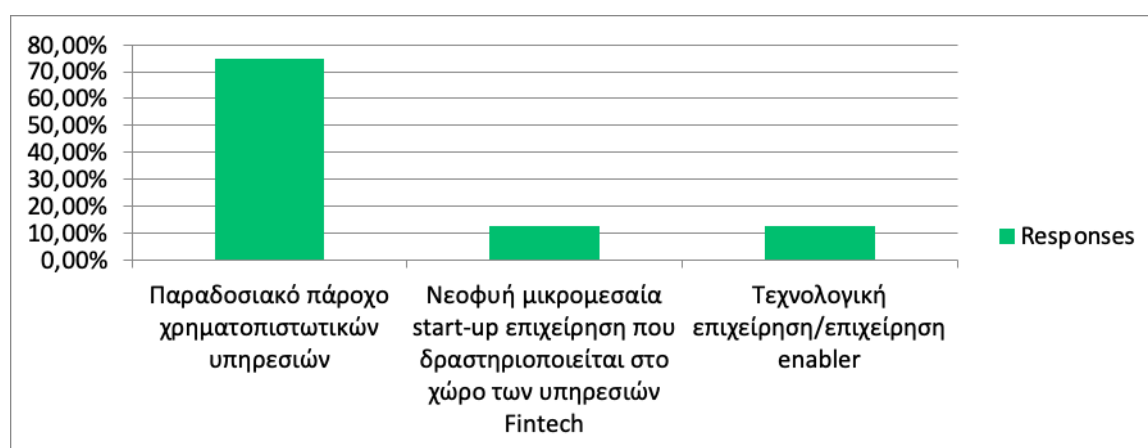
6.3 Ισχυροί Παίκτες και Ανταγωνιστικά Πλεονεκτήματα

²⁴³ Βλ. υποσημ. 242 ανωτέρω .

165. Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΑ δεν υπάρχει (ένας ή περισσότεροι) πάροχος υπηρεσιών στο οικοσύστημα των FinTech, ο οποίος να διαθέτει μεγάλη ισχύ²⁴⁴ τη δεδομένη χρονική στιγμή. Οι περισσότερες επιχειρήσεις πιστεύουν πως δεν υπάρχει (28 όχι, 15 επιχειρήσεις ναι και 17 δεν γνωρίζουν).

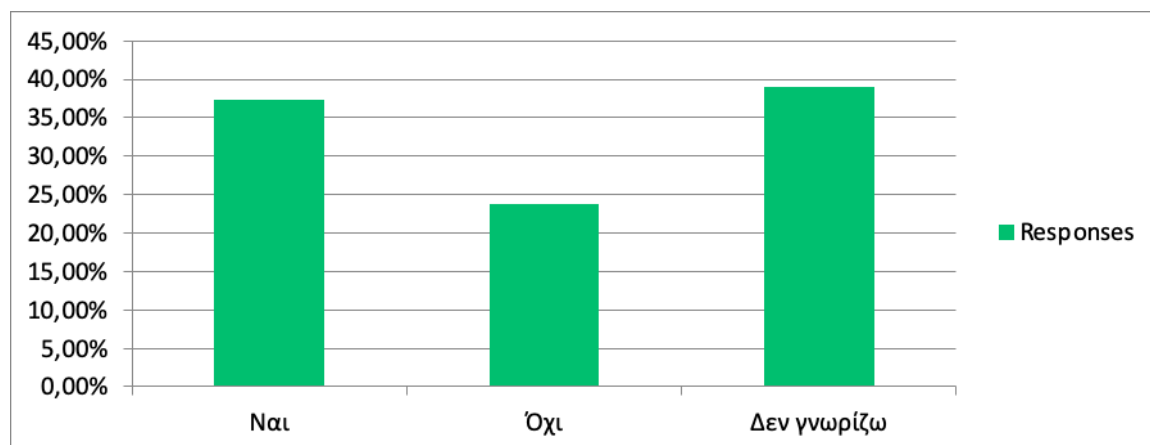
166. Πάντως από όσους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι υπάρχει, επισημάνθηκε ότι πρόκειται κυρίως για παραδοσιακό πάροχο χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (12 απαντήσεις) και σε μικρότερο βαθμό νεοφυή μικρομεσαία start-up επιχείρηση που δραστηριοποιείται στο χώρο των υπηρεσιών FinTech (2 απαντήσεις) και τεχνολογική επιχείρηση (2 απαντήσεις), όπως αποτυπώνεται στο γράφημα κατωτέρω :

167. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες (23 απαντήσεις) δε μπορούν να εκτιμήσουν αν με βάση τα τρέχοντα δεδομένα, το ρυθμιστικό πλαίσιο, τις σημερινές πρωτοβουλίες (π.χ. νομοθετικές πρωτοβουλίες, πρωτοβουλίες από την Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά και ιδιωτικές επιχειρήσεις), αλλά και την επίδραση της πανδημίας στην Ελλάδα, η παραπάνω απάντηση θα αλλάξει στα επόμενα χρόνια, ενώ οριακά λιγότεροι (22

²⁴⁴ Εν προκειμένω, συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση θεωρεί ότι υπάρχουν εταιρίες που αν και ακόμα δεν έχουν αναπτύξει εμπορικό μέγεθος ανήκουν σε όμιλο με σημαντική ισχύ σε άλλη αγορά και με τη σημαντική βάση πελατών που διαθέτουν μπορεί να προωθήσουν την προσφορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών συνδυαστικά με υπηρεσίες της αγοράς στην οποία έχει ισχυρή θέση· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

απαντήσεις) εκτιμούν πως θα αλλάξει, ενώ ακόμη λιγότεροι (14 απαντήσεις) εκτιμούν πως δε θα αλλάξει. Αναλυτικά οι απαντήσεις είναι στον παρακάτω πίνακα:

168. Επισημάνθηκε επίσης ότι δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή ισχυροί παίκτες στις χρηματοοικονομικές τεχνολογίες στην Ελλάδα και όσοι υπάρχουν ουσιαστικά ανταγωνίζονται τις τράπεζες και όχι άλλες υπηρεσίες χρηματοοικονομικών τεχνολογιών. Εκτιμήθηκε πάντως επίσης ότι στο χώρο των πληρωμών, οι Big Tech μπορούν μέσω Apple/Google Pay να αποτελέσουν εταιρείες με δυσανάλογη ισχύ στο συγκεκριμένο κομμάτι της αλυσίδας.

169. Επισημάνθηκε επίσης ότι ακολουθώντας στις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς νέοι παίκτες θα εισέλθουν, ενώ τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή κάποιο FinTech που θα χρηματοδοτηθεί, αναπτυχθεί και γιγαντωθεί στο εξωτερικό μάλλον θα την μονοπωλήσουν. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίχθηκε ότι στην αγορά ωριμάζει η άποψη ότι χρειάζονται νέες υπηρεσίες που να αξιοποιούν την τεχνολογία, ότι οι παραδοσιακές τράπεζες δεν καινοτομούν και δεν βελτιώνουν τις υπηρεσίες τους με τον ρυθμό που απαιτείται ώστε να παραμένουν ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο. Επίσης, η παρουσία λίγων αλλά ισχυρών ψηφιακών "παικτών" στην Ελλάδα έχει αρχίσει να διαμορφώνει μια νέα αντίληψη, πράγμα που οδηγεί στη δημιουργία νέων εταιρειών που θα καλύψουν την ζήτηση. Εκτιμάται επίσης ότι οι οικονομικές δραστηριότητες είναι και θα παραμείνουν κατά βάση ψηφιακές και ακολούθως περισσότεροι επενδυτές θα επενδύσουν στην ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων βασισμένων στις υπηρεσίες FinTech.. Παράλληλα επισημάνθηκε ότι όλοι οι παίκτες θα ακολουθήσουν τις εξελίξεις καθώς η Ελλάδα διαθέτει και τα στελέχη και τις δυνατότητες να εξελιχθεί, αρκεί να δοθούν κίνητρα επαναπατριsmού και ανάκαμψης του brain drain. Άλλοι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι επειδή η Ελλάδα είναι μία μικρή αγορά στην οποία μπορούν να δραστηριοποιηθούν λίγοι παίκτες οι οποίοι μπορούν να συντονιστούν σε

υψηλό επίπεδο καθώς και ότι οι πρωτοβουλίες που θα υπάρξουν θα αντιμετωπίσουν ισχυρά εμπόδια εισόδου από τις τράπεζες. Επισημάνθηκε επίσης ο σπουδαίος ρόλος της PSD2, ωστόσο ο χώρος των API χρειάζεται αρκετή βελτίωση για να επιταχυνθεί η δημιουργία νέων σχημάτων που να τα αξιοποιούν ουσιαστικά.

170. Άλλος σημαντικός παράγοντας για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και την κατοχή ισχύος στην αγορά υπηρεσιών FinTech είναι η ποιότητα παροχής υπηρεσιών και πιο συγκεκριμένα η χρήση τεχνολογιών αιχμής και η βέλτιστη εμπειρία του χρήστη/καταναλωτή. Σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα είναι επίσης η πρόσβαση σε χρηματοδότηση, η κεφαλαιακή επάρκεια, η δυνατότητα επενδύσεων και η δυνατότητα απασχόληση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Σημαντική επίσης είναι η πρόσβαση σε δεδομένα, λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτή τη στιγμή οι κυρίαρχοι παίκτες στην αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών είναι οι ελληνικές συστημικές τράπεζες, που επηρεάζουν την ταχύτητα και το βάθος στο οποίο η ελληνική αγορά ανταποκρίνεται στις επιταγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είτε μέσω της τιμολόγησης του open banking, είτε μέσω της πρόθεσής τους να συνεργαστούν στα πλαίσια του open banking με νεοεισερχόμενους. Περαιτέρω σπουδαίος είναι ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει το ρυθμιστικό πλαίσιο: οι νέες πρωτοβουλίες για την αλλαγή του ρυθμιστικού πλαισίου και τη δημιουργία μιας βάσης συζήτησης για την υποστήριξη νεοφυών επιχειρήσεων σίγουρα συμβάλει σε μια αλλαγή που προσβλέπει στην ολοένα και μεγαλύτερη στήριξη τέτοιων πρωτοβουλιών, που με τη σειρά της θα συμβάλλει σε μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα μεταξύ των παραδοσιακών φορέων υπηρεσιών όπως οι τράπεζες που έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, σε σχέση με μικρότερες επιχειρήσεις start-ups. Επιπρόσθετως υποστηρίζεται ότι ειδικά στην ελληνική αγορά βοηθά σημαντικά να επιτρέπεται και να ενθαρρύνεται ο ελεγχόμενος πειρασματοπισμός πχ μέσω του sandbox για υπηρεσίες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στην ΤτΕ και βιώσιμης ανάπτυξης στην Επιτροπή Ανταγωνισμού με δυνητικά οφέλη για την κοινωνία. Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα επίσης προκύπτει από τη τιμή των παρεχόμενων υπηρεσιών και την υφιστάμενη πελατειακή βάση.

171. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το είδος του παρόχου επηρεάζει το είδος του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Οι εταιρίες “BigTech” έχουν σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα λόγω της τεράστιας και παγκόσμιας πελατειακής τους βάσης που ξεπερνά οποιοδήποτε Πάροχο Υπηρεσιών Πληρωμών (κατεστημένο ή νέο, μεγάλο ή μικρό). Εκτός αυτών υποστηρίχθηκε ότι το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

διαφέρει επειδή για παράδειγμα οι ρυθμίσεις για τους διαφορετικούς τύπους εταιρειών ποικίλουν, δηλαδή για μερικούς είναι πολύ πιο περιοριστικές.

172. Για μία τράπεζα για παράδειγμα ισχυρότερο πλεονέκτημα είναι τα κεφάλαια και το υφιστάμενο πελατολόγιο, ενώ για μία start-up το ανθρώπινο δυναμικό και η ευελιξία ή για παράδειγμα μια τράπεζα μπορεί να έχει ένα σχετικό «προβάδισμα» ως προς φυσικές υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό, μια start-up επιχείρηση μπορεί να αξιοποιήσει την ελλιπή – συγκριτικά με υφιστάμενους παίκτες της αγοράς – υπαγωγή της στο σχετικό κανονιστικό πλαίσιο, ενώ μια τεχνολογική επιχείρηση/επιχείρηση enabler μπορεί να μοχλεύσει τεχνικά εργαλεία όπως Big Data ή customer closed logs για την κατοχή ισχύος στην αγορά.

173. Παράλληλα μία μεσαίου/μεγάλου μεγέθους τεχνολογική επιχείρηση/επιχείρηση enabler έχει προβάδισμα καθώς μάλλον διαθέτει βασικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα όπως: (α) δυνατότητα να διαχειριστεί μια σχετικά μακρά περίοδο μη σημαντικής κερδοφορίας κατά την οποία θα πρέπει παράλληλα να αναπτύσσει τεχνολογικές υποδομές, (β) δυνατότητα να παρέχει κάποια λύση που θα «συνδεθεί» με κάποια υφιστάμενη υπηρεσία παρά να «εφεύρει» / δημιουργήσει μια νέα ανάγκη (γ) να μην έχει περιορισμούς που προέρχονται από έλλειψη / περιορισμένη κουλτούρα καινοτομίας. Υποστηρίχθηκε επίσης ότι επειδή το μεγαλύτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα είναι η παροχή κορυφαίων εμπειριών στους πελάτες/χρήστες και αυτό αφορά κυρίως τις ψηφιακές εμπειρίες αλλά και όλο το πλαίσιο διάθεσης προϊόντων και εξυπηρέτησης πελατών. Είναι ενδεχομένως πιο εύκολο για έναν μικρό "παίκτη" να παρέχει κορυφαίες εμπειρίες για αρκετούς λόγους: Επισημάνθηκε ότι οι παραδοσιακοί παίκτες α) έχουν παρωχημένες τεχνολογίες και μεγάλα, σύνθετα, on-premise συστήματα που αποτελούν τροχοπέδη για την παραγωγή καινοτόμων και ευέλικτων λύσεων και β) λόγω του ότι παρέχουν έναν πολύ μεγάλο αριθμό προϊόντων και υπηρεσιών, τους είναι αντικειμενικά δύσκολο να τα προωθήσουν και να τα εξυπηρετήσουν όλα, διατηρώντας ταυτόχρονα σε υψηλό επίπεδο την εμπειρία των χρηστών, ειδικότερα δε σε μέσα όπως τα smartphone με τους εγγενείς περιορισμούς που αυτά έχουν.

174. Παράλληλα επισημάνθηκε ότι οι νέοι παίκτες υιοθετούν εξ αρχής τις απολύτως νεότερες τεχνολογίες και δημιουργούν τις πλατφόρμες τους στο υπολογιστικό νέφος (cloud), πράγμα που τους δίνει πολύ σημαντικό πλεονέκτημα όσον αφορά την ευελιξία και την ταχύτητα ανάπτυξης νέων υπηρεσιών, και μπορούν να υιοθετούν με ουσιαστικό

τρόπο και end-to-end σύγχρονες μεθοδολογίες όπως το design thinking, σχεδιάζουν με μέθοδο service design, αναπτύσσονται με φιλοσοφία «lean startup»²⁴⁵ και «agile development»²⁴⁶ και υλοποιούν μέσω DevOps. Οι νέοι αυτοί παίκτες επισημάνθηκε ότι επειδή εστιάζουν σε μία υπηρεσία μπορούν να σχεδιάσουν πολύ καλύτερες υπηρεσίες από άποψη εμπειρίας χρήστη.

175. Από την άλλη υποστηρίχθηκε ότι ένα τραπεζικό ίδρυμα έχει σημαντικό πλεονέκτημα στη σχετική διαδικασία, καθώς έχει μεγάλη εμπειρία σε διαδικασίες δανειοδότησης και είναι κατάλληλα οργανωμένο (π.χ. επιτροπή εσωτερικού ελέγχου) ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που θέτει ο νομοθέτης. Άλλο πλεονέκτημα του τραπεζικού ιδρύματος είναι η μαζικότητα του όγκου συναλλαγών, ωστόσο είναι πιο δύσκολο να εστιάσουν στην καλή εμπειρία του χρήστη.

6.4 Επιχειρηματικά Μοντέλα

176. Ως προς το ακολουθούμενο επιχειρηματικό μοντέλο, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων βασίζεται στην αμοιβή για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία, με αρκετές επιχειρήσεις να προσφέρουν ένα συνδυασμό, π.χ. πάγιας αμοιβής και συνδρομής ή πάγια αμοιβής και ανάπτυξη API, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα και το γράφημα κατωτέρω:

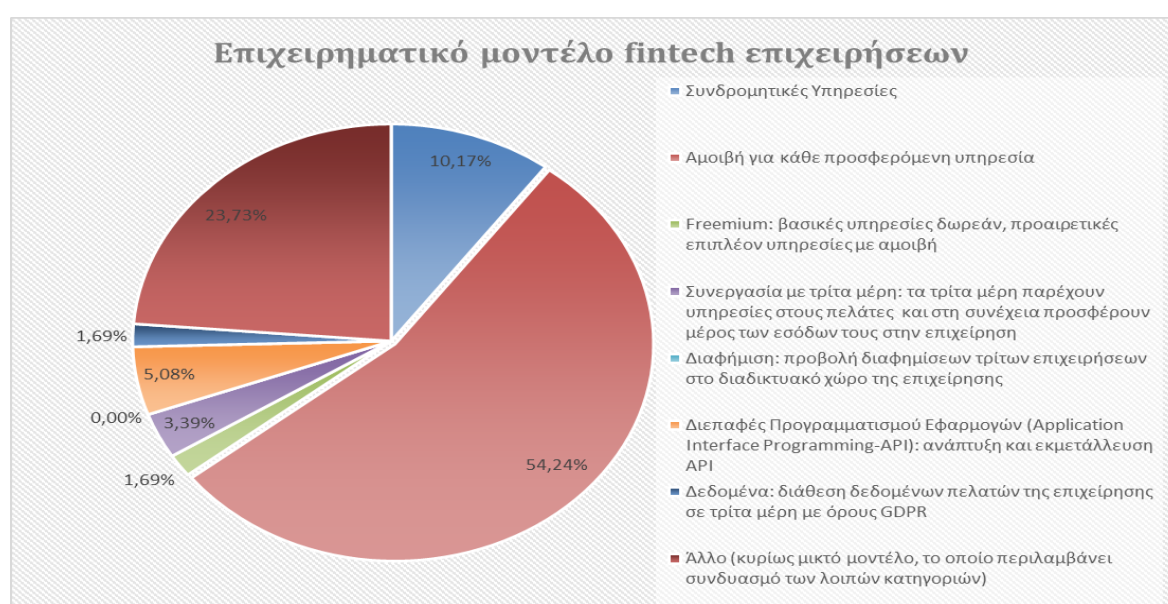
Πίνακας 4: Είδος επιχειρηματικού μοντέλου

Είδος επιχειρηματικού μοντέλου	Απαντήσεις
Συνδρομητικές Υπηρεσίες	6
Αμοιβή για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία	32
Freemium: βασικές υπηρεσίες δωρεάν, προαιρετικές επιπλέον υπηρεσίες με αμοιβή	1
Συνεργασία με τρίτα μέρη: τα τρίτα μέρη παρέχουν υπηρεσίες στους πελάτες σας και στη συνέχεια προσφέρουν μέρος των εσόδων τους στη επιχείρησή σας	2

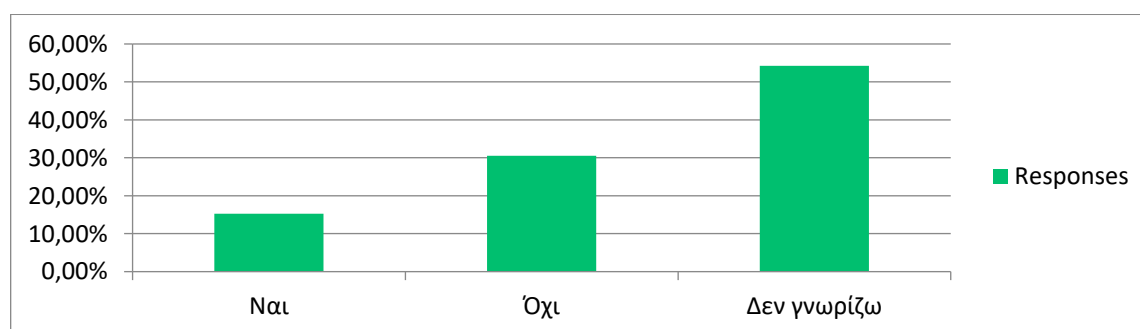
²⁴⁵ Με την έννοια αυτή εκτιμάται ότι νοείται μία μεθοδος ίδρυσης μίας νέας εταιρείας ή εισαγωγής ενός νέου προϊόντος για λογαριασμό υπάρχουσας εταιρείας. Η μέθοδος αυτή προωθεί την ανάπτυξη προϊόντων τα οποία οι καταναλωτές έχουν ήδη δείξει ότι ζητούν οπότε η αγορά υφίσταται αμέσως μόλις το προϊόν εμφανιστεί.

²⁴⁶ Με την έννοια αυτή εκτιμάται ότι νοείται μία ορισμένη μέθοδος ανάπτυξης λογισμικού μέσω επαναληπτικής ανάπτυξης («**iterative development**»).

Είδος επιχειρηματικού μοντέλου	Απαντήσεις
Διαφήμιση: προβολή διαφημίσεων τρίτων επιχειρήσεων στο διαδικτυακό σας χώρο	0
Διεπαφές Προγραμματισμού Εφαρμογών (Application Interface Programming-API): ανάπτυξη και εκμετάλλευση API	3
Δεδομένα: διάθεση δεδομένων πελατών σας σε τρίτα μέρη με όρους GDPR	1
Άλλο	14

177. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες (32 απαντήσεις) δεν τοποθετήθηκαν ως προς το αν κάποιο από αυτά τα επιχειρηματικά μοντέλα μπορεί να οδηγήσει στην υιοθέτηση και διευκόλυνση αντιανταγωνιστικών πρακτικών ή αποτελεσμάτων, ορισμένοι τοποθετήθηκαν αρνητικά (18 απαντήσεις) και λιγότεροι θετικά (9 απαντήσεις) όπως αποτυπώνεται στο γράφημα κατωτέρω:

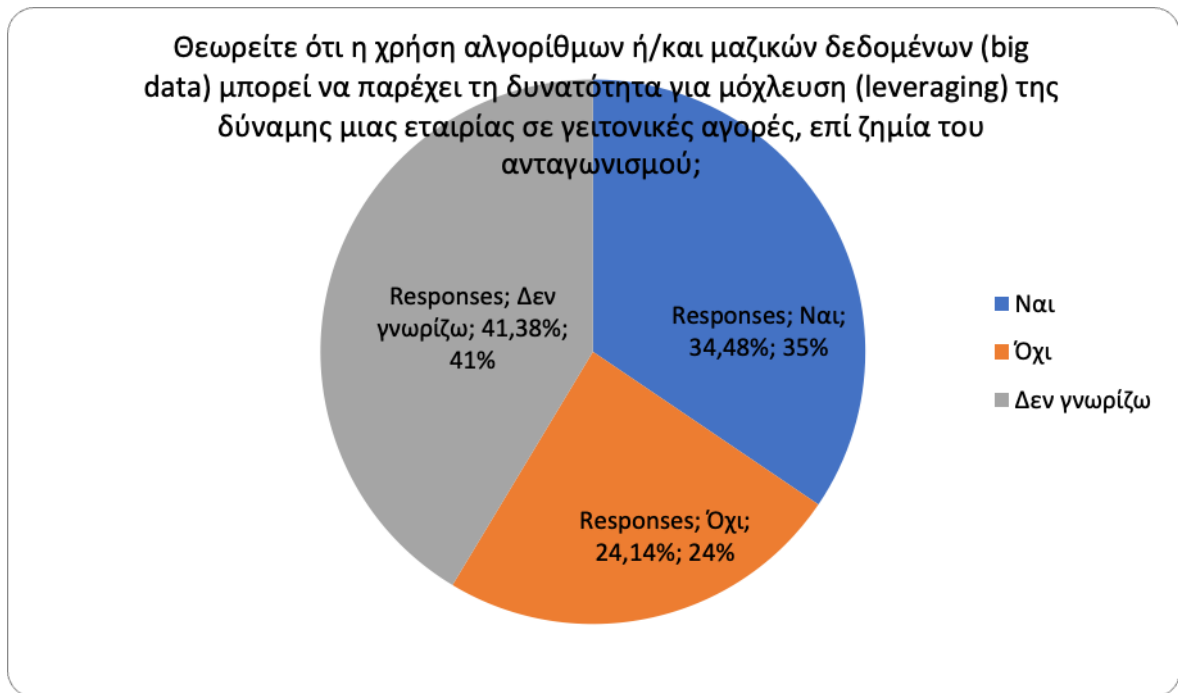

178. Επισημάνθηκε πάντως ότι η μέθοδος τιμολόγησης είναι κλασικός τρόπος στο χώρο της τεχνολογίας για να διαφοροποιηθεί ένας παίκτης στην αγορά και να δημιουργήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα καθώς και ότι οι περισσότερες από τις παραπάνω πηγές εσόδων / μέθοδοι χρέωσης πελατών δεν υπάρχουν σήμερα στην αγορά, άρα θα δημιουργήσουν ένα πιο ανταγωνιστικό πλαίσιο. Παράλληλα επισημάνθηκε ότι τα επιχειρηματικά μοντέλα δεν οδηγούν σε αντιανταγωνιστικές συμπεριφορές.

179. Παράλληλα επισημάνθηκε ότι οι συνδρομητικές υπηρεσίες μπορούν σταδιακά να αποκτήσουν ολιγοπωλιακό χαρακτήρα που καθιστά σχεδόν αδύνατη την αντικατάστασή τους σε περίπτωση μεγάλης υιοθέτησής του από κάποια ιδρύματα παρά την σχετική ευκολία που φαίνεται να έχει η αρχική τους κτήση. Θα πρέπει ο νομοθέτης να θεσπίσει τρόπους μετάβασης του συνόλου των δεδομένων που διατηρούνται σε συνδρομητικές εφαρμογές (πχ Cloud SaaS) προς τρίτους κατ' αναλογία του GDPR.

6.5 Χρήση αλγορίθμων και μαζικών δεδομένων

180. Σύμφωνα με περίπου το ένα τρίτο των απαντήσεων η χρήση αλγορίθμων ή/και μαζικών δεδομένων (big data) μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα για μόχλευση (leveraging) της δύναμης μιας εταιρείας σε γειτονικές αγορές (20 απαντήσεις), επί ζημιά του ανταγωνισμού, ορισμένοι θεωρούν ότι δεν την παρέχει (14 απαντήσεις), ενώ οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν (24 απαντήσεις) όπως μας δείχνουν οι απαντήσεις που αποτυπώνονται στο γράφημα κατωτέρω :

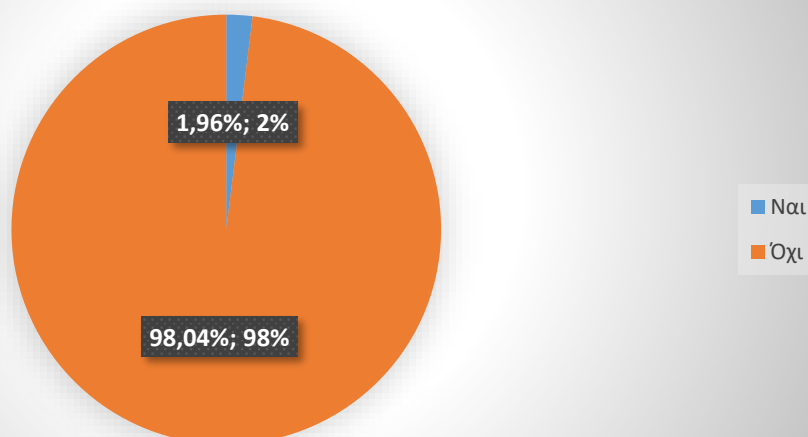

181. Μια περίπτωση πιθανής μόχλευσης (leveraging, envelopping) που επισημάνθηκε είναι η χρήση μιας πλούσιας βάσης στοιχείων που προέρχονται από μία χώρα στην οποία κάποια εταιρεία FinTech έχει μακροχρόνια παρουσία / μεγάλο αριθμό πελατών για την ανάπτυξη κάποιου αλγόριθμου και χρήση του σε ένα μεγαλύτερο αριθμό χωρών. Οι παίκτες των άλλων χωρών (αυτών στις οποίες θα γίνει χρήση του αλγόριθμου) μπορεί να μην έχουν πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα και να υπολείπονται ανταγωνιστικά. Επισημάνθηκε επίσης ότι θα ήταν χρήσιμος ο έλεγχος της τυχόν εκμετάλλευσης της δύναμης μίας εταιρείας η οποία μπορεί να παρέχει υπηρεσίες δωρεάν, καθώς λαμβάνει έσοδα από τη δραστηριοποίηση σε άλλους τομείς (π.χ. διαφήμιση).

182. Κομβική είναι για το θέμα αυτό κατά την πλειοψηφία των απαντήσεων η ύπαρξη και εφαρμογή ενός σαφούς και επαρκούς ρυθμιστικού πλαισίου. Πρέπει να εξισωθεί η πρόσβαση των FinTech στα δεδομένα των πελατών τους στις τράπεζες, να εμπλουτιστούν τα APIs με περισσότερα δεδομένα προϊόντων και συναλλαγών και να μπορούν οι FinTech να έχουν συχνότερη χρήση των API σε καθημερινή βάση.

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (52 απαντήσεις) απάντησε ότι δεν έχει εντοπίσει σχετικές πρακτικές, ορισμένοι (3 απαντήσεις) απάντησαν θετικά όπως φαίνεται στο γράφημα κατωτέρω:

Έχετε εντοπίσει σχετικές πρακτικές;

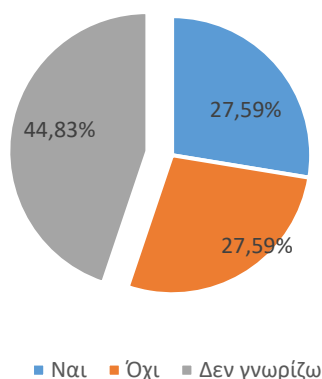

183. Ορισμένοι συμμετέχοντες σχολίασαν τα ανωτέρω και στο πλαίσιο αυτό επισημάνθηκε από έναν συμμετέχοντα ότι τέτοιος τρόπος αποκλεισμού είναι ο τρόπος με τον οποίο οι τράπεζες χρησιμοποιούν τα δεδομένα τους και τα εργαλεία αποκλεισμού (blockers) που προσθέτουν προκειμένου να υπάρξει πρόσβαση στα δεδομένα αυτά. Επισημάνθηκε επίσης από δύο συμμετέχοντες ότι τέτοιες πρακτικές μπορεί να χρησιμοποιούνται από μεγάλες τεχνολογικές εταιρίες (του group “GAFA”), ωστόσο ένας εκ των δύο επεσήμανε ότι τέτοιες πρακτικές εντοπίζονται μόνο σε διεθνείς αγορές. Επισημάνθηκε από άλλο συμμετέχοντα ότι τέτοιες πρακτικές στην Ελλάδα δεν είναι σημαντικές, ότι μόνο υποθετικά μπορεί να υπάρξει αυτή η ανησυχία και τέτοια πρακτική δε θα μπορούσε να παρατηρηθεί καθώς οποιοσδήποτε κάτοχος δεδομένων θα τα αξιοποιήσει στον μέγιστο δυνατό βαθμό ώστε να έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι οποιουδήποτε ανταγωνιστή, τράπεζας ή FinTech.

184. Ως προς το αν η καλύτερη αξιοποίηση/εκμετάλλευση των πληροφοριών, μέσω της χρήσης αλγορίθμων ή/και μαζικών δεδομένων (big data), μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις τιμών ή/και αποκλεισμό των ανταγωνιστών μιας επιχείρησης στην αγορά, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δεν τοποθετήθηκε, και από όσους τοποθετήθηκαν οι μισοί απάντησαν ότι μπορεί και οι άλλοι μισοί ότι δεν μπορεί. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες (50 από τους 51 που απάντησαν σχετικά) επεσήμαναν ότι δεν έχουν εντοπίσει σχετικές πρακτικές όπως αποτυπώνεται στον πίνακα και στο γράφημα κατωτέρω.

Επιλογές	Απαντήσεις
Ναι	16
Όχι	16
Δεν γνωρίζω	26

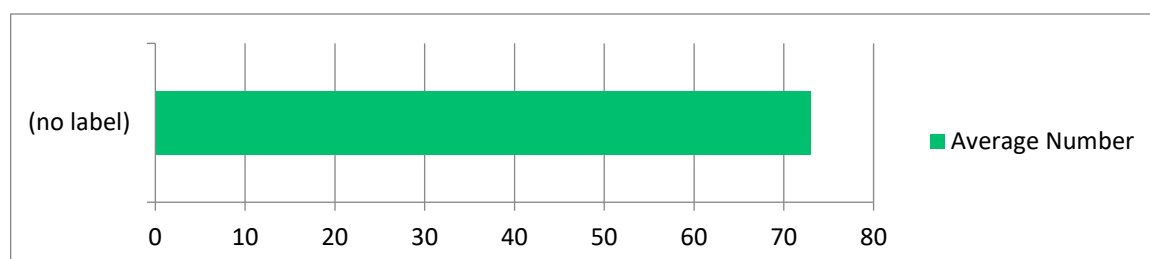
Πιστεύετε η καλύτερη αξιοποίηση/εκμετάλλευση των πληροφοριών, μέσω της χρήσης αλγορίθμων ή/και μαζικών δεδομένων (big data), μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις τιμών ή/και αποκλεισμό των ανταγωνιστών μιας επιχείρησης στην αγορά;

185. Επισημάνθηκε ότι η πρόσβαση σε όσο το δυνατόν περισσότερα δεδομένα από περισσότερους παρόχους είναι η λύση για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου κινδύνου σε συνδυασμό με μία προσπάθεια ενημέρωσης και εξάλειψης του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού. Η έλλειψη γνώσης και η αδυναμία αναζήτησης καλύτερων τιμών για τις ομάδες αυτές του πληθυσμού που υστερούν, κάνει το κόστος μεταστροφής σε άλλο πάροχο πολύ υψηλό και γι' αυτό ενδέχεται να απέχουν από τη συχνή αλλαγή παρόχων, δίνοντας τη δυνατότητα σε εταιρείες που συγκεντρώνουν big data να τα εκμεταλλεύονται αποκλείοντας νέους παίκτες ή εφαρμόζοντας μη ανταγωνιστικές τιμές. Επιπλέον επισημάνθηκε ότι θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα ουσιαστικοί έλεγχοι παρόχων με σκοπό να διαπιστωθεί αν τυχόν εφαρμόζουν διακριτική τιμολόγηση ως αποτέλεσμα εκμετάλλευσης big data που λειτουργεί τελικά σε βάρος του τελικού καταναλωτή. Λύση στο θέμα επισημάνθηκε ότι μπορεί να είναι η εφαρμογή αυστηρού κανονιστικού πλαισίου. Παράλληλα όμως ένας συμμετέχων επεσήμανε ότι επειδή ανταγωνιστές είναι αδύνατον να συγκεντρώσουν τη σχετική πληροφορία από

ανταγωνιστές είναι πρακτικά αδύνατο κάποιος να προσφέρει πχ καλύτερες προβλέψεις συναλλακτικής συμπεριφοράς όταν τα διαθέσιμα πλήθη συναλλαγών έχουν ήδη αναλυθεί από υφιστάμενο παίχτη και με τον τρόπο αυτό οι υφιστάμενοι μπορούν εύκολα να διατηρούν τις τιμές σε επίπεδα μη ανταγωνίσιμα από νεο εισελθέντες.

186. Η ελεύθερη ροή των δεδομένων για την ανάπτυξη μιας ψηφιακής ενιαίας αγοράς στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι πολύ σημαντική όπως φαίνεται από τον πίνακα κατωτέρω όπου βαθμολογήθηκε η σημασία της από το 1 έως το 100 (όπου το 0 αντιστοιχεί σε κατώτατο και το 100 σε ανώτατο βαθμό σημασίας της ελεύθερης ροής δεδομένων).

187. Τα είδη δεδομένων (προσωπικά δεδομένα, πληροφορίες λογαριασμών, πληρωμών, χρέους, κ.λπ.), τα οποία θεωρείται ότι είναι απαραίτητο να είναι προσβάσιμα, προκειμένου να διευκολυνθεί η δημιουργία της εν λόγω αγοράς κρίθηκαν από συμμετέχοντες τα προσωπικά δεδομένα για on boarding, δεδομένα λογαριασμών πληρωμών και χρέους ανάλογα με τις δραστηριότητες του αιτούντος την πρόσβαση. Επισημάνθηκε ότι ο τραπεζικός τομέας έχει ακριβείς υποδομές για τη συλλογή και διατήρηση δεδομένων (ακόμη και κρατικού ενδιαφέροντος) στα οποία η πρόσβαση πιθανώς να διευκολύνει τη δημιουργία της εν λόγω αγοράς: ατομικές πληροφορίες (όνομα, διεύθυνση, αριθμός τηλεφώνου, ΑΔΤ ή ΑΦΜ) για πληρωμές ποσών για προσωπικούς λόγους, επωνυμία και ΑΦΜ επιχείρησης, νόμιμοι εκπρόσωποι, αριθμός τιμολογίου προκειμένου για πληρωμές με εμπορική υπόσταση, υπόλοιπα δανείων, τυχόν καθυστερημένες πληρωμές, δεδομένα Τειρεσία, δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, αντίγραφο μισθοδοσίας προκειμένου για μικροδάνεια.

188. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες πάντως τόνισαν τη σημασία της συναίνεσης του φορέα των δεδομένων και την ανάγκη ο καταναλωτής -πολίτης-τελικός χρήστης να αποφασίζει τα είδη δεδομένων που θα καταστήσει προσβάσιμα, είτε προσωρινά είτε μόνιμα, σε οποιαδήποτε υπηρεσία ή επιχείρηση.

6.6 Πρόσβαση σε δεδομένα

189. Αρκετοί συμμετέχοντες αναφέρθηκαν σε διάφορες ενέργειες που θα μπορούσαν να γίνουν για να διευκολύνουν την προσβασιμότητα στα δεδομένα (21 απαντήσεις) .

190. Δώδεκα συμμετέχοντες αναφέρθηκαν άμεσα ή έμμεσα στη σημασία των APIs και των τεχνικών προτύπων. Ένας συμμετέχων αναφέρθηκε στην ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι το υφιστάμενο πλαίσιο του open banking λειτουργεί ομαλά, και αντιμετώπιση των δυσκολιών πρόσβασης δεδομένων μέσα από τα APIs των τραπεζών. Συναφώς επισημάνθηκε από έτερο συμμετέχοντα ότι το πλαίσιο του Open Banking πρέπει να δίνεται πλήρης πρόσβαση στα τραπεζικά δεδομένα, έστω και με αντίτιμο. Άλλος συμμετέχων αναφέρθηκε στην ανάγκη για ενιαία πρότυπα API και την ανάγκη για πρωτοβουλία για ταχύτερη και κοινή ανάπτυξη των τραπεζικών open banking APIs υποχρεωτική διάθεση με APIs όλων των παραπάνω σε πιστοποιημένους παρόχους, ανέξοδα. Προτάθηκε επίσης η αυτοματοποιημένη πρόσβαση σε δεδομένα μέσω API (αντίστοιχο του English Company House). Προτάθηκε ακόμη η ανάγκη ύπαρξης διεπαφών και διαλειτουργικότητας των συστημάτων, δηλαδή σαφείς κανόνες που να διέπουν τη λήψη και χρήση τους και υιοθέτηση κοινά αποδεκτών τεχνικών προτύπων. Προτάθηκε επίσης ότι θα πρέπει να εμπλουτιστούν τα APIs με περισσότερα δεδομένα προϊόντων και συναλλαγών. Προτάθηκε επίσης οι τράπεζες να υποχρεούνται να λειτουργούν ως online onboarding των Τρίτων Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών ώστε να μην υπάρχει καθυστέρηση στη χρήση των ανοιχτών API.

191. Δέκα συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην ανάγκη δημιουργίας μεγάλων βάσεων δεδομένων ή ενός κεντρικού φορέα διαχείρισης και διευκόλυνσης της προσβασιμότητας. Για παράδειγμα μία βάση δεδομένων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο ή / και μίας πλατφόρμας διαχείρισης τους με δυνατότητα πρόσβασης από όλους τους εμπλεκόμενους στο FinTech οικοσύστημα. Συναφώς αναφέρθηκε ότι οι αποκεντρωμένες βάσεις δεδομένων, μία κεντρική πρόσβαση (HUB) ή ένα «anonymized data warehouse» θα ήταν μία λύση. Προτάθηκε επίσης η διάθεση δεδομένων του Δημοσίου (πχ ΓΓΠΣ, ΓΕΜΗ, Taxis, Τειρεσίας) σε αδειοδοτημένους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών με χρήση APIs και γενικώς η αύξηση της ψηφιοποίησης του δημοσίου τομέα, η επένδυση σε Κανονιστική Τεχνολογία (Regulatory Technology - RegTech) που θα έδινε τη δυνατότητα ασφαλούς πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα καθώς και επιβεβαίωσης των στοιχείων του τελικού καταναλωτή. Τονίστηκε ότι τα δεδομένα αυτά ανήκουν στους καταναλωτές και θα

πρέπει να έχουν πλήρη πρόσβαση σε αυτά. Προτάθηκε επίσης η δημιουργία Open Data portals τα οποία θα προσφέρουν πρόσβαση σε δεδομένα κατόπιν ανωνυμοποίησης (anonymization) ή ενδεχομένως ψευδωνυμοποίησης (pseudonymization) μέσω χρήσης τεχνολογίας blockchain, ενώ ιδανικά οι βάσεις δεδομένων θα είναι καταναμημένες και βασισμένες σε Blockchain protocols τόσο για την αξιοπιστία των δεδομένων, όσο και για την έξυπνη αξιοποίηση τους (μέσω smart contracts).

192. Προτάθηκε συναφώς ότι ένα πρώτο βήμα είναι η δημιουργία του Κεντρικού Μητρώου Πραγματικών Δικαιούχων, στο οποίο κατά το συμμετέχοντα δεν υπάρχει ακόμα ανοιχτή πρόσβαση, ενώ συναφώς από τον ίδιο παρατηρείται ότι αναμένεται η ολοκλήρωση και παροχή πρόσβαση στην Ενιαία Ψηφιακή Πύλη της Δημόσιας Διοίκησης για την διεκπεραίωση των μέτρων δέουσας επιμέλειας.

193. Προτάθηκε επίσης η δημιουργία φορέων εκπαίδευσης και προστασίας των καταναλωτών, καθώς και κυβερνοασφάλειας και η ανάγκη για κατανοητούς και εκσυγχρονισμένους εποπτικούς κανονισμούς.

194. Ορισμένοι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στο ρυθμιστικό πλαίσιο, είτε δηλαδή στην ανάγκη απλοποίησης του ρυθμιστικού πλαισίου, είτε την ανάγκη αναθεώρησης της PSD2 ή την ανάγκη απλά της εφαρμογής του.

195. Άλλος συμμετέχων πρότεινε την εγγραφή χρηστών στις υπηρεσίες που υποστηρίζουν άμεσες πληρωμές (instant payments) μέσω ψευδωνύμου - alias (αριθμός κινητού/ΑΦΜ) για άμεση μεταφορά κεφαλαίων και άμεση πίστωση μέσω προωθητικών ενεργειών των Π.Υ.Π. σε εταιρικούς και ιδιώτες πελάτες.

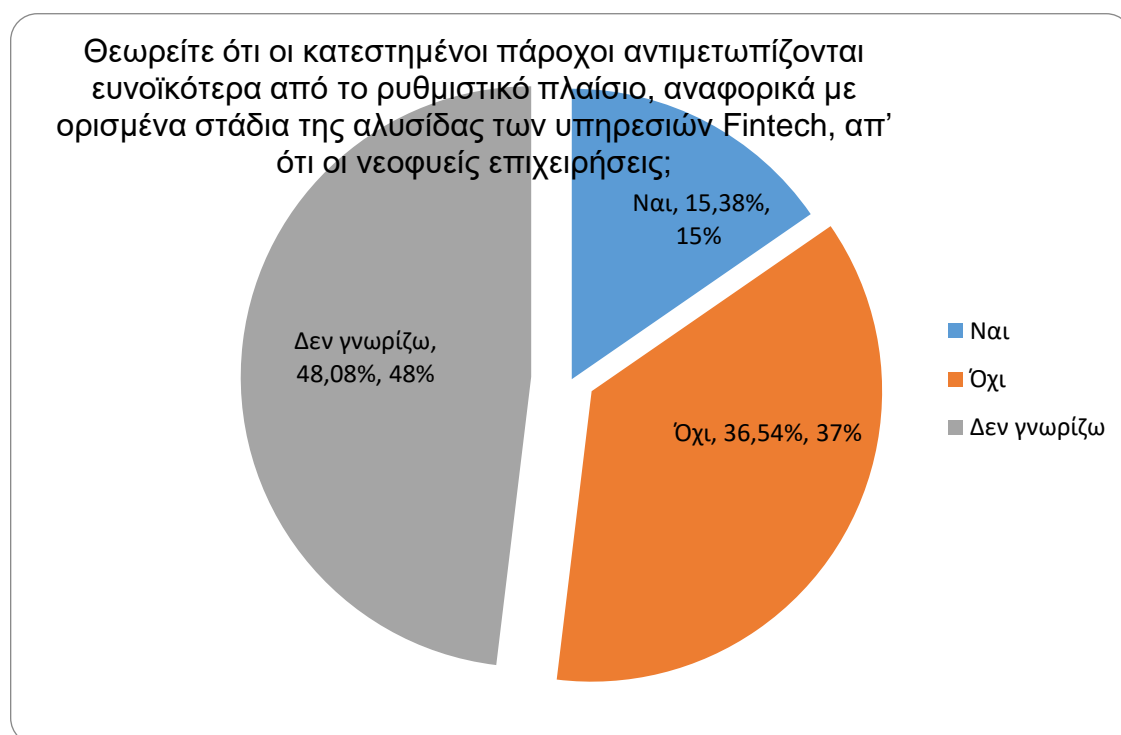
196. Τέλος ένας συμμετέχων απάντησε ότι το υφιστάμενο πλαίσιο της PSD2 και του GDPR εξασφαλίζει επαρκώς την προσβασιμότητα σε δεδομένα.

6.7 Οι επιπτώσεις στην καινοτομία και τον ανταγωνισμό του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου

197. Στο πλαίσιο ανάλυσης της εθνικής αγοράς διερευνήθηκε εάν οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο ευνοεί τη δραστηριοποίηση νέων παικτών στην αγορά των υπηρεσιών FinTech και αν προωθεί την ανάπτυξη της καινοτομίας και των τεχνολογικών υπηρεσιών. Σχετικά οι περισσότεροι συμμετέχοντες οι οποίοι τοποθετήθηκαν απάντησαν θετικά (21 από τους 52, 23 δεν τοποθετήθηκαν και 8 απάντησαν αρνητικά) ωστόσο αναφέρθηκε ότι υπάρχει δυνατότητα βελτίωσης, πχ θα μπορούσε να απλοποιηθεί και να είναι πιο ευέλικτο.

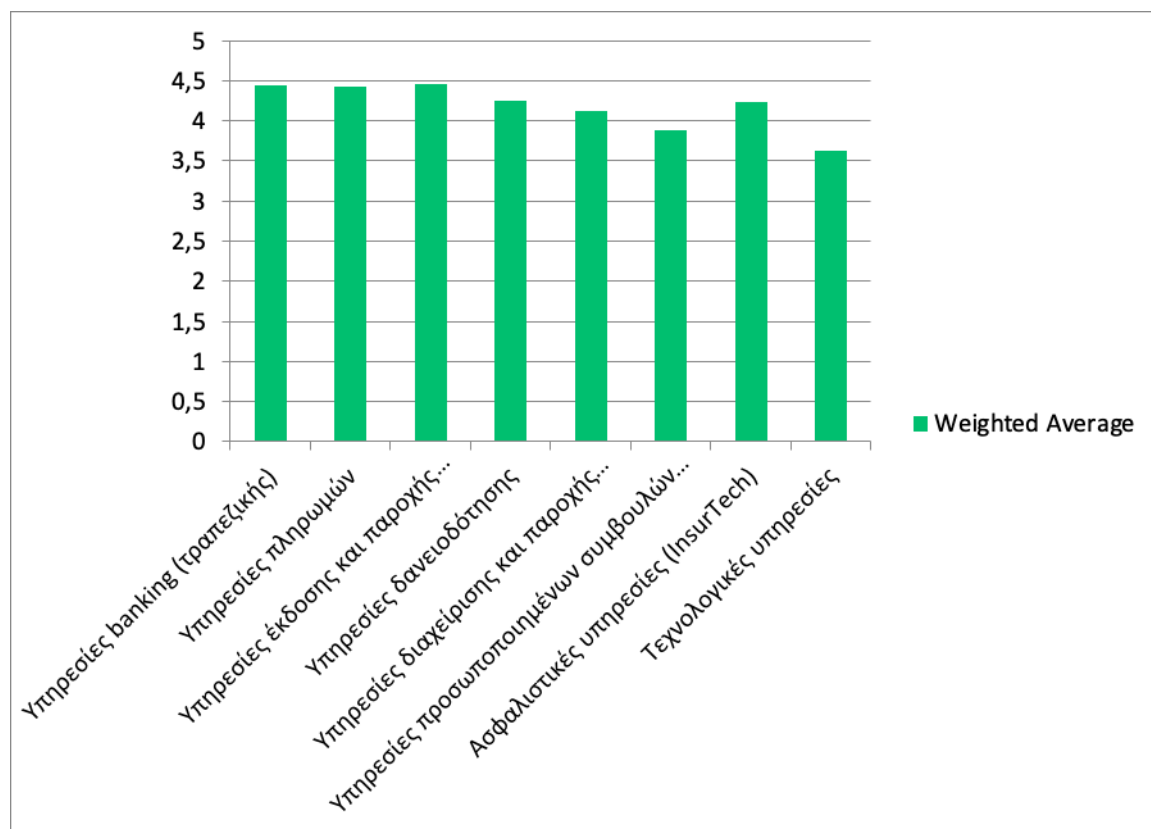
198. Διερευνήθηκε επίσης αν κατά την άποψη των συμμετεχόντων οι κατεστημένοι πάροχοι αντιμετωπίζονται ευνοϊκότερα από το ρυθμιστικό πλαίσιο, απ' ό τι οι νεοφυείς επιχειρήσεις. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες που τοποθετήθηκαν απάντησαν αρνητικά, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα και στο γράφημα κατωτέρω:

Επιλογές	Απαντήσεις
Ναι	8
Όχι	19
Δεν γνωρίζω	25
Αν ναι, ποιες είναι αυτές και σε ποιο στάδιο της αλυσίδας εντοπίζονται;	4

199. Επισημάνθηκε σχετικά από έναν συμμετέχοντα ότι δεν εφαρμόζεται η αρχή της αναλογικότητας με αποτέλεσμα οι νεοφυείς επιχειρήσεις να πρέπει να εφαρμόζουν τις ίδιες διαδικασίες και να υιοθετούν τις ίδιες ακριβώς τεχνολογίες με παραδοσιακά ιδρύματα που έχουν ήδη μηχανισμούς και επενδυτικά κεφάλαια για να ανταποκριθούν (π.χ. digital customer onboarding, migration to cloud, κ.λπ.)

200. Σε ερώτηση σχετικά με τα τυχόν εμπόδια που δημιουργούνται στην ανάπτυξη των υπηρεσιών FinTech εξαιτίας του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου οι συμμετέχοντες επεσήμαναν την ανάγκη εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου, ενιαίας ερμηνείας, επικοινωνίας με αρμόδιους φορείς. Ως προς την ανάγκη ρυθμιστικών/εποπτικών αρχών για τις υπηρεσίες FinTech οιοι συμμετέχοντες τόνισαν τη σημασία και την ανάγκη ενός εποπτικού και ρυθμιστικού πλαισίου των υπηρεσιών FinTech, ενόψει και του γεγονότος ότι οι υπηρεσίες σχετίζονται με προσωπικά και ευαίσθητα δεδομένα των πελατών αλλά και με τη διαχείριση των οικονομικών τους. Τονίστηκε επίσης ότι θα πρέπει όμοιες υπηρεσίες που εγκυμονούν ίδιους κινδύνους να υπόκεινται στην ίδια ρύθμιση και εποπτεία. Το επίπεδο αναγκαιότητας ανά κατηγορία υπηρεσιών με τιμές από το 0-5 (όπου 0 κατώτατο όριο και 5 ανώτατο όριο αναγκαιότητας εφαρμογής ρυθμιστικού πλαισίου) βαθμολογήθηκε ως εξής :

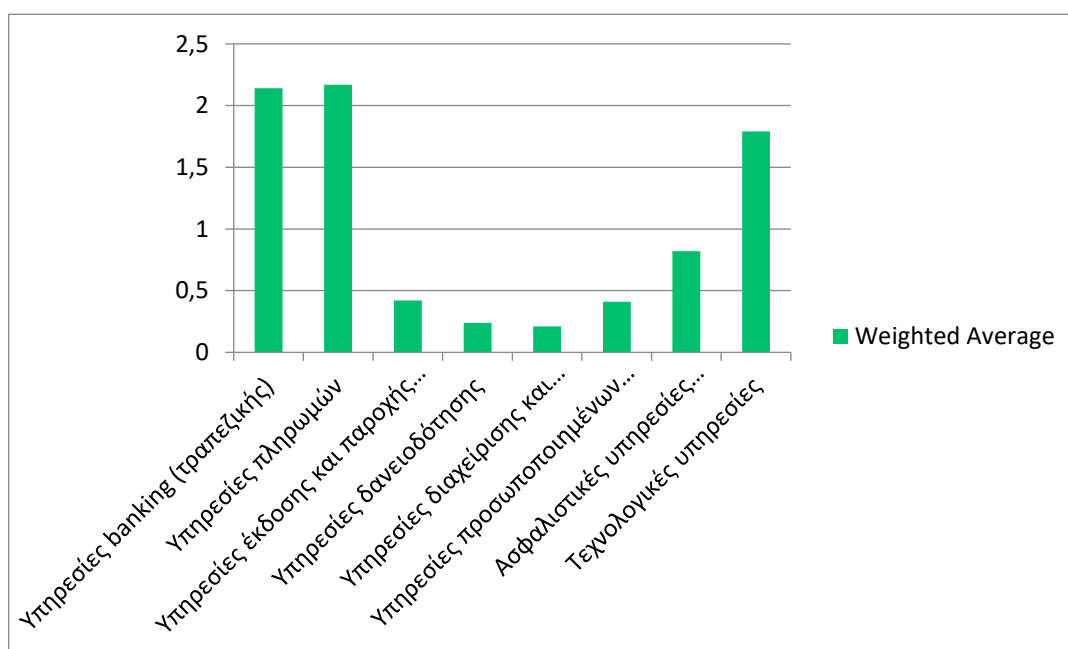

201. Σε ερώτηση σχετικά με υφιστάμενους μηχανισμούς διευκόλυνσης καινοτομίας [π.χ. κόμβος καινοτομίας και προστατευμένο κανονιστικό περιβάλλον (regulatory sandbox) της Τράπεζας της Ελλάδος] για τις υπηρεσίες FinTech και τη σημασία τους για την ανάπτυξη της καινοτομίας, οι συμμετέχοντες διάκινται θετικά, ωστόσο επισημάνθηκε ότι θα πρέπει να είναι συνδεδεμένοι με την πραγματική εφαρμογή των υπηρεσιών. Επισημάνθηκε επίσης ότι οι μηχανισμοί αυτοί δεν έχουν καταφέρει να

αποδείξουν έμπρακτα την αξία τους, τα περισσότερα οφέλη είναι σε επικοινωνιακό επίπεδο, παρά ουσιαστικές βελτιώσεις στη δομή / λειτουργία του οικοσυστήματος.

6.8 Ζήτηση και Προβλήματα Αποδοτικότητας

202. Στην ερώτηση αν οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν παρόχους υπηρεσιών FinTech δραστηριοποιούμενους στην Ελλάδα, καθώς και στη βαθμολόγηση της έντασης χρήσης τους από το 0-5, τα αποτελέσματα των απαντήσεων ήταν τα εξής:

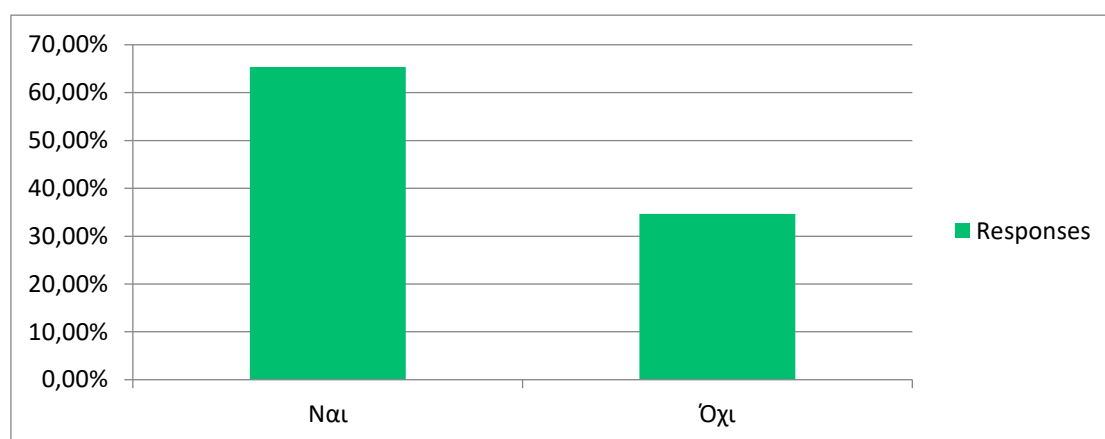

203. Στην 1η θέση βρίσκονται οι Υπηρεσίες Πληρωμών και αμέσως μετά οι Υπηρεσίες Τραπεζικής, με μικρή διαφορά. Στην 3η θέση τοποθετούνται οι Τεχνολογικές Υπηρεσίες και στην 4η με αισθητή διαφορά οι Ασφαλιστικές Υπηρεσίες (InsurTech). Στην 5η-8η θέση βρίσκονται αντίστοιχα με μικρή απόκλιση μεταξύ τους, οι Υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων, οι Υπηρεσίες προσωποποιημένων συμβουλών διαχείρισης οικονομικών στοιχείων (Personal Finance Management), οι Υπηρεσίες δανειοδότησης και τέλος οι Υπηρεσίες διαχείρισης και παροχής συμβουλών επένδυσης περιουσιακών στοιχείων (Wealth and Asset Management).

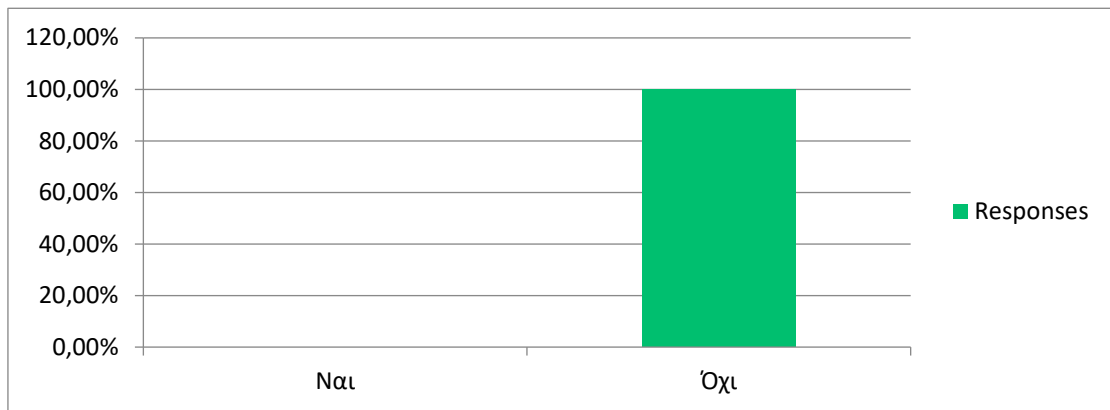
204. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης σχετικά με την ανωτέρω ερώτηση, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν, αν έχουν παρατηρήσει διαφορές κόστους και μείωση τιμών κατά τη χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών, σε σχέση με

εκείνες που προέρχονται από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Καταφατικές ήταν οι 17 απαντήσεις (65,38%) και αρνητικές οι 9 (34,62%).

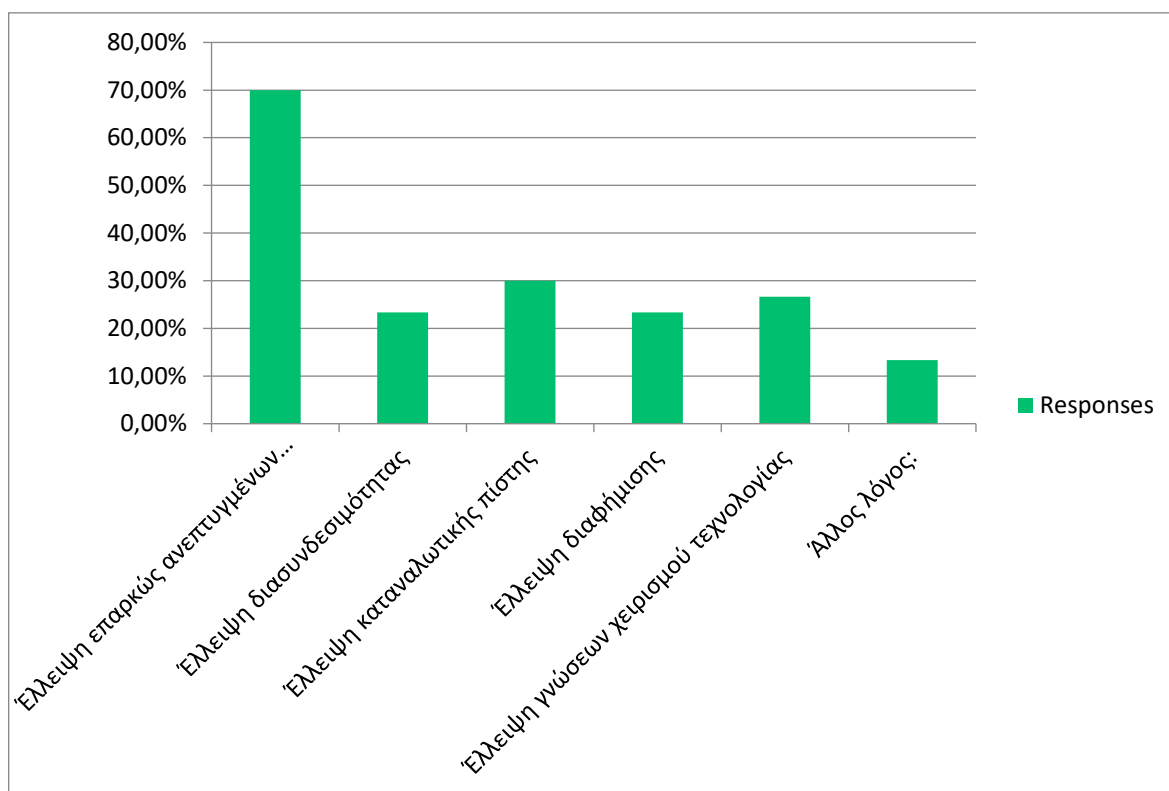
205. Ορισμένοι απάντησαν περαιτέρω, ότι χρησιμοποιούν neo-banks με μικρότερες διασυνοριακές προμήθειες και σε πληρωμές-μεταφορές, τονίστηκε η χαμηλότερη τιμή των ιρλανδικών payment processors σε σχέση με τις ελληνικές λύσεις και συγκεκριμένα αναφέρθηκε η Hellas Direct ως μία αρκετά προσιτή επιλογή ασφάλισης αυτοκινήτου, με το ½ της μέσης τιμής στην αγορά. Αναφέρθηκε, επίσης η εξοικονόμηση του χρόνου απασχόλησης προσωπικού και η πρόσληψη εξειδικευμένων στελεχών. Επίσης, άλλοι ανέφεραν τη διαφορά τιμών neobanks, όπως η Revolut και EMIs, ιδίως στο mark up για το ForEx και στα εμβάσματα. Τέλος, τονίστηκε ότι οι διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων μέσω FinTech (λ.χ. Wise), μπορούν να παρουσιάσουν και μείωση κόστους μέχρι το 1/8.

206. Όσον αφορά την ερώτηση, αν έχουν αντιμετωπίσει διακριτική μεταχείριση ή ακόμη και αποκλεισμό από τη χρήση υπηρεσιών FinTech, το 100% (39) των αποκριθέντων έδωσε αρνητική απάντηση.

207. Όσοι έδωσαν ανωτέρω αρνητική απάντηση κλήθηκαν να αναφέρουν τους δύο κύριους λόγους μη χρησιμοποίησης των σημερινών υπαρχόντων παρόχων και υπηρεσιών στην Ελλάδα, όπου 21 (70%) απάντησε **ότι αυτό οφείλεται στην έλλειψη επαρκώς ανεπτυγμένων υπηρεσιών και δικτύου, 9 (30%) το απέδωσε στην έλλειψη καταναλωτικής πίστης.** 8 συμμετέχοντες (26,67%) απάντησαν πως αυτό οφείλεται στην έλλειψη γνώσεων χειρισμού της τεχνολογίας, καθώς 7 και 7 (23,33%) ανέφεραν την έλλειψη διασυνδεσιμότητας και την έλλειψη διαφήμισης. Τέσσερις (13,33%) το απέδωσαν σε άλλους λόγους, όπως τις περιορισμένες εργασίες του Υποκαταστήματος, στο ότι δεν χρειάζονται για την παροχή των υπηρεσιών τους και στο ότι είναι ξεπερασμένοι σε τεχνολογία και στρατηγική τοποθέτηση.

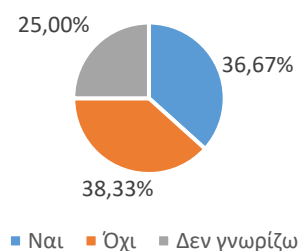
6.9 Θέματα καταναλωτικών κινδύνων στις υπηρεσίες FinTech στην εθνική αγορά

208. Η δραστηριοποίηση παρόχων FinTech κρίθηκε από την (οριακή) πλειοψηφία όσων τοποθετήθηκαν σχετικά ότι δεν μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των καταναλωτικών κινδύνων, όπως π.χ. ενδεικτικά, σε κίνδυνο αφερεγγυότητας, κίνδυνο κατάχρησης των προσωπικών δεδομένων, κίνδυνο διακριτικής μεταχείρισης κ.λπ. Πολλοί συμμετέχοντες, επεσήμαναν την ανάγκη ενός ορθά εφαρμοζόμενου και αυστηρού ρυθμιστικού πλαισίου προκειμένου να αποφευχθούν σχετικοί κίνδυνοι. Επισημάνθηκε ωστόσο ότι υφίστανται κίνδυνοι σε θέματα κυβερνοασφάλειας, όπως όταν για παράδειγμα μία τράπεζα αποφασίζει να αγοράσει μία υπηρεσία που περιλαμβάνει τη διακίνηση προσωπικών δεδομένων, τότε αυτόματα τα προσωπικά δεδομένα είναι τόσο ασφαλή όσο η άμυνα της εταιρείας. Αναλυτικά οι απαντήσεις στον πίνακα και στο γράφημα κατωτέρω:

Επιλογές	Απαντήσεις	
Ναι	36.67%	22
Όχι	38.33%	23

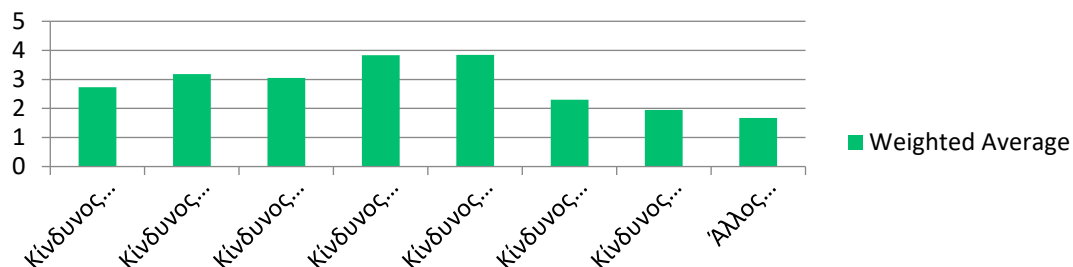
Επιλογές	Απαντήσεις	
Δεν γνωρίζω	25.00%	15
Περαιτέρω σχόλια		15

Θεωρείτε ότι η δραστηριοποίηση παρόχων FinTech μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των καταναλωτικών κινδύνων

209. Οι σοβαρότεροι κίνδυνοι, βαθμολογούμενοι από 0-5 παρουσιάζονται στον πίνακα κατωτέρω.

Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι σοβαρότεροι κίνδυνοι; Βαθμολογήστε από το 0-5 (όπου το 0 αντιστοιχεί σε κατώτατο και το 5 σε ανώτατο).

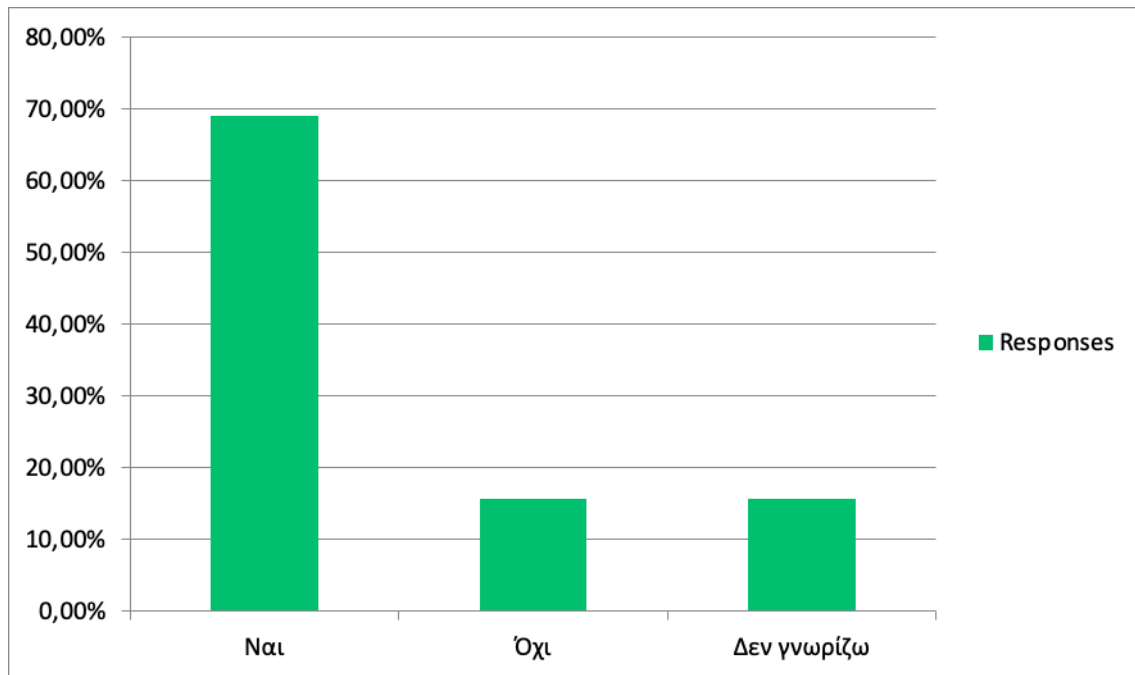
210. Επισημάνθηκε ότι υπάρχει μια έλλειψη ενημέρωσης στα ελληνικά νοικοκυριά σχετικά με τους κανόνες δανειοδότησης και ευρύτερα της χορήγησης πιστώσεων, όπως εμφανίζεται με την αύξηση των δανείων από κάρτες, δάνεια αλλά και στοιχηματισμό

τις προηγούμενες δεκαετίες και συνεπώς οποιοδήποτε άνοιγμα των πιστώσεων πρέπει να γίνει με προσεκτική εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου για την προστασία τους. Επισημάνθηκε επίσης ότι οι σοβαρότεροι κίνδυνοι σχετίζονται με την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, τη χρήση και τον έλεγχο δεδομένων, την προστασία των χρηστών και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

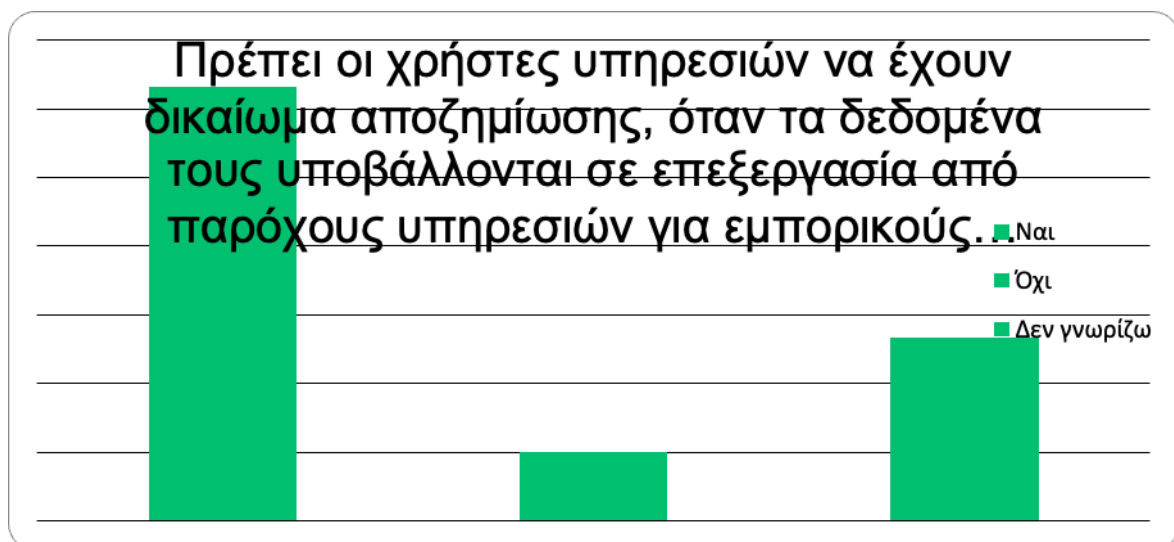
211. Επισημάνθηκε επίσης ότι το χαμηλό επίπεδο χρεώσεων που παρατηρούνται πολλές φορές εγείρει ερωτήματα για το πραγματικό επιχειρηματικό μοντέλο, ενώ όσον αφορά τον κίνδυνο κατάχρησης προσωπικών δεδομένων, από ένα συμμετέχοντα κρίθηκε σπουδαίος, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις επιχειρήσεων με όχι σαφή profit models.

212. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί χρήσιμη τη θέσπιση ενός κώδικα δεοντολογίας για τους παρόχους υπηρεσιών FinTech, ο οποίος όμως θα συνταχθεί με την ενεργό συμμετοχή των παικτών της αγοράς, της Τράπεζας της Ελλάδος και των οργανώσεων προστασίας του καταναλωτή. Παρατηρήθηκε επίσης ότι είναι χρήσιμη η δημιουργία φορέων διαμεσολάβησης μεταξύ των εταιριών και των καταναλωτών. Ωστόσο υποστηρίχθηκε ότι οποιαδήποτε επιπλέον ρύθμιση της Ελληνικής αγοράς (έστω και με τη μορφή κώδικα δεοντολογίας) που δεν προβλέπεται από το Ευρωπαϊκό πλαίσιο, δημιουργεί στρέβλωση και την καθιστά μειονεκτικότερη έναντι άλλων Ευρωπαϊκών χωρών και ότι στην παρούσα φάση όπου πρέπει να γεννηθεί το FinTech στην Ελλάδα και να βοηθήσει την ελληνική οικονομία, χρειάζονται κίνητρα και μέτρα που να ανοίγουν δρόμους και να διευκολύνουν τις υπό δημιουργία FinTech και μέτρα όπως ο κώδικας δεοντολογίας που είναι περιοριστικά πρέπει να περιμένουν²⁴⁷.

²⁴⁷ Όπως προσθέτει συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση, «[τ]ο ρυθμιστικό πλαίσιο θα πρέπει να είναι αντίστοιχο για ομοειδείς εργασίες π.χ. εποπτεία από την Τράπεζα της Ελλάδος. Επίσης, όπως σωστά επισημαίνεται, δε θα πρέπει να υπολειπόμαστε από τον διεθνή ανταγωνισμό.» βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...]

213. Ως προς το εάν οι χρήστες υπηρεσιών πρέπει να έχουν δικαίωμα αποζημίωσης, όταν τα δεδομένα τους υποβάλλονται σε επεξεργασία από παρόχους υπηρεσιών για εμπορικούς σκοπούς που δεν συνδέονται άμεσα με τη σχέση τους, οι περισσότεροι απάντησαν θετικά (63%, 38 απαντήσεις), ορισμένοι αρνητικά (10%, 6 απαντήσεις) και ορισμένοι (27%, 16 απαντήσεις) δεν τοποθετήθηκαν, όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα κατωτέρω:

214. Συμμετέχοντες, οι οποίοι τοποθετήθηκαν αρνητικά, σχολίασαν ότι αυτό θα αποτελεί ένα επιπλέον κόστος το οποίο μπορεί να περιορίσει την καινοτομία, καθώς και ότι αποτελεί μέρος της αλυσίδας αξίας (Value chain) και ότι αρκεί η εφαρμογή του GDPR. Ένας συμμετέχων επεσήμανε ότι η σχέση χρήστη-παρόχου πρέπει να διέπεται από σαφείς συμβατικές δεσμεύσεις (οι οποίες πρέπει να περιλαμβάνουν και

αποζημιώσεις). Πέντε συμμετέχοντες συνέδεσαν την υποχρέωση αποζημίωση με την έλλειψη συναίνεσης για τη χρήση τους ή ευρύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της χρήσης. Ενώ, άλλος συμμετέχων επεσήμανε ότι ιδανικά θα χρειαζόταν ένα οικονομική παροχή (kickback) για την εμπορική εκμετάλευση δεδομένων.

215. Επισημάνθηκε επίσης από άλλον συμμετέχοντα ότι τα δεδομένα μπορούν να προσφέρουν μεγάλη αξία στους παρόχους υπηρεσιών και συνεπώς για να έχουν κίνητρο οι χρήστες να τα διαθέτουν θα πρέπει με κάποιο τρόπο να αποζημιώνονται για την συμμετοχή τους στην αλυσίδα αξίας.

6.10 Προτάσεις αναφορικά με τη θέσπιση νέων ρυθμίσεων βάσει της έρευνας

216. Στην ερώτηση για το αν απαιτείται περαιτέρω δράση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, προκειμένου να καταστεί το κανονιστικό πλαίσιο πιο ανταγωνιστικό, ώστε να μπορεί να προωθήσει την ανάπτυξη στις χρηματοοικονομικές τεχνολογίες, το 53,85% (28) απάντησαν πως δε γνωρίζουν, το 28,85% (15) καταφατικά και το 17,31% (9) αρνητικά.

Επιπλέον, όσον αφορά τους τομείς που θα πρέπει να παρέμβει η Επιτροπή δόθηκαν οι εξής απαντήσεις:

217. Από τους περισσότερους τονίστηκε η ανάγκη επικαιροποίησης του ρυθμιστικού πλαισίου και της εποπτείας-ελέγχου, για τη δημιουργία σαφών κανόνων, που θα δημιουργούν ένα γόνιμο έδαφος για τον ανταγωνισμό και θα μπορούν να επιβληθούν. Συγκεκριμένα παραδείγματα που προτάθηκαν για τις υπηρεσίες πληρωμών περιλαμβάνουν μικρότερες χρεώσεις των Τραπεζών στις διατραπεζικές συναλλαγές για τις FinTechs, μικρότερες χρεώσεις της ΔΙΑΣ στις διατραπεζικές συναλλαγές για τις FinTechs. Από έναν τονίστηκε η ανάγκη παρέμβασης στο BNPL²⁴⁸, στο Credit scoring και στα κρυπτονομίσματα. Τέλος, αναφέρθηκε η θέσπιση ευνοϊκού φορολογικού πλαισίου και η θέσπιση ενιαίου κανονιστικού πλαισίου όσον αφορά τη συνεργασία FinTech επιχειρήσεων και παραδοσιακών χρηματοοικονομικών οργανισμών.

218. Όσον αφορά την ερώτηση για το αν υπάρχουν εμπόδια εγγενή του τραπεζικού τομέα που εμποδίζουν την ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας, οι αρνητικές και οι

²⁴⁸ BNPL ή Buy Now Pay Later είναι συμφωνίες να αγοράσει κανείς αγαθά με πίστωση και να πληρώσει για αυτά αργότερα (με άτοκες δόσεις ή μετά από μί περίοδο κατά την οποία δε πληρώνει καθόλου και δε θα επιβαρύνεται με τόκο).

θετικές απαντήσεις ήταν ίσες σε αριθμό (27,45%, 14 αποκριθέντες), ενώ το 45,10% (23) δεν γνώριζαν.

219. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών προτάθηκαν τα εξής: Άλλοι πρότειναν την δημιουργία νέου ρυθμιστικού πλαισίου ενώ άλλοι τόνισαν την ανάγκη επιβολής του ήδη υπάρχοντος, καθώς τονίστηκε η ανάγκη συνεργασίας ΤτΕ και κράτους, καθώς και η ανάγκη απελευθέρωσης της αγοράς και εστίασης του ενδιαφέροντος των ρυθμιστών στο Open Banking. Υπογραμμίστηκε, επίσης, το συνεπαγόμενο κόστος και το υψηλό ρυθμιστικό πλαίσιο ως εμπόδια για τον τραπεζικό τομέα. Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι το ολιγοπώλιο των 4^{ων} τραπεζών που συνδέεται και με την κατοχή τεχνολογικών μέσων, αποτελεί πρόβλημα που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί.

220. Τέλος, τόνισαν την ανάγκη, εφαρμογής νέων τεχνολογιών και τον εκμοντερνισμό των τραπεζών μεταφέροντας την υποδομή τους στο υπολογιστικό νέφος, ενώ αναφέρθηκαν ως προβλήματα, η εστίαση του ενδιαφέροντος των τραπεζών και η εξάντληση των πόρων στα NPLs, η ύφεση, η αργή και μη ευέλικτη αγορά, τα προγράμματα εθελούσιας εξόδου στελεχών με γνώση και εμπειρία, ενώ αναφέρθηκε και η ανάγκη δημιουργίας από τις Τράπεζες αυτόνομων υπηρεσιών FinTech ή συνεργασία με άλλες FinTech.

221. Στην ερώτηση για το ποια μέτρα θα μπορούσαν να ληφθούν, προκειμένου να βρεθεί το σημείο ισορροπίας ανάμεσα στην ανάπτυξη της καινοτομίας και στην εξασφάλιση της καταναλωτικής πίστης, όσον αφορά στις υπηρεσίες FinTech, το μεγαλύτερο μέρος απάντησε πως δε γνωρίζει. Ωστόσο, τονίστηκε η ανάγκη πρόσβασης σε δεδομένα για τις ρυθμισμένες οντότητες με Open Banking και Τειρεσία, τον εξαναγκασμό των παρόχων αποδοχής πράξεων πληρωμής (acquirers) να δέχονται πληρωμές από 3^{ους} παρόχους, την εφαρμογή τεχνολογιών για τα δεδομένα από τράπεζες, πιστωτές και δανειστές στις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων και την εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής EBA/GL/2020/06 με νέες τεχνολογίες. Αναφέρθηκαν επίσης: η επαλήθευση προσώπων και εγγράφων, η διασταύρωση και διαφάνεια πληροφοριών, η ενημέρωση και προστασία καταναλωτών, η εποπτεία και η διαφήμιση-προβολή, ενώ άλλοι ανέφεραν και την ανάγκη καμπάνιας ενημέρωσης από την EET. Ακόμα, ως μέτρα προτάθηκαν: η παροχή κινήτρων για επενδύσεις και συνεργασία με FinTechs και η επιβολή μικρότερων χρεώσεων σε FinTechs για τραπεζικές συναλλαγές. Τονίστηκε πως η απουσία εμπιστοσύνης στον τομέα μπορεί

να αντιμετωπιστεί με την παροχή αδειών σε περισσότερους PIS/AIS, για την «κατανάλωση» των APIs από περισσότερους παίκτες. Τέλος, προτάθηκε ο καθορισμός σαφούς θεσμικού πλαισίου που θα εξασφαλίζει την ενίσχυση της καταναλωτικής πίστης, η υιοθέτηση κοινών προτύπων που θα χαμηλώσουν τα εμπόδια εισόδου στις υπηρεσίες FinTech, η εξοικείωση των στελεχών των ελεγκτικών μηχανισμών με τις τρέχουσες τεχνολογικές εξελίξεις, σύνδεση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των προγραμμάτων σπουδών με την οικονομία και η ανάπτυξη e-government υπηρεσιών (π.χ. μέσω gov.gr και ΓΕΜΗ).

222. Σχετικά με τα μέτρα προκειμένου διασφαλιστεί η βιωσιμότητα παράλληλα με την προώθηση της ψηφιοποίησης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, αναφέρθηκε η ρύθμιση για τα δεδομένα (χρήση, πρόσβαση, είδος) και την επιβολή κανόνων για την εμπλοκή των επιχειρήσεων καθώς και εκπαίδευση των καταναλωτών. Τονίστηκε η ανάγκη εποπτείας και επιβολής ανταγωνισμού, η παροχή κινήτρων ψηφιακού μετασχηματισμού και η ύπαρξη κοινών κανόνων για επέκταση των επιχειρήσεων και σε άλλες χώρες. Επιπλέον, άλλοι τόνισαν την ανάγκη προγράμματος χρηματοδότησης από το Ταμείο Ανάκαμψης. Διατυπώθηκε, επίσης από περισσότερους η άποψη για την παροχή φορολογικών ελαφρύνσεων σε startup FinTechs καθώς και μέτρα κρατικής ενίσχυσης σε FinTechs. Τέλος, αναφέρθηκε η κυβερνοασφάλεια και η διαλειτουργικότητα των συστημάτων.

223. Όσον αφορά την πιο αποτελεσματική και φιλική προς τον ανταγωνισμό προσέγγιση, σε εθνικό επίπεδο, για την ανάπτυξη τεχνολογικών προτύπων που συμβάλλουν στην διαλειτουργικότητα FinTech, οι μισοί απάντησαν πως δε γνωρίζουν. Πιο δημοφιλής απάντηση ήταν η υιοθέτηση ευρωπαϊκών προτύπων, για την επίτευξη της διαλειτουργικότητας των FinTech (open source κώδικας, Open Banking, APIs), καθώς και επίτευξη συνεργασίας των εμπλεκόμενων (ίσως με δημιουργία εποπτευόμενου σχήματος). Τέλος, από κοινού τονίστηκε και η ανάγκη αποτελεσματικής ρύθμισης.

224. Ως πρόσθετα σχόλια/παρατηρήσεις για την Επιτροπή Ανταγωνισμού, τονίστηκε πως, πέρα από το ερωτηματολόγιο, θα βοηθούσε σημαντικά ένα "στρογγυλό τραπέζι" με εκπροσώπους των ενδιαφερομένων: τράπεζες (ενδεχομένως μέσω της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών - EET), FinTech (σημαντικοί εκπρόσωποι που να έχουν ενδιαφέρον στο θέμα και να μπορούν να συνεισφέρουν), ΕΠΑΝΤ, ΤτΕ, ένας σημαντικός επαγγελματικός φορέας (λ.χ. ΣΕΒ), ένας φορέας του Δημοσίου (λ.χ.

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης). Το αντικείμενο του forum θα είναι η τοποθέτηση όλων των θεμάτων που θα βοηθήσουν την ομαλή ένταξη των FinTech στην αγορά. Αυτό θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ένα μόνιμο σχήμα ώστε να προωθούνται τα σχετικά θέματα. Τέλος, αναφέρθηκε πως η ΕπΑντ και η ΤτΕ αποτελούν τους πλέον ικανούς φορείς για την οριοθέτηση του οικοσυστήματος των FinTech.

7 Οι Υπηρεσίες Πληρωμών

7.1 Νομοθετικό Πλαίσιο

7.1.1 Ίδρυση και λειτουργία πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων

225. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο για την άσκηση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελείται από την Οδηγία 2013/36/ΕΕ (“CRD IV”) σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων²⁴⁹, όπως με την Οδηγία (ΕΕ) 2019/878 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (“CRD V”), όσον αφορά τις εξαιρούμενες οντότητες, τις χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών, τις μεικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών, τις αποδοχές, τα μέτρα και τις εξουσίες εποπτείας και τα μέτρα διατήρησης κεφαλαίου²⁵⁰, καθώς και τον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 (“CRR”) σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων²⁵¹. Σημειώνεται δε ότι ο Κανονισμός (ΕΕ) 575/2013, τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/876 (“CRR 2”)²⁵².

²⁴⁹Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ, ΕΕ L 176 της 27.6.2013, σ. 338 έως 436.

²⁵⁰ ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2019/878 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Μαΐου 2019 για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/36/ΕΕ όσον αφορά τις εξαιρούμενες οντότητες, τις χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών, τις μεικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών, τις αποδοχές, τα μέτρα και τις εξουσίες εποπτείας και τα μέτρα διατήρησης κεφαλαίου, ΕΕ L 150/253 της 07/06/2019 και Ν.. 4021/2011 Ενισχυμένα μέτρα εποπτείας και εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων - Ρύθμιση θεμάτων χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα - Κύρωση της Σύμβασης - Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των τροποποιήσεών της και άλλες διατάξεις. [Ειδικό Τέλος Ακινήτων] (ΦΕΚ Α' 218/03-10-2011)

²⁵¹Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012, ΕΕ L 176 της 27.6.2013, σ. 1 έως 337.

²⁵²Κανονισμός (ΕΕ) 2019/876 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2019, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 όσον αφορά τον δείκτη μόχλευσης, τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, τις απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων, τον πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, τον κίνδυνο αγοράς, τα ανοίγματα έναντι κεντρικών αντισυμβαλλομένων, τα ανοίγματα έναντι οργανισμών συλλογικών επενδύσεων, τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα και τις υποχρεώσεις υποβολής αναφορών και δημοσιοποίησης, καθώς και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012, ΕΕ L 150, 7.6.2019, σ. 1–225.

226. Σε εθνικό επίπεδο, το κύριο νομοθέτημα που διέπει τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι ο Ν. 4261/2014²⁵³, με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2013/36/ΕΕ («CRDIV»), ως ισχύει τροποποιηθείς, έπειτα και από τη θέσπιση του ν. 4799/2021 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2019/878 («CRD5»)²⁵⁴. Ο Ν. 4261/2014 περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις για την πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων. Σημαντικός επίσης είναι ο Ν. 4021/2011 ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2009/110 για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος²⁵⁵.

227. Όσον αφορά δε ειδικά την προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, σημειώνεται ότι ο Κανονισμός (ΕΕ) 575/2013 (CRR) έχει άμεση εφαρμογή σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ χωρίς να απαιτείται ενσωμάτωση των διατάξεών του στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους-μέλους.

228. Περαιτέρω, οι διαδικασίες για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα και την απόκτηση ή την αύξηση ειδικής συμμετοχής, με βάση τον Κανονισμό (ΕΕ) 468/2014, ο οποίος ρυθμίζει και τις λεπτομέρειες της συνεργασίας με τις Εθνικές Αρμόδιες Αρχές, αποτελούν τις λεγόμενες «κοινές διαδικασίες», για τις οποίες την τελική απόφαση λαμβάνει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων των κρατών-μελών που συμμετέχουν στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό.

²⁵³ΦΕΚ Α' 107/5.5.2014, «Πρόσβαση στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ), κατάργηση του Ν. 3601/2007 και άλλες διατάξεις».

²⁵⁴Βλ. σχετ. την πλέον πρόσφατη τροποποίηση δυνάμει του Ν. 4799/2021 (ΦΕΚ Α' 78/18.5.2021), για την Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/878 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Μαΐου 2019 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ, όσον αφορά τις εξαιρούμενες οντότητες, τις χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών, τις μικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών, τις αποδοχές, τα μέτρα και τις εξουσίες εποπτείας και τα μέτρα διατήρησης κεφαλαίου (L 150), ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/879 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Μαΐου 2019 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2014/59/ΕΕ σχετικά με την ικανότητα απορρόφησης των ζημιών και ανακεφαλαιοποίησης των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων και της Οδηγίας 98/26/ΕΚ (L 150), μέσω της τροποποίησης του άρθρου 2 του ν. 4335/2015, και λοιπές επείγουσες διατάξεις.

²⁵⁵ ΟΔΗΓΙΑ 2009/110/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 16ης Σεπτεμβρίου 2009 για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος, την τροποποίηση των οδηγιών 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ και την κατάργηση της οδηγίας 2000/46/ΕΚ L. 267/07 της 10/10/2009 όπως ισχύει.

229. Επισημαίνεται, συναφώς, ότι ως «πιστωτικό ίδρυμα», κατά την έννοια των ως άνω νομικών πράξεων, νοείται κατ' αρχήν η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό²⁵⁶. Ωστόσο, ήδη από τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/2033²⁵⁷, στην έννοια του «πιστωτικού ιδρύματος» περιλαμβάνεται και κάθε επιχείρηση που προβαίνει στην άσκηση οποιασδήποτε από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παράρτημα Ι τμήμα Α σημεία 3) και 6) της Οδηγίας 2014/65/ΕΕ²⁵⁸, αλλά δεν είναι διαπραγματευτής βασικών εμπορευμάτων και δικαιωμάτων εκπομπής, οργανισμός συλλογικών επενδύσεων ή ασφαλιστική επιχείρηση και εμπίπτει στα χρηματικά κατώφλια του άρθρου 4 παρ. 1 σημείο 1) του Κανονισμού (ΕΕ) 575/2013, όπως ισχύει²⁵⁹.

230. Περαιτέρω, ως «χρηματοδοτικό ίδρυμα» νοείται μια επιχείρηση, πλην ιδρύματος ή επιχείρησης επενδύσεων και πλην αμιγώς βιομηχανικής εταιρείας χαρτοφυλακίου, η κύρια δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην απόκτηση

²⁵⁶Βλ. άρθρο 4 του Κανονισμού (ΕΕ) 575/2013.

²⁵⁷Κανονισμός (ΕΕ) 2019/2033 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2019 σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας επιχειρήσεων επενδύσεων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1093/2010, (ΕΕ) αριθ. 575/2013, (ΕΕ) αριθ. 600/2014 και (ΕΕ) αριθ. 806/2014, ΕΕ L 314 της 5.12.2019, σ. 1 έως 63. Ο εν λόγω κανονισμός θεσπίζει ενιαίες απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας που ισχύουν για τις επιχειρήσεις επενδύσεων που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας και εποπτεύονται σύμφωνα με την οδηγία 2014/65/ΕΕ και εποπτεύονται όσον αφορά τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας βάσει της οδηγίας (ΕΕ) 2019/2034.

²⁵⁸Οδηγία 2014/65/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και την τροποποίηση της οδηγίας 2002/92/ΕΚ και της οδηγίας 2011/61/ΕΕ, ΕΕ L 173 της 12.6.2014, σ. 349 έως 496.

²⁵⁹Βλ. άρθρο 4, σημείο 8 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/2033, καθώς και άρθρο 62, 3) του ίδιου κανονισμού. Ειδικότερα, ως πιστωτικό ίδρυμα νοείται πλέον και κάθε επιχείρηση η οποία ασκεί οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παράρτημα Ι τμήμα Α σημεία 3) και 6) της οδηγίας 2014/65/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ήτοι διενέργεια συναλλαγών για ίδιο λογαριασμό και αναδοχή χρηματοπιστωτικών μέσων και/ή τοποθέτηση χρηματοπιστωτικών μέσων με δέσμευση ανάληψης), εφόσον είτε i) η συνολική αξία των ενοποιημένων στοιχείων ενεργητικού της επιχείρησης είναι ίση με 30 δισεκατομμύρια EUR ή τα υπερβαίνει, είτε ii) η συνολική αξία των στοιχείων ενεργητικού της επιχείρησης είναι χαμηλότερη από 30 δισεκατομμύρια EUR και η επιχείρηση αποτελεί μέρος ομίλου στον οποίο η συνολική αξία των ενοποιημένων στοιχείων ενεργητικού όλων των επιχειρήσεων εντός του εν λόγω ομίλου, οι οποίες μεμονωμένα διαθέτουν στοιχεία ενεργητικού συνολικής αξίας κάτω των 30 δισεκατομμυρίων EUR και οι οποίες ασκούν οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παράρτημα Ι τμήμα Α σημεία 3) και 6) της οδηγίας 2014/65/ΕΕ, είναι ίση με ποσό των 30 δισεκατομμυρίων EUR ή το υπερβαίνει, είτε iii) η συνολική αξία των στοιχείων ενεργητικού της επιχείρησης είναι χαμηλότερη από 30 δισεκατομμύρια EUR και η επιχείρηση αποτελεί μέρος ομίλου στον οποίο η συνολική αξία των ενοποιημένων στοιχείων ενεργητικού όλων των επιχειρήσεων εντός του ομίλου, οι οποίες ασκούν οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παράρτημα Ι τμήμα Α σημεία 3) και 6) της οδηγίας 2014/65/ΕΕ είναι ίση με ποσό των 30 δισεκατομμυρίων EUR ή το υπερβαίνει, όταν η αρχή ενοποιημένης εποπτείας σε διαβούλευση με το σώμα εποπτών το αποφασίσει προκειμένου να αντιμετωπίσει δυνητικούς κινδύνους καταστρατήγησης και δυνητικούς κινδύνους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της Ένωσης και υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι διαπραγματευτής βασικών εμπορευμάτων και δικαιωμάτων εκπομπής, οργανισμός συλλογικών επενδύσεων ή ασφαλιστική επιχείρηση.

συμμετοχών ή στην άσκηση μίας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στα σημεία 2 έως 12 και στο σημείο 15 του παραρτήματος I της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ²⁶⁰, περιλαμβανομένων των χρηματοδοτικών εταιρειών συμμετοχών, των μικτών χρηματοοικονομικών εταιρειών συμμετοχών, των επενδυτικών εταιρειών συμμετοχών, των ιδρυμάτων πληρωμών κατά την έννοια της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 (PSD 2)²⁶¹, των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος κατά την έννοια της Οδηγίας (ΕΕ) 2009/110/ΕΚ και των εταιρειών διαχείρισης, αποκλεισμένων των ασφαλιστικών εταιρειών χαρτοφυλακίου και των ασφαλιστικών εταιρειών χαρτοφυλακίου μεικτής δραστηριότητας, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 212 παρ. 1 στοιχείο ζ) της Οδηγίας 2009/138/ΕΚ²⁶². Το θεσμικό πλαίσιο εποπτείας των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, πέραν των διατάξεων του Ν. 4261/2014 που αφορούν και τα χρηματοδοτικά ιδρύματα, αποτελείται και από ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται σε ειδικούς νόμους και πράξεις/αποφάσεις της ΤτΕ, ανά κατηγορία χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.

260 Πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες που παρατίθενται γενικά στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ είναι οι ακόλουθες: «1. Αποδοχή καταθέσεων και άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων, 2. Χορήγηση πιστώσεων, στην οποία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων: η καταναλωτική πίστη, συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα, οι πράξεις αναδόχου εισπράξεως απαιτήσεων (factoring) με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, η χρηματοδότηση εμπορικών συναλλαγών (συμπεριλαμβανομένου του *forfeiting*), 3. Χρηματοδοτική μίσθωση (leasing), 4. Υπηρεσίες πληρωμών, όπως ορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 3 της οδηγίας 2007/64/ΕΚ, 5. Έκδοση και διαχείριση άλλων μέσων πληρωμών (π.χ. ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών) στον βαθμό που η δραστηριότητα αυτή δεν καλύπτεται από το σημείο 4, 6. Εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων, 7. Συναλλαγές για λογαριασμό του ιδίου του ιδρύματος ή της πελατείας του σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) μέσα της χρηματαγοράς (επιταγές, γραμμάτια, ομόλογα καταθέσεων κ.λπ.), β) αγορές συναλλάγματος, γ) χρηματοπιστωτικά συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (financial futures) ή δικαιώματα προαίρεσης (options), δ) μέσα σχετικά με συνάλλαγμα και επιτόκια, ε) κινητές αξίες, 8. Συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών, 9. Παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα και συμβουλών και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων, 10. Μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές, 11. Διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου, 12. Φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών, 13. Εμπορικές πληροφορίες, 14. Εκμίσθωση θυρίδων, 15. Έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος, 16. Επενδυτικές υπηρεσίες.»

²⁶¹Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2015 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/ΕΚ, ΕΕ L 337 της 23.12.2015, σ. 35 έως 127, (PSD 2), η οποία αντικατέστησε την Οδηγία 2007/64/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ, 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ, και την κατάργηση της οδηγίας 97/5/ΕΚ, ΕΕ L 319 της 5.12.2007, σ. 1 έως 36, (PSD 1).

²⁶²Οδηγία 2009/138/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης και αντασφάλισης (Φερεγγυότητα ΙΙ), ΕΕ L 335 της 17.12.2009, σ. 1 έως 155, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

²⁶³Βλ. άρθρο 4, παράγραφος 1, σημείο 26 του Κανονισμού CRR, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 62 του Κανονισμού(ΕΕ) 2019/2033.

231. Τα πιστωτικά ιδρύματα ιδρύονται και λειτουργούν κατόπιν άδειας λειτουργίας από την ΤτΕ, η οποία άλλωστε είναι αρμόδια και για την εποπτεία τους²⁶⁴. Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 8 του Ν. 4261/2014, τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να ιδρύονται και να λειτουργούν μόνο με τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας ή με τη μορφή του αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού ή με τη μορφή της Ευρωπαϊκής Εταιρείας (SE) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2157/2001 (ΕΕ L 294) ή με τη μορφή της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας (SCE) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1435/2003 (ΕΕ L 207). Σημειώνεται, ωστόσο, ότι το σύνολο των συστημικών τραπεζών λειτουργεί υπό τον εταιρικό τύπο της ανωνύμου εταιρείας, όπως και η πλειονότητα των μη συστημικών τραπεζών²⁶⁵.

232. Εξάλλου, το θεσμικό πλαίσιο εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων περιλαμβάνει και το σύνολο των σχετικών κατ' εξουσιοδότηση κανονισμών που αφορούν ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα, καθώς και των εκτελεστικών κανονισμών που αφορούν εκτελεστικά τεχνικά πρότυπα και έχουν εκδοθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και το σύνολο των αποφάσεων/πράξεων που έχουν εκδοθεί από την ΤτΕ βάσει των διατάξεων του Καταστατικού της και αφορούν την άσκηση των εποπτικών αρμοδιοτήτων της (Πράξεις Εκτελεστικής Επιτροπής ή αλλιώς «ΠΕΕ», Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος «ΤτΕ» ή αλλιώς «ΠΔ/ΤΕ», Αποφάσεις της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων ή «ΕΠΑΘ», καθώς και Αποφάσεις της προγενέστερης αυτής Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων). Αρκετά ειδικότερα ζητήματα ρυθμίζονται με τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται από την ΤτΕ.

233. Η ΤτΕ εξουσιοδοτείται, μεταξύ άλλων, να καθορίζει το περιεχόμενο της αίτησης άδειας λειτουργίας, τα συνυποβαλλόμενα προς τούτο αναγκαία δικαιολογητικά και στοιχεία, τις ειδικότερες προϋποθέσεις και τη διαδικασία για τη

²⁶⁴Βλ. σχετ. άρθρο 2, 28 και 55 Α του Καταστατικού της Τραπεζής της Ελλάδος, Ν. 3424/1927 (ως εκυρώθη δια του Ν. 3424/1927 και συνεπληρώθη δια των Ν. 4502, 4731 και 5055), καθώς και τροποποιήσεις του παρόντος στους Ν.2609/98, 2832/2000, 4099/2012, όπως ισχύει. Η ΤτΕ, σύμφωνα με το άρθρο 55Α του Καταστατικού της, ασκεί την εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα, σε συγκεκριμένα χρηματοδοτικά ιδρύματα, στις ασφαλιστικές και ανασφαλιστικές επιχειρήσεις, στους διανομείς ασφαλιστικών προϊόντων καθώς και στα ιδρύματα του χρηματοπιστωτικού τομέα υπό εκκαθάριση.

²⁶⁵ Βλ. σχετ. Ν. 4548/2018 (ΦΕΚ Α' 104/13.06.2018), «Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών», καθώς και Ν. 4706/2020 (ΦΕΚ Α' 136/17.07.2020), «Εταιρική διακυβέρνηση ανωνύμων εταιρειών, σύγχρονη αγορά κεφαλαίου, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, μέτρα προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1131 και άλλες διατάξεις, κωδικοποιημένος με τον 4722/2020»

χορήγηση της άδειας λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων²⁶⁶. Για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας στην Ελλάδα πιστωτικού ιδρύματος, κατά την έννοια του ν. 4261/2014, σύμφωνα με την σχετική ΠΕΕ της ΤτΕ²⁶⁷, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει, μεταξύ άλλων να υποβάλλουν και περιγραφή των πληροφοριακών συστημάτων και του τρόπου της διασύνδεσής τους με πληροφοριακά συστήματα τρίτων, κανονισμούς Πολιτικής Ασφάλειας Πληροφοριακών Συστημάτων, και τις καταγεγραμμένες πολιτικές και εσωτερικές διαδικασίες για τη συμμόρφωση προς τις σχετικές διατάξεις του εθνικού και ευρωπαϊκού εποπτικού πλαισίου και ιδίως του άρθρου 66 του ν. 4261/2014, του ν. 4577/2018²⁶⁸ και της σχετικής κανονιστικής πράξης της ΤτΕ²⁶⁹.

234. Συναφώς, με την υπ' αριθμ. 2577/9.3.2006 ΠΔ/ΤΕ της ΤτΕ (ΦΕΚ Α' 59), ρυθμίζεται το πλαίσιο αρχών λειτουργίας και κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης

²⁶⁶Ειδικότερα, οι όροι και οι προϋποθέσεις για την ίδρυση και λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων εξειδικεύονται με την ΠΕΕ 142/11.6.2018 (όπως τροποποιήθηκε με την ΠΕΕ 178/4/2.10.2020) και με την Απόφαση ΕΤΠΘ 211/1/5.12.2005. Ειδικά για τα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το θεσμικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας τους καθορίζεται από την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 58/18.1.2016. Τέλος, οι όροι και προϋποθέσεις για την χορήγηση έγκρισης ή απαλλαγής από την υποχρέωση έγκρισης σε μητρικές χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών ή μητρικές μικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών τραπεζικών ομίλων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22Α του ν. 4261/2014 εξειδικεύονται στην Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 190/1/16.06.2021 «Όροι και προϋποθέσεις για την χορήγηση έγκρισης ή απαλλαγής από την υποχρέωση έγκρισης σε χρηματοδοτικές εταιρείες συμμετοχών ή μικτές χρηματοοικονομικές εταιρείες συμμετοχών σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22Α του ν. 4261/2014.
²⁶⁷ Βλ. και ΠΕΕ 142/11.6.2018 (όπως τροποποιήθηκε με την ΠΕΕ 178/4/2.10.2020) και ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006

²⁶⁸ Βλ. σχετ. και ΠΕΕ 172/1/29.5.2020 (ΦΕΚ Β' 2098/02.06.2020), με θέμα «Όροι και προϋποθέσεις για την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική ταυτοποίηση φυσικών προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος» η οποία καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εξ αποστάσεως ηλεκτρονική ταυτοποίηση φυσικών προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης με τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, κατά την έννοια των παρ. 2 και 3, αντίστοιχα, του άρθρου 3 του ν. 4577/2018, που εποπτεύονται από την ΤτΕ, σύμφωνα με το στοιχείο α) της παρ. 1 του άρθρου 6 του ως άνω νόμου (υπόχρεα πρόσωπα ή ΥΠ), στο πλαίσιο εφαρμογής των διατάξεων του θεσμικού πλαισίου πρόληψης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ΕΧ) και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΧΤ). Οι εν λόγω όροι και προϋποθέσεις αφορούν στην αξιόπιστη επαλήθευση των υπ' αριθμ. 1-4 στοιχείων πιστοποίησης ταυτότητας του πίνακα της παρ. 5.5.1 της απόφασης ΕΤΠΘ 281/5/17.3.2009, βάσει των εγγράφων ταυτοποίησης που ορίζονται στην εν λόγω παράγραφο. Οι διατάξεις της ως άνω ΠΕΕ εφαρμόζονται επίσης σε περίπτωση εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής ταυτοποίησης πραγματικού δικαιούχου νομικού προσώπου, κατά την έννοια της παρ. 17 του άρθρου 3 του ν. 4577/2018, ή νομίμου εκπροσώπου νομικού προσώπου ή άλλου φυσικού προσώπου του οποίου απαιτείται η εξακρίβωση και επαλήθευση της ταυτότητάς του λόγω της σχέσης του με νομικό πρόσωπο βάσει της παρ. 5.5.2 της απόφασης ΕΤΠΘ 281/5/17.3.2009. Βλ. επίσης, ΠΕΕ 172/2/29.05.2020 «Τροποποίηση της απόφασης της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων 281/5/17.3.2009 «Πρόληψη της χρησιμοποίησης των εποπτευόμενων από την Τράπεζα της Ελλάδος πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας». Συναφής και η ΠΕΕ 177/1/16.9.2020 με θέμα «Τροποποίηση της απόφασης της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης 154/5Α/31.8.2009 «Πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας».

²⁶⁹ Βλ. ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006.

και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και σχετικές αρμοδιότητες των διοικητικών τους οργάνων²⁷⁰. Πρόσφατα το Παράρτημα 2 της τελευταίας καταργήθηκε²⁷¹ με την έναρξη ισχύος της ΠΕΕ 190/2/16.6.2021 της ΤτΕ (ΦΕΚ Β' 2893), μέσω της οποίας υιοθετούνται οι κατευθυντήριες γραμμές της 'ΕΒΑ' σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)²⁷². Η εν λόγω ΠΕΕ καθιερώνει μια σειρά από απαιτήσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα, τις λοιπές κατηγορίες φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. ιδρύματα πληρωμών, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος) και λοιπούς φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (π.χ. εταιρείες παροχής πιστώσεων, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης) σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Ασφάλειας και αποσκοπούν στη διαμόρφωση μιας ενιαίας και συνεκτικής πρακτικής προσέγγισης για τη διευθέτηση τέτοιων ζητημάτων εντός της ενιαίας αγοράς. Σε κάθε περίπτωση, η Διεύθυνση Επιθεώρησης Εποπτευόμενων Εταιρειών της ΤτΕ εξουσιοδοτείται να παρέχει οδηγίες και διευκρινίσεις για την εφαρμογή της εν λόγω ΠΕΕ. Επισημαίνεται ότι ειδικά για τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή πιστωτικού συνεταιρισμού, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας τους καθορίζεται από τον Ν. 1667/1986 και τις ΠΔΤΕ 2258/2.11.1993 και 2471/10.4.2001, όπως ισχύουν.

235. Από την γενική θεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου για τα πιστωτικά ιδρύματα δεν εντοπίζονται ειδικές διατάξεις για την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών με ψηφιακά μέσα. Παρόλο που τούτο καταρχήν δεν αντιστρατεύεται την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας και δεν αποκλείει από μόνο του την παροχή σχετικών υπηρεσιών με ψηφιακά μέσα, χρήζει περαιτέρω αξιολόγησης κατά πόσον οι υφιστάμενες ρυθμίσεις δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες συνθήκες της παροχής καινοτόμων τραπεζικών υπηρεσιών.

²⁷⁰ Βλ. σχετ. και ΠΔ/ΤΕ 147/27.7.2018 (ΦΕΚ Β' 3385/10.08.2018), «Αντικατάσταση του Παραρτήματος 7 της ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006 σχετικά με το πλαίσιο φύλαξης των χρηματοπιστωτικών μέσων και κεφαλαίων που ανήκουν στους πελάτες και τις υποχρεώσεις παρακολούθησης των προϊόντων - Κατάργηση του Παραρτήματος 6 και του Παραρτήματος 8 της ΠΔ/ΤΕ 2577/9.3.2006».

²⁷¹ Σημειώνεται ότι καταργήθηκε και το Παράρτημα 1 της ΠΔΤΕ 2577/2006 με την έναρξη ισχύος της ΠΕΕ 178/5/2.10.2020 «Πλαίσιο εξωτερικής ανάθεσης λειτουργιών».

²⁷² Καταργήθηκε συναφώς και η ΠΕΕ 157/4/02.04.2019 για την υιοθέτηση των κατευθυντηρίων γραμμών της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών σχετικά με τα μέτρα ασφάλειας για τους λειτουργικούς κινδύνους ασφάλειας που σχετίζονται με τις υπηρεσίες πληρωμών.

7.1.2 Οι Υπηρεσίες Πληρωμών

236. Η κύρια νομοθετική πράξη που αφορά στη ρύθμιση των υπηρεσιών πληρωμών είναι η Οδηγία ΕΕ 2015/2366 (“PSD2”), η οποία ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη με το Ν. 4537/2018. Το νομοθετικό πλαίσιο συμπληρώνεται και από άλλα κείμενα, όπως τον Κανονισμό 2015/751 σχετικά με τις διατραπεζικές προμήθειες για πράξεις πληρωμών με κάρτες, καθώς και τον Κανονισμό 2018/389, ο οποίος περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με τα ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα (RTS) για την αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη (SCA) και τα κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας²⁷³.

237. Η υιοθέτηση και εφαρμογή των ανωτέρω ρυθμίσεων αποτελεί τη βάση για την πραγμάτωση του λεγόμενου “open banking”, καθώς διευκολύνουν την εμφάνιση νέων επιχειρησιακών μοντέλων στον τομέα των υπηρεσιών πληρωμών, μέσω της υποχρέωσης διαμοιρασμού των δεδομένων λογαριασμών πληρωμών μεταξύ χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και τρίτων παρόχων υπηρεσιών, ενώ βελτίωσε το επίπεδο της ασφάλειας των συμβάσεων πληρωμών μέσω της εφαρμογής του συστήματος ισχυρής ταυτοποίησης πελάτη (“Strong Customer Authentication - SCA”)²⁷⁴. Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλονται περιορισμοί στις προμήθειες συναλλαγών που πραγματοποιούνται μέσω χρεωστικών και πιστωτικών καρτών και απαγορεύεται η επιβολή πρόσθετων χρεώσεων στους καταναλωτές εκ μέρους των λιανοπωλητών.

238. Σύμφωνα με το άρθρο 4 περ. 3 του Ν. 4537/2018 ως «υπηρεσίες πληρωμών» ορίζονται οι εξής επιχειρηματικές δραστηριότητες: α) υπηρεσίες που επιτρέπουν τις

²⁷³Ο εν λόγω Κανονισμός συμπλήρωσε την Οδηγία PSD 2. Βλ. συναφώς και στην ΠΕΕ 164/2/13.12.2019 «Όροι και προϋποθέσεις για: α) τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των ιδρυμάτων πληρωμών και των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος και την καταχώριση των παρόχων της υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού στην Ελλάδα, β) την απόκτηση, την αύξηση ή τη διάθεση ειδικής συμμετοχής, γ) την ανάληψη θέσης μέλους Διοικητικού Συμβουλίου και άλλων, δ) τον καθορισμό ελάχιστου χρηματικού ποσού ασφάλισης επαγγελματικής ευθύνης ή άλλης συγκρίσιμης εγγύησης, ε) τους κανόνες εποπτείας, στ) την τήρηση μητρώου του άρθρου 14 του ν. 4537/2018». Αποτελεί τη βασική πράξη της ΤτΕ που εξειδικεύει τις διατάξεις του ν. 4537/2018.

²⁷⁴Σύμφωνα με τους ορισμούς του Ν. 4537/2018, ως «ισχυρή ταυτοποίηση πελάτη» νοείται η ταυτοποίηση με βάση τη χρήση δύο ή περισσότερων στοιχείων που αφορούν γνώση (στοιχείο το οποίο μόνο ο χρήστης υπηρεσίας πληρωμών γνωρίζει), κατοχή (στοιχείο το οποίο μόνο ο χρήστης κατέχει) και κάποιο μοναδικό εγγενές χαρακτηριστικό του (στοιχείο το οποίο ο χρήστης είναι), στοιχεία τα οποία είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους, ως προς το ότι η παραβίαση του ενός δεν θέτει σε κίνδυνο την αξιοπιστία των υπολοίπων και η διαδικασία της οποίας είναι σχεδιασμένη κατά τρόπο που να προστατεύεται η εμπιστευτικότητα των δεδομένων ταυτοποίησης. Συναφώς, ως «αποκλειστικό μέσο ταυτοποίησης» ορίζεται ο συνδυασμός γραμμάτων, αριθμών ή συμβόλων που ορίζει στο χρήστη υπηρεσιών πληρωμών ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών και τον οποίο πρέπει να διαβιβάσει ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών για τη βέβαιη ταυτοποίηση άλλου χρήστη υπηρεσιών πληρωμών και/ή του λογαριασμού πληρωμών του τελευταίου για μια πράξη πληρωμής.

τοποθετήσεις μετρητών σε λογαριασμό πληρωμών, καθώς και όλες οι δραστηριότητες που απαιτούνται για την τήρηση λογαριασμού πληρωμών²⁷⁵, β) υπηρεσίες που επιτρέπουν τις αναλήψεις μετρητών από λογαριασμό πληρωμών, καθώς και όλες οι δραστηριότητες που απαιτούνται για την τήρηση λογαριασμού πληρωμών, γ) εκτέλεση πράξεων πληρωμής²⁷⁶, συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς κεφαλαίων σε λογαριασμό πληρωμών που τηρείται στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών του χρήστη ή σε άλλο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών: αα) εκτέλεση εντολών άμεσης χρέωσης, συμπεριλαμβανομένης της εφάπαξ άμεσης χρέωσης, ββ) εκτέλεση πράξεων πληρωμής με κάρτα πληρωμής ή ανάλογο μέσο, γγ) εκτέλεση μεταφορών πίστωσης, συμπεριλαμβανομένων των πάγιων εντολών, δ) εκτέλεση πράξεων πληρωμής στο πλαίσιο των οποίων τα χρηματικά ποσά καλύπτονται από πιστωτικό άνοιγμα για τον χρήστη υπηρεσιών πληρωμών: αα) εκτέλεση εντολών άμεσης χρέωσης, συμπεριλαμβανομένης της εφάπαξ άμεσης χρέωσης, ββ) εκτέλεση πράξεων πληρωμής με κάρτα πληρωμής ή ανάλογο μέσο, γγ) εκτέλεση μεταφορών πίστωσης, συμπεριλαμβανομένων των πάγιων εντολών, ε) έκδοση μέσων πληρωμής και/ή αποδοχή πράξεων πληρωμής, στ) υπηρεσίες εμβασμάτων, ζ) υπηρεσίες εκκίνησης πληρωμής²⁷⁷, η) υπηρεσίες πληροφοριών λογαριασμού²⁷⁸.

239. Στον ίδιο νόμο διακρίνονται οι εξής κατηγορίες παρόχων υπηρεσιών πληρωμών: α) πιστωτικά ιδρύματα όπως ορίζονται στο στοιχείο 1 της παρ. 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού 575/2013, περιλαμβανομένων των υποκαταστημάτων τους, όταν τα υποκαταστήματα αυτά βρίσκονται στην Ελλάδα είτε η έδρα τους βρίσκεται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε σύμφωνα με το άρθρο 36 του ν. 4261/2014, σε

²⁷⁵Ως «λογαριασμός πληρωμών» ορίζεται λογαριασμός που τηρείται στο όνομα ενός ή περισσότερων χρηστών υπηρεσιών πληρωμών και χρησιμοποιείται για την εκτέλεση πράξεων πληρωμής.

²⁷⁶Ως «πράξη πληρωμής» ορίζεται η πράξη, η εκκίνηση της οποίας διενεργείται από τον πληρωτή ή για λογαριασμό του ή από τον δικαιούχο και συνίσταται στη διάθεση, μεταβίβαση ή ανάληψη χρηματικών ποσών, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε υποκείμενη υποχρέωση μεταξύ πληρωτή και δικαιούχου. «εντολή πληρωμής»: οδηγία εκ μέρους του πληρωτή ή του δικαιούχου προς τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών με την οποία του ζητείται να εκτελέσει μια πράξη πληρωμής.

²⁷⁷Ως «υπηρεσία εκκίνησης πληρωμής» ορίζεται η υπηρεσία για την εκκίνηση εντολής πληρωμής ύστερα από αίτημα του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών σε σχέση με λογαριασμό πληρωμών που τηρείται σε άλλο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών, «πάροχος υπηρεσίας εκκίνησης πληρωμής»: ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών που ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες, σύμφωνα με την περίπτωση της υπηρεσίας εκκίνησης πληρωμής.

²⁷⁸Ως «υπηρεσία πληροφοριών λογαριασμού» ορίζεται η σε απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση (online) υπηρεσία για την παροχή συγκεντρωτικών πληροφοριών σχετικά με έναν ή περισσότερους λογαριασμούς πληρωμών που τηρεί ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών είτε σε άλλο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών είτε σε περισσότερους του ενός παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, «πάροχος υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού»: ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών που ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες, σύμφωνα με την περίπτωση της υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού.

τρίτη χώρα, καθώς και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, β) ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, όπως ορίζονται στο στοιχείο 3 του άρθρου 10 του ν. 4021/2011, περιλαμβανομένων σύμφωνα με το άρθρο 18 του εν λόγω νόμου, των υποκαταστημάτων ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος με καταστατική έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία λειτουργούν στην Ελλάδα και μόνο στο βαθμό που οι υπηρεσίες πληρωμών τις οποίες προσφέρουν τα εν λόγω υποκαταστήματα, συνδέονται με την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος, γ) γραφεία ταχυδρομικών επιταγών τα οποία εξουσιοδοτούνται σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών, δ) ιδρύματα πληρωμών όπως ορίζονται στο στοιχείο 4 του άρθρου 4, ε) η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες όταν δεν ενεργούν με την ιδιότητά τους ως νομισματικών ή άλλων δημόσιων αρχών, στ) το Ελληνικό Δημόσιο και τα άλλα κράτη-μέλη ή οι περιφερειακές ή τοπικές αρχές τους, όταν δεν ενεργούν με την ιδιότητά τους ως δημόσιων αρχών. Σημειώνεται ότι ως «ίδρυμα πληρωμών» ορίζεται το νομικό πρόσωπο που έχει λάβει άδεια να παρέχει και να εκτελεί υπηρεσίες πληρωμών σε όλα τα κράτη-μέλη.

240. Κατά τον Ν. 4537/2018, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών υπέχουν μια σειρά από υποχρεώσεις κατά τη δραστηριοποίησή τους στην αγορά. Ένδεικτικά, απαγορεύεται στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών να επιβάλλουν επιπλέον χρεώσεις για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων ενημέρωσης που έχουν ή για τα διορθωτικά και προληπτικά μέτρα που οφείλουν να λαμβάνουν, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στα άρθρα 79 παρ. 1, 80 παρ. 5 και 87 παρ. 4²⁷⁹. Επιπλέον, δε δικαιούνται να θέτουν περιορισμούς στο δικαίωμα του δικαιούχου να προσφέρει στον πληρωτή έκπτωση ή άλλως να τον κατευθύνει προς τη χρήση του συγκεκριμένου μέσου πληρωμών. Αντίστοιχα, ο δικαιούχος δεν δικαιούται να ζητεί ή να επιβάλλει επιβαρύνσεις για τη χρήση οποιουδήποτε μέσου πληρωμών²⁸⁰.

241. Περαιτέρω, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών υποχρεούνται να καταρτίζουν πλαίσιο με κατάλληλα μέτρα μείωσης κινδύνων και μηχανισμούς ελέγχου για τη διαχείριση των λειτουργικών κινδύνων και των κινδύνων ασφαλείας, που σχετίζονται με τις υπηρεσίες πληρωμών τις οποίες παρέχουν. Όπως αναφέρθηκε ήδη ανωτέρω, έχει εκδοθεί η ΠΕΕ 190/2/16.6.2021 της Τράπεζας της Ελλάδος, μέσω της οποίας υιοθετούνται οι κατευθυντήριες γραμμές της 'ΕΒΑ' σχετικά με τη διαχείριση

²⁷⁹Άρθρο 62 παρ. 1 του Ν. 4537/2018.

²⁸⁰Άρθρο 62 παρ. 4 του Ν. 4537/2018.

κινδύνων Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Ασφάλειας. Μέσω της εν λόγω ΠΕΕ καθιερώνονται μια σειρά από απαιτήσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα, τις λοιπές κατηγορίες φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. ιδρύματα πληρωμών, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος) και λοιπούς φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (π.χ. εταιρείες παροχής πιστώσεων, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης) σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Ασφάλειας και αποσκοπούν στη διαμόρφωση μιας ενιαίας και συνεκτικής πρακτικής προσέγγισης για τη διευθέτηση τέτοιων ζητημάτων εντός της ενιαίας αγοράς. Συναφώς, ως μέρος του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων, θεσπίζουν και διατηρούν αποτελεσματικές διαδικασίες διαχείρισης συμβάντων, μεταξύ άλλων για τον εντοπισμό και την ταξινόμηση των μεγάλης σημασίας συμβάντων που άπτονται της λειτουργίας και της ασφάλειας²⁸¹. Σε περίπτωση μεγάλης σημασίας λειτουργικού συμβάντος ή συμβάντος που αφορά την ασφάλεια, το γνωστοποιούν, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, στην ΤτΕ^{282,283}. Τα σχετικά ζητήματα εξειδικεύονται και με την υπ' αριθμ. 157/3/02-04-2019²⁸⁴ ΠΕΕ της ΤτΕ για την αναφορά μειζόνων συμβάντων δυνάμει της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 (PSD2)²⁸⁵.

242. Εξάλλου, ήδη από το 2012 υιοθετήθηκε ο Κανονισμός (ΕΕ) 260/2012 (SEPA)²⁸⁶ σχετικά με την καθιέρωση τεχνικών απαιτήσεων και επιχειρηματικών κανόνων για τις μεταφορές πίστωσης και τις άμεσες χρεώσεις σε ευρώ. Πρωταρχικό μέλημα του εν λόγω Κανονισμού είναι η πραγμάτωση του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε ευρώ («EXΠΕ») μέσω της ανάπτυξης κοινών, ασφαλών, φιλικών και

²⁸¹ Άρθρο 94 του Ν. 4537/2018.

²⁸² Άρθρο 95 του Ν. 4537/2018.

²⁸³ Ως συμβάν νοείται ένα μεμονωμένο συμβάν ή μια σειρά συνδεδεμένων μη προγραμματισμένων από τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών συμβάντων τα οποία έχουν ή ενδέχεται να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην ακεραιότητα, τη διαθεσιμότητα, την εμπιστευτικότητα, τη γνησιότητα ή/και τη συνέχεια των υπηρεσιών που σχετίζονται με πληρωμές. Η Πράξη ρυθμίζει τη διαδικασία με την οποία οι ΠΥΠ γνωστοποιούν στην ΤτΕ τα συμβάντα τα οποία ορίζονται στην Πράξη.

²⁸⁴ Υιοθέτηση των κατευθυντηρίων γραμμών της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών για την αναφορά μειζόνων συμβάντων δυνάμει της Οδηγίας 2015/2366/ΕΕ, (ΦΕΚ Β' 1597/10.05.2019).

²⁸⁵ Σημειώνεται ότι η εν λόγω ΠΕΕ βρίσκεται σε διαδικασία αναθεώρησης βάσει των νέων κατευθυντηρίων γραμμών της ΕΒΑ "Revised Guidelines on major incident reporting under PSD2".

²⁸⁶ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 260/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαρτίου 2012, σχετικά με την καθιέρωση τεχνικών απαιτήσεων και επιχειρηματικών κανόνων για τις μεταφορές πίστωσης και τις άμεσες χρεώσεις σε ευρώ και με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 924/2009, ΕΕ L 94 της 30.3.2012, σ. 22 έως 37, όπως ισχύει έπειτα από την τροποποίησή του με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 248/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 260/2012 όσον αφορά τη μεταβίβαση σε μεταφορές πιστώσεων και άμεσες χρεώσεις σε ολόκληρη την Ένωση, ΕΕ L 84 της 20.3.2014, σ. 1 έως 3.

ανταγωνιστικών υπηρεσιών πληρωμών εντός της Ένωσης και ειδικότερα της καθιέρωσης ανοιχτών, κοινών προτύπων, κανόνων και πρακτικών πληρωμών και μέσω της ενιαίας διεκπεραίωσης πληρωμών. Όπως μνημονεύεται στο Προοίμιο του εν λόγω Κανονισμού, «[ο] ΕΧΠΕ θα πρέπει να ολοκληρωθεί κατά τρόπο ο οποίος να διευκολύνει την πρόσβαση νέων φορέων στην αγορά και την ανάπτυξη νέων προϊόντων και να δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για αυξημένο ανταγωνισμό στις υπηρεσίες πληρωμών και για την απρόσκοπτη ανάπτυξη και ταχεία υλοποίηση καινοτομιών που σχετίζονται με τις πληρωμές εντός της Ένωσης»²⁸⁷. Σημειωτέον ότι στην παράγραφο 2 του άρθρου 4 του εν λόγω Κανονισμού, ορίζεται μεταξύ άλλων, ότι ο φορέας εκμετάλλευσης ή, ελλείψει επίσημου φορέα εκμετάλλευσης, οι συμμετέχοντες σε ένα σύστημα πληρωμών λιανικής εντός της Ένωσης, εξασφαλίζουν ότι το σύστημα πληρωμών τους είναι διαλειτουργικό σε τεχνικό επίπεδο με τα άλλα συστήματα πληρωμών λιανικής εντός της Ένωσης μέσω της χρήσης προτύπων που έχουν αναπτυχθεί από διεθνείς ή ευρωπαϊκούς φορείς τυποποίησης. Ως «σύστημα πληρωμών» νοείται το σύστημα μεταφοράς χρηματικών ποσών, το οποίο διέπεται από επίσημες τυποποιημένες διαδικασίες και κοινούς κανόνες για την επεξεργασία, την εκκαθάριση και/ή το διακανονισμό πράξεων πληρωμής²⁸⁸.

243. Συναφώς, στο πλαίσιο της PSD2 και του Ν. 4537/2018 εξειδικεύθηκαν τα ανωτέρω και πλέον ορίζεται συγκεκριμένα ότι η πρόσβαση στα συστήματα πληρωμών που έχουν οι αδειοδοτημένοι ή οι εγγεγραμμένοι στα μητρώα πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών, οι οποίοι είναι νομικά πρόσωπα, γίνεται με τρόπο αντικειμενικό, αναλογικό και αμερόληπτο και δεν παρεμποδίζει την πρόσβαση, πέραν του αναγκαίου για τη διασφάλιση έναντι συγκεκριμένων κινδύνων, όπως ο κίνδυνος διακανονισμού, ο λειτουργικός κίνδυνος και ο επιχειρηματικός κίνδυνος και για την προστασία της χρηματοοικονομικής και λειτουργικής σταθερότητας του συστήματος πληρωμών. Ειδικότερα, ορίζεται ότι τα συστήματα πληρωμών δεν επιβάλλουν στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, στους χρήστες υπηρεσιών πληρωμών ή σε άλλα συστήματα πληρωμών καμία από τις εξής απαιτήσεις: α) περιοριστικούς κανόνες για την αποτελεσματική συμμετοχή σε άλλα συστήματα πληρωμών, β) κανόνες με τους οποίους θεσπίζονται διακρίσεις μεταξύ των αδειοδοτημένων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών ή μεταξύ των εγγεγραμμένων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών όσον αφορά

²⁸⁷ Βλ. Αιτιολογική σκέψη 1 του Προοιμίου του Κανονισμού (ΕΕ) 260/2012 (SEPA).

²⁸⁸ Άρθρο 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 260/2012 (SEPA) και περ. 4 του άρθρου 4 του Ν. 4537/2018.

τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμμετεχόντων,γ) περιορισμούς σύμφωνα με το νομικό καθεστώς. Η ΤτΕ διασφαλίζει την τήρηση των ανωτέρω, στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων της για την επίβλεψη των συστημάτων πληρωμών²⁸⁹.

244. Τέλος, υποχρεώσεις πρόσβασης επιβάλλονται και στα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία αναλαμβάνουν να παρέχουν στα ιδρύματα πληρωμών πρόσβαση στις υπηρεσίες λογαριασμών πληρωμών που διαθέτουν σε αντικειμενική, αμερόληπτη και αναλογική βάση²⁹⁰. Η πρόσβαση αυτή πρέπει να είναι επαρκώς εκτεταμένη, ώστε τα ιδρύματα πληρωμών να είναι σε θέση να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών με απρόσκοπτο και αποτελεσματικό τρόπο και, σε κάθε περίπτωση, το πιστωτικό ίδρυμα αιτιολογεί επαρκώς στην ΤτΕ κάθε τυχόν απόρριψη της πρόσβασης²⁹¹.

245. Ιδιαίτερη πρακτική σημασία για την πραγμάτωση του open banking παρουσιάζει ο Κανονισμός 2018/389 όσον αφορά ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα για την αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη και τα κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας²⁹². Ειδικότερα, όπως αναφέρεται στο Προοίμιο του εν λόγω Κανονισμού, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και ασφαλής επικοινωνία μεταξύ των σχετικών φορέων στο πλαίσιο των υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού, των υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και της επιβεβαίωσης σχετικά με τη διαθεσιμότητα κεφαλαίων, είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν οι απαιτήσεις των κοινών και ασφαλών ανοικτών προτύπων επικοινωνίας τα οποία πρέπει να πληρούν όλοι οι σχετικοί πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών²⁹³. Συναφώς, κάθε πάροχος υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού που διαθέτει λογαριασμούς πληρωμών προσβάσιμους ηλεκτρονικά θα πρέπει να παρέχει τουλάχιστον μία διεπαφή πρόσβασης που να επιτρέπει την ασφαλή επικοινωνία με τους παρόχους υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού, τους παρόχους υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών που εκδίδουν μέσα πληρωμής με κάρτα²⁹⁴. Προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στους παρόχους υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού, τους παρόχους υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών

²⁸⁹Άρθρο 35 παρ. 6 του Ν. 4537/2018.

²⁹⁰Άρθρο 36 του Ν. 4537/2018.

²⁹¹Ό.π.π.

²⁹² Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) 2018/389 της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 2017, για τη συμπλήρωση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα για την αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη και τα κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας C/2017/7782, Επ. Εφη. L 69, 13.3.2018

²⁹³ Βλ. σημ 19 του προοιμίου του Κανονισμού 2018/389

²⁹⁴ Βλ. σημ.. 20 του προοιμίου του Κανονισμού 2018/389 .

που εκδίδουν μέσα πληρωμής με κάρτα να αναπτύξουν τις δικές τους τεχνικές λύσεις, οι τεχνικές προδιαγραφές της διεπαφής θα πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένες και να διατίθενται στο κοινό. Επιπλέον, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού θα πρέπει να παρέχει λειτουργική δυνατότητα η οποία να επιτρέπει στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών να δοκιμάζουν τις τεχνικές λύσεις ή, εάν η διάθεση στην αγορά λαμβάνει χώρα μετά την ημερομηνία εφαρμογής των παρόντων προτύπων, πριν από την ημερομηνία διάθεσης της διεπαφής στην αγορά. Προκειμένου να διασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα των διαφόρων τεχνολογικών λύσεων επικοινωνίας, η διεπαφή θα πρέπει να χρησιμοποιεί πρότυπα επικοινωνίας που έχουν αναπτυχθεί από διεθνείς ή ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης²⁹⁵. Εξάλλου, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των εν λόγω διεπαφών με τις διατάξεις που περιλαμβάνονται στα παρόντα πρότυπα, να λαμβάνονται μέτρα για τη διασφάλιση της επιχειρησιακής συνέχειας προς όφελος των χρηστών των εν λόγω υπηρεσιών. Είναι ευθύνη των εθνικών αρμόδιων αρχών να διασφαλίζουν τη μη αναστολή ή τη μη παρακώλυση των υπηρεσιών που παρέχουν οι πάροχοι υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού και οι πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών²⁹⁶. Σημειώνεται σχετικά ότι σύμφωνα με το άρθρο 32 παρ. 3 του Κανονισμού, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού που έχουν θέσει σε εφαρμογή ειδική διεπαφή μεριμνούν ώστε η τελευταία να μην παρεμποδίζει την παροχή υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και πληροφοριών λογαριασμού, ενώ με το άρθρο 36 οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών αναλαμβάνουν μια σειρά από υποχρεώσεις σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων και την παροχή πρόσβασης σε πληροφορίες. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, προκειμένου να αντιμετωπιστούν ζητήματα εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού, έχουν εκδοθεί πληθώρα κατευθυντήριων γραμμών και γνωμοδοτήσεων της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών²⁹⁷, οι οποίες έχουν υιοθετηθεί από την ΤτΕ²⁹⁸.

²⁹⁵ Βλ. σημ. 21 του προοιμίου του Κανονισμού 2018/389.

²⁹⁶ Βλ. σημ. 22 του προοιμίου του Κανονισμού 2018/389.

²⁹⁷ Βλ. εκτενέστερα τις δημοσιεύσεις της Ομάδας Εργασίας “EBA working group on APIs under PSD2” στην ιστοσελίδα <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/payment-services-and-electronic-money/eba-working-group-on-apis-under-psd2>.

²⁹⁸ Επί παραδείγματι, βλ. απόφαση υπ’ αριθμ. 158/5/10-05-2019 ΕΕ ΤτΕ σχετικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης της εξαίρεσης από τον μηχανισμό έκτακτης ανάγκης βάσει του άρθρου 33 παράγραφος 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/389. Βλ. και τις αντίστοιχες Κατευθυντήριες Γραμμές EBA/GL/2018/07 της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2018. Σύμφωνα με το άρθρο 33 παρ. 1 του Κανονισμού, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού περιλαμβάνουν, στον σχεδιασμό της ειδικής διεπαφής, στρατηγική και σχέδια για μέτρα έκτακτης ανάγκης για τις περιπτώσεις μη λειτουργίας της διεπαφής σύμφωνα με το άρθρο 32, μη προγραμματισμένης έλλειψης διαθεσιμότητας της διεπαφής και κατάρρευσης των συστημάτων.

246. Καίτοι το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο βρίσκεται σε αρμονία με το ευρωπαϊκό και συναφώς, υιοθετεί την αρχή της ρυθμιστικής ουδετερότητας, η ενσωμάτωση θα μπορούσε σε ορισμένες περιπτώσεις να λάβει περαιτέρω υπόψη τις ιδιαιτερότητες της τεχνολογίας χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

247. Ειδικότερα, σε σχέση με τις απαιτήσεις αδειοδότησης, στο Προοίμιο της PSD2 αναφέρεται ότι *«οι απαιτήσεις για τα ιδρύματα πληρωμών θα πρέπει να βασίζονται στο γεγονός ότι οι δραστηριότητές τους είναι πιο εξειδικευμένες και περιορισμένες, και ενέχουν έτσι μικρότερους κινδύνους που ελέγχονται και παρακολουθούνται ευκολότερα, σε σχέση με τους κινδύνους που περικλείει το ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ειδικότερα, θα πρέπει να απαγορεύεται στα ιδρύματα πληρωμών να δέχονται καταθέσεις από χρήστες, και θα πρέπει να τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τα κεφάλαια που λαμβάνουν από τους χρήστες μόνο για την παροχή υπηρεσιών πληρωμών. Οι απαιτούμενοι κανόνες προληπτικής εποπτείας, συμπεριλαμβανομένου του αρχικού κεφαλαίου, θα πρέπει να είναι ανάλογοι με τους κινδύνους που εγείρει η αντίστοιχη υπηρεσία πληρωμών που παρέχει το ίδρυμα πληρωμών»*²⁹⁹. Συναφώς, στο άρθρο 11 παρ. 4 της Οδηγίας προβλέπεται ότι το πλαίσιο, οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου είναι εκτενείς και ανάλογοι προς τη φύση, την κλίμακα και την πολυπλοκότητα των υπηρεσιών πληρωμών που παρέχει το ίδρυμα πληρωμών. Τέλος, στο άρθρο 32 ορίζεται ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν ή να επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές τους να εξαιρούν φυσικά ή νομικά πρόσωπα που παρέχουν τις υπηρεσίες πληρωμών από μέρος ή/ και το σύνολο της διαδικασίας αδειοδότησης και αντίστοιχα από κάποιες από τις προβλεπόμενες υποχρεώσεις. Ωστόσο, στο εθνικό δίκαιο δεν εντοπίζονται ειδικότερες διατάξεις οι οποίες να αποτυπώνουν τις αρχές που προκύπτουν από τις προαναφερθείσες διατάξεις και δη αυτή της αναλογικότητας κατά τρόπο ώστε να επιτρέπεται μια περισσότερο περιπτώσιολογική προσέγγιση των απαιτήσεων αδειοδότησης.

²⁹⁹ Βλ. Αιτιολογική σκέψη 34 του Προοιμίου της Οδηγίας PSD 2.

7.1.3 Το Ρυθμιστικό Πλαίσιο των Υπηρεσιών Ηλεκτρονικού Χρήματος

248. Η Οδηγία 2009/110/EK (EMD ή ΟΗΧ)³⁰⁰ αποτελεί το κύριο νομοθέτημα για τη ρύθμιση των υπηρεσιών ηλεκτρονικού χρήματος, έχοντας ως κύριο σκοπό την άρση των εμποδίων που παρακωλύουν την είσοδο στην αγορά και τη διευκόλυνση της ανάληψης της άσκησης της δραστηριότητας έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος, και την διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού για όλους τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών³⁰¹. Η εν λόγω Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν. 4021/2011³⁰², ο οποίος σε εναρμόνιση με τις διατάξεις της οδηγίας αυτής θεσπίζει ένα καθεστώς προληπτικού ελέγχου για τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, προς αντιμετώπιση των κινδύνων που προκύπτουν από τη λειτουργία τους.

249. Εκτός από την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος μπορούν να παρέχουν και υπηρεσίες πληρωμών, εκτός αυτών που συνδέονται με τη δραστηριότητα της έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος³⁰³. Κατά το μέρος αυτό, δύνανται κατά περίπτωση να εφαρμόζονται σε αυτά και οι διατάξεις του Ν. 4537/2018. Εξάλλου, στο μέτρο που η έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών πληρωμών, καταλείπεται πεδίο εφαρμογής στις αντίστοιχες διατάξεις και για το λόγο αυτό³⁰⁴. Αντιθέτως, απαγορεύεται στα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος η κατ' επάγγελμα αποδοχή καταθέσεων, χρημάτων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό³⁰⁵, όπως και η απόδοση τόκου ή οποιουδήποτε άλλου οφέλους που έχει σχέση με τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο ο κάτοχος ηλεκτρονικού χρήματος κατέχει ηλεκτρονικό χρήμα³⁰⁶.

250. Όπως αναφέρεται και στο Προοίμιο της ΟΗΧ, οι όροι χορήγησης και διατήρησης της άδειας λειτουργίας ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος θα πρέπει να

³⁰⁰ Οδηγία 2009/110/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος, την τροποποίηση των Οδηγιών 2005/60/EK και 2006/48/EK και την κατάργηση της Οδηγίας 2000/46/EK, ΕΕ L 267 της 10.10.2009, σ. 7 έως 17, όπως ισχύει.

³⁰¹ Βλ. Αιτιολογική Σκέψη 9 του Προοιμίου της Οδηγίας 2009/110/EK.

³⁰² Βλ. άρθρα 9 έως 30 του Ν. 4021/2011, (ΦΕΚ Α' 218/03.10.2011), «Ενισχυμένα μέτρα εποπτείας και εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων – Ρύθμιση θεμάτων χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα – Κύρωση της Σύμβασης – Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των τροποποιήσεών της και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει.

³⁰³ Βλ. άρθρο 16 παρ. 1 του Ν. 4021/2011 και άρθρο 6 της Οδηγίας 2009/110/EK.

³⁰⁴ Βλ. άρθρο 13 παρ. 1 του Ν. 4021/2011 και άρθρο 11 παρ. 1 του Ν. 4537/2018.

³⁰⁵ Άρθρο 16 παρ. 2 του Ν. 4021/2011.

³⁰⁶ Άρθρο 22 του Ν. 4021/2011.

περιλαμβάνουν απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας ανάλογες με τους λειτουργικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι οργανισμοί αυτοί στο πλαίσιο της συναφούς με την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος δραστηριότητάς τους³⁰⁷. Ωστόσο, προκειμένου να διατηρούνται ισότιμοι όροι μεταξύ ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος και πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος προς όφελος των κατόχων ηλεκτρονικού χρήματος, τα λιγότερο δυσκίνητα χαρακτηριστικά του καθεστώτος προληπτικής εποπτείας που εφαρμόζεται στα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος πρέπει να αντισταθμίζονται από διατάξεις πιο αυστηρές από εκείνες που εφαρμόζονται στα πιστωτικά ιδρύματα, ιδίως όσον αφορά τη διασφάλιση των χρηματικών ποσών του κατόχου ηλεκτρονικού χρήματος³⁰⁸.

251. Κατά την έννοια του Ν. 4021/2011 και της Οδηγίας, ως ηλεκτρονικό χρήμα νοείται οποιαδήποτε νομισματική αξία αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό, συμπεριλαμβανομένου μαγνητικού, υπόθεμα, που εμφανίζεται ως απαίτηση έναντι του εκδότη ηλεκτρονικού χρήματος, η οποία έχει εκδοθεί κατόπιν παραλαβής χρηματικού ποσού για το σκοπό της πραγματοποίησης πράξεων πληρωμών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 4 παρ. 5 του ν. 3862/2010 και γίνεται δεκτή από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του εκδότη, ενώ ως «ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος» ορίζεται το νομικό πρόσωπο που έχει λάβει άδεια να εκδίδει ηλεκτρονικό χρήμα.

252. Η ΤτΕ ορίζεται ως αρμόδια αρχή, η οποία είναι υπεύθυνη για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας και την προληπτική εποπτεία των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος³⁰⁹. Η υπ' αριθμ. 164/2/13-12-2019 ΠΕΕ της ΤτΕ³¹⁰ εξειδικεύει τους όρους και προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των ιδρυμάτων πληρωμών και των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος, σε αρμονία και με τις σχετικές Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΑΤ³¹¹. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να εξαιρεί νομικά πρόσωπα από την εφαρμογή του συνόλου ή μέρους των διαδικασιών και των προϋποθέσεων αδειοδότησης και να τους επιτρέπει να

³⁰⁷ Βλ. Αιτιολογική σκέψη 13 του Προοιμίου της Οδηγίας 2009/110/ΕΚ.

³⁰⁸ Βλ. Αιτιολογική σκέψη 14 του Προοιμίου της Οδηγίας 2009/110/ΕΚ.

³⁰⁹ Άρθρο 12 παρ. 1 του Ν. 4021/2011.

³¹⁰ ΦΕΚ Β' 4981/31.12.2019 με θέμα :«Όροι και προϋποθέσεις για: α) τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας των ιδρυμάτων πληρωμών και των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος και την καταχώριση των παρόχων της υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού στην Ελλάδα, β) την απόκτηση, την αύξηση ή τη διάθεση ειδικής συμμετοχής, γ) την ανάληψη θέσης μέλους Διοικητικού Συμβουλίου και άλλων, δ) τον καθορισμό ελάχιστου χρηματικού ποσού ασφάλισης επαγγελματικής ευθύνης ή άλλης συγκρίσιμης εγγύησης, ε) τους κανόνες εποπτείας, στ) την τήρηση μητρώου του άρθρου 14 του ν. 4537/2018».

³¹¹ ΕΒΑ/GL/2017/09 (EBA Guidelines on authorization and registration under PSD 2), της 11.07.2017.

εγγράφονται στο μητρώο ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις: α) όλες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες οδηγούν σε μέσο όρο ηλεκτρονικού χρήματος σε κυκλοφορία που δεν υπερβαίνει το όριο των 5.000.000 ευρώ, και β) κανένα από τα φυσικά πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση ή τη λειτουργία της επιχείρησης δεν έχει καταδικαστεί για αδικήματα σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας ή άλλα οικονομικά εγκλήματα³¹².

253. Η κατοχή άδειας επιτρέπει στα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος να παρέχουν τις σχετικές υπηρεσίες, κατόπιν της απαραίτητης ενημέρωσης, σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ και χώρα εντός ΕΟΧ. Εξάλλου, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος δύνανται να διανέμουν και να εξαργυρώνουν ηλεκτρονικό χρήμα μέσω φυσικών ή νομικών προσώπων τα οποία ασκούν τις δραστηριότητες αυτές εξ ονόματος των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος (αντιπροσώπων), όχι όμως και να εκδίδουν ηλεκτρονικό χρήμα. Εφόσον το ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος επιθυμεί να διανείμει ηλεκτρονικό χρήμα σε άλλο κράτος - μέλος με πρόσληψη φυσικού ή νομικού προσώπου ως αντιπροσώπου, όπως και εφόσον επιθυμεί να παρέχει υπηρεσίες πληρωμών, όπως ορίζεται στην περίπτωση α' της παραγράφου 1 του άρθρου 16, μέσω αντιπροσώπων, εφαρμόζονται αναλόγως οι σχετικές διατάξεις της PSD2, όπως έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία³¹³.

254. Σημειώνεται ότι η ΤτΕ διατηρεί δημόσια μητρώα ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος με έδρα την Ελλάδα και χώρες της ΕΕ κατ' αντιστοιχία με αυτό που διατηρεί για τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών. Περαιτέρω, τα ιδρύματα πληρωμών υπέχουν αντίστοιχες υποχρεώσεις σχετιζόμενες με τις επιβαλλόμενες επιβαρύνσεις, τη συγκατάθεση και ανάκληση συγκατάθεσης και τη διαχείριση των λειτουργικών κινδύνων και κινδύνων ασφαλείας, με εκείνες των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών³¹⁴.

255. Κατ' αντιστοιχία με τις παρατηρήσεις οι οποίες προηγήθηκαν στο πλαίσιο της ανάλυσης για τις υπηρεσίες πληρωμών, επισημαίνεται και εδώ ότι καίτοι το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο βρίσκεται σε αρμονία με το ευρωπαϊκό και συναφώς, υιοθετεί την αρχή της ρυθμιστικής ουδετερότητας, η ενσωμάτωση θα μπορούσε ορισμένες

³¹² Άρθρο 19 παρ. 1 του Ν. 4021/2011.

³¹³ Άρθρο 13 παρ. 4 και 5 του Ν. 4221/2011.

³¹⁴ Βλ. άρθρα 62, 64 και 94 του Ν. 4537/2018.

περιπτώσεις να λάβει περαιτέρω υπόψη τις ιδιαιτερότητες της τεχνολογίας FinTech (βλ. σχετικά και τη διακριτική ευχέρεια που παρέχεται στο ενωσιακό πλαίσιο)³¹⁵.

256. Τέλος, στο πλαίσιο της Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ, η οποία παρατίθεται εκτενέστερα αμέσως παρακάτω, επισημαίνεται ότι ενόψει της ανάγκης διασφάλισης αφενός ισότιμων όρων ανταγωνισμού, χαμηλών φραγμών εισόδου και της προώθησης καινοτομίας, αφετέρου των δικαιωμάτων των χρηστών και της προστασίας του συνολικού οικοσυστήματος από χρηματοοικονομικούς και λειτουργικούς κινδύνους, το ρυθμιστικό πλαίσιο πρέπει να είναι άρτια ισορροπημένο. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται χαρακτηριστικά ότι οι διαφορές μεταξύ των υπηρεσιών που παρέχουν τα ιδρύματα πληρωμών και τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος δεν φαίνεται να δικαιολογούν πλέον την ύπαρξη διαφορετικού συστήματος αδειοδότησης και εποπτείας και θα μπορούσαν, συνεπώς, να ενταχθούν σε ενιαίο πλαίσιο. Λαμβανομένου δε υπόψη ότι τα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής της οδηγίας PSD2 και της ΟΗΧ εξαιρούν ορισμένες υπηρεσίες και ορισμένα μέσα, είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τυχόν εξαιρέσεις που χορηγούνται σε επιχειρήσεις χαμηλού κινδύνου εξακολουθούν να είναι δικαιολογημένες.

7.1.4 Η στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ

257. Παρότι δεν εντάσσεται αυστηρά στο εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο, η σημασία και η προοπτική των μέτρων πολιτικής τα οποία δημοσιεύθηκαν στο πλαίσιο της προαναφερθείσας Στρατηγικής ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την

³¹⁵ Βλ. Ενδεικτικά χαρακτηριστικά τα άρθρα 5 παρ. 1, υπό (ε) « Για να αποκτήσει άδεια λειτουργίας ως ίδρυμα πληρωμών, ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους προέλευσης αίτηση, συνοδευόμενη από τα ακόλουθα στοιχεία:[...] περιγραφή του οργανωτικού πλαισίου διακυβέρνησης και των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένης της διοικητικής και λογιστικής οργάνωσης και της διαχείρισης κινδύνου, η οποία να καταδεικνύει ότι το εν λόγω οργανωτικό πλαίσιο και οι μηχανισμοί είναι αναλογικοί, κατάλληλοι, ορθοί και επαρκείς» , 11 παρ. 4 «Οι αρμόδιες αρχές χορηγούν άδεια λειτουργίας μόνο εάν, ενόψει της ανάγκης να εξασφαλιστεί ορθή και συνετή διαχείριση ενός ιδρύματος πληρωμών, το ίδρυμα πληρωμών διαθέτει άρτιο οργανωτικό πλαίσιο για τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες που αφορούν τις υπηρεσίες πληρωμών, το οποίο περιλαμβάνει σαφή οργανωτική δομή με σαφείς, διαφανείς και συνεπείς γραμμές ευθύνης, αποτελεσματικές διαδικασίες εντοπισμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και αναφοράς των κινδύνων τους οποίους αναλαμβάνει ή ενδέχεται να αναλάβει, καθώς και επαρκείς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένων κατάλληλων διοικητικών και λογιστικών διαδικασιών· το πλαίσιο, οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί είναι εκτενείς και ανάλογοι προς τη φύση, την κλίμακα και την πολυπλοκότητα των υπηρεσιών πληρωμών που παρέχει το ίδρυμα πληρωμών» 23 παρ.1 «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι έλεγχοι που ασκούν οι αρμόδιες αρχές για να διαπιστώνουν τη συνεχή τήρηση του παρόντος τίτλου να είναι αναλογικοί, επαρκείς και προσαρμοσμένοι στους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα ιδρύματα πληρωμών» 30 παρ. 3 , 36 στις οποίες γίνεται ρητή αναφορά στην ανάγκη οι ρυθμίσεις να είναι ανάλογες της φύσης και του είδους των υπηρεσιών και του παρέχοντος τις υπηρεσίες.

ΕΕ³¹⁶, στην οποία εντάσσεται και η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ³¹⁷, καθιστούν απαραίτητη την αναφορά της όταν παρουσιάζεται το νομοθετικό πλαίσιο πληρωμών στην Ε.Ε. Η ανακοίνωση αυτή επικεντρώνεται στους ακόλουθους τέσσερις βασικούς πυλώνες, οι οποίοι είναι στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους:

- 1) λύσεις ολοένα και περισσότερο ψηφιακών και άμεσων πληρωμών πανευρωπαϊκής εμβέλειας,
- 2) καινοτόμες και ανταγωνιστικές αγορές πληρωμών λιανικής,
- 3) αποτελεσματικά και διαλειτουργικά συστήματα πληρωμών λιανικής και άλλες υποδομές υποστήριξης και
- 4) αποτελεσματικές διεθνείς πληρωμές, συμπεριλαμβανομένων των εμβασμάτων

258. Μεταξύ των αναφερόμενων στον δεύτερο πυλώνα επισημαίνεται ότι η ύπαρξη πολλών διαφορετικών προτύπων διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (API), τα οποία είναι καίριας σημασίας για την αποτελεσματική και ασφαλή πρόσβαση σε δεδομένα λογαριασμών πληρωμών, καθώς και η ύπαρξη διαφορετικών επιπέδων λειτουργικών δυνατοτήτων των API, έχει δημιουργήσει προκλήσεις σε τρίτους παρόχους, οι οποίοι έπρεπε να ενσωματώσουν και να προσαρμόσουν τις δραστηριότητές τους στις διάφορες τεχνικές προδιαγραφές και στις διαδρομές των πελατών για την πρόσβαση σε λογαριασμούς πληρωμών. Ενόψει αυτών, η Επιτροπή σχεδιάζει να παρουσιάσει νομοθετική πρόταση για τη θέσπιση νέου πλαισίου «ανοικτής χρηματοδότησης» έως τα μέσα του 2022.

259. Συναφώς, υπογραμμίζεται ο κίνδυνος τα προβλήματα ανταγωνισμού που διαχρονικά παρατηρούνταν στον τομέα των πληρωμών και τα οποία αφορούσαν την πρόσβαση σε δεδομένα και τις ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών, καθώς και τους αυξημένους κινδύνους αποκλεισμού και κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης να αυξηθούν περαιτέρω μέσω της ψηφιοποίησης. Για παράδειγμα, οι νεοεμφανιζόμενες ψηφιακές πλατφόρμες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μπορεί να αποκτήσουν ταχύτατα δεσπόζουσα θέση ή ισχύ στην αγορά, ενώ οι μεγάλοι πάροχοι τεχνολογίας

³¹⁶ Βλ. σχετικά υποσημ. 234.

³¹⁷ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ σχετικά με μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ COM/2020/592 final, διαθέσιμη στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0592>

μπορούν να χρησιμοποιούν τα δεδομένα των πελατών τους και τα πλεονεκτήματα δικτύου για να εισέλθουν στον τομέα των πληρωμών, αξιοποιώντας την ισχύ τους στην αγορά από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή τις υπηρεσίες αναζήτησης. Εκτός του ζητήματος της εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού, η είσοδος μεγάλων παρόχων τεχνολογίας, οι οποίοι δύνανται να μοχλεύσουν την τεράστια πελατειακή τους βάση στα χρηματοοικονομικά και οι οποίοι μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών που ανταγωνίζονται τις αντίστοιχες υπηρεσίες τις οποίες ήδη προσφέρουν ρυθμιζόμενοι πάροχοι, υπογραμμίζει την ανάγκη όλοι να ρυθμίζονται στην ίδια βάση ώστε να εξασφαλίζονται απολύτως ισότιμοι όροι ανταγωνισμού («ίδια επιχείρηση, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες»).

260. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι παρόλο που η PSD 2 επιβάλλει την υποχρέωση αντικειμενικής και χωρίς διακρίσεις πρόσβασης σε συστήματα πληρωμών για τους εγκεκριμένους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, η Οδηγία 98/26/EK σχετικά με το αμετάκλητο του διακανονισμού (ΟΑΔ)³¹⁸ καθιστά δυνατή την πρόσβαση αυτή υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται ορισμένα προβλεπόμενα από τον νόμο κριτήρια. Έτσι, μολονότι η οδηγία PSD 2 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι οι άμεσοι συμμετέχοντες (δηλαδή κυρίως τράπεζες) σε σύστημα πληρωμών που ορίζεται βάσει της ΟΑΔ επιτρέπουν την έμμεση πρόσβαση μη τραπεζικών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών με αντικειμενικό, αναλογικό και αμερόληπτο τρόπο, η έμμεση πρόσβαση μέσω τραπεζών ενδέχεται να μην αποτελεί τη βέλτιστη επιλογή για πολλούς μη τραπεζικούς παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, διότι με τον τρόπο αυτόν εξαρτώνται από τις εν λόγω τράπεζες.

261. Εξάλλου, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, το γεγονός ότι ορισμένες εθνικές κεντρικές τράπεζες έχουν επιτρέψει την άμεση ή έμμεση συμμετοχή ιδρυμάτων πληρωμών και ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος, με την προϋπόθεση της εκπλήρωσης ορισμένων κριτηρίων, είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ζητήματα ισότιμων όρων ανταγωνισμού και να κατακερματιστεί περαιτέρω η αγορά πληρωμών. Τέλος, δεδομένου ότι η έμμεση πρόσβαση αποτελεί τη μοναδική επιλογή στο πλαίσιο συστημάτων όπως το σύστημα άμεσων πληρωμών TARGET, μπορεί να επισύρει επίσης ακούσιες συνέπειες και λειτουργικές προκλήσεις, μεταξύ άλλων και σε σχέση

³¹⁸ Οδηγία 98/26/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 1998 σχετικά με το αμετάκλητο του διακανονισμού στα συστήματα πληρωμών και στα συστήματα πληρωμών και στα συστήματα διακανονισμού αξιογράφων, ΕΕ L 166 της 11.6.1998, σ. 45 έως 50, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

με τη συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η κατάσταση αυτή μπορεί να στρεβλώσει, με τη σειρά της, τους ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών και των μη τραπεζικών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών.

262. Ενόψει των ανωτέρω, μεταξύ των βασικών δράσεων που εξετάζονται είναι το ενδεχόμενο επέκτασης του πεδίου εφαρμογής της ΟΑΔ ώστε να συμπεριλαμβάνονται τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος και τα ιδρύματα πληρωμών, με την προϋπόθεση κατάλληλης εποπτείας και μετριασμού των κινδύνων.

263. Τέλος, ενόψει περιπτώσεων που έχουν εντοπιστεί και από τις οποίες προκύπτει ότι ορισμένοι φορείς εκμετάλλευσης ενδέχεται να περιορίζουν ή να εμποδίζουν την πρόσβαση στις απαραίτητες τεχνικές υποδομές, η Επιτροπή θα εξετάσει αν είναι σκόπιμο να προτείνει νομοθεσία με στόχο τη διασφάλιση δικαιώματος πρόσβασης, υπό δίκαιους, εύλογους και αμερόληπτους όρους, στις τεχνικές υποδομές που κρίνονται απαραίτητες για την υποστήριξη της παροχής υπηρεσιών πληρωμών³¹⁹.

7.2 Θέματα Ανταγωνισμού στις υπηρεσίες πληρωμών που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην Έρευνα Αγοράς

7.2.1 Επιχειρηματικό Μοντέλο και κατηγοριοποίηση παρόχων

264. Όσον αφορά το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας των εταιριών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στις υπηρεσίες πληρωμών, οι συμμετέχοντες θεωρούν πως εάν πρέπει να επιλεγεί ένα μοναδικό επιχειρηματικό μοντέλο, αυτό βασίζεται στην παροχή αμοιβής ανά προσφερόμενη υπηρεσία ή συναλλαγή (26,66%).

265. Παρόλα αυτά, όπως γίνεται σαφές από την πλειοψηφία των απαντήσεων των συμμετεχόντων (40,00%), δεν υφίσταται ένα μοναδικό κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο στις υπηρεσίες πληρωμών, αλλά αντίθετα επικρατεί ένας συνδυασμός αυτών. Ο επικρατέστερος εξ αυτών είναι ο συνδυασμός προσφοράς παροχής υπηρεσιών με

³¹⁹Οι υποδομές αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν ευρύ φάσμα στοιχείων λογισμικού και υλισμικού που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη και την προσφορά καινοτόμων λύσεων πληρωμών, π.χ. τα μη δημόσια στρώματα που είναι ενσωματωμένα σε λειτουργικά συστήματα φορητών συσκευών (συμπεριλαμβανομένων των κεραιών επικοινωνίας κοντινού πεδίου), συσκευές ανάγνωσης βιομετρικών στοιχείων ταυτότητας, όπως σαρωτές δακτυλικών αποτυπωμάτων ή αναγνώρισης προσώπου, καταστήματα εφαρμογών, πυρήνες σημείων πώλησης, κάρτες SIM κ.λπ.

χρέωση συνδρομής και χρέωση ανά παρεχόμενη υπηρεσία ή συναλλαγή. Πολύ σύνηθες είναι και το επιχειρηματικό μοντέλο που βασίζεται στο Freemium, δηλαδή στον συνδυασμό δωρεάν παροχής βασικών υπηρεσιών και παροχής περισσοτέρων, προαιρετικών υπηρεσιών με χρέωση αμοιβής ανά υπηρεσία/συναλλαγή ή με τη χρέωση συνδρομής αντίστοιχα.

266. Όπως επισημαίνεται, οι συνδυασμοί στους οποίους μπορεί να βασιστεί μια επιχείρηση FinTech που παρέχει υπηρεσίες πληρωμών ποικίλλουν και τα επιχειρηματικά μοντέλα εφαρμόζονται ενίοτε στους ίδιους πελάτες συνδυαστικά, ενώ άλλοτε εφαρμόζεται ένα μοντέλο σε κάποια κατηγορία πελατών και άλλα μοντέλα σε άλλες κατηγορίες. Ενδεικτικά αναφέρονται επίσης συνδυασμοί Διεπαφών Προγραμματισμού Εφαρμογών (API) με Freemium υπηρεσίες καθώς και με συνεργασία με τρίτους ή με διαφήμιση.

267. Ένα επιχειρηματικό μοντέλο το οποίο μπορεί να απομονωθεί ως ξεχωριστό στον κλάδο των υπηρεσιών πληρωμών είναι και η παροχή υπηρεσιών βάσει συνδρομής (6,66%).

268. Ακολουθούν επιχειρηματικά μοντέλα που βασίζονται στη χρήση Διεπαφών Προγραμματισμού Εφαρμογών (APIs) (4,44%) και στη συνεργασία με τρίτους (2,22%).

269. Αξίζει να αναφερθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων (13,33%) αναφέρει πως δεν γνωρίζει ή δεν δραστηριοποιείται στον σχετικό κλάδο υπηρεσιών, εκ των οποίων ένας συμμετέχων αναφέρει ότι δεν γνωρίζει, καθώς δεν κατάφερε να δραστηριοποιηθεί στον κλάδο και παρέχει απλά συμβουλευτικές υπηρεσίες.

270. Τέλος, ορισμένοι συμμετέχοντες απάντησαν διαφοροποιημένα (6,66%). Σύμφωνα με ένα συμμετέχοντα, δεν υπάρχει ένα κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο καθώς αυτά μεταλλάσσονται και εξελίσσονται σε διαρκή βάση. Έπειτα, όσον αφορά τις υπηρεσίες παροχής μεταφορών εμβασμάτων καταγράφεται ότι το κυρίαρχο μοντέλο είναι αυτό που ακολουθούν εταιρείες όπως η Revolut με την Currency Cloud και η N26 με την Transferwise. Σε αυτό το μοντέλο το κόστος πληρωμών είναι πολύ χαμηλό και η συναλλαγματική ισοτιμία χαμηλή. Σχετικά με πληρωμές για αγορές αναμένεται μεταστροφή από πληρωμές με τη χρήση κάρτας σε πληρωμές από λογαριασμό σε λογαριασμό (account to account payments), όπως η iDEAL στην Ολλανδία. Επίσης φαίνεται ότι θα υπάρξει μεγάλη άνοδος των πληρωμών μέσω QR codes.

271. Τέλος, ένας συμμετέχων θεωρεί ότι το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας των εταιρειών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στις υπηρεσίες πληρωμών περιλαμβάνει διεκπεραίωση μικροποσών και απλών υπηρεσιών πληρωμών. Συχνά πρόκειται για μία μικρή start-up επιχείρηση που στοχεύει σε συγκεκριμένο κύκλωμα συναλλαγών ή στις ανάγκες ενός συγκεκριμένου πελατολογίου, ή μία εταιρεία τεχνολογίας ή εμπορική εταιρεία, η οποία θέλει να αξιοποιήσει το υπάρχον ευρύ πελατολόγιο της, συνδέοντας πληρωμές με την τεχνολογική και πελατειακή υποδομή που ήδη κατέχει.

Πίνακας 5: Επιχειρηματικό Μοντέλο λειτουργίας εταιριών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στις υπηρεσίες πληρωμών

Αμοιβή ανά υπηρεσία/συναλλαγή	12	26,66%
Συνδρομητικές υπηρεσίες	3	6,66%
Συνεργασία με τρίτα μέρη	1	2,22%
API	2	4,44%
Συνδυασμοί επιχειρηματικών μοντέλων:	18	40,00%
Συνδρομή και χρέωση ανά συναλλαγή/υπηρεσία	6	
Fremium (δωρεάν +αμοιβή ανα υπηρεσία/συνδρομή	5	
API, Fremium, Διαφήμιση	1	
Fremium, συνεργασία με τρίτους, API	1	
Αμοιβή για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία και συνεργασία με τρίτους	1	
Αμοιβή για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία +API	2	
Συνεργασία με τρίτους+ API	1	
Ποσοστό επι του ποσού+πάγιο ανα συναλλαγή	1	
Δεν γνωρίζω/ ασαφής ερώτηση/δεν δραστηριοποιούμαι/δεν καταφερα να δραστηριοποιηθώ	6	13,33%
Άλλο	3	6,66%

272. Στην ερώτηση εάν οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών δύναται να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με τα στάδια της αλυσίδας αξίας στα οποία δραστηριοποιούνται (front-end, back-end, end-to-end πάροχοι, πάροχοι υποδομών), οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν με αυτή την κατηγοριοποίηση. Συγκεκριμένα, καταγράφεται η άποψη ότι ένα τέτοιο κριτήριο θα ήταν αρκετά διαφανές και θα διευκόλυνε την διερεύνηση συνεργασιών μεταξύ των παρόχων, στο πλαίσιο της «Τραπεζικής-ως-Υπηρεσίας» (Banking-as-a-Service). Σε κάθε περίπτωση, σημειώνεται ότι μια τέτοια κατηγοριοποίηση δεν θα έπρεπε να θεωρείται περιοριστική, καθώς, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, δεν υπάρχουν σαφείς διαχωριστικές γραμμές.

273. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε γενικές γραμμές ως εξής:

- Πάροχοι που προσφέρουν "Front-end ή αλλιώς "customer-facing" υπηρεσίες. Αυτές μπορούν να παρέχονται είτε από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών είτε από επιχειρήσεις FinTech. Στη περίπτωση front-end υπηρεσιών που παρέχονται από επιχειρήσεις FinTech αυτό μπορεί γίνεται με δύο τρόπους: α) με την φόρτιση ενός ψηφιακού πορτοφολιού (digital wallet) με έμβασμα από Τράπεζα ή μέσω κάρτας και β) ανεξάρτητα από την διάθεση ενός ψηφιακού πορτοφολιού, με αξιοποίηση των Διεπαφών Προγραμματισμού Εφαρμογών (APIs).
- Πάροχοι που προσφέρουν "Back-end" υπηρεσίες: Στον τομέα αυτό υπάγονται υπηρεσίες που παραπέμπουν στην Τραπεζική-ως-Υπηρεσία (BaaS), με παραδείγματα την διεκπεραίωση πληρωμών SEPA, οι οποίες αξιοποιούνται από τους front-end παρόχους.
- Πάροχοι υπηρεσιών "End-to-end": Οι υπηρεσίες αυτές καταλαμβάνουν την δραστηριοποίηση στο σύνολο της αξιακής αλυσίδας πληρωμών. Οι μεγαλύτερες FinTech παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες, αφενός για να μειώσουν το κόστος τους (λ.χ. υλοποιώντας υπηρεσίες που μέχρι πρότινος ήταν BaaS) και αφετέρου για να έχουν μεγαλύτερο έλεγχο των υποδομών τους. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται άλλωστε και οι παραδοσιακοί πάροχοι χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.
- "Πάροχοι υποδομών": Στους οποίους υπάγονται πάροχοι εξωτερικής ανάθεσης (outsourcers), servicers, και αυτοματοποιημένοι εκκαθαριστές (clearinghouses).

274. Περαιτέρω, καταγράφεται ότι οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών θα μπορούσαν να διαχωριστούν επίσης σε παρόχους που ασχολούνται με το front-end κομμάτι αναφορικά με πωλήσεις, παρόχους που ασχολούνται με την εκκαθάριση και παρόχους που ασχολούνται και με τα δύο.

275. Αντιθέτως, μια μερίδα των συμμετεχόντων σημειώνει, ότι οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών κατηγοριοποιούνται επαρκώς και με σαφήνεια από την Ευρωπαϊκή Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά (PSD2) και από το νόμο 4537/2018, όπου η κατηγοριοποίηση γίνεται με κριτήριο τις επιμέρους υπηρεσίες πληρωμών που παρέχονται και όχι το στάδιο της αλυσίδας πληρωμών στο οποίο δραστηριοποιούνται οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών.

276. Καταγράφεται επίσης ότι οι πάροχοι θα μπορούσαν να διαχωριστούν σε παρόχους που ρυθμίζονται σύμφωνα με τον ν. 4537/2018 που παρέχουν end-to-end υπηρεσίες και σε τεχνολογικούς παρόχους που παρέχουν front-end υπηρεσίες (payment gateway), είναι όμως συνδεδεμένοι με τους ρυθμισμένους παρόχους για όλες τις άλλες λειτουργίες.

277. Κατά μια άλλη άποψη, ορθότερη θα ήταν η κατηγοριοποίηση των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών ανάλογα με το είδος των χρηστών στους οποίους απευθύνονται, δηλαδή είτε σε επιχειρήσεις είτε σε καταναλωτές (B2B, B2C).

278. Υποστηρίζεται τέλος και η άποψη, ότι η δραστηριοποίηση πρέπει να λαμβάνει χώρα σε όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας πληρωμών καθώς πέρα των υπηρεσιών παροχής υποδομών, κανένα μοντέλο δεν φαίνεται βιώσιμο εκτός του end-to-end.

279. **Όσον αφορά τα στάδια στα οποία δραστηριοποιούνται οι συμμετέχοντες**, οι περισσότεροι απάντησαν ότι δραστηριοποιούνται σε όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας πληρωμών, παρέχοντας υπηρεσίες end-to-end. Αρκετοί απάντησαν επίσης ότι παρέχουν κυρίως front-end υπηρεσίες, αναπτύσσοντας και προσφέροντας επι παραδείγματι εφαρμογές πληρωμών σε διαδίκτυο και κινητό (web and mobile applications) και εφαρμογές ηλεκτρονικού πορτοφολιού (wallets). Ελάχιστοι απάντησαν ότι παρέχουν υπηρεσίες back-end υπηρεσίες και υπηρεσίες παροχής υποδομών (infrastructure providers). Καταγράφηκαν, τέλος, δραστηριότητες κατά το στάδιο δρομολόγησης συναλλαγών (switching) μεταξύ παρόχων αποδοχής καρτών (acquirers) και εμπόρων (merchants) καθώς και υπηρεσίες παροχής διαμεσολαβητικών

υπηρεσιών μεταξύ δωρητών και φιλανθρωπικών οργανισμών με τη μορφή marketplace για εύρεση δωρητών.

7.2.1.1 Σχέσεις παρόχων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά στάδια

280. Στην ερώτηση που σχετίζεται με την αναφορά σε πιθανές σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ των παρόχων που δραστηριοποιούνται στα διάφορα στάδια και σε πιθανές επιπτώσεις των σχέσεων αυτών στη διαμόρφωση ισότιμων όρων ανταγωνισμού/στη δημιουργία εμποδίων εισόδου στην αγορά, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων διαφέρουν.

281. Ορισμένοι θεωρούν ότι δεν υφίστανται σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ των παρόχων ή ότι η οποιαδήποτε σχέση μπορεί να προκύψει μόνο όταν μια οντότητα δεν έχει αναπτύξει ακόμα πλήρως τις απαραίτητες υποδομές για να καλύψει στο σύνολό της την αλυσίδα αξίας της παροχής των υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. συστήματα εκκαθάρισης πληρωμών). Ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις, σημειώνεται, ότι διαμορφώνονται δυνατότητες συνεργασιών, καθώς υπάρχουν αρκετοί παίκτες της αγοράς για την κάλυψη των εν λόγω αναγκών.

282. Αντίθετα, αρκετοί συμμετέχοντες θεωρούν, ότι για να πραγματοποιηθεί μια υπηρεσία πληρωμής απαιτείται η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών παρόχων. Έτσι, λ.χ. στην περίπτωση χρέωσης μιας κάρτας απαιτείται η συνεργασία μεταξύ του εκδότη της κάρτας (Τραπεζικό Ίδρυμα ή Ίδρυμα Έκδοσης Ηλ. Χρήματος) των Σχημάτων (Visa, Mastercard κλπ.) των παρόχων υπηρεσιών αποδοχής καρτών (Acquirers) και των παρόχων υπηρεσιών πύλης πληρωμών (payment gateway providers). Σε πολλές περιπτώσεις ένας εκδότης ή ο πάροχος υπηρεσιών πύλης πληρωμών (payment gateway) είναι συγκριτικά πολύ μικρός σε σύγκριση με τους υπόλοιπους συνεργάτες στην αλυσίδα. Αυτό μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο σε περίπτωση ειδικά που παρατηρηθεί συγκέντρωση στους υπόλοιπους ρόλους. Ειδικότερα, αν σε μια αγορά οι 3 από τις 5 ρόλους συγκεντρώνονται σε μια εταιρεία τότε αυτή έχει την ισχύ να ορίζει τους κανόνες της αγοράς.

283. Υπέρ του επιχειρήματος ύπαρξης σχέσεων αλληλεξάρτησης διατυπώνεται επίσης από τον συμμετέχοντα, ότι ο νομοθέτης έχει επιβάλει την αποκαθετοποίηση μεταξύ του σχήματος και του switching (scheme-switch unbundling), ώστε να συμβάλει στην δημιουργία ανταγωνισμού, πρακτική που συναντάται και σε άλλους τομείς δραστηριοποίησης, όπως η Ενέργεια.

284. Αντίθετα, σύμφωνα με μια άποψη οι συνεργασίες μεταξύ των switchers και των παραδοσιακών παρόχων ενδέχεται να προκαλούν περιορισμό δραστηριοτήτων των εναλλακτικών παρόχων. Ειδικότερα, καταγράφεται ότι οι επιχειρήσεις που έχουν αναλάβει το ρόλο του switching, εξαιτίας της στενής συνεργασίας τους με τους παραδοσιακούς παρόχους στις υπηρεσίες αποδοχής καρτών (acquiring), έχουν αποκτήσει ισχυρή θέση τροφοδοτώντας τις συναλλαγές από τα τερματικά (POS) σε αυτούς. Οι switchers, δεδομένου του γεγονότος ότι είναι εγκατεστημένοι στα καταστήματα και τους επαγγελματικούς χώρους των εμπόρων-πελατών τους, έχουν την δυνατότητα να αποτρέπουν τους πελάτες τους από την σύναψη συμφωνιών με άλλους εναλλακτικούς παρόχους υπηρεσιών πληρωμών πέραν των acquirers που είναι παραδοσιακοί πάροχοι. Ως αποτέλεσμα, οι switchers αποτελούν φορείς στρέβλωσης του ανταγωνισμού και της επιθυμίας των εμπόρων να επιλέξουν για συνεργασία νεοφυείς παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, χωρίς μάλιστα η επανεγκατάσταση POS να συνεπάγεται δυσανάλογα μεγάλο κόστος.

285. Περαιτέρω, εκφράζεται επίσης η πιθανότητα τυχόν συμφωνίες αποκλειστικότητας μεταξύ παρόχων υπηρεσιών POS και παραδοσιακών παρόχων να εμποδίζουν την πρόσβαση στην αγορά διαχείρισης POS, επειδή π.χ. ο πάροχος υπηρεσιών POS δε θα μπορεί να δώσει την απαραίτητη πρόσβαση στο Software του POS σε ένα νέο εναλλακτικό πάροχο. Αντίστοιχα σε περιπτώσεις όπου ένας τρίτος πάροχος χρειάζεται συγκεντρωτικά δεδομένα της αγοράς και διατίθεται να τα αγοράσει από ένα πάροχο υπηρεσιών POS, ενδέχεται να εντοπιστούν ζητήματα αποκλεισμού πρόσβασης στα δεδομένα αυτά εκ μέρους των παρόχων υπηρεσιών POS, εξαιτίας της ύπαρξης συμφωνιών αποκλειστικότητας μεταξύ των τελευταίων με τους παραδοσιακούς παρόχους.

286. Αναφέρεται επίσης, ότι τα Ιδρύματα Πληρωμών δεν μπορούν εύκολα να συνάψουν απευθείας σχέσεις με τους εξυπηρετούμενους Οργανισμούς. Αντιθέτως, οι τελευταίοι παραπέμπουν τα Ιδρύματα Πληρωμών σε συνεργασίες είτε μέσω των παραδοσιακών παρόχων είτε μέσω του διατραπεζικού συστήματος ΔΙΑΣ. Παράλληλα, τα Ιδρύματα Πληρωμών βασίζονται σε τεχνολογικούς παρόχους τερματικών αποδοχής καρτών και σε συνεργαζόμενους με αυτούς παραδοσιακούς παρόχους, προκειμένου να μπορέσουν να προσφέρουν υπηρεσίες αποδοχής πληρωμών με κάρτα. Συνεπώς, Τα Ιδρύματα Πληρωμών είναι εξαρτώμενα από συνεργασία με τους παραδοσιακούς παρόχους, με τους οποίους βρίσκονται σε ευθύ ανταγωνισμό τόσο για τις υπηρεσίες

πληρωμών λογαριασμών όσο και για τις υπηρεσίες εμβασμάτων. Για το λόγο αυτό και οι παραδοσιακοί πάροχοι έχουν τη δύναμη να καθορίζουν την τιμή για την πρόσβαση στα συστήματά τους, στους δικαιούχους οργανισμούς, να αποφασίζουν άτυπα να καθυστερούν την παροχή πρόσβασης στα ιδρύματα ή να προτάσσουν ιδρύματα δικών τους συμφερόντων, ακόμα και να μην δέχονται Ιδρύματα Πληρωμών για πελάτες τους στο άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών υπό το πρόσχημα ότι είναι υψηλού ρίσκου. Αξίζει να αναφερθεί ότι για την πραγματοποίηση συναλλαγών οι παραδοσιακοί πάροχοι θέτουν ως προϋπόθεση την τήρηση τραπεζικών λογαριασμών από πλευράς του Ιδρύματος Πληρωμών και προκαταβολικά την ύπαρξη υπολοίπου ίσου με τον όγκο των συναλλαγών. Παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να προσεγγίζουν μεγάλους εμπόρους απευθείας παρέχοντας τους end-to-end λύσεις, τις οποίες τιμολογούν εντελώς διαφορετικά σε σχέση με αυτές που παρέχουν στα Ιδρύματα Πληρωμών.

287. Ειδικότερα, χαρακτηριστικά αναφέρεται από ένα συμμετέχοντα η προσπάθειά του να εντάξει την πληρωμή με τη χρήση κάρτας σε συναλλαγές μεταφοράς χρημάτων στο διαδίκτυο, όπου μόνο ένας εγχώριος παραδοσιακός πάροχος δέχτηκε να του αποστείλει προσφορά, ενώ οι υπόλοιποι πρόταξαν τη δικαιολογία ύπαρξης υψηλού ρίσκου στις υπηρεσίες που προσφέρει.

288. Επισημαίνεται επίσης, ότι η υψηλή χρέωση υπηρεσιών παρόχων συναλλαγών μπορεί να αποτρέψει μικρές επιχειρήσεις από το να εισέλθουν στην αγορά.

289. Ως εμπόδιο αναφέρεται επίσης η μη τήρηση της σύμβασης από τους παραδοσιακούς παρόχους κυρίως στο κομμάτι της έκδοσης κωδικών εμπόρου με σκοπό την απόκτηση πρόσβασης στο νέο πελάτη και την απευθείας συναλλαγή με τους παραδοσιακούς παρόχους χωρίς τη διαμεσολάβηση των switchers.

290. Σύμφωνα με ένα συμμετέχοντα, πρόβλημα δημιουργεί επίσης το γεγονός ότι παραδοσιακοί πάροχοι είναι μέλη της Ένωσης Τραπεζών, στην οποία δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν τα Ιδρύματα Πληρωμών και τα Ιδρύματα Έκδοσης Ηλεκτρονικού Χρήματος, ούτε ως παρατηρητές³²⁰.

³²⁰ Συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση αναφέρει ότι «[π]αρά το κοινό αντικείμενο ενασχόλησης, οι Τράπεζες και τα ιδρύματα πληρωμών/ ηλεκτρονικού χρήματος δεν μπορούν ούτε πρέπει να έχουν υποχρεωτικά κοινή πολιτική σε όλα τα θέματα υπηρεσιών πληρωμών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατά τη διαμόρφωση της PSD2 και των συμπληρωματικών τεχνικών προτύπων (RTS), γίνονταν επίσημα παρεμβάσεις προς την Commission, τόσο από ενώσεις τραπεζών αλλά και από αντίστοιχες ενώσεις εναλλακτικών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών. Οι παρεμβάσεις γίνονταν με πλήρη διαφάνεια και σε πολλές περιπτώσεις είχαν διαφορετικές απόψεις και στόχους. Είναι αποδεκτό και θεμιτό να υπάρχει εκπροσώπηση των εναλλακτικών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, κάτι που μπορεί να γίνει μέσω σχετικού

291. Τέλος, καταγράφεται επίσης ότι πιθανές σχέσεις αλληλεξάρτησης, είτε μετοχικές, είτε βάσει σύναψης διμερών σχέσεων, μπορούν θεωρητικά να επηρεάσουν την διαμόρφωση ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των παρόχων, χωρίς ωστόσο να εντοπίζονται σχετικά παραδείγματα στην ελληνική αγορά.

292. Όσον αφορά **τα πλεονεκτήματα και τους ενδεχόμενους κινδύνους που δύνανται να συνδέονται με την δραστηριοποίηση παρόχων σε περισσότερα/σε όλα τα στάδια αξιακής αλυσίδας πληρωμών**, οι απαντήσεις έχουν ως εξής:

293. Ως βασικότερο πλεονεκτήματα καταγράφεται η δυνατότητα μιας επιχείρησης να λειτουργεί ως one-stop-shop, να παρέχει δηλαδή ένα ολοκληρωμένο πακέτο παροχής υπηρεσιών, το οποίο με την υλοποίηση ολοκληρωμένων ροών πληρωμών, συμβάλλει στην ταχύτητα διεκπεραίωσης συναλλαγών και βελτιώνει την εμπειρία του χρήστη (π.χ ομοιόμορφο user-experience). Με τον τρόπο αυτό, μια επιχείρηση μπορεί να αποκτά πλήρη γνώση και εξειδίκευση και να συνεισφέρει στην διάχυση της τεχνογνωσίας, και στην προώθηση νέων πρακτικών και καινοτόμων ιδεών σε διαφορετικά στάδια της αξιακής αλυσίδας πληρωμών. Καταγράφεται, επίσης, η άποψη, ότι η δραστηριοποίηση σε περισσότερα του ενός στάδια της αξιακής αλυσίδας έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους και την ευχέρεια ελέγχου ολόκληρης της αλυσίδας πληρωμών. Περαιτέρω, αναφέρεται, ότι οι FinTech επιχειρήσεις προσθέτουν αξία στην χρηματοοικονομική αγορά καθώς τείνουν να είναι πιο ευέλικτες, χρησιμοποιούν πιο εξελιγμένη τεχνολογία και δημιουργούν προστιθέμενη αξία σε μη βασικές τραπεζικές υπηρεσίες.

294. Από την άλλη μεριά, πολλοί συμμετέχοντες σημειώνουν ότι μια τέτοια δραστηριοποίηση ελλοχεύει κινδύνους σχετικούς με την συγκέντρωση στην αγορά, τον κίνδυνο διακανονισμού (στην περίπτωση που ο πάροχος δεν μπορέσει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του), την αύξηση τιμών και την δημιουργία υψηλού κόστους για μικρούς παρόχους, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται περιπτώσεις εγκλωβισμού στην αγορά (lock-in effects), τα οποία οδηγούν σε εμπόδια εισόδου στην αγορά. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρονται οι παραδοσιακοί πάροχοι στις σχέσεις τους με εμπόρους, όπου τους παρέχουν τραπεζικό λογαριασμό, POS και υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, ενώ ταυτόχρονα κάνουν οι ίδιοι την επεξεργασία των συναλλαγών. Στην περίπτωση αυτή μπορούν να επιδοτούν την παροχή POS,

σλλογικού οργάνου που θα συμμετέχει ισότιμα με την ΕΕΤ σε διαβουλεύσεις για θέματα πληρωμών (π.χ. με το Δημόσιο).» βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

προσωρινά ή μόνιμα, σε βάρος τρίτων παικτών που δεν μπορούν να παρέχουν αντίστοιχο πακέτο υπηρεσιών. Κατά τον ίδιο τρόπο, καταγράφεται, ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι μπορούν να χρεώνουν ανταγωνιστικές προμήθειες όταν οι συναλλαγές γίνονται με μέσα πληρωμών δικής τους έκδοσης.

295. Καταγράφεται επίσης ότι σε κάθε περίπτωση ελλοχεύει ο κίνδυνος αστοχίας επιτυχούς σύνδεσης με τους Παρόχους Υπηρεσιών Πληροφοριών Λογαριασμού (AISPs) και Παρόχων Υπηρεσιών Εκκίνησης Πληρωμών (PISPs), ώστε να μην καθίσταται δυνατή η παροχή της υπηρεσίας.

296. Κατά μια άλλη εκδοχή, ως ενδεχόμενος κίνδυνος σημειώνεται η πιθανή δραστηριοποίηση παρόχων σε ορισμένα στάδια της αξιακής αλυσίδας πληρωμών, τα οποία δεν υπάγονται σε επαρκές ρυθμιστικό πλαίσιο και προληπτική εποπτεία.

297. Παρόλα αυτά, διατυπώνεται η άποψη, ότι η επιλογή δραστηριοποίησης στο σύνολο των σταδίων της αλυσίδας αξίας εκ μέρους κυρίως παραδοσιακών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών είναι μάλλον δικαιολογημένη, από την άποψη ότι η συνεργασία με επιχειρήσεις FinTech συνεπάγεται μεγάλο κόστος εξαιτίας των αυστηρών ελέγχων που οφείλουν να εφαρμόζουν οι παραδοσιακοί πάροχοι. Οι αυστηροί αυτοί έλεγχοι με τη μορφή due diligence είναι απαραίτητοι και διενεργούνται αντίστοιχα στις σχέσεις των παραδοσιακών παρόχων μεταξύ τους για την επίτευξη μιας συνεργασίας, καθώς μεταφέρεται ευθύνη από το ένα μέρος στο άλλο ή καθώς μπορεί να υπάρξει ζήτημα κινδύνου φήμης σε περίπτωση που ο συνεργαζόμενος παραδοσιακός πάροχος εμπλακεί σε κάποιο περιστατικό³²¹. Οι νέες εταιρείες FinTech που πολλές φορές δίνουν χρήσιμες λύσεις συμμετέχοντας στην αλυσίδα (πχ προσελκύουν / διευκολύνουν εμπόρους)

³²¹ Σημειώνεται ότι η έκθεση της Επιτροπής Ανταγωνισμού του Καναδά (Competition Bureau Canada, MARKET STUDY “TECHNOLOGY-LED INNOVATION IN THE CANADIAN FINANCIAL SERVICES SECTOR”, December 2017, σελ 31.. <https://www.competitionbureau.gc.ca/eic/site/cb-bc.nsf/eng/04322.html>), η οποία αναλύεται κατωτέρω) εντοπίζει συναφείς λόγους άρνησης παροχής υπηρεσιών λογαριασμού σε Τρίτους Παρόχους Υπηρεσιών Πληρωμών. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι τα παραδοσιακά τραπεζικά ιδρύματα υπόκεινται σε αυστηρές ρυθμιστικές υποχρεώσεις σχετικά με τα έσοδα από εγκλήματα (ξέπλυμα χρήματος) και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (AML) και τη χρηματοδότηση της αντιτρομοκρατικής δραστηριότητας (CTF). Ως εκ τούτου, επιλέγουν να μειώσουν τον κίνδυνο μη συμμόρφωσής τους αρνούμενες την παροχή σε παρόχους υπηρεσιών πληρωμών παρά το γεγονός ότι και αυτοί υπόκεινται στις ίδιες διατάξεις. Μπορεί να υπάρχουν νόμιμοι λόγοι για να αρνηθεί ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να παρέχει υπηρεσίες λογαριασμού σε μια επιχείρηση. Μπορεί όμως τα κίνητρα άρνησης να συναρτώνται με τη χρησιμοποίηση της στρατηγικής τους θέσης ώστε να αρνηθούν την παροχή υπηρεσιών για ανταγωνιστικούς λόγους. Συναφώς, η έκθεση της Επιτροπής ανταγωνισμού του Καναδά υπογραμμίζει την νομική αβεβαιότητα που συνεπάγονται οι απορριπτικές αποφάσεις λόγω της έλλειψη διαφάνειας ως προς την αιτιολογία και της μη πρόβλεψης δυνατότητας προσβολής των απορριπτικών αποφάσεων.

αναγκαστικά εμπíπτουν κι αυτές στην ανάγκη ελέγχου, αλλά δεν είναι βέβαιο ότι έχουν τις δομές και τις διαδικασίες που απαιτούνται για μια σχολαστική διαδικασία due diligence. Συνεπώς, καταγράφεται ότι ενώ μπορεί να υπάρχει η βούληση εκ μέρους των παραδοσιακών παρόχων για συνεργασία με επιχειρήσεις FinTech, ελλοχεύει ο κίνδυνος φήμης σε περίπτωση που ο παραδοσιακός πάροχος εμπλακεί σε κάποιο προβληματικό περιστατικό. Συνεπώς, επειδή ακριβώς δεν υπάρχουν ευχέρειες από το σύστημα εποπτείας που θα επέτρεπαν συνεργασίες με «ελεγχόμενο» κίνδυνο, πρακτικά, οι παραδοσιακοί πάροχοι επιλέγουν αναγκαστικά το μηδενικό κίνδυνο εις βάρος των ευκαιριών που θα μπορούσαν να προκύψουν από νέα συνεργατικά μοντέλα.

298. Αξίζει να αναφερθεί η άποψη ότι το μοναδικό βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο είναι εκείνο της δραστηριοποίησης σε όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας πληρωμών (end-to-end υπηρεσίες), με εξαίρεση τις υπηρεσίες παροχής υποδομών, οι οποίες καταλαμβάνουν ένα συγκεκριμένο και εξειδικευμένο στάδιο της αλυσίδας.

299. Από την άλλη μεριά, κατά της επιλογής δραστηριοποίησης επιχειρήσεων σε περισσότερα ή όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας πληρωμών αναφέρεται ότι οι αλυσίδες αξίας ουσιαστικά επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να επικεντρώνονται στο τμήμα της διαδικασίας στο οποίο είναι καλύτερες και πιο ανταγωνιστικές, χρησιμοποιώντας ενδιάμεσα αγαθά και υπηρεσίες από άλλες επιχειρήσεις χωρίς να χρειάζεται να αναπτύξουν όλες τις δραστηριότητες του κλάδου. Μια τέτοια διαδικασία ανάθεσης δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένες μονάδες εντός μιας αλυσίδας αξίας δημιουργεί πολλαπλά οφέλη σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας, καθώς κινητοποιεί και επικεντρώνεται σε συντελεστές παραγωγής οι οποίοι είναι πιο φτηνοί, διαφοροποιημένοι και καλύτερης ποιότητας. Συνεπώς, κατά την άποψη αυτή γίνεται αντιληπτό, ότι η δραστηριοποίηση σε επιμέρους στάδια και όχι στο σύνολο της αλυσίδας είναι εκείνη που επιφέρει περισσότερα οφέλη.

7.2.2 Εκτίμηση χρήσης ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών και χρήση QR

300. Όσον αφορά τους κύριους λόγους για τους οποίους δεν υφίσταται ευρεία χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών από εναλλακτικούς παρόχους στην Ελλάδα, οι συμμετέχοντες εστιάζουν στην έλλειψη εξοικείωσης των καταναλωτών με τα ηλεκτρονικά μέσα και στην έλλειψη εμπιστοσύνης σε εναλλακτικούς παρόχους, στην έλλειψη προωθητικών ενεργειών εκ μέρους των παρόχων αυτών, στο ανεπαρκές ή/και δυσχερές κανονιστικό πλαίσιο καθώς και στην υφιστάμενη ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς.

301. Ειδικότερα, οι καταναλωτές δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών στην Ελλάδα και προτιμούν παραδοσιακούς τρόπους συναλλαγής, με αποτέλεσμα την εδραίωση χρήσης μετρητών στην ελληνική αγορά. Το επίπεδο ωριμότητας της αγοράς δεν ευνοούσε την ανάπτυξη τέτοιων υπηρεσιών τα προηγούμενα χρόνια. Σημειώνεται μάλιστα ότι μέχρι το 2019, δεν υπήρχε ευρεία χρήση καρτών ως μέσο πληρωμής.

302. Ως σημαντικός λόγος μη ευρείας χρήσης ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών αναφέρεται επίσης η έλλειψη τεχνολογικής παιδείας του ελληνικού καταναλωτικού κοινού και η δυσπιστία του όσον αφορά την αποδοχή και χρήση νέων τεχνολογικών λύσεων. Οι καταναλωτές στην Ελλάδα δεν είναι πεπεισμένοι για το βαθμό προστασίας και ασφάλειας των εναλλακτικών παρόχων. Από την άλλη μεριά, καταγράφεται επίσης, ότι η μη ευρεία χρήση οφείλεται στην ελλιπή ενημέρωση των καταναλωτών για τους εναλλακτικούς παρόχους και τις σχετικές υπηρεσίες που προσφέρουν.

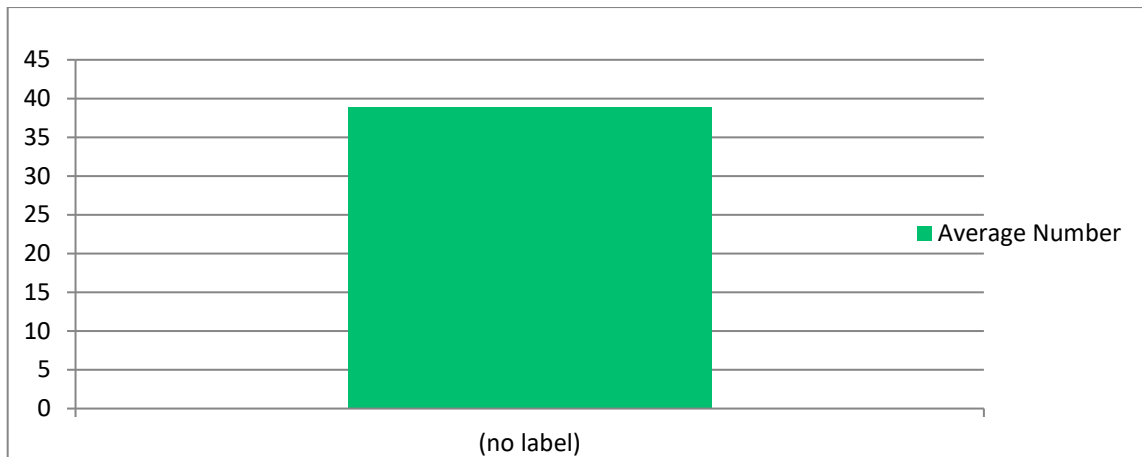
303. Καταγράφεται, ότι η Ελλάδα δεν αποτελεί προτεραιότητα για τους διεθνείς παρόχους, καθώς χρειάζεται επενδύσεις και κεφάλαια από επενδυτές, τα οποία συνίστανται σε υπέρογκα ποσά σε σχέση με το μικρό μέγεθος της αγοράς. Παρόλα αυτά, σημειώνεται επίσης ότι οι διεθνείς πάροχοι έχουν πλεονέκτημα δραστηριοποίησης σε σχέση με τους εγχώριους παρόχους (παραδοσιακούς & εναλλακτικούς) λόγω εφαρμογής διαφορετικού πλαισίου εποπτείας.

304. Μη ευρεία χρήση των εναλλακτικών μέσων πληρωμής οφείλεται και στην ανεπάρκεια του προστατευτικού πλαισίου, στην δυσκολία πρόσβασης σε αυτό και στην ελλιπή εφαρμογή του. Έτσι, καταγράφεται ότι υπάρχει δυσκολία στη λήψη σχετικής άδειας δραστηριοποίησης των νέων εναλλακτικών παρόχων βάσει νομοθετικού πλαισίου. Αναφέρεται επίσης, ότι οι εναλλακτικοί πάροχοι αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο από κανονιστικής απόψεως με τους παραδοσιακούς παρόχους, με αποτέλεσμα να πρέπει να πραγματοποιήσουν υπερβολικές και υπέρογκες επενδύσεις σε τεχνολογικά συστήματα, σε συστήματα ελέγχου και συμμόρφωσης, και σε συστήματα onboarding πελατών, ενώ παράλληλα πρέπει να διαθέτουν και αντίστοιχη επάρκεια κεφαλαίων. Οι απαιτήσεις αυτές λειτουργούν εντελώς αποτρεπτικά για τους εναλλακτικούς παρόχους, με αποτέλεσμα αυτοί να συγκεντρώνουν τις λειτουργίες τους σε συγκεκριμένα τμήματα της όλης διαδικασίας πληρωμής και να μη μπορούν να ανταγωνιστούν τους παραδοσιακούς παρόχους στην παροχή end-to-end λύσεων πληρωμών.

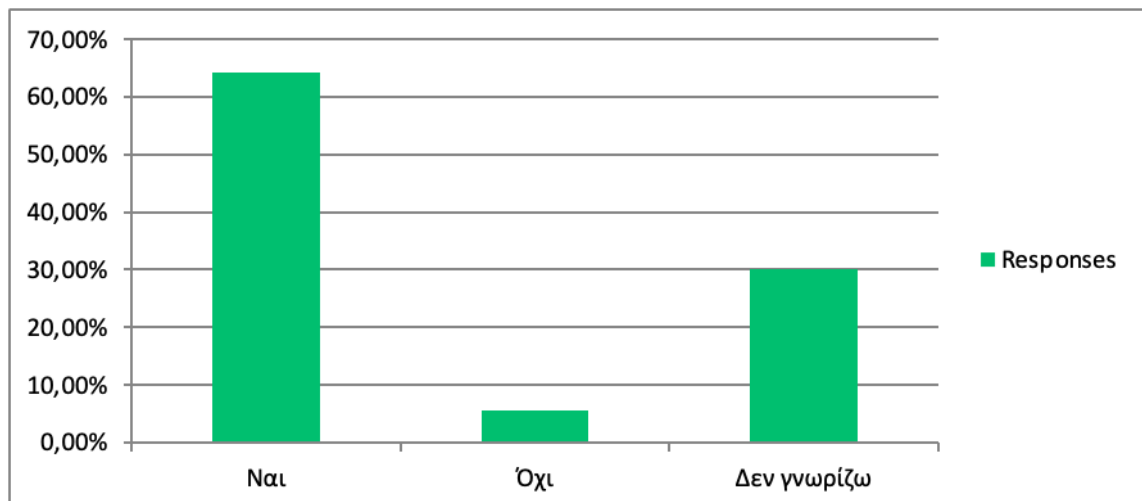
305. Πέραν των δυσχερειών του κανονιστικού πλαισίου, η ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς με τους παραδοσιακούς παρόχους να ελέγχουν αμφότερα τα άκρα των συναλλαγών με κάρτες (issuing και acquiring υπηρεσίες) συντελεί επίσης στην μη ευρεία χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών από εναλλακτικούς παρόχους. Οι παραδοσιακοί πάροχοι προσφέρουν τις υπηρεσίες αυτές κάτω του κόστους με αποτέλεσμα την αδυναμία εισόδου νέων, εναλλακτικών παρόχων στην αγορά. Οι εναλλακτικοί πάροχοι δεν έχουν καταφέρει να διαμορφώσουν τα κατάλληλα επιχειρηματικά μοντέλα, το κατάλληλο δίκτυο, branding και να προσφέρουν υπηρεσίες διαφοροποιημένες από τα παραδοσιακά κανάλια σε ελκυστικές τιμές. Αντίθετα, οι παραδοσιακοί πάροχοι παρέχουν ένα σύνολο προϊόντων στους πελάτες τους λειτουργώντας ως one-stop-shop, μέρος του οποίου είναι και οι υπηρεσίες πληρωμών, με αποτέλεσμα να έχουν την δυνατότητα αύξησης τιμών άλλων προϊόντων των πελατών τους σε περίπτωση που εκείνοι επιλέξουν να μεταφέρουν τους λογαριασμούς πληρωμών τους σε εναλλακτικό πάροχο. Η περίπτωση αυτή θα συμβαίνει αντίστοιχα είτε σε πελάτες-επιχειρήσεις (C2B συναλλαγές) είτε σε πελάτες-τελικούς καταναλωτές (C2C).

306. Παρόλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν κάποιοι πάροχοι οι οποίοι έχουν ήδη επιτύχει διείσδυση στην αγορά και τα μέσα πληρωμών που διαθέτουν ικανοποιητική χρήση σε σχέση με τις προωθητικές ενέργειες που έχουν κάνει (π.χ. διαφήμιση) και το μηδενικό κόστος υποστήριξης (π.χ. απουσία δικτύου). Συνεπώς, καταγράφεται ότι στην πραγματικότητα δεν τίθεται ζήτημα «μη ευρείας χρήσης» και σε κάθε περίπτωση η διείσδυση των εναλλακτικών παρόχων θα μπορούσε να είναι αυξηθεί εάν οι τελευταίοι επικεντρώνονταν περισσότερο σε προωθητικές ενέργειες. Αντίστοιχα προτείνεται η ανάληψη κυβερνητικών/νομοθετικών πρωτοβουλιών, π.χ. υποχρεωτική αποδοχή καρτών ως μέσο πληρωμής από όλες τις κατηγορίες εμπόρων καθώς επίσης και η παροχή οικονομικών κινήτρων σε επιχειρήσεις και τελικούς καταναλωτές για την χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής.

307. Όσον αφορά το επίπεδο διείσδυσης λύσεων πληρωμών για τελικούς χρήστες, οι οποίες βασίζονται, για παράδειγμα, σε τεχνολογίες κωδικών QR, Bluetooth (BLE) ή επικοινωνίας κοντινού πεδίου (NFC) στην ελληνική αγορά, από το σύνολο των απαντήσεων φαίνεται ότι αυτό χαρακτηρίζεται μάλλον χαμηλό, με τον μέσο όρο να διαμορφώνεται στο 38,9%.

308. Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν **αν λύσεις αυτές προωθούν την είσοδο και ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων στην αγορά, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων σε ποσοστό 64,15% απάντησε θετικά (34 απαντήσεις), το 30,19% (16 απαντήσεις), ενώ μόλις το 5,66% (3 απαντήσεις) απάντησε αρνητικά.**

309. Περαιτέρω, οι συμμετέχοντες εξηγούν, ότι οι νέες αυτές τεχνολογίες παρέχουν ταχύτητα, ευκολία χρήσης και μείωση κόστους για τους καταναλωτές, οι οποίοι πραγματοποιούν πληρωμές ολοένα και περισσότερο μέσω των έξυπνων κινητών τηλεφώνων τους. Η αύξηση χρήσης των τελευταίων από τους καταναλωτές, οδηγούν σε ένα βαθμό στον "εκδημοκρατισμό" υπηρεσιών και πρόσβασης σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες νέας τεχνολογίας. Η χρήση πληρωμών με νέες τεχνολογίες αυξήθηκε, άλλωστε, περισσότερο κατά την περίοδο της πανδημίας, καθώς οι ανέπαφες συναλλαγές αποτέλεσαν τον πιο ασφαλή τρόπο πληρωμής από υγειονομικής άποψης και ενδεχομένως το μοναδικά αποδεκτό τρόπο συναλλαγής για κάποιους καταναλωτές.. Το όφελος για τον καταναλωτή είναι τεράστιο μιας και έχει πρόσβαση σε έναν αποτελεσματικό, γρήγορο και ασφαλή τρόπο να ολοκληρώνει τις

συναλλαγές του. Όσον αφορά δε τις επιχειρήσεις, τα αντίστοιχα οφέλη περιλαμβάνουν τη βελτιστοποίηση ανθρώπινου δυναμικού και την καλύτερη εξυπηρέτηση πελατών.

310. Οι λύσεις αυτές προωθούν την είσοδο και την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων στην αγορά, καθώς οι νέες επιχειρήσεις και οι νέοι επιχειρηματίες έχουν ως κύριο μέσο ανάπτυξης και επιχειρησιακής δράσης τις νέες τεχνολογίες. Στην ουσία αποτελούν εναλλακτικά δίκτυα που αντικαθιστούν τις παραδοσιακές λύσεις πληρωμών. Καταγράφεται, ότι οι τεχνολογίες αυτές υιοθετούνται περισσότερο από παρόχους FinTech και νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις, καθώς διαθέτουν περισσότερο ευέλικτα επιχειρηματικά μοντέλα και μπορούν σχετικά εύκολα να υλοποιήσουν καινοτόμες ιδέες. Οι λύσεις αυτές δίνουν τη δυνατότητα σε μικρότερες επιχειρήσεις να δέχονται πληρωμές με χαμηλό κόστος και μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο για account to account payments. Βασικοί παράγοντες για την προώθησή τους είναι η ανάπτυξη ενός ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος για την δραστηριοποίηση (π.χ. venture capital) και η διαμόρφωση του κατάλληλου νομοθετικού και γενικότερα θεσμικού πλαισίου. Ειδικότερα, προτείνεται ακόμη και η υποχρέωση ενσωμάτωσης των πληρωμών με τη μέθοδο QR κωδικών σε όλα τα καταστήματα και όλες τις εντολές πληρωμής με την υιοθέτηση ενός ενιαίου τεχνολογικού προτύπου.

311. Από την άλλη μεριά αναφέρεται ότι οι λύσεις αυτές προωθούνται μόνο εφόσον η εμπειρία πελάτη (customer experience) είναι εφάμιλλη ή ανώτερη από την εμπειρία του σε σχέση με την μέθοδο πληρωμών με τη χρήση κάρτας. Επίσης, σημειώνεται η συγκριτικά αργή υιοθέτηση ανέπαφων πληρωμών, εκτός από συγκεκριμένες μόνο πληθυσμιακές ομάδες. Στην αργή υιοθέτησή τους συνηγορεί και το γεγονός ότι οι λύσεις αυτές απαιτούν μεγάλο όγκο επενδύσεων προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες τεχνολογικές υποδομές που θα τις υποστηρίξουν. Ορισμένοι βέβαια θεωρούν ότι οι λύσεις αυτές δεν προϋποθέτουν μεγάλο όγκο επενδύσεων καθώς βασίζονται σε ήδη υφιστάμενες υποδομές.

312. Όσον αφορά τις ηλεκτρονικές και κινητές πληρωμές με τη χρήση σάρωσης **QR Code** στην ελληνική αγορά, τις εκτιμήσεις των συμμετεχόντων για τις υπηρεσίες αυτές, την εκτίμηση περί του αν οι πάροχοι είναι σε θέση να προσφέρουν εύχρηστες και οικονομικά προσιτές λύσεις άμεσων πληρωμών στους εμπόρους και τους καταναλωτές με τη χρήση ενοποιημένων κωδικών QR, ως εναλλακτική λύση έναντι των καρτών, ή να προσφέρουν κινητές πληρωμές μέσω επικοινωνίας

κοντινού πεδίου (NFC) καθώς και ποιους περιορισμούς και δυσχέρειες αντιμετωπίζουν, οι συμμετέχοντες απάντησαν ως εξής:

313. Αρχικά, γίνεται σαφές, ότι η πληρωμή με QR Code δεν αποτελεί εναλλακτική της πληρωμής με κάρτα, αλλά α) της πληρωμής με τη μέθοδο ανέπαφης συναλλαγής (contactless)/NFC στο φυσικό POS και β) της καταχώρισης/πληκτρολόγησης των στοιχείων ενός μέσου πληρωμής (όπως π.χ. η κάρτα) στο διαδίκτυο.

314. Η χρήση QR codes για πληρωμές, αναπτύχθηκε σε αρκετές χώρες προκειμένου να παρακαμφθούν τα παραδοσιακά κυκλώματα των καρτών, με τη χρήση σχημάτων account-to-account πληρωμών. Παρόμοιες λύσεις λειτουργούν με σχετική επιτυχία στο εξωτερικό. (λ.χ. Satispay στην Ιταλία, AUKA στις Σκανδιναβικές χώρες κλπ.). Από την άλλη μεριά, σύμφωνα με ένα συμμετέχοντα, η μοναδική αγορά που έχει υιοθετήσει σε ευρεία κλίμακα πληρωμές μέσω QR code είναι η Κίνα, για διάφορους λόγους που σχετίζονται κυρίως με τον πάροχο της σχετικής υποδομής που στην πραγματικότητα συγκεντρώνει και προσφέρει πλειάδα άλλων υπηρεσιών μέσω της εφαρμογής του. Εκφράζεται επίσης η θέση ότι η παροχή υπηρεσιών πληρωμών με τη χρήση QR codes είναι ευρέως διαδεδομένη σε αγορές όπου οι καταναλωτές δεν είναι ευρέως εντεταμένοι στο Τραπεζικό Σύστημα (unbanked).

315. Οι πληρωμές με QR Codes είναι ήδη διαθέσιμες στην ελληνική αγορά, κυρίως από παραδοσιακούς παρόχους, η χρήση τους όμως δεν είναι ακόμα ευρέως διαδεδομένη και υπολογίζεται να αυξηθεί σημαντικά εντός του 2022 με την υποχρεωτική προσχώρηση των περισσότερων παραδοσιακών παρόχων στο TIPS. Σημειώνεται όμως ότι ο ήδη χρησιμοποιούμενος μηχανισμός για την διευθέτηση της πληρωμής βασίζεται στο υφιστάμενο κύκλωμα καρτών. Συνεπώς, η εστίαση θα πρέπει να γίνει στην ανάπτυξη εναλλακτικών υπηρεσιών για πληρωμές “account-to-account” (κυρίως στο C2B χώρο), οι οποίες πληρωμές θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν QR codes ή και άλλες τεχνολογικές λύσεις στο σημείο πληρωμής.

316. Αντίθετα, ορισμένοι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι λύσεις αυτές δεν είναι ακόμα διαθέσιμες στην Ελλάδα και ότι θα πρέπει άμεσα όλοι οι Δημόσιοι Οργανισμοί να δέχονται πληρωμές με RF κωδικούς, οι οποίοι θα μετατραπούν σε QR codes.

317. Για να πετύχουν οι ηλεκτρονικές και κινητές πληρωμές με χρήση σάρωσης QR code πρέπει να είναι πιο οικονομικές από τις κλασικές λύσεις και να καταφέρουν να αποκτήσουν σημαντική μερίδα χρηστών, έτσι ώστε να είναι ελκυστικές για τους εμπόρους και τους καταναλωτές. Αυτό προϋποθέτει σημαντική επένδυση σε χρήματα

και χρόνο. Είναι σημαντικό το θεσμικό πλαίσιο να είναι σταθερό, προκειμένου οι επενδυτές να γνωρίζουν τους κανόνες. Δεδομένου μάλιστα ότι εντοπίζονται δυσκολίες στην ταυτοποίηση των χρηστών και στην ασφαλή μεταφορά των δεδομένων των συναλλαγών αυτών, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα πρωτόκολλο ασφαλείας στη χρήση QR codes για μεταφορές, ώστε να αποκλειστεί η πιθανότητα απάτης. Ταυτόχρονα η ρυθμιστική αρχή θα πρέπει να "αγκαλιάσει" πρωτοβουλίες τύπου ψηφιακών νομισμάτων, ώστε να δημιουργηθεί το κατάλληλο περιβάλλον δοκιμών.

318. Σημειώνεται, ότι τα κινητά αποτελούν ανερχόμενο τρόπο πληρωμής, λόγω της ευκολίας της συναλλαγής. Γενικότερα η παγκόσμια αγορά σταδιακά μεταβαίνει σε μία λογική "every device can be a payment device", οπότε εκτός των κινητών χρησιμοποιούνται ρολόγια ή και κοσμήματα μέσω του Internet of Things. Παρόλα αυτά, η κατοχή τέτοιων συσκευών ως προϋπόθεση για την πραγματοποίηση συναλλαγών μπορεί να δημιουργήσει ζητήματα οικονομικής ενσωμάτωσης (financial inclusion) των καταναλωτών.

319. Για τους κατεστημένους παρόχους, η δυσκολία εισαγωγής νέων μεθόδων έγκειται στον «κανιβαλισμό» των εσόδων τους και στην έλλειψη δυνατότητας αξιοποίησης υφιστάμενων επενδύσεων (λ.χ. δίκτυο POS, συστήματα επεξεργασίας καρτών). Έτσι, καταγράφεται, ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι δεν προωθούν εναλλακτικές μεθόδους για να μην χάσουν τα έσοδά τους από τις κάρτες. Για τους νέους παρόχους, η δυσκολία έγκειται στην δημιουργία ενός network economy, με καταναλωτές (wallets) και επιχειρήσεις. Όσον αφορά τους εμπόρους, καταγράφεται ότι οι μεγαλύτεροι περιορισμοί εντοπίζονται σχετικά με την πρόσβαση στην απαραίτητη υποδομή, εξαιτίας του γεγονότος ότι μέχρι πρόσφατα οι μοναδικοί που παρείχαν υπηρεσίες αποδοχής καρτών ήταν παραδοσιακοί πάροχοι, οι οποίοι εφήρμοζαν αυστηρούς κανόνες χωρίς ελαστικότητα.

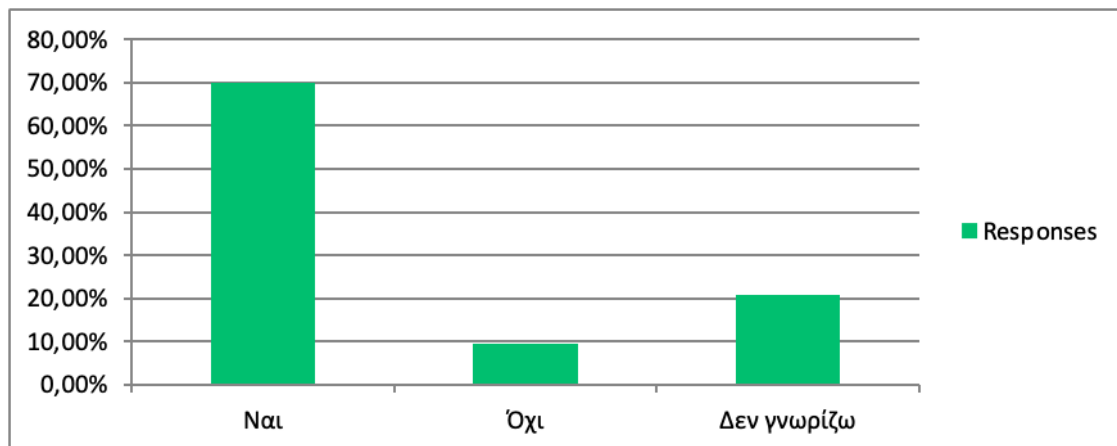
320. Η χρήση ενοποιημένων κωδικών QR δεν είναι συνεπώς ευρέως εφαρμόσιμη έναντι των NFC πληρωμών και δυσχεραίνει λίγο την εμπειρία πελάτη (customer experience). Είναι δύσκολη η δημιουργία μιας ενιαίας μεθόδου QR, καθώς οι παραδοσιακοί πάροχοι διαθέτουν διαφορετικούς προμηθευτές. Μια ενιαία μέθοδος πληρωμής με τη χρήση QR θα χρειαζόταν τουλάχιστον 2-3 χρόνια για να υλοποιηθεί. Ως εμπόδιο αναφέρεται επίσης ότι το κόστος των διατραπεζικών μεταφορών είναι υψηλό με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο να συνδυαστούν οι πληρωμές με κωδικούς QR με account-to-account πληρωμές. Συνεπώς η δημιουργία μιας κοινής πλατφόρμας QR

σημειώνεται ότι θα ήταν ενδιαφέρουσα λύση, υπό την προϋπόθεση ότι τα διατραπεζικά εμβάσματα θα είναι χαμηλού κόστους.

321. Αντίθετα, οι NFC πληρωμές είναι περισσότερο ανεπτυγμένες τεχνολογικά, αποτελεσματικές, εύκολες στην χρήση και παρουσιάζουν σημαντική αποδοχή από τους πελάτες. Στην ελληνική αγορά η διενέργεια πληρωμών με τη χρήση καρτών πληρωμών και τεχνολογίες NFC έχουν εδραιωθεί, χάρη στην απλότητα της χρήσης και την ύπαρξη των υποδομών POS. Καταγράφεται ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι προσχωρούν εύκολα σε αυτές μέσω των εφαρμογών τους για κινητά τηλέφωνα (mobile banking applications). Το κόστος μειώνεται λόγω της χρήσης άλλων προϊόντων αντί των καρτών. Πέραν των τεχνικών θεμάτων, δεν εντοπίζονται ιδιαίτερες δυσκολίες, ενώ το ίδιο θα ίσχυε για το consumer app μιας επιχείρησης FinTech, η οποία θα λάνσαρε τέτοιες υπηρεσίες.

322. Αξίζει ωστόσο να αναφερθεί και η άποψη ορισμένων συμμετεχόντων οι οποίοι θεωρούν ότι οι πληρωμές με τη χρήση QR codes και τεχνολογία NFC δεν πρόκειται να επεκταθεί σημαντικά στο μέλλον, κυρίως λόγω της περιορισμένης χρήσης τους. Όπως συμβαίνει και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, οι κάρτες αποτελούν περισσότερο κυρίαρχη μέθοδο πληρωμών σε σχέση με τη χρήση κωδικών QR, και η τελευταία δεν φαίνεται ότι πρόκειται να επικρατήσει. Τέλος, αναφέρεται ότι η χρήση των QR codes είναι ξεπερασμένη, ιδιαιτέρως ενόψει των πανευρωπαϊκών συναλλαγών μέσω SCT-Inst και τη διάδοση μιας Ευρωπαϊκής κάρτας.

323. Ως προς το αν είναι **απαραίτητη η ανάπτυξη ενός ενιαίου, ανοικτού και ασφαλούς εθνικού ή/ και ευρωπαϊκού προτύπου για τους κωδικούς QR, ώστε να υποστηριχθεί η υιοθέτηση και διαλειτουργικότητα των άμεσων πληρωμών**, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε θετικά (69,81%, 37 απαντήσεις), μόνο το 9,43% (5 απαντήσεις) απάντησε αρνητικά, ενώ οι υπόλοιποι συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν (20,75%, 11 απαντήσεις).

324. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν με την προτυποποίηση, καθώς ευνοεί σημαντικά την ανάπτυξη λύσεων και, συνεπώς, την καινοτομία και τις ίδιες συνθήκες ανταγωνισμού. Χαρακτηριστικά καταγράφεται, ότι η διαλειτουργικότητα για τους τελικούς χρήστες πρέπει να κατοχυρωθεί ως ανθρώπινο δικαίωμα. Αναφέρεται ότι ένα ενιαίο, ανοικτό και τεχνικά προσβάσιμο πρότυπο για όλους τους παρόχους (όχι μόνο για παραδοσιακούς) θα ήταν αρκετά βοηθητικό καθώς θα δημιουργούσε ένα αίσθημα ασφάλειας στους καταναλωτές και θα συνεισέφερε στην αποφυγή ανάγκης υλοποίησης διαφορετικών προτύπων από τους προμηθευτές. Αντίθετα, σημειώνεται πως η έλλειψη ενός ενιαίου προτύπου μπορεί να ευνοήσει τακτικές στρέβλωσης των όρων ανταγωνισμού. Συνεπώς, πρέπει να δημιουργηθούν ενιαίοι κανόνες και διαδικασίες τήρησης αυτών από όλους τους παρόχους.

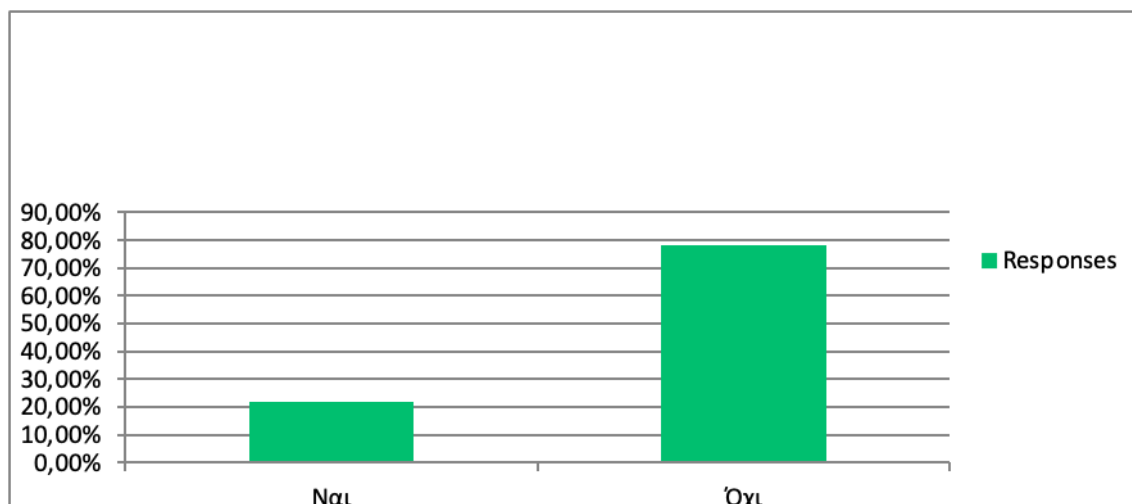
325. Καταγράφεται ότι πρότυπα για κωδικούς QR είναι ήδη διαθέσιμα και σε διεθνές επίπεδο (λ.χ. EMVCo) και σε εθνικό (λ.χ. από το Σύστημα Πληρωμών ΔΙΑΣ για τις πληρωμές λογαριασμών στο πλαίσιο της υπηρεσίας DIAS CREDIT TRANSFER). Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η ανάπτυξη ενός ενιαίου, ανοιχτού προτύπου για κωδικούς QR θα ήταν βιώσιμη και ωφέλιμη μόνο εάν γινόταν σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς με την συνεργασία αυξάνονται οι παράγοντες ασφαλείας. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι η τεχνολογία κωδικών QR θα μπορούσε να τυποποιηθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως οι πληρωμές SEPA και άμεσες χρεώσεις SEPA, για να διατηρηθεί το κόστος για τον τελικό καταναλωτή όσο το δυνατόν χαμηλότερο.

326. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται, η κοινή προσέγγιση δεν αφορά μόνο το QR Code αυτό καθ' εαυτό. Ακόμη και αν το QR Code είναι ενιαίο, απαιτείται και αντίστοιχη απλούστευση στο back-end τμήμα της αξιακής αλυσίδας πληρωμών, ώστε οι έμποροι να συνάπτουν ελεύθερα τις σχέσεις τους με παρόχους της αρεσκείας τους, δηλαδή με τους παρόχους των υπηρεσιών front-end.

327. Τέλος, σύμφωνα με μια αντίθετη άποψη, σημασία έχει να προωθηθεί ο πλουραλισμός επιλογών, στοχεύοντας στην βελτιστοποίηση της εμπειρίας του πελάτη, ενώ ταυτόχρονα παρέχοντας ένα πλαίσιο ασφάλειας εφάμιλλο με τα πρότυπα των καρτών και τις κατάλληλες συνθήκες για διαρκή καινοτομία.

7.2.3 Προσβασιμότητα και Τυποποίηση

328. Σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες **αντιμετωπίζουν εμπόδια όσον αφορά στην πρόσβαση σε στοιχεία τραπεζικών λογαριασμών ή σε άλλα στοιχεία, τα οποία είναι απαραίτητα για τη δραστηριοποίησή τους ως παρόχων υπηρεσιών πληρωμών**, το 78,05% των συμμετεχόντων απαντά αρνητικά (32 απαντήσεις, εκ των οποίων 15 από παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, 1 από σχήμα καρτών πληρωμών (payment card scheme), 8 από start-up FinTech, 3 από Ιδρύματα Πληρωμών, 2 από τεχνολογικές επιχειρήσεις, 2 από εταιρίες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και 1 από εταιρεία Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών). Αντίστοιχα, το 21,95% (9 απαντήσεις, εκ των οποίων 3 start-up FinTech, 1 Ίδρυμα Πληρωμών, 1 Ίδρυμα Εκδ. Ηλεκτρονικού Χρήματος, 1 τεχνολογική επιχείρηση καθώς και 3 παραδοσιακοί πάροχοι χρηματοοικονομικών υπηρεσιών) απαντά πως έχει αντιμετωπίσει σχετικά εμπόδια.

329. **Οι συμμετέχοντες σχολιάζουν περαιτέρω** ότι για την πρόσβαση σε στοιχεία τραπεζικών λογαριασμών, απαιτείται σύνδεση με τραπεζικούς παραδοσιακούς παρόχους μέσω διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (APIs). Μια εταιρεία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών αναφέρει ότι η διασύνδεση μέσω των ανοιχτών APIs

καθίσταται δύσκολη καθώς βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Επίσης, αναφέρθηκε ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι προσφέρουν το ελάχιστο δυνατό συγκριτικά με τις πληροφορίες που καθίστανται διαθέσιμες μέσω των καναλιών τους (mobile/web apps) και μόνο μέχρι το σημείο όπου η ελεύθερη πρόσβαση σε αυτές έχει καταστεί υποχρεωτική.

330. Συγκεκριμένα, διατυπώνεται από μια start-up FinTech ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι δημιουργούν μεγάλα εμπόδια όσον αφορά την χρήση ανοιχτών APIs και επιβάλλουν υπερβολικές χρεώσεις, σε αντίθεση με όσα ορίζει η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2015/2366 (EE) σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά (PSD II) και το άρθρο 66 παρ. 4 του Ν. 4537/2018. Αναφέρεται επίσης, ότι οι ελληνικοί παραδοσιακοί πάροχοι δεν διαθέτουν ακόμα διοικητικές ομάδες ή ομάδες πωλήσεων που να απευθύνονται αποκλειστικά σε νεοεισερχόμενους παρόχους αναζητούντες πρόσβαση, παρόλο που θεωρητικά εφαρμόζουν την Ανοιχτή Τραπεζική, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει δημοσιευμένη τιμολογιακή πολιτική για την πρόσβαση στα ανοιχτά APIs και να υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις στις συνεργασίες.

331. Συμπληρωματικά, μια start-up FinTech εξηγεί πως δεν εμπιστεύεται την αποτελεσματικότητα ελληνικών ανοιχτών APIs από παραδοσιακούς παρόχους, καθώς οι μεγαλύτεροι Aggregators σπάνια ενσωματώνουν τους ελληνικούς παραδοσιακούς παρόχους, γεγονός που αποκλείει την Ελλάδα από τις αγορές στόχους σε πολλά προϊόντα.

332. Καταγράφεται ωστόσο και η άποψη από ένα παραδοσιακό πάροχο, ότι τα θέματα που ανακύπτουν δεν οφείλονται στην απροθυμία των αντισυμβαλλόμενων μερών, αλλά στην έλλειψη ύπαρξης ενός ενιαίου προτύπου ανταλλαγής δεδομένων. Αντιστοίχως, ένα Ίδρυμα Πληρωμών θεωρεί αναγκαία την ύπαρξη ενός κοινού δικτύου αλίευσης πληροφοριών, προκειμένου να καθίστανται γνωστά σε όλη την επικράτεια περιστατικά απάτης, συμβάλλοντας κατά αυτόν τον τρόπο στην βελτίωση της συνολικής αποτελεσματικότητας των παρόχων.

333. Αντίθετα, αξίζει να αναφερθεί η άποψη ενός παραδοσιακού παρόχου ότι το επίπεδο πρόσβασης σε τραπεζικούς λογαριασμούς και άλλα στοιχεία είναι αρκετά υψηλό στην ελληνική αγορά, εξαιτίας της ιδιαίτερης ενασχόλησης της Τράπεζας της Ελλάδος με αυτό το ζήτημα.

334. Στην ερώτηση **αν υπάρχουν κάποιες πρακτικές που προβληματίζουν τους συμμετέχοντες σε σχέση με το αντάλλαγμα για την πρόσβαση στα στοιχεία των**

λογαριασμών πληρωμών όπως επί παραδείγματι το ύψος της τιμής, η πρόσβαση σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, η αναγκαστική σύνδεση της παροχής πρόσβασης στα δεδομένα με άλλες παροχές, οι θέσεις των συμμετεχόντων διαφέρουν. Από τους συνολικά 40 που απάντησαν την ερώτηση οι 13 θεωρούν ότι δεν υφίστανται τέτοιες πρακτικές και οι 9 ότι δεν γνωρίζουν. Ορισμένοι (4) εξέφρασαν προβληματισμό ως προς την πρόσβαση σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και ένας έθεσε θέμα κυβερνοασφάλειας, διασποράς δεδομένων και εποπτείας, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις. Ως προς την τιμολόγηση 4 συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην τιμολόγηση ή το ύψος της τιμής ως γενικό προβληματισμό, ένας επεσήμανε την έλλειψη δημοσιευμένων στοιχείων τιμολόγησης και ένας την ανάγκη να υπάρξει προνομιακή τιμολογιακή πολιτική για παράδειγμα με την επιβολή “cap”. Παράλληλα 3 συμμετέχοντες επισήμαναν ότι η πρόσβαση είναι βάσει νόμου χωρίς αντάλλαγμα.

335. Παρόλα αυτά, επιφυλάξεις εκφράζονται ήδη από μερικούς συμμετέχοντες όσον αφορά τις τιμολογιακές πολιτικές που θα ακολουθήσουν οι παραδοσιακοί πάροχοι σε σχέση με την πρόσβαση στα δεδομένα τους μέσω των ανοιχτών APIs, καθώς μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν δημοσιευμένες τιμολογιακές πολιτικές από την μεριά των παραδοσιακών παρόχων.

336. Συγκεκριμένα, καταγράφεται, ότι η πρόσβαση σε στοιχεία που περιγράφονται στην Ευρωπαϊκή Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά (PSD II) παρέχεται χωρίς αντάλλαγμα και ειδικότερα ότι υπο το άρθρο 66 παρ. γ’ του νόμου 4537/2018, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού υποχρεούται να αντιμετωπίζει χωρίς καμία διάκριση τις εντολές πληρωμής που διαβιβάζονται μέσω των υπηρεσιών παρόχου υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους, ιδίως όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα (timing), την προτεραιοποίηση ή τις επιβαρύνσεις σε σχέση με τις εντολές πληρωμών που διαβιβάστηκαν απευθείας από τον πληρωτή. Ειδικότερα, επισημαίνεται από τους συμμετέχοντες, ότι βάσει της PSD II, οι υπηρεσίες παροχής πληροφοριών λογαριασμού που παρέχονται μέσω της Ανοιχτής Τραπεζικής δεν πρέπει να υπόκεινται σε καμία χρέωση. Αντίστοιχα, οι υπηρεσίες παροχής εκκίνησης πληρωμών πρέπει να υπόκεινται στην ίδια χρέωση στην οποία θα υπόκειτο μια εκκίνηση πληρωμών που πραγματοποιείτο από έναν πελάτη στο web app του παραδοσιακού παρόχου, στον οποίο τηρεί τον λογαριασμό πληρωμών του. Τούτο σημαίνει ότι εάν για την εκκίνηση και ολοκλήρωση μιας πληρωμής εντός ενός

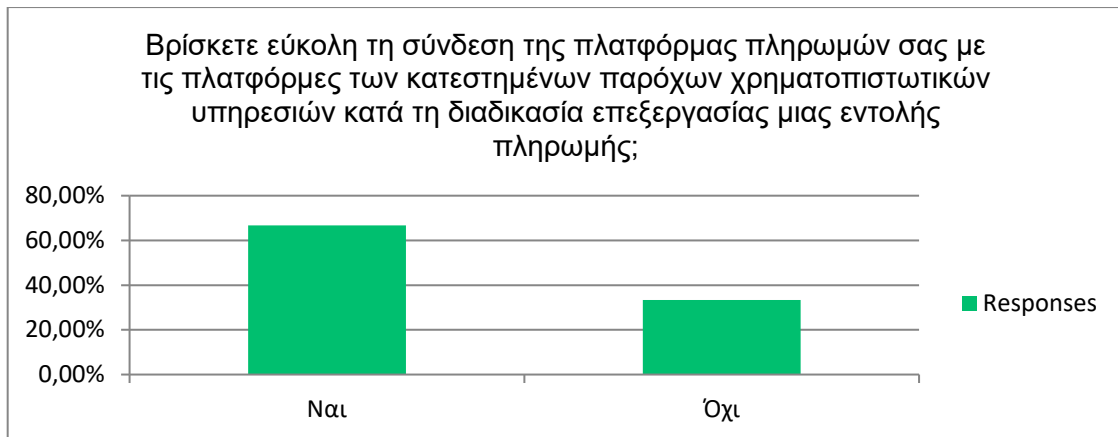
παραδοσιακού παρόχου δεν επιβάλλεται κάποια χρέωση, το ίδιο θα πρέπει να συμβαίνει και στην περίπτωση εκκίνησης πληρωμών μέσω ανοιχτών APIs.

337. Περαιτέρω, καταγράφεται ότι σε περίπτωση που επιτραπεί στο μέλλον η πρόσβαση σε επεξεργασμένα και όχι πρωτογενή στοιχεία (όπως λ.χ. η πιστοληπτική ικανότητα ενός ατόμου), σκόπιμη θα ήταν η τιμολόγηση της εν λόγω πρόσβασης υπο όρους δίκαιους, εύλογους και μη εισάγοντες διακρίσεις («FRAND»-Fair, Reasonable and Non-Discriminatory) και σε κάθε περίπτωση έπειτα από συγκατάθεση του πελάτη. Αντίστοιχα εκφράζεται η ιδέα της προνομιακής τιμολογιακής πολιτικής, με παράδειγμα την επιβολή cap, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη εναλλακτικών παρόχων.

338. Αν και οι περισσότεροι προβληματισμοί των συμμετεχόντων σχετίζονται με το εύρος της τιμής των υπηρεσιών παροχής πρόσβασης σε δεδομένα, αναφέρονται και άλλοι προβληματισμοί σχετικοί με τον κίνδυνο διασποράς δεδομένων, την πρόσβαση σε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα πελατών χωρίς προηγούμενη συγκατάθεσή τους, την κυβερνοασφάλεια και την έλλειψη επαρκούς εποπτικού πλαισίου. Ως προβληματική πρακτική καταγράφεται, επίσης, η αναγκαστική σύνδεση της παροχής πρόσβασης σε δεδομένα με άλλες παροχές. Προβληματισμοί καταγράφονται τέλος όσον αφορά τα περιορισμένα στοιχεία που επιστρέφονται μέσω των ανοιχτών APIs.

339. Αξίζει πάντως να αναφερθεί και η άποψη ενός συμμετέχοντα ότι οι πύλες προγραμματιστών (developer portals) των παραδοσιακών παρόχων βρίσκονται σε καλό επίπεδο αυτή τη στιγμή.

340. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, οι περισσότεροι **βρίσκουν εύκολη τη σύνδεση της πλατφόρμας πληρωμών με τις πλατφόρμες των κατεστημένων παρόχων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών κατά την διαδικασία επεξεργασίας μιας εντολής πληρωμής**. Συγκεκριμένα, θετικά απάντησε το 66,67%, (26 απαντήσεις) ενώ αρνητικά το 33,33% (13 απαντήσεις).

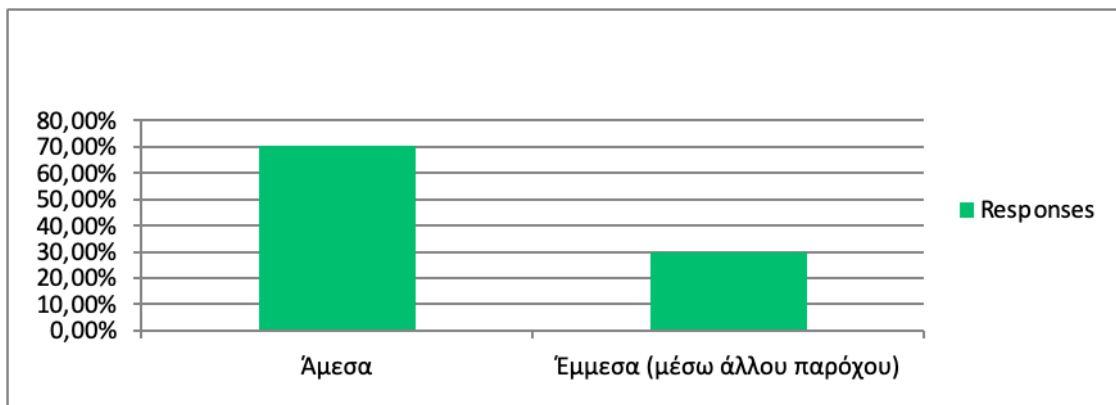
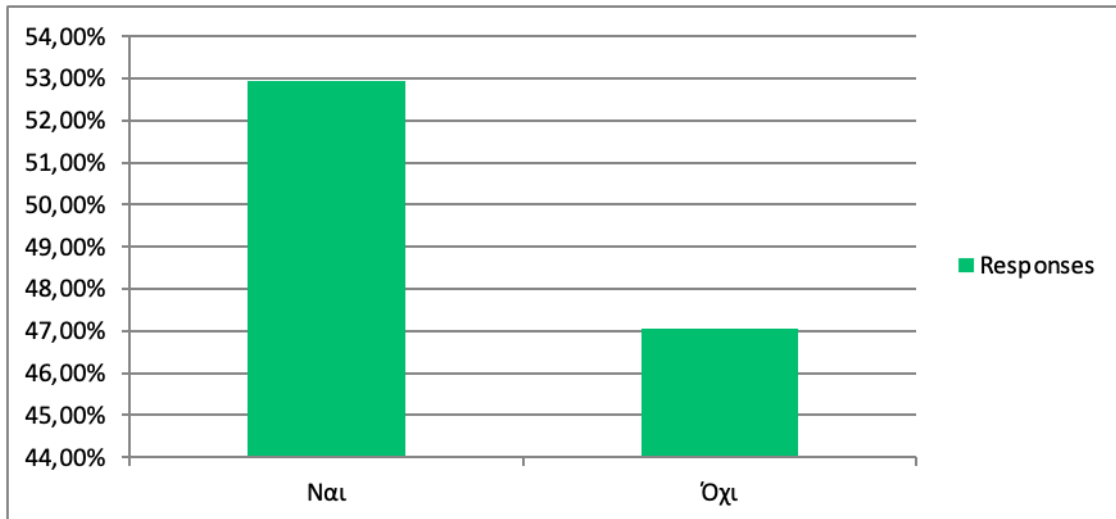

341. Παρόλα αυτά, **εξηγείται περαιτέρω**, ότι οι διαδικασίες δεν είναι ακόμα αυτοματοποιημένες, δεν αποτελούν την προτεραιότητα των παραδοσιακών παρόχων και τελούν, όπως αναφέρεται από συμμετέχοντα, υπό την προϋπόθεση σύναψης συμβάσεων μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, με αποτέλεσμα να καθίστανται αρκετά χρονοβόρες. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι για την περίπτωση της πληροφορίας που προβλέπεται να παρέχεται από την PSD2 δεν υφίσταται καμία προϋπόθεση σύναψης σύμβασης. Η μοναδική προϋπόθεση είναι η κατοχή συγκεκριμένου ψηφιακού πιστοποιητικού το οποίο παρέχεται μόνο σε αδειοδοτημένους AISP/PISP.

342. Ειδικότερα αναφέρθηκε ότι προκειμένου να επιτευχθεί το εγχείρημα της συνδεσιμότητας μέσω APIs, χρειάζεται να βρεθεί ο απαιτούμενος χρόνος και η χρόνος και η κατάλληλη ομάδα από πλευράς του κατεστημένου παρόχου, να προτεραιοποιηθεί ανάμεσα στις υπόλοιπες δραστηριότητες που οφείλει να διεκπεραιώσει, να διατεθούν εξειδικευμένοι πόροι από την μεριά των εναλλακτικών παρόχων όσον αφορά την ανάπτυξη (development) και τις δοκιμές (testing) και να υπάρχει διαθέσιμο περιβάλλον δοκιμών από την πλευρά του κατεστημένου παρόχου.

343. Παρόλα αυτά, σημειώνεται ότι παρότι η κατάσταση δεν είναι η βέλτιστη δυνατή στην Ελλάδα, είναι πάντως καλύτερη σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές αγορές.

344. Οι περισσότεροι (οριακά) **συμμετέχοντες εκτιμούν ότι έχουν πρόσβαση στις λειτουργίες διατραπεζικών συστημάτων πληρωμών**, με το 53% των συμμετεχόντων (27 απαντήσεις) να απαντά θετικά, ενώ το 47% (24 απαντήσεις) απάντησε αρνητικά. **Περαιτέρω, όσον αφορά εάν πρόσβαση αυτή λαμβάνει χώρα άμεσα ή έμμεσα (μέσω άλλου παρόχου)**, η συντριπτική πλειοψηφία (70%, 19 απαντήσεις) απάντησε ότι έχει άμεση πρόσβαση στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών, ενώ μόνο το 30% (8 απαντήσεις) απάντησε ότι συνδέεται στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών μέσω άλλου παρόχου. Οι απαντήσεις αποτυπώνονται στα διαγράμματα κατωτέρω:

345. Όσον αφορά την **ύπαρξη τυχόν προβλημάτων σχετικά με την πρόσβαση στις λειτουργίες των διατραπεζικών συστημάτων πληρωμών**, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (80,94% - 33 απαντήσεις εκ των οποίων 16 από παραδοσιακούς παρόχους, 111 από σχήμα καρτών πληρωμών (payment card scheme), 6 από start-up FinTech, 4 από Ιδρύματα Πληρωμών, 1 από Ίδρυμα έκδοσης ηλ.χρήματος, 4 από τεχνολογικές επιχειρήσεις και 1 από εταιρεία ανάπτυξης εφαρμογών η/υ) σημειώνει ότι δεν έχει αντιμετωπίσει προβλήματα. Αντίστοιχα, το 19,51% (8 απαντήσεις εκ των οποίων 3 από start-up FinTech, 3 από παραδοσιακούς παρόχους, 1 από τεχνολογική επιχείρηση και 1 από εταιρεία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών) απαντά ότι έχει αντιμετωπίσει προβλήματα σχετικά με την πρόσβαση στις λειτουργίες αυτές.

346. Περαιτέρω καταγράφεται από μια start-up FinTech, ότι το πρόβλημα εντοπίζεται στην προϋπόθεση κατοχής IBAN προκειμένου να λάβει χώρα σύνδεση στο σύστημα ΔΙΑΣ. Συνεπώς, η πρόσβαση επιτρέπεται μόνο σε παραδοσιακούς παρόχους ή σε τρίτους που αποκτούν πρόσβαση μέσω αυτών στο διατραπεζικό σύστημα.

347. Μια start-up FinTech αναφέρει ότι προβλήματα έχουν εντοπιστεί επίσης σε υπηρεσίες μεταφοράς πιστώσεων και σε υπηρεσίες online πληρωμής λογαριασμών. Σύμφωνα δε με ένα παραδοσιακό πάροχο χρηματοοικονομικών υπηρεσιών βασικό πρόβλημα αποτελεί η υπηρεσία DIASPOS που επιτρέπει σε συγκεκριμένους μόνο παρόχους να εκκαθαρίζουν πληρωμές με κάρτες για υπηρεσίες του δημοσίου. Μια start-up FinTech αναφέρεται επίσης σε ζητήματα σταθερότητας του Διατραπεζικού Συστήματος πληρωμών καθώς και σε περιορισμούς που υφίστανται εξαιτίας των επιβαλλόμενων υψηλών χρεώσεων.

348. Τέλος, ένας παραδοσιακός πάροχος εξηγεί ότι τα προβλήματα που έχουν εντοπιστεί αφορούν μεμονωμένες περιπτώσεις προσωρινής διακοπής πρόσβασης στην αντίστοιχη υπηρεσία εξαιτίας τεχνικού προβλήματος.

349. Σχετικά με το αν **οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι οι νεοφυείς πάροχοι υπηρεσιών FinTech πρέπει να διαθέτουν άμεση πρόσβαση στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών**, φαίνεται σε γενικές γραμμές ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφωνεί με αυτή τη θέση και υποστηρίζει ότι αυτό θα οδηγούσε σε μείωση κόστους (με την έννοια της μείωσης-εξάλειψης διαμεσολαβούντων), σε αύξηση και βελτίωση παροχής υπηρεσιών και θα συνεισέφερε στην ανάπτυξη της καινοτομίας, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στην δραστηριοποίηση των νεοφυών επιχειρήσεων «επι ίσοις όροις» με τους παραδοσιακούς παρόχους χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, προς όφελος των καταναλωτών. Η προστιθέμενη αξία των καινοτόμων προϊόντων και η γενικότερη αλληλεπίδραση με νέες ιδέες θα συντελέσει στη ψηφιακή μετάλλαξη της χώρας. Χαρακτηριστικά αναφέρεται, ότι η άμεση πρόσβαση μέσω της Ανοιχτής Τραπεζικής είναι μονόδρομος, διαφορετικά ο συνολικός κλάδος των υπηρεσιών FinTech στην Ελλάδα θα εξαφανιστεί.

350. Ωστόσο, αρκετοί συμμετέχοντες επισημαίνουν ότι η άμεση πρόσβαση των νεοφυών παρόχων υπηρεσιών FinTech στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών θα πρέπει να λαμβάνει χώρα υπό την προϋπόθεση τήρησης όρων αξιοπιστίας και φερεγγυότητας, ενώ διατυπώνεται επίσης η θέση ότι άμεση πρόσβαση αυτών θα πρέπει να επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση διατήρησης λογαριασμού εκκαθάρισης στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ή στην Τράπεζα της Ελλάδος, εφόσον πρόκειται για αδειοδοτημένους παρόχους στην Ελλάδα.

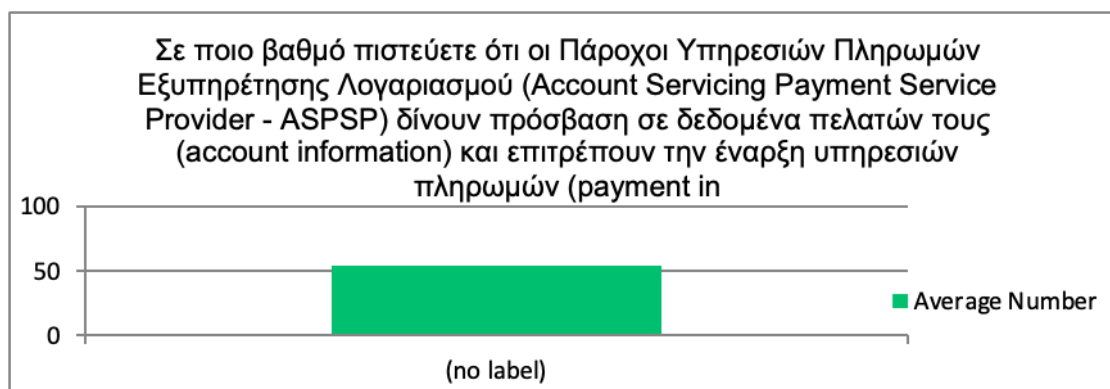
351. Σύμφωνα με μία άποψη, οι νεοφυείς πάροχοι υπηρεσιών FinTech πρέπει να υπόκεινται στους ίδιους ρυθμιστικούς κανόνες και τις ίδιες κανονιστικές αναφορές με τους παραδοσιακούς παρόχους.

352. Αντίθετα, προτείνεται επίσης η δημιουργία ενός testing sandbox προκειμένου να ενσωματώνονται εύκολα νέες σχετικές λειτουργίες, όπως συμβαίνει συνήθως στις περισσότερες τεχνολογικές υπηρεσίες. Βοηθητική θα ήταν επίσης η υιοθέτηση ενός ενιαίου τεχνολογικού προτύπου για άμεσες πληρωμές (π.χ TIPS).

353. Ενδιαφέρουσα είναι επίσης η άποψη ότι η εξάρτηση των Ιδρυμάτων Πληρωμών από τα Πιστωτικά Ιδρύματα όσον αφορά την εκκαθάριση πληρωμών σε εθνικό επίπεδο δημιουργεί τριβές μεταξύ Ιδρυμάτων Πληρωμών και Πιστωτικών Ιδρυμάτων, γεγονός το οποίο μπορεί να εκλαμβάνεται ή ακόμα και να παρερμηνεύεται ως θέμα ανταγωνισμού, ενώ στην πραγματικότητα το Πιστωτικό Ίδρυμα προσπαθεί να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο συναλλαγών που δεν γίνονται υπό τον πλήρη έλεγχο του. Γι αυτόν τον λόγο, προτείνεται να βρεθούν από τις αρμόδιες αρχές λύσεις προκειμένου να επιτυγχάνεται απευθείας πρόσβαση των Ιδρυμάτων Πληρωμών χωρίς την εμπλοκή Πιστωτικών Ιδρυμάτων.

354. Τέλος, κατά ένα μέρος υποστηρίζεται ότι η άμεση πρόσβαση στο διατραπεζικό σύστημα πληρωμών εκ μέρους των νεοφυών παρόχων θα είχε ως αποτέλεσμα την έγερση ζητημάτων ασφάλειας και διασποράς δεδομένων.

355. Στην ερώτηση **σε ποιο βαθμό οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού (Account Servicing Payment Service Provider - ASPSP) δίνουν πρόσβαση σε δεδομένα πελατών τους (account information) και επιτρέπουν την έναρξη υπηρεσιών πληρωμών (payment initiation)**, ο μέσος όρος διαμορφώθηκε στο 54,3%.

356. Σχετικά με το **ποιες ενέργειες θα μπορούσαν να γίνουν, σε νομοθετικό και ρυθμιστικό επίπεδο, προκειμένου να αρθούν τυχόν εμπόδια ή/ και να αποτραπούν**

ενδεχόμενες αντιανταγωνιστικές πρακτικές εκ μέρους των Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού, από τις απαντήσεις όσων τοποθετήθηκαν γίνεται αντιληπτή η επιτακτική ανάγκη για πλήρη εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου και για υιοθέτηση κοινών προτύπων επικοινωνίας και χρησιμοποιούμενων Διεπαφών Εφαρμογών Προγραμματισμού.

357. Περαιτέρω, επισημαίνεται η ανάγκη για την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου και ειδικότερα προτείνεται ο έλεγχος της τιμολογιακής πολιτικής για τις πληροφορίες που δεν απαιτείται να παρέχονται ατελώς. Καταγράφεται ότι το κόστος κτήσης των πληροφοριών θα πρέπει να είναι ανάλογο σε όλους τους χρήστες τους. Σύμφωνα με ένα συμμετέχοντα οι κάτοχοι των πληροφοριών αυτών (πχ παραδοσιακοί πάροχοι) έχουν δαπανήσει πολύ περισσότερα, απ' όσα μπορούν να κερδίσουν από τη διάθεσή τους. Η λύση αυτού του προβλήματος θα πρέπει να καταστεί πρώτη προτεραιότητα για την άρση των τυχόν εμποδίων στην πρόσβαση.

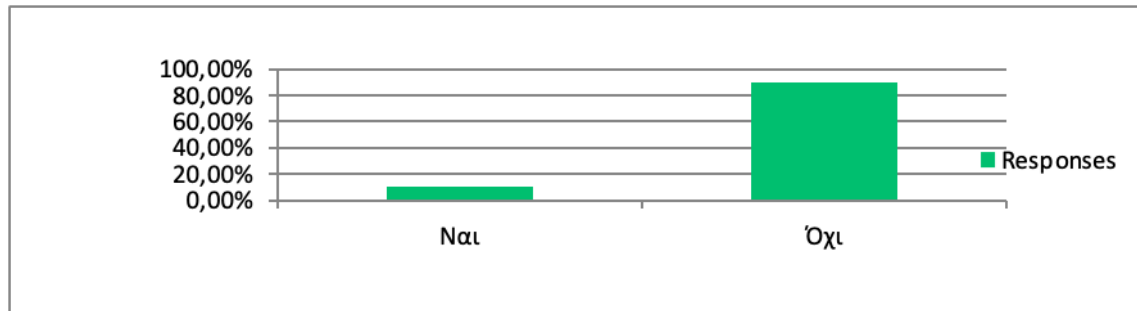
358. Εκφράζεται η ανάγκη ορθού ελέγχου των αδειοδοτημένων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών. Από την άλλη μεριά, ένας συμμετέχων θεωρεί ότι η ρύθμιση των υπηρεσιών πρέπει να λαμβάνει χώρα αναφορικά με το είδος της παρεχόμενης υπηρεσίας και όχι βάσει του είδους του παρόχου που την προσφέρει.

359. Σημασία δίνεται στην τήρηση ίσων όρων ανταγωνισμού και στην άρση τυχόν εμποδίων, όπως ορίζεται στην Ευρωπαϊκή Οδηγία PSD II.

360. Ως προληπτικό μέτρο έγερσης τυχόν αντιανταγωνιστικών εμποδίων εκ μέρους Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού προτείνεται από συμμετέχοντα η έρευνα και η επιβολή υψηλών προστίμων από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

361. Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι σύμφωνα με μια άποψη δεν καθίσταται αναγκαία η λήψη ενεργειών, καθώς υφίσταται πλήρης συμμόρφωση των Παρόχων Υπηρεσιών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού με το νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο.

362. Στην ερώτηση **αν οι συμμετέχοντες έχουν εντοπίσει κάποιο πρόβλημα αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού, το οποίο να συνδέεται με τη διαδικασία τυποποίησης τεχνολογικών προτύπων που προωθούν τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών**, το 90% των συμμετεχόντων απάντησε αρνητικά (43 απαντήσεις), ενώ το 10% (5 απαντήσεις) απάντησε θετικά, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα κατωτέρω :

363. Περαιτέρω, εξηγούν ότι λόγω του μικρού βαθμού τυποποίησης στην ελληνική αγορά, τα υφιστάμενα τεχνολογικά πρότυπα δεν είναι ακόμα σε θέση να ανταποκριθούν επαρκώς στις ανάγκες νεοεισερχόμενων επιχειρήσεων και νέων παρόχων, όπως επί παραδείγματι οι πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής (PISPs) και οι πάροχοι υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού (AISPs), με αποτέλεσμα οι πάροχοι αυτοί να πρέπει να προβαίνουν σε πιστοποιήσεις που, όπως αναφέρεται από ένα συμμετέχοντα, είναι ακριβές και χρονοβόρες. Άλλωστε οι πάροχοι υπηρεσιών πιστοποίησης είναι περιορισμένοι και συνηθίζουν να συνεργάζονται με μεγάλους παραδοσιακούς παρόχους.

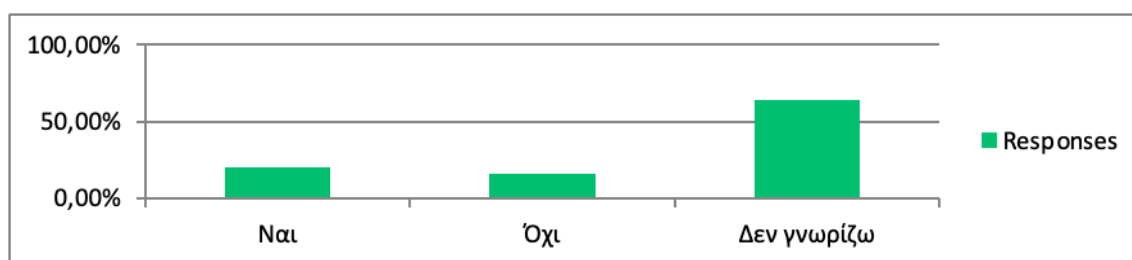
364. Ένας ακόμη συμμετέχων αναφέρει χαρακτηριστικά, ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι είναι απρόθυμοι ως προς την παραχώρηση πρόσβασης σε ανοιχτά APIs και ότι ως αντάλλαγμα επιβάλλουν αναιτιολόγητες χρεώσεις.

365. Αντίθετα, σύμφωνα με μια άλλη άποψη, το πρόβλημα δεν οφείλεται στην έλλειψη τυποποίησης, αλλά έγκειται στην ύπαρξη πολλών διαφορετικών APIs, με πάνω από 10 να διατίθενται από τους παραδοσιακούς παρόχους. Συνεπώς, προτείνεται η εφαρμογή ενός μοναδικού API σε ολόκληρη τη χώρα, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, της Πολωνίας, της Τσεχίας και της Σλοβακίας. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι όσον αφορά τα PSD2 – APIs οι ελληνικές τράπεζες, με την ενθάρρυνση της ΤτΕ έχουν επιλέξει ένα από τα δύο ευρέως διαδεδομένα τεχνικά πρότυπα: το NexteGenPSD2 του Berlin Group και το Open Banking UK του OBIE. Η πλειοψηφία των λύσεων είναι βασισμένες το πρώτο πρότυπο με εξαίρεση μόνο δύο να είναι βασισμένες στο δεύτερο πρότυπο.

366. Ένας συμμετέχων εξηγεί ότι παρόλο που δεν έχει αντιμετωπίσει σχετικά προβλήματα, προτείνει τυχόν ανακύπτοντα ζητήματα να τεθούν στο πλαίσιο δημόσιας διαβούλευσης κατά την έναρξη τυποποίησης προτύπων, με συντονιστή την Τράπεζα της Ελλάδος είτε άλλο φορέα που θα υποδειχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών.

Αντίθετα, σύμφωνα με μια άλλη άποψη, η αντιμετώπιση των προβλημάτων μπορεί να λάβει χώρα μόνο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

367. Στην ερώτηση, **αν η ανάπτυξη τεχνικών προτύπων και διαλειτουργικότητας FinTech στην Ελλάδα αντιμετωπίζεται επαρκώς στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοοικονομικής Εποπτείας**, το 64% των συμμετεχόντων (11 απάντησεις) απάντησε ότι δεν γνωρίζει, το 20% (11 απαντήσεις) απάντησε θετικά, ενώ το 16% (9 απαντήσεις) απάντησε αρνητικά, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα κατωτέρω :

368. **Περαιτέρω αναφέρεται**, ότι υπάρχει έλλειψη τεχνολογικών προτύπων για τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών, όπως π.χ. η τεχνολογία νέφους. Στην Ελλάδα υφίστανται κατά κύριο λόγο μεταφράσεις προτύπων Ευρωπαϊκών Κανονισμών. Έμφαση δίνεται επίσης στην ομογενοποίηση των διαδικασιών.

369. Παρόλα αυτά εκφράζεται επίσης, ότι η έλλειψη ανάπτυξης κοινών προτύπων καθολικής χρήσης από τους συμμετέχοντες στην αγορά οφείλεται στην προσέγγιση τεχνολογικής ουδετερότητας που απορρέει από την Οδηγία PSD2.

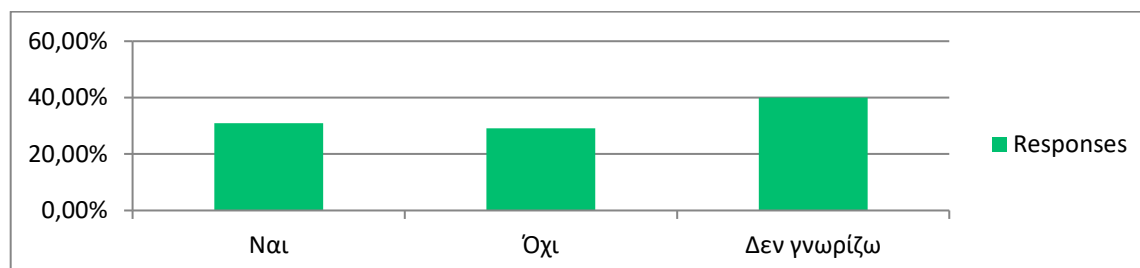
370. Σύμφωνα με ένα συμμετέχοντα, η Τράπεζα της Ελλάδος είναι ο αρμόδιος φορέας ο οποίος πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία σύνταξης κειμένου με αντικείμενο τη διαλειτουργικότητα δεδομένων (ενδεχομένως μέσω της διασφάλισης των απαιτήσεων που απορρέουν από την PSD2 και της ποιότητας των δεδομένων πληρωμών που παρέχονται από τα APIs των τραπεζών) το οποίο να συμβαδίζει με την εθνική αγορά. Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές δημιουργούν μόνο το γενικό πλαίσιο στο οποίο περιγράφονται οι κανόνες εμπλοκής των μερών και δεν χαράσσουν πραγματική στρατηγική για τις εθνικές αρμόδιες Αρχές.

371. Σε κάθε περίπτωση, εκφράζεται η άποψη ότι η πλήρης διαλειτουργικότητα δεν είναι δυνατή, εξαιτίας περιορισμών που επιβάλλονται από τις BigTech (π.χ. περίπτωση NFC). Προβληματισμοί διατυπώνονται επίσης και ως προς την ουσιαστική συμμόρφωση των παραδοσιακών παρόχων με το ρυθμιστικό πλαίσιο. Έτσι,

χαρακτηριστικά αναφέρεται από συμμετέχοντα ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι συμμορφώνονται μόνο τυπικά και όχι στην πράξη.

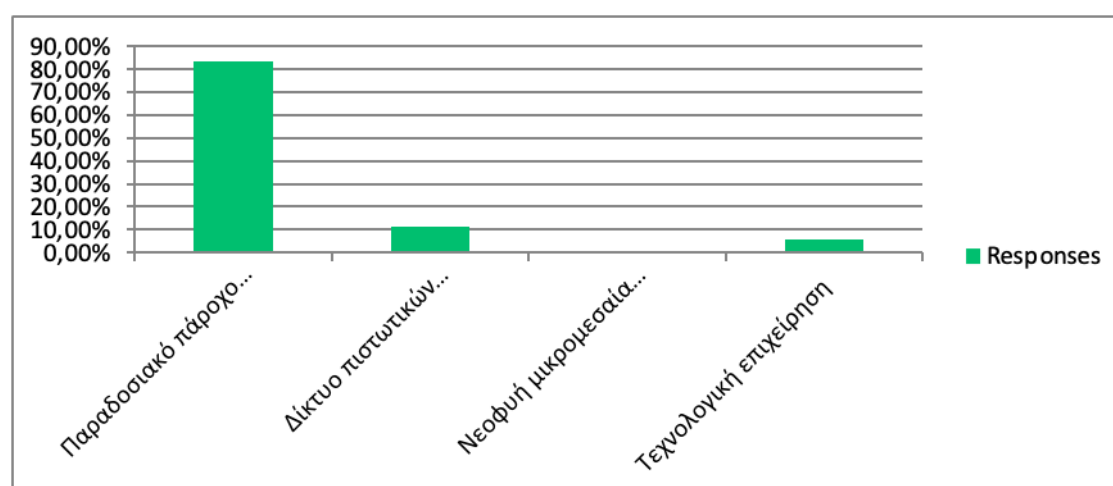
7.2.4 Ισχυροί Παίκτες και Big Techs

372. Αναφορικά με το εάν υπάρχει ένας πάροχος (ή περισσότεροι), ο οποίος να διαθέτει μεγάλη ισχύ τη δεδομένη χρονική στιγμή, το 31% απάντησε θετικά, το 29% (16 απαντήσεις) απάντησε αρνητικά, ενώ το 40% (22 απαντήσεις) απάντησε ότι δεν γνωρίζει.

373. Στην περίπτωση όσων θεωρούν ότι υπάρχει κάποιος πάροχος με μεγάλη ισχύ, η πλειοψηφία των απαντησάντων υποστηρίζει ότι αυτός αποτελεί παραδοσιακό πάροχο χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (83%, 15 απαντήσεις). Μερικοί συμμετέχοντες (11% 2 απαντήσεις) θεωρούν ότι μεγάλη ισχύ στην παροχή υπηρεσιών πληρωμών διαθέτει επιχείρηση/εις δικτύου πιστωτικών καρτών, ενώ ένα μικρό ποσοστό (5%, 1 απάντηση) θεωρεί ότι μεγάλη ισχύ διαθέτει τεχνολογική επιχείρηση/εις.

374. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός, ότι σύμφωνα με το σύνολο των απαντήσεων, καμία νεοφυής μικρομεσαία start-up επιχείρηση που δραστηριοποιείται στο χώρο των υπηρεσιών FinTech δε διαθέτει μεγάλη ισχύ τη δεδομένη χρονική στιγμή.

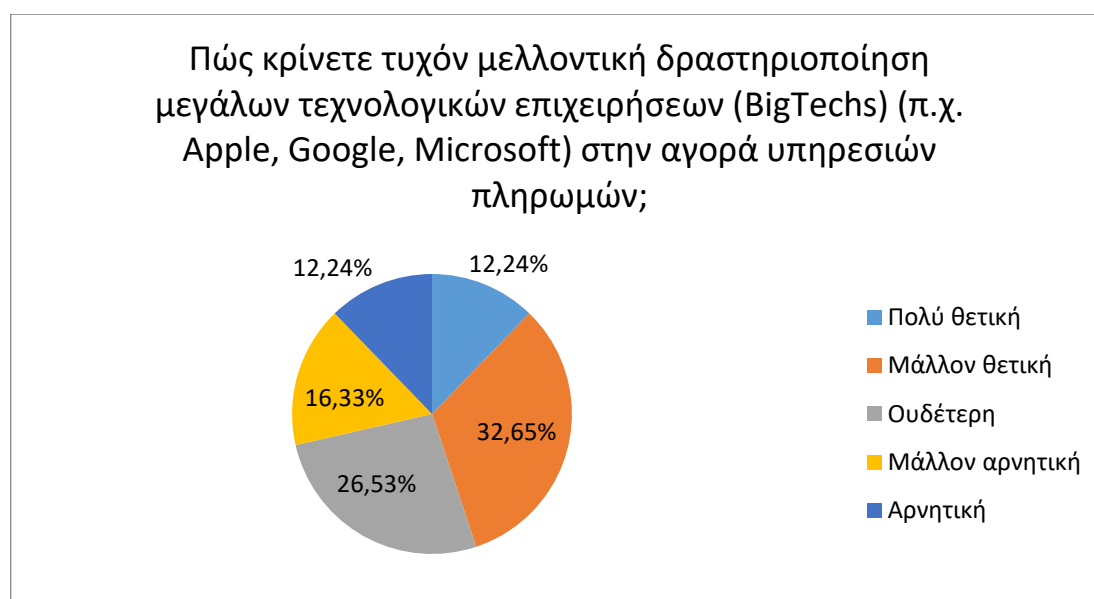

375. Όσον αφορά την τυχόν μελλοντική δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTechs) (π.χ. Apple, Google, Microsoft) στην αγορά υπηρεσιών πληρωμών, οι θετικές απαντήσεις καταλαμβάνουν το 12,24%, οι

μάλλον θετικές το 32,65%, οι ουδέτερες το 26,53%, οι μάλλον αρνητικές το 16,33%, ενώ το 12,24% θεωρεί την δραστηριοποίησή των μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων ως αρνητική, όπως αναλυτικά καταγράφονται στον πίνακα και το γράφημα κατωτέρω:

Πίνακας 6: Μελλοντική δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTechs)

Επιλογές Απάντησης	Απαντήσεις	
Πολύ θετική	12,24%	6
Μάλλον θετική	32,65%	16
Ουδέτερη	26,53%	13
Μάλλον αρνητική	16,33%	8
Αρνητική	12,24%	6

376. Ως πλεονεκτήματα από την δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTech) αναφέρονται η προσφορά εκ μέρους τους νέων τεχνολογιών, νέων πρακτικών και νέων επιχειρηματικών μοντέλων, ασκώντας με αυτόν τον τρόπο πίεση στους ήδη υπάρχοντες παρόχους και ενισχύοντας τα επίπεδα ανταγωνισμού στην αγορά. Αναφέρεται ότι BigTechs έχουν ήδη ξεκινήσει την δραστηριοποίησή τους στην αγορά, ασκώντας πίεση στη βελτίωση του σχεδιασμού εμπειρίας χρήστη (UX/UI).

377. Οι BigTechs αναμένεται να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες της Ανοιχτής Τραπεζικής και των ευκολιών που προσφέρει η PSD2 για τη διενέργεια πληρωμών προκειμένου να επικρατήσουν με δικά τους επιχειρηματικά μοντέλα όπου η πληρωμή δε θα αντιμετωπίζεται αυτόνομα αλλά ως μέρος μιας σύνθετης υπηρεσίας (λ.χ. υπηρεσίες αναζήτησης -> επιλογής -> κράτησης ξενοδοχείου).

378. Από την άλλη μεριά, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η δραστηριοποίηση τέτοιων BigTechs εγείρει σοβαρά ζητήματα ανταγωνισμού και έλλειψης προστασίας προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, οι όγκοι δεδομένων που διαθέτουν οι τεράστιες πελατειακές τους βάσεις και η πρόσβαση των BigTechs σε νέες τεχνολογίες είναι πιθανό να τους προσδώσει μονοπωλιακές δυνατότητες λειτουργίας, θέτοντας, κατά αυτόν τον τρόπο, εκτός αγοράς παίκτες που κινούνται στα όρια μόνο εθνικών ορίων. Οι ανησυχίες που ήδη υπάρχουν αναφορικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, γενικότερα, αναφορικά με την αξιοποίηση των δεδομένων των πολιτών για εμπορικούς σκοπούς, θα ενταθούν σημαντικά αν συμπεριληφθούν σε αυτά και χρηματοοικονομικά δεδομένα.

379. Αναφορικά με **το ποιες ενέργειες θα μπορούσαν να γίνουν, σε νομοθετικό και ρυθμιστικό επίπεδο, προκειμένου να αρθούν τυχόν εμπόδια ή/ και να αποτραπούν ενδεχόμενες αντιανταγωνιστικές πρακτικές εκ μέρους των μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTechs)**, αναφέρεται η λήψη μέτρων που θα διασφαλίζουν την υπαγωγή στους ίδιους κανόνες όμοιων δραστηριοτήτων και υπηρεσιών και των σχετικών με αυτών παρεμφερών κινδύνων, την αναλογικότητα και τεχνολογική ουδετερότητα, υψηλά επίπεδα προστασίας των καταναλωτών και ίσους όρους ανταγωνισμού.

380. Ιδιαίτερος λόγος γίνεται για την εφαρμογή ενός ενιαίου νομοθετικού και ρυθμιστικού πλαισίου σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο. Συγκεκριμένα, τονίζεται η υποχρέωση των BigTechs να ακολουθήσουν το ίδιο ακριβώς κανονιστικό πλαίσιο που ακολουθούν σε κάθε χώρα όλοι οι πάροχοι που αδειοδοτούνται για υπηρεσίες πληρωμών, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών προδιαγραφών που θέτουν οι επι μέρους ρυθμιστικές αρχές. Επίσης, σημειώνεται ότι οι απαιτούμενες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στις μεγάλες αυτές τεχνολογικές επιχειρήσεις πρέπει να είναι και αναλογικές ως προς το μέγεθός τους. Επιπλέον, καταγράφεται ότι οι BigTechs πρέπει να έχουν έδρα στην εκάστοτε χώρα, με τοπική εγκατάσταση και δομή AML/ Compliance/ Internal Audit/ Risk, όπως ακριβώς και οι τοπικοί πάροχοι, και να

δημοσιοποιούν στον πελάτη αλλά και στις αρχές τυχόν χρήση μεγάλων δεδομένων (big data) για την εύρεση πελατών.

381. Ορισμένοι συμμετέχοντες δε προτείνουν την αυστηροποίηση του κανονιστικού και ρυθμιστικού πλαισίου των BigTech ή αντίστοιχα την παραχώρηση μεγαλύτερης ευελιξίας στους παραδοσιακούς παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, ώστε ο ανταγωνισμός μεταξύ των τελευταίων και των BigTechs να διεξάγεται επί ίσοις όροις και όχι εις βάρος των παραδοσιακών παρόχων.

382. Σημασία έχει σε κάθε περίπτωση η δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου συμμόρφωσης με το ρυθμιστικό πλαίσιο και η συνεχής επιτήρηση των αντιανταγωνιστικών πρακτικών των BigTechs εκ μέρους των αρμόδιων Αρχών.

383. Μεγάλη βαρύτητα δίνεται ειδικά στην εξασφάλιση τήρησης διαφάνειας ως προς τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται και στον περιορισμό χρήσης εκείνων των δεδομένων για τα οποία δεν έχει δοθεί συγκατάθεση από τους δικαιούχους τους.

384. Επίσης, αναφέρεται η ανάγκη λήψης μέτρων προκειμένου να αποτρέπεται η εκμετάλλευση της ισχύος των BigTechs σε ορισμένες υπηρεσίες με την επέκτασή της ισχύος αυτής στις υπηρεσίες πληρωμών, όπως π.χ. η επιδότηση υπηρεσιών πληρωμών από άλλες παράλληλες δραστηριότητες. Ως παράδειγμα τέτοιων μέτρων καταγράφεται η δυνατότητα επιβολής περιορισμού της μετοχικής συμμετοχής στο 1/3 σε ομίλους με πολυσχιδή επιχειρηματική δραστηριότητα και δεσπόζουσα θέση σε κάποια αγορά.

385. Πρέπει, παρόλα αυτά να αναφερθεί ότι από αρκετές απαντήσεις προκύπτει το συμπέρασμα ότι αντίστοιχες ενέργειες αφορούν μάλλον αντικείμενο πρωτοβουλιών που πρέπει να ληφθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας και άλλων αντίστοιχων ευρωπαϊκών φορέων.

7.2.5 Επιπτώσεις νέων τεχνολογιών (cloud/AI/Blockchain)

386. Όσον αφορά τις επιπτώσεις της χρήσης σύγχρονων τεχνολογιών, όπως επί παραδείγματι τεχνολογιών νέφους (cloud), τεχνητής νοημοσύνης (AI) και blockchain, για τη λειτουργία του κλάδου υπηρεσιών πληρωμών καθώς και τον εντοπισμό τυχόν αντιανταγωνιστικών προβλημάτων τη δεδομένη χρονική στιγμή από τη χρήση των τεχνολογιών αυτών, σχεδόν το σύνολο των συμμετεχόντων απάντησε ότι υπάρχουν μόνο θετικές επιπτώσεις, χωρίς να δημιουργούνται προς το παρόν αντιανταγωνιστικά προβλήματα.

387. Συγκεκριμένα, αναφέρεται, ότι η χρήση τεχνολογιών νέφους και τεχνητής νοημοσύνης, συμβάλλει σημαντικά στην βελτίωση και εξέλιξη υπηρεσιών πληρωμών και στην ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων. Οι τεχνολογίες αυτές είναι εύκολα προσβάσιμες και με την χρήση τους ενθαρρύνεται ο ανταγωνισμός και η καινοτομία, καθώς δίνεται η δυνατότητα στις νεοφυείς επιχειρήσεις να αναμετρηθούν με τους παραδοσιακούς παρόχους που διέθεταν, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στην αγορά.

388. Με αυτές καθίσταται ευκολότερη, ταχύτερη και με χαμηλότερο κόστος η παροχή μιας νέας υπηρεσίας, προς όφελος των καταναλωτών. Οι τεχνολογίες αυτές επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να διαφοροποιούν τα προϊόντα τους, με την δημιουργία υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας, όπως υπηρεσίες συμψηφισμού, πρόληψης απάτης κ.λπ.

389. Παρόλο που οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφωνούν ότι οι τεχνολογίες αυτές πρόκειται να διαμορφώσουν στο μέλλον τον κλάδο των υπηρεσιών πληρωμών, αναφέρεται ότι η χρήση τους είναι ακόμα σε πρώιμο στάδιο στις υπηρεσίες πληρωμών και δη στην ελληνική αγορά.

390. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η πιο διαδεδομένη από τις τρεις τεχνολογίες είναι προς το παρόν η τεχνολογία νέφους, η οποία προωθεί την δημιουργία συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων, με την μέθοδο της εξωτερικής ανάθεσης/εξωπορισμού (outsourcing). Η τεχνολογία νέφους συμβάλλει στην λειτουργία νεοφυών επιχειρήσεων, οι οποίες, σε διαφορετική περίπτωση, δεν θα είχαν στην διάθεσή τους τα απαιτούμενα κεφάλαια προκειμένου να στήσουν τη δική τους υποδομή. Σημειώνεται, ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι βρίσκονταν σε αναμονή έκδοσης σχετικών οδηγιών από τις αρμόδιες αρχές προκειμένου να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία νέφους, η οποία χρησιμοποιείτο, μέχρι προσφάτως, μόνο από τις νεοφυείς επιχειρήσεις, προσδίδοντας τους κατά αυτόν τον τρόπο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ύστερα από έκδοση σχετικής πράξης της Τράπεζας της Ελλάδος, οι παραδοσιακοί πάροχοι επιτρέπεται πλέον να αξιοποιούν την τεχνολογία αυτή.

391. Όσον αφορά την τεχνητή νοημοσύνη, αναφέρεται ότι η χρήση της δεν είναι ακόμα ευρέως διαδεδομένη, πρόκειται όμως να συμβάλλει ουσιαστικά, μεταξύ άλλων, στην αξιολόγηση συναλλαγών σε σχέση με το ενδεχόμενο απάτης.

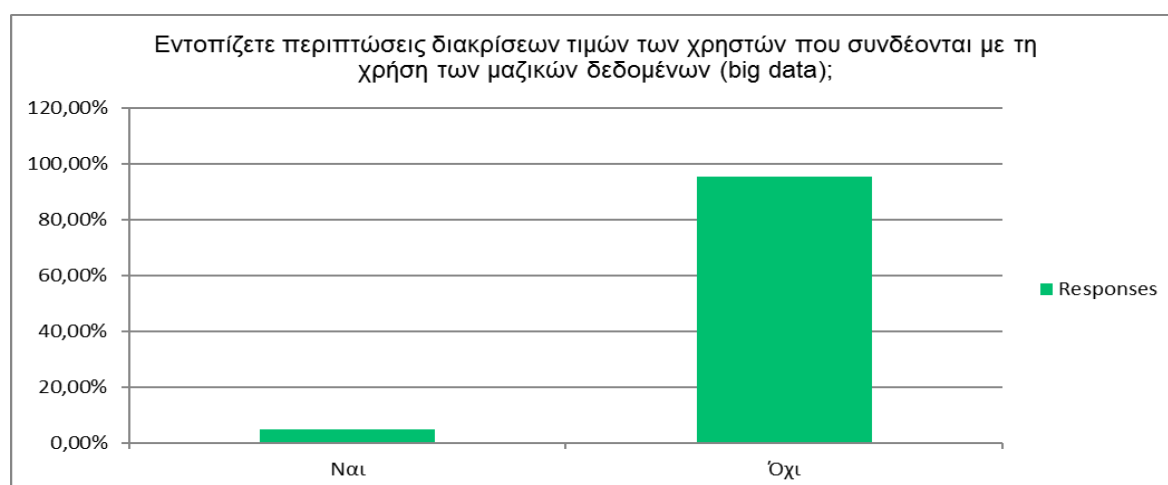
392. Τέλος, η χρήση τεχνολογίας blockchain δεν είναι ακόμα αρκετά διαδεδομένη στην Ελλάδα και φαίνεται ότι συνδέεται περισσότερο με τα κρυπτονομίσματα. Η προσφορά της στις υπηρεσίες πληρωμών κινείται, προς στιγμή, σε θεωρητικό επίπεδο.

393. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι νέες αυτές τεχνολογίες χαμηλώνουν τα εμπόδια εισόδου, ευνοώντας την είσοδο νέων «παικτών» στην αγορά. Οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τέτοιες τεχνολογίες αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά, χωρίς αυτό να δημιουργεί αντανταγωνιστικά προβλήματα.

394. Παρόλα αυτά, εκφράζονται προβληματισμοί από έναν συμμετέχοντα ότι οι μεγάλες τεχνολογικές εταιρίες (BigTech) προηγούνται σε τεχνογνωσία και σε συνεργασία με μεγάλους ομίλους χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων αποκτούν τον έλεγχο μεγάλης ποσότητας πληροφοριών, με αποτέλεσμα την άσκηση μεγαλύτερης επιρροής και την ενδεχόμενη απόκτηση σημαντικής ισχύος στην αγορά.

395. Σε κάθε περίπτωση, εκφράζεται η ανάγκη να υιοθετηθεί και καθοριστεί το πλαίσιο χρήσης των σύγχρονων τεχνολογιών από τις ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές το συντομότερο δυνατόν, προκειμένου να διευκολυνθεί και επεκταθεί η χρήση τους χωρίς την δημιουργία στρεβλώσεων.

396. Αναφορικά με **το εάν έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις διακρίσεων τιμών των χρηστών που συνδέονται με τη χρήση των μαζικών δεδομένων (big data)**, σχεδόν το σύνολο των συμμετεχόντων απάντησε αρνητικά (95%, 41 απαντήσεις), ενώ μόνο το 5% (2 απαντήσεις) απάντησε πως έχουν εντοπίσεις σχετικές διακρίσεις.

397. **Συγκεκριμένα, διευκρινίζεται** ότι στην πραγματικότητα δεν τίθεται ζήτημα διάκρισης τιμών αλλά οι τιμές καθορίζονται προσωποποιημένα ανάλογα με τις δυνατότητες κάθε παρόχου (π.χ μπορεί ένας πάροχος να προσφέρει υπηρεσίες

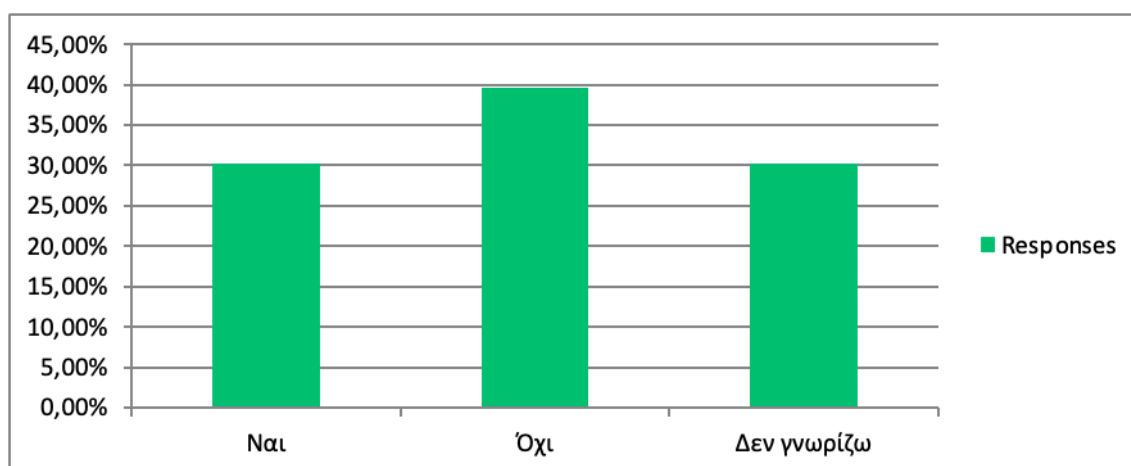
ανταποδοτικών/εκπτώτικων πωλήσεων (repayment), ενισχυτικών πωλήσεων (upselling) ή διασταυρωμένων πωλήσεων (cross-selling). Οι υπηρεσίες αυτές βασίζονται σε δεδομένα, συνεπώς η παροχή πρόσβασης σε αυτά είναι κομβικής σημασίας για την προσβασιμότητα σε φθηνές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι οποίες να καθίστανται διαθέσιμες για όλους, ειδικά για καταναλωτές οι οποίοι δεν έχουν πιστωτικό ιστορικό και συνεπώς ο εκάστοτε δανειοδότης δεν έχει καμία εικόνα σχετικά με την πιστοληπτική τους ικανότητα.

398. Η χρήση των τεχνολογιών αυτών συνεισφέρει στην βελτίωση της εμπειρίας των χρηστών. Τούτο σημαίνει ότι όποιες τιμολογιακές διαφοροποιήσεις είναι δικαιολογημένες, καθώς δημιουργούν την ανάγκη αυξημένης τιμολόγησης.

399. Σημειώνεται επίσης, ότι κριτήρια διαφοροποίησης τιμών μπορεί να αποτελούν ο αριθμός των συναλλαγών καθώς και ο αριθμός αιτημάτων πρόσβασης των παρόχων υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής (PISPs) και των παρόχων υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού (AISPs).

7.2.6 Αδειοδότηση

400. Οι τυχόν προβλεπόμενες απαιτήσεις αδειοδότησης που καταλαμβάνουν τη δραστηριότητά των συμμετεχόντων, καθώς και το λοιπό νομοθετικό πλαίσιο, δεν εγείρουν εμπόδια στην είσοδο και την ανάπτυξη εταιριών στον κλάδο σύμφωνα με το 40% των συμμετεχόντων (21 απαντήσεις), ενώ αντίθετη άποψη εξέφρασε το 30% όσων απάντησαν (16 απαντήσεις) ενώ το 30% (16 απαντήσεις) απάντησε ότι δεν γνωρίζει, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα κατωτέρω:

401. Περαιτέρω οι συμμετέχοντες σχολιάζουν, ότι οι απαιτήσεις αδειοδότησης είναι απολύτως απαραίτητες για την προστασία του συμφέροντος της αγοράς και των

χρηστών, δεδομένων των ιδιαιτεροτήτων των λειτουργιών των επιχειρήσεων αυτών. Με την προβλεπόμενη διαδικασία διασφαλίζεται ότι στην αγορά θα εισέλθουν μόνο εκείνες οι επιχειρήσεις που πραγματικά επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν νόμιμα και με σεβασμό στην ασφάλεια και στα προσωπικά δεδομένα των χρηστών.

402. Παρόλα αυτά, αρκετοί είναι εκείνοι που επισημαίνουν ότι οι ισχύουσες διαδικασίες αδειοδότησης είναι πολύπλοκες συγκριτικά με άλλες χώρες και ότι δεν συνοδεύονται από σαφείς οδηγίες ως προς τις προϋποθέσεις που απαιτούνται. Τα ερωτηματολόγια και η γραφειοκρατία που τα συνοδεύει απαιτούν την προετοιμασία τους με ειδικούς νομικούς και εξειδικευμένους συμβούλους, με αποτέλεσμα την αύξηση του χρόνου και του κόστους ενεργοποίησης λειτουργίας μιας νέας επιχείρησης. Ο μεγάλος χρόνος ικανοποίησης των αιτημάτων απομακρύνει από την ανάπτυξη προϊόντων και την προώθησή τους στην αγορά. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι η διαδικασία αδειοδότησης των παρόχων υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού και παρόχων υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής είναι ιδιαίτερα απαιτητική, με αποτέλεσμα πολλοί να καταφεύγουν σε άλλες χώρες προκειμένου να λάβουν άδεια δραστηριοποίησης.

403. Δεδομένων των σύνθετων διαδικασιών και του κόστους αδειοδότησης, ως λύσεις προτείνονται η απλοποίηση του ρυθμιστικού πλαισίου, πάντα στο πλαίσιο των κατευθυντηρίων γραμμών της ΕΒΑ, προκειμένου να ενισχυθεί η καινοτομία καθώς και η υιοθέτηση διαβαθμίσεων στη διαδικασία αδειοδότησης, ανάλογα με την δραστηριότητα κάθε επιχείρησης. Παρόλα αυτά εκφράζεται και η άποψη ότι το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο εξαντλεί την αυστηρότητα του στους κατεστημένους παρόχους, οι οποίοι καλούνται να παραχωρήσουν πρόσβαση σε δεδομένα προκειμένου να δημιουργηθούν πρόσθετες υπηρεσίες, ενώ ταυτόχρονα είναι αρκετά ευνοϊκό προς τις νέες επιχειρήσεις οι οποίες βασίζονται στην ουσία στα προϊόντα των παραδοσιακών παρόχων.

7.2.7 Αξιολόγηση ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου και προτάσεις για πρωτοβουλίες από την ΕΑ

404. Στην ερώτηση **ποιές πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να ληφθούν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή σε νομοθετικό επίπεδο σε σχέση με τις εν λόγω λύσεις πληρωμών, προκειμένου να ενισχυθεί η είσοδος και ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων και καινοτόμων υπηρεσιών**, οι περισσότεροι συμμετέχοντες εστίασαν στην ανάγκη πίεση δημιουργίας ενός διαφανούς, σαφέστερου, ευέλικτου και σταθερού κανονιστικού

πλαίσιου, το οποίο να εφαρμόζεται με ίσους όρους και επίσης να μην υπόκειται σε συχνές αλλαγές, καθώς με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται τεράστιο πρόβλημα στην λειτουργία των επιχειρήσεων και ανασφάλεια στους επενδυτές. Σημειώνεται, ότι κάθε λύση πληρωμής εξαρτάται από το βαθμό δυσκολίας του παρόχου να λειτουργήσει σύμφωνα με το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο και την διαδικασία αδειοδότησης από την ΤτΕ (π.χ. άδεια λειτουργίας ιδρύματος πληρωμών ή ηλεκτρονικού χρήματος). Συνεπώς, οι διαδικασίες πρέπει να γίνουν πιο σύντομες, πιο φθηνές και πιο απλές για την έκδοση των αδειών προκειμένου να δραστηριοποιηθούν νέοι πάροχοι και να προωθηθούν καινοτόμες λύσεις πληρωμών και να αποτραπεί η δραστηριοποίηση μη αδειοδοτημένων παρόχων. Αναγκαία είναι επίσης η μη ύπαρξη εξαιρέσεων ή προνομιακής μεταχείρισης των ήδη εγκατεστημένων παρόχων έναντι των νέων.

405. Σημασία δίνεται στην τήρηση του πλαισίου εποπτείας. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού και άλλες αρμόδιες εποπτικές αρχές πρέπει να επιτηρούν την τήρηση αυτού του πλαισίου, ενισχυμένες με στελέχη που θα είναι εξοικειωμένα με τα νέα δεδομένα. Περαιτέρω, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να εγκύψει στον εντοπισμό και έλεγχο τυχόν δομικών προβλημάτων ή συμπεριφορών εκμετάλλευσης οικονομικής ισχύος από επιχειρήσεις που δύνανται να αποτρέψουν την ισότιμη συμμετοχή παραδοσιακών και εναλλακτικών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών.

406. Σημασία δίνεται επίσης στην διασφάλιση ελεύθερης, ασφαλούς πρόσβασης σε δεδομένα και στατιστικά στοιχεία πελατών.

407. Ορισμένοι αναφέρουν επίσης την ανάγκη για παροχή οικονομικών κινήτρων για ανάπτυξη όπως π.χ. κρατικές χρηματοδοτήσεις, επιδοτήσεις Ταμείου Ανάκαμψης, φορολογικές ελαφρύνσεις σε FinTech καθώς και την δημιουργία ενός φιλικού πλαισίου για επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές.

408. Αναφέρεται επίσης η ανάγκη για μείωση των προμηθειών μεταφοράς εμβασμάτων, καθώς οι νέες υπηρεσίες αφορούν πληρωμές account-to-account (A2A) και η ανάπτυξη των πληρωμών αυτών εμποδίζεται σε μεγάλο βαθμό, από το κόστος μεταφοράς χρημάτων στο wallet του καταναλωτή και από το wallet του εμπόρου. Συνεπώς, καταγράφεται ότι θα πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για προνομιακή ή capped τιμολόγηση στις περιπτώσεις που σκοπός είναι η παροχή υπηρεσιών πληρωμών από τρίτους παρόχους (TPPs). Άλλη μία πρόταση αφορά την δημιουργία προϋποθέσεων προκειμένου οι FinTech επιχειρήσεις να δημιουργήσουν εθνικά μοντέλα μεταφορών όπως αυτό της Currency Cloud και Transferwise.

409. Προτείνεται επίσης η επιβολή υποχρεωτικής αναβάθμισης των τερματικών POS που χρησιμοποιούν οι έμποροι σε τερματικά τεχνολογίας NFC που αναγνωρίζουν και δέχονται πληρωμές μέσω κινητού και μέσω QR κωδικών, όπως επίσης η υποχρέωση δημιουργίας, έκδοσης και εφαρμογής ενός πρωτοκόλλου ασφαλείας για την έκδοση και χρήση QR codes. Περαιτέρω, μπορούν να αναληφθούν πρωτοβουλίες για προώθηση υποχρεωτικής αναγραφής QR κωδικών σε λογαριασμούς (έγχαρτους και e-bills).

410. Ως λύση προτείνεται και η διενέργεια συζητήσεων στρογγυλής τραπέζης οι οποίες θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς για να μελετήσουν τις καλύτερες πρακτικές στην τεχνολογία QR κατηγορίας και να μάθουν από άλλες κοινότητες παραδοσιακών παρόχων στην Ευρώπη πώς εφαρμόζουν και προωθούν την τεχνολογία και τη χρήση QR.

411. Καταγράφεται επίσης η ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών προώθησης πληροφόρησης και εκπαίδευσης των καταναλωτών σχετικά με τις νέες λύσεις πληρωμών.

412. Ορισμένοι συμμετέχοντες αναφέρονται στην ανάγκη να καταβληθούν προσπάθειες για την δημιουργία ενός περισσότερο ευέλικτου ρυθμιστικού πλαισίου όσον αφορά τους παραδοσιακούς παρόχους, εξαιτίας της δύσκολης κατάστασης στην οποία έχουν περιέλθει λόγω του ανταγωνισμού από τις επιχειρήσεις FinTech. Αναφέρεται ότι οι τελευταίες αξιοποιούν πολλές φορές το Ευρωπαϊκό πλαίσιο και όχι το εθνικό, το οποίο είναι περισσότερο αυστηρό. Επίσης, ζητείται να προωθηθούν οι υπηρεσίες των παραδοσιακών παρόχων ως πιο ασφαλείς και αξιόπιστες.

413. Τέλος, μια μερίδα των συμμετεχόντων θεωρεί ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο είναι επαρκές για την δημιουργία τέτοιων σχημάτων και ότι σε κάθε περίπτωση καμία λύση πληρωμών δεν πρέπει να επιβληθεί στην αγορά με νομοθετική ρύθμιση, παρά να αφευθεί στη βούληση της ελεύθερης αγοράς. Τέλος, καταγράφεται ότι οποιαδήποτε πρωτοβουλία είναι ορθότερο να ληφθεί σε Ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο.

414. Στην ερώτηση **πώς μπορεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού να υποστηρίξει την περαιτέρω ανάπτυξη των υπηρεσιών πληρωμών από εναλλακτικούς παρόχους**, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην ενίσχυση της συνεργασίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού με την Τράπεζα της Ελλάδος, με ανεξάρτητες αρχές, αρμόδιες για την προστασία του καταναλωτή (νοείται μάλλον η Γενική Γραμματεία Καταναλωτή ή ο Συνήγορος του Καταναλωτή) καθώς και με κυβερνητικούς φορείς,

προκειμένου να θεσπιστεί ένα ξεκάθαρο, ευέλικτο και ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας, εξοπλισμένο με τις κατάλληλες ασφαλιστικές δικλίδες για την αποφυγή παραβατικών συμπεριφορών. Έμφαση δίνεται στην ανάγκη για την θέσπιση ενός κώδικα δεοντολογίας, ο οποίος θα ορίζει μια μορφή συμφωνίας σε επίπεδο υπηρεσιών (Service-level-Agreement), προκειμένου οι παραδοσιακοί πάροχοι να ανταποκρίνονται εντός προκαθορισμένων χρονικών πλαισίων σε σχετικά αιτήματα επιχειρήσεων FinTech.

415. Ιδιαίτερος λόγος γίνεται και για την προώθηση της τυποποίησης ομοιόμορφων προτύπων, με παράδειγμα την τυποποίηση των APIs όπως γίνεται στο Ηνωμένο Βασίλειο στο πλαίσιο της Ανοικτής Τραπεζικής³²².

416. Αξίζει να αναφερθεί και η πρόταση προώθησης πρόσβασης σε περισσότερα δεδομένα, πέραν των προβλεπόμενων στο πλαίσιο της Ανοικτής Τραπεζικής, προσεγγίζοντας περισσότερο την Ανοικτή Οικονομία (Open Finance).

417. Χρήσιμη θα ήταν, επίσης, η οργάνωση συζητήσεων στρογγυλής τραπέζης, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με αρμόδιους φορείς και συμμετέχοντες στην αγορά, προκειμένου να προωθηθεί η ανάπτυξη υπηρεσιών πληρωμών από εναλλακτικούς παρόχους. Η συμμετοχή άλλωστε ευρωπαϊκών φορέων σε ένα τέτοιο εγχείρημα, θα επιτρέψει στην Επιτροπή Ανταγωνισμού να ενημερωθεί για αντίστοιχες πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί σε άλλα κράτη μέλη καθώς και για την αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών αυτών.

418. Περαιτέρω προτεινόμενες ενέργειες σχετίζονται με την διεξαγωγή μελετών αναφορικά με την κοστολογική σύγκριση παρεχόμενων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών μεταξύ Ελλάδας και άλλων κρατών μελών, η προώθηση δωρεάν πρόσβασης σε κεντρικά μητρώα δεδομένων, η εξασφάλιση ισότιμων όρων πρόσβασης στην αγορά, η συνεχής επιτήρηση της αγοράς και η συστηματικοποίηση των ελέγχων. Ειδικότερα, σημειώνεται η ανάγκη για επίβλεψη των παραδοσιακών παρόχων, προκειμένου οι τελευταίοι να συμμορφώνονται με τους ισχύοντες κανονισμούς και να τηρούν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

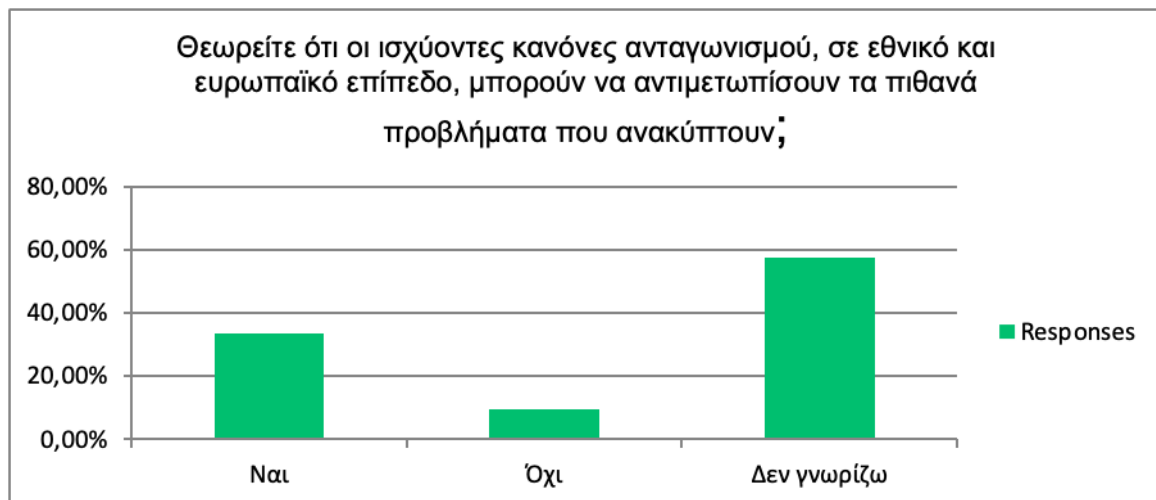
³²² Το Ηνωμένο Βασίλειο (HB) ήταν η πρώτη χώρα στην οποία επικράτησε τυποποιημένο πρότυπο (Open Banking UK) ωστόσο θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι αυτό έγινε κατόπιν πρωτοβουλίας της CMA9, της Ένωσης των εννέα μεγαλύτερων τραπεζών της χώρας. Ως εκ τούτου η τυποποίηση των APIs επεβλήθη κατόπιν πρωτοβουλίας των ίδιων των παρόχων. Αντίστοιχες ενέργειες έχουν γίνει και σε άλλες χώρες (Ιταλία, Λουξεμβούργο, Δανία) όχι όμως στο βαθμό ωριμότητας του HB.

419. Μερικοί συμμετέχοντες, κάνουν λόγο για ανάγκη προώθησης ενός καθεστώτος προνομιακής τιμολόγησης των επιχειρήσεων FinTech. Το τελευταίο εξηγούν πως δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι, μέσω της τιμολόγησής τους μπορούν να επιβαρύνουν το επιχειρηματικό πλάνο μιας FinTech επιχείρησης. Μέσω ενός καθεστώτος προνομιακής τιμολόγησης, οι επιχειρήσεις FinTech που δραστηριοποιούνται στις υπηρεσίες πληρωμών θα μπορέσουν να αναπτύξουν υπηρεσίες πληρωμών προστιθέμενης αξίας βασιζόμενες στις υφιστάμενες υποδομές των παραδοσιακών παρόχων. Εκφράζεται επίσης η άποψη να μην επιτρέπεται σε κατεστημένους παρόχους να εφαρμόζουν διαφοροποιημένες τιμές σε συγκεκριμένους φορείς και ομάδες φορέων, είτε πρόκειται για επιχειρήσεις FinTech, είτε για συγκεκριμένες κατηγορίες επιχειρήσεων (π.χ εταιρίες τηλεπικοινωνιών).

420. Απαραίτητη κρίνεται και η ενιαία ερμηνεία της Οδηγίας PSD II από την ΤτΕ και τις άλλες Κεντρικές Τράπεζες, λ.χ. στην περίπτωση ερμηνεία της έννοιας του αντιπροσώπου διανομέα ηλεκτρονικού χρήματος από την ΤτΕ. Ειδικότερα αναφέρεται ότι προκειμένου να πιστοποιηθεί ένα δίκτυο αντιπροσώπων υπηρεσιών πληρωμών ή έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος υφίσταται μεγάλη γραφειοκρατία εκ μέρους της ΤτΕ. Το ίδιο συμβαίνει και για αντίστοιχες πιστοποιήσεις συγκριτικά με άλλα κράτη μέλη.

421. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται τέλος στην ενίσχυση εφαρμογής του ν. 4537/2018, προκειμένου οι πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής και οι πάροχοι υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού να δραστηριοποιούνται απρόσκοπτα.

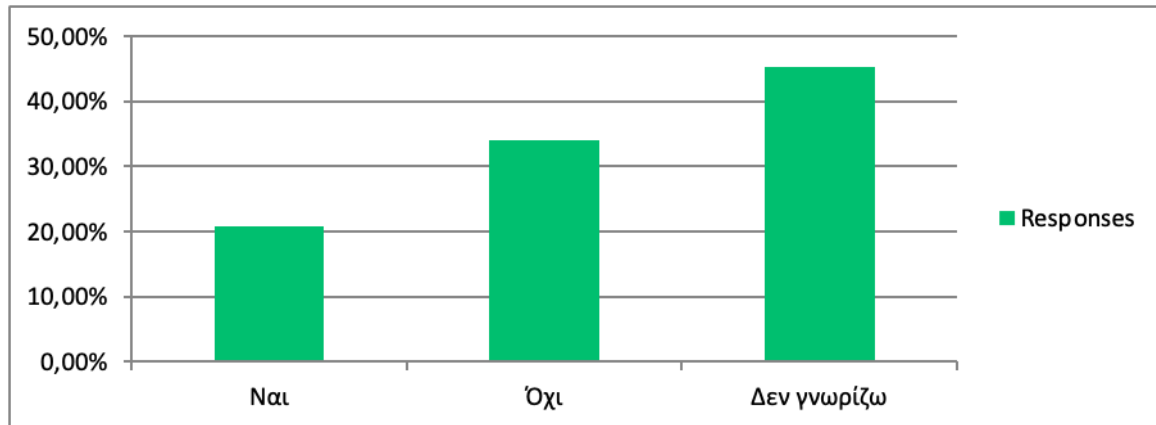
422. Στην ερώτηση **αν οι ισχύοντες κανόνες ανταγωνισμού, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο μπορούν να αντιμετωπίσουν τα πιθανά προβλήματα που ανακύπτουν**, το 57,41% των συμμετεχόντων απάντησε ότι δεν γνωρίζει (31 απαντήσεις) , το 33,33% απάντησε θετικά (18 απαντήσεις), ενώ το 9,26% απάντησε αρνητικά (5 απαντήσεις) όπως αποτυπώνεται στο γράφημα κατωτέρω.

423. Οι συμμετέχοντες **επισημαίνουν περαιτέρω**, οι ισχύοντες κανονισμοί είναι αυστηροί προκειμένου να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πιθανών προβλημάτων. Σε κάθε περίπτωση όμως η διαρκής εξέλιξη της αγοράς επιβάλλει την συνεχή παρακολούθηση της εύρυθμης λειτουργίας της και την συνεχή αναδιαμόρφωση και βελτίωση των κανόνων που τη διέπουν. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να είναι σε εγρήγορση προκειμένου να μπορούν να εντοπίσουν τυχόν περιπτώσεις αντιανταγωνιστικών ενεργειών και να λαμβάνουν πρωτοβουλίες, όπως η εν λόγω κλαδική έρευνα.

424. Παρόλα αυτά, αξίζουν να αναφερθούν οι επιφυλάξεις ορισμένων συμμετεχόντων που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα των ισχυόντων κανόνων. Ειδικότερα καταγράφεται ότι ανακύπτοντα προβλήματα δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς καθώς οι ίδιοι φορείς δημοσιεύουν παρατηρήσεις τις οποίες έρχονται στη συνέχεια να θεσπίσουν μέσω ρυθμίσεων. Από την άλλη μεριά, οι παραδοσιακοί πάροχοι αντιμετωπίζουν τους νέες ρυθμίσεις και τους νέους παίκτες απλώς ως ένα επιπλέον διοικητικό βάρος και συμμορφώνονται τυπικά, καταβάλλοντας την ελάχιστη δυνατή προσπάθεια.

425. Στην ερώτηση εάν **οι κατεστημένοι πάροχοι αντιμετωπίζονται ευνοϊκότερα από το ρυθμιστικό πλαίσιο, αναφορικά με ορισμένα στάδια της αλυσίδας των υπηρεσιών ηλεκτρονικών πληρωμών, απ' ότι οι νεοφυείς επιχειρήσεις**, θετικά απάντησε το 21% (11 απαντήσεις), αρνητικά απάντησε το 34% (18 απαντήσεις), ενώ το 45% (24 απαντήσεις) απάντησε ότι δεν γνωρίζει.

426. Στη συνέχεια, ορισμένοι συμμετέχοντες αναφέρουν, ότι εξαιτίας της ισχύος των παραδοσιακών παρόχων, η Τράπεζα της Ελλάδος δεν επιβάλλει στην ουσία την συμμόρφωση αυτών κατά το γράμμα του νόμου (όπως συμβαίνει επί παραδείγματι στην περίπτωση των bill payments). Ειδικότερα καταγράφεται ότι δε διενεργούνται οι απαιτούμενες διαδικασίες επιτήρησης, όπως έλεγχος των συστημάτων πληρωμών, αξιολόγηση κινδύνων, διαδικασίες συμμόρφωσης και έλεγχοι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες ενέργειες (AML checks).

427. Η ευνοϊκότερη μεταχείριση των παραδοσιακών παρόχων μπορεί επίσης να οφείλεται και στο γεγονός ότι η διαδικασία εγγραφής ενός νέου πελάτη βασίζεται σε πρότυπα και μηχανισμούς που οι κατεστημένοι πάροχοι ήδη διαθέτουν (λ.χ. εγγραφή σε κατάστημα ή μέσω ψηφιακών τεχνολογιών) και οι οποίες είναι απλησίαστες από πλευράς κόστους για έναν νέο πάροχο. Η διαδικασία KYC και επαναξιολόγησης ενός πελάτη εφαρμόζεται στα πρότυπα των παραδοσιακών παρόχων, με αποτέλεσμα να είναι δυσβάσταχτη για παρόχους που δεν προσφέρουν υπηρεσίες δημιουργίας λογαριασμού.

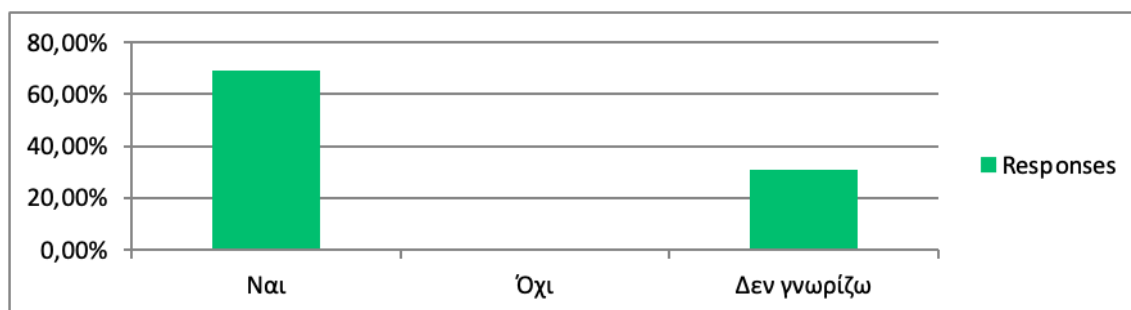
428. Παρόλα αυτά, καταγράφεται και η άποψη ότι οι κατεστημένοι πάροχοι αντιμετωπίζονται δυσμενέστερα, βεβαρημένοι με το κόστος που επιβάλλουν οι κανόνες προληπτικής εποπτείας (π.χ. KYC, συμμόρφωση κλπ.) και πολλά άλλα που δεν λαμβάνονται υπόψιν.

429. Συνεπώς, προτείνεται η πρόσβαση των νέων παρόχων στις διατραπεζικές υπηρεσίες και η ένταξή τους στο "αφορολόγητο" και την "φορολοταρία", προκειμένου οι πληρωμές των που πραγματοποιούνται από χρήστες υπηρεσιών FinTech επιχειρήσεων να συγκαταλέγονται σ' αυτές που αυξάνουν το ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του ορίου εισοδήματος με μηδενικό φόρο και να συμμετέχουν στις κληρώσεις. Επίσης, ως αναγκαία αναφέρεται η πρόσβαση στην πλατφόρμα e-KYC

του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης σε συνεργασία με τους παραδοσιακούς παρόχους και η ένταξη των υπηρεσιών των επιχειρήσεων FinTech σ' αυτές που αξιοποιεί το Δημόσιο.

7.2.8 Θέματα ειδικώς αναφορικά με την PSD2

430. Στην ερώτηση αν ο ν. 4537/2018, ο οποίος ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2015/2366/ΕΕ (PSD2), συμβάλλει ουσιαστικά στη δραστηριοποίηση νέων παρόχων και στην ανάπτυξη νέων υπηρεσιών πληρωμών, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε θετικά (69%, 38 απαντήσεις), ενώ οι υπόλοιποι συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν (31%, 17 απαντήσεις), όπως αποτυπώνεται στον πίνακα κατωτέρω:

431. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2015/2366 (ΕΕ) σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά (PSD II), παρέχει ένα ενισχυμένο ρυθμιστικό πλαίσιο για μια ενιαία, ολοκληρωμένη και αποτελεσματική, εσωτερική αγορά, δίνοντας την δυνατότητα σε τρίτους παρόχους (παρόχους υπηρεσιών πληρωμών) να συμμετέχουν στην αγορά υπηρεσιών πληρωμών, εφόσον πληρούν τις σχετικές ευρωπαϊκές απαιτήσεις. Μέσω της απελευθέρωσης της αγοράς και της δυνατότητας παροχής υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και πληροφοριών λογαριασμού πληρωμών σε Παρόχους Υπηρεσιών Πληρωμών, ενισχύεται ο ανταγωνισμός και αναπτύσσονται νέες καινοτόμες υπηρεσίες χαμηλού κόστους προς όφελος των καταναλωτών.

432. Προκειμένου να προωθηθεί η ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία των συστημάτων πληρωμών, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Τράπεζα της Ελλάδος παρακολουθούν ενεργά και αναλύουν την ανάπτυξη των διαδικασιών πληρωμών, με σκοπό τη δημιουργία ενός εναρμονισμένου ρυθμιστικού πλαισίου που θα διασφαλίζει πανευρωπαϊκούς ισότιμους όρους, τόσο για τους χρήστες, όσο και για τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

433. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο πέτυχε βελτιώσεις σε διάφορα επίπεδα, όπως καλύτερη προστασία των καταναλωτών, ανάπτυξη και χρήση καινοτόμων μορφών πληρωμών, δημιουργώντας ροπή για χρήση μέσων που υποκαθιστούν ή/και αντικαθιστούν τα μετρητά, κατέστησε ασφαλέστερες τις διασυνοριακές πληρωμές στην Ευρώπη. Με τον συνδυασμό υπηρεσιών και μεθόδων, δημιούργησε το κατάλληλο έδαφος για την ενθάρρυνση επιβολής χαμηλότερων τιμών στους χρήστες των υπηρεσιών.

434. Έδωσε τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, παρόχων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και παρόχων τεχνολογικών λύσεων, με αποτέλεσμα την εμφάνιση νέων παρόχων, προϊόντων και υπηρεσιών όπως επίσης και τεχνολογικών λύσεων, θέτοντας κατά αυτόν τον τρόπο τα θεμέλια για την Ανοιχτή Τραπεζική. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι η αλληλεπίδραση των χρηστών με τον τραπεζικό τομέα θα γίνεται πλέον από τις επιχειρήσεις FinTech.

435. Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι ήδη έχουν δραστηριοποιηθεί νέοι πάροχοι των άρθρων 66 & 67 της Οδηγίας 2015/2366 (EE) (και του ν. 4537/2018 αντίστοιχα) και αναμένονται περισσότεροι. Με το νέο νομοθετικό πλαίσιο τέθηκαν κανόνες λειτουργίας, και θεσπίστηκε το πλαίσιο αναφορικά με τις απαιτήσεις, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τόσο των χρηστών όσο και των Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών. Σύμφωνα με ένα συμμετέχοντα, η εισαγωγή του πλαισίου αδειοδότησης και λειτουργίας υπό το ν. 4537/2018 έλυσε πολλά ζητήματα ερμηνευτικής ασάφειας και ανασφάλειας δικαίου του προϋφισταμένου καθεστώτος και συνέβαλε στην δραστηριοποίηση νέων παρόχων.

436. Παρόλα αυτά, συμμετέχοντες αναφέρουν πως αν και ο νόμος αποτελεί το πρώτο ουσιαστικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, η κατάσταση των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών είναι ακόμα σε πρώιμο στάδιο στην Ελλάδα και υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης, όπως φαίνεται και από τις σχετικές αδειοδοτήσεις Παρόχων Υπηρεσιών Πληροφοριών Λογαριασμού και Παρόχων Υπηρεσιών Εκκίνησης Πληρωμής (AISP/PISP). Επίσης καταγράφεται, ότι η πρόσβαση σε απαραίτητα δεδομένα και διεπαφές προγραμματισμού εφαρμογών (APIs) παραμένει ακόμα μεγάλη πρόκληση. Κάποιοι συμμετέχοντες επισημαίνουν ακόμη την ανάγκη για σαφή πρόβλεψη επιβολής προστίμου σε περίπτωση παράβασης προσωπικών δεδομένων καθώς και πρόβλεψη επιβολής προστίμου σε ποσοστό επί των εσόδων της επιχείρησης σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις της Οδηγίας.

437. Αναφορικά με τις ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να γίνουν στην ελληνική αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληρωμών, ώστε η Οδηγία 2015/2366/ΕΕ (PSD2) και ο ν. 4537/2018, όπως ισχύει, να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά για τη δραστηριοποίηση νέων παρόχων, οι συμμετέχοντες αναφέρουν μεταξύ άλλων την πλήρη εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου καθώς και την επιτήρηση εφαρμογής αυτού από τα αρμόδια θεσμικά όργανα.

438. Εκφράζεται επίσης η ανάγκη για απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης, με τη δημιουργία ενός πραγματικά ενιαίου πλαισίου απαιτήσεων για την δραστηριοποίηση πρακτόρων και υποπρακτόρων σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να μην υπάρχουν διαφορές που καθιστούν τη λειτουργία στην ελληνική αγορά δυσκολότερη και χρονοβόρα. Συνεπώς, χρειάζεται ένας ταχύς μηχανισμός με συγκεκριμένες συμφωνίες σε επίπεδο υπηρεσιών (Service -Level- Agreement) από την ΤτΕ. Σύμφωνα άλλωστε με ένα συμμετέχοντα, θα ήταν επιθυμητή αντίστοιχα η εγρήγορση των διαδικασιών απάντησης στα αιτήματα των παρόχων, καθώς μερικές φορές ο ελάχιστος χρόνος που απαιτείται για την απάντηση ενός απλού ερωτήματος ξεπερνά τους τρεις μήνες.

439. Καταγράφεται επίσης η ανάγκη δημιουργίας μιας ειδικής ομάδας στην ΤτΕ η οποία να λειτουργεί συμβουλευτικά και διευκρινιστικά σε νέο-εισερχόμενους όπως επίσης και η ενίσχυση ανάληψης πρωτοβουλιών καινοτομίας, (όπως λ.χ. το Innovation Hub της ΤτΕ και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, τα προγράμματα καινοτομίας των σχημάτων Mastercard και VISA κ.λπ.) προκειμένου να ολοκληρωθεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός των υπηρεσιών της χώρας.

440. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αλλαγή προσέγγισης προς την τεχνική ουδετερότητα και ειδικότερα στην υιοθέτηση ενός ομοιόμορφου τρόπου διασύνδεσης με όλους τους παραδοσιακούς παρόχους, λ.χ. με την καθιέρωση κοινών/ομοιόμορφων APIs, κοινών προτύπων κλπ. Συγκεκριμένα, αναφέρονται πρωτοβουλίες άλλων ευρωπαϊκών κρατών μελών όπου οι Κεντρικές Τράπεζες διενήργησαν έρευνες προκειμένου να κατανοήσουν ποια APIs χρησιμοποιούνται ή απαιτούνται για νέους και υπάρχοντες παρόχους υπηρεσιών πληρωμών για πρόσβαση σε δηλώσεις και για την έναρξη εντολών από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι Κεντρικές Τράπεζες των κρατών μελών εξασφάλισαν με αυτόν τον τρόπο ότι δε δημιουργήθηκαν εμπόδια εισόδου στους εναλλακτικούς παρόχους υπηρεσιών πληρωμών εκ μέρους των

κατεστημένων παρόχων. Συνεπώς, προτείνεται να υιοθετηθούν αντίστοιχες πρωτοβουλίες και στην Ελλάδα.

441. Σχετικές με την παραπάνω πρόταση είναι και οι προτάσεις που καταγράφονται αναφορικά με την υποχρέωση δημοσίευσης τιμολογιακών πολιτικών πρόσβασης εκ μέρους των παρόχων APIs. Εκφράζεται επίσης η πρόταση προώθησης παροχής περισσότερων APIs από τους παραδοσιακούς παρόχους, πέραν των υποχρεωτικών, όπως επίσης και ο σχεδιασμός βελτιωμένων sandboxes από τους παραδοσιακούς παρόχους

442. Αναγκαία κρίνεται επίσης η προώθηση πρόσβασης σε δεδομένα.

443. Καταγράφεται επίσης η ανάγκη για στενή εποπτεία των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού της Ελλάδας (ASPSPs), προκειμένου οι τελευταίοι να εφαρμόζουν πιστά τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών όσον αφορά την εφαρμογή ρυθμιστικών τεχνικών προτύπων της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2015/2366 ΕΕ (PSD 2), τόσο ως προς τα δεδομένα που πρέπει να επιστρέφονται όσο και ως προς τις τεχνικές προδιαγραφές που πρέπει να τηρούν (λ.χ. πρωτόκολλο).

444. Σημαντικό είναι επίσης να δοθεί έμφαση στην δημιουργία εμπιστοσύνης και ευαισθητοποίησης των χρηστών σχετικά με τη δυνατότητα και την ασφάλεια της χρήσης των υπηρεσιών αυτών, καθώς με τον τρόπο αυτό θα κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον για την δραστηριοποίηση νέων παρόχων.

445. Τέλος, αναφέρεται η εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού στην αγορά για όλους τους Παρόχους Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού (ASPSPs) είτε πρόκειται για παραδοσιακούς παρόχους είτε για νεοφυείς επιχειρήσεις. Το ίδιο άλλωστε πρέπει να ισχύει και για τις επιχειρήσεις BigTech.

446. Αξίζουν να αναφερθούν πάντως και οι απόψεις ότι το συγκεκριμένο τμήμα της ρυθμιστικής αρχής έχει βελτιωθεί πολύ τα τελευταία χρόνια και τυχόν ελλιπής ανάπτυξη χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληρωμών δεν οφείλεται στο θεσμικό πλαίσιο ή στην εφαρμογή του.

447. Όσον αφορά **παραδείγματα, όπου η Οδηγία και η ενσωμάτωσή της στην εθνική έννομη τάξη δεν είναι πλήρης και τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε αυτή να βελτιωθεί**, μερικοί συμμετέχοντες επικεντρώθηκαν στην έλλειψη ενός ενιαίου/ομοιόμορφου τεχνικού προτύπου για τις Διεπαφές Προγραμματισμού Εφαρμογών (APIs) και γενικότερα για τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των μερών. Ως περαιτέρω παραδείγματα ελλιπούς ενσωμάτωσης και κενών στο εθνικό νομικό πλαίσιο

αναφέρονται η έλλειψη τμημάτων του κανονιστικού πλαισίου και η έλλειψη σαφήνειας σχετικά με τις μεταβατικές περιόδους. Αναφορές γίνονται ακόμα από ορισμένους στην ανάγκη για περισσότερη αποσαφήνιση της απαγόρευσης της παροχής υπηρεσιών αποδοχής καρτών και υπηρεσιών πληρωμών απευθείας σε marketplaces από φορείς που δεν αποτελούν οι ίδιοι Παρόχους Υπηρεσιών Πληρωμών. Σημαντικός κρίνεται επίσης ο καθορισμός του ύψους του προστίμου που επιβάλλεται σε ρυθμισμένες οντότητες, σε περίπτωση μη συμμόρφωσής τους με τους σχετικούς κανόνες.

448. Έπειτα, τα περισσότερα ζητήματα που έχουν ήδη εντοπιστεί σχετίζονται με τους Παρόχους Υπηρεσιών Εκκίνησης Πληρωμών και τους Παρόχους Υπηρεσιών Πληροφοριών Λογαριασμού, όπου ήδη εξετάζονται τρόποι βελτίωσης εκ μέρους των παραδοσιακών παρόχων. Ειδικότερα, διατυπώνεται η άποψη ότι οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού δεν συμμορφώνονται πλήρως με το άρθρο 36 παρ. 1 α) του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2018/389, σύμφωνα με το οποίο οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού πρέπει να *«παρέχουν στους παρόχους υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού τις ίδιες ακριβώς πληροφορίες από καθορισμένους λογαριασμούς πληρωμών και τις συναφείς πράξεις πληρωμής που διατίθενται στον χρήστη υπηρεσιών πληρωμών όταν ζητά απευθείας πρόσβαση στις πληροφορίες λογαριασμού, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω πληροφορίες δεν περιλαμβάνουν ευαίσθητα δεδομένα πληρωμών»*. Ωστόσο αναφέρεται ότι, όπως φαίνεται στα API stores των παραδοσιακών Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού στην Ελλάδα, από τις πληροφορίες που επιστρέφουν μέσω των APIs λείπουν στοιχεία όπως το ονοματεπώνυμο του χρήστη υπηρεσιών πληρωμών, η αιτιολογία της συναλλαγής, οι κωδικοί οικονομικής δραστηριότητας εμπόρων (Merchant Category Codes- MCC), οι πληροφορίες για τον δικαιούχο και, σε πολλές περιπτώσεις, ο αριθμός λογαριασμού. Οι Πάροχοι Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού επικαλούνται συχνά ζητήματα απορρήτου, αγνοώντας τους ορισμούς της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών ότι τα εν λόγω στοιχεία δεν εμπίπτουν στα "ευαίσθητα δεδομένα πληρωμών" που θα δικαιολογούσαν την άρνηση παροχής. Επίσης, προβληματισμοί εκφράζονται αντίστοιχα αναφορικά με τις «ελλειψεις» πληροφορίες που περιέχονται στις δημόσιες πύλες προγραμματιστών (public development portals) των παραδοσιακών παρόχων σε σχέση με το εύρος των πληροφοριών που είναι διαθέσιμες στους τελικούς χρήστες μέσω των εφαρμογών κινητών τηλεφώνων και διαδικτύου (mobile and web apps). Ενδεχομένως, η παροχή

ορισμένων από αυτές της πληροφορίες να μην αποτελούν υποχρεώσεις του PSD2, αλλά πιθανή παροχή τους να προκύπτει από τυχόν εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού.

449. Άλλα ζητήματα που αναφέρονται σχετίζονται με την μη πιστή εφαρμογή των ρυθμιστικών τεχνικών προτύπων της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών.

450. Τέλος, αναφέρεται και ο προβληματισμός ενός συμμετέχοντα σχετικά με τη μη αναγνώριση από την Τράπεζα της Ελλάδος της έννοιας του διανομέα ηλεκτρονικού χρήματος.

451. Αξίζει, παρόλα αυτά να αναφερθεί και η άποψη ενός συμμετέχοντα ότι η ενσωμάτωση της Οδηγίας PSD II στην ελληνική έννομη τάξη είναι πλήρης και δεν χρήζει περαιτέρω συμπληρώσεων.

8 Υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτοστοιχείων

8.1 Νομοθετικό Πλαίσιο

452. Σύμφωνα με τον ορισμό που περιλαμβάνεται στην Πρόταση Κανονισμού³²³, ως «υπηρεσία κρυπτοστοιχείων» νοείται κάθε υπηρεσία και δραστηριότητα που αφορά οποιοδήποτε κρυπτοστοιχείο και απαριθμείται κατωτέρω: α) φύλαξη και διαχείριση κρυπτοστοιχείων για λογαριασμό τρίτων· β) λειτουργία πλατφόρμας διαπραγμάτευσης κρυπτοστοιχείων· γ) ανταλλαγή κρυπτοστοιχείων έναντι παραστατικού νομίσματος που αποτελεί νόμιμο χρήμα· δ) ανταλλαγή κρυπτοστοιχείων έναντι άλλων κρυπτοστοιχείων· ε) εκτέλεση εντολών σχετικά με κρυπτοστοιχεία για λογαριασμό τρίτων· στ) τοποθέτηση κρυπτοστοιχείων· ζ) λήψη και διαβίβαση εντολών σχετικά με κρυπτοστοιχεία για λογαριασμό τρίτων· η) παροχή συμβουλών σχετικά με κρυπτοστοιχεία.

453. Τα κρυπτοστοιχεία παρουσιάζουν ποικιλία ως προς το είδος, τη μορφή και τις λειτουργίες που επιτελούν, καθώς διαθέτουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα να μην είναι πολλές φορές ευκρινώς διακριτά μεταξύ τους, ενώ δύνανται κατά περίπτωση να εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς. Ενόψει αυτού, σε συνδυασμό με την απουσία ενός συνεκτικού ορισμού τους στην εθνική ή ενωσιακή νομοθεσία, η διακρίβωση του νομοθετικού πλαισίου στο οποίο δύναται να ενταχθεί η

³²³ Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για τις αγορές κρυπτοστοιχείων και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937 COM/2020/593 final

ρύθμισή τους δεν είναι ευχερής. Ειδικότερα, ορισμένα ενδέχεται να εμπίπτουν στην έννοια του «ηλεκτρονικού χρήματος», όπως αυτό ορίζεται ανωτέρω και κατά τούτο να υπάγονται στις ρυθμίσεις που έχουν εκτεθεί ανωτέρω στο οικείο κεφάλαιο,³²⁴ ως εκ τούτου , ενδέχεται να ισοδυναμούν με κεφάλαια των χρηστών για την διενέργεια πληρωμών κατά την έννοια της Οδηγίας PSD2 και των αντίστοιχων εθνικών διατάξεων του Ν. 4537/2018. Τέλος, ενδέχεται να εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής των Ν. 3401/2005, Ν. 3606/2007, Ν. 4209/2013 και του Ν. 4514/2018, ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2014/65/ΕΕ (“MiFID II”), στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται ως χρηματοπιστωτικά μέσα.

454. Με τον Ν. 4557/2018³²⁵, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4734/2020 και ισχύει, εισήχθησαν διευκρινίσεις για τις υποχρεώσεις των παρόχων υπηρεσιών ανταλλαγής εικονικών νομισμάτων και παραστατικών νομισμάτων και των παρόχων υπηρεσιών θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών. Ειδικότερα, οι πάροχοι αυτοί ανέλαβαν μια σειρά από υποχρεώσεις κατά τις διατάξεις του ως άνω νόμου στο πλαίσιο της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ως αρμόδια εποπτεύουσα αρχή των ανωτέρω παρόχων υπηρεσιών έχει ορισθεί η Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

455. Στο πλαίσιο του ίδιου νόμου, ορίστηκε ως «εικονικό νόμισμα» η ψηφιακή αναπαράσταση αξίας που δεν εκδίδεται από κεντρική τράπεζα ή δημόσια αρχή, ούτε έχει την εγγύησή τους, δεν συνδέεται κατ’ ανάγκη με νομίμως κυκλοφορούν νόμισμα και δεν διαθέτει το νομικό καθεστώς νομίσματος ή χρήματος, όμως γίνεται αποδεκτή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ως μέσο συναλλαγής και μπορεί να μεταφέρεται, να αποθηκεύεται ή να διακινείται ηλεκτρονικά και ως «πάροχος υπηρεσιών θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών», ηοντότητα που παρέχει υπηρεσίες για τη διασφάλιση ιδιωτικών κρυπτογραφικών κλειδιών για λογαριασμό των πελατών της, με στόχο τη διακράτηση, αποθήκευση και μεταβίβαση εικονικών νομισμάτων³²⁶.

456. Εξάλλου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 του Ν. 4557/2018 και την κατ’εξουσιοδότηση την εκδοθείσα με αριθμ. απόφ. 5/898/3.12.2020 της Επιτροπής

324Βλ. άρθρα 9-30 του Ν. 4021/2011, , όπως ισχύει έπειτα από την τροποποίησή του και με το Ν. 4537/2018.

325ΦΕΚ Α΄ 139/30.07.2018, «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις».

326Συναφώς, βλ. άρθρα 3, 5 και 6 του Ν. 4557/2018.

Κεφαλαιαγοράς³²⁷, οι πάροχοι υπηρεσιών ανταλλαγής εικονικών νομισμάτων και παραστατικών νομισμάτων και οι πάροχοι υπηρεσιών θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών οι οποίοι προτίθενται να παρέχουν τις Υπηρεσίες στην Ελλάδα ή από την Ελλάδα σε άλλες χώρες, υποβάλλουν αίτηση, πριν από την έναρξη της δραστηριοποίησής τους, για να εγγραφούν στα σχετικά μητρώα που τηρούνται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Στην ίδια απόφαση διευκρινίζεται το περιεχόμενο της αίτησης, το ύψος του σχετικού τέλους εγγραφής στο μητρώο και της ετήσιας εισφοράς και οι κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ενημερώνει εγγράφως τον πάροχο που αιτείται την εγγραφή του στο σχετικό μητρώο εντός δύο (2) μηνών από την υποβολή της πλήρους αίτησης (ολοκληρωμένη υποβολή των στοιχείων), για την εγγραφή του ή όχι στο μητρώο³²⁸, ενημέρωση η οποία ωστόσο δεν επέχει θέση απόφασης προηγούμενης αδειοδότησης.

457. Κατά τα λοιπά, στο μέτρο που ειδικότεροι νόμοι για τα κρυπτοστοιχεία απουσιάζουν από την εθνική και ενωσιακή έννομη τάξη, οι σχετικές δραστηριότητες δεν ρυθμίζονται με ειδικότερο τρόπο. Συνεπώς, χρήζει κατά περίπτωση διευρέυνηση η εφαρμογή των διατάξεων του γενικού ενοχικού δικαίου.

458. Ενόψει του διαπιστωμένου νομοθετικού κενού σε επίπεδο δικαίου ΕΕ καθώς και σε επίπεδο εθνικής νομοθεσίας, έχει ήδη προταθεί η υιοθέτηση Κανονισμού για τις αγορές κρυπτοστοιχείων³²⁹.

459. Στο πλαίσιο της Πρότασης, γίνεται μια βασική διάκριση μεταξύ τριών υποκατηγοριών κρυπτοστοιχείων, οι οποίες θα πρέπει να υπόκεινται σε ειδικότερες απαιτήσεις. Η πρώτη είναι τα «ψηφιακά κέρματα αγοράς υπηρεσιών» τα οποία έχουν μη χρηματοοικονομικούς σκοπούς που σχετίζονται με τη λειτουργία μιας ψηφιακής πλατφόρμας και με ψηφιακές υπηρεσίες και θα πρέπει να νοούνται ως ειδικός τύπος κρυπτοστοιχείων. Η δεύτερη υποκατηγορία είναι τα «ψηφιακά κέρματα με εγγύηση περιουσιακών στοιχείων» («asset-referenced tokens»), τα οποία μέσω της σταθεροποίησης της αξίας τους, συχνά στοχεύουν στο να χρησιμοποιούνται από τους κατόχους τους ως μέσα πληρωμής για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και ως μέσα αποθήκευσης αξίας. Η τρίτη υποκατηγορία κρυπτοστοιχείων είναι τα κρυπτοστοιχεία

327ΦΕΚ Β' 5744/28.12.2020, «Κατάρτιση μητρώου παρόχων υπηρεσιών ανταλλαγής μεταξύ εικονικών νομισμάτων και παραστατικών νομισμάτων και μητρώου παρόχων υπηρεσιών θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών».

328Βλ. άρθρο 5 της ως άνω Απόφασης.

329Πρόταση Κανονισμού για τις αγορές κρυπτοστοιχείων και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937, COM(2020) 593 final.

που προορίζονται πρωτίστως να χρησιμοποιούνται ως μέσα πληρωμής και στοχεύουν στη σταθεροποίηση της αξίας τους έχοντας ως εγγύηση ένα μόνο παραστατικό νόμισμα. Η λειτουργία αυτού του είδους κρυπτοστοιχείων είναι πανομοιότυπη με αυτή του ηλεκτρονικού χρήματος, είναι ηλεκτρονικά υποκατάστατα κερμάτων και χαρτονομισμάτων και χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια πληρωμών. Τα εν λόγω κρυπτοστοιχεία ορίζονται ως «ψηφιακά κέρματα ηλεκτρονικού χρήματος» («electronic money tokens») ή «ψηφιακά κέρματα e-χρήματος»³³⁰.

460. Περαιτέρω, διευκρινίζεται ότι η ενωσιακή νομοθεσία για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες δεν θα πρέπει να ευνοεί μια συγκεκριμένη τεχνολογία, ότι οι μικρές και μεσαίες, καθώς και οι νεοφυείς επιχειρήσεις δεν θα πρέπει να υπόκεινται σε υπέρμετρη διοικητική επιβάρυνση και αναφέρεται ότι οποιαδήποτε νομοθεσία εκδίδεται στον τομέα των κρυπτοστοιχείων θα πρέπει να είναι συγκεκριμένη, μελλοντικά βιώσιμη και να μπορεί να συμβαδίζει με τις εξελίξεις στην καινοτομία και στην τεχνολογία. Συναφώς, ο ορισμός των «κρυπτοστοιχείων» και της «τεχνολογίας κατανεμημένου καθολικού» θα πρέπει να είναι ο ευρύτερος δυνατός, ώστε να καλύπτει όλα τα είδη κρυπτοστοιχείων που επί του παρόντος δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Στο πλαίσιο αυτό, ως «κρυπτοστοιχείο» ορίζεται η ψηφιακή αναπαράσταση αξίας ή δικαιωμάτων που μπορούν να μεταβιβαστούν και να αποθηκευτούν ηλεκτρονικά, με χρήση τεχνολογίας κατανεμημένου καθολικού ή παρόμοιας τεχνολογίας και ως «τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού» ή «DLT» το είδος τεχνολογίας που υποστηρίζει την κατανεμημένη καταγραφή κρυπτογραφημένων δεδομένων³³¹.

461. Με τον Κανονισμό, μεταξύ άλλων, προτείνεται η θέσπιση ενιαίων απαιτήσεων διαφάνειας και δημοσιοποίησης όσον αφορά την έκδοση, λειτουργία, οργάνωση και διακυβέρνηση των παρόχων υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων, καθώς και κανόνες για την προστασία των καταναλωτών και μέτρα για την αποτροπή κατάχρησης της αγοράς, ενώ ρυθμίζονται οι δημόσιες προσφορές και η εμπορία κρυπτοστοιχείων εκτός των ψηφιακών κερμάτων με εγγύηση περιουσιακών στοιχείων και των ψηφιακών κερμάτων ηλεκτρονικού χρήματος. Περαιτέρω, περιγράφεται η διαδικασία χορήγησης άδειας σε εκδότες ψηφιακών κερμάτων με εγγύηση περιουσιακών στοιχείων και

³³⁰Βλ. Αιτιολογική σκέψη 9 του Προιμίου της ως άνω Πρότασης Κανονισμού, καθώς και τους ορισμούς του άρθρου 3 παρ. 1(4) αυτής.

³³¹Βλ. Αιτιολογική σκέψεις 6 και 8 του Προιμίου της ως άνω Πρότασης Κανονισμού, καθώς και του ορισμούς του άρθρου 3 παρ. 1(2) αυτής.

ηλεκτρονικού χρήματος, η διαδικασία έγκρισης του λευκού βιβλίου κρυπτοστοιχείων τους από τις εθνικές αρμόδιες αρχές και καθορίζονται οι υποχρεώσεις των εν λόγω παρόχων και οι λοιπές απαιτήσεις με τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται και καθορίζονται οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες των εποπτικών αρχών, της EBA και της ESMA και η σχετική εξουσία επιβολής κυρώσεων. Συναφώς, καθιερώνεται η δυνατότητα παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών σε περισσότερα κράτη μέλη κατόπιν απόκτησης άδειας παροχής των αντίστοιχων υπηρεσιών σε ένα κράτος μέλος, είτε μέσω της ίδρυσης ενός υποκαταστήματος ή μέσω της επίκλησης της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, χωρίς την απαίτηση φυσικής παρουσίας.

462. Εκτός του Κανονισμού για τις αγορές κρυπτοστοιχείων, επίκειται σε επίπεδο ΕΕ η υιοθέτηση ενός πρόσθετου Κανονισμού για τα κρυπτοπεριουσιακά στοιχεία που χαρακτηρίζονται ως χρηματοπιστωτικά μέσα³³². Με την εν λόγω πρόταση Κανονισμού σκοπείται η υιοθέτηση ενός πιλοτικού καθεστώτος με προαιρετικό χαρακτήρα για τις υποδομές της αγοράς DLT, το οποίο θα επιτρέπει την προσωρινή εξαίρεση των εν λόγω υποδομών της αγοράς DLT από ορισμένες ειδικές απαιτήσεις στο πλαίσιο της ενωσιακής νομοθεσίας για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, οι οποίες θα μπορούσαν διαφορετικά να τις αποτρέψουν να αναπτύξουν λύσεις για τη διαπραγμάτευση και τον διακανονισμό συναλλαγών σε κρυπτοπεριουσιακά στοιχεία που χαρακτηρίζονται ως χρηματοπιστωτικά μέσα. Το εν λόγω καθεστώς θα παρέχει στην ESMA και στις αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα να αποκομίσουν εμπειρίες κατόπιν δοκιμαστικής χρήσης σε ένα προστατευμένο κανονιστικό περιβάλλον, το οποίο προσιδιάζει με sandbox, όσον αφορά τις ευκαιρίες και τους ειδικούς κινδύνους που δημιουργούν τα κρυπτοπεριουσιακά στοιχεία που χαρακτηρίζονται ως χρηματοπιστωτικά μέσα, και η υποκείμενη τεχνολογία τους. Στο πλαίσιο αυτό, θα επιτρέπονται υπό προϋποθέσεις εξαιρέσεις από το σύνηθες ρυθμιστικό πλαίσιο σε προσωρινή βάση, στο μέτρο που είναι αναλογικές και περιορίζονται στη χρήση DLT.

8.2 Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα αγοράς

³³²Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ένα πιλοτικό καθεστώς για τις υποδομές της αγοράς που βασίζονται σε τεχνολογία καταναμημένου καθολικού (DLT), COM/2020/594 final.

8.2.1 Επιχειρηματικά Μοντέλα

463. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, τα **επιχειρηματικά μοντέλα** που χρησιμοποιούνται συνήθως, όσον αφορά στις υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων, είναι αυτά της προμήθειας επί συναλλαγών (transaction fees), της αμοιβής για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία (η οποία, σε μία περίπτωση αναφέρεται ότι χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με τις Διεπαφές Προγραμματισμού Εφαρμογών (API) - Ανάπτυξη και εκμετάλλευση API), οι συνδρομητικές υπηρεσίες (οι οποίες, σε μία περίπτωση αναφέρεται ότι χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με την αμοιβή για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία και τη συνεργασία με τρίτα μέρη) και το μοντέλο Freemium (βασικές υπηρεσίες δωρεάν, προαιρετικές επιπλέον υπηρεσίες με αμοιβή).

464. Από έναν συμμετέχοντα εκφράζεται η άποψη ότι το ενδιαφέρον θα πρέπει να εστιάζει στη δυνατότητα συναλλαγής και πληρωμής παρά στην έκδοση και παροχή κρυπτονομισμάτων. Η παροχή κρυπτονομισμάτων μπορεί να γίνει μέσω κρυπτοχρηματιστηρίων (πχ Coinbase), τα οποία λαμβάνουν προμήθεια από την εκάστοτε συναλλαγή.

8.2.2 Εκτίμηση μελλοντικών εξελίξεων και Ισχυροί Παίκτες

465. Στην ερώτηση περί του **πώς θα αξιολογούσαν την ενδεχόμενη έκδοση κρυπτονομισμάτων ή ψηφιακού χρήματος από την Τράπεζα της Ελλάδος ή/ και το Ευρωσύστημα** (Central Bank issued Digital Currency - CBDC), οι συμμετέχοντες στην έρευνα έδωσαν τις κάτωθι απαντήσεις, από τις οποίες προκύπτει ότι το 60,98% των συμμετεχόντων στην έρευνα αντιμετωπίζουν θετικά ή μάλλον θετικά το σχετικό ενδεχόμενο, το 26,83% των συμμετεχόντων το αντιμετωπίζει ουδέτερα, ενώ μόλις το 12,2% των συμμετεχόντων το θεωρεί αρνητικό ή μάλλον αρνητικό:

Πώς θα αξιολογούσατε την ενδεχόμενη έκδοση κρυπτονομισμάτων ή ψηφιακού χρήματος από την Τράπεζα της Ελλάδος ή/ και το Ευρωσύστημα(Central Bank issued Digital Currency);

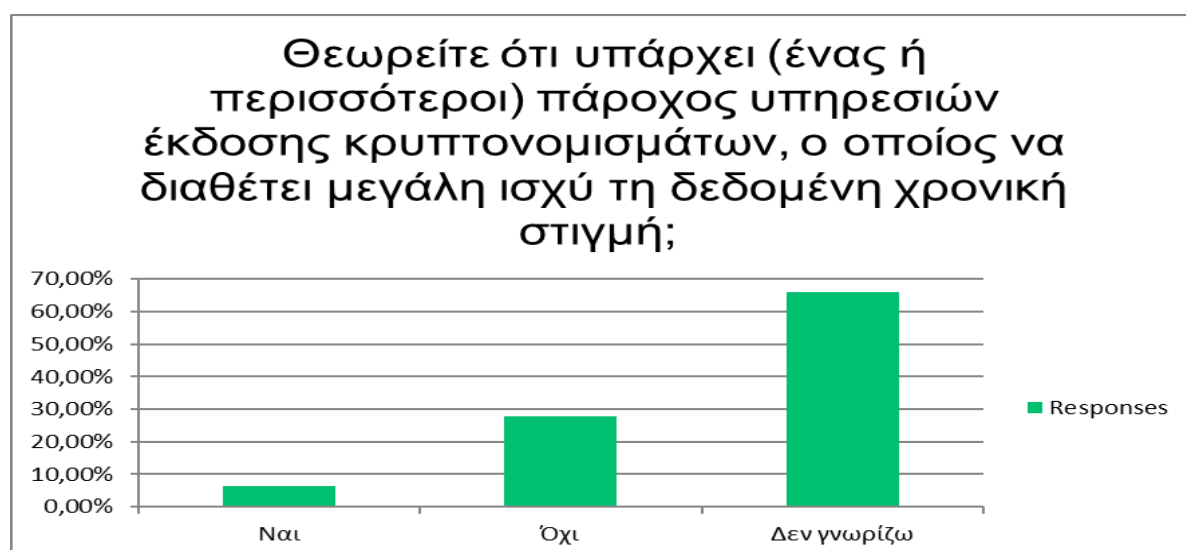
466. Σε διευκρινιστική ερώτηση σχετικά με το **εάν πιστεύουν ότι η ανωτέρω έκδοση θα έλυνε παρούσες ανεπάρκειες στις υπηρεσίες πληρωμών ή θα δημιουργούσε περισσότερα προβλήματα**, οι συμμετέχοντες ανέφεραν, καταρχήν, ότι ο έλεγχος των κρυπτονομισμάτων είναι ακόμα σε ερευνητικό στάδιο και συνεπώς, σε μεγάλο βαθμό, απρόβλεπτος. Σημειώνεται γενικά ότι τα κρυπτονομίσματα δημιουργούν μια ευκαιρία για ανωνυμία και των δύο συμβαλλόμενων στη συναλλαγή, γεγονός που αυξάνει τους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου πιθανής νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Επίσης, εκτιμάται ότι η μεγάλη αποδοχή του ψηφιακού χρήματος μπορεί να προκαλέσει ορισμένα προβλήματα, όπως την απώλεια καταθέσεων από τράπεζες και, σε μεταγενέστερο στάδιο, προκλήσεις για τους πιστωτές που χρηματοδοτούν μακροπρόθεσμα δάνεια με βραχυπρόθεσμη ρευστότητα στην αγορά.

467. Εκφράζεται, ωστόσο, η άποψη ότι η έκδοση CBDC θα ήταν βήμα προς την σωστή κατεύθυνση, καθώς θα βοηθούσε στην εμβάθυνση της ψηφιοποίησης του χρηματοοικονομικού συστήματος και τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας, θα επέτεινε τον ανταγωνισμό, θα έλυνε ανεπάρκειες και θα προσέφερε μεγαλύτερη ευελιξία, με την απλοποίηση μιας σειράς ενεργειών και τη μείωση του κόστους των συναλλαγών, καθώς και θα συντελούσε σε διενέργεια διακανονισμού (settlement) πιο άμεσα και με χαμηλότερο κόστος. Επιπλέον, εκτιμάται θετικά από ένα συμμετέχοντα η ισχυρότερη εποπτεία που θα επέρχεται, καθώς, όπως σημειώνεται, οι υπηρεσίες έκδοσης και παροχής κρυπτονομισμάτων αυτή τη στιγμή γίνονται μόνο από FinTech Startups και υπάρχει μεγάλη διακύμανση των τιμών, ενώ θεωρείται από πολλούς περισσότερο τυχερό παίγνιο (gambling) παρά επένδυση.. Θεωρείται γενικά ότι η δραστηριοποίηση στο χώρο ενός οργανισμού με αυστηρό επίπεδο λειτουργίας και

διαχείρισης κινδύνων θα είναι μάλλον θετική, προκειμένου να περιοριστεί ο συστημικός κίνδυνος από κακή διαχείριση, αλλά και οι κίνδυνοι ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (AML/CFT).

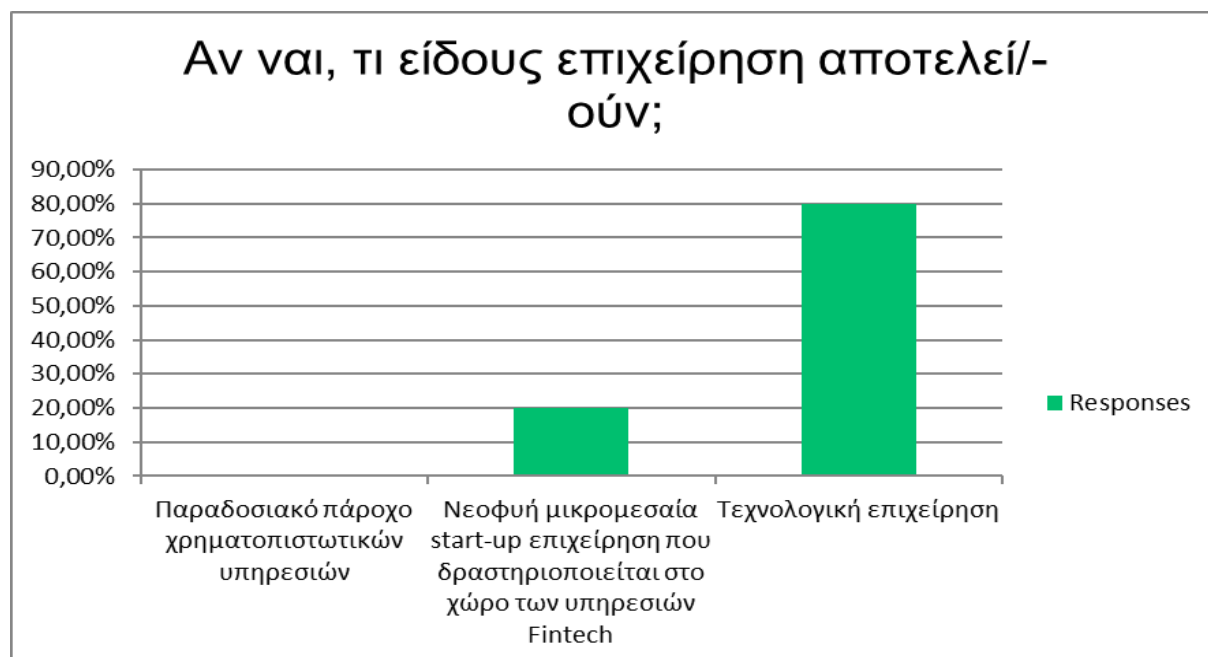
468. Από την άλλη πλευρά, επισημαίνεται ότι αναμένονται ορισμένα νέα προβλήματα, λόγω εγγενών αδυναμιών στην παρακολούθηση της αξιακής απεικόνισής των κρυπτονομισμάτων. Στις απαντήσεις καταγράφεται η πρόταση για μια αρχιτεκτονική που να μην αποκλείει και τον ρόλο των εμπορικών τραπεζών, αλλά και των schemes, ενώ από άλλο συμμετέχοντα υπενθυμίζεται η αρχική πρόταση του «Satoshi Nakamoto» (φημολογούμενου ιδρυτή του Bitcoin) για τη δημιουργία του Bitcoin ως ένα «peer-to-peer network» για την απευθείας συναλλαγή μεταξύ των μερών, χωρίς την παρεμβολή κάποιου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Επίσης, εκφράζεται διστακτικότητα ως προς το κατάλληλο χρονικό σημείο για μια τέτοια πρωτοβουλία και προτείνεται η αναβολή λήψης σχετικής απόφασης μέχρι να φανεί οριστικά η απήχηση που θα έχουν τα υφιστάμενα CBDCs.

469. Στην ερώτηση **εάν θεωρούν ότι υπάρχει (ένας ή περισσότεροι) εκδότης κρυπτονομισμάτων, ο οποίος να διαθέτει μεγάλη ισχύ τη δεδομένη χρονική στιγμή**, το 6,38% των απαντήσεων ήταν καταφατικές, το 27,66% των απαντήσεων ήταν αρνητικές, ενώ η πλειονότητα των συμμετεχόντων (65,96% των απαντήσεων) απάντησε πως δεν γνωρίζει.

470. Από τις επιχειρήσεις δε που απάντησαν καταφατικά, το 80% προέβη στην εκτίμηση ότι ο συγκεκριμένος (ισχυρός) πάροχος αποτελεί τεχνολογική επιχείρηση, ενώ το λοιπό 20% εκτιμά ότι μεγάλη ισχύ στην αγορά διαθέτει κάποια νεοφυής

μικρομεσαία επιχείρηση (start-up) που δραστηριοποιείται στο χώρο των υπηρεσιών FinTech.

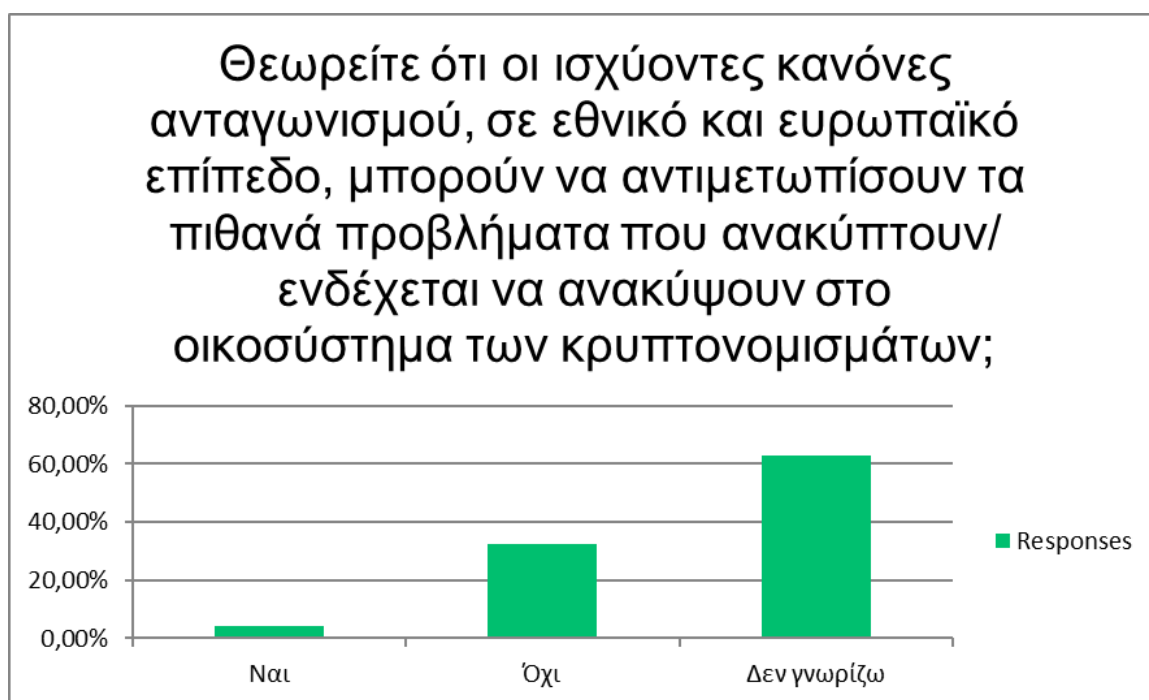
8.2.3 Πιθανά προβλήματα ανταγωνισμού

471. Στην ερώτηση εάν θεωρούν πιθανή την υιοθέτηση αντιανταγωνιστικών πρακτικών εκ μέρους των κατεστημένων παρόχων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών εις βάρος των κρυπτονομισμάτων που δεν εκδίδονται υπό καθεστώς αδειοδότησης στην ελληνική αγορά και τη μόχλευση της ισχύος τους στις παραδοσιακές, οι συμμετέχοντες απάντησαν μάλλον ουδέτερα, καθώς, καλούμενοι να βαθμολογήσουν, σε μια κλίμακα από το 0 έως το 5, τη σχετική πιθανότητα για συγκεκριμένες κατηγορίες αντιανταγωνιστικών πρακτικών, η μέση σταθμισμένη βαθμολογία που έδωσαν δεν ξεπέρασε το 2,81. Οι σχετικές απαντήσεις των συμμετεχουσών επιχειρήσεων καταγράφονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 7: Κατηγορίες πιθανών αντιανταγωνιστικών πρακτικών

Κατηγορία αντιανταγωνιστικής πρακτικής	Σταθμισμένος βαθμός κινδύνου
Άρνηση πρόσβασης σε υπηρεσίες συναλλάγματος, σε υπηρεσίες πληρωμών και έκδοσης καρτών	2,81

Κατηγορία αντιανταγωνιστικής πρακτικής	Σταθμισμένος βαθμός κινδύνου
Πρακτικές τιμολόγησης (επιθετικής τιμολόγησης, υπερβολικής τιμολόγησης)	2,73
Τυποποίηση της τεχνολογίας κατανεμημένου καθολικού (distributed ledger technology) και άλλων πρωτοκόλλων	2,23
Άλλη αντιανταγωνιστική πρακτική	2

472. Εκφράζεται η άποψη ότι η νομοθέτηση στην Ελλάδα γίνεται συνήθως κατόπιν διαβούλευσης με τους παραδοσιακούς παίκτες / τον τραπεζικό κλάδο και όχι με τις νεοεισερχόμενες - καινοτόμες επιχειρήσεις, με ο,τι αυτό συνεπάγεται για την προκύπτουσα νομοθεσία, με αποτέλεσμα να αποτρέπεται η είσοδος των εγχωρίων FinTech επιχειρήσεων στον κλάδο και να κυριαρχούν σε αυτόν οι μεγάλοι διεθνείς «παίκτες». Σε άλλη απάντηση επισημαίνεται ότι σχεδιάζεται η Οδηγία MiCA³³³, η

³³³ Νοείται η πρόταση για Κανονισμό για τις αγορές κρυπτοστοιχείων και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937, Βρυξέλλες, 24.9.2020, COM(2020) 593 final, 2020/0265(COD) διαθέσιμη <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0593&from=EN>.

οποία μπορεί να αντιμετωπίσει ενδεχόμενα θέματα και η οποία θα πρέπει να μεταφερθεί τάχιστα στην ελληνική νομοθεσία.

473. Τέλος, σε μία απάντηση εκφράζεται ο προβληματισμός για το κατά πόσο οι κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού εφαρμόζονται σε πρακτικές εις βάρος μη-αδειοδοτημένων φορέων.

474. Σχετικά με το **πώς μπορεί η ΕΑ να υποστηρίξει την περαιτέρω ανάπτυξη των σχετικών υπηρεσιών**, οι συμμετέχοντες στην έρευνα τόνισαν ότι οι σχετικές πρωτοβουλίες θα πρέπει να ληφθούν, κατά προτεραιότητα, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωσυστήματος, ότι θα πρέπει να υιοθετηθεί η πρόταση του Κανονισμού MiCA και να προχωρήσουν άμεσα αδειοδοτήσεις πέραν από το μητρώο (registry) της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και ότι θα πρέπει να υπάρξει διάλογος με διεθνείς «παίκτες» και με Αρχές Ανταγωνισμού άλλων κρατών (όπως του Ηνωμένου Βασιλείου), τα οποία έχουν αντιμετωπίσει παρόμοια ζητήματα αρκετό καιρό πριν. Εκφράζεται η άποψη ότι η ΕΑ θα μπορούσε να στηρίζει την ανάπτυξη συνεχίζοντας να προωθεί την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τη μεταχείριση των κρυπτονομισμάτων και δημιουργώντας, με αυτόν τον τρόπο, έναν κοινό μηχανισμό δράσης που να είναι αποτελεσματικός για όλους.

475. Ως προς την ουσία των ρυθμίσεων, τονίζεται ότι η ΕΑ θα πρέπει να μεριμνήσει για τη νομική προστασία των παρόχων και τη διευκόλυνση των διαδικασιών, να θεσπίσει κίνητρα για την ανάπτυξη υπηρεσιών αλλά και να επιβάλει ποινές όπου απαιτείται.

476. Προτείνεται η στενή συνεργασία με τις καταναλωτικές οργανώσεις (για την προστασία των τελικών χρηστών), καθώς και με την Τράπεζα της Ελλάδος και τις λοιπές εποπτικές αρχές (της Ελλάδας και του εξωτερικού) και τα πιστωτικά ιδρύματα, με την κοινή διοργάνωση σεμιναρίων, εκπαιδευτικών ημερίδων και εν γένει ανταλλαγή απόψεων. Επίσης, θεωρείται χρήσιμη η διενέργεια διαβουλεύσεων από την ΕΑ, καθώς και εν γένει ερευνών αγοράς (market studies), καθώς μπορούν να συνεισφέρουν στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών.

477. Σχετικά με το **ποιες ενέργειες θα μπορούσαν να γίνουν, σε νομοθετικό και ρυθμιστικό επίπεδο, προκειμένου να αποτραπούν ενδεχόμενες αντιανταγωνιστικές πρακτικές αποκλεισμού παικτών και προϊόντων στο οικοσύστημα των κρυπτονομισμάτων εκ μέρους των παραδοσιακών παρόχων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και για να ενισχυθεί η ανάπτυξη των σχετικών υπηρεσιών**, οι

συμμετέχοντες στην έρευνα τόνισαν την ανάγκη δημιουργίας ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου, το οποίο να καθορίζει ισχυρούς κανόνες χρήσης και εποπτείας, να συμβαδίζει με τις ταχείες τεχνολογικές εξελίξεις και να παρέχει δικλείδες ασφαλείας, επιτρέποντας, όμως, ταυτόχρονα την επικράτηση του open finance Τονίζεται η σημασία του ελέγχου και της προστασίας της ασφάλειας, καθώς και της διαφάνειας των παρεχόμενων υπηρεσιών, ενώ επισημαίνεται η ανάγκη της συνεχούς επίβλεψης και ελέγχου από τις Αρμόδιες Αρχές για τη διευκόλυνση των μέτρων σε νομοθετικό επίπεδο, καθώς και την ελαχιστοποίηση του κινδύνου αντιανταγωνιστικών πρακτικών.

478. Επισημαίνεται, ακόμη η ανάγκη υιοθέτησης κοινών ενεργειών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και συγκεκριμένα, ανάληψης ενεργειών στο πλαίσιο εποπτείας της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και προστασίας του συστήματος από την ECB. Όσον αφορά στη μεταφορά των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο, τονίζεται η ανάγκη υιοθέτησης αυτούσιων των σχετικών ρυθμίσεων, χωρίς την παρεμβολή τυχόν τοπικών συμφερόντων.

479. Τέλος, αναφέρεται ως πρόταση η φορολόγηση των κρυπτονομισμάτων, καθώς και η «εκπαίδευση» σχετικά με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

9 Χορήγηση δανείων ή λοιπών χρηματοδοτήσεων / πιστώσεων, P2P Lending, Crowdfunding, Buy Now Pay Later (99-105)

9.1 Νομοθετικό Πλαίσιο - Γενικά

480. Επισημαίνεται ότι καταρχήν απαγορεύεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που δεν αποτελούν πιστωτικά ιδρύματα η κατ' επάγγελμα αποδοχή καταθέσεων χρημάτων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό³³⁴. Με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων της νομοθεσίας, απαγορεύεται επίσης η κατ' επάγγελμα χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων, εφόσον δεν έχει παρασχεθεί προς το σκοπό αυτόν ειδική άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος. Οι όροι για τη χορήγηση άδειας για την κατ' επάγγελμα

³³⁴Βλ. το άρθρο 9 του Ν. 4261/2014 και τις αντίστοιχες διατάξεις του άρθρου 9 της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ. Η εν λόγω απαγόρευση ισχύει με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων. Σύμφωνα με την την οριζόμενη στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου εξαίρεση, «Η απαγόρευση της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου δεν ισχύει: α) για την έκδοση τίτλων από το Ελληνικό Δημόσιο ή από νομικά πρόσωπα, εφόσον αυτό προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία, καθώς και β) για τη λήψη μετρητών ή επιστρεπτέων κεφαλαίων από επιχειρήσεις που εποπτεύονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, κατά την άσκηση της κύριας επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, σύμφωνα με την άδεια λειτουργίας που τους έχει παρασχεθεί, με βάση τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας.

χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων καθορίζονται με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος.(Αρ. 9 παρ.2 (α) του ν.4261). Η εν λόγω απαγόρευση διέπει επίσης και οποιαδήποτε εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης/παροχής πίστωσης

9.2 Νομοθετικό Πλαίσιο : Crowdfunding - Συμμετοχική Χρηματοδότηση

481. Σύμφωνα με τον ορισμό του Κανονισμού 2020/1503³³⁵ ως «υπηρεσία συμμετοχικής χρηματοδότησης» νοείται η σύζευξη των ενδιαφερόντων επενδυτών και κυρίων του έργου για τη χρηματοδότηση επιχείρησης μέσω της χρήσης πλατφόρμας συμμετοχικής χρηματοδότησης και η οποία περιλαμβάνει μία από τις εξής δραστηριότητες: i) τη διευκόλυνση της χορήγησης δανείων· ii) την τοποθέτηση χωρίς δέσμευση ανάληψης, κινητών αξιών και εισηγμένων μέσων για σκοπούς συμμετοχικής χρηματοδότησης που εκδίδει ο κύριος του έργου ή εταιρεία ειδικού σκοπού και τη λήψη και διαβίβαση εντολών πελατών, σε σχέση με τις εν λόγω κινητές αξίες και τα εισηγμένα μέσα για σκοπούς συμμετοχικής χρηματοδότησης.

482. Σύμφωνα με το άρθρο 58 του Ν. 4706/2020³³⁶, για δημόσια προσφορά κινητών αξιών, με συνολική ανταλλακτική αξία στην Ένωση μικρότερη των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) ευρώ, όριο που υπολογίζεται σε περίοδο δώδεκα (12) μηνών, δεν απαιτείται η δημοσίευση ενημερωτικού δελτίου, σύμφωνα με τις ειδικότερες προβλέψεις του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129³³⁷, ενώ για δημόσια

³³⁵ Βλ. εκτενώς κατωτέρω.

³³⁶ΦΕΚ Α' 136/17.07.2020, «Εταιρική διακυβέρνηση ανωνύμων εταιρειών, σύγχρονη αγορά κεφαλαίου, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, μέτρα προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1131 και άλλες διατάξεις». Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, έπειτα από εισήγηση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, μπορεί να μεταβάλλονται τα ως άνω χρηματικά όρια. Σύμφωνα δε με το άρθρο 91 του εν λόγω νόμου, από την έναρξη ισχύος του καταργούνται τα άρθρα 1 έως και 26 του ν. 3401/2005, καθώς και κάθε άλλη διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξεως που αντίκειται στις διατάξεις του, με την επιφύλαξη της εφαρμογής τους για πράξεις και παραλείψεις που έχουν τελεσθεί μέχρι την έναρξη ισχύος του, καθώς και για τις σχετικές εκκρεμείς διαδικασίες.

³³⁷Βλ. Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1129 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή κατά την εισαγωγή κινητών αξιών προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά και την κατάργηση της οδηγίας 2003/71/ΕΚ, ΕΕ L 168, 30.6.2017, σ. 12–82, σε σχέση με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή κατά την εισαγωγή κινητών αξιών προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά. Βλ. και σχετικές διατάξεις του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2019/979 της Επιτροπής, της 14ης Μαρτίου 2019, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα σχετικά με τις βασικές χρηματοοικονομικές πληροφορίες στο περιληπτικό σημείωμα ενημερωτικού δελτίου, τη δημοσίευση και την ταξινόμηση των ενημερωτικών δελτίων, τις διαφημίσεις για κινητές αξίες, τα συμπληρώματα του ενημερωτικού δελτίου και την πύλη κοινοποίησης, και για την κατάργηση του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 382/2014 της Επιτροπής και του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 2016/301 της Επιτροπής, ΕΕ L 166 της 21.6.2019, σ. 1 έως 25,

προσφορά κινητών αξιών, με συνολική ανταλλακτική αξία μεγαλύτερη των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ και έως πέντε εκατομμύρια (5.000.000) ευρώ, όριο που υπολογίζεται σε περίοδο δώδεκα (12) μηνών, απαιτείται η δημοσίευση πληροφοριακού δελτίου. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι ήδη, από τη θέσπιση του Ν. 4416/2016, μπορεί να διενεργείται δημόσια προσφορά χωρίς να απαιτείται η κατάρτιση και δημοσιοποίηση πληροφοριακού δελτίου, εφόσον η προσφορά να διενεργείται αποκλειστικά μέσω ηλεκτρονικού συστήματος και συντρέχουν οι λοιπές αναφερόμενες στο νόμο προϋποθέσεις^{338,339}.

483. Οι ανωτέρω πάροχοι ηλεκτρονικών πλατφορμών υποχρεούνται να γνωστοποιούν άμεσα στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (για την περίπτωση των ΑΕΠΕΥ

καθώς και του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2019/980 της Επιτροπής, της 14ης Μαρτίου 2019, για τη συμπλήρωση του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τη μορφή, το περιεχόμενο, τον έλεγχο και την έγκριση του ενημερωτικού δελτίου που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή κατά την εισαγωγή κινητών αξιών προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 809/2004 της Επιτροπής, ΕΕ L 166 της 21.6.2019, σ. 26 έως 176, όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν.

³³⁸Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 παρ. 6 του Ν. 3401/2005 (ΦΕΚ Α' 257/17.10.2005), ως ίσχυε έπειτα από την τροποποίησή του με το άρθρο 23 Ν. 4416/2016 (ΦΕΚ Α' 160/06.09.2016), «Τροποποίηση του ν. 4099/2012 (Α' 250) (ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/91/ΕΕ/ L 257) και άλλες διατάξεις», προέβλεπε τα ακόλουθα: «α) Η προσφορά διενεργείται αποκλειστικά μέσω ηλεκτρονικού συστήματος, το οποίο διαχειρίζεται ΑΕΠΕΥ που έχει λάβει άδεια να παρέχει τουλάχιστον την επενδυτική υπηρεσία της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 και την παρεπόμενη υπηρεσία της περίπτωσης α' της παρ. 2 του άρθρου 4 του ν. 3606/2007, ΑΕΔΟΕΕ που έχει λάβει άδεια να παρέχει τις παρεπόμενες υπηρεσίες της περίπτωσης β' της παρ. 4 του άρθρου 6 του Ν. 4209/2013 ή πιστωτικό ίδρυμα στο πλαίσιο της επενδυτικής υπηρεσίας της λήψης και διαβίβασης εντολών. Ως ηλεκτρονικό σύστημα νοείται η ηλεκτρονική πλατφόρμα που παρουσιάζει μέσω του διαδικτύου τις επενδυτικές προτάσεις των εκδοτών και δέχεται με τον ίδιο τρόπο εντολές επενδυτών για απόκτηση κινητών αξιών. β) Προσφέρονται κινητές αξίες των ανωτέρω εκδοτών με συνολική αξία μικρότερη από πεντακόσιες χιλιάδες (500.0) ευρώ, όριο το οποίο υπολογίζεται ανά εκδότη σε περίοδο δώδεκα μηνών. γ) Η συμμετοχή του ιδιώτη πελάτη, κατά την έννοια της παρ. 8 του άρθρου 2 του ν. 3606/2007, δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ και σε κάθε περίπτωση το δέκα τοις εκατό (10%) του μέσου όρου των δηλωθέντων με την φορολογική δήλωση εισοδημάτων της προηγούμενης τριετίας, ανά εκδότη και των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ κατ' έτος, ανά ΑΕΠΕΥ ή ΑΕΔΟΕΕ της περίπτωσης α' της παρούσης παραγράφου ή πιστωτικό ίδρυμα»

³³⁹Βλ. σχετ. επίσης, Οδηγία 2014/91/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014, για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/65/ΕΚ για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με ορισμένους οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ) όσον αφορά τις λειτουργίες θεματοφύλακα, τις πολιτικές αποδοχών και τις κυρώσεις, ΕΕ L 257, 28.8.2014, σ. 186–213. Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 98 παρ. 2 του Ν.4514/2018 (ΦΕΚ Α' 14/30.01.2018), «Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις», όπου στην κείμενη νομοθεσία γίνεται αναφορά στις διατάξεις του ν. 3606/2007, για την ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/65/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαΐου 2014 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (ΕΕ L 173/12.6.2014),(MiFID II), όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2016/1034/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 2016 (ΕΕ L175/30.6.2016), λαμβάνοντας υπόψη την κατ' εξουσιοδότηση Οδηγία (ΕΕ) 2017/593 της Επιτροπής της 7ης Απριλίου 2016 (ΕΕ L 87/500, 31.3.2017), νοούνται οι αντίστοιχες προς το περιεχόμενό τους διατάξεις του Ν. 4514/2018, καθώς και του Κανονισμού (ΕΕ) 600/2014, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012, ΕΕ L 173, 12.6.2014, σ. 84–148, (MiFIR).

και ΑΕΔΟΕΕ) ή την ΤτΕ (για τα πιστωτικά ιδρύματα), κατά περίπτωση, την πρόθεσή τους να διαχειριστούν ηλεκτρονικά συστήματα, μέσω των οποίων προσφέρονται κινητές αξίες κατά τα ανωτέρω, υποβάλλοντας ταυτόχρονα τα σχετικά με τη δραστηριοποίηση αυτή στοιχεία, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 96 παρ. 1 του Ν. 4514/2018. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ή η ΤτΕ, κατά περίπτωση, μπορεί να αντιταχθεί σε αυτή την πρόθεσή τους, αν μέσα σε διάστημα δύο (2) μηνών από την υποβολή όλων των προβλεπόμενων στοιχείων κρίνει ότι δεν πληρούνται οι οργανωτικές προϋποθέσεις του άρθρου 96 παρ. 1 του Ν. 4514/2018. Οι Α.Ε.Π.Ε.Υ., οι ΑΕΔΟΕΕ και τα πιστωτικά ιδρύματα που διαχειρίζονται ηλεκτρονικά συστήματα μέσω των οποίων προσφέρονται κινητές αξίες, πρέπει να παρέχουν στους πελάτες ή τους δυνητικούς πελάτες πληροφόρηση για τις προσφορές αυτές, που περιλαμβάνει τουλάχιστον τα στοιχεία της παρ. 2 του άρθρου 96 του Ν. 4514/2018. Με απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς εξειδικεύονται οι ως άνω υποχρεώσεις πληροφόρησης και καθορίζονται τα τεχνικά μέσα εφαρμογής τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

9.3 Ο Κανονισμός 2020/1503

484. Ο Κανονισμός 2020/1503³⁴⁰ σχετικά με τους Ευρωπαίους παρόχους υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης για επιχειρήσεις συμμετοχικής χρηματοδότησης (crowdfunding) τίθεται σε εφαρμογή από την 10^η Νοεμβρίου 2021³⁴¹.

485. Ο εν λόγω Κανονισμός θεσπίζει ενιαίες απαιτήσεις για την παροχή υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης, τη λειτουργία, την οργάνωση, την αδειοδότηση και την εποπτεία των παρόχων τέτοιων υπηρεσιών, για την λειτουργία της αντίστοιχης πλατφόρμας, καθώς και για τη διαφάνεια και τις διαφημιστικές ανακοινώσεις σε σχέση με την παροχή των υπηρεσιών αυτών στην Ένωση. Σκοπός του είναι η προώθηση των διασυνοριακών υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης και η διευκόλυνση άσκησης του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής και λήψης των υπηρεσιών αυτών στην εσωτερική αγορά. Όσον αφορά δε στο ζήτημα της προστασίας των επενδυτών,

³⁴⁰Κανονισμός (ΕΕ) 2020/1503 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2020, σχετικά με τους Ευρωπαίους παρόχους υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης για επιχειρήσεις και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129 και της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937, ΕΕ L 347 της 20.10.2020, σ. 1 έως 49.

³⁴¹Προβλέπεται μία μεταβατική περίοδος έως τη 10 Νοεμβρίου 2022 κατά την οποία οι πάροχοι υπηρεσιών crowdfunding θα έχουν τη δυνατότητα παροχής των υπηρεσιών τους σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, εφόσον οι συγκεκριμένες υπηρεσίες crowdfunding περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού.

διακρίνει μεταξύ ειδικευμένων και μη ειδικευμένων επενδυτών, ανάλογα με την εμπειρία και τις γνώσεις τους σε θέματα συμμετοχικής χρηματοδότησης.

486. Περαιτέρω, σύμφωνα με τον εν λόγω Κανονισμό, το νομικό πρόσωπο το οποίο προτίθεται να παρέχει υπηρεσίες συμμετοχικής χρηματοδότησης υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένο για χορήγηση άδειας παρόχου υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 12³⁴². Η αίτηση περιέχει, εκτός των άλλων, και περιγραφή των συστημάτων, πόρων και διαδικασιών του δυνητικού παρόχου υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης για τον έλεγχο και τη διασφάλιση των συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων. Η αρμόδια αρχή οφείλει να λάβει μια πλήρως αιτιολογημένη απόφαση σχετικά με τη χορήγηση ή την άρνηση χορήγησης άδειας εντός τριών (3) μηνών από την παραλαβή μιας πλήρους αίτησης. Η εν λόγω αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη τη φύση, την κλίμακα και την πολυπλοκότητα των υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης τις οποίες επιθυμεί να παρέχει ο δυνητικός πάροχος. Η αρμόδια αρχή έχει δικαίωμα να αρνηθεί τη χορήγηση άδειας εάν υπάρχουν αντικειμενικοί και εξακριβώσιμοι λόγοι που επιτρέπουν να θεωρηθεί ότι η διοίκηση του δυνητικού παρόχου μπορεί να αποτελέσει απειλή, αφενός, για την αποτελεσματική, χρηστή και συνετή διαχείριση και την επιχειρηματική του συνέχεια, και, αφετέρου, όσον αφορά την επαρκή συνεκτίμηση του συμφέροντος των πελατών του και της ακεραιότητας της αγοράς³⁴³.

487. Προβλέπεται μια μεταβατική περίοδος έως 10 Νοεμβρίου 2022 κατά την οποία οι πάροχοι υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης θα έχουν την δυνατότητα παροχής των υπηρεσιών τους σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, εφόσον οι συγκεκριμένες υπηρεσίες συμμετοχικής χρηματοδότησης περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού. Μετά από αυτό το χρονικό σημείο οι πάροχοι των υπηρεσιών αυτών δεν θα μπορούν να παρέχουν τις εν λόγω υπηρεσίες συμμετοχικής χρηματοδότησης. Σε κάθε περίπτωση, η άδεια παροχής υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης δεν ισοδυναμεί με άδεια παροχής υπηρεσιών πληρωμών.

488. Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA) καταρτίζει μητρώο με όλους τους παρόχους υπηρεσιών

³⁴²Βλ. άρθρο 12 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού 2020/1503, όπου παρατίθεται εκτενώς και το περιεχόμενο της αίτησης.

³⁴³Βλ. άρθρο 12 παρ. 8 του Κανονισμού 2020/1503.

συμμετοχικής χρηματοδότησης που απέκτησαν άδεια κατά τα οριζόμενα στον ως άνω Κανονισμό. Το μητρώο είναι διαθέσιμο στο κοινό μέσω του ιστοτόπου της και επικαιροποιείται τακτικά. Εξάλλου, ένας αδειοδοτημένος πάροχος υπηρεσιών crowdfunding σε ένα κράτος μέλος δύναται να παρέχει τις υπηρεσίες του στην ΕΕ χωρίς να απαιτείται να έχει φυσική παρουσία σε άλλο κράτος μέλος πέρα από εκείνο, όπου του χορηγήθηκε η άδεια, εφόσον τηρήσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 18 του Κανονισμού διαδικασία. Επιπλέον, η ESMA καταρτίζει και σχέδια ρυθμιστικών τεχνικών προτύπων κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 12 παρ. 16 του Κανονισμού 2020/1503. Ανατίθεται δε στην Επιτροπή η εξουσία να συμπληρώσει τον εν λόγω κανονισμό εγκρίνοντας τα ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 16 του ίδιου άρθρου σύμφωνα με τα άρθρα 10 έως 14 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1095/2010.

489. Σημειώνεται, τέλος, ότι ο Κανονισμός 2020/1503 περιέχει ρυθμίσεις που αφορούν μόνο σε δύο είδη συμμετοχικής χρηματοδότησης και ειδικότερα στα είδη “lending based crowdfunding” και “investment based crowdfunding”, ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτού, δεν εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, σε εκείνες τις περιπτώσεις προσφορών συμμετοχικής χρηματοδότησης στις οποίες η ανταλλακτική αξία υπερβαίνει τα 5.000.000 ευρώ, όριο το οποίο υπολογίζεται σε περίοδο δώδεκα (12) μηνών, ως άθροισμα: «i) της συνολικής ανταλλακτικής αξίας των προσφορών κινητών αξιών και εισηγμένων μέσων για σκοπούς συμμετοχικής χρηματοδότησης όπως ορίζονται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 στοιχεία ιγ) και ιδ) του παρόντος κανονισμού και των ποσών που συγκεντρώνονται από δάνεια μέσω πλατφόρμας συμμετοχικής χρηματοδότησης από συγκεκριμένο κύριο του έργου· και ii) της συνολικής ανταλλακτικής αξίας των προσφορών κινητών αξιών προς το κοινό από τον κύριο του έργου που αναφέρεται στο σημείο i) του παρόντος στοιχείου υπό την ιδιότητά του ως προσφέροντος δυνάμει της εξαίρεσης του άρθρου 1 παράγραφος 3, ή του άρθρου 3 παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129». Αντιθέτως, δεν καταλαμβάνει τις υπηρεσίες συμμετοχικής χρηματοδότησης χωρίς αντάλλαγμα ή με μη οικονομική ανταμοιβή (“donation-based crowdfunding” και “reward-based crowdfunding”).

9.4 Ο Ν. 4701/2020 για τις μικροχρηματοδοτήσεις

490. Ο Ν. 4701/2020³⁴⁴ εισήγαγε μια νέα μορφή χρηματοπιστωτικής οντότητας, το ίδρυμα μικροχρηματοδοτήσεων, το οποίο δύναται να παρέχει περιορισμένα ποσά πίστωσης ανώτατου ύψους εικοσιπέντε χιλιάδων (25.000) ευρώ, από το δικό του ταμείο για συγκεκριμένους σκοπούς. Το πεδίο εφαρμογής του νόμου καταλαμβάνει τα ιδρύματα μικροχρηματοδοτήσεων με έδρα στην Ελλάδα καθώς και τα υποκαταστήματά τους που λειτουργούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.³⁴⁵

491. Παρόλο που δεν προβλέπεται ρητά, ο νόμος θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής και στις ψηφιακές πλατφόρμες υπηρεσιών μικροχρηματοδότησης.

492. Η ΤτΕ ορίζεται ως αρμόδια αρχή, επιφορτισμένη με την αδειοδότηση και την εποπτεία των ιδρυμάτων αυτών κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4 του Ν. 4701/2020. Ο έλεγχος που ασκεί η ΤτΕ είναι αναλογικός, επαρκής και προσαρμοσμένος στον σκοπό και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εν λόγω ιδρυμάτων. Η άδεια λειτουργίας χορηγείται (και διατηρείται) σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 6 του Ν. 4701/2020³⁴⁶. Η ΤτΕ αποφαινεται επί των αιτήσεων χορήγησης άδειας λειτουργίας μέσα σε τέσσερις (4) μήνες από την υποβολή πλήρους φακέλου, αναρτά την απόφαση στον επίσημο διαδικτυακό τόπο της ΤτΕ και τη δημοσιεύει στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως³⁴⁷. Με απόφαση της ΤτΕ μπορεί να καθορίζονται ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στη διαδικασία αδειοδότησης, την άσκηση εποπτείας και ελέγχου στα ιδρύματα μικροχρηματοδοτήσεων, τη συχνότητα και το περιεχόμενο των αναφορών που υποβάλλουν τα αδειοδοτούμενα ιδρύματα μικροχρηματοδοτήσεων προς αυτήν, τα συνυποβαλλόμενα προς τούτο αναγκαία δικαιολογητικά και στοιχεία, καθώς και ειδικότεροι κανόνες για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των ιδρυμάτων μικροχρηματοδοτήσεων με τις διατάξεις του ανωτέρω νόμου.

344ΦΕΚ Α 128/30.6.2020, «Πλαίσιο χορήγησης μικροχρηματοδοτήσεων, ρυθμίσεις χρηματοπιστωτικού τομέα και άλλες διατάξεις».

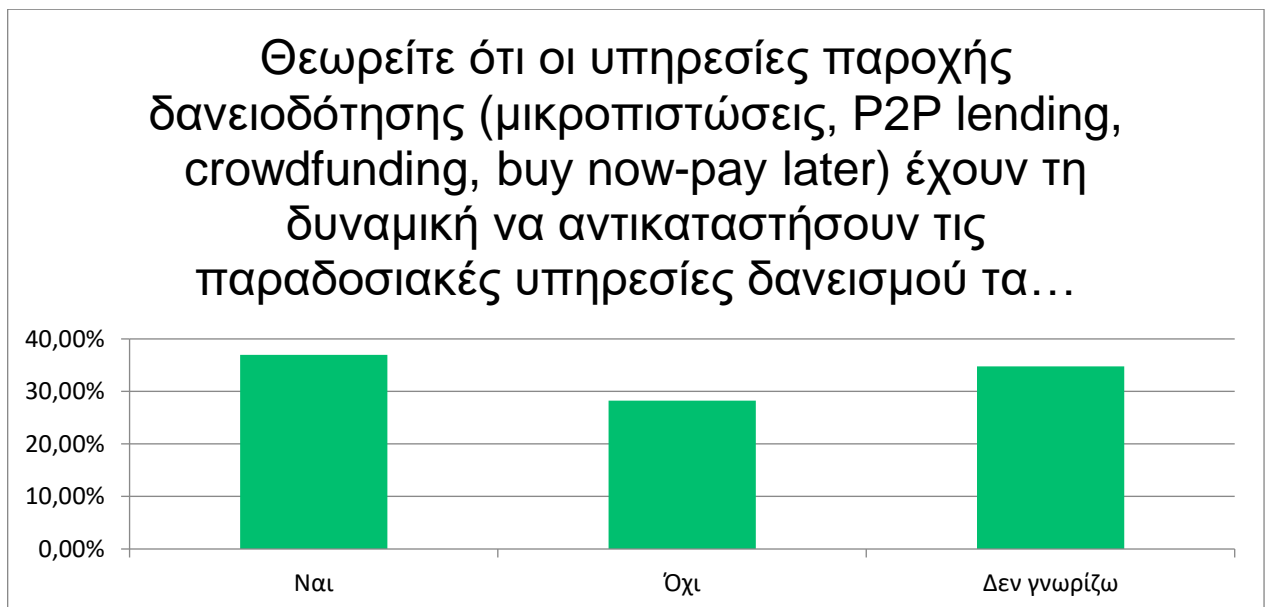
345Ο εν λόγω νόμος δεν εφαρμόζεται σε: α) πιστωτικά ιδρύματα, όπως ορίζονται στο σημείο 1 της παρ. 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού (ΕΕ) υπ' αρ. 575/2013 (ΕΕ L 176), συμπεριλαμβανομένων των υποκαταστημάτων τους, όπως ορίζονται στο σημείο 17 της παρ. 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού αυτού, είτε τα υποκαταστήματα έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα είτε έχουν την έδρα τους εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε σε τρίτη χώρα, β) εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης του ν. 1665/ 1986 (Α' 194), εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων του ν. 1905/1990 (Α' 147) και εταιρείες παροχής πιστώσεων του άρθρου 153 του ν. 4261/2014 (Α' 107).

³⁴⁶ Μέσα σε τρεις (3) μήνες από την παραλαβή όλων των στοιχείων που απαιτούνται για τη λήψη απόφασης η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνει τον αιτούντα αν η αίτησή του έγινε δεκτή ή απορρίφθηκε. Η Τράπεζα της Ελλάδος απορρίπτει αιτιολογημένα την αίτηση, αν ο αιτών δεν πληροί τα κριτήρια του παρόντος. Η απόφαση με την οποία χορηγείται άδεια λειτουργίας εκδίδεται εντός τεσσάρων (4) το αργότερο μηνών από την υποβολή του πλήρους φακέλου στην Τράπεζα της Ελλάδος.

9.5 Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα αγοράς

493. Ως προς το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας των εταιριών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στις υπηρεσίες δανειοδότησης, μικροπιστώσεις, P2P lending, crowdfunding, buy now-pay later, βάσει του συνόλου των απαντήσεων που δόθηκε φαίνεται πως η πλέον δημοφιλής είναι η αμοιβή για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία ακολουθούμενη σε πολύ περιορισμένη έκταση από διάφορα επιχειρηματικά μοντέλα όπως συνδρομητικές υπηρεσίες, συνεργασία με τρίτα μέρη (δηλ. τα τρίτα μέρη παρέχουν υπηρεσίες στους πελάτες και στη συνέχεια προσφέρουν μέρος των εσόδων τους στην επιχείρηση, Freemium, ανάπτυξη και εκμετάλλευση API, προμήθεια επί των Συναλλαγών, διάθεση δεδομένων πελατών σας σε τρίτα μέρη με όρους GDPR, Revenue Sharing, buy now pay later.

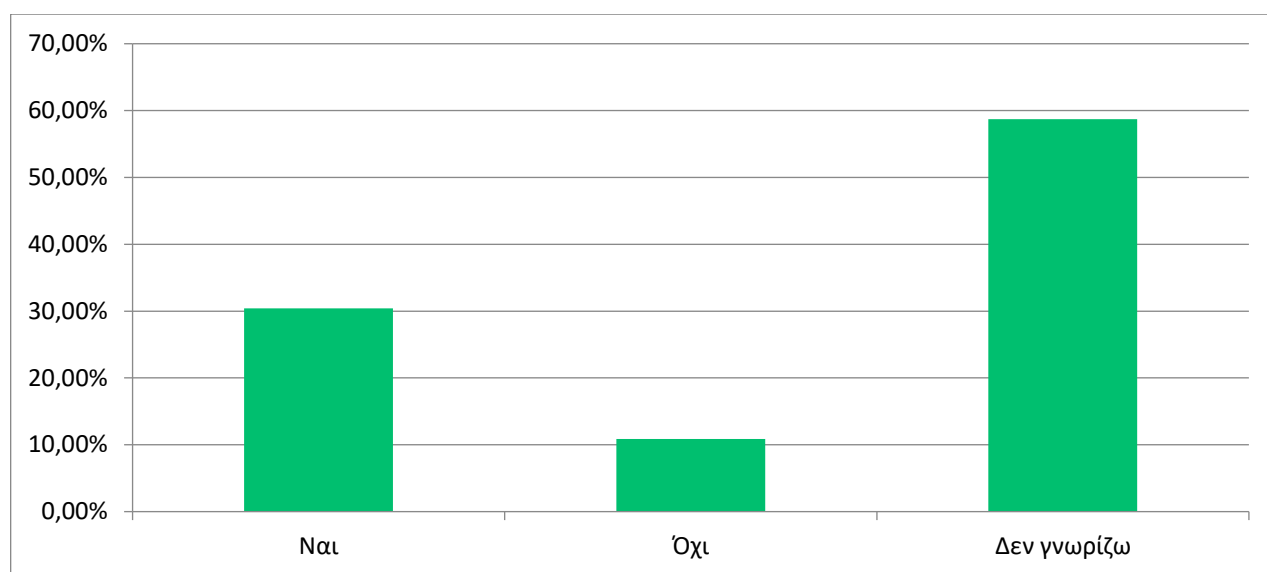
494. Ως προς το αν οι υπηρεσίες παροχής δανειοδότησης έχουν τη δυναμική να αντικαταστήσουν τις παραδοσιακές υπηρεσίες δανεισμού τα επόμενα χρόνια στην ελληνική αγορά, για τους πελάτες στους οποίους απευθύνονται, φαίνεται πως οι περισσότεροι συμμετέχοντες (37%, 17 από τις 46 απαντήσεις), το πιστεύουν όπως αποτυπώνεται στον πίνακα κατωτέρω με το 28% να απαντά αρνητικά (13 απαντήσεις) και το 35% να μην τοποθετείται (16 απαντήσεις).

495. Παράλληλα αρκετοί συμμετέχοντες σημείωσαν ότι έχουν θετική άποψη για τις ανωτέρω υπηρεσίες και ιδίως για το BNPL (Buy Now Pay Later). Οι νέες αυτές υπηρεσίες ενδέχεται να αποτελέσουν λύση ιδίως για όσους δε διαθέτουν το

απαιτούμενο προφίλ οφειλέτη κατά τα τραπεζικά πρότυπα, καθώς και για τις μικρές επιχειρήσεις, ενώ οι τράπεζες προβαίνουν σε επενδύσεις για τον ψηφιακό τους μετασχηματισμό και διαμορφώνουν τα προϊόντα τους βάσει των οικονομικών αναγκών. Παρόλα αυτά διατυπώθηκαν ενστάσεις, ως προς τη ζήτηση των υπηρεσιών αυτών, την αδυναμία τους να αντικαταστήσουν τις ήδη παρεχόμενες από τις τράπεζες υπηρεσίες δανειοδότησης, την αδυναμία της χώρας προς το παρόν να στηρίξει τα ανωτέρω μοντέλα υπηρεσιών.

496. Ως προς το αν οι κατεστημένοι πάροχοι χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα μπορούσαν αμοχλεύσουν την ισχύ που έχουν στην αγορά παραδοσιακών υπηρεσιών δανεισμού, προκειμένου να αποκτήσουν ισχύ στην αγορά υπηρεσιών μικροπιστώσεων, P2P lending, crowdfunding, buy now-pay later, οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν (27 απαντήσεις), ενώ ορισμένοι απάντησαν θετικά (14 απαντήσεις), όπως αποτυπώνεται στον πίνακα κατωτέρω.

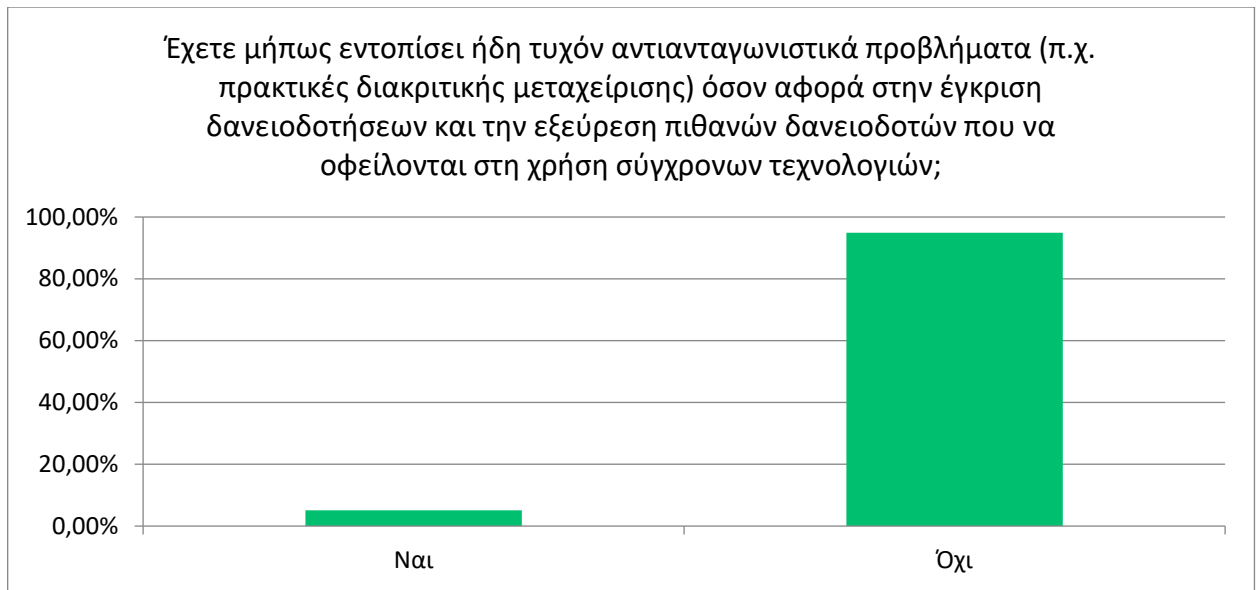
497. Επισημάνθηκε ότι αυτό θα μπορούσε να συμβεί επειδή γνωρίζουν τον τομέα των Πιστώσεων, την αξιολόγηση πελατών και αναγκών και μπορούν να επενδύσουν όταν κρίνουν ότι υπάρχει κερδοφορία στα ψηφιακά δάνεια, όπως αποδεικνύεται από την πρόσφατη τραπεζική ιστορία και την ευελιξία που επέδειξαν στις νέες μορφές δανείων και στον ψηφιακό τους μετασχηματισμό. Επισημάνθηκε επίσης ότι η τεράστια πελατειακή βάση των κατεστημένων παρόχων αποτελεί εξαιρετικά σημαντικό πλεονέκτημα για αυτούς δεδομένου ότι μπορούν πολύ εύκολα να απευθυνθούν σ' αυτούς, έχουν τεράστιες ποσότητες δεδομένων για την πιστωτική τους συμπεριφορά και μπορούν να εντάξουν τέτοιες νέες λύσεις στα "πακέτα" προς τους πελάτες τους

παρέχοντας και ευέλικτες μορφές τιμολόγησης λόγω της συνύπαρξης πολλών προϊόντων στα "πακέτα". Άλλοι ερωτηθέντες, απάντησαν ότι κίνδυνο αποτελεί η συνεργασία τους με FinTechs ή με άλλες startups, ιδίως μέσω revenue sharing. Ενώ αναφέρθηκε και το επιχείρημα της άσκησης ελέγχου μέσω θυγατρικών ή εταιρειών «κελυφών».

498. Αρκετοί ερωτηθέντες πρότειναν τρόπους με τους οποίους η ΕΑ μπορεί να υποστηρίξει την περαιτέρω ανάπτυξη των λύσεων FinTech στον τομέα της μη τραπεζικής χρηματοδότησης αναφερόμενοι στην ανάγκη αποτελεσματικής και στενής εποπτείας των ιδρυμάτων καθώς και η επιβολή του δικαίου του ανταγωνισμού από την ΕΑ, ενώ είναι σημαντική η συνεργασία της με την Τράπεζα της Ελλάδος. Επιπλέον, εξέφρασε την ανάγκη θέσπισης κανονιστικού πλαισίου για τη λειτουργία των ιδρυμάτων μη τραπεζικής χρηματοδότησης, με το οποίο θα διασφαλίζεται η διαφάνεια, η αποτροπή του ξεπλύματος χρήματος και η ευκολότερη αδειοδότηση ιδίως του P2P lending. Διατυπώθηκε επίσης η άποψη περί ύπαρξης ανάγκης για τις FinTech, ώστε να μπορούν να παράσχουν δάνεια και για περίοδο άνω των 12 μηνών και για μικρότερα ποσά. Τέλος, τονίστηκε η ανάγκη αποτροπής της δυνατότητας συμμετοχής των παραδοσιακών ιδρυμάτων στις ανωτέρω υπηρεσίες άνω του 25%.

499. **Ως προς το ελάχιστο επίπεδο διαφάνειας το οποίο πρέπει να επιβληθεί στις συγκεντρώσεις χρημάτων (fund-raisers) και τις πλατφόρμες επισημάνθηκε από συμμετέχοντες η ανάγκη πρόσβασης σε δεδομένα απ' όλους σε συνδυασμό με ισχυρά πρόστιμα και ασφαλιστικές δικλίδες.** Επισημάνθηκε επίσης η ανάγκη για διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και στις επιβαλλόμενες προμήθειες. Επίσης, προτάθηκαν έλεγχοι κεφαλαιακής επάρκειας, διαχωρισμός ιδίων και τρίτων κεφαλαίων, πιστοποίηση θεματοφυλακής και ταυτότητας επενδυτών, πιστοληπτική αξιολόγηση δανειζομένων και loan originators καθώς και ο έλεγχος της φοροδιαφυγής και ξεπλύματος μέσω εφαρμογής υψηλών standards AML.

500. Ως προς το αν οι συμμετέχοντες έχουν εντοπίσει ήδη τυχόν αντιανταγωνιστικά προβλήματα (π.χ. πρακτικές διακριτικής μεταχείρισης) όσον αφορά στην έγκριση δανειοδοτήσεων και την εξεύρεση πιθανών δανειοδοτών που να οφείλονται στη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών, απάντησαν 39 συμμετέχοντες εκ των οποίων 2 απάντησαν ναι και 37 όχι, όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα κατωτέρω.

501. Ορισμένοι συμμετέχοντες προσδιόρισαν τα προβλήματα αυτά, ένας αναφερόμενος στην ταχύτητα και την ευελιξία ως πρόβλημα. Άλλος αναφέρθηκε σε σειρά προβλημάτων ως εξής: στη διάρκεια του δανείου η οποία πρέπει να υπερβαίνει τους 12 μήνες, την έλλειψη πρόσβασης στο AIS για να αναπτυχθούν σχετικά μοντέλα πίστωσης, την έλλειψη πρόσβασης σε ανοιχτά APIs για να διευκολύνεται η πρόσβαση, την έλλειψη μεσοσταθμισμένου (aggregate) πιστοληπτικού ιστορικού προκειμένου να γίνεται ορθή αξιολόγηση του κινδύνου, δεδομένου και ότι ο Τειρεσίας δεν έχει ταυτόχρονες επικαιροποιήσεις και ανοιχτά API και συνεπώς τα δεδομένα του είναι παλαιά και ανεπίκαιρα.

502. **Ως προς τις ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να γίνουν, σε νομοθετικό και ρυθμιστικό επίπεδο, προκειμένου να αποτραπούν ενδεχόμενες αντιανταγωνιστικές πρακτικές και να ενισχυθεί η ανάπτυξη των σχετικών υπηρεσιών,** ο περισσότεροι ερωτηθέντες απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν. Ωστόσο, οι προτάσεις περιστρέφονται γύρω από τη θέσπιση ισχυρών κανονιστικών πλαισίων και γύρω από την αυστηρή επιβολή του δικαίου του ανταγωνισμού, προκειμένου να προάγεται το συμφέρον του καταναλωτή και της ανταγωνιστικής αγοράς. Ορισμένες πρακτικές λύσεις που προτάθηκαν, αφορούν την άμεση ενημέρωση του Τειρεσία, την ισοτιμία των επιχειρήσεων και τη διευκόλυνση των μικροεπενδυτών και συνεταιρισμών.

10 Ασφαλιστικές Υπηρεσίες

10.1 Νομοθετικό Πλαίσιο

503. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την ανάληψη και άσκηση πρωτασφαλιστικών και αντασφαλιστικών δραστηριοτήτων³⁴⁸ στην Ελλάδα διέπεται από το Ν. 4364/2016, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2009/138/EK (Φερεγγυότητα II), ³⁴⁹καθώς και από σειρά Κατ' Εξουσιοδότηση Κανονισμών/Απόφάσεων και Εκτελεστικών Κανονισμών της Επιτροπής. Ο εν λόγω νόμος ρυθμίζει αναλυτικά τη λειτουργία και την εποπτεία των (αντ)ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, η Εποπτική Αρχή, ήτοι στην περίπτωση της Ελλάδας η Τράπεζα της Ελλάδος, εποπτεύει την ορθή λειτουργία της αγοράς ασφαλίσεων και αντασφαλίσεων και διασφαλίζει τη διαρκή συμμόρφωση των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών επιχειρήσεων με τις διατάξεις του ως άνω νόμου και της κείμενης ασφαλιστικής νομοθεσίας κατά τη λειτουργία τους έως και την εκκαθάρισή τους, αλλά και κατά την παροχή υπηρεσιών από αυτές και από τους συνεργαζόμενους με αυτές ασφαλιστικούς και αντασφαλιστικούς διαμεσολαβητές και κατά την εφαρμογή της περί υποχρεωτικής ασφάλισης και της περί ασφάλισης οχημάτων νομοθεσίας. Η εποπτεία ασκείται επί τη βάση διερευνητικής και βασισμένης στον κίνδυνο προσέγγισης και περιλαμβάνει κατάλληλο συνδυασμό εποπτικής δράσης εντός και εκτός των χώρων της ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής επιχείρησης και είναι ανάλογη προς τη φύση, την πολυπλοκότητα και την κλίμακα των κινδύνων, που κάθε επιχείρηση αναλαμβάνει σύμφωνα με τις δραστηριότητές της³⁵⁰. Με τον ίδιο νόμο οι εποπτευόμενες

³⁴⁸Η αντασφάλιση αποτελεί το μηχανισμό μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η διατήρηση του επιπέδου κινδύνου που αναλαμβάνει η κάθε ασφαλιστική εταιρία, λόγω των ασφαλιστικών καλύψεων, στα επιθυμητά επίπεδα. Οι αντασφαλιστές αναλαμβάνουν μέρος του ασφαλιζόμενου κινδύνου έναντι αντασφαλιστρου, ενώ συμμετέχουν στις αποζημιώσεις και στα μη δεδουλευμένα ασφάλιστρα (βλ. απόφαση ΕΑ 562/VI/2013, υποσημείωση 1034). Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 7 του Ν. 4364/2016 καθώς και άρθρο 13 παρ. 7 Οδηγίας 2009/138/EK, ως αντασφάλιση ορίζεται η δραστηριότητα που συνίσταται στην ανάληψη κινδύνων που εκχωρούνται από ασφαλιστική επιχείρηση ή ασφαλιστική επιχείρηση τρίτης χώρας ή από μια άλλη αντασφαλιστική επιχείρηση ή αντασφαλιστική επιχείρηση τρίτης χώρας. Συναφώς, η πρωτασφάλιση αφορά στην «αρχική» ανάληψη κινδύνων από τις (πρωτ)ασφαλιστικές επιχειρήσεις από τα εκδοθέντα συμβόλαια προς τους πελάτες τους (ιδιώτες και επιχειρήσεις).

³⁴⁹Ο Ν. 4364/2016 (ΦΕΚ Α 13/5.2.2016) αφορά στην «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2009/138/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης και αντασφάλισης (Φερεγγυότητα II), στα άρθρα 2 και 8 της Οδηγίας 2014/51/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 σχετικά με την τροποποίηση των Οδηγιών 2003/71/EK και 2009/138/EK, και των Κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009, (ΕΕ) αριθ. 1094/2010 και (ΕΕ) αριθ. 1095/2010, όσον αφορά τις εξουσίες της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (εφεξής ΕΑΑΕΣ) και της Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών και Αγορών, καθώς και στο άρθρο 4 της Οδηγίας 2011/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων που ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων και συναφείς διατάξεις της νομοθεσίας περί της ιδιωτικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις».

³⁵⁰Βλ. άρθρο 19 του Ν. 4364/2016.

επιχειρήσεις αναλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, να συμμορφώνονται με ειδικότερες απαιτήσεις διακυβέρνησης, να διαθέτουν αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου³⁵¹.

504. Όπως προκύπτει από τις σχετικές διατάξεις του Ν. 4364/2016³⁵², η άσκηση στην Ελλάδα της πρωτασφαλιστικής και αντασφαλιστικής δραστηριότητας διενεργείται από³⁵³: α) (πρωτ)ασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα στην Ελλάδα για το σύνολο των ασφαλίσεων ζημιών ή/και ζωής, που αυτές ασκούν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε υπό καθεστώς εγκατάστασης³⁵⁴ είτε ελεύθερης παροχής υπηρεσιών³⁵⁵, β) αντασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα στην Ελλάδα, για το σύνολο των αντασφαλίσεων, που αυτές ασκούν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είτε υπό καθεστώς εγκατάστασης είτε ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, γ) ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα σε οποιοδήποτε κράτος – μέλος της ΕΕ που λειτουργούν στην Ελλάδα είτε υπό καθεστώς εγκατάστασης είτε υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και δ) ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα τρίτη, εκτός ΕΕ, χώρα, οι οποίες όμως έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα μέσω ίδρυσης υποκαταστήματος³⁵⁶.

505. Για την άσκηση της δραστηριότητας ασφάλισης κατά ζημιών και ζωής απαιτείται εκ του νόμου³⁵⁷ η χορήγηση σχετικής άδειας λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος³⁵⁸. Η άδεια λειτουργίας χορηγείται, με την επιφύλαξη των διατάξεων του

³⁵¹Βλ. άρθρα 30-35 του Ν. 4364/2016.

³⁵²Βλ. ιδίως άρθρο 2 του Ν. 4364/2016.

³⁵³Βλ. ΕΑ 640/2017, σκ. 67 επ.

³⁵⁴Ως εγκατάσταση κατά τους ορισμούς του άρ. 3 του Ν. 4364/2016 ορίζεται είτε η καταστατική έδρα είτε το υποκατάστημα της ασφαλιστικής επιχείρησης. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 11 του Ν. 4364/2016 «Υποκατάστημα» νοείται «το πρακτορείο ή υποκατάστημα ασφαλιστικής ή αντασφαλιστικής επιχείρησης, το οποίο βρίσκεται σε άλλο κράτος - μέλος από το κράτος - μέλος καταγωγής της. Με υποκατάστημα εξομοιώνεται κάθε μόνιμη παρουσία ασφαλιστικής ή αντασφαλιστικής επιχείρησης στην Ελλάδα, που ασκείται μέσω απλού γραφείου το οποίο διευθύνεται από το προσωπικό της ίδιας της επιχείρησης, ή από ανεξάρτητο πρόσωπο, εντεταλμένο να ενεργεί μονίμως για την επιχείρηση όπως θα ενεργούσε ένα πρακτορείο».

³⁵⁵Η άσκηση εργασιών ασφαλίσεως με ελεύθερη παροχή υπηρεσιών υπόκειται στις διατάξεις των άρθρων 117 και 118 του Ν. 4364/2016, οι οποίες ορίζουν πληροφωριώντις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνει η γνωστοποίηση της από την ενδιαφερόμενη ασφαλιστική επιχείρηση, καθώς και η γνωστοποίηση μεταξύ των αρμόδιων εποπτικών αρχών (καταγωγής και υποδοχής).

³⁵⁶Οι προϋποθέσεις για την άσκηση εργασιών ασφάλισης εντός Ελλάδας από ασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα σε τρίτη χώρα ορίζονται στο στα άρ. 130-131 του Ν. 4364/2016.

³⁵⁷Βλ. ιδίως άρ. 10 και 11 του Ν. 4364/2016.

³⁵⁸Βλ. σχετικά άρθρο 3 του Ν. 4364/2016. Ο προϋποθέσεις για τη χορήγηση της άδειας λειτουργίας σε ασφαλιστική ή αντασφαλιστική επιχείρηση από την Εποπτική Αρχή(βλ. άρ. 14 του Ν. 4364/2016) αφορούν κυρίως στη δραστηριότητα της ενδιαφερόμενης επιχείρησης (η οποία πρέπει να σχετίζεται αποκλειστικά με τις εργασίες ασφαλίσεως και όσες εργασίες προκύπτουν άμεσα από αυτή), και στην

άρθρου 48 του ν. 4364/2016, είτε για άσκηση ασφαλίσεων κατά ζημιών είτε για άσκηση ασφαλίσεων ζωής, και ισχύει για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁵⁹. Αντίστοιχα, η λήψη σχετικής άδειας απαιτείται και για την άσκηση αντασφαλιστικής δραστηριότητας, η οποία χορηγείται είτε μόνο για αντασφαλιστικές εργασίες κατά ζημιών ή ζωής, είτε ενιαία για όλα τα είδη αντασφαλιστικών εργασιών³⁶⁰.

506. Επιπλέον, για τις ευρωπαϊκές ασφαλιστικές ή αντασφαλιστικές επιχειρήσεις που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στην Ελλάδα είτε μέσω υποκαταστήματος είτε μέσω ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, η δραστηριοποίησή τους επιτρέπεται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του Ν. 4364/2016³⁶¹, ενώ η εποπτεία της δραστηριότητάς τους ασκείται από τις εποπτικές αρχές των κρατών-μελών στα οποία εδρεύουν (εποπτικές αρχές καταγωγής). Ειδικότερα, μια ασφαλιστική επιχείρηση που εδρεύει σε άλλο κράτος – μέλος, μπορεί να ιδρύσει υποκατάστημα στην Ελλάδα, εφόσον η εποπτική αρχή καταγωγής της κοινοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος, μεταξύ άλλων, πληρεξούσιο διορισμού του νομίμου αντιπροσώπου, ο οποίος πρέπει να έχει επαρκή εξουσία για να δεσμεύει, έναντι τρίτων, την ασφαλιστική επιχείρηση και να την αντιπροσωπεύει ενώπιον των ελληνικών αρχών και των δικαστηρίων. Εάν ο νόμιμος αντιπρόσωπος είναι νομικό πρόσωπο πρέπει να ορίσει φυσικό πρόσωπο για την εκπροσώπησή του³⁶². Ο νόμιμος αντιπρόσωπος υποχρεούται να έχει μόνιμη κατοικία εντός της Ελλάδας³⁶³.

κάλυψη των κεφαλαικών απαιτήσεων, στη διασφάλιση της αποτελεσματικού συστήματος διακυβέρνησης και στην καταλληλότητα των ιδρυτών/«υποήφιων αγοραστών» και προσώπων διοικήσεωςκατοχής ιδίων κεφαλαίων τέτοιων ώστε να καλύπτεται το κατώτερο όριο της Ελάχιστης Κεφαλαιακής Επάρκειας (βλ. άρ. 102.1 (δ) του Ν. 4364/2016).

³⁵⁹Βλ. σχετικά άρθρο. 10 του Ν. 4364/2016. Η ενδιαφερόμενη και αδειοδοτημένη επιχείρηση δύναται να ασκήσει τις δραστηριότητές της σε άλλο κράτος-μέλος από αυτό στο οποίο βρίσκεται η καταστατική της έδρα, είτε με καθεστώς εγκατάστασης (ίδρυση υποκαταστήματος), είτε με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις.

³⁶⁰ Βλ. ιδίως άρ. 11 παρ. 4 του Ν. 4364/2016. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, ασφαλιστικές επιχειρήσεις δύναται να ασκούν αντασφαλιστικές δραστηριότητες (αναλήψεις) μόνο στους κινδύνους ή τους κλάδους για τους οποίους διαθέτουν άδεια άσκησης πρωτασφαλίσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4364/2016.

³⁶¹ Βλ. σχετικά άρθρο. 115 παρ 2 του Ν. 4364/2016, με το οποίο ορίζονται οι προϋποθέσεις για τη δραστηριοποίηση ασφαλιστικών επιχειρήσεων έδρας άλλου κράτους – μέλους στην ημεδαπή. μέσω υποκαταστήματος. Οι εν λόγω προϋποθέσεις αφορούν σε γνωστοποίηση πληροφορησηπληροφοριών από την εποπτική αρχή καταγωγής στην Τράπεζα της Ελλάδος, ως αρμόδια Εποπτική Αρχή, αναφορικά με τουτο πρόγραμμα δραστηριότητάς τους, τηςτο νόμιμο αντιπρόσωπο, διεύθυνση ανικλήτου, καθώς μεκαι πιστοποίηση ότι πληρούνται οι όροι Κεφαλαιακής Απαιτήσης Φερεγγυότητας και της Ελάχιστης Κεφαλαιακής Απαιτήσης, όπως αυτές προσδιορίζονται στα άρθρα 100 και 129 της Οδηγίας 2009/138/EK.

³⁶² Βλ. άρθρο 115 παρ. 3 β) του Ν. 4364/2016.

³⁶³ Επισημαίνεται ότι ο διορισμός από την ίδια επιχείρηση δύο νομίμων αντιπροσώπων είτε με αρμοδιότητα επί ορισμένου μέρους της επικρατείας, είτε προς άσκηση ορισμένου κλάδου, δεν επιτρέπεται. Βλ. άρθρο 261 παρ. 1 του Ν. 4364/2016.

507. Περαιτέρω, όσον αφορά στην αγορά ασφαλιστικής διαμεσολάβησης, σημειώνεται ότι με το Ν. 4583/2018364, ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία (ΕΕ) 2016/97 σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων³⁶⁵, η οποία αποβλέπει στο συντονισμό των εθνικών κανόνων που αφορούν την πρόσβαση στις δραστηριότητες της διανομής ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών προϊόντων, προκειμένου να διευκολυνθεί η άσκηση της διανομής ασφαλιστικών προϊόντων και να ενισχυθεί η προστασία των καταναλωτών^{366,367}. Ως «Διανομή ασφαλιστικών προϊόντων» ορίζονται οι δραστηριότητες παροχής συμβουλής, πρότασης ή διενέργειας εργασιών προπαρασκευής για τη σύναψη συμβάσεων ασφάλισης, οι δραστηριότητες σύναψής τους ή οι δραστηριότητες παροχής βοήθειας κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση που γεννηθεί αξίωση, περιλαμβανομένης της παροχής πληροφοριών σχετικά με μία ή περισσότερες ασφαλιστικές συμβάσεις, βάσει κριτηρίων που επιλέγονται από τον πελάτη μέσω ενός ιστότοπου ή κάποιου άλλου μέσου και η παροχή καταλόγου κατάταξης ασφαλιστικών προϊόντων. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τον ορισμό του νόμου στην έννοια της διανομής συμπεριλαμβάνεται η σύγκριση των τιμών και των προϊόντων, ή η παροχή έκπτωσης επί της τιμής ασφαλιστικής σύμβασης, όταν ο πελάτης είναι σε θέση να συνάψει άμεσα ή έμμεσα μία ασφαλιστική σύμβαση, χρησιμοποιώντας ιστότοπο ή άλλα μέσα.

508. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 3 του ως άνω νόμου, ως «ασφαλιστικός διαμεσολαβητής» νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, εκτός από την ασφαλιστική ή την αντασφαλιστική επιχείρηση ή τους υπαλλήλους τους και εκτός από τον ασφαλιστικό διαμεσολαβητή που ασκεί ως δευτερεύουσα δραστηριότητα την ασφαλιστική διαμεσολάβηση, το οποίο αναλαμβάνει ή ασκεί επ' αμοιβή δραστηριότητες διανομής ασφαλιστικών προϊόντων. Οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές που έχουν έδρα στην Ελλάδα και υπόκεινται στα άρθρα 19 έως 26, διακρίνονται στις εξής κατηγορίες: α) ασφαλιστικοί πράκτορες, β) συντονιστές ασφαλιστικών πρακτόρων, γ) μεσίτες ασφαλίσεων. Ως ασφαλιστικός διαμεσολαβητής που ασκεί ως δευτερεύουσα δραστηριότητα την ασφαλιστική διαμεσολάβηση» ορίζεται κάθε φυσικό

³⁶⁴ ΦΕΚ Α' 212/18.12.2018.

³⁶⁵ Οδηγία (ΕΕ) 2016/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ης Ιανουαρίου 2016 σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων, ΕΕ L 26 της 2.2.2016, σ. 19 έως 59.

³⁶⁶ Βλ. Αιτιολογικές σκέψεις 2 και 7 του Προοιμίου της ως άνω Οδηγίας.

³⁶⁷ Σημειώνεται ότι (έως λίαν προσφάτως) το προϋφιστάμενο νομικό πλαίσιο καθοριζόταν από τον Ν. 1569/1985 και το ΠΔ. 190/2006.

ή νομικό πρόσωπο, εκτός από πιστωτικό ίδρυμα ή επιχείρηση επενδύσεων ή τον αγροτικό συνεταιρισμό, που αναλαμβάνει και ασκεί με αμοιβή δραστηριότητες διανομής ασφαλιστικών προϊόντων, ως δευτερεύουσα δραστηριότητα, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) η κύρια επαγγελματική δραστηριότητα του εν λόγω φυσικού ή νομικού προσώπου δεν είναι η διανομή ασφαλιστικών προϊόντων, β) το φυσικό ή νομικό πρόσωπο διανέμει μόνο ορισμένα ασφαλιστικά προϊόντα που συμπληρώνουν ένα αγαθό ή μία υπηρεσία, γ) τα σχετικά ασφαλιστικά προϊόντα δεν καλύπτουν την ασφάλιση ζωής ή κινδύνους αστικής ευθύνης, εκτός αν η εν λόγω κάλυψη συμπληρώνει το αγαθό ή την υπηρεσία που παρέχει ο διαμεσολαβητής ως την κύρια επαγγελματική δραστηριότητά του.

509. Τέλος, ο Ν. 2496/1997 για την Ασφαλιστική Σύμβαση³⁶⁸ διέπει τις ασφαλιστικές συμβάσεις και καθορίζει τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών. Στον νόμο αυτόν καθορίζονται ειδικότερα και τεχνικά ζητήματα για την εκτέλεση της ασφαλιστικής σύμβασης, όπως και οι πληροφορίες που θα πρέπει να παρασχεθούν τόσο από μέρους της ασφαλιστικής επιχείρησης όσο και από μέρους του ασφαλισμένου αλλά και ειδικότερες ρυθμίσεις ανάλογα με την εκάστοτε κατηγορία ασφάλισης.

10.2 Θέματα Ανταγωνισμού που τέθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα αγοράς

510. Όπως προκύπτει από την πλειοψηφία των απαντήσεων των συμμετεχόντων **το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας των εταιριών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στις ασφαλιστικές υπηρεσίες** αφορά την αμοιβή (ή προμήθεια) για κάθε προσφερόμενη υπηρεσία το οποίο εφαρμόζεται είτε αυτοτελώς (στις περισσότερες των περιπτώσεων) είτε σε συνδυασμό με συνδρομητικές υπηρεσίες, αλλά και την κατανομή εσόδων (revenue sharing). Ως διαφοροποίηση από τις πρακτικές του παρελθόντος, στις απαντήσεις καταγράφεται επίσης και η αύξηση της ζήτησης στο κομμάτι του ψηφιακού μετασχηματισμού της πώλησης της ασφάλισης μέσω της χρήσης των APIs, δηλαδή εφαρμογές που συγκρίνουν και πουλάνε ασφάλειες online με ταυτόχρονη σύνδεση μέσω APIs με τις ασφαλιστικές εταιρείες. Αναφέρονται, επίσης, ως χρησιμοποιούμενα (αυτοτελώς ή σε συνδυασμό με άλλα), τα μοντέλα Freemium (βασικές υπηρεσίες δωρεάν, προαιρετικές επιπλέον υπηρεσίες με αμοιβή), καθώς και οι συνεργασίες με

³⁶⁸ ΦΕΚ Α' 87/16.5.1997, «Ασφαλιστική σύμβαση, τροποποιήσεις της νομοθεσίας για την ιδιωτική ασφάλιση και άλλες διατάξεις».

τρίτα μέρη τα οποία παρέχουν υπηρεσίες στους πελάτες και στη συνέχεια προσφέρουν μέρος των εσόδων τους στην επιχείρησή. Ειδικότερα παραδείγματα που αναφέρονται αναφορικά με τη συνεργασία με τρίτα μέρη αφορούν π.χ. συνεργεία αυτοκινήτων, διαγνωστικά κέντρα, μονάδες υγείας, ενώ σχετικά με τις διεπαφές π.χ. τη συνεργασία ασφαλιστικών με διαγνωστικά κέντρα, για την παροχή electronic health records σε πελάτες). Είναι σημαντικό να αναφερθεί επίσης και η αναφορά που γίνεται σχετικά με τη διάθεση των δεδομένων μέσω των διεπαφών.

511. Αναφορικά με τα **παραδείγματα σχετικά με το πώς η ανάλυση δεδομένων αισθητήρων (sensor data analytics) και άλλες τεχνολογίες αλλάζουν την παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών και ποιες είναι οι προκλήσεις για την ευρεία χρήση νέων τεχνολογιών στις ασφαλιστικές υπηρεσίες**, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι σε γενικές γραμμές, οι νέες τεχνολογίες θα επηρεάσουν όλο το φάσμα της λειτουργίας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, από τη χρήση τους στη μέτρηση του ρίσκου («έξυπνο» underwriting) και στην εκτίμηση του (risk management), την αυτοματοποίηση και τον έλεγχο της απάτης στη διαχείριση των ζημιών, καθώς την παροχή νέων υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πελάτη.

512. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι η ανάλυση δεδομένων αισθητήρων μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία ενός πλαισίου το οποίο μπορεί να προσφέρει (i) δίκαιη και ακριβή αποτίμηση του κινδύνου για τον τελικό χρήστη (π.χ. telematics), (ii) βελτιστοποίηση του κόστους των ασφαλιστικών εταιρειών, (iii) βελτίωση της συμπεριφοράς του τελικού χρήστη με επακόλουθο όφελος για τον ίδιο σε οικονομικούς όρους και σε όρους ασφάλειας και (iv) σημαντικό κοινωνικό όφελος.

513. Οι αισθητήρες μπορούν να συλλέγουν δεδομένα και να δημιουργούν στατιστικά που στο παρελθόν δεν ήταν δυνατό. Συνεπώς αναφέρεται ότι οι αισθητήρες παρέχουν τη δυνατότητα εξατομικευμένων πακέτων ασφάλισης ανάλογα με τη συμπεριφορά του ασφαλισμένου ωστόσο, παράλληλα, μπορεί να αποκλείσουν άτομα από τη λήψη ασφαλιστικών υπηρεσιών. Για παράδειγμα μπορεί ένα κινητό με αισθητήρα επιτάχυνσης και ταχύτητας να γνωρίζει τον τρόπο οδήγησης, την ταχύτητα του οχήματος και την τοποθεσία του. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει ένα μοναδικό προφίλ με στατιστικά στοιχεία άρα και διαφορετικό ασφάλιστρο ανά ασφαλισμένο. Με τα σημερινά δεδομένα, οι αναλογιστικές μελέτες οι οποίες μεταξύ άλλων συμβάλλουν στη διαμόρφωση των ασφαλιστρών) βασίζονται σε μέσους όρους ατυχημάτων και όχι σε δεδομένα κυκλοφορίας. Συνεπώς θεωρείται ότι τα δεδομένα από τους αισθητήρες

θα μπορούσαν να επιτρέψουν ένα πιο εξατομικευμένο ορισμό του επιπέδου των ασφαλιστρών.

514. Στις απαντήσεις καταγράφεται ειδικότερα η θέση ότι η ανάλυση δεδομένων αισθητήρων (sensor data analytics) και άλλες τεχνολογίες αλλάζουν την παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών προς το αντικειμενικότερο, ανά πελάτη, μέσω της προσωποποιημένης τιμολόγησης ανάλογα με τον πελάτη.

515. Παραδείγματα που αναφέρθηκαν στις απαντήσεις ως προς την εξατομίκευση, αφορούν την ασφάλιση αυτοκινήτων (δηλαδή την προσαρμοσμένη τιμολόγηση με βάση την οδηγική συμπεριφορά του ασφαλισμένου η οποία συμπεριφορά συνάγεται από τα δεδομένα του υπολογιστή του αυτοκινήτου ο οποίος συλλέγει δεδομένα αισθητήρων (telematics), π.χ. για επικίνδυνα πρότυπα οδήγησης), την ασφάλιση ζωής (δηλαδή την προσαρμοσμένη τιμολόγηση με βάση τις συνήθειες του πελάτη οι οποίες επηρεάζουν την υγεία του, όπως μέσω της συλλογής δεδομένων από wearables που καταγράφουν την κίνηση του ασφαλισμένου, τις συνήθειες ύπνου, ακόμη και τα επίπεδα οξυγόνου και γλυκόζης), την ασφάλιση κατοικίας, της επαγγελματικής στέγης, των εργοστασίων (δηλαδή την προσαρμοσμένη τιμολόγηση με βάση την ύπαρξη αισθητήρων μέσα στο ασφαλιζόμενο κτίριο οι οποίοι καταγράφουν και αναδεικνύουν επικείμενα προβλήματα).

516. Συμπερασματικά, η χρήση ανάλυσης δεδομένων αισθητήρων θεωρείται ότι θα επιτρέψει την εξατομικευμένη παροχή ασφαλιστικών λύσεων μέσα από τη δημιουργία νέων μοντέλων κατανόησης των αναγκών και συμπεριφορών των πελατών, αλλά και πως αυτές μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου, προσφέροντας έτσι προσαρμοσμένες παροχές και τιμολόγηση.

517. Σχετικά με την ερώτηση για το **κατά πόσο οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν στην εξοικονόμηση κόστους και στην καλύτερη αποδοτικότητα των ασφαλιστικών υπηρεσιών**, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν σε πληθώρα θετικών αποτελεσμάτων με κύριο τη χρήση των data analytics για το συμπεριφορικό μοντέλο του πελάτη και την εξατομίκευση των προϊόντων.

518. Η γενική πεποίθηση είναι ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών (χρήση robotics, AI, IoT) οδηγεί στην αυτοματοποίηση των τυποποιημένων ασφαλιστικών εργασιών ενώ η καλύτερη γνώση των κινδύνων / ρίσκων που παρέχεται από αυτές τις τεχνολογίες θα συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση των κινδύνων, με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους λειτουργίας της ασφαλιστικής επιχείρησης (διοικητικά κόστη), η οποία θα

επιφέρει μεγαλύτερη αποδοτικότητα των ασφαλιστικών υπηρεσιών. Θα βελτιστοποιήσει επίσης και την εμπειρία του πελάτη προσφέροντας κατάλληλη ενημέρωση και υποστήριξη διατηρώντας υψηλά το επίπεδο ικανοποίησής του. Στις απαντήσεις καταγράφεται επίσης η ευελιξία προώθησης των προϊόντων, το κέρδος που έχουν οι καταναλωτές από τη μείωση του χρόνου που απαιτείται, αλλά ακόμα και η απομακρυσμένη εργασία.

519. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών και την ψηφιοποίηση της αγοράς των ασφαλιστικών προϊόντων, βελτιστοποιείται η ποιότητα των υπηρεσιών και η εξυπηρέτηση του πελάτη σε όλα τα στάδια. Μέσω των νέων τεχνολογιών θα βελτιωθούν τα μοντέλα πρόβλεψης ασφαλιστικής συμπεριφοράς των πελατών (εντοπισμός εκείνων που δυνητικά θα υποβάλλουν μελλοντικά περισσότερα και υψηλότερα, σε χρηματικούς όρους, αιτήματα αποζημίωσης (claims), και οι πάροχοι ασφαλιστικών υπηρεσιών θα μπορέσουν να παράσχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στον κάθε καταναλωτή καθιστώντας τις υπηρεσίες ελκυστικότερες, καθώς είναι πλέον δυνατή η προσωποποιημένη αποτίμηση του κινδύνου για τον τελικό χρήστη και οι ασφαλιστικές εταιρείες δύνανται να προσφέρουν εξατομικευμένα ασφάλιστρα με βάση τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς των τελικών χρηστών, όχι δηλαδή μόνο βάσει της αξιολόγησης μακροσκοπικών στοιχείων. Η συγκεκριμένη διαδικασία, δίνει τη δυνατότητα στον τελικό χρήστη να συνδιαμορφώσει το ύψος του ασφαλίστρου του, περιορίζοντας το κόστος που υπόκειται κάποιος λόγω για του μέσου κινδύνου που δημιουργεί το σύνολο των τελικών χρηστών (π.χ. σε σχέση με τις υπηρεσίες τηλεματικής για την ασφάλιση οχημάτων, όπου οι τελικοί χρήστες που επιδεικνύουν ασφαλή οδηγική συμπεριφορά έχουν τη δυνατότητα να απολάβουν σημαντική έκπτωση στο ασφάλιστρο τους, επιβραβεύσεις μέσω σχημάτων παιχνιδιοποίησης, ενώ παράλληλα βελτιώνουν την οδηγική τους συμπεριφορά, την πιθανότητα να εμπλακούν σε τροχαίο ατύχημα, το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα και το κόστος καυσίμων). Εν τέλει, θεωρείται ότι με την αλλαγή του τρόπου υπολογισμού ασφαλίστρου, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα μπορούν να κάνουν πολύ καλύτερη εκτίμηση και διαχείριση κινδύνου, να προσαρμόζουν το κόστος του ασφαλιστικού πακέτου και αποζημίωσης ανάλογα με τη συμπεριφορά κάθε χρήστη και να προσφέρουν πιο αναλογικό ασφάλιστρο έτσι ώστε ο καθένας να πληρώνει πιο δίκαιο ασφάλιστρο σε σχέση με το ρίσκο που ασφαλίζει, ενώ επίσης δύνανται να κάνει συγκρίσεις προϊόντων.

520. Στην ερώτηση για το **ποια θεωρείτε ότι είναι τα κύρια αντιανταγωνιστικά προβλήματα που δημιουργούνται από τη χρήση νέων τεχνολογιών στον τομέα των ασφαλιστικών υπηρεσιών** οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν θεωρούν ότι η χρήση νέων τεχνολογιών δημιουργεί προβλήματα ανταγωνισμού, αλλά ότι επιτρέπει την ευκολότερη προσέγγιση πελατών με μικρότερη ανάμιξη παραδοσιακών μέσων ή μεσαζόντων.

521. Ως προς το κατά πόσο **θα επηρεαστούν οι παραδοσιακοί πάροχοι ασφαλιστικών υπηρεσιών [ασφαλιστικές εταιρίες, ασφαλιστές (brokers)]**, οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στο ότι η τεχνολογία ευνοεί τις διαδικτυακές συναλλαγές έναντι των παραδοσιακών, κάτι που φέρνει αποδιαμεσολάβηση, περιθωριοποιώντας τους μεσάζοντες (π.χ ασφαλιστές), φέρνοντας έτσι τις ασφαλιστικές σε απευθείας επαφή με τους πελάτες τους, τόσο για την πώληση όσο και για την εξυπηρέτηση. Από την άλλη αναφέρεται επίσης ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι εκσυγχρονίζονται αλλά, προς το παρόν, απευθύνονται σε χρήστες μη επαρκώς εξοικειωμένους με την τεχνολογία.

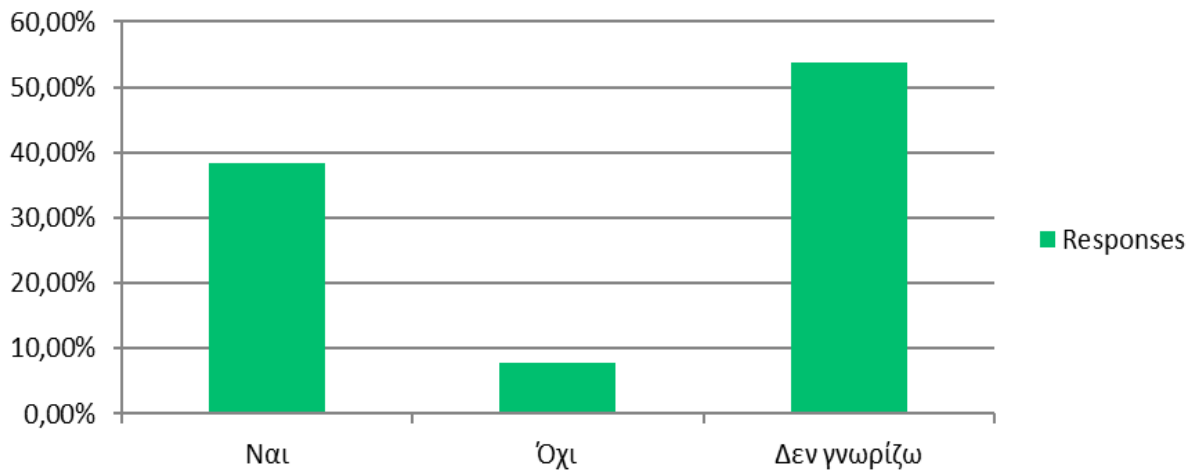
522. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι ο βαθμός αφομοίωσης των νέων τεχνολογιών στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις και η ένταξή τους στην καθημερινή λειτουργία της ασφαλιστικής δραστηριότητας θα δημιουργήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις που θα προηγηθούν, καθώς θα έχουν πλεονέκτημα στη διαχείριση του κόστους λειτουργίας και στην εμπειρία του καταναλωτή. Αντίστοιχα, αναφορικά με τους διαμεσολαβητές, καταγράφεται η άποψη ότι όσοι καταφέρουν να ενσωματώσουν στον τρόπο εργασίας τους τη χρήση νέων τεχνολογιών, θα καταφέρουν να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των υπολοίπων (π.χ. στη διαχείριση του πελατολογίου τους, στην αναγνώριση των αναγκών των πελατών τους, στον τρόπο εξυπηρέτησής τους). Μέσω της χρήσης των APIs, οι πλατφόρμες σύγκρισης ασφαλιστών δίνουν τη δυνατότητα να πάρουν ένα κομμάτι της πίτας των πωλήσεων των ασφαλιστών προσφέροντας στους πελάτες άμεση εκτύπωση και παραλαβή συμβολαίου χωρίς να χρειαστεί επικοινωνία με τον ασφαλιστή τους. Η αλλαγή αυτή φαίνεται ότι επηρεάζει τον κλάδο αυτοκινήτου ή και της ασφάλισης περιουσιακών στοιχείων (π.χ. ασφάλιση σπιτιών), ωστόσο δεν αφορά στον ίδιο βαθμό τον κλάδο υγείας ο οποίος διαφέρει καθώς χρειάζεται αρκετή επεξήγηση κατά τη πώληση του προϊόντος. Στις απαντήσεις αναφέρθηκαν και παραδείγματα από ξένες αγορές όπως η Γερμανία όπου σχεδόν το 70-80% της πώλησης των προϊόντων αυτών γίνεται

διαδικτυακά, συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων μέσω του e-banking που διαθέτουν οι τράπεζες. Καταγράφεται επίσης και η πρόβλεψη ότι θα δούμε αυτές τις τεχνολογίες και σε σχήματα ασφαλιστών και τη διανομή τους μέσω ηλεκτρονικών εργαλείων, π.χ. οι ασφαλιστικές εταιρείες έχουν τμήματα πωλήσεων που ασχολούνται με το δίκτυο πωλήσεων τους (ασφαλιστές) ώστε να προωθήσουν τα δικά τους προϊόντα και όχι κάποιας άλλης ασφαλιστικής εταιρείας, κάτι που είναι αρκετά κοστοβόρο (μπορεί να αγγίζει και το 15% του τζίρου), συνεπώς θα υπάρξουν Business-to-Business (B2B) εφαρμογές σύγκρισης και διανομής.

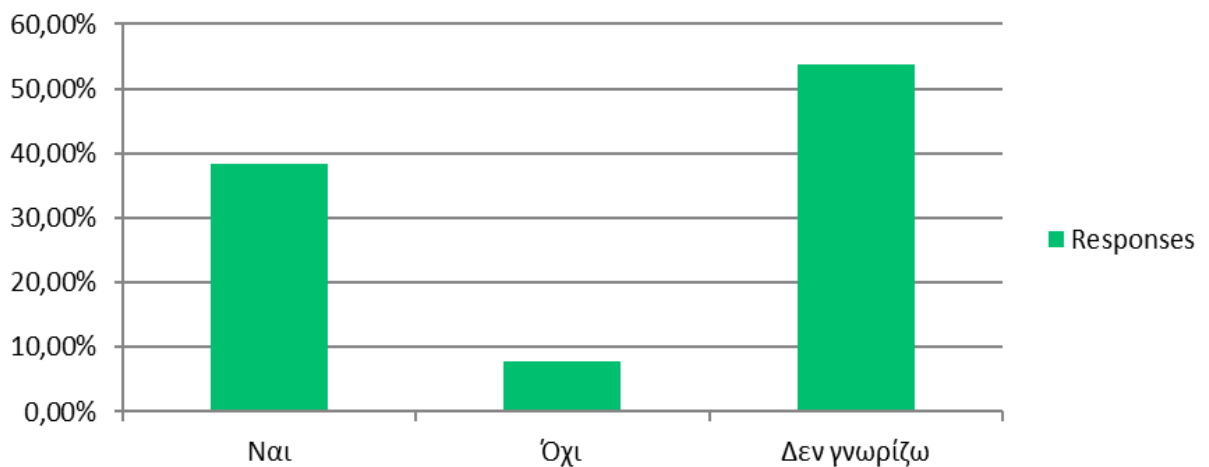
523. Σε άλλη απάντηση καταγράφονται ζητήματα που αφορούν το επαρκές εργατικό δυναμικό και τα εργαλεία που απαιτούνται για την ανάλυση μεγάλων δεδομένων (big data analysis), τα νομικά και ηθικά ζητήματα που εγείρονται από τη χρήση των μεγάλων δεδομένων (big data), αλλά και τις αλλαγές στα υπάρχοντα προϊόντα από την ψηφιοποίηση, από την οποία δημιουργούνται ομάδες κινδύνων με συγκεκριμένη τιμολόγηση (π.χ. φθηνότερη τιμολόγηση για τους “καλούς” κινδύνους). Επίσης αναφέρεται ότι η παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών σε μεγάλες ηλεκτρονικές πλατφόρμες καθιστά πιο ανταγωνιστική μια ασφαλιστική εταιρεία σε σχέση με ασφαλιστικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε μικρότερες πλατφόρμες όπου οι συμμετέχοντες είναι λιγότεροι. Σχετικά με το ζήτημα της εξατομίκευσης των προϊόντων λόγω της τεχνολογικής δυνατότητας, αναφέρεται ότι για τις παραδοσιακές ασφαλιστικές εταιρείες είναι σημαντικό να επιλυθούν τα ζητήματα των τεχνολογικών υποδομών παλαιού τύπου (legacy systems) και να αντικατασταθούν με υποδομές ικανές να υποστηρίξουν τη νέα ψηφιακή εποχή. Παράλληλα, αυτές οι ασφαλιστικές εταιρείες πρέπει να βρουν λύσεις σε θέματα τεχνολογικής υφής και να δημιουργήσουν ψηφιακές λύσεις ώστε να είναι σε θέση να καινοτομούν και να εξαγάγουν δεδομένα απαραίτητα για την εξατομίκευση της εμπειρίας του πελάτη.

524. Στην ερώτηση για το εάν **θεωρείτε ότι οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμπληρώσουν ή να αντικαταστήσουν τους υπάρχοντες μεσάζοντες στον τομέα των ασφαλιστικών υπηρεσιών**, οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν (53,85%, 21 απαντήσεις), θετικά απάντησαν το 38,46% (15 απαντήσεις) και αρνητικά το 7,69% (3 απαντήσεις).

Θεωρείτε ότι οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμπληρώσουν ή να αντικαταστήσουν τους υπάρχοντες μεσάζοντες στον τομέα των ασφαλιστικών υπηρεσιών;

Θεωρείτε ότι οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμπληρώσουν ή να αντικαταστήσουν τους υπάρχοντες μεσάζοντες στον τομέα των ασφαλιστικών υπηρεσιών;

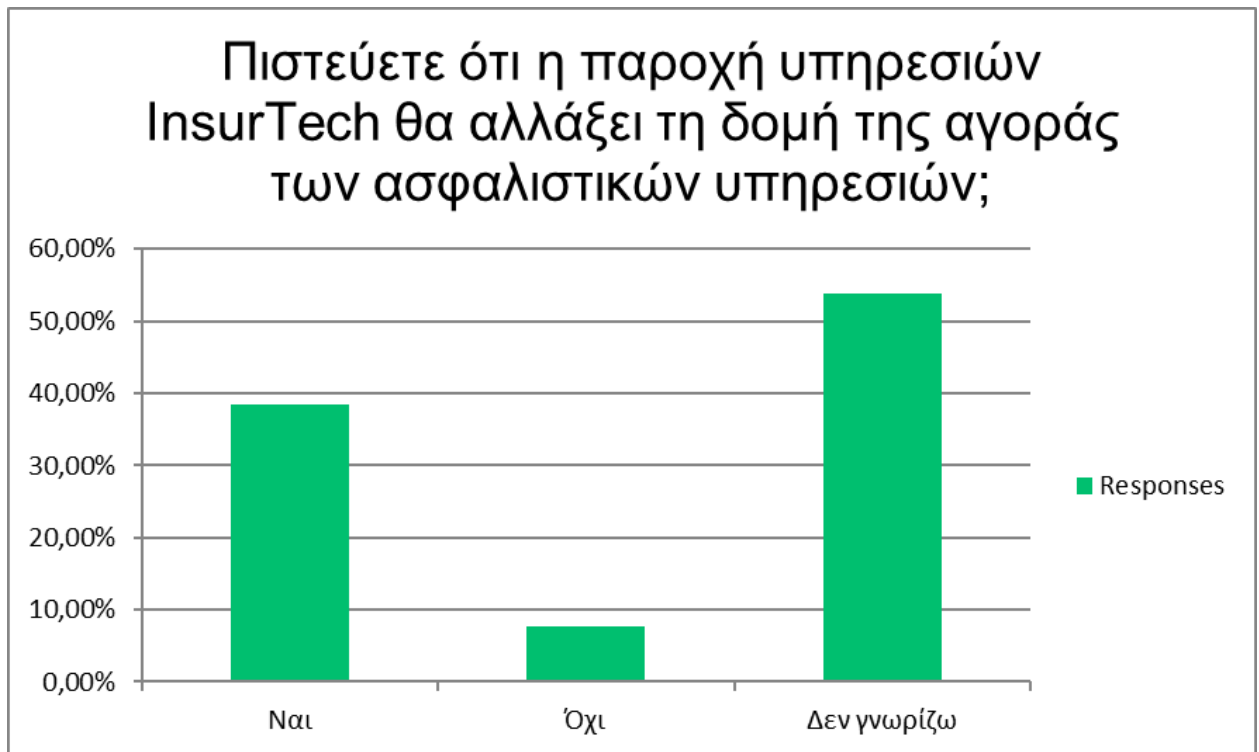

525. Κάποιοι από τους συμμετέχοντες **σχολίασαν περαιτέρω** ότι, οι νέες τεχνολογίες θα συμπληρώσουν τη λειτουργία όσων διαμεσολαβητών καταφέρουν να τις ενσωματώσουν στην καθημερινότητά τους, ενώ αναφέρεται ότι ήδη σχεδόν το 10% της αγοράς αφορά διαδικτυακές πωλήσεις. Αντίστοιχα, θα χάσουν μερίδιο οι

διαμεσολαβητές εκείνοι που θα αρνηθούν ή θα καθυστερήσουν σημαντικά να προχωρήσουν στην απαραίτητη επένδυση, συνεπώς στη γενική αυτή κατεύθυνση χρειάζεται να εξοικειωθούν γρήγορα. Ως προς το ζήτημα αυτό αναφέρεται περαιτέρω ότι, γενικά οι νέες τεχνολογίες αποθαρρύνουν τη διαμεσολάβηση (intermediation), ενώ οι εταιρείες start ups, θα μπορούν να γίνουν άμεσοι ανταγωνιστές των διαμεσολαβητών, ασκώντας πίεση στα περιθώρια κέρδους τους. Από την πλευρά της ζήτησης, θεωρείται ότι το διαδίκτυο έκανε τους καταναλωτές πιο ενημερωμένους για τις προσφορές στην ασφαλιστική αγορά δίνοντας τη δυνατότητα για σύγκριση προϊόντων, πρόσβαση σε κριτικές ή εξατομίκευση των προϊόντων βάσει των προσωπικών τους αναγκών, οδηγώντας έτσι στη μείωση του κόστους διανομής.

526. Οι συμμετέχοντες εξειδικεύουν την άποψη ότι η συμπλήρωση ή αντικατάσταση αφορά απλούστερα «off-the-shelf» προϊόντα (συνήθως τις ασφάλειες αυτοκινήτων και κατοικίας). Αν και καταγράφεται η άποψη ότι, σταδιακά, αυτό θα συμβεί με όλα τα ασφαλιστικά προϊόντα, εντούτοις, για πιο πολύπλοκα προϊόντα, όπως επενδυτικά ή υγείας και ζωής, υφίσταται η εκτίμηση ότι οι μεσάζοντες θα διατηρήσουν τον ρόλο τους και στο μέλλον. Σημειώνεται επίσης η άποψη ότι υπάρχουν λεπτομέρειες στη χρήση των ασφαλιστικών πακέτων που οι ασφαλιστές γνωρίζουν καλύτερα από τον τελικό καταναλωτή και μπορούν να συμβουλεύουν για τη βέλτιστη χρήση των παροχών.

527. Στην ερώτηση εάν **πιστεύετε ότι η παροχή υπηρεσιών InsurTech θα αλλάξει τη δομή της αγοράς των ασφαλιστικών υπηρεσιών**, οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν (53,85%, 21 απαντήσεις), θετικά απάντησε το 38,46% (15 απαντήσεις) και αρνητικά το 7,69% (3 απαντήσεις), ενώ στα περαιτέρω σχόλια που καταγράφηκαν, οι απαντήσεις που δόθηκαν ποικίλουν ως προς τον βαθμό και την έκταση της ενδεχόμενης αλλαγής στη δομή της αγοράς.

528. Ειδικότερα, από τη μία πλευρά καταγράφεται η άποψη ότι η παροχή υπηρεσιών «InsurTech» θα αλλάξει τη δομή της αγοράς των ασφαλιστικών υπηρεσιών σε περιορισμένο μόνο βαθμό (π.χ. σε κάποιες κατηγορίες προϊόντων όπως στις ασφάλειες οχημάτων).

529. Από την άλλη, καταγράφονται απαντήσεις που εστιάζουν στο ότι θα υπάρχει πλατφορμοποίηση της αγοράς (platformification), στο ότι θα δημιουργηθεί μια νέα γενιά εταιρειών που θα λειτουργούν με πολύ χαμηλό κόστος, κάτι που θα επιφέρει πολύ καλύτερες τιμολογήσεις, ενώ παράλληλα θα παρέχουν πολύ καλύτερες εμπειρίες προς τους πελάτες, πράγμα εφικτό λόγω των ψηφιακών μέσων.

530. Ως αλλαγή στη δομή της αγοράς αναφέρεται η ενδεχόμενη μείωση των μεσιτών/ενδιάμεσων στην προσφορά του προϊόντος στον τελικό καταναλωτή/ασφαλισμένο, καθώς οι «InsurTech» μπορούν εύκολα να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και να επιλύουν σημαντικά προβλήματα του βιομηχανικού κλάδου ταχύτερα από τους ίδιους τους ασφαλιστές. Η χρήση των δεδομένων αναμένεται να παίξει ρόλο σε αυτή την αλλαγή αφού θα αλλάξει και τα ίδια τα προϊόντα, π.χ. στα αυτοκίνητα όπου η αυτοκινητοβιομηχανία έχοντας ήδη όλα τα δεδομένα του αυτοκινήτου θα μπορεί πλέον να ασφαρίζει απευθείας το αυτοκίνητο (ως παράδειγμα δόθηκε η «Tesla Insurance»).

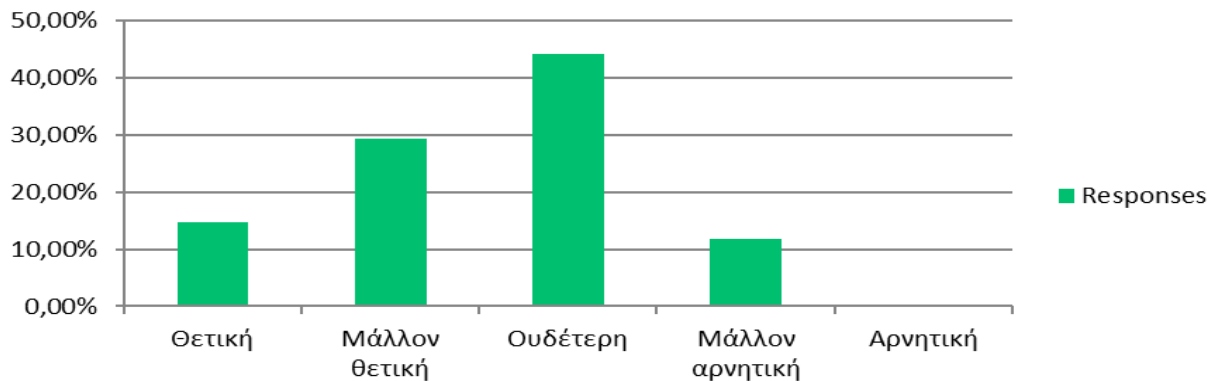
531. Συναφώς καταγράφεται και η άποψη ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών θα λειτουργήσει σημαντικά στο να επανακαθορίσει τη λειτουργία αλλά και τη διανομή των ασφαλιστικών προγραμμάτων με τις ασφαλιστικές εταιρείες να υπολογίζουν στις νέες τεχνολογίες και στην καλύτερη κατανόηση των αναγκών των πελατών για να αυξήσουν την αποδοτικότητα τους. Συνεπώς, αναφέρεται ότι καθώς η πληροφορία είναι το κύριο ζήτημα στον ασφαλιστικό κλάδο, σε ένα καθεστώς με ελεύθερη ροή πληροφοριών, όσοι έχουν τη δυνατότητα συλλογής και αποτελεσματικής ανάλυσής τους θα βρίσκονται πάντοτε ένα βήμα μπροστά. Περαιτέρω, αναφέρεται ότι οι εταιρείες του κλάδου θα μπορέσουν να παράσχουν καινοτόμες υπηρεσίες, επανεξετάζοντας, εξορθολογώντας και απλοποιώντας ολόκληρη την εμπειρία του πελάτη, χωρίς τη δέσμευση υφισταμένων (legacy) υπηρεσιών και συστημάτων. Από την πλευρά της ζήτησης, αναφέρεται ότι οι πελάτες επιθυμούν υπηρεσίες τις οποίες θα μπορούν εύκολα να διαχειριστούν χωρίς να υπάρχουν σημεία τριβής & καθυστερήσεις. Αναλαμβάνοντας συχνά το σημείο επαφής (contact point) με τον πελάτη, θα επηρεαστεί και τη σχέση του με τους παραδοσιακούς παρόχους.

532. Άλλες αναφορές εστιάζουν στη μείωση του κόστους στα ασφάλιστρα και στην εισαγωγή νέων προϊόντων για νέες ανάγκες που δημιουργούνται (π.χ. το θέμα της κυβερνοασφάλειας) επιφέροντας έτσι μεγαλύτερη προστασία στους καταναλωτές. Επιπλέον αναφέρεται ότι η καλύτερη εκτίμηση του κινδύνου θα οδηγήσει τις ασφαλιστικές εταιρείες σε εξορθολογισμό της τιμολόγησης των Υπηρεσιών τους μέσω ομαδοποίησης και παρουσίασης πολλαπλών επιλογών άμεσα συγκρίσιμων στους τελικούς καταναλωτές.

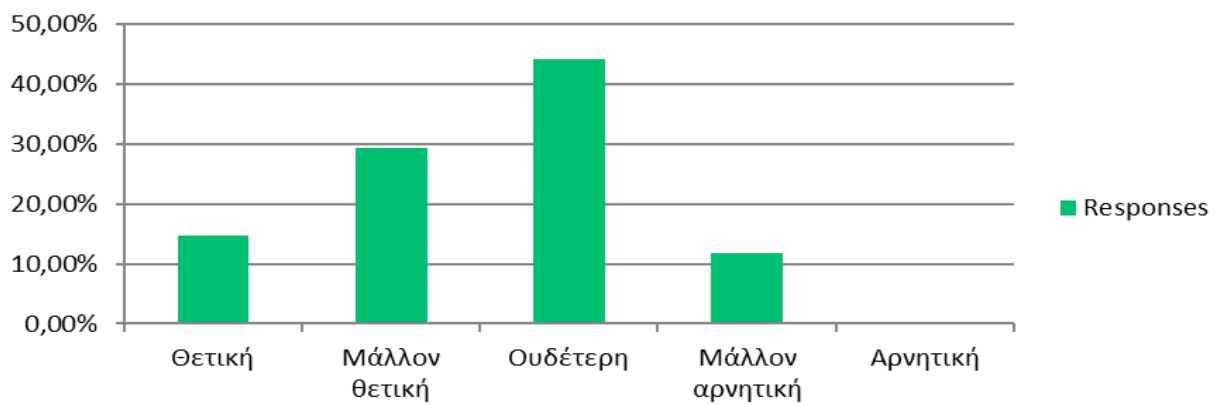
533. Τέλος, καταγράφεται και η άποψη ότι οι ασφαλιστικές υπηρεσίες θα πρέπει να γίνουν ανθρωποκεντρικές (human oriented).

534. Στην ερώτηση για το πώς κρίνετε τη δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTech) στον τομέα των υπηρεσιών InsurTech, οι θετικές απαντήσεις καταλαμβάνουν το 14,71% (5 απαντήσεις), οι μάλλον θετικές το 29,41% (10 απαντήσεις), οι ουδέτερες το 44,12% (15 απαντήσεις), ενώ ένα 11,76% (4 απαντήσεις) είναι μάλλον αρνητικό. Δεν καταγράφηκε καμία αρνητική απάντηση.

Πώς κρίνετε τη δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTech) στον τομέα των υπηρεσιών InsurTech;

Πώς κρίνετε τη δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTech) στον τομέα των υπηρεσιών InsurTech;

535. Στην ερώτηση για το **ποια ανταγωνιστικά προβλήματα μπορούν, κατά τη γνώμη σας, να ανακύψουν από τη χρήση δεδομένων**, οι συμμετέχοντες ανέφεραν τη συγκέντρωση μεγάλου όγκου πληροφοριών σε έναν ή σε μεγάλους οργανισμούς / τεχνολογικές εταιρείες (BigTech).

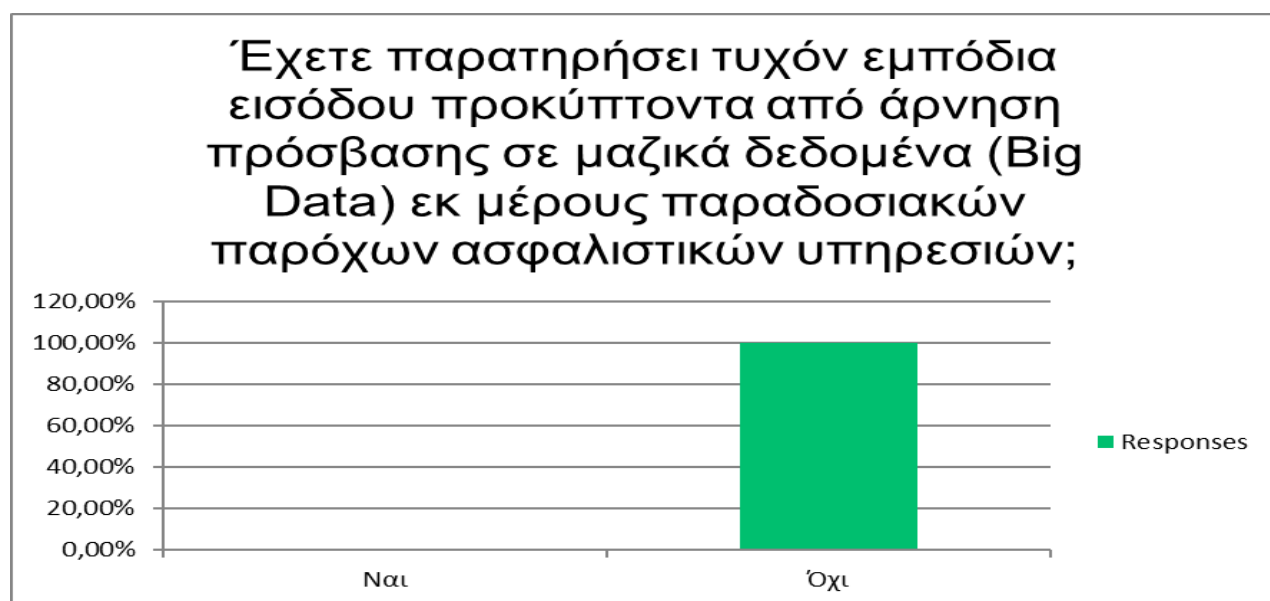
536. Στις απαντήσεις αναφέρεται ότι ο ανταγωνισμός από εταιρείες BigTech μπορεί σε ορισμένα σημεία να μειώσει την κερδοφορία και την βιωσιμότητα των υφιστάμενων χρηματοπιστωτικών θεσμών και να οδηγήσει σε μεγαλύτερο κίνδυνο.

537. Επισημαίνεται επίσης ότι η δραστηριοποίηση μεγάλων τεχνολογικών επιχειρήσεων (BigTech) στον τομέα των υπηρεσιών InsurTech ενδέχεται να εγείρει ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων. Καθώς η καινοτομία των εταιρειών BigTech εστιάζεται στη συγκέντρωση μεγάλου όγκου προσωπικών δεδομένων και δεδομένων συμπεριφοράς πελατών με σκοπό την προσέγγιση του πελάτη με πιο αποτελεσματικό τρόπο, απαιτείται συνεπώς μεγάλη προσοχή στην προστασία και στη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων των συμβαλλόμενων όταν αφορούν ασφαλιστικές υπηρεσίες. Ένας λόγος που καταγράφεται είναι ότι οι συγκεκριμένοι οργανισμοί δραστηριοποιούνται και σε άλλες αγορές όπου η χρήση προσωπικών δεδομένων είναι βασικός παράγοντας κερδοφορίας και ενδέχεται έτσι να υπάρχει εκμετάλλευση πληροφοριών από άλλες πηγές για την παροχή υπηρεσιών InsurTech.

538. Άλλες απαντήσεις εστιάζουν σε προβλήματα που προκύπτουν από τη διασπορά και κατάχρηση και την κερδοφορία σε όσους έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση και τεχνολογία αξιοποίησης.

539. Τέλος καταγράφεται και η άποψη ότι η χρήση δεδομένων δημιουργεί ανταγωνιστικά προβλήματα γιατί δεν είναι προβλεπόμενες οι νέες εισοδοι στην ασφαλιστική αγορά.

540. Στην ερώτηση εάν έχετε παρατηρήσει τυχόν εμπόδια εισόδου προκύπτοντα από άρνηση πρόσβασης σε μαζικά δεδομένα (Big Data) εκ μέρους παραδοσιακών παρόχων ασφαλιστικών υπηρεσιών, όλοι (100%, 30 απαντήσεις) οι συμμετέχοντες απάντησαν αρνητικά, ενώ καταγράφεται επίσης το σχόλιο ότι οι παραδοσιακοί πάροχοι θα προσπαθήσουν να κρατήσουν τα δεδομένα για εσωτερική χρήση.

541. Τέλος, στο ερώτημα πώς πιστεύετε ότι η **Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ παρόχων ασφαλιστικών υπηρεσιών, για την προώθηση του open insurance**, οι συμμετέχοντες έθεσαν το ζήτημα του αποτελεσματικότερου συστήματος ελέγχου, της καλύτερης διασύνδεσης και της προστασίας των εμπλεκομένων καθώς και τον διάλογο και την ενημέρωση. Επίσης υπήρχαν αναφορές στο ότι θα πρέπει να προωθηθεί μια φιλοσοφία αντίστοιχη με αυτή του PSD2 όπου οι πελάτες των ασφαλιστικών (αλλά και των παρόχων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας περίθαλψης) θα έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε όλα τα δεδομένα τους. Με τον τρόπο αυτό οι πελάτες θα μπορούν να δίνουν τη συγκατάθεσή τους για την παροχή των δεδομένων σε εταιρείες InsurTech. Έτσι οι εταιρείες θα μπορούν να τους προωθήσουν αντίστοιχα προϊόντα σε καλύτερες τιμές και να τους εξυπηρετήσουν με νέα μοντέλα παροχής υπηρεσιών.

542. Προς το παρόν, επισημαίνεται η άποψη ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες έχουν «κλειδωμένα πακέτα» και είναι αδύνατο σε κάποιον με πρόσβαση σε big data να δημιουργήσει ένα ασφαλιστικό προϊόν και να το πουλήσει στην Ελλάδα, άρα θα πρέπει να διευκολυνθεί η δημιουργία «κατά παραγγελία» προϊόντων (tailor made).

543. Συνεπώς, σύμφωνα και με το παράδειγμα της κοινής χρήσης δεδομένων (data sharing) που λειτουργεί στο πλαίσιο της PSD2, παρόμοιες προϋποθέσεις ανοικτής αγοράς θα μπορούσαν να υιοθετηθούν και στην ασφαλιστική αγορά, κάνοντας χρήση ωστόσο των απαραίτητων ασφαλιστικών δικλείδων εποπτείας και συμμόρφωσης με το κανονιστικό πλαίσιο για τα προσωπικά δεδομένα και το δίκαιο του ανταγωνισμού. Σχετικά καταγράφεται και η άποψη ότι ένα βασικό μέλημα για πιθανές ανοικτές ασφαλιστικές λύσεις (open insurance), είναι η εξεύρεση ισορροπίας μεταξύ κανονιστικών στόχων και μηχανισμών εποπτείας (για τα προσωπικά δεδομένα, την ασφάλιση και τον ανταγωνισμό). Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να υποστηριχθεί παράλληλα η καινοτομία, η αποτελεσματικότητα, η προστασία των καταναλωτών και η οικονομική σταθερότητα. Τέλος σημειώθηκε ότι η προώθηση των πλεονεκτημάτων της ανοικτής ασφάλισης, όπως η πρόσβαση σε μεγάλες βάσεις δεδομένων, αναμένεται να επιφέρει δυνατότητα υψηλότερου κέρδους των ίδιων υπηρεσιών, ανοίγοντας ευκαιρίες για νέες ροές εσόδων.

544. Περαιτέρω τονίστηκε ότι θα ήταν χρήσιμο να συνδεθούν με την ανώτατη εκπαίδευση και τις επιχειρήσεις και ενίσχυση/ενθάρρυνση της συμμετοχής αυτών των οργανισμών.

11 Νεότερες εξελίξεις – πρωτοβουλίες ρυθμιστικών αρχών και ΕΕ

11.1 Το Προστατευμένο Κανονιστικό Περιβάλλον (Regulatory Sandbox) της ΤτΕ

545. Προκειμένου να διευκολύνει την ανάπτυξη της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στην Ελλάδα και να δημιουργήσει ένα προστατευμένο χώρο που θα ενθαρρύνει τους παρόχους να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες, σύμφωνα με τις κανονιστικές υποχρεώσεις τους και χωρίς να απειλείται η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η ΤτΕ δημιούργησε το Προστατευμένο Κανονιστικό Περιβάλλον. Τούτο είναι ένα κανονιστικό καθεστώς που προσφέρει σε εταιρείες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTechs) ένα προστατευόμενο περιβάλλον μέσα στο οποίο μπορούν να δοκιμάσουν τις καινοτόμες χρηματοοικονομικές προτάσεις τους για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα υπό την καθοδήγηση και σε άμεση συνεργασία με τη ρυθμιστική αρχή. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα μηχανισμό που επιτρέπει στους συμμετέχοντες να διεξάγουν μικρής κλίμακας δοκιμές καινοτομιών, σε ένα ελεγχόμενο κανονιστικό περιβάλλον, εντός προκαθορισμένων παραμέτρων και χρονοδιαγραμμάτων, και με την άμεση συνεργασία με την ΤτΕ.

546. Η ΠΕΕ 189/1/14.05.2021 της ΤτΕ ορίζει τους όρους και προϋποθέσεις για τη σύσταση και λειτουργία Προστατευμένου Κανονιστικού Περιβάλλοντος της Τράπεζας της Ελλάδος. Σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις της απόφασης αυτή δύναται να εφαρμοστεί σε: α) πιστωτικά ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα, β) υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε τρίτη χώρα (εκτός Ε.Ο.Χ.) τα οποία λειτουργούν στην Ελλάδα, γ) εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) με έδρα στην Ελλάδα, δ) εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) με έδρα στην Ελλάδα, ε) ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος με έδρα στην Ελλάδα, στ) ιδρύματα πληρωμών με έδρα στην Ελλάδα, ζ) πάροχοι υπηρεσίας πληροφοριών λογαριασμού με έδρα στην Ελλάδα, η) εταιρείες παροχής πιστώσεων με έδρα στην Ελλάδα, θ) εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων με έδρα στην Ελλάδα, ι) ανταλλακτήρια συναλλάγματος με έδρα στην Ελλάδα, ια) ιδρύματα μικροχρηματοδοτήσεων με έδρα στην Ελλάδα, ιβ) ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα στην Ελλάδα, ιγ)

ασφαλιστικές και ανασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα σε τρίτη χώρα (εκτός Ε.Ο.Χ.) που λειτουργούν υποκατάστημα στην Ελλάδα.

547. Για την ένταξη ιδρύματος στο Προστατευμένο Κανονιστικό Περιβάλλον, η προτεινόμενη για δοκιμή υπηρεσία/προϊόν πρέπει να: α) προβλέπεται στην άδεια ίδρυσης και λειτουργίας του ιδρύματος, να είναι σύμφωνη με το καταστατικό του και να εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιότητας της ΤτΕ, β) παρουσιάζει καινοτομία ή να διαφοροποιείται σημαντικά από τις διαθέσιμες ομοειδείς υπηρεσίες στην Ελληνική αγορά, γ) προσφέρει διακριτά οφέλη στους χρήστες και το χρηματοπιστωτικό σύστημα, δ) παρουσιάζει επαρκές επίπεδο ετοιμότητας για τη δοκιμή της, ε) προβλέπεται η διάθεσή της στην εγχώρια αγορά.

11.2 Ο Κόμβος Καινοτομίας Χρηματοοικονομικής Τεχνολογίας της ΤτΕ και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς

548. Παράλληλα με το Προστατευμένο Κανονιστικό Περιβάλλον η ΤτΕ λειτουργεί τον Κόμβο Καινοτομίας FinTech³⁶⁹, ο οποίος αποτελεί ένα διάυλο επικοινωνίας μεταξύ της Τράπεζας της Ελλάδος και των επιχειρήσεων ή/και φυσικών προσώπων. Μέσω αυτής της πρωτοβουλίας, η Τράπεζα επιδιώκει να παρακολουθεί τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα και παρέχει μη δεσμευτικές οδηγίες για τη συμμόρφωση καινοτόμων χρηματοοικονομικών προϊόντων, υπηρεσιών ή επιχειρηματικών μοντέλων με τις κανονιστικές και εποπτικές προσδοκίες συμπεριλαμβανομένων θεμάτων αδειοδότησης και καταχώρησης σε μητρώο. Σκοπός της πρωτοβουλίας είναι ο Κόμβος Καινοτομίας FinTech να λειτουργήσει ως το κεντρικό σημείο επαφής για φυσικά πρόσωπα ή/και επιχειρήσεις (νεοσύστατες ή υπάρχουσες, εποπτευόμενες και μη, εταιρίες τεχνολογίας κ.λπ.) που δραστηριοποιούνται ή θα δραστηριοποιηθούν στον τομέα FinTech και μέσω αυτού να μπορούν να θέτουν ερωτήματα προς την Τράπεζα της Ελλάδος, για εποπτικά και κανονιστικά ζητήματα που αφορούν στην παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην Ελλάδα.

549. Στο πλαίσιο της ανάγκης ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών FinTech και- και ταυτόχρονα της διασφάλισης της προστασίας των επενδυτών, της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς και της ασφάλειας των συναλλαγών και δη προκειμένου να μην υπονομευθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών στη χρηματοπιστωτική αγορά και,

³⁶⁹ Βλ. αναλυτικά <https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/komvos-kainotomias-fintech>

παράλληλα να επιτραπεί στις εταιρείες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας να αναπτυχθούν με βιώσιμο τρόπο, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δημιούργησε τον Κόμβο Καινοτομίας Χρηματοοικονομικής Τεχνολογίας με στόχο: (α) την παροχή υποστήριξης σε επιχειρήσεις που προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας, στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν την εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου και τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις συμμόρφωσής τους σε αυτό, (β) τη διευκόλυνση της αλληλεπίδρασης με τις εν λόγω επιχειρήσεις, μέσω δημιουργίας ενός δίαυλου επικοινωνίας που επιτρέπει να εντοπιστούν και αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι που ενδεχομένως συνοδεύουν τα νέα προϊόντα και υπηρεσίες και να γίνουν κατανοητά τα οφέλη που τα συνοδεύουν, ώστε, να προαχθεί η υγιής ανάπτυξη του τομέα χρηματοοικονομικής καινοτομίας, και (γ) τη διερεύνηση ενδεχόμενης ανάγκης υποβολής ορθών και αναλογικών νομοθετικών προτάσεων για την υιοθέτηση διαμόρφωση ενός επωφελούς ορθού και αναλογικού εθνικού νομοθετικού πλαισίου³⁷⁰.

550. Ο Κόμβος Καινοτομίας απευθύνεται σε νεοφυείς οντότητες που σχεδιάζουν να δραστηριοποιηθούν στον χρηματοπιστωτικό κλάδο, σε τομείς αρμοδιότητας της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (π.χ. startups) και έχουν δημιουργήσει καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας πληροφοριών, ή σε εταιρείες που εποπτεύονται ήδη από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και που σχεδιάζουν να εφαρμόσουν καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία χρηματοοικονομικής τεχνολογίας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας πληροφοριών³⁷¹.

551. Ο Κόμβος Καινοτομίας παρέχει: α) Υποστήριξη για τον προσδιορισμό του θεσμικού και εποπτικού πλαισίου που ισχύει για την εκάστοτε οντότητα, το επιχειρηματικό μοντέλο, ή το προσφερόμενο καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία χρηματοοικονομικής τεχνολογίας, β) Πληροφορίες σχετικά με τις αρχές εποπτείας της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, την απαιτούμενη διαδικασία για την απόκτηση της εκάστοτε σχετικής άδειας λειτουργίας που απαιτεί το συγκεκριμένο επιχειρηματικό

³⁷⁰<http://www.hcmc.gr/aweb/files/IHUB/STOXOI.pdf>

³⁷¹Ενδεικτικά, οι ανωτέρω οντότητες πρέπει να δραστηριοποιούνται σε πεδία της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας που αφορούν σε εφαρμογές Ρομποτικής Συμβουλευτικής/Διαχείρισης (Robo-advisory), Αλγοριθμικών Συναλλαγών (Algorithmic trading), Συμμετοχική Χρηματοδότηση (Equity Crowdfunding), Τεχνολογίες Κατανεμημένου Καθολικού για KYC, AML, κλπ (DLT/Blockchain), FinTech, RegTech, Λύσεις Αποθήκευσης Νέφους (Cloud Computing), Τεχνολογία Πληροφοριών (Information Technology).

μοντέλο, καθώς και το κανονιστικό πλαίσιο και τις εγκυκλίους που διατίθενται στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς³⁷².

552. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει η Επιτροπή στις σχετικές ανακοινώσεις της στο διαδικτυακό της χώρο, κάθε καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία που σχετίζεται με χρηματοοικονομική τεχνολογία έχει συγκεκριμένα και ειδικά χαρακτηριστικά και πρέπει να αξιολογείται ξεχωριστά όσον αφορά στη νομική υπαγωγή του υπό τις εκάστοτε πραγματικές συνθήκες³⁷³.

11.3 Η έρευνα της Γαλλικής Αρχής Ανταγωνισμού

553. Η Γαλλική Αρχή Ανταγωνισμού (εφεξής «Autorité») διενήργησε Κλαδική έρευνα στον χρηματοπιστωτικό τομέα στις 13 Ιανουαρίου 2020 . Ανάμεσα σε άλλα πορίσματα, ανέλυσε τον αντίκτυπο των εξελίξεων στην ανταγωνιστική ισορροπία του τομέα, εξέτασε τα ειδικά χαρακτηριστικά της αγοράς, την ανταγωνιστική σχέση των φορέων και των προσφερόμενων προϊόντων/υπηρεσιών, προσδιόρισε τα εμπόδια εισόδου και ανάπτυξης στην αγορά καθώς και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των παικτών, ενώ κατέληξε σε συγκεκριμένα μελλοντικά σημεία προσοχής.

554. Τα ειδικά χαρακτηριστικά του τομέα πληρωμών που αναφέρονται στην Έκθεση συνοψίζονται στην εμφάνιση αγορών διπλής ή πολλαπλής όψεως και στον έντονο δυναμισμό του ως προς τις υπηρεσίες και τις ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των παικτών. Ειδικότερα, ο τομέας πληρωμών ορίζεται διαχρονικά ως αγορά διπλής ή πολλαπλής όψεως. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η αγορά έκδοσης και αποδοχής καρτών πληρωμής³⁷⁴ και οι υπηρεσίες πληρωμών που υποστηρίζουν ψηφιακές πλατφόρμες όπως π.χ. της Facebook ή της Google. Σύμφωνα με την έρευνα, η αμφίπλευρη/πολύπλευρη φύση μιας οικονομικής δραστηριότητας περιπλέκει τον ακριβή ορισμό της σχετικής αγοράς λόγω των εξωτερικοτήτων δικτύου³⁷⁵ που

³⁷²http://www.hcmc.gr/aweb/files/IHUB/SCOPE_2.pdf

³⁷³<http://www.hcmc.gr/aweb/files/IHUB/KRITHRIA.pdf>

³⁷⁴ Βλέπε **Autorité de la concurrence** Απόφαση **11-D-11** της 7^{ης} Ιουλίου 2011 σχετικά με τις πρακτικές της *Groupement des Cartes Bancaires*, **παρ. 90**, όπου «*Η αγορά τραπεζικών καρτών είναι, πράγματι, αγορά δύο όψεων, αφενός με τους καταναλωτές να κατέχουν μια κάρτα πληρωμής και τους εμπόρους που αποδέχονται αυτόν τον τρόπο πληρωμής αφετέρου*».

³⁷⁵ Η έρευνα επισημαίνει ότι υπάρχουν κυρίως δύο τύποι εξωτερικότητας δικτύου στην αγορά διπλής όψεως. Η άμεση όπου η χρησιμότητα - δηλαδή η ικανοποίηση - του καταναλωτή μιας δικτυακής υπηρεσίας αυξάνεται ανάλογα με τον αριθμό των καταναλωτών αυτής της υπηρεσίας, και η έμμεση όπου η χρησιμότητα του καταναλωτή μιας δικτυωμένης υπηρεσίας αυξάνεται όχι άμεσα μέσω της αύξησης του αριθμού των καταναλωτών της υπηρεσίας, αλλά έμμεσα μέσω της επίδρασης αυτής της αύξησης στην προσφορά συμπληρωματικών υπηρεσιών.

αναπτύσσονται³⁷⁶. Επιπλέον, ο τομέας διακατέχεται από έντονο δυναμισμό με την εμφάνιση μεγάλης ποικιλίας καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών, που ενσωματώνονται ραγδαία μεταξύ τους ή με ήδη υπάρχοντα, καθιστώντας, έτσι, δυσχερή τον σαφή προσδιορισμό του εύρους των παρεχόμενων προϊόντων/υπηρεσιών, της ανταγωνιστικής τους σχέσης και, εν τέλει, της σχέσης υποκατάστασης ή συμπληρωματικότητας. Τέλος, η Autorité υπογραμμίζει τη σχετικά ασταθή και ραγδαίως εναλλασσόμενη φύση της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ των παικτών. Οι τράπεζες εξακολουθούν να αποτελούν βασικούς πυλώνες καθώς σχεδόν όλες οι υπηρεσίες που προσφέρονται από τους νέους παίκτες εξαρτώνται από το υπάρχον τραπεζικό σύστημα, ωστόσο, η καινοτομία των νέων υπηρεσιών υποκινεί τον ανταγωνισμό δημιουργώντας πιέσεις στους τραπεζικούς ομίλους και θέτει συνεχώς υπό αμφισβήτηση την ανταγωνιστική τους σχέση.

555. Η κλαδική έρευνα, επίσης, προσδιόρισε τα νομικά και οικονομικά **εμπόδια εισόδου** στον τομέα, καθώς και συγκεκριμένα εμπόδια πρόσβασης σε τεχνολογικές υποδομές και δεδομένα. Επισημαίνει ότι: ο τομέας πληρωμών χαρακτηρίζεται από *έντονο ρυθμιστικό πλαίσιο*, το οποίο ποικίλλει ανάλογα με τις εκάστοτε παρεχόμενες υπηρεσίες και στοχεύει σε πολλαπλούς και ετερόκλητους στόχους δημοσίου συμφέροντος³⁷⁷, το οποίο συνεπάγεται σημαντικό κόστος συμμόρφωσης για τους νέους παίκτες. Αν και με την Οδηγία PSD2 υιοθετήθηκε μια λογική ανοιχτής τραπεζικής και διευκολύνθηκε η είσοδος τους, η απαιτούμενη διαδικασία αδειοδότησης και εποπτείας φαίνεται να λειτουργεί αποτρεπτικά για τις FinTech επιλέγοντας να την αναθέτουν σε τρίτους, σε αντιδιαστολή με ορισμένες υπηρεσίες των Big Techs οι οποίες δεν αποτελούν καν υπηρεσίες πληρωμών με την στενή έννοια και, έτσι, δεν υπάγονται στο πρόσθετο βάρος της κανονιστικής συμμόρφωσης, π.χ. Apple Pay. Τέλος, νομικό εμπόδιο εισόδου αποτελεί και η ανομοιογενής χρονικά ενσωμάτωση των σχετικών οδηγιών και το περιθώριο ευελιξίας των κρατών-μελών που δημιουργούν αποκλίσεις

376 Η έρευνα επισημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει στην Groupement des cartes bancaires "CB" ότι παρά την δεδομένη αλληλεξάρτηση των δύο αγορών "σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν μέρος μιας ενιαίας, ευρύτερης αγοράς» ενώ πιο πρόσφατα, διαπιστώθηκε ότι παρά την αλληλεπίδραση των δύο αγορών στην λειτουργία της Mastercard αυτές εν τέλει διατηρούνται για τους σκοπούς της συγκεκριμένης υπόθεσης ως ξεχωριστές σχετικές αγορές. Ενώ σύμφωνα με το ΔΕΕ, τυχόν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δύο αγορών θα πρέπει να εξετάζονται κατά την ανάλυση των αντιανταγωνιστικών επιπτώσεων στην σχετική αγορά.

377 Π.χ. την σταθερότητα του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έως την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

ανάμεσα στις εθνικές έννομες τάξεις, δυνητικά επιζήμιες, επιτρέποντας το forum-shopping.

556. Οι *εξωτερικότητες δικτύου* που αναπτύσσονται σε αγορές διπλής όψεως³⁷⁸ αποτελούν εγγενές εμπόδιο εισόδου και επέκτασης στην αγορά, με αποτέλεσμα οι νέοι παίκτες να στηρίζονται σε ήδη υπάρχουσες υποδομές πληρωμών προκειμένου να μειώσουν το κόστος δημιουργίας δικτύου. Ακόμη, τα *αποτελέσματα εκμάθησης*, με την εγκαθίδρυση φήμης, υποχρεώνουν τις FinTech σε σημαντικές επενδύσεις, με στόχο την ασφάλεια των υπηρεσιών τους ώστε να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά την ήδη οικοδομημένη φήμη παραδοσιακών τραπεζών. Τέλος, οι *οικονομίες κλίμακος*, που δημιουργούν οι τράπεζες με την ευρεία πελατειακή βάση, για τη διατήρηση του εκτεταμένου δικτύου καταστημάτων και πληροφορικής, φαίνεται να ωθούν τους νέους παίκτες είτε στη χρήση ενός ήδη υπάρχοντος δικτύου καταστημάτων³⁷⁹ είτε στην παροχή επιλεκτικών υπηρεσιών ή υπηρεσιών ως «μεσάζοντες» ή υπηρεσιών «βιτρίνας», στηριζόμενες αποκλειστικά σε υπηρεσίες διαδικτύου, στοχεύοντας κυρίως στην αποφυγή του κόστους διατήρησης φυσικών καταστημάτων και στοχεύοντας κυρίως στην αποφυγή του κόστους δικτύου πληροφορικής υπηρεσίες cloud προκειμένου να αποφύγουν τα ανωτέρω κόστη. Τέλος, το τεράστιο μέγεθος της πελατειακής βάσης των Big-Techs επιτρέπει την απόσβεση παγίων εξόδων δημιουργώντας ισχυρές οικονομίες κλίμακος.

557. Η Autorité, ακόμη, επεσήμανε προβλήματα εισόδου σε τεχνολογικές υποδομές και δεδομένα. Πρώτον, η αποτελεσματική *πρόσβαση στην κεραία NFC*³⁸⁰ των smartphones αποτελεί θεμελιώδες πρόκριμα για τους παίκτες που αναπτύσσουν υπηρεσίες ανέπαφων πληρωμών μέσω κινητού τηλεφώνου είτε εξ αποστάσεως³⁸¹ είτε

378 Πολλές από τις υπηρεσίες πληρωμών που δημιούργησαν οι FinTech αποτελούν αγορές διπλής όψης, κυρίως όταν σχετίζονται με υπηρεσίες που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή. Οι υπηρεσίες εκκίνησης πληρωμών «PISP» και οι υπηρεσίες πληροφοριών λογαριασμού «AISP», όπως ορίζονται από την PSD2, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελώντας την διεπαφή-«γέφυρα λογισμικού» μεταξύ πελατών που επιθυμούν να πληρώσουν αφενός (καταναλωτές) και αφετέρου των πελατών που δέχονται πληρωμές (έμποροι).

379 π.χ. Nickel, Ma French Bank και Orange Bank.

380 Near Field Communication. Τεχνολογία που καθιστά δυνατή την έναρξη μιας ανέπαφης πληρωμής μέσω κινητού τηλεφώνου.

381 Π.χ. για ηλεκτρονικές παραγγελίες.

ανέπαφα^{382 383}, με αποτέλεσμα η επιλογή ορισμένων κατασκευαστών smartphone³⁸⁴ να χρησιμοποιούν ένα κλειστό οικοσύστημα, να εγείρει ερωτήματα. Δεύτερον, η μη επαρκής πρόσβαση των PISP³⁸⁵ και AISP³⁸⁶ στα δεδομένα λογαριασμού των ASPSP³⁸⁷ των τραπεζών, μπορεί να αποτελεί εμπόδιο εισόδου. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι διεπαφές «API» που αναπτύχθηκαν από τους ASPSP των τραπεζών, στο πλαίσιο της PSD2³⁸⁸, εξακολουθούν να μην είναι πλήρως λειτουργικές αναγκάζοντας τους ανωτέρω να χρησιμοποιούν συχνά τον «μηχανισμό έκτακτης ανάγκης» ο οποίος όχι μόνο αποτελεί πιο ακριβή και περίπλοκη τεχνικά λύση, αλλά, κυρίως, απαιτεί τα εξατομικευμένα δεδομένα ασφαλείας των πελατών προκαλώντας ζητήματα ασφαλείας δεδομένων. Ακόμη, η αναγκαστική ανακατεύθυνση στην διεπαφή των ASPSPs, λόγω

382 Π.χ. για αγορές στα καταστήματα.

383 Αν και κατά την έρευνα διαπιστώθηκε ότι σχεδόν όλα τα τερματικά ηλεκτρονικών πληρωμών στη Γαλλία είναι άρτια τεχνικά εξοπλισμένα με την τεχνολογία NFC, ερωτήματα εγείρονται σχετικά με την στρατηγική ορισμένων κατασκευαστών smartphone ως προς την πρόσβαση στις κεραίες NFC με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Apple η οποία επέλεξε να κάνει χρήση ενός κλειστού οικοσυστήματος του Apple Pay, προσβάσιμο μόνο από κατόχους κινητών συσκευών Apple. Υπενθυμίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκκινήσει έρευνα σχετικά με τις πρακτικές της Apple προκειμένου να αξιολογήσει κατά πόσον οι πρακτικές αυτές παραβιάζουν τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ. Περισσότερες πληροφορίες εδώ: https://ec.europa.eu/greece/news/20200616_5_el

³⁸⁴ Ιδιαίτερα για την Apple και τη Samsung, παραγωγούς smartphone, και την Apple και την Google, προγραμματιστές λειτουργικών συστημάτων (iOS και Android αντίστοιχα).

³⁸⁵ *Πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής*. Συνοπτικά η PISP αποτελεί την εταιρία που προσφέρει μια υπηρεσία που επιτρέπει σε ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο να παραγγείλει πληρωμές (π.χ. μεταφορές) από λογαριασμό που τηρείται σε άλλη εγκατάσταση (τράπεζα, ίδρυμα πληρωμών κ.λπ.). Αυτή η υπηρεσία μπορεί να παρέχεται από όλους τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών (πιστωτικά ιδρύματα, ιδρύματα πληρωμών, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος) αλλά και εξουσιοδοτημένους επαγγελματίες, που ονομάζονται «πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών». Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://www.abe-infoservice.fr/evenement/quest-ce-quun-initiateur-de-paiement-et-un-agregateur-de-comptes-bancaires#initiateur-de-paiement>

³⁸⁶ *Πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών λογαριασμού*. Συνοπτικά η AISP επιτρέπει σε έναν χρήστη υπηρεσιών πληρωμών (φυσικό ή νομικό πρόσωπο πελάτη) να ομαδοποιήσει σε μια ενιαία διεπαφή (ιστότοπος ή / και εφαρμογή για κινητά) πληροφορίες για τα υπόλοιπα και τις συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν σε περισσότερους ή όλους τους λογαριασμούς του. Στόχος είναι να επιτρέπεται σε άτομα με πολλούς τραπεζικούς λογαριασμούς να έχουν μια επισκόπηση της οικονομικής τους κατάστασης ανά πάσα στιγμή ώστε να διαχειρίζονται καλύτερα τα οικονομικά τους. Αυτή η υπηρεσία μπορεί να παρέχεται από όλους τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών (πιστωτικά ιδρύματα, ιδρύματα πληρωμών, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος) αλλά και εξουσιοδοτημένους επαγγελματίες, που ονομάζονται «πάροχοι υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού». Πληροφορίες στην ανωτέρω παραπομπή.

³⁸⁷ *Πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού*. Συνοπτικά αποτελεί τον πάροχο που διατηρεί τον λογαριασμό πληρωμής του αγοραστή.

³⁸⁸ *Βλέπε άρθρα 31 και 32 του κατ'εξουσιοδότηση Κανονισμού 2018/389 για τη συμπλήρωση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 «σχετικά με τα ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα για την αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη και τα κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας»*. Όταν το ASPSP δημιουργεί μια διεπαφή API, πρέπει να διασφαλίσει ότι παρέχει ανά πάσα στιγμή το ίδιο επίπεδο διαθεσιμότητας και επίδοσης, με τις διεπαφές που διατίθενται στον χρήστη υπηρεσιών πληρωμών για απευθείας πρόσβαση στον λογαριασμό πληρωμών του διαδικτυακά καθώς και ότι δεν δημιουργεί εμπόδια στους παρόχους υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και στους παρόχους υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού. Μόνο εάν το API λειτουργεί σύμφωνα με αυτούς τους κανόνες, οι PISPs και οι AISP μπορούν να το χρησιμοποιούν για να παρέχουν τις υπηρεσίες τους.

της απαιτούμενης από την PSD2 ισχυρής πιστοποίησης πελάτη, προσδίδει αρνητικό αντίκτυπο στην «εμπειρία του πελάτη» και οδηγεί συχνά στην ακύρωση της συναλλαγής. Έτσι καταρρίπτεται το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ως προς την τεχνογνωσία της απλοποίησης αυτής της εμπειρίας των AISP και PISP και μερικές φορές χρησιμοποιείται από τους ASPSP για την προώθηση δικών τους υπηρεσιών.

558. Στην συνέχεια, η Autorité κατέδειξε τα **ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα** των τραπεζών, των FinTech και των Big Tech.

559. Οι τράπεζες κατέχουν, λόγω της ιστορικής τους θέσης, ασυναγώνιστη εμπειρία συμμόρφωσης στους πολλαπλούς ισχύοντες κανονισμούς, ενώ παράλληλα χαίρουν εξαιρετικής φήμης σχετικά με την ασφάλεια και την προστασία των δεδομένων των πελατών τους, των οποίων έχουν άριστη γνώση των συνηθειών. Επιπλέον, έχουν χαμηλότερα κόστη επεξεργασίας συναλλαγών, ενώ, η μακρά εμπειρία στο σχεδιασμό και τη λειτουργική διαχείριση των πληρωμών, η οικονομική ισχύς και η ικανότητά τους να υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους ενώπιον των κυβερνήσεων, αποτελούν επίσης σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

560. Οι FinTechs διακρίνονται από χαμηλότερο σταθερό κόστος, απαλλαγμένες από τα κόστη διατήρησης υποδομών, καταστημάτων και δυσκίνητων συστημάτων πληροφορικής, στηριζόμενες σε σύγχρονες υπηρεσίες cloud, ενώ, υπόκεινται σε πολύ πιο περιορισμένο κανονιστικό πλαίσιο. Η ευελιξία αυτή, τους επιτρέπει να προσαρμόζονται γρήγορα στις τεχνολογικές εξελίξεις, στις καθημερινές ανάγκες των καταναλωτών και, λόγω του μικρού συνήθως σχήματος τους, τοποθετούνται εύκολα σε εξειδικευμένες θέσεις στην αλυσίδα πληρωμών. Παράλληλα, κατέχουν απaráμιλλη τεχνογνωσία στην απλοποίηση της "εμπειρίας του πελάτη".

561. Για τους Big Techs, η κολοσσιαία κοινότητα χρηστών των ψηφιακών πλατφορμών και οι τεράστιες υποδομές και λύσεις που διαθέτουν, ευνοούν την δημιουργία οικονομικών φάσματος καθιστώντας δυνατή την ταχεία ανάπτυξη τους στον τομέα πληρωμών, μέσω της αύξησης του όγκου συναλλαγών μέσα στο οικοσύστημά τους³⁸⁹, ενώ παράλληλα, αντιμετωπίζουν χαμηλότερο οριακό κόστος με αποτέλεσμα να προσφέρουν λύσεις πληρωμής δωρεάν. Ακόμη, λόγω της κεντρικής θέσης της ψηφιακής πλατφόρμας, αποκτούν πρόσβαση σε τεράστιο όγκο δεδομένων ο οποίος, σε συνδυασμό με την κυριαρχία τους στις νέες τεχνολογίες, προσδίδουν πρωτοφανή

³⁸⁹ Όπως π.χ. η Apple και η Amazon, αντίστοιχα, μέσω της Apple Pay και Amazon Pay.

οικονομική ισχύ την οποία μπορούν δυνητικά να αξιοποιήσουν στον τομέα πληρωμών, προωθώντας εξατομικευμένες προσφορές ανάλογα με τις προτιμήσεις ή την προθυμία πληρωμής των χρηστών. Τέλος, η δύναμη του σήματος και της φήμης τους, μπορεί να ωθήσει μερίδα χρηστών, ιδίως τους νεότερους, σε υπηρεσίες πληρωμών του δικού τους οικοσυστήματος.

562. Υπό το φως των ανωτέρω, η Autorité επισημαίνει τα ακόλουθα **σημεία προσοχής** τα οποία σχετίζονται α) με κινδύνους που συνεπάγονται τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των BigTechs και των τραπεζών, αλλά και η χρήση της τεχνολογίας blockchain και β) με μελλοντικές δομικές αλλαγές στην ανταγωνιστική ισορροπία του συστήματος πληρωμών.

563. Πρώτον, τα δεδομένα που συλλέγονται από τους Big Tech's, στο πλαίσιο των βασικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους³⁹⁰, μπορούν να προσδώσουν σημαντικό πλεονέκτημα στον κλάδο πληρωμών και, αντιστρόφως, τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω των υπηρεσιών πληρωμών ως «*άκρως προσωπικές πληροφορίες*» μπορούν να μεταλαμπαδεύσουν ασυναγώνιστη γνώση προς όφελος των πλατφορμών τους. Επιπλέον, πέρα από τα πιθανά εμπόδια που μπορεί να προκύψουν από την πρόσβαση στις κεραίες NFC των smartphones, πρακτικές που χρησιμοποιούνται στις ανέπαφες πληρωμές μέσω κινητής συσκευής,³⁹¹ οι οποίες, από τεχνική άποψη, διευκολύνουν την προώθηση μιας εφαρμογής σε βάρος άλλης, με την επέκταση και ενίσχυση του οικοσυστήματος μέσα στο οποίο αναπτύσσονται, θα μπορούσαν να θεωρηθούν καταχρηστικές, ιδίως, εάν οδηγούν στον αποκλεισμό των καταναλωτών από ένα οικοσύστημα. Η Autorité υπογραμμίζει ότι, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι ανωτέρω πρακτικές ψηφιακών κολοσσών βρίσκονται ήδη στο επίκεντρο νομοθετικών πρωτοβουλιών³⁹², ενώ, έχουν επισύρει βαριές κυρώσεις³⁹³. Αναφορικά με τις τράπεζες, η έρευνα κατέδειξε ότι συνιστάται εγρήγορση στη συμπεριφορά των ASPSPs, και, κυρίως, στις συνθήκες υπό τις οποίες τα δεδομένα λογαριασμού που κατέχουν, διατίθενται απρόσκοπτα στους PISP και AISP, αφού η κατοχή αυτών των δεδομένων μπορούν να τους δώσουν ένα σημαντικό πλεονέκτημα έναντι νέων παικτών που εξαρτώνται ζωτικά από αυτά.

³⁹⁰ Π.χ. μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μηχανές αναζήτησης, υπηρεσίες προβολής βίντεο κ.λπ..

³⁹¹ όπως π.χ. η προεγκατάσταση λειτουργιών σε κινητές συσκευές ή εισαγωγή εργονομικών συντομεύσεων

³⁹² π.χ. Digital Market Act

³⁹³ Τον Ιούνιο του 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο στην Google 2,42 δισ. ευρώ για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.

564. Δεύτερον, οι τρέχουσες εξελίξεις μπορούν να μεταστρέψουν ριζικά την ανταγωνιστική ισορροπία του τομέα, καθώς η έλευση νέων παικτών αυξάνει το φάσμα των προσφερόμενων προϊόντων/υπηρεσιών, βελτιώνει την ποιότητα και την ποικιλομορφία, ενώ ασκεί, παράλληλα, πίεση στις τιμές προς όφελος των καταναλωτών. Οι FinTechs ενισχύουν την καινοτομία, την οποία όλοι, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών, επιδιώκουν να ενσωματώσουν στις προσφορές τους. Στον αντίποδα, όμως, οι νέοι μη τραπεζικοί παίκτες αν και χρησιμοποιούν τα υπάρχοντα συστήματα πληρωμών δεν επιβαρύνονται με το κόστος λειτουργίας και συντήρησης τους, ενώ, δεν παρέχουν μια σειρά υπηρεσιών κυρίως υποστηρικτικών υπηρεσιών³⁹⁴ οι οποίες, αν και ασύμφορες και με διαρκώς πτωτική χρήση τα τελευταία χρόνια, αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος του κόστους λειτουργίας των τραπεζών, και οι οποίες είναι πιθανό να εκλείψουν στο μέλλον.

565. Έτσι, δεδομένης της θέσης, των πόρων και της γνώσης του κλάδου, οι τράπεζες θα συνεχίσουν να διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις, εντούτοις, ο τρόπος λειτουργίας τους μπορεί να μετασχηματιστεί αμφισβητώντας το μοντέλο της «καθολικής τραπεζικής». Το "one-stop shop" μπορεί να αναθεωρηθεί, όσο ο σταδιακός κατακερματισμός των τραπεζικών υπηρεσιών επικρατεί όλο και περισσότερο. Υπάρχει, επομένως, ο κίνδυνος οι παραδοσιακοί τραπεζικοί παράγοντες να περιοριστούν σε λειτουργικά καθήκοντα που συνεπάγονται σημαντικό πάγιο κόστος (ρυθμιστικά βάρη, φυσικό δίκτυο, υποδομές πληρωμών), και, παράλληλα, να περιθωριοποιηθούν στην αλυσίδα διανομής αξίας εκτελώντας όλο και περισσότερο παροχές τεχνικής φύσεως με «back office» δραστηριότητες.

566. Εν κατακλείδι, όπως αναφέρει η έρευνα της Autorité αν και το σενάριο οι FinTech να δημιουργήσουν δική τους υποδομή φαίνεται απίθανο σήμερα, το ίδιο δεν ισχύει και για τους BigTech. Αν και ο τομέας πληρωμών στην Γαλλία βρίσκεται ακόμα σε εκκολαπτόμενο στάδιο, η κατάσταση αυτή θα μπορούσε να αλλάξει ταχέως. Ακόμη και χωρίς την εμπειρία των τραπεζών, οι BigTech masters κατέχουν καινοτόμες νέες τεχνολογίες οι οποίες μπορούν, στο μέλλον, να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο

³⁹⁴ π.χ. η ανάληψη επιταγών ή μετρητών σε υποκατάστημα ή μέσω ATM, η δυνατότητα ομιλίας σε σύμβουλο κ.λπ..

στην αλυσίδα πληρωμών ιδίως αν ενισχυθούν με την σύναψη νέων συνεργασιών με τραπεζικούς παράγοντες όπως συμβαίνει π.χ. στις ΗΠΑ.³⁹⁵

11.4 Η έρευνα της Ισπανικής Αρχής Ανταγωνισμού

567. Το 2018 η Ισπανική Αρχή Ανταγωνισμού (εφεξής «CNMC») διεξήγαγε Κλαδική έρευνα σχετικά με τις νέες τεχνολογίες στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Η έρευνα, συνολικά, αποκρυσταλλώνει δύο θεμελιώδη ερωτήματα σχετικά με τις FinTech (α) τον τρόπο που επηρεάζει τον ανταγωνισμό στον χρηματοπιστωτικό τομέα και (β) κατά πόσο μπορεί να αντιμετωπίσει πιθανές αστοχίες της χρηματοπιστωτικής αγοράς επηρεάζοντας τα κίνητρα για ρυθμιστική παρέμβαση. Προς απάντηση των ανωτέρω ερωτημάτων, ανάμεσα σε άλλα, η CNMC, ανέδειξε τα πλεονεκτήματα και τις πιθανές προκλήσεις που θέτουν οι FinTech από την σκοπιά του ανταγωνισμού και της ρύθμισης, ενώ, ανέλυσε εξειδικευμένους τομείς δραστηριοποίησης αυτής. Τέλος, κατέληξε στα κύρια συμπεράσματα και έθεσε συγκεκριμένες προτάσεις/ συστάσεις αναφορικά με το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο και τις αρχές που θα πρέπει να το διέπουν.

568. Τα **πλεονεκτήματα** των FinTech συνοψίζονται: *i)* στην *βελτίωση της αποτελεσματικότητας (efficiency gains)* με τον περιορισμό της ασύμμετρης πληροφόρησης μέσω της βέλτιστης εκμετάλλευσης των πληροφοριών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο «πελατοκεντρικός χαρακτήρας» των νέων υπηρεσιών που στοχεύει στην εξατομικευμένη εξυπηρέτηση αυξάνοντας τα επίπεδα ευημερίας του καταναλωτή. *ii)* στην *εμφάνιση νέων καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών και καναλιών χρηματοδότησης* με θετικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών. Ιδιαίτερα οι Big Tech μπορούν να συμβάλλουν στην άριστη οικονομική αξιολόγηση των πελατών τους μέσω της αξιοποίησης πληροφοριών εκτός οικονομικού πεδίου. *iii)* στην *μεταβολή της ισορροπίας των παραδοσιακών αγορών με την είσοδο νέων ανταγωνιστών* που οδηγούν στην αλλαγή του επιχειρηματικού μοντέλου των παραδοσιακών παικτών, ιδίως στον διαχωρισμό “*unbundling*” των τραπεζικών υπηρεσιών από άλλες ενισχύοντας τον ανταγωνισμό και περιορίζοντας αστοχίες της αγοράς όπως π.χ. προβλήματα ηθικού κινδύνου “*moral*

³⁹⁵ Όπως οι συνεργασίες που έχουν συναφθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες, μεταξύ Amazon και JP Morgan ή Apple και Goldman Sachs για τη δημιουργία τραπεζικών καρτών και, πιο πρόσφατα, μεταξύ Citigroup και Google για τη δημιουργία ενός νέου ψηφιακού τραπεζικού λογαριασμού με το όνομα "Citi Plex Account" που διατίθεται μέσω της Google Pay.

hazards”των τραπεζικών ιδρυμάτων iv) στην *προώθηση της χρηματοοικονομικής ένταξης* καταναλωτών (κυρίως νοικοκυριών χαμηλού ή μεσαίου εισοδήματος) και ΜΜΕ οι οποίοι μέχρι πρότινος δεν είχαν πρόσβαση σε ορισμένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα.

569. Εντούτοις, η CNMC επισημαίνει ότι δημιουργούνται ορισμένες σημαντικές **προκλήσεις** ιδίως, από τη σκοπιά του ανταγωνισμού. Πρώτον, στις αγορές δραστηριοποίησης ψηφιακών πλατφορμών και δικτύων είναι πιθανή η *απόκτηση σημαντικής ισχύος* στην αγορά, λόγω των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεων δικτύου “network effects”. Δεύτερον, ζητήματα ανταγωνισμού εγείρονται σχετικά με i) την πρόσβαση των νέων επιχειρήσεων στις «πληροφορίες», ως *βασική διευκόλυνση* “essential facility”, με προφανή τον κίνδυνο αποκλεισμού ανταγωνιστών από την αγορά ii) με τον ρόλο που διαδραματίζουν οι αλγόριθμοι αναφορικά με τη *διευκόλυνση συμπαιγνιακών συμπεριφορών* iii) με την δυνατότητα *μόχλευσης της ισχύος* “leveraging” των Big Tech, δια της χρήσης του μεγάλου όγκου δεδομένων που διαθέτουν, στην χρηματοπιστωτική αγορά. Τρίτον, παραμένει αναπάντητο το ερώτημα αν ο αυξημένος ανταγωνισμός θα έχει επιπτώσεις στην ανάληψη κινδύνων και στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Τέταρτον, η εκμετάλλευση της πληροφορίας θα μπορούσε να οδηγήσει τις FinTechs σε *στρατηγικές διακριτικής τιμολόγησης* με αποτέλεσμα τη μείωση του πλεονάσματος του καταναλωτή, εντούτοις κάτι τέτοιο φαίνεται εξαιρετικά δύσκολο και δεν μπορεί να προσδιοριστεί εκ των προτέρων. Τέλος, η ψηφιοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα μπορεί να τον καταστήσει πιο επιρρεπή σε πιθανές *κυβερνοεπιθέσεις* “cyber-attacks” και σε *εγκλήματα στον κυβερνοχώρο* “cyber-crimes”.

570. Στην συνέχεια, και προς απάντηση των δύο εισαγωγικών ερωτημάτων, η CNMC ανέλυσε τα **κύρια συμπεράσματα** σχετικά με τον αντίκτυπο των FinTech στον **ανταγωνισμό** και στην **ρύθμιση**.

571. Πρώτον, το φαινόμενο FinTech *βελτιώνει τον ανταγωνισμό και την αποτελεσματικότητα* του χρηματοπιστωτικού τομέα, και κατ’επέκταση του συνόλου της οικονομίας.

572. Η είσοδος νέων εξειδικευμένων ανταγωνιστών (είτε νεοφυών είτε επιχειρήσεων από διαφορετικούς τομείς) και επιχειρηματικών μοντέλων μπορούν να αμφισβητήσουν την θέση των κατεστημένων φορέων ενισχύοντας τον ανταγωνισμό στα επιμέρους τμήματά των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αλλά και στο σύστημα εν

όλω, προσφέροντας πιο προσιτές τιμές, συμπιέζοντας τα κόστη, βελτιώνοντας την κατανομή των πόρων και παρέχοντας καλύτερες και διαφοροποιημένες υπηρεσίες οδηγώντας σε έναν πιο «ενδυναμωμένο» καταναλωτή με αναβαθμισμένη πρόσβαση στην πληροφορία. Τα ανωτέρω ενισχύονται και από το γεγονός ότι οι FinTech αποτελούν εγγενώς μια διαδικασία καινοτομίας “*process innovation*” η οποία βελτιώνει την αποτελεσματικότητα (χρησιμοποιώντας τα δεδομένα με άριστο τρόπο) και εξοικονομεί εισροές (ιδιαίτερα εργατικό δυναμικό). Με αυτόν τον τρόπο συμβάλει θετικά στους επιδιωκόμενους στόχους του χρηματοπιστωτικού τομέα (π.χ. στη διαχείριση πληρωμών, διοχέτευση κεφαλαίων από δανειστές σε δανειολήπτες) ενώ συγκρατεί τα κόστη και τους κινδύνους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

573. Ακόμη, η αποτελεσματικότητα μπορεί να αυξηθεί λόγω της αποδιαμεσολάβησης και της μείωσης του κόστους των συναλλαγών, καθώς ο διαχωρισμός των υπηρεσιών στην χρηματοπιστωτική αλυσίδα περιορίζει τη δυνατότητα διασταυρούμενων επιδοτήσεων και αυξάνει τις ανταγωνιστικές πιέσεις στα μεμονωμένα τμήματα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Οι καταναλωτές επωφελούνται από τις υπηρεσίες που παρέχονται σε ανταγωνιστικές τιμές από εξειδικευμένες εταιρείες, γεγονός το οποίο ασκεί ανταγωνιστική πίεση στις παραδοσιακές τράπεζες οι οποίες, προκειμένου να προσαρμοστούν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των καταναλωτών, προσφέρουν τις αντίστοιχες υπηρεσίες με διαφανείς δομές τιμολόγησης.

574. Δεύτερον, η έλευση εταιριών FinTech μπορεί να μετριάσει πιθανές αστοχίες της αγοράς, οι οποίες είναι και ο κύριος λόγος κρατικής παρέμβασης μέσω της χρηματοοικονομικής **ρύθμισης**, οδηγώντας, έτσι, στην ανάγκη αναθεώρησης ρυθμιστικών μέτρων και κανονισμών.

575. Πιο συγκεκριμένα, τα ρυθμιστικά μέτρα επιδιώκουν κυρίως τους στόχους της αποτελεσματικότητας, της προστασίας των καταναλωτών και της χρηματοπιστωτική σταθερότητας προκειμένου να αντιμετωπίσουν αστοχίες της αγοράς. Εντούτοις, αξίζει να λεχθεί ότι μέτρα που στοχεύουν στην προστασία της οικονομικής σταθερότητας και των καταναλωτών μπορούν, ενίοτε, να λειτουργούν ανασταλτικά ως προς τον ανταγωνισμό και την αποτελεσματικότητα, ιδιαίτερα αν δεν υπόκεινται στις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

576. Στο σημείο αυτό, οι FinTech μπορούν να λειτουργήσουν διττά. Αφενός, μπορούν να αμβλύνουν τις «παραδοσιακές» αστοχίες της αγοράς. Έτσι, προβλήματα

ασύμμετρης πληροφόρησης ή ανησυχίες για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα περιορίζονται από τη διαφάνεια, τη δημοσιότητα και από τον περιορισμό καταστάσεων σύγκρουσης συμφερόντων “*conflicts of interest*” (π.χ. διαχωρισμός των συμβουλευτικών υπηρεσιών από τις υπηρεσίες διαχείρισης), ενώ παράλληλα, η καλύτερη ενημέρωση οδηγεί στην οικονομική εκπαίδευση των καταναλωτών. Συνεπώς, τα ανωτέρω μειώνουν το απαιτούμενο εύρος της εκ των προτέρων ρύθμισης με τις ανασταλτικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό και την αποτελεσματικότητα. Αφετέρου, οι FinTech αποτελώντας μια καινοτόμα διαδικασία από την πλευρά της προσφοράς, ενισχύουν την αποτελεσματικότητα περιορίζοντας, παράλληλα, τις συνθήκες φυσικού μονοπωλίου. Συναφώς, οι εκάστοτε κανονιστικές ρυθμίσεις θα πρέπει να είναι ευνοούν την είσοδο νέων επιχειρήσεων.

577. Τέλος, η έρευνα επισημαίνει ότι το μοντέλο πλατφόρμας που υιοθετείται συχνά από τις νέες επιχειρήσεις συνεπάγεται σημαντικά κίνητρα *αυτορρύθμισης*. Οι επιδράσεις δικτύου αναγκάζουν τους νέους παίκτες να προσεγγίσουν αμφότερες τις πλευρές της αγοράς και να δημιουργήσουν εμπιστοσύνη, διότι εάν αποτύχουν στην μία πλευρά της αγοράς, δεν θα προσελκύσουν την άλλη. Είναι υποχρεωμένες, έτσι, να διασφαλίζουν το απαιτούμενο επίπεδο ποιότητας για τους χρήστες, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην προστασία των καταναλωτών και την χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

578. Εν κατακλείδι, σύμφωνα με την ανωτέρω ανάλυση, η CNMC πρότεινε τις κατωτέρω συστάσεις/προτάσεις σχετικά με το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο.

- 1) Οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να ενθαρρύνουν το φαινόμενο FinTech διότι βελτιώνει την ευημερία και την αποτελεσματικότητα, μειώνει τα κόστη μέσω της καινοτομίας και διευρύνει τις επιλογές. Συναφώς, οποιαδήποτε παρέμβαση θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τις αρχές της *αναγκαιότητας* (να δικαιολογείται από πιθανή ανεπάρκεια της αγοράς ή άλλο επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος) και της *αναλογικότητας* (να είναι ανάλογη με τους κινδύνους ώστε να μην επιβάλλονται περιττά βάρη, περιορισμοί ή κόστη).
- 2) Θα πρέπει να επαναξιολογηθεί το ρυθμιστικό και κανονιστικό πλαίσιο σύμφωνα με τις ανωτέρω αρχές ώστε να επιτραπεί η είσοδος και η δραστηριοποίηση των FinTech με σκοπό τη διόρθωση των αστοχιών της αγοράς. Κατά κανόνα η συμβολή της FinTech στις αστοχίες της αγοράς είναι θετική. Για παράδειγμα, οι κανονιστικές απαιτήσεις φυσικής παρουσίας και

κεφαλαίου μπορούν να υπερσκελιστούν από τις νέες τεχνολογίες και την αρχή της αναλογικότητας αντίστοιχα, η αποδιαμεσολάβηση των τραπεζικών υπηρεσιών να οδηγήσει σε πιο διαφανή δομή της τιμολόγησης ενώ η υιοθέτηση μοντέλου πλατφόρμας δίνει ισχυρά κίνητρα αυτορρύθμισης.

- 3) Τα εκάστοτε ρυθμιστικά μέτρα θα πρέπει να επικεντρώνονται στις δραστηριότητες και όχι στις επιχειρήσεις, καθώς οι αστοχίες της αγοράς συνδέονται με μια συγκεκριμένη δραστηριότητα και όχι με τον τρόπο οργάνωσης μιας επιχείρησης. Έτσι, η παρέμβαση θα πρέπει να είναι λειτουργική, και να βασίζεται σε αρχές ή αναμενόμενα αποτελέσματα αντί να κωδικοποιεί αυστηρούς κανόνες για τον τρόπο επίτευξης των επιθυμητών αποτελεσμάτων. Αυτή η λειτουργική προσέγγιση της ρύθμισης θα δημιουργούσε τις κατάλληλες συνθήκες ώστε οι FinTech να διευρύνουν τις δυνατότητες τους και να ξετυλίζουν όλο το φάσμα των υπηρεσιών τους.
- 4) Η ρύθμιση πρέπει να συνυπολογίζει τη διάσταση Regtech του FinTech, δηλαδή τις δυνατότητες που ανοίγουν οι νέες τεχνολογίες (όπως το blockchain) προς μια λιγότερο δαπανηρή και αποτελεσματικότερη κανονιστική συμμόρφωση. Οι ρυθμιστικές αρχές μπορούν να επωφεληθούν προσαρμόζοντας το εποπτικό τους πλαίσιο σε νέες τεχνολογίες μειώνοντας, έτσι, την επιβάρυνση που συνεπάγονται οι δραστηριότητες ρύθμισης και εποπτείας.
- 5) Υιοθέτηση ενός ρυθμιστικού χώρου δοκιμών (*regulatory sandbox*) ώστε να διασφαλιστεί ότι ο αντίκτυπος στην αγορά των νέων καινοτόμων επιχειρηματικών μοντέλων και οι πιθανές αστοχίες αξιολογούνται πρόωρα και κατάλληλα. Με αυτόν τον τρόπο, οι ρυθμιστικές αρχές θα μπορούν να παρακολουθούν την εξέλιξη των επιπτώσεων στην αγορά σε πρώιμο στάδιο προκειμένου να εφαρμόσουν εκ των υστέρων ένα ολικό και αποτελεσματικό ρυθμιστικό μέτρο. Συμπληρωματικά μπορεί να συνδράμει και η δημιουργία ενός κόμβου καινοτομίας λειτουργώντας ως ένα ασφαλές λιμάνι για τις εταιρίες, ώστε οι ρυθμιστικές αρχές να βοηθούν τις επιχειρήσεις (σχετικά με την προσαρμογή των επιχειρήσεων στα ρυθμιστικά μοντέλα).
- 6) Υιοθέτηση πρωτοβουλιών «ανοιχτής τραπεζικής και ασφάλισης», όπου είναι σημαντικό οι επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση σε βασικές εισροές (π.χ. στα οικονομικά δεδομένα των χρηστών), σε δίκαιη και αμερόληπτη βάση (σύμφωνα

με τις αρχές της τεχνολογικής ουδετερότητας και διαλειτουργικότητας, π.χ. μέσω API), σύμφωνα πάντα με τον γενικό κανονισμό προστασίας δεδομένων.

11.5 Η έρευνα της Πορτογαλικής Αρχής Ανταγωνισμού

579. Το 2018 η Πορτογαλική Αρχή Ανταγωνισμού (εφεξής «AdC») διεξήγαγε κλαδική έρευνα σχετικά με την «*Τεχνολογική καινοτομία και τον ανταγωνισμό στον χρηματοπιστωτικό τομέα*» εξετάζοντας τις προκλήσεις και τις συνθήκες εισόδου που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες FinTech στην χρηματοπιστωτική αγορά.

580. Η AdC ανέδειξε τα ευεργετικά *οφέλη* των εταιριών FinTech και των νέων τεχνολογιών (AI, Big Data, blockchain) για τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Μέσω των νέων τεχνολογιών προσφέρονται νέες πιο ποιοτικές υπηρεσίες στους καταναλωτές και στις επιχειρήσεις, ενώ προωθείται η καινοτομία και ο ανταγωνισμός, αυξάνοντας, την αποτελεσματικότητα και την ευημερία των καταναλωτών. Επιπλέον, με τις υπηρεσίες FinTech εμπλουτίζεται το φάσμα των επιλογών των καταναλωτών με εξατομικευμένες λύσεις, παράλληλα, η οργανωτική ευελιξία και η προσαρμοστικότητα που τις χαρακτηρίζει, επιτρέπει την εξοικονόμηση σημαντικού λειτουργικού κόστους και την παροχή εναλλακτικών λύσεων σε πιο ανταγωνιστικές τιμές. Η τεχνολογική καινοτομία αποτελεί ακόμη ένα σημαντικό χαρακτηριστικό που πυροδοτεί τον ανταγωνισμό σε έναν τομέα που διαχρονικά χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα συγκέντρωσης και εμπόδια εισόδου, ενώ, ο ψηφιακός μετασχηματισμός των υπηρεσιών ενισχύει τη διαφάνεια και προάγει την χρηματοοικονομική εκπαίδευση των καταναλωτών.

581. Εντούτοις, οι *κανονιστικές απαιτήσεις* και τα *κίνητρα των παραδοσιακών τραπεζικών φορέων* μπορούν να δημιουργήσουν **εμπόδια εισόδου** για τις FinTech.

582. Αφενός, οι πολλαπλοί επιδιωκόμενοι στόχοι του χρηματοπιστωτικού ρυθμιστικού πλαισίου και η καθυστερημένη ενσωμάτωση της Οδηγίας PSD2 ενδεχομένως να λειτούργησαν αποτρεπτικά για τους νεοεισερχόμενους, δημιουργώντας περιττά εμπόδια στην καινοτομία και παρεμποδίζοντας τον ανταγωνισμό και την ευημερία των καταναλωτών. Ως εκ τούτου, η AdC υπογραμμίζει την ανάγκη το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο να αποσκοπεί εξίσου, τόσο, στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στην προστασία των καταναλωτών, όσο, και στην προώθηση του ανταγωνισμού και της καινοτομίας, ως των καταλληλότερων εργαλείων για τη δημιουργία ανταγωνιστικών πιέσεων και εν τέλει νέων καινοτόμων προϊόντων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη των ανωτέρω, αποτελεί η

εφαρμογή, εκ μέρους των ρυθμιστικών αρχών, τεχνολογικά ουδέτερων μέτρων και η τήρηση των αρχών της αναγκαιότητας, της αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης, ώστε να επιτυγχάνεται, αντίστοιχα, η ταχεία προσαρμογή του συστήματος στις τεχνολογικές εξελίξεις και η διευκόλυνση της εισόδου νέων επιχειρήσεων χωρίς δυσανάλογα εμπόδια.

583. Αφετέρου, τα εγγενή χαρακτηριστικά του κλάδου, όπως το υψηλό πάγιο κόστος, οι οικονομίες φάσματος και τα αποτελέσματα δικτύου, περιορίζουν τη δυναμική της αγοράς και παρέχουν στρατηγικά πλεονεκτήματα στους παραδοσιακούς τραπεζικούς φορείς. Συναφώς, είναι σημαντικό αυτοί να αποτρέπονται από το να θέτουν φραγμούς στην είσοδο νέων ανταγωνιστών, στοχεύοντας στην προστασία της στρατηγικής τους θέσης στην αγορά. Αν και η ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των παραδοσιακών φορέων και των FinTech δεν είναι πάντα ευδιάκριτη, οι πρώτοι ενδέχεται να επιδιώξουν την εξάλειψη του ανταγωνισμού μέσω της απόκτησης των νέων ανταγωνιστών ή με τον αποκλεισμό τους από την αγορά.

584. Στην συνέχεια, η έρευνα της AdC ανέλυσε τις συνθήκες εισόδου σε συγκεκριμένους τομείς, εμβαθύνοντας, ιδίως, στις υπηρεσίες πληρωμών λιανικής “*retail payment services*” και στην συμμετοχική χρηματοδότηση “*crowdfunding*”.

585. Αναφορικά με τα συστήματα πληρωμών λιανικής, εντοπίστηκαν εμπόδια εισόδου *ρυθμιστικού* και *στρατηγικού* χαρακτήρα, και, εμπόδια που σχετίζονται με τη *συμπεριφορά* των καταναλωτών.

586. Πιο συγκεκριμένα, η καθυστέρηση της ενσωμάτωσης της Οδηγίας PSD2³⁹⁶ ενδέχεται να απέτρεψε την είσοδο νέων παικτών, περιορίζοντας την εξέλιξη του οικοσυστήματος των υπηρεσιών πληρωμών και την τεχνολογική ανάπτυξη. Ακόμη και μετά την ενσωμάτωση, όμως, είναι υπαρκτός ο κίνδυνος να υπάρξει εκ μέρους των τραπεζών, εσκεμμένη καθυστέρηση στην εφαρμογή της διαλειτουργικότητας των ανοικτών προτύπων (regulatory technical standards – RTS) μέσω των APIs των τραπεζών, ώστε να περιοριστεί εν μέρει ή εν όλω η πρόσβαση τρίτων ανταγωνιστών σε δεδομένα λογαριασμών. Άλλα ρυθμιστικά εμπόδια, όπως η νομική αβεβαιότητα, οι δυσανάλογες ρυθμιστικές απαιτήσεις και η γραφειοκρατία διαδραματίζουν, επίσης, ανασταλτικό παράγοντα για την είσοδο και την ανάπτυξη νέων παικτών στην αγορά.

³⁹⁶Σημειώνεται ότι η Οδηγία PSD2 μεταφέρθηκε μετά την Κλαδική έρευνα της AdC στην πορτογαλική έννομη τάξη με το υπ’ αριθμ. 91/2018 Νομοθετικό Διάταγμα στις 12 Νοεμβρίου 2018. Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://www.bportugal.pt/en/page/payment-services-under-psd2>

587. Επιπλέον, ενυπάρχει ο κίνδυνος *στρατηγικού αποκλεισμού* σε εισροές από τους παραδοσιακούς τραπεζικούς φορείς. Πράγματι, οι FinTech μπορούν να δραστηριοποιηθούν μόνο εάν τους δοθεί πρόσβαση σε εισροές που βρίσκονται στην αποκλειστική κατοχή των τραπεζών, ήτοι σε συγκεκριμένα δεδομένα λογαριασμού πληρωμών και υποδομές. Εντούτοις, ενδέχεται να δημιουργηθούν τα κίνητρα στις τράπεζες να αποκλείσουν αυτήν την πρόσβαση.

588. Στην πραγματικότητα, ο κίνδυνος αποκλεισμού πηγάζει από το ότι οι εισροές βρίσκονται στην κατοχή των τραπεζών, ενώ η σχέση, μεταξύ αυτών και των FinTech, σε ορισμένες αγορές είναι ανταγωνιστική, προξενώντας δυνητικά, έτσι, αρνητικές επιπτώσεις για παρακείμενα θεμελιώδη τραπεζικά προϊόντα (π.χ. περιορισμός των cross-selling πωλήσεων λόγω της απώλειας της άμεσης επαφής με τον πελάτη, μεταστροφή σε άλλα προϊόντα εξαιτίας της καλύτερης πληροφόρησης του καταναλωτή). Στο πλαίσιο αυτό, η AdC εντοπίζει κινδύνους για τους *front-end* παρόχους, κυρίως, στην πρόσβαση σε δεδομένα λογαριασμών ενώ για τους *end to end* παρόχους στην πρόσβαση σε τραπεζικές υποδομές και, ιδίως στο σύστημα clearing and settlement.

589. Αξίζει να αναφερθεί ότι η πρόσβαση στο διατραπεζικό σύστημα clearing and settlement μπορεί να είναι είτε άμεση³⁹⁷ είτε έμμεση³⁹⁸. Τα εμπόδια που δημιουργούνται είναι ομοίως είτε *ρυθμιστικής*-για την άμεση-είτε *στρατηγικής* φύσεως-για την έμμεση-.

590. Συγκεκριμένα, η έμμεση πρόσβαση στο σύστημα είναι πιθανό να δημιουργήσει στις τράπεζες *κίνητρα αποκλεισμού*, στον βαθμό που ο πάροχος FinTech εξαρτάται από την τράπεζα (ως άμεσος συμμετέχων) με οιονεί πελατειακή σχέση. Εντούτοις, πρέπει να αναφερθεί ότι, πρώτον, η ικανότητα μιας τράπεζας να εφαρμόζει μια στρατηγική αποκλεισμού εισροών θα εξαρτάται πάντα από την κατοχή σημαντικής ισχύος στην ανάντη αγορά, δηλαδή στην αγορά λογαριασμού πληρωμών, και, δεύτερον, το άρθρο 35 της Οδηγίας PSD2 διασφαλίζει την έμμεση πρόσβαση με αντικειμενικό, αναλογικό και αμερόληπτο τρόπο.³⁹⁹ Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η Banco

³⁹⁷ Η ίδια εταιρεία πραγματοποιεί την εκκαθάριση και τον διακανονισμό

³⁹⁸ Ο φορέας έχει πρόσβαση στο σύστημα μέσω ενός άμεσου συμμετέχοντος σε αυτό, ο οποίος συνήθως είναι ένα τραπεζικό ίδρυμα.

³⁹⁹ Συγκεκριμένα το άρθρο 35 της Οδηγίας 2015/2366 PSD2 αναφέρει: **Πρόσβαση στα συστήματα πληρωμών:** 1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι κανόνες που διέπουν την πρόσβαση στα συστήματα πληρωμών των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών [...], να είναι **αντικειμενικοί, αμερόληπτοι και**

de Portugal⁴⁰⁰ επισημαίνει ότι τα ιδρύματα πληρωμών και ηλεκτρονικού χρήματος είναι δικαιούχοι άμεσης πρόσβασης στο SICOI⁴⁰¹, καθώς, σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο, εάν ένας άμεσος συμμετέχων σε μια υποδομή συστήματος πληρωμών, όπως το SICOI, παρέχει άμεση πρόσβαση σε έναν πάροχο υπηρεσιών πληρωμών, θα πρέπει ομοίως να παρέχει την ίδια ευκαιρία σε άλλους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

591. Στον αντίποδα, η άμεση πρόσβαση στο σύστημα συνεπάγεται *ρυθμιστικά* εμπόδια. Η AdC τονίζει ότι η άμεση πρόσβαση των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών FinTech στο σύστημα εκκαθάρισης και διακανονισμού θα περιορίζε την εξάρτηση από τις τράπεζες, προωθώντας, έτσι, τον ανταγωνισμό.

592. Σύμφωνα με ορισμένες εταιρίες, αναφέρθηκε ότι η σχέση μεταξύ των τραπεζών και της SIBS⁴⁰² μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο εισόδου. Σημειωτέον ότι, ο όμιλος SIBS διαχειρίζεται και επεξεργάζεται τις λειτουργίες του εθνικού δικτύου ATM της Πορτογαλίας και του δικτύου Multibanco, ενώ, αναπτύσσει και νέες τεχνολογικές υπηρεσίες όπως οι ανέπαφες συναλλαγές μέσω κινητού⁴⁰³, με αποτέλεσμα να αποτελεί άμεσο ανταγωνιστή των νεοεισερχόμενων FinTech. Από αυτή την άποψη, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι πέντε ηγετικές τράπεζες της Πορτογαλίας κατέχουν περίπου το 85% του μετοχικού κεφαλαίου της SIBS. Ακόμη, στο βαθμό που ο όμιλος SIBS διαχειρίζεται την πλατφόρμα εκκαθάρισης και διακανονισμού SICOI, στο

αναλογικοί, και να μην κωλύουν, πέραν του αναγκαίου, την πρόσβαση [...]. Τα συστήματα πληρωμών δεν επιβάλλουν στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, στους χρήστες υπηρεσιών πληρωμών ή σε άλλα συστήματα πληρωμών καμία από τις ακόλουθες απαιτήσεις:

- α) **περιοριστικούς κανόνες** για την ουσιαστική συμμετοχή σε άλλα συστήματα πληρωμών
- β) **κανόνες που θεσπίζουν διακρίσεις** μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας ή μεταξύ των καταχωρισμένων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους καθώς και τα παρεχόμενα πλεονεκτήματα
- γ) **περιορισμούς βάσει του νομικού καθεστώτος.**

[...] Για τους σκοπούς του στοιχείου α) του πρώτου εδαφίου, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση που συμμετέχων σε καθορισμένο σύστημα επιτρέπει σε αδειοδοτημένο ή καταχωρισμένο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών που δεν συμμετέχει στο σύστημα να διαβιβάζει εντολές μέσω του συστήματος, ο εν λόγω συμμετέχων παρέχει την **ίδια ευκαιρία, όταν ζητηθεί, με αντικειμενικό, αναλογικό και αμερόληπτο τρόπο** σε άλλους αδειοδοτημένους ή καταχωρισμένους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών σύμφωνα με την παράγραφο 1.

Ο συμμετέχων παρέχει στον αιτούντα πάροχο υπηρεσιών πληρωμών **πλήρη αιτιολόγηση** σε περίπτωση απόρριψης.

⁴⁰⁰ Η Banco de Portugal είναι η κεντρική τράπεζα της Πορτογαλίας.

⁴⁰¹ Το δίκτυο SICOI αποτελεί το διατραπεζικό σύστημα εκκαθάρισης συναλλαγών λιανικής “interbank clearing system” το οποίο διαχειρίζεται η Banco de Portugal.

⁴⁰² Ο όμιλος SIBS είναι η οντότητα για την επεξεργασία των λειτουργιών SICOI και συνδέει περαιτέρω τους συμμετέχοντες στο SICOI στο EBA Clearing, το πανευρωπαϊκό αυτοματοποιημένο γραφείο συμψηφισμού για πληρωμές λιανικής σε ευρώ εντός SEPA. Η πλειοψηφία των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Πορτογαλία κατέχουν μετοχικό κεφάλαιο στη SIBS.

⁴⁰³ Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://www.sibs.com/en/company/> και σχετικά με το δίκτυο Multibanco εδώ: <https://www.sibs.com/en/productos/multibanco-channel-solutions/> . .

πλαίσιο σύμβασης με την Banco de Portugal, ο δυνητικός ανταγωνιστικός αντίκτυπος δεν μπορεί να αποκλειστεί, ιδίως δεδομένων των κινήτρων της SIBS ως παρόχου υπηρεσιών πληρωμών. Λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω κινδύνους αποκλεισμού της αγοράς, η AdC εξέφρασε την ανάγκη να παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις της αγοράς από την άποψη της επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού.

593. Τέλος, εμπόδια εισόδου στις υπηρεσίες πληρωμών για τις FinTech, μπορεί να οφείλονται σε συμπεριφορικούς λόγους και ζητήματα ασύμμετρης πληροφόρησης των καταναλωτών. Κατά αυτόν τον τρόπο, η χρήση υπηρεσιών που στηρίζονται σε νέες τεχνολογίες ενδέχεται να περιορίζεται, εκ μέρους των καταναλωτών, από την ελλιπή γνώση των προϊόντων/υπηρεσιών, το κόστος προσαρμογής, την έλλειψη εμπιστοσύνης και ασφάλειας και την άρνηση επεξεργασίας των δεδομένων τους.

594. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η AdC υπογράμμισε, ιδίως, την ανάγκη διασφάλισης της διαλειτουργικότητας των τραπεζικών συστημάτων με την ίση και αμερόληπτη πρόσβαση τρίτων παρόχων σε δεδομένα και διατραπεζικές υποδομές, του περιορισμού των δυσανάλογων εμποδίων του ρυθμιστικού πλαισίου, της εφαρμογής των αρχών της αναγκαιότητας, αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης καθώς και της πλήρους συμμόρφωσης των τραπεζικών ιδρυμάτων στην ανοικτή πρόσβαση των προτύπων RTS.

595. Αναφορικά με την συμμετοχική χρηματοδότηση “*crowdfunding*”, οι FinTech επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν εμπόδια εισόδου *ρυθμιστικής και συμπεριφορικής φύσεως*.

596. Ως προς το ρυθμιστικό πλαίσιο, επισημαίνεται η παρατεταμένη νομική αβεβαιότητα των νόμων και η μη εφαρμογή των κανονισμών σε συνδυασμό με τον κατακερματισμό των ρυθμιστικών πλαισίων στην Ευρώπη. Αναλυτικότερα, δεν υφίσταται η ύπαρξη κοινής νομοθεσίας στην Ε.Ε.⁴⁰⁴ ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών *crowdfunding* να δραστηριοποιούνται με ενιαία άδεια, με αποτέλεσμα υψηλότερα λειτουργικά κόστη και νομική αβεβαιότητα ως προς τα εκάστοτε εφαρμοστέα εθνικά ρυθμιστικά πλαίσια.

597. Συγκεκριμένα, αναφορικά με τη συμμετοχική χρηματοδότηση βάσει δωρεάς και ανταμοιβής, αν και το ρυθμιστικό πλαίσιο φαίνεται να είναι ικανοποιητικό, εντούτοις, η εκτενής *ταυτοποίηση* των δεδομένων των συμμετεχόντων

⁴⁰⁴ Επισημαίνεται ότι η εφαρμογή του Κανονισμού ΕΕ 2020/1503 αναμένεται να θέσει τέρμα στους παραπάνω προβληματισμούς και τέθηκε σε εφαρμογή στις 10 Νοεμβρίου 2021. Βλέπε αναλυτικά Κεφάλαιο 8 Υπο Ι σχετικά με το νομοθετικό πλαίσιο της συμμετοχικής χρηματοδότησης.

νομικών/φυσικών προσώπων, ενδεχομένως να αποτελεί δυσανάλογα υψηλή απαίτηση, ενώ, αναφορικά με τη συμμετοχική χρηματοδότηση βάσει δανεισμού και επένδυσης, το επενδυτικό όριο των φυσικών προσώπων και οι παρεπόμενες πρόσθετες απαιτήσεις φαίνεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο. Παράλληλα, η πρόσβαση των εταιρειών συμμετοχικής χρηματοδότησης στο Κέντρο Πιστωτικής Ευθύνης (CRC)⁴⁰⁵ θα μπορούσε να λειτουργήσει ευεργετικά ως προς την σωστή αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου επηρεάζοντας τα κίνητρα των δικαιούχων προς την εκπλήρωση των δανειακών τους υποχρεώσεων. Ακόμη, το γεγονός ότι οι εταιρίες συμμετοχικής χρηματοδότησης λογίζονται ως εισηγμένες, συνεπάγεται πρόσθετα κόστη και απαιτήσεις, όπως υποχρεωτικές προσφορές εξαγοράς και πρόσθετα καθήκοντα πληροφόρησης, δυνητικά δυσανάλογες δεδομένου του μικρότερου μεγέθους των εταιρειών που συνήθως καταφεύγουν σε αυτό το είδος χρηματοδότησης.

598. Τέλος, η έλλειψη εμπιστοσύνης και η χαμηλή χρηματοοικονομική μόρφωση των καταναλωτών αποτελούν ακόμη ένα εμπόδιο εισόδου. Από αυτή την άποψη, οι προϋποθέσεις διαφάνειας που προβλέπονται τόσο στην εθνική νομοθεσία όσο και στην πρόταση κανονισμού για τις ευρωπαϊκές υπηρεσίες crowdfunding⁴⁰⁶ ενδέχεται να μειώσουν την ασύμμετρη πληροφόρηση και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών.

599. Η AdC επισημαίνει την ανάγκη προώθησης της ασφάλειας δικαίου του κανονιστικού πλαισίου, της επανεξέτασης της αναγκαιότητας, της επάρκειας και της αναλογικότητας των επενδυτικών ορίων για το crowdfunding βάσει δανεισμού και επενδύσεων, και των απαιτούμενων δεδομένων ταυτοποίησης για τη συμμετοχική χρηματοδότηση βάσει δωρεάς και ανταμοιβής. Ακόμη, συστήνει την εναρμόνιση των κανονισμών σε όλη την Ευρώπη, την πρόσβαση για τις εταιρίες crowdfunding στο Κεντρικό Μητρώο Πιστώσεων και την προώθηση της χρηματοοικονομικής μόρφωσης των καταναλωτών.

⁴⁰⁵ Η πρόσβαση και η αναφορά δεδομένων στο Κεντρικό Μητρώο Πιστώσεων είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου στην Πορτογαλία, στο οποίο μπορούν να έχουν πρόσβαση πολλά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων πιστωτικών ιδρυμάτων και παρόμοιων οντοτήτων που εποπτεύονται από την Banco de Portugal, Περισσότερα εδώ: <https://www.bportugal.pt/area-cidadao/formulario/227.....>

⁴⁰⁶ Βλέπε Κανονισμό ΕΕ 2020/1503 Κανονισμός (ΕΕ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2020, σχετικά με τους Ευρωπαίους παρόχους υπηρεσιών συμμετοχικής χρηματοδότησης για επιχειρήσεις και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1129 και της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937, Επ. Εφημ. L 347, 20.10.2020

600. Συμπερασματικά, γίνεται σαφές ότι η κανονιστική πολυπλοκότητα και οι αυξημένες απαιτήσεις του ρυθμιστικού πλαισίου εμποδίζουν την ανάπτυξη του ανταγωνισμού στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Σε αυτό το πλαίσιο, η AdC συνιστά την ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους των ρυθμιστικών αρχών με σκοπό την δημιουργία ενός εποπτευόμενου περιβάλλοντος.

601. Στο πλαίσιο αυτό συστήνεται η δημιουργία ενός κόμβου καινοτομίας “*innovation hub*” όπου οι εταιρίες FinTech θα μπορούν εύκολα να λαμβάνουν πληροφορίες και καθοδήγηση σχετικά με τον καλύτερο τρόπο εισόδου στην αγορά και την βέλτιστη διαμόρφωση του επιχειρηματικού τους μοντέλου ευθυγραμμιζόμενες με το εκάστοτε ρυθμιστικό πλαίσιο. Δεύτερον, σε συνδυασμό με το “*innovation hub*”, η δημιουργία ενός ρυθμιστικού sandbox θα μπορούσε να συμβάλει στη δοκιμή καινοτόμων ιδεών στην αγορά μειώνοντας σημαντικά τον απαιτούμενο χρόνο και κόστος, περιορίζοντας την κανονιστική αβεβαιότητα και διασφαλίζοντας τον σεβασμό των δικαιωμάτων των καταναλωτών. Τέλος, προτείνεται η σύσταση «*start-up accelerators*» για την γρήγορη και αποτελεσματική ανάπτυξη και χρηματοδότηση καινοτόμων επιχειρήσεων. Η AdC υπογράμμισε, ιδίως, την ανάγκη διασφάλισης της λειτουργικότητας των τραπεζικών συστημάτων με την ίση και αμερόληπτη πρόσβαση τρίτων παρόχων σε δεδομένα και διατραπεζικές υποδομές, του περιορισμού των δυσανάλογων εμποδίων του ρυθμιστικού πλαισίου, της εφαρμογής των αρχών της αναγκαιότητας, αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης καθώς και της πλήρους συμμόρφωσης των τραπεζικών ιδρυμάτων στην ανοικτή πρόσβαση των προτύπων RTS. Τέλος σχετικά με τη συμμετοχική χρηματοδότηση, η AdC επισημαίνει την ανάγκη προώθησης της ασφάλειας δικαίου του κανονιστικού πλαισίου, της επανεξέτασης της αναγκαιότητας, της επάρκειας και της αναλογικότητας των επενδυτικών ορίων για το crowdfunding βάσει δανεισμού και επενδύσεων, και των απαιτούμενων δεδομένων ταυτοποίησης για τη συμμετοχική χρηματοδότηση βάσει δωρεάς και ανταμοιβής. Ακόμη, συστήνει την εναρμόνιση των κανονισμών σε όλη την Ευρώπη, την πρόσβαση για τις εταιρίες crowdfunding στο Κεντρικό Μητρώο Πιστώσεων και την προώθηση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης των καταναλωτών.

602. Μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου 2020, απέστειλε ερωτηματολόγια σε εταιρίες FinTech προκειμένου να αξιολογηθεί η πιθανή βελτίωση των όρων εισόδου και η υλοποίηση των ανωτέρω συστάσεων. Τα συμπεράσματα της έρευνας του κλάδου είναι

ξεκάθαρα, καθώς από τις 70 εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Πορτογαλία, το 74% απάντησε ότι υπάρχουν εμπόδια εισόδου στην αγορά². Από το σύνολο, το 64% θεωρεί ως εμπόδια τη στρατηγική θέση των κατεστημένων φορέων ή την ύπαρξη κλειστού οικοσυστήματος. Ακόμη, οι εταιρείες εντοπίζουν ως σημαντικό εμπόδιο εισόδου το απαιτητικό και πολλές φορές ασαφές ή αβέβαιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι η πρόσβαση σε τραπεζικά δεδομένα και σε τραπεζικές υποδομές δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι στιγμής σε ικανοποιητικό επίπεδο, καθώς πολλές εταιρείες ανέφεραν ως παρεμποδιστικούς παράγοντες πρόσβασης σε τραπεζικά δεδομένα, μεταξύ άλλων, τον χρόνο απόκρισης στα αιτήματα πρόσβασης και τις επιπρόσθετες απαιτήσεις συναίνεσης, ενώ, σχετικά με την πρόσβαση στο σύστημα SICOI, ορισμένες εταιρείες κατέδειξαν την καθυστερημένη ανταπόκριση των τραπεζών σε αιτήματα εκπροσώπησης και υλοποίησης της πρόσβασης. Τέλος, η ίδρυση ρυθμιστικών sandboxes δεν είναι ακόμη διαθέσιμη στους συμμετέχοντες, παρά το ότι εξετάζεται η εισαγωγή τους. Τον Μάρτιο του 2021 η AdC εξέδωσε ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία το 74% των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Πορτογαλία θεωρούν ότι υπάρχουν εμπόδια εισόδου στην αγορά⁴⁰⁷.

11.6 Οι έρευνες και οι εξελίξεις στο Ηνωμένο Βασίλειο

603. Τον Σεπτέμβριο του 2015, η HM Treasury δημιούργησε την Ομάδα Εργασίας «Ανοικτής Τραπεζικής» (Open Banking Working Group), η οποία περιελάμβανε εκπροσώπους και εμπειρογνώμονες από τον τραπεζικό τομέα, εταιρείες FinTech, οργανώσεις καταναλωτών και την κυβέρνηση, προκειμένου να καθοριστεί ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη ενός ανοιχτού προτύπου για τα API για να καταστήσουν τα μη προσωπικά δεδομένα που ανήκουν σε τράπεζες, διαθέσιμα στο κοινό.

604. Τον Αύγουστο 2016, η Αρχή Ανταγωνισμού του Ηνωμένου Βασιλείου (CMA) δημοσίευσε την τελική έκθεση έρευνας αγοράς στη Λιανική Τραπεζική⁴⁰⁸. Η έκθεση αυτή παρουσιάζει την ανάλυσή της για τις ελλείψεις του ανταγωνισμού στις αγορές για τρεχούμενους λογαριασμούς για ιδιωτικούς πελάτες και για τραπεζικές υπηρεσίες σε

⁴⁰⁷ AdC's sector inquiry on FinTech: 74% of companies operating in Portugal consider that there are barriers to market entry. Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://www.concorrenca.pt/en/articles/adcs-sector-inquiry-FinTech-74-companies-operating-portugal-consider-there-are-barriers>

⁴⁰⁸ <https://www.gov.uk/cma-cases/review-of-banking-for-small-and-medium-sized-businesses-smes-in-the-uk>

μικρές επιχειρήσεις. Επίσης, προτείνει μέτρα επίλυσης των προβλημάτων που διαπιστώνει.

605. Εκτός των προβλημάτων, η εν λόγω έρευνα διαπίστωσε πολλές θετικές εξελίξεις. Υπήρξε είσοδος νέων τραπεζών με ορισμένες νεοεισερχόμενες, οι οποίες υιοθετούν νέα επιχειρηματικά μοντέλα, προσφέρουν εξειδικευμένα προϊόντα και αξιοποιούν ευκαιρίες που προσφέρονται από νέες τεχνολογίες, όπως αποκλειστικά ψηφιακές τράπεζες. Το mobile banking διαπιστώθηκε ότι έχει πλέον υιοθετηθεί ευρέως και αναπτύσσεται γρήγορα. Νέοι τύποι υπηρεσιών πληρωμών, υπηρεσίες δανεισμού και χρηματοοικονομικής διαχείρισης είναι διαθέσιμες από παρόχους που δεν είναι τράπεζες.

606. Παρά τα ανωτέρω όπως προαναφέρθηκε η εν λόγω μελέτη διαπίστωσε ότι εξακολουθούν να υφίστανται προβλήματα. Ειδικότερα, τα βασικά προβλήματα που εντοπίστηκαν είναι:

α. Οι τρεχούμενοι λογαριασμοί τόσο για προσωπικούς όσο και για επιχειρηματικούς πελάτες έχουν περίπλοκες δομές χρέωσης και το πραγματικό κόστος για τον πελάτη εξαρτάται από τον τρόπο χρήσης του λογαριασμού. Οι πελάτες γενικά γνωρίζουν πολύ λίγα για τις χρεώσεις και την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται από άλλες τράπεζες. Επομένως, είναι δύσκολο για τους πελάτες να γνωρίζουν εάν θα μπορούσαν να λάβουν καλύτερη απόδοση και καλύτερη εξυπηρέτηση από άλλη τράπεζα ή διαφορετικό προϊόν με την ίδια τράπεζα. Ως αποτέλεσμα, μόνο το 3% των ιδιωτών πελατών και 4% των επιχειρήσεων πελατών μετακινούνται σε διαφορετική τράπεζα ανά έτος.

β. Οι σχέσεις ιδιωτικών και επιχειρηματικών τρεχόμενων λογαριασμών είναι απεριόριστες και δεν έχουν τακτικά σημεία ενεργοποίησης (όπως, για παράδειγμα, η ετήσια ανανέωση των ασφαλιστηρίων συμβολαίων) όταν οι πελάτες ενδέχεται να κληθούν να αναρωτηθούν εάν θα μπορούσαν να αναζητήσουν καλύτερη συμφωνία αλλού στον τρέχοντα λογαριασμό τους.

γ. Υπάρχει πλέον μια αξιόπιστη και αποτελεσματική Υπηρεσία Εναλλαγής Τρέχοντος Λογαριασμού (CASS). Αυτό διευκολύνει τους πελάτες να αλλάζουν τρεχούμενο λογαριασμό από τη μια τράπεζα στην άλλη, αλλά η υπηρεσία δεν είναι ευρέως γνωστή και δεν έχει τύχει της εμπιστοσύνης που της αξίζει. Η διαδικασία ανοίγματος λογαριασμού για μικρές επιχειρήσεις μπορεί επίσης να είναι χρονοβόρα και επαχθής.

δ. Οι διαρθρώσεις χρέωσης για υπεραναλήψεις είναι ιδιαίτερα περίπλοκες, γεγονός που καθιστά ακόμη πιο δύσκολη τη σύγκριση των παρόχων. Οι πελάτες ανησυχούν ότι εάν αλλάξουν ενδέχεται να μην λάβουν την ίδια υπερανάληψη από τη νέα τους τράπεζα. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι πολλοί πελάτες υποτιμούν τη χρήση υπερανάληψης.

ε. Πάνω από τις μισές νεοφυείς επιχειρήσεις ανοίγουν τρεχούμενο λογαριασμό στην τράπεζα όπου ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης έχει τον προσωπικό του λογαριασμό. Υπάρχει επίσης μια ισχυρή σχέση μεταξύ των επιχειρηματικών τρεχούμενων λογαριασμών και του δανεισμού: 90% των μικρών επιχειρήσεων παίρνουν τα επιχειρηματικά τους δάνεια από τη βασική τους τράπεζα, με ελάχιστη ή καθόλου έρευνα αγοράς για άλλους δανειστές. Είναι δύσκολο για τις μικρές επιχειρήσεις να μάθουν ποιος είναι ο καλύτερος δανειστής για αυτές. Καθώς η υπάρχουσα τράπεζά τους γνωρίζει ήδη πολλά σχετικά με αυτές, είναι συνήθως ευκολότερο και πιο γρήγορο να πάρουν δάνειο από την υπάρχουσα τράπεζά τους και δυσκολότερο για τους άλλους πιθανούς δανειστές να αξιολογήσουν με ακρίβεια και να τιμολογήσουν τον δανεισμό.

στ. Η απόκτηση νέων πελατών είναι επομένως δύσκολη και δαπανηρή για τις τράπεζες. Αυτό σημαίνει ότι οι τράπεζες που υπάρχουν εδώ και πολύ καιρό έχουν πλεονεκτήματα έναντι των νεοεισερχόμενων και μικρότερων τραπεζών που επιθυμούν να επεκταθούν.

607. Τα ανωτέρω, έχουν σημαντικότερες επιπτώσεις σε ορισμένες ομάδες πελατών, ιδίως στους χρήστες υπερανάληψης και σε μικρότερες επιχειρήσεις. Αυτό σημαίνει επίσης ότι ο τομέας εξακολουθεί να μην είναι τόσο καινοτόμος ή ανταγωνιστικός όπως πρέπει να είναι. Οι τράπεζες επενδύουν σε νέα προϊόντα ή υπηρεσίες ή μειώνουν τις τιμές τους και βελτιώνουν την ποιότητα των υπηρεσιών, μόνο εάν αναμένουν ότι θα κερδίσουν την επιχείρηση πελάτη ως αποτέλεσμα ή ένα φοβούνται ότι θα την χάσουν εάν δεν το πράξουν.

608. Στην εν λόγω μελέτη εξετάστηκαν επίσης, μια σειρά από πιθανές δυσκολίες που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι νεοεισερχόμενες και οι μικρές τράπεζες σε σύγκριση με παλαιότερες μεγαλύτερες τράπεζες, επιπλέον της απόκτησης νέων πελατών. Αρκετές δυσκολίες, όπως η κανονισμοί για την αδειοδότηση των τραπεζών, το κόστος των πληροφορικής και το κόστος ίδρυσης υποκαταστημάτων, το οποίο στο παρελθόν θεωρούνταν προβλήματα, δεν εντοπίζονται στα εμπόδια που σταματούν τις τράπεζες

να εισέλθουν ή να επεκταθούν. Η πρόσβαση στα συστήματα πληρωμών είχε επίσης παλαιότερα ταυτοποιηθεί ως πρόβλημα επειδή τα συστήματα πληρωμών ανήκουν και λειτουργούν από τις μεγαλύτερες παλαιότερες τράπεζες. Ωστόσο, ο Ρυθμιστής Συστημάτων Πληρωμής (Payment Systems Regulator) ιδρύθηκε εκείνη την περίοδο με πρωταρχικό στόχο να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα πληρωμών λειτουργούν σε ένα ευνοϊκό για τον ανταγωνισμό πλαίσιο και ανέλαβε να εξετάσει αυτά τα θέματα εντατικά.

609. Αναφορικά με τη δομή της αγοράς, η μελέτη διαπίστωσε ότι η αγορά συνεχίζει να κυριαρχείται από έναν μικρό αριθμό εδραιωμένων τραπεζών. Οι μεγαλύτερες τράπεζες στο ΗΒ έχουν υψηλότερο ποσοστό πελατών που συναλλάσσονται μαζί τους για μεγάλο χρονικό διάστημα, και τείνουν να έχουν υψηλότερες τιμές κατά μέσο όρο για τους τρεχούμενους λογαριασμούς τους, εν μέρει επειδή έχουν το υψηλότερο ποσοστό των πελατών σε λογαριασμούς με υψηλότερες τιμές. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι είχαν λιγότερα κίνητρα να ανταγωνιστούν τόσο δυναμικά όσο οι μικρότερες τράπεζες και νεοεισερχόμενοι για τους πιο ενεργούς πελάτες. Συνεπώς, η συγκέντρωση της αγοράς μπορεί να επιδρά στην ανταγωνιστική συμπεριφορά, αλλά τα στοιχεία δεν είναι ούτε ισχυρά ούτε πειστικά.

610. Οι νεοεισερχόμενοι και οι μικρότερες τράπεζες είχαν θετική επίδραση στην αγορά, με την εισαγωγή νέων επιχειρηματικών μοντέλων και καινοτόμα προϊόντα, αλλά παρόλα αυτά έχουν κερδίσει μερίδιο αγοράς με αργό ρυθμό. Η δημιουργία νέων ανταγωνιστών από τη διάλυση των υφιστάμενων τραπεζών, μπορεί να καταστήσει την αγορά πιο ανταγωνιστική, αλλά αποτελεί μία πολύ κοστοβόρα και μακρά διαδικασία, ενώ ενοχλεί ιδιαίτερα και τους πελάτες που επηρεάζονται.

611. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το θεμελιώδες πρόβλημα είναι ότι ακόμη και όταν οι νεοεισερχόμενοι και οι μικρότερες τράπεζες εισάγουν ανταγωνιστικά προϊόντα χρειάζεται μεγάλο χρονικό διάστημα για να προσελκύσουν έναν ικανό αριθμό πελατών. Τα μέτρα που προτείνει η έρευνα θα επιτρέψει στους πελάτες να ανταποκρίνονται πιο άμεσα και να μειώσει τα πλεονεκτήματα στις υπάρχουσες τράπεζες. Θα παρέχουν επίσης ισχυρότερα κίνητρα σε όλες τις τράπεζες να ανταγωνιστούν και να καταστήσουν την αγορά πιο ελκυστική για τις νέες τράπεζες και άλλους παρόχους, καθώς και να διευκολύνουν την καινοτομία.

612. Τα βασικά μέτρα που προτείνονται με στόχο την επιτάχυνση της τεχνολογικής αλλαγής είναι τα παρακάτω:

- i. Η ανάπτυξη και η εφαρμογή ενός ανοιχτού πρότυπου API για τραπεζικές συναλλαγές θα επιτρέψει σε εξουσιοδοτημένους ενδιάμεσους να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τραπεζικές υπηρεσίες, τιμές και ποιότητα υπηρεσιών και πώς χρησιμοποιούνται από τους πελάτες. Αυτό θα επιτρέψει την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες ανάγκες των πελατών.
 - ii. Διασφάλιση ότι οι πελάτες λαμβάνουν καλύτερη πληροφόρηση σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών από ό,τι έχουν σήμερα. Η CMA ζητά από τις τράπεζες να δημοσιεύουν βασικούς δείκτες ποιότητας υπηρεσιών με βάση την προθυμία των πελατών να προτείνουν την τράπεζά τους σε φίλους, συγγενείς ή συναδέλφους. Οι τράπεζες θα κληθούν επίσης να συλλέξουν και να δημοσιεύσουν ένα ευρύτερο φάσμα πρόσθετων ποιοτικών μέτρων, τα οποία θα διαθέσουν μέσω ανοιχτών API, ώστε οι μεσάζοντες να μπορούν να τα χρησιμοποιούν σε νέα είδη συμβουλευτικών και συγκριτικών υπηρεσιών.
 - iii. Οι ιδιώτες και οι επιχειρηματικοί πελάτες θα πρέπει να λαμβάνουν περιστασιακές υπενθυμίσεις («προτροπές»), σε κατάλληλες στιγμές, οι οποίες θα τους ενθαρρύνουν να αναθεωρήσουν τις τραπεζικές τους ρυθμίσεις. Ενδέχεται να ενεργοποιηθούν ορισμένα μηνύματα από συγκεκριμένα γεγονότα που επηρεάζουν τον πελάτη, όπως λ.χ. το κλείσιμο ενός τοπικού υποκαταστήματος, ενώ άλλα μπορεί να είναι περιοδικά, όπως μια υπενθύμιση που περιλαμβάνεται σε μια ετήσια δήλωση.
 - iv. Ενθάρρυνση των τραπεζών να ειδοποιούν τους πελάτες τους, για παράδειγμα στέλνοντας ένα μήνυμα, όταν προχωρούν σε μη διευθετημένη υπερανάλυση.
 - v. Εξειδικευμένες υπηρεσίες για μικρές επιχειρήσεις (π.χ. ενίσχυση της πληροφόρησης για τις τραπεζικές υπηρεσίες και προϊόντα) προκειμένου να είναι πιο εύκολη η εναλλαγή μεταξύ τραπεζών και λιγότερο εξαρτημένες από τις υπάρχουσες τράπεζες.
613. Συνεπώς, στο πλαίσιο αυτό η CMA πρότεινε την προσέγγιση της Ανοικτής Τραπεζικής («Open Banking») ως μέσο για την παροχή κινήτρων στον ανταγωνισμό στον τραπεζικό τομέα του Ηνωμένου Βασιλείου. Η CMA δημιούργησε έναν φορέα υλοποίησης της ανοικτής τραπεζικής [Open Banking Implementation Entity

(OBIE)]⁴⁰⁹, μια εταιρεία υπεύθυνη για την αποτελεσματική εφαρμογή της Ανοιχτής Τραπεζικής στο ΗΒ. Η OBIE διοικείται από την CMA και χρηματοδοτείται από τις εννέα μεγαλύτερες τράπεζες του ΗΒ. Η OBIE έχει τους ακόλουθους στόχους:

- Σχεδιασμό των προδιαγραφών για τα API
- Υποστήριξη ρυθμιζόμενων τρίτων παρόχων και τραπεζών για χρήση προτύπων Open Banking
- Δημιουργία προτύπων ασφάλειας και ανταλλαγής μηνυμάτων
- Διαχείριση του καταλόγου Open Banking
- Δημιουργία κατευθυντήριων γραμμών για συμμετέχοντες στο οικοσύστημα Open Banking
- Καθορισμό της διαδικασίας για τη διαχείριση διαφορών και παραπόνων.

614. Το πλαίσιο της Ανοιχτής Τραπεζικής στο Ηνωμένο Βασίλειο βασίζεται στη λογική της διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων των παραδοσιακών και των τρίτων παρόχων, η οποία επιτρέπει στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να μοιράζονται τα οφέλη των επιπτώσεων δικτύου και, με τον τρόπο αυτό, αποτρέπει έναν πάροχο από το να καρπώνεται εξ ολοκλήρου τα οφέλη από τις αποτελεσματικότητες κλίμακας⁴¹⁰. Εμπνεόμενη από το μοντέλο της συρρύθμισης (*co-regulation*), κατά το οποίο ένας εκπρόσωπος του κράτους (π.χ. μια ρυθμιστική Αρχή) βρίσκεται πίσω από τις διαδικασίες θέσπισης κανόνων συμπεριφοράς, τεχνικών προτύπων, κωδίκων δεοντολογίας και άλλων κανονισμών που διέπουν τη δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων σε έναν κλάδο, η Ανοιχτή Τραπεζική βρίσκεται σε αντίθεση με το προγενέστερο πρόγραμμα Midata που εφαρμόστηκε στη χώρα επιδιώκοντας κοινούς στόχους⁴¹¹. Η λειτουργία συστήματος Midata βασιζόταν στη φορητότητα των δεδομένων των καταναλωτών, η δε σύστασή του διαπνεόταν από την αρχή της αυτορρύθμισης (*self-regulation*), βάσει της οποίας οι «κανόνες του παιχνιδιού» σε έναν

⁴⁰⁹ Βλ. <https://www.openbanking.org.uk/>.

⁴¹⁰ Βλ. I. Brown, “The UK’s Midata and Open Banking Programmes: A Case Study of Data Portability and Interoperability Requirements” [2022] *Technology and Regulation*, 113, 114.

⁴¹¹ Department of Business, Innovation and Skills, The Midata vision of consumer empowerment, <https://www.gov.uk/government/news/the-midata-vision-of-consumer-empowerment>.

συγκεκριμένο κλάδο καθορίζονται συλλογικά από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτόν⁴¹². Το πρόγραμμα Midata δεν έτυχε ευρείας αποδοχής⁴¹³.

11.7 Η έρευνα στο Ισραήλ

615. Η Αρχή Ανταγωνισμού του Ισραήλ⁴¹⁴, δημοσίευσε τον Αύγουστο 2020, έκθεση στην οποία σημειώνει ότι οι παραδοσιακές τράπεζες πιστεύουν ότι οι εταιρείες Fintech είναι ανταγωνιστές τους και προσπαθούν να εμποδίσουν ή να αποτρέψουν την είσοδό τους στις ισραηλινές χρηματοπιστωτικές αγορές.

616. Η έκθεση αναφέρει ότι οι τράπεζες έχουν θέσει «πολλές απαιτήσεις που επηρεάζουν τις εταιρείες Fintech σχετικά με το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών και τη συνήθη διαχείρισή τους». Η Αρχή Ανταγωνισμού του Ισραήλ ανέφερε επίσης ότι ορισμένα από αυτά τα αιτήματα είναι "αδύνατο να εφαρμοστούν", γεγονός που θα μπορούσε να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την είσοδο και την λειτουργία των Fintechs στο Ισραήλ. Εάν οι νεοεισερχόμενοι / Fintechs ακολουθήσουν ή εάν συνεχίσουν να συμμορφώνονται με αυτούς τους κανόνες ή τις απαιτήσεις, τότε δεν θα είναι σε θέση να ανταγωνιστούν τις τράπεζες.

617. Η Αρχή Ανταγωνισμού του Ισραήλ επεσήμανε ότι η Αρχή Κεφαλαιαγοράς, Ασφάλισης και Ταμειυτηρίου του Ισραήλ (Israel Capital Market, Insurance and Savings Authority) έχει εκδώσει μόνο μικρό αριθμό αδειών σε νεοσύστατες επιχειρήσεις Fintech.

618. Η έκθεση ανέφερε επίσης ότι η έρευνα της Αρχής Ανταγωνισμού δεν ήταν σε θέση να επιβεβαιώσει εάν οι τράπεζες είχαν θεσπίσει σαφείς πολιτικές με στόχο να «θέσουν εμπόδια στους ανταγωνιστές τους». Ωστόσο, η έκθεση συνέχισε αναφέροντας

⁴¹² Βλ. I. Brown, ό.π.

⁴¹³ Σκοπός της πρωτοβουλίας Midata, η οποία εισήχθη το 2011, ήταν να επιτρέψει στους καταναλωτές να συγκρίνουν τρεχούμενους λογαριασμούς και να μπορούν να τους εναλλάσσουν, παρέχοντας καλύτερη πρόσβαση στα δεδομένα συναλλαγών τους μέσω «φορητής ηλεκτρονικής μορφής» (*portable, electronic format*). Η πρωτοβουλία αυτή δεν έτυχε ευρείας αποδοχής, κυρίως επειδή αυτή στηρίχτηκε στον διαμοιρασμό αρχείων (*file based*), με αποτέλεσμα η απαίτηση λήψης και αποστολής αρχείων να εκληφθεί από τους καταναλωτές ως μια πολύπλοκη και κοπιαστική διαδικασία. Άλλα προβλήματα που παρουσίασε η εν λόγω πρωτοβουλία ήταν η παροχή «στατικής πληροφορίας» στους καταναλωτές, καθώς υπήρχε η δυνατότητα μόνο για στιγμιότυπα των δεδομένων και όχι μια συνεχή ροή και το ζήτημα της απάτης καθώς οι πελάτες θα μπορούσαν να αλλάξουν οι ίδιοι τα δεδομένα, καθιστώντας τα αναξιόπιστα· βλ. σχετικά . Zachariadis, "Data-Sharing Frameworks in Financial Services: Discussing Open Banking Regulation for Canada" (Global Risk Institute, Αύγουστος 2020), σελ. 9-10, διαθέσιμο σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2983066.

⁴¹⁴ Βλ. σχετικά <https://www.competitionpolicyinternational.com/%E2%80%AFisraeli-regulator-says-banks-block-fintech-competition/>.

αδύνατες ή παράλογες απαιτήσεις με τις οποίες οι τράπεζες ζητούν από τις Fintechs να συμμορφωθούν, γεγονός που θα εμπόδιζε την είσοδο τους στην ισραηλινή αγορά.

619. Η έκθεση ανέφερε επίσης ότι η έρευνα της Αρχής Ανταγωνισμού αποκάλυψε ότι οι κατεστημένες τράπεζες θεωρούν τις Fintechs ως ανταγωνιστική απειλή σε διάφορους βασικούς τομείς δραστηριότητας. Αν και η έκθεση αναφέρεται σε μικρές επιχειρήσεις, ορισμένες από τις τράπεζες τις βλέπουν ως ανταγωνιστές σε διάφορους κερδοφόρους τομείς. Τέλος, Η έρευνα της Αρχής διαπίστωσε ότι οι τράπεζες θεωρούν τις εταιρείες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας ως ανταγωνιστική απειλή σε ορισμένους τομείς δραστηριότητας.

620. Τον Μάιο του 2021, ο υπουργός Οικονομικών του Ισραήλ, αποφάσισε ότι η Αρχή Κινητών Αξιών του Ισραήλ (ISA), θα επιβλέπει τους οργανισμούς χρηματοοικονομικής τεχνολογίας στον τομέα πληρωμών⁴¹⁵.

11.8 Η έρευνα στον Καναδά

621. Η Καναδική Αρχή Ανταγωνισμού «εφεξής Bureau» δημοσίευσε τη Κλαδική έρευνα αναφορικά με την καινοτομία στον χρηματοπιστωτικό τομέα το Δεκέμβρη του 2017.

622. Αρχικά, το Bureau τόνισε την σημασία του ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές και προσδιόρισε την κατάλληλη σχέση ανταγωνισμού και ρύθμισης στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Σύμφωνα με την Έκθεση, περιορισμένα ρυθμιστικά μέτρα παρέμβασης στις δυνάμεις της αγοράς, οδηγούν στην καινοτομία και την βελτίωση της αποτελεσματικότητας, ενισχύοντας την ικανότητα των επιχειρήσεων να προσαρμόζονται και να ανταγωνίζονται σε διεθνές επίπεδο, ενώ, οι καταναλωτές απολαμβάνουν ανταγωνιστικές τιμές, ευρεία ποικιλία επιλογών και γίνονται δέκτες σημαντικών πληροφοριών για την λήψη ορθότερων αποφάσεων αγοράς. Παράλληλα, όμως, ενυπάρχει πάντα ο κίνδυνος της αποτυχίας της αγοράς. Έτσι, σε περιπτώσεις όπου οι δυνάμεις της αγοράς δε δύνανται να διορθώσουν τις αστοχίες επαρκώς, η ρύθμιση αποτελεί το κατάλληλο εργαλείο για την προστασία της αγοράς από αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις, την επίτευξη βέλτιστων αποτελεσμάτων και τον έλεγχο της δυναμικής της, στοχεύοντας μέσω κανονισμών για την προστασία του

⁴¹⁵ Βλ. <https://www.calcalistech.com/ctech/articles/0,7340,L-3908670,00.html>.

χρηματοπιστωτικού συστήματος εν γένει, αλλά και της εποπτείας της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων ατομικά, στον περιορισμό πολλαπλών κινδύνων⁴¹⁶.

623. Εντούτοις, η ρύθμιση ενίοτε μπορεί να λειτουργήσει περιοριστικά, ως προς τον ανταγωνισμό και την αποτελεσματικότητα για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές. Ενώ η τεχνολογική πρόοδος επιταχύνει την καινοτομία, η ρύθμιση μπορεί να την εξουδετερώσει εμποδίζοντας τις δυνάμεις της αγοράς να προσφέρουν τα μέγιστα ανταγωνιστικά οφέλη οδηγώντας, τελικά, σε υψηλότερες τιμές και περιορισμένες επιλογές για τους καταναλωτές. Επιπλέον, οι απαιτήσεις κανονιστικής συμμόρφωσης μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εμπόδιο για νέους ανταγωνιστές που επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά ή για υφιστάμενους ανταγωνιστές που επιθυμούν να καινοτομήσουν εκτός των ορίων της ρύθμισης. Συναφώς, κρίνεται σκόπιμο τα εκάστοτε ρυθμιστικά μέτρα να στοχεύουν στην *άρτια ισορροπία μεταξύ του ανταγωνισμού και των επιδιωκόμενων στόχων πολιτικής* (π.χ. ασφάλεια, ευρωστία και προστασία των καταναλωτών) επιτρέποντας στους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις να επωφεληθούν από μια ανταγωνιστική αγορά, περιορίζοντας, παράλληλα, τον κίνδυνο αστοχίας της αγοράς.

624. Στην συνέχεια, η Έκθεση αντιπαραβάλλει τα χαρακτηριστικά της ανταγωνιστικής αγοράς και τις συνεπαγόμενες ωφέλειες αυτών με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Fintech κατά την είσοδό τους στην αγορά.

625. Συγκεκριμένα, τα *χαμηλά εμπόδια εισόδου* διατηρούν τις τιμές χαμηλά και αυξάνουν την αποτελεσματικότητα και την καινοτομία, εν αντιθέσει με αγορές με υψηλά εμπόδια όπου οι εισόδος νέων παικτών καθίσταται υπερβολικά δαπανηρή ή ριψοκίνδυνη⁴¹⁷ και περιλαμβάνουν ρυθμιστικούς φραγμούς, υψηλά μη ανακτήσιμα κόστη, οικονομίες κλίμακας, πλεονεκτήματα δικτύου, ωριμότητα αγοράς και έλεγχο βασικών εισροών. Το *χαμηλό κόστος αλλαγής “switching cost”* ευνοεί την εύκολη μεταστροφή των καταναλωτών σε ανταγωνιστικούς προμηθευτές δίδοντας, έτσι, κίνητρο στις επιχειρήσεις να διατηρήσουν χαμηλές τιμές ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο την αξία για τους πελάτες τους. Η *διαφάνεια και η πρόσβαση των καταναλωτών σε ακριβείς πληροφορίες* συμβάλουν στην ορθή λήψη αποφάσεων αγοράς των

⁴¹⁶ Όπως τον συστημικό κίνδυνο (π.χ. κίνδυνο αποτυχίας χρηματοπιστωτικού συστήματος), τον προληπτικό κίνδυνο, την θεσμική διακυβέρνηση, κινδύνους για τους καταναλωτές και τους επενδυτές, την ασύμμετρη πληροφόρηση (μεταξύ καταναλωτών και προμηθευτών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών) τον κίνδυνο προστασίας της ιδιωτικής ζωής και την κατάχρηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος για απόκρυψη ή διευκόλυνση εγκληματικής δραστηριότητας.

καταναλωτών οδηγώντας στον έντονο ανταγωνισμό των επιχειρήσεων για τη διατήρησή τους. Τέλος, μια ανταγωνιστική αγορά απαιτεί επαρκή αριθμό αποτελεσματικών ανταγωνιστών, καθώς ώριμες βιομηχανίες με υψηλά εμπόδια εισόδου και σταθερούς πελάτες καταλήγουν συχνά σε αγορές με υψηλή συγκέντρωση και λίγους μεγάλους προμηθευτές, έτσι, σταδιακά, οι κατεστημένες εταιρείες, προστατευμένες από τους φραγμούς, ενίοτε, τείνουν προς το ολιγοπώλιο ή το ακραίο μονοπώλιο, δημιουργώντας δυνητικά αντιανταγωνιστικά αποτελέσματα.

626. Παρά το γεγονός ότι η ευρεία χρήση του Διαδικτύου αύξησε τον ανταγωνισμό στον χρηματοπιστωτικό τομέα, υπερσκελίζοντας ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια εισόδου — την ανάγκη δικτύου φυσικών καταστημάτων — εντούτοις, αρκετά εμπόδια παρέμειναν. Ειδικότερα, το Bureau εντοπίζει στην έρευνά του συνοπτικά ως εμπόδια εισόδου *i*) την ευαισθητοποίηση και ζήτηση των καταναλωτών για χρηματοπιστωτικά προϊόντα *ii*) το κεφάλαιο εκκίνησης *iii*) την εμπιστοσύνη στους κατεστημένους θεσμούς *iv*) την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και διαδικασίες *v*) την σημασία της ωριμότητας, της ασφάλειας και της φήμης στην χρηματοπιστωτική αγορά *vi*) την «προσκόλληση» των πελατών *vii*) τις οικονομίες κλίμακος και φάσματος *viii*) την ρύθμιση (σχετικά με την προστασία της ευρωστίας και της ασφάλεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος) και *ix*) τη ανάγκη προστασίας από κινδύνους όπως π.χ. η κυβερνοασφάλεια ή η ιδιωτικότητα.

627. Ειδικότερα, αν και η σταδιακή εξοικείωση των Καναδών καταναλωτών με τις Fintech θα αναμενόταν να έχει, αντίστοιχα, αυξανόμενο αντίκτυπο στην ζήτηση τέτοιου είδους υπηρεσιών, εντούτοις, η ευαισθητοποίηση των καταναλωτών φαίνεται να βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Η περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαια εκκίνησης “start-up capitals” αναφέρθηκε από τις συμμετέχουσες στην έρευνα ως φραγμός εισόδου, καθώς η έλλειψη επενδύσεων συμβάλλει στην έξοδο καινοτόμων επιχειρήσεων από την Καναδική αγορά και στην δραστηριοποίηση σε χώρες με πιο φιλικές δικαιοδοσίες. Επιπλέον, τα περισσότερα παραδοσιακά τραπεζικά ιδρύματα χαίρουν στέρεης φήμης και αξιοπιστίας⁴¹⁷, και σε συνδυασμό με το ότι οι νέες υπηρεσίες των Fintech προσφέρονται, έστω και μερικώς, και από τους ήδη

417 Έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε το 2016 κατέδειξε ότι το 80% των Καναδών καταναλωτών ήταν ευνοϊκά προσηλωμένοι προς τις Καναδικές Τράπεζες, ενώ, το 93% προς το δικό του τραπεζικό ίδρυμα. Σημειώνεται ότι παρά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση της περιόδου 2007-2009 τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του Καναδά ανταπεξήλθαν σε μεγάλο βαθμό λόγω του ισχυρού ρυθμιστικού καθεστώτος και των υγιών επιχειρηματικών πρακτικών των ιδρυμάτων.

κατεστημένους παρόχους, γίνεται φανερό ότι η ωριμότητα, η φήμη και η εμπιστοσύνη αποτελούν σημαντικά εμπόδια. Επιπρόσθετα, οι κατεστημένοι πάροχοι χρηματοοικονομικών υπηρεσιών έχουν το πλεονέκτημα ευρείας πελατειακής βάσης και κεφαλαίου προκειμένου να πειραματιστούν με νέες προσφορές χωρίς τις ίδιες συνέπειες αποτυχίας με τους νεοεισερχόμενους, οικοδομώντας ισχυρές οικονομίες κλίμακος και φάσματος. Η προθυμία των καταναλωτών να μεταστραφούν σε νέους παρόχους σε συνδυασμό με τα κόστη αλλαγής “switching costs” συμβάλουν, επίσης, στον περιορισμό της ανάπτυξης νέων προϊόντων.

628. Τέλος, αν και το ρυθμιστικό πλαίσιο είναι αναμφισβήτητα σημαντικό, δύναται ακούσια, ωστόσο, να περιορίσει την καινοτομία και τα ανταγωνιστικά οφέλη των νέων επιχειρήσεων. Δεδομένου του αντίκτυπου που μπορεί να έχει η ρύθμιση στην είσοδο και τον ανταγωνισμό στην αγορά, το Bureau κατέδειξε τα ρυθμιστικά εμπόδια εισόδου που αντιμετωπίζουν οι συμμετέχουσες στην έρευνα Fintech, εντοπίζοντας τέσσερις κατηγορίες ρυθμιστικών φραγμών: (1) κανονισμούς κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, (2) κανονισμούς περί τίτλων (3) κανονισμούς πληρωμών και (4) άλλους ευρύτερους εφαρμοστέους νόμους οι οποίοι ενδέχεται να εμποδίζουν ορισμένες δραστηριότητες FinTech (όπως π.χ. ο νόμος περί προστασίας προσωπικών πληροφοριών και ηλεκτρονικών εγγράφων).

629. Το Bureau, ανάμεσα σε άλλα, εξέτασε το σύστημα πληρωμών λιανικής εντοπίζοντας εμπόδια εισόδου *ρυθμιστικού και μη ρυθμιστικού χαρακτήρα* και κατέληξε σε συγκεκριμένες συστάσεις για τους πολιτικούς φορείς και τις ρυθμιστικές αρχές.

630. Τα εμπόδια εισόδου μη ρυθμιστικού χαρακτήρα συνοψίζονται *i)* στη συμπεριφορά των καταναλωτών και την ωριμότητα της αγοράς πληρωμών *ii)* στα αποτελέσματα δικτύου και *iii)* στην μη επαρκή πρόσβαση σε βασικές τραπεζικές υπηρεσίες.

631. Αρχικά, η συμπεριφορά των καταναλωτών αποτελεί εμπόδιο εισόδου καθώς, αφενός, οι καναδοί καταναλωτές έχουν υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης στην υπάρχουσα υποδομή καρτών πληρωμών, με αποτέλεσμα η προθυμία μεταστροφής τους σε εναλλακτική ανταγωνιστική υπηρεσία να είναι επί του παρόντος περιορισμένη, αφετέρου, η καθυστέρηση, από την πλευρά των εμπόρων, ενσωμάτωσης νέων μορφών

πληρωμής, οδήγησαν στην περιορισμένη ζήτηση αυτών και στον επακόλουθο περιορισμό διείσδυσης νέων εταιριών στην αγορά⁴¹⁸.

632. Επιπλέον, ο Καναδάς έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά χρήσης πιστωτικών καρτών παγκοσμίως⁴¹⁹ και ως εκ τούτου τα αναπτυσσόμενα *αποτελέσματα δικτύου* που συναντώνται σε αγορές διπλής όψευς, όπως η αγορά πληρωμών, δημιουργούν έναν σημαντικό φραγμό για νέες επιχειρήσεις με εναλλακτικούς τρόπους πληρωμής. Έτσι, η πλειοψηφία των εμπόρων εξακολουθεί να δέχεται πρωτίστως πιστωτικές κάρτες λόγω της προτίμησης των καταναλωτών σε αυτές παρά το γεγονός ότι αποτελεί πιο κοστοβόρα μέθοδο πληρωμής. Πράγματι, κατά κανόνα οι καταναλωτές επιλέγουν την μέθοδο πληρωμής και όχι οι έμποροι. Ενδέχεται, επομένως, να μην δημιουργούνται επαρκή κίνητρα αλλαγής στους καταναλωτές και στους εκδότες πιστωτικών καρτών, καθώς από την πλευρά τους η προώθηση εναλλακτικών τρόπων πληρωμής χαμηλότερου κόστους θα είχε συνέπειες στα διατραπεζικά τους έσοδα από την ευρεία χρήση της πιστωτικής κάρτας.

633. Τέλος, αρκετοί συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν ως σημαντικό πρόβλημα την *περιορισμένη πρόσβαση στις βασικές τραπεζικές υπηρεσίες* η οποία είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική τους λειτουργία. Ειδικά ορισμένοι PSPs και πάροχοι υπηρεσιών χρήματος εξυπηρετήθηκαν από περιορισμένο μόνο αριθμό ιδρυμάτων, ενώ παράλληλα, αντιμετώπισαν καθυστερήσεις στη δημιουργία και στην ολοκλήρωση των τραπεζικών υπηρεσιών τους χωρίς καμία ή με ανεπαρκή αιτιολόγηση ή με αιτιολόγηση που συνδέεται με τις κανονιστικές υποχρεώσεις των ιδρυμάτων⁴²⁰.

418 Σημειώνεται ότι, ως ποσοστό των πωλήσεων από Καναδούς λιανοπωλητές, το ηλεκτρονικό εμπόριο αντιπροσώπευε μόνο το 3,5% των συνολικών πωλήσεων τον Δεκέμβριο του 2016.

419 Χαρακτηριστικό είναι ότι η ηλεκτρονική χρέωση και τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια αντιπροσώπευαν μόνο το 4% της αξίας των συναλλαγών ηλεκτρονικού εμπορίου στον Καναδά το 2015, **με τις πιστωτικές κάρτες να αποτελούν το υπόλοιπο (96%)**, ενώ, ταυτόχρονα, περίπου το 77% των Καναδών άνω των 15 ετών κατέχουν πιστωτική κάρτα. Τα αντίστοιχα ποσοστά σε τρίτες χώρες είναι αρκετά χαμηλότερα όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο (62%), στις ΗΠΑ (60%), στην Αυστραλία (59. %), στη Γερμανία (46%) και στην Ολλανδία (34%).

420 Το Bureau σημειώνει ότι η συμπεριφορά των ιδρυμάτων έγκειται στις επιταγές των κανονιστικών υποχρεώσεών τους βάσει του νόμου περί εσόδων από εγκλήματα (ξέπλυμα χρήματος) και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ή PC(ML)TFA, για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (AML) και του νόμου για τη χρηματοδότηση της αντιτρομοκρατικής δραστηριότητας (CTF). Ως εκ τούτου, πολλοί επιλέγουν να μην συναλλάσσονται με MSB ή στοχεύουν να μειώσουν τον κίνδυνο μη συμμόρφωσής τους με το PC(ML)TFA τερματίζοντας την υπηρεσία σε επιχειρήσεις που λειτουργούν ως MSB, **παρά το γεγονός ότι και οι επιχειρήσεις MSB υπόκεινται στον PC(ML) TFA.**

634. Καθίσταται σαφές, ότι οι νεοεισερχόμενοι στον χώρο πληρωμών λιανικής βρίσκονται σε μια ιδιαίτερη *θέση*, διότι, αφενός, είναι άμεσοι ανταγωνιστές ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην κατάντη αγορά τελικού χρήστη, αφετέρου, εξακολουθούν να βασίζονται στις υπηρεσίες αυτών των ιδρυμάτων για να καλύψουν τις ανάγκες των χρηστών τους στην άνατη αγορά. Συναφώς, οι κατεστημένοι φορείς έχουν, λόγω θέσης, την ικανότητα να παρεμποδίσουν αποτελεσματικά οποιαδήποτε προσπάθεια εισόδου των, στην κατάντη αγορά, ανταγωνιστών τους. Σε κάθε περίπτωση, η άρνηση παροχής τραπεζικών υπηρεσιών μπορεί να επιβαρύνει τις νέες επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την αναποτελεσματική ή καθυστερημένη είσοδο τους, είτε στην περίπτωση νόμιμων ρυθμιστικών λόγων άρνησης είτε στην, ίδια βουλήσει, στρατηγική επιλογή των ιδρυμάτων.

635. Το Bureau, επίσης, εντόπισε και ρυθμιστικά εμπόδια εισόδου στον τομέα πληρωμών, όπως η ανάγκη δημιουργίας ενός νέου πλαισίου εποπτείας και η αποτελεσματική πρόσβαση στις τραπεζικές υποδομές.

636. Ένα *νέο πλαίσιο εποπτείας* κρίνεται απαραίτητο. Ειδικότερα, οι νέες μη τραπεζικές εταιρίες αντιμετωπίζουν ρυθμιστική αβεβαιότητα κατά την είσοδο τους, καθώς τα μη παραδοσιακά PSP δεν υπόκεινται σε συγκεκριμένες ρυθμιστικές απαιτήσεις. Αντίθετα, το τρέχον πλαίσιο εποπτείας εστιάζει στα κατεστημένα και παραδοσιακά PSP (π.χ. εθνικά συστήματα πληρωμών λιανικής, ιδρύματα λήψης καταθέσεων, δίκτυα καρτών πληρωμής). Οι συμμετέχοντες στην έρευνα του Bureau εξέφρασαν την βούληση τους για κατάλληλο και ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο, καθώς η ύπαρξη «σαφώς καθορισμένων παραμέτρων για τους συντελεστές της αγοράς» αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό. Η μείωση του κόστους, του χρόνου και των κινδύνων που συνεπάγονται με την είσοδο στην αγορά θα ενθαρρύνει τον ανταγωνισμό και θα τονώσει την καινοτομία. Σύμφωνα με το Bureau, η ύπαρξη ενιαίας ρύθμισης θα προωθήσει την εμπιστοσύνη του κοινού σε εναλλακτικά προϊόντα και υπηρεσίες πληρωμών, ωστόσο, αυτή θα πρέπει να είναι ελάχιστα παρεμβατική στις δυνάμεις της αγοράς ανευρίσκοντας την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ ανταγωνισμού και ρύθμισης.

637. Επιπλέον, η *πρόσβαση στην υποκείμενη υποδομή πληρωμών* με τα αποτελέσματα δικτύου και τη δημιουργία έντονων οικονομικών κλίμακος, αποτελεί εμπόδιο στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό για τους νεοεισερχόμενους. Πιο συγκεκριμένα, οι ρυθμιστικοί περιορισμοί και απαιτήσεις αποτελούν ανασταλτικό

παράγοντα για τους νέους PSP οι οποίοι δεν δικαιούνται άμεση πρόσβαση στα συστήματα εκκαθάρισης και διακανονισμού που υποστηρίζουν αυτά τα δίκτυα. Σημειώνεται ότι απαραίτητη προϋπόθεση άμεσης πρόσβασης αποτελεί η εγγραφή στο Payment Canada, τον οργανισμό στον οποίο ανήκει και ο οποίος διαχειρίζεται τις υποδομές πληρωμών και εκκαθάρισης⁴²¹, όπου η κείμενη νομοθεσία θέτει θεσμικούς περιορισμούς σχετικά με την απαιτούμενη και επιλέξιμη ιδιότητα μέλους, με αποτέλεσμα οι τρέχοντες άμεσοι εκκαθαριστές να είναι κατά κανόνα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα. Ακόμη περισσότερο, τα μέλη της Payments Canada αντιμετωπίζουν πρόσθετους περιορισμούς αναφορικά με την πρόσβαση στη εκάστοτε λειτουργία ανταλλαγής, εκκαθάρισης και διακανονισμού του ACSS ως «άμεσοι εκκαθαριστές». Αυτοί οι περιορισμοί (και η επακόλουθη περιορισμένη άμεση συμμετοχή) μπορούν, ωστόσο, να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό για τις Fintech, διότι έμμεσοι και άμεσοι εκκαθαριστές ανταγωνίζονται στις κατάντη αγορές τελικού χρήστη.

638. Εκ των ανωτέρω, καθίσταται σαφές, ότι οι κατεστημένοι φορείς έχοντας άμεση πρόσβαση στο σύστημα πληρωμών δύνανται να ενεργήσουν στρατηγικά προκειμένου αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις κατάντη αγορές έναντι των έμμεσων εκκαθαριστών, είτε αυξάνοντας το κόστος για τις προσφερόμενες στην ανάντη αγορά υπηρεσίες, είτε χρησιμοποιώντας μη τιμολογιακές διακρίσεις επηρεάζοντας το επίπεδο των υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν οι έμμεσοι εκκαθαριστές στους τελικούς χρήστες. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα επιβεβαίωσαν την μη αποτελεσματική πρόσβασή τους στο ACSS υπό οποιαδήποτε ιδιότητα (ανταλλαγή, εκκαθάριση ή διακανονισμό). Καθώς η ανταλλαγή, η εκκαθάριση και ο διακανονισμός αποτελούν τις τρεις διακριτές λειτουργίες που ορίζονται στους κανονισμούς ACSS, τα κριτήρια πρόσβασης για αυτές δεν χρειάζεται να είναι απαραίτητως ίδια, δεδομένου ότι η άμεση πρόσβαση των νέων Fintech μόνο στη λειτουργία ανταλλαγής θα ήταν επαρκής για να μετριάσει αυτό το σημαντικό εμπόδιο εισόδου.

639. Εν κατακλείδι, η ευρύτερη πρόσβαση στο ACSS, η τροποποίηση των κριτηρίων συμμετοχής στο Payments Canada και η δημιουργία ενός κανονιστικού πλαισίου που βασίζεται στις λειτουργίες που εκτελούνται από ένα PSP μπορεί να συμβάλει στον αντιμετώπιση των αντιανταγωνιστικών επιπτώσεων και να αυξήσει το επίπεδο

⁴²¹ <https://www.payments.ca/about-us/who-we-are>

ανταγωνισμού και καινοτομίας στις υπηρεσίες πληρωμών προς όφελος των καταναλωτών και των επιχειρήσεων.

640. Το Bureau κατέληξε σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις και συστάσεις προς τους πολιτικούς φορείς και στις ρυθμιστικές αρχές σχετικά με τις υπηρεσίες πληρωμών. Ανάμεσα σε άλλα επεσήμανε τα εξής: πρώτον, απαιτείται μια σαφής οριοθέτηση των κανονιστικών και νομικών ευθυνών μεταξύ των PSP και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Είναι σημαντικό οι PSP και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να κατανοούν τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις τους και αυτές να κατανέμονται κατάλληλα, για να δοθεί η δυνατότητα στους νεοεισερχόμενους να εισαγάγουν υπηρεσίες χωρίς να δημιουργούνται κίνητρα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εμποδίζουν αυτές τις προσπάθειες. Δεύτερον, σε περίπτωση τερματισμού ή άρνησης παροχής υπηρεσιών λογαριασμού σε μια επιχείρηση MSB, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να υπόκεινται σε υποχρέωση αιτιολογίας και προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων για την απόφασή τους. Ακόμη, θα πρέπει να θεσπιστεί διαδικασία προσφυγής για τους απορριφθέντες ώστε να αποτραπεί η αδικαιολόγητη άρνηση ή απόρριψη αυτών. Τρίτον, οι ιθύνοντες πολιτικοί φορείς θα πρέπει να επαναξιολογήσουν τις απαιτήσεις της κανονιστικής συμμόρφωσης για τους άμεσους εκκαθαριστές στο ACSS με πιο αντικειμενικά και αναλογικά με τους κινδύνους κριτήρια. Τέταρτον, συστήνεται στην Payment Canada να επιτρέψει την πρόσβαση σε μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στη λειτουργία ανταλλαγής των συστημάτων πληρωμών, όπως το ACSS, και να διερευνήσει τη δυνατότητα παροχής μιας διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (API) ή άμεσης τεχνικής διεπαφής ή ενός σημείου πρόσβασης για τους επιλέξιμους συμμετέχοντες, το οποίο μπορεί να μειώσει το κόστος εισόδου για νέους PSP ενώ θα ενθαρρύνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των συστημάτων πληρωμών μειώνοντας το κόστος αλλαγής για χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και PSP.

641. Συμπερασματικά, δεδομένων των γενικότερων φραγμών που εντοπίστηκαν στην Έκθεση, το Bureau κατέληξε στην πρόταση 11 γενικών συστάσεων προς τις ρυθμιστικές αρχές και τους υπεύθυνους πολιτικούς φορείς προκειμένου να διασφαλιστεί, ότι το εύρος των ρυθμιστικών απαιτήσεων εξισορροπεί την ανάγκη προστασίας των κινδύνων με τον ανταγωνισμό και την καινοτομία. Συγκεκριμένα:

1. Η ρύθμιση θα πρέπει να είναι τεχνολογικά ουδέτερη και καθολικά εφαρμόσιμη για όλες τις συσκευές. Οι κανόνες θα πρέπει να ενσωματώνουν και να ενθαρρύνουν

νέες και αναπτυσσόμενες τεχνολογίες ώστε να ευνοούν την ανάπτυξη καινοτόμων προσφορών.

2. Η ρύθμιση θα πρέπει να θεμελιώνεται σε αρχές. Με αυτόν τον τρόπο, αντί να καθορίζεται εκ των προτέρων με άτεγκτους κανόνες ο τρόπος εκτέλεσης μια υπηρεσίας για την επίτευξη των επιθυμητών στόχων και αποτελεσμάτων, η ρύθμιση θα πρέπει να βασίζεται σε αρχές με βάση τα αναμενόμενα αποτελέσματα, ώστε να καθίσταται πιο ευέλικτη στην επιβολή της και να λαμβάνει υπόψη την εξέλιξη της τεχνολογικής προόδου.

3. Η κανονιστική ρύθμιση θα πρέπει να επικεντρώνεται στη λειτουργική δραστηριότητα των επιχειρήσεων (στην εκάστοτε υπηρεσία), καθώς, έτσι διασφαλίζεται ότι οι επιχειρήσεις που ασκούν όμοιες υπηρεσίες αντιμετωπίζουν και όμοιο ρυθμιστικό βάρος. Τοιουτοτρόπως, οι καταναλωτές προστατεύονται εξίσου στην περίπτωση που συναλλάσσονται με ανταγωνιστικούς παρόχους υπηρεσιών.

4. Η ρύθμιση θα πρέπει να είναι ανάλογη των κινδύνων που ο κανονισμός στοχεύει να προστατεύσει. Συναφώς, απαιτείται μια κλιμακωτή προσέγγιση, στην περίπτωση που η δραστηριότητα εγκυμονεί χαμηλότερους κινδύνους για το χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν θα πρέπει να επιβάλλεται δυσανάλογη εποπτεία αντίστοιχη των δραστηριοτήτων που ενέχουν υψηλότερους κινδύνους. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι μικρότεροι παίκτες θα ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις στην αγορά.

5. Οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να συνεχίσουν την προσπάθεια εναρμόνισης της νομοθεσίας πέρα από γεωγραφικά σύνορα σε ολόκληρη την επικράτεια του Καναδά. Οι διαφορές στους κανονισμούς μεταξύ των επαρχιών μπορεί να οδηγήσουν σε αυξημένο φόρτο συμμόρφωσης για νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις. Η εναρμόνιση των δικαιοδοτικών συστημάτων δύναται να διευκολύνει την είσοδο και την επέκταση των FinTech στον Καναδά και στο εξωτερικό.

6. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να προωθήσουν τη συνεργασία σε ολόκληρο τον τομέα, ενθαρρύνοντας τη χρήση ρυθμιστικών sandbox και κόμβων καινοτομίας “innovation hubs”. Η ευρύτερη συνεργασία μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών και των συμμετεχόντων θα προσδώσει μια σαφή αντίληψη και ενοποιημένη προσέγγιση του κινδύνου, της καινοτομίας και του ανταγωνισμού στην αγορά.

7. Οι ιθύνοντες πολιτικοί φορείς θα πρέπει να προσδιορίσουν έναν ξεκάθαρο οδηγό πολιτικής FinTech (π.χ. γραφεία διευκόλυνσης για Fintech επιχειρήσεις) για τον Καναδά ώστε να διευκολύνουν την ανάπτυξη των FinTech. Αυτό θα έδινε στις

- εταιρείες FinTech μια ενιαία “one stop” πηγή πληροφοριών και θα ενθάρρυνε μεγαλύτερες επενδύσεις σε καινοτόμες επιχειρήσεις.
8. Οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να προωθούν την άρτια πρόσβαση σε βασικές υποδομές και υπηρεσίες. Η πρόσβαση σε βασικές υποδομές, όπως στο σύστημα πληρωμών, θα έδινε τη δυνατότητα σε πλείονες συμμετέχοντες στην αγορά να παρέχουν νέες υπηρεσίες πληρωμών (π.χ. εφαρμογές πληρωμής λογαριασμών, διεθνή εμβάσματα, υπηρεσίες συναλλάγματος), ενώ, η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, όπως τραπεζικοί λογαριασμοί, που αποτελούν για τις FinTech βασική εισροή θα επέτυχανε την αποτελεσματική λειτουργία τους. Η άρνηση πρόσβασης στα ανωτέρω με αιτιολογία ρυθμιστικούς λόγους λειτουργεί δυνητικά ανασταλτικά για τον ανταγωνισμό και την καινοτομία.
9. Οι υπεύθυνοι θεσμικοί φορείς θα πρέπει να υποστηρίξουν και να ενθαρρύνουν την «ανοικτή» πρόσβαση στο σύστημα και στα δεδομένα μέσω των διεπαφών προγραμματισμού εφαρμογών “APIs”. Με καλύτερη πρόσβαση στα δεδομένα των καταναλωτών (με την αντίστοιχη συναίνεση), οι FinTech μπορούν να συνδράμουν στην μεταστροφή των Καναδών να ξεπεράσουν την αδυναμία ή την απροθυμία αλλαγής παρόχου υπηρεσιών.
10. Οι συμμετέχοντες στον κλάδο και οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να διερευνήσουν τις δυνατότητες ανάπτυξης της ψηφιακής επαλήθευσης ταυτότητας. Με αυτόν τον τρόπο θα περιοριστεί το κόστος απόκτησης πελατών για όλους τους παρόχους υπηρεσιών, μειώνοντας τελικά το κόστος αλλαγής “switching cost” των καταναλωτών και διευκολύνοντας, τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς σύμφωνα με τους οποίους απαιτείται επαλήθευση ταυτότητας.
11. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να επαναξιολογούν σε τακτά χρονικά διαστήματα τα ρυθμιστικά τους πλαίσια και να προσαρμόζουν τη νομοθεσία στη μεταβαλλόμενη δυναμική της αγοράς διασφαλίζοντας ότι παραμένουν ευνοϊκά και προσβάσιμα στις μελλοντικές τεχνολογικές καινοτομίες και επιτυγχάνουν τους επιδιωκόμενους σκοπούς χωρίς να στρεβλώνουν άσκοπα τον ανταγωνισμό.
642. Τον Ιανουάριου του 2019 εκδόθηκε σε διαβούλευση από το Υπουργείο Οικονομικών ένα κείμενο με μία συνοπτική παρουσίαση της ανοιχτής τραπεζικής και θέτοντας σημαντικά ποια τα οφέλη της ανοιχτής τραπεζικής και σχετικά με τη διαχείριση της ανάγκης προστασίας του καταναλωτή και των προσωπικών δεδομένων. Παράλληλα το θέμα εξετάστηκε και από την αρμόδια επιτροπή της Καναδικής

Γερουσίας. Το συμπέρασμα ήταν ότι πρέπει να η κυβέρνηση να ενεργήσει με ταχύτητα και αποφασιστικότητα προκειμένου να προωθήσει την ανοιχτή τραπεζική προς όφελος του κλάδου και των καταναλωτών. Στις αρχές του 2020 το Υπουργείο Οικονομικών εξέδωσε τα αποτελέσματα της Επιτροπής για την Ανοιχτή Τραπεζική (Advisory Committee on Open Banking) μετά τη δημόσια διαβούλευση με έμφαση στα θέματα προστασίας του καταναλωτή.

11.9 Το μέλλον της Ανοικτής Χρηματοδότησης (*Open Finance*)

643. Μετεξέλιξη της Ανοικτής Τραπεζικής από κανονιστικής άποψης αποτελεί η Ανοικτή Χρηματοδότηση (*Open Finance*). Η έννοια της Ανοικτής Χρηματοδότησης «*βασίζεται στην αρχή ότι τα δεδομένα που παρέχονται από και δημιουργούνται για λογαριασμό πελατών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ανήκουν και ελέγχονται από τους πελάτες αυτούς. Τυχόν επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων αυτών από άλλους παρόχους λαμβάνει χώρα σε ένα ασφαλές και ηθικό περιβάλλον βάσει της συναίνεσης ενός πελάτη που τελεί σε γνώση όλων των παραμέτρων*»^{422,423}. Χορηγώντας τη συναίνεσή του προκειμένου ένας τρίτος πάροχος να αποκτήσει πρόσβαση στα δεδομένα του που τηρούνται από έναν υφιστάμενο πάροχο χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ο καταναλωτής θα μπορούσε να επωφεληθεί από εξατομικευμένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Κατά δε τα πρότυπα της τεχνικής διασύνδεσης για την υλοποίηση της Ανοικτής Τραπεζικής, η πρόσβαση του τρίτου παρόχου χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα μπορούσε επίσης να λάβει δύο μορφές^{424,425}: **(α)** πρόσβαση «ανάγνωσης» (“*read*” *access*), κατά την οποία ο τρίτος πάροχος απλώς συγκεντρώνει και παρουσιάζει δεδομένα του καταναλωτή⁴²⁶, ή **(β)** πρόσβαση «επεξεργασίας» (“*write*” *access*), κατά την οποία ο πάροχος, πέραν της

⁴²² Βλ. Financial Conduct Authority, *Call for Input: Open Finance* (Δεκέμβριος 2019), παρ. 3.3 (μετάφραση της Υπηρεσίας από το πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα).

⁴²³ Ένας εναλλακτικός ορισμός που προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ως εξής: «*Η Ανοικτή Χρηματοδότηση αναφέρεται στην πρόσβαση τρίτων παρόχων υπηρεσιών σε δεδομένα (επιχειρηματικών και καταναλωτών) πελατών τα οποία τηρούνται από ενδιάμεσους του χρηματοπιστωτικού κλάδου και άλλους κατόχους δεδομένων, προς το σκοπό της παροχής ενός μεγάλου εύρους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πληροφοριών*» βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Consultation Document – Targeted Consultation on Open Finance Framework and Data Sharing in the Financial Sector*, σελ. 3 (μετάφραση της Υπηρεσίας από το πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα).

⁴²⁴ Βλ. σχετικά Financial Conduct Authority, *Call for Input: Open Finance* (Δεκέμβριος 2019), παρ. 3.4-3.5.

⁴²⁵ Αντίστοιχη διάκριση γίνεται μεταξύ “read-only” και “read/write” APIs, ανάλογα με τη λειτουργικότητά τους· βλ. M. Zachariadis, “Data-Sharing Frameworks in Financial Services: Discussing Open Banking Regulation for Canada” (Global Risk Institute, Αύγουστος 2020), σελ. 5, διαθέσιμο σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2983066.

⁴²⁶ Στο πλαίσιο της Ανοικτής Τραπεζικής, η πρόσβαση «ανάγνωσης» αντιστοιχεί στις υπηρεσίες του Παρόχου Υπηρεσιών Πληροφοριών Λογαριασμού (*Account Information Service Provider – AISP*).

συλλογής δεδομένων, είναι επίσης σε θέση να τα τροποποιεί, προς το σκοπό της πραγματοποίησης συναλλαγών για λογαριασμό του πελάτη⁴²⁷.

644. Η προώθηση των πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση της Ανοικτής Χρηματοδότησης αναμένεται να έχει σημαντικά οφέλη για την καινοτομία, τον ανταγωνισμό και τους καταναλωτές εν γένει. Καταρχάς, ο χρηματοπιστωτικός κλάδος βασίζεται παραδοσιακά στις πληροφορίες και, το τελευταίο διάστημα, και στα δεδομένα⁴²⁸. Ελλείψει σχετικού νομικού πλαισίου που επιβάλλει τις βασικές αρχές της Ανοικτής Χρηματοδότησης, οι ισχυροί κατεστημένοι παίκτες έχουν έντονα κίνητρα να μην διαμοιράζονται τα δεδομένα που κατέχουν με νεοεισερχόμενους *disruptors*. Υποχρεώνοντας τους παραδοσιακούς παρόχους να μοιράζονται τις πληροφορίες τους με επιχειρήσεις που προσπαθούν να εισέλθουν στην αγορά, είναι δυνατό τα θεραπευτούν σημαντικές αποτυχίες της αγοράς (*market failures*), όπως η πληροφοριακή ασυμμετρία που παρατηρείται μεταξύ παραδοσιακών παρόχων, τρίτων παρόχων και καταναλωτών, το υψηλό κόστος μεταστροφής σε εναλλακτικούς παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καθώς και οι έντονες οικονομίες κλίμακας και επιπτώσεις δικτύου που χαρακτηρίζουν τις εν λόγω αγορές, με αποτέλεσμα να εξασφαλίζονται ισότιμοι όροι ανταγωνισμού, να αναπτύσσονται καλύτερα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες και να ενισχύεται η ανθεκτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος⁴²⁹.

645. Όπως και στην περίπτωση της Ανοικτής Τραπεζικής, πρωτοπόροι στην ανάληψη πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση της Ανοικτής Χρηματοδότησης έχουν υπάρξει οι αρμόδιες Αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου. Ειδικότερα, τον Δεκέμβριο του 2019, η Financial Conduct Authority (FCA) απήλυσε πρόσκληση για υποβολή προτάσεων (*call for input*) προκειμένου να συλλέξει πληροφορίες σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους τα δεδομένα και οι νέες τεχνολογίες θα επηρεάσουν στο άμεσο μέλλον τη διαμόρφωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, αλλά και για να αξιολογήσει τα αναμενόμενα θετικά αποτελέσματα της Ανοικτής Χρηματοδότησης. Τα αποτελέσματα της δημόσιας

⁴²⁷ Στο πλαίσιο της Ανοικτής Τραπεζικής, η πρόσβαση «επεξεργασίας» αντιστοιχεί στις υπηρεσίες του Παρόχου Υπηρεσιών Εκκίνησης Πληρωμών (*Payment Initiation Service Provider – PISP*).

⁴²⁸ Βλ. DW Arner, RP Buckley και DA Zetzsche, “Open Banking, Open Data and Open Finance: Lessons from the European Union” (UNSW Law Research Paper No. 21-69, University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper No. 2021/49), υποσημ. 115 και συνοδευτικό κείμενο, διαθέσιμο σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3961235.

⁴²⁹ Για μια αναλυτική περιγραφή των πλεονεκτημάτων της Ανοικτής Χρηματοδότησης, βλ. D Awrey και J Macey, “The Promise and Perils of Open Finance” (European Corporate Governance Institute - Law Working Paper No. 632/2022, University of Chicago Coase-Sandor Institute for Law & Economics Research Paper No. 956), σελ. 19-30, διαθέσιμο σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4045640.

διαβούλευσης δημοσιεύτηκαν τον Μάρτιο του 2021⁴³⁰. Πέραν τούτου, η ούτως ή άλλως σημαντική εμπειρία του Ηνωμένου Βασιλείου στην υλοποίηση και διαχείριση του υφιστάμενου πλαισίου για την Ανοικτή Τραπεζική θα μπορούσε να λειτουργήσει ως υπόδειγμα για το ευρύτερο σύστημα της Ανοικτής Χρηματοδότησης⁴³¹.

646. Άλλες δικαιοδοσίες στις οποίες έχουν ήδη αναληφθεί πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της Ανοικτής Χρηματοδότησης είναι η Αυστραλία και ο Καναδάς. Στην Αυστραλία, η εφαρμογή των Competition and Consumer (Consumer Data Right) Rules 2020 (CDR) καλύπτει πληροφορίες σχετικές με προσωπικά και στεγαστικά δάνεια, αποταμιευτικούς λογαριασμούς, πιστωτικά όρια, υπεραναλήψεις κλπ.⁴³². Η υλοποίηση της υποχρέωσης διαμοιρασμού δεδομένων βάσει των CDR έχει ήδη ξεκινήσει από τον τραπεζικό κλάδο⁴³³, ενώ θα ακολουθήσουν οι κλάδοι της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών. Στον Καναδά, ο Υπουργός Οικονομικών συνέστησε το 2018 μια Συμβουλευτική Επιτροπή για την Ανοικτή Τραπεζική (*Advisory Committee on Open Banking*) προκειμένου να αξιολογήσει τα οφέλη της Ανοικτής Τραπεζικής, με έμφαση στην προστασία των δεδομένων των καταναλωτών, την ασφάλεια και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού κλάδου⁴³⁴. Είναι χαρακτηριστικό ότι, στην πρώτη Έκθεση που δημοσίευσε, η Συμβουλευτική Επιτροπή, μεταξύ άλλων, πρότεινε ο όρος «Ανοικτή Τραπεζική» (*Open Banking*) να αντικατασταθεί από τον όρο «χρηματοδότηση κατευθυνόμενη από τον καταναλωτή» (*consumer-directed finance*), στη λογική ότι η ανάγκη για έλεγχο και προστασία των δεδομένων των καταναλωτών επεκτείνεται και πέρα από τον τραπεζικό κλάδο, επιτάσσοντας ο χρησιμοποιούμενος όρος να καλύπτει το σύνολο των χρηματοπιστωτικών προϊόντων των καταναλωτών⁴³⁵. Εντέλει, η Τελική Έκθεση της Συμβουλευτικής Επιτροπής επανέφερε τον όρο «Ανοικτή Τραπεζική» λόγω της πιο

⁴³⁰ Βλ. Financial Conduct Authority, *Open Finance – Feedback Statement* (FS21/7, Μάρτιος 2021).

⁴³¹ Βλ. D Awrey και J Macey, “The Promise and Perils of Open Finance” (European Corporate Governance Institute, Law Working Paper No. 632/2022, Μάιος 2022), σελ. 15, διαθέσιμο σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4045640 (“*despite the [Open Banking] framework’s relatively limited scope, the United Kingdom’s commitment to enhancing data access, portability and, in particular, interoperability via the development of open APIs has, in the eyes of many observers, marked it out as the early gold standard amongst Open Finance initiatives*”).

⁴³² Βλ. Competition and Consumer (Consumer Data Right) Rules 2020, Schedule 3.

⁴³³ Βλ. <https://www.cdr.gov.au/sites/default/files/2022-07/CDR-Phasinginthebankingsector.pdf>.

⁴³⁴ Βλ. Κυβέρνηση του Καναδά, *Minister Morneau Launches Advisory Committee on Open Banking* (Δελτίο Τύπου, 26 Σεπτεμβρίου 2018), διαθέσιμο σε <https://www.canada.ca/en/department-finance/news/2018/09/minister-morneau-launches-advisory-committee-on-open-banking.html>.

⁴³⁵ Βλ. Κυβέρνηση του Καναδά, *Consumer-directed finance: the future of financial services*, διαθέσιμο σε <https://www.canada.ca/en/department-finance/programs/consultations/2019/open-banking/report.html>.

διαδεδομένης χρήσης του στην αγορά⁴³⁶. Ωστόσο, σύμφωνα με την Τελική Έκθεση, το εύρος του πλαισίου της σχετικής πρωτοβουλίας στον Καναδά θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να περιλαμβάνει δεδομένα που σχετίζονται με αποταμιευτικούς λογαριασμούς, επενδυτικά προϊόντα και πιστώσεις⁴³⁷.

647. Σε ενωσιακό επίπεδο, η πρωτοβουλία για την προώθηση της Ανοικτής Χρηματοδότησης αντλεί τις ρίζες της στις Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (α) σχετικά με μια στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ (*digital finance strategy*)⁴³⁸ και (β) σχετικά με μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ (*retail payments strategy*)⁴³⁹. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γνωστοποίησε την πρόθεσή της να εκκινήσει τη διαδικασία επανεξέτασης της Οδηγίας PSD2 με απώτερο στόχο τη δημιουργία, έως το 2024, ενός πλαισίου Ανοικτής Χρηματοδότησης. Εξάλλου, κάτι τέτοιο κρίθηκε αναγκαίο δεδομένου ότι το πεδίο εφαρμογής της PSD2 περιορίζεται στις υπηρεσίες πληρωμών, με αποτέλεσμα να μην επιβάλλεται στους παραδοσιακούς παρόχους η υποχρέωση παροχής πρόσβασης σε τρίτους παρόχους σε δεδομένα που σχετίζονται με χρηματοπιστωτικά προϊόντα (όπως, π.χ., επενδύσεις, ενυπόθηκα δάνεια, συνταξιοδοτικά προγράμματα, κλπ.).

648. Το Μάιο του 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκκίνησε δημόσια διαβούλευση αναφορικά με το πλαίσιο Ανοικτής Χρηματοδότησης και διαμοιρασμού δεδομένων στον χρηματοπιστωτικό κλάδο. Στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρεται σε συγκεκριμένα παραδείγματα περιπτώσεων χρήσης (*use cases*) της Ανοικτής Χρηματοδότησης, όπως για παράδειγμα⁴⁴⁰:

- ί. πρόσβαση στις επενδυτικές πληροφορίες πελατών (π.χ. χαρτοφυλάκια χρεογράφων, συντάξεις κλπ.) προς το σκοπό της υποστήριξης ιδιωτών επενδυτών, μέσω της βελτίωσης της αξιολόγησης καταλληλότητας

⁴³⁶ Βλ. Advisory Committee on Open Banking, Final Report (Απρίλιος 2021), σελ. 7, υποσημ. 1, διαθέσιμο σε <https://www.canada.ca/en/department-finance/programs/consultations/2021/final-report-advisory-committee-open-banking.html>.

⁴³⁷ Βλ. Advisory Committee on Open Banking, Final Report, ό.π., σελ. 10.

⁴³⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ, COM(2020) 591 final (24.09.2020).

⁴³⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ, COM(2020) 592 final (24.09.2020).

⁴⁴⁰ Βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Consultation Document Targeted Consultation on Open Finance Framework and Data Sharing in the Financial Sector*, καθώς και *Annex to the Consultation Document – User Cases Targeted Consultation on Open Finance Framework and Data Sharing in the Financial Sector*.

- ii. ακριβέστερη αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω της συλλογής διαφόρων διατομεακών πληροφοριών (π.χ. ως προς τη διαδικτυακή εμπορική τους δραστηριότητα), προκειμένου να αρθούν οι δυσκολίες τις οποίες αυτές συχνά αντιμετωπίζουν για την εξασφάλιση πίστωσης, εξαιτίας του αυξημένου κόστους συναλλαγής και των υψηλότερων ασφαλιστρών κινδύνου σε σχέση με τις μεγαλύτερες εταιρίες·
- iii. πρόσβαση στα δεδομένα των αιτήσεων χρηματοδότησης που υποβάλλουν μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε περισσότερους παρόχους, προκειμένου να διευκολυνθούν, αφενός μεν η άντληση κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις, αφετέρου δε η επέκταση του πελατολογίου των παρόχων χρηματοδότησης·
- iv. δυνατότητα των μεσιτών στεγαστικών δανείων να συλλέγουν προσφορές από περισσότερους παρόχους και να εξυπηρετούν τον αιτούντα κατά την επιλογή και διαχείριση του δανείου·
- v. ανάπτυξη πλαισίου διαμοιρασμού δεδομένων οχήματος, προκειμένου οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις να μπορούν να προσφέρουν καινοτόμα προϊόντα, να βελτιώνουν την οδική ασφάλεια και να αναπτύσσουν διασυνδεδεμένα και αυτόνομα αυτοκίνητα·
- vi. πρόσβαση σε δεδομένα που σχετίζονται με το ενεργειακό αποτύπωμα για την υποστήριξη των πελατών κατά την ανάπτυξη λύσεων φιλικών προς το περιβάλλον (π.χ. δάνεια για την ενεργειακή αναβάθμιση κατοικίας – «πράσινα» δάνεια, «πράσινα» ομόλογα, κλπ.)·
- vii. συστήματα παρακολούθησης συντάξεων, τα οποία χρησιμοποιούνται για να παρουσιάσουν στον καταναλωτή την εκτιμώμενη χρηματοοικονομική του θέση στο μέλλον, με απώτερο σκοπό την ενθάρρυνση του υπεύθυνου οικονομικού σχεδιασμού, της αποταμίευσης και των επενδύσεων.

649. Στις 23 Ιουνίου 2022, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT) δημοσίευσε Γνώμη⁴⁴¹ ως απάντηση στο κάλεσμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για παροχή συμβουλών σχετικά με την επικείμενη αναθεώρηση της Οδηγίας για τις Υπηρεσίες Πληρωμών (PSD2). Η EAT αναφέρει (παρ. 414 της Γνώμης) ότι η εμπειρία που αποκτήθηκε από την εφαρμογή της PSD2 δείχνει ότι, προκειμένου να αποφευχθεί η επανάληψη των ζητημάτων που αντιμετωπίζει η PSD2, οποιοδήποτε μελλοντικό νομικό πλαίσιο για την Ανοικτή

⁴⁴¹Βλ. EBA Response to the Commission Call for Advice on the Review of the Payment Services Directive (EBA/REP/2022/14), διαθέσιμο σε <https://www.eba.europa.eu/eba-replies-european-commission%E2%80%99s-call-advice-%C2%A0-review-payment-services-directive>.

Χρηματοδότηση θα πρέπει να θέτει σαφείς οδηγίες σχετικά με το εύρος των δεδομένων που θα κοινοποιούνται σε τρίτους παρόχους και σαφείς απαιτήσεις για τις διεπαφές που πρέπει να χρησιμοποιούν οι εταιρείες για να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα αυτά. Υπό το πρίσμα αυτό, η EAT προτείνει, μεταξύ άλλων, στην Επιτροπή να αξιολογήσει τη βιωσιμότητα ενός ενιαίου API προτύπου σε ολόκληρη την ΕΕ που θα παρέχει τη βάση για την Ανοιχτή Χρηματοδότηση. Η EAT πιστεύει ότι η ανάπτυξη ενός τέτοιου προτύπου θα πρέπει να καθοδηγείται από τον αντίστοιχο κλάδο (industry-led), αξιοποιώντας το έργο που επιτελείται από τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες τυποποίησης της αγοράς και διασφαλίζοντας την ίση εκπροσώπηση όλων των εμπλεκόμενων, ιδίως τα τρίτα μέρη, στο σχεδιασμό του προτύπου, και με έναν μηχανισμό για τις αρμόδιες αρχές ώστε να παρέχουν καθοδήγηση στην ανάπτυξη του προτύπου αυτού.

12 Προτάσεις

650. Από την έρευνα της Υπηρεσίας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής και τις εγγενείς της αδυναμίες της αλλά και την ανάλυση η οποία έχει προηγηθεί, συνάγεται ότι η τρέχουσα κατάσταση των αγορών εξακολουθεί να είναι ρευστή και υπό διαμόρφωση. Για το λόγο αυτό, είναι ενδεχομένως πρώιμο να διατυπωθούν με ασφάλεια οριστικά συμπεράσματα σχετικά με την ύπαρξη περιορισμών ή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού πέραν των όσων ζητημάτων καταγράφονται ανωτέρω σε αυτό το στάδιο της κλαδικής έρευνας. Συναφώς, παρά τη διαπιστωμένη εκτεταμένη ρύθμιση των σχετικών αγορών, η οποία κατά περίπτωση δεν αποκλείεται να δημιουργεί εμπόδια στην είσοδο, τυχόν προτάσεις τροποποίησης ή περιορισμού της γίνονται με την επιφύλαξη του ιδιαίτερου ρόλου που η ρύθμιση διαδραματίζει στις αγορές αυτές, ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και της προεξάρχουσας σημασίας της ασφάλειας δικαίου. Σε κάθε περίπτωση, οι τελευταίες πρέπει να συνεκτιμούν την εμπειρία και τεχνογνωσία του τομεακού ρυθμιστή αλλά και των αρμόδιων υπερεθνικών οργανισμών.

651. Ενόψει αυτών, ακολουθεί μια συνοπτική παράθεση των εγχειρόμενων προβληματισμών και των αντίστοιχων προτάσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να τεθούν υπόψη της αγοράς σε επίπεδο δημόσιας διαβούλευσης. Προηγείται η αναφορά σε ζητήματα τα οποία φαίνεται να καταλαμβάνουν περισσότερες αγορές και ακολουθούν προτάσεις σχετιζόμενες κατά κύριο λόγο με τις υπηρεσίες πληρωμών, οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της πλειοψηφίας των συμμετεχόντων

στην έρευνα της Υπηρεσίας. Σημειώνεται για λόγους πληρότητας ότι ως προς τις δανειοδοτήσεις, τα κρυπτονομίσματα και τις υπηρεσίες διαχείρισης και παροχής συμβουλών επένδυσης (wealth and asset management/personal finance management) – και με την επιφύλαξη αντίθετων απόψεων που ενδέχεται να εκφραστούν στην επικείμενη δημόσια διαβούλευση - δεν διαφαίνεται κάποιο υπαρκτό ζήτημα στην ελληνική αγορά επί του παρόντος, ωστόσο χρήσιμη θα ήταν η χαρτογράφηση των σχετικών αγορών όσο αναπτύσσονται, ώστε να διαπιστωθούν εγκαίρως (καθώς βρίσκονται και σε πρώιμο στάδιο εξέλιξης) τυχόν εμπόδια ή λοιπά δομικά θέματα.

652. Ένα ευρύτερο ζήτημα σχετιζόμενο με όλες τις διερευνώμενες αγορές και το οποίο βρίσκεται στο σημείο τομής της εφαρμογής του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού και της τομεακής ρυθμιστικής πολιτικής, σχετίζεται με τη δυνατότητα επέκτασης⁴⁴² της ισχύος στην αγορά κατεστημένων παρόχων τόσο στον τραπεζικό και τον ασφαλιστικό κλάδο όσο και εταιρειών BigTechs μέσω της χρήσης της ογκώδους και πολυεπίπεδης βάσης δεδομένων την οποία διαθέτουν από μια αγορά σε μια άλλη, ενδεχομένως και μέσω πρακτικών self-preferencing ή envelopping. Εκτός αυτού, το εν λόγω φαινόμενο δεν αποκλείεται να δημιουργεί, έναντι όσων δεν μπορούν - τουλάχιστον με ίδιο κόστος- να συλλέξουν του ίδιου επιπέδου αξιολογες πληροφορίες, ενδεχόμενες συνθήκες αποκλεισμού. Το ενδεχόμενο για τον εκτοπισμό των μικρών - παλιών, αλλά και νέων- επιχειρήσεων (π.χ. μέσω άρνησης πρόσβασης σε δεδομένα) ή ακόμα και η εκμετάλλευσή τους (π.χ. πρακτικές υπερβολικής χρέωσης πρόσβασης σε δεδομένα) για την πρόσβαση σε δεδομένα χρηστών. Τα εν λόγω φαινόμενα ενδέχεται κατά περίπτωση να καλύπτονται εν μέρει από την τομεακή νομοθεσία (βλ. χαρακτηριστικά τις ρυθμίσεις πρόσβασης που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της PSD 2), ωστόσο, η Επιτροπή πρέπει να είναι σε εγρήγορση για τη λήψη δράσης κατά συμπεριφορών οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται σε όλη τους την έκταση, ιδιαίτερα εφόσον αυτές λαμβάνουν χώρα στο επίπεδο ενός οικοσυστήματος και όχι μόνο μίας

⁴⁴² Εν προκειμένω, όπως επισημαίνει συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση, είναι αναγκαία και όχι απλά επιθυμητή η επέκταση της οδηγίας PSD2 σε άλλους κλάδους. Εδώ πρέπει να ληφθεί υπόψη και το θέμα της «ασυμμετρίας» της PSD2 η οποία δίνει τη δυνατότητα σε εταιρίες με σημαντική ισχύ σε άλλες αγορές να αξιοποιήσουν τη σημαντική πελατειακή τους βάση και όγκο δεδομένων για να προσφέρουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες συνδυαστικά με υπηρεσίες της βασικής αγοράς τους. Θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί η εφαρμογή αντίστοιχης υποχρέωσης σε εταιρίες των αγορών αυτών στην παροχή ανοικτής πρόσβασης δεδομένων π.χ. για την παρουσίαση στοιχείων χρήσης και πληρωμή λογαριασμών των πελατών· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

σχετικής αγοράς⁴⁴³. Συναφώς, η απουσία αντίστοιχων ρυθμίσεων σε άλλες αγορές (π.χ. insurtech), όπως και το φαινόμενο της «πλατφορμοποίησης» και της ανάπτυξης οικοσυστημάτων το οποίο αναφέρεται σε απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα της Υπηρεσίας, θέτει εκ νέου το ζήτημα της επάρκειας του δικαίου του ανταγωνισμού να αντιμετωπίσει από μόνο του τα ζητήματα που εγείρονται σε όλη τους την έκταση.

12.1 Προτάσεις για υπηρεσίες πληρωμών

653. Ειδικότερα, σε σχέση με τις υπηρεσίες πληρωμών πρέπει να τονιστεί, πως η εθνική νομοθεσία δεν έχει αξιοποιήσει πλήρως τη διακριτική ευχέρεια που παρέχεται από την Οδηγία PSD2, για την υιοθέτηση μέτρων ευθυγραμμισμένων προς την αρχή της αναλογικότητας κατά τρόπο ώστε να επιτρέπεται μια περισσότερο περιπτωσιολογική προσέγγιση των απαιτήσεων αδειοδότησης. Αυτό ενδεχομένως να έχει ως αποτέλεσμα τους αυξημένους φραγμούς εισόδου για FinTech startups, των οποίων η αδειοδότηση θα συνεπάγεται αυξημένα κόστη, καθώς δεν υπάρχει η απαιτούμενη ευελιξία για εξαίρεσή τους από υποχρεώσεις οριζοντίου χαρακτήρα, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει σε καταστάσεις ανισότητας ευκαιριών μεταξύ των κατεστημένων παρόχων υπηρεσιών πληρωμών και αυτών που βασίζονται στις νέες τεχνολογίες. Το ίδιο ισχύει και για την εθνική νομοθεσία για το ηλεκτρονικό χρήμα. Δεν παρέχεται γόνιμο έδαφος για μία περιπτωσιολογική προσέγγιση, η οποία θα διευκολύνει⁴⁴⁴ την είσοδο νέων παικτών στην αγορά, μέσω μειωμένων υποχρεώσεων, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας. Αυτές οι ατέλειες θα μπορούσαν να θεραπευτούν σε μια τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου ώστε οι τιθέμενοι περιορισμοί να είναι οι αναγκαίοι και άμεσα συναρτώμενοι με τους λειτουργικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι fintech.

654. Σκόπιμη επίσης κρίνεται η υποστήριξη, ενίσχυση και επιτάχυνση των πρωτοβουλιών που έχουν ανακοινωθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με μια στρατηγική πληρωμών λιανικής για την ΕΕ. Σε περίπτωση διαπίστωσης ολιγοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σκόπιμη θα ήταν η αναζήτηση δυνατοτήτων προσαρμογής της

⁴⁴³ Βλ. M.Jacobides & I. Lianos, Ecosystems and competition law in theory and practice, *Industrial and Corporate Change*, dtab061, <https://doi.org/10.1093/icc/dtab061>.

⁴⁴⁴ Όπως σημειώνει σχετικά συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση, «πρέπει να διερευνηθεί το κατά πόσον η παροχή επιπλέον διευκολύνσεων είτε οριζόντια είτε περιπτωσιολογικά προς εταιρείες fintech έναντι παραδοσιακών παρόχων αντιτίθεται στην αρχή της ρυθμιστικής ουδετερότητας «ίδια δραστηριότητα, ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες». Αξίζει συνεπώς να οριοθετηθεί οποιαδήποτε σχετική δυνατότητα παροχής διευκολύνσεων στο πλαίσιο της αναλογικότητας και της τεχνολογικής ουδετερότητας.» βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

εθνικής νομοθεσίας. Ειδικότερα, πρέπει να υποστηριχθεί η υιοθέτηση πρωτοβουλιών και ενδεχομένως νομοθεσίας προς την κατεύθυνση της:

- αντιμετώπισης των ζητημάτων τα οποία προκαλούνται από την ύπαρξη πολλών διαφορετικών προτύπων διεπαφής προγραμματισμού εφαρμογών (API) και διαφορετικών επιπέδων λειτουργικών δυνατοτήτων των API⁴⁴⁵, τα οποία δύνανται να παρεμποδίζουν την παροχή υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμών και πληροφοριών λογαριασμού, προς το σκοπό της διασφάλισης προσήκουσας, αποτελεσματικής, ασφαλούς και επί ίσοις όροις πρόσβασης σε δεδομένα λογαριασμών πληρωμών. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι σε θέση να συνδράμει την ΤτΕ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της στις προσπάθειες της τελευταίας για άρση των σχετικών εμποδίων. Στο πλαίσιο αυτό, αξιολογείται ιδιαίτερα σημαντική η ταχεία και προσήκουσα υιοθέτηση αλλά και παρακολούθηση εφαρμογής των σχετικών Οδηγιών της ΕΒΑ επί των τεχνικών προτύπων αλλά και τη διαμόρφωση τιμολογιακών πολιτικών εκ μέρους των Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού επί τη βάση εύλογων, διαφανών και ομοιόμορφων κριτηρίων προς αποφυγή περιπτώσεων διακριτικής μεταχείρισης και εκμεταλλευτικών τιμολογιακών πρακτικών.

- επέκτασης του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας σχετικά με το αμετάκλητο του διακανονισμού (ΟΑΔ) ώστε να συμπεριλαμβάνονται τα ιδρύματα

⁴⁴⁵ Συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση διευκρινίζει σχετικά:

«[(α)] αναφορικά με την εναρμόνιση των σχετικών προτύπων APIs:

i) έχουν ήδη διενεργηθεί σημαντικές επενδύσεις για την διάθεση των σχετικών APIs στην αγορά και οποιαδήποτε επιπλέον αλλαγή στο χρησιμοποιούμενο πρότυπο θα επιφέρει επιπλέον επιβάρυνση από την μεριά των τραπεζών.

ii) Με βάση και την παράγραφο 36 [ενν. της Ενδιάμεσης Έκθεσης] οι ελληνικές τράπεζες χρησιμοποιούν τα δυο πιο διαδεδομένα πρότυπα, ήτοι το NexteGenPSD2 και το Open Banking UK. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται σε συνειδητή πολιτική της ΕΒΑ που επέλεξε να μην ορίσει συγκεκριμένες προδιαγραφές που θα λειτουργούσαν περιοριστικά. Επιπλέον, σημειώνεται ότι η προώθηση έκαστου εκ των δυο χρησιμοποιούμενων προτύπων έναντι του άλλου δημιουργεί στρεβλώσεις στις συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών και ενδεχομένως αντιβαίνει στην αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας. Σε κάθε περίπτωση, το θέμα αυτό έχει απασχολήσει τους συμμετέχοντες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και οποιαδήποτε παρέμβαση μπορεί να προέλθει αποκλειστικά από τους πανευρωπαϊκούς θεσμούς. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να επιλέξει να συμμετέχει στις σχετικές διαβουλεύσεις σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά δεν προκρίνεται οποιαδήποτε παρέμβασή σε επίπεδο νομοθεσίας.

(β) αναφορικά με την ύπαρξη διαφορετικών επιπέδων λειτουργικών δυνατοτήτων των APIs ισχύει ότι ορισμένοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί ενδέχεται να θέτουν τη διάθεση επαυξημένων λειτουργιών API ως στρατηγικό πυλώνα ανάπτυξης των μέσω σχετικών συνδρομητικών υπηρεσιών ή /και freemium μοντέλων. Το γεγονός αυτό ωστόσο δεν μπορεί να αναγκάσει άλλους οργανισμούς να παρέχουν το ίδιο επίπεδο λειτουργικότητας, εξαιρώντας προφανώς τις υπηρεσίες που πρέπει να παρέχονται υποχρεωτικά στο πλαίσιο της PSD2. Σχετικά με το επίπεδο των υπηρεσιών αυτών, τα APIs των τραπεζών έχουν αξιολογηθεί από την ΤτΕ κατά τη φάση του exemption από το fallback option και άρα μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο ότι καλύπτουν τις ελάχιστες προδιαγραφές. [...]».

ηλεκτρονικού χρήματος και τα ιδρύματα πληρωμών, με την προϋπόθεση κατάλληλης εποπτείας και μετριασμού των κινδύνων.

- κατάρτισης ενιαίου προτύπου για τους κωδικούς QR που παρουσιάζουν τόσο οι έμποροι όσο και οι καταναλωτές

- διασφάλισης δικαιώματος πρόσβασης⁴⁴⁶, υπό δίκαιους, εύλογους και αμερόληπτους όρους, στις τεχνικές υποδομές που κρίνονται απαραίτητες για την υποστήριξη της παροχής υπηρεσιών πληρωμών.

655. Επιπλέον, είναι σημαντική η ενθάρρυνση των καταναλωτών να προβαίνουν στη χρήση τεχνολογικών μέσων για την πραγματοποίηση των πληρωμών τους. Αυτό μπορεί να ενισχυθεί τόσο μέσω της υιοθέτησης μίας ξεκάθαρης και λιγότερο κατακερματισμένης νομοθεσίας προστασίας του καταναλωτή και μίας αποτελεσματικής θεσμικής προστασίας του καταναλωτή. Παρατηρείται συναφώς ότι ακόμα η Ελλάδα κατατάσσεται πολύ χαμηλά – 25η μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ – στην έκδοση του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) για το 2022, με θετικές ωστόσο προοπτικές⁴⁴⁷.

656. Από τη γενική θεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου για τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης, την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και το Know Your Customer προκύπτει ότι η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του νόμου δεν παύει να είναι ένα κοστοβόρο και απαιτητικό έργο το οποίο προκαλεί ρυθμιστικό κόστος και κόστος

⁴⁴⁶Ειδικότερα, συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση προσθέτει ότι «[σ]την ίδια παράγραφο (645) [ενν. της Ενδιάμεσης Έκθεσης] γίνεται μια αόριστη αναφορά στο «δικαίωμα πρόσβασης» των Fintech στις υποδομές που απαιτούνται για την υποστήριξη της παροχής υπηρεσιών πληρωμών. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να υπάρχει ουσιαστική συμβολή της Επιτροπής Ανταγωνισμού, καθώς το θέμα της πρόσβασης έχει αποτελέσει σημείο τριβής μεταξύ Fintech και παραδοσιακών τραπεζών. Συγκεκριμένα οι Fintech / ιδρύματα πληρωμών που σήμερα δεν έχουν το δικαίωμα κίνησης κεφαλαίων με αντίστοιχη εκκαθάριση σε λογαριασμό της κεντρικής τράπεζας, είναι πράγματι αναγκασμένες να απευθύνονται στις παραδοσιακές τράπεζες που θα πρέπει να λειτουργούν ως ενδιάμεσοι για το σκοπό αυτό. Οι τράπεζες όμως, στο πλαίσιο της αυστηρής νομοθεσίας για το Ξέπλυμα Χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, βάζουν δικούς τους ελέγχους και περιορισμούς, καθώς με το ισχύον καθεστώς, καθίστανται υπόλογες για όλες τις κινήσεις ενός συνεργαζόμενου ιδρύματος. Οι υποχρεωτικοί αυτοί έλεγχοι έχουν παρουσιαστεί ως «εμπόδια» από τις Fintech και εκτιμάται ότι έχουν επηρεάσει την έρευνα (βλέπε παρ. 168, 217 κλπ.) [ενν. της Ενδιάμεσης Έκθεσης]. Για το συγκεκριμένο θέμα οι τράπεζες δε μπορούν να αναλάβουν περισσότερες ευθύνες λόγω reputational risk και επιπτώσεων που θα είχε οποιαδήποτε περίπτωση απάτης από τρίτο μέρος που τελικά θα επηρεάσει την ίδια την τράπεζα. Οποιαδήποτε λύση θα πρέπει να δοθεί από την κεντρική τράπεζα ή να ξεκαθαριστεί ότι τέτοιοι είδους περιορισμοί δεν αποτελούν εμπόδια και οι Fintech είναι υποχρεωμένες να τους αποδεχτούν προκειμένου να συμμετέχουν στα διεθνή συστήματα πληρωμών με τον τρόπο που υποστηρίζονται στην Ελλάδα.»

⁴⁴⁷ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) 2022 – Ελλάδα, σελ. 3, διαθέσιμο σε <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2022>.

συμμόρφωσης για τους παρόχους, ιδίως σε σχέση με τους κατεστημένους παρόχους τραπεζικών υπηρεσιών μέσω παραδοσιακών καναλιών. Ενόψει αυτού, σε μελλοντική νομοθετική επεξεργασία, σκόπιμη θα ήταν η διερεύνηση της δυνατότητας εισαγωγής ειδικότερων ρυθμίσεων προσαρμοσμένων στο νέο ψηφιακό περιβάλλον δυνάμενων να μετριάσουν αναλογικά το κόστος συμμόρφωσης των FinTech και πάντως να προσφέρουν μεγαλύτερη σαφήνεια και ασφάλεια δικαίου με σαφέστερες απαιτήσεις ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου του πελάτη. Συναφώς, στις περιπτώσεις που το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο καταλείπεται περιθώριο μερικώς προσαρμοσμένης αντιμετώπισης βάσει της αρχής της αναλογικότητας, αυτή θα πρέπει να προκρίνεται από τις εποπτικές αρχές. Είναι αυτονόητο ότι η εμπειρία από το Regulatory Sandbox της ΤτΕ ως προς αυτό θα είναι πολύτιμη.

657. Σημειώνεται, τέλος, ότι ιδιαίτερης σημασίας για την αποτροπή παρεμποδιστικών πρακτικών σε βάρος εταιριών FinTech θα είναι και η εφαρμογή της Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές (*Digital Markets Act – DMA*) η οποία έχει οριστεί για τις 2 Μαΐου 2023⁴⁴⁸. Η Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές, στα άρθρα 5 και 6, περιέχει μια δέσμη *ex ante* υποχρεώσεων με τις οποίες οφείλουν να συμμορφώνονται όσες επιχειρήσεις εμπίπτουν στην έννοια του «πυλωρού» (*gatekeeper*), δυνάμει των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 3. Μεταξύ των διαφόρων υποχρεώσεων του, ένας πυλωρός οφείλει να μην «*απαιτεί από τους τελικούς χρήστες να χρησιμοποιούν, ή από τους επαγγελματίες χρήστες να χρησιμοποιούν, να προσφέρουν ή να εξασφαλίζουν τη διαλειτουργικότητα με [...] υπηρεσία πληρωμών, ή τεχνικές υπηρεσίες που υποστηρίζουν την παροχή υπηρεσιών πληρωμών, όπως συστήματα πληρωμών για αγορές εντός εφαρμογής, του εν λόγω πυλωρού στο πλαίσιο των υπηρεσιών που παρέχουν οι επαγγελματίες χρήστες που χρησιμοποιούν τις βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας του εν λόγω πυλωρού*» (άρθρο 5 παρ. 7).

658. Λαμβανομένου υπόψη του ορισμού της έννοιας του πυλωρού⁴⁴⁹, γίνεται φανερό πως στο πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης δεν εμπίπτουν οι παραδοσιακοί

⁴⁴⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Σεπτεμβρίου 2022 σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές) [2022] ΕΕ L265/1.

⁴⁴⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 της Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές, ως πυλωρός ορίζεται μια επιχείρηση εάν: α) έχει σημαντικό αντίκτυπο στην εσωτερική αγορά· β) παρέχει βασική υπηρεσία πλατφόρμας η οποία αποτελεί σημαντική πύλη για να συνδέονται οι επαγγελματίες χρήστες με τελικούς χρήστες· και γ) κατέχει παγιωμένη και σταθερή θέση, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της, ή

πάροχοι χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Αντ' αυτού, σκοπός της διάταξης είναι να προασπίσει τους τρίτους παρόχους από ενδεχόμενες αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές εταιριών Big Tech, διευκολύνοντας την ενσωμάτωσή τους στα οικοσυστήματα των τελευταίων. Σε κάθε περίπτωση, η ενεργή εφαρμογή της Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές είναι σε θέση να προωθήσει την καινοτομία και τον ανταγωνισμό, μεταξύ άλλων, και στον χρηματοπιστωτικό τομέα.

659. Περαιτέρω, η υιοθέτηση της Data Act (Νομοθετικής Πράξης για τα δεδομένα)⁴⁵⁰ η οποία προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2022 θα δώσει σημαντική ώθηση για μια ανταγωνιστική αγορά δεδομένων, προσφέροντας νέες ευκαιρίες για καινοτομία που βασίζεται στα δεδομένα με το να καταστήσει τα δεδομένα πιο προσβάσιμα. Η συγκεκριμένη προτεινόμενη Πράξη για τα δεδομένα δεν επηρεάζει τα ήδη κάθετα ρυθμιστικά καθεστώτα που ρυθμίζουν τη χρήση δεδομένων, όπως η ανοιχτή τραπεζική και το PSD2, αλλά όπως αναφέρεται στην σκέψη 87 της πρότασης Πράξης για τα δεδομένα, *«(ο) παρών κανονισμός δεν θα πρέπει να θίγει ειδικές διατάξεις πράξεων της Ένωσης που έχουν εκδοθεί στον τομέα της κοινοχρησίας δεδομένων μεταξύ επιχειρήσεων, μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών και μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων του δημόσιου τομέα, οι οποίες εκδόθηκαν πριν από την ημερομηνία έκδοσης του παρόντος κανονισμού. Για να διασφαλιστεί η συνοχή και η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, η Επιτροπή θα πρέπει, κατά περίπτωση, να αξιολογεί την κατάσταση όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του παρόντος κανονισμού και των πράξεων που εκδόθηκαν πριν από την ημερομηνία έκδοσης του παρόντος κανονισμού για τη ρύθμιση της κοινοχρησίας δεδομένων, ώστε να εκτιμήσει την ανάγκη ευθυγράμμισης των εν λόγω ειδικών διατάξεων με τον παρόντα κανονισμό. Ο παρών κανονισμός δεν θα πρέπει να θίγει τους κανόνες που αντιμετωπίζουν ειδικές ανάγκες επιμέρους τομέων ή τομέων δημόσιου συμφέροντος. Οι εν λόγω κανόνες μπορούν να περιλαμβάνουν πρόσθετες απαιτήσεις σχετικά με τις τεχνικές πτυχές της πρόσβασης στα δεδομένα, όπως διεπαφές για την πρόσβαση στα δεδομένα, ή τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να παρέχεται πρόσβαση στα δεδομένα, για παράδειγμα απευθείας από το προϊόν ή μέσω υπηρεσιών διαμεσολάβησης δεδομένων. Οι κανόνες αυτοί μπορούν*

αναμένεται ότι θα κατέχει τέτοια θέση στο εγγύς μέλλον. Τα επιμέρους κριτήρια για την κατάφαση των υπό α) – γ) προϋποθέσεων εξειδικεύονται στις παρ. 2 και 8 του άρθρου 3.

⁴⁵⁰ Πρόταση – Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους (Πράξη για τα δεδομένα), COM(2022) 68 final.

επίσης να περιλαμβάνουν περιορισμούς στα δικαιώματα των κατόχων δεδομένων να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα χρήστη ή να τα χρησιμοποιούν, ή άλλες πτυχές πέραν της πρόσβασης στα δεδομένα και της χρήσης τους, όπως πτυχές διακυβέρνησης. Ο παρών κανονισμός θα πρέπει επίσης να εφαρμόζεται με την επιφύλαξη ειδικότερων κανόνων στο πλαίσιο της ανάπτυξης κοινών ευρωπαϊκών χώρων δεδομένων»⁴⁵¹. Ενδεχομένως η συγκεκριμένη Πράξη μπορεί να επεκτείνει την αρχή της ανοιχτής τραπεζικής και σε δεδομένα τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονται στο PSD2, όπως π.χ. λογαριασμούς ταμειωτηρίων, λογαριασμούς αξιολογίων, ασφάλειες και συνταξιοδοτικά προϊόντα⁴⁵². Να σημειώσουμε εδώ ότι το δικαίωμα για τα δεδομένα βάσει της συγκεκριμένης πρότασης Πράξης για τα δεδομένα «συμπληρώνει το δικαίωμα λήψης και μεταφοράς δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 20 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679» μια και «παρέχει στους χρήστες το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση ή να θέτουν στη διάθεση τρίτων οποιαδήποτε δεδομένα παράγονται από τη χρήση προϊόντος ή συναφούς υπηρεσίας, ανεξάρτητα από τη φύση τους ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τη διάκριση μεταξύ δεδομένων που παρέχονται με ενεργητικό ή παθητικό τρόπο, και ανεξάρτητα από τη νομική βάση της επεξεργασίας», ενώ επίσης, «(σ)ε αντίθεση με τις τεχνικές υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 20 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679», «επιβάλλει και διασφαλίζει τη δυνατότητα τεχνικής εφαρμογής της πρόσβασης τρίτων για όλα τα είδη δεδομένων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του, είτε είναι προσωπικού είτε μη προσωπικού χαρακτήρα». Τέλος, δίνει την δυνατότητα στον κάτοχο των δεδομένων «να καθορίζει εύλογη αποζημίωση την οποία πρέπει να καταβάλλουν τρίτοι, αλλά όχι ο χρήστης, για κάθε δαπάνη που προκύπτει από την παροχή άμεσης πρόσβασης στα δεδομένα που παράγονται από το προϊόν του χρήστη»⁴⁵³. Η Πράξη περιλαμβάνει στο άρθρο 9 (Κεφάλαιο III) την αρχή ότι ο κάτοχος των δεδομένων μπορεί να ζητήσει εύλογη αποζημίωση όταν υποχρεούται από τον νόμο να διαθέσει τα δεδομένα στον αποδέκτη των δεδομένων. Οι συγκεκριμένες δαπάνες νοούνται στην περίπτωση πολύ μικρών, μικρών ή μεσαίων επιχειρήσεων, ως πληρωμή για τις δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν και τις επενδύσεις που απαιτούνται για τη

⁴⁵¹ Σκέψη 87, Πρόταση – Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους (Πράξη για τα δεδομένα), COM(2022) 68 final. Βλ. επίσης, Accompanying Commission Staff Working Document – Impact Assessment Report, SWD(2022) 34 final (Impact Assessment Report), 65.

⁴⁵² Βλ. Vezzoso, Simonetta, *The Critical Journey from Open Banking to Open Finance* (30 Ιουνίου 2022), διαθέσιμο σε SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4150255> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4150255>

⁴⁵³ Πράξη για τα δεδομένα, σκέψη 31.

διάθεση των δεδομένων⁴⁵⁴. Προβλέπεται όμως ότι σε ορισμένες αιτιολογημένες περιπτώσεις, «συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης διασφάλισης της συμμετοχής των καταναλωτών και του ανταγωνισμού ή προώθησης της καινοτομίας σε ορισμένες αγορές, το ενωσιακό δίκαιο ή η εθνική νομοθεσία για την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου μπορεί να επιβάλλει ρυθμιζόμενη αποζημίωση για τη διάθεση συγκεκριμένων ειδών δεδομένων»⁴⁵⁵.

12.1.1 Το ζήτημα της τυποποίησης των τεχνικών προτύπων για τα APIs ειδικότερα

660. Στο επίκεντρο της τεχνικής υλοποίησης της Ανοικτής Τραπεζικής βρίσκονται οι διεπαφές προγραμματισμού εφαρμογών (APIs)⁴⁵⁶ που χρησιμοποιούνται μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, τα APIs λειτουργούν ως μηχανισμοί διασύνδεσης μεταξύ συστημάτων για σκοπούς ανταλλαγής πληροφοριών, μέσω των οποίων καθίσταται δυνατή η τήρηση συγκεκριμένων απαιτήσεων που επιβάλλονται από το ρυθμιστικό πλαίσιο, όπως η αναγνώριση του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών, η εφαρμογή ισχυρής ταυτοποίησης του πελάτη και η διασφάλιση της συγκατάθεσης του, η ανταλλαγή πληροφοριών λογαριασμών πληρωμών προς τρίτους, καθώς και η διενέργεια της έναρξης εντολής πληρωμής από τον λογαριασμό πληρωμών από τρίτους, αδειοδοτημένους πλέον, παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

661. Στο πλαίσιο αυτό, τα APIs αποτελούν τεχνολογική υποδομή για την υλοποίηση των απαιτήσεων της Οδηγίας PSD2 (και του ν. 4537/2018 που την ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο). Η PSD2 είναι τεχνολογικά ουδέτερη – υπό την έννοια ότι ορίζει μεν την γενικότερη απαίτηση διαμοιρασμού δεδομένων μεταξύ παρόχων, χωρίς ωστόσο να επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο αυτός θα επιτευχθεί⁴⁵⁷, ενώ η ανάπτυξη APIs αποτέλεσε προτιμότερη επιλογή για τους περισσότερους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού στον EOX (συμπεριλαμβανομένου του συνόλου των ελληνικών παρόχων υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού),

⁴⁵⁴ Πράξη για τα δεδομένα, σκέψη 42.

⁴⁵⁵ Πράξη για τα δεδομένα, σκέψη 43.

⁴⁵⁶ Για τους σκοπούς του παρόντος, ο όρος «APIs» αναφέρεται συγκεκριμένα στα APIs εκείνα που εξασφαλίζουν τις λειτουργικότητες της Ανοικτής Τραπεζικής (PSD2-APIs).

⁴⁵⁷ Βλ. P Ozcan και M Zachariadis, “Open Banking as a Catalyst for Industry Transformation: Lessons learned from Implementing PSD2 in Europe” (SWIFT Institute Working Paper No. 2017-006), σελ. 3, διαθέσιμο σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3984857 («As described by a regulator, “PSD2 is very practical but it is actually technology-agnostic and standards-agnostic.”»).

δεδομένου ότι, αφενός μεν υφίστανται συγκεκριμένα πρότυπα τα οποία μπορούν να υιοθετηθούν για την ανάπτυξη και τη συντήρησή τους, αφετέρου δε η προσαρμογή των συστημάτων ηλεκτρονικής τραπεζικής με επιπλέον μηχανισμούς ώστε να εκπληρώνονται οι απαιτήσεις του ρυθμιστικού πλαισίου παρουσίαζε περισσότερες τεχνικές προκλήσεις καθώς και αυξημένη αβεβαιότητα για τυχόν μεταγενέστερες προσαρμογές.

662. Εντούτοις το γεγονός ότι υπό το καθεστώς της PSD2 ο τραπεζικός κλάδος και οι λοιποί πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών στην Ευρώπη αφέθηκαν στην ουσία ελεύθεροι να διαμορφώσουν τις τεχνικές προδιαγραφές των APIs είχε ως αποτέλεσμα τον κατακερματισμό των τεχνικών προτύπων που εφαρμόζονται σήμερα στα κράτη μέλη. Έτσι, εκτός του πλέον διαδεδομένου προτύπου NextGenPSD2 (του Berlin Group) και του Open Banking UK, υπάρχουν επίσης το γαλλικό STET, το PolishAPI και άλλα.

663. Από τα διαθέσιμα πρότυπα, δύο είναι αυτά που εφαρμόζονται στην Ελλάδα. Σύμφωνα με στοιχεία της ΤτΕ, μέχρι σήμερα δεκαεννέα (19) από τους εποπτευόμενους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού στην Ελλάδα έχουν αναπτύξει APIs προς το σκοπό συμμόρφωσης με την PSD2, από τους οποίους οι δεκαοχτώ (18) έχουν λάβει την εξαίρεση από τον μηχανισμό έκτακτης ανάγκης⁴⁵⁸ βάσει του άρθρου 33 παράγραφος 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/389 από την ΤτΕ ενώ ένας (1) βρίσκεται σε διαδικασία αξιολόγησης. Όλες οι αιτήσεις για την χορήγηση εξαίρεσης από τον μηχανισμό έκτακτης ανάγκης⁴⁵⁹ των APIs που αναπτύχθηκαν από ελληνικούς παρόχους λογαριασμών πληρωμών και αξιολογήθηκαν από την ΤτΕ αφορούσαν υλοποίηση είτε με βάση το πρότυπο NextGenPSD2 του Berlin Group είτε με βάση το πρότυπο Open Banking UK του OBIE, με τη συντριπτική πλειονότητα να αφορά το πρώτο και μόλις τρεις (3) να ακολουθούν το πρότυπο Open Banking UK.

⁴⁵⁸ Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, κάθε εποπτευόμενο ίδρυμα το οποίο προσφέρει στους πελάτες του online πρόσβαση στους λογαριασμούς τους, οφείλει να παρέχει την ίδια δυνατότητα πρόσβασης και σε αδειοδοτημένους τρίτους (Third Party Providers – TPPs) με τη συγκατάθεση των ίδιων των πελατών. Η δυνατότητα αυτή μπορεί να υλοποιηθεί με τρεις τρόπους: α) Μέσω ενός adapted customer interface, β) Μέσω ενός dedicated API με το customer interface να παρέχεται ως μηχανισμός έκτακτης ανάγκης και γ) Μέσω ενός exempted dedicated API, περίπτωση που δεν απαιτεί την ύπαρξη μηχανισμού έκτακτης ανάγκης. Σχετικά με τις τρεις παραπάνω επιλογές, η Τράπεζα της Ελλάδος συνιστά με έμφαση την επιλογή της 3ης λύσης ως της πλέον σύγχρονης, ασφαλούς και επιχειρηματικά συμφέρουσας. Βλ. [https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/anathewrhmenh-odhgia-gia-tis-yphresies-plhrwmwn-\(psd2\)](https://www.bankofgreece.gr/kiries-leitourgies/epopteia/anathewrhmenh-odhgia-gia-tis-yphresies-plhrwmwn-(psd2)), Διαδικασία αξιολόγησης αιτήσεων εξαίρεσης παρόχων από τον μηχανισμό έκτακτης ανάγκης

⁴⁵⁹ Βάσει του άρθρου 33 παράγραφος 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/389 (ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα να αυστηρή εξακρίβωση ταυτότητας πελάτη και κοινά και ασφαλή ανοικτά πρότυπα επικοινωνίας).

664. Οι σημαντικότερες διαφορές μεταξύ των δυο προτύπων εντοπίζονται κυρίως: (α) στις περιπτώσεις χρήσης (λ.χ. υπηρεσίες πληρωμών, έναρξη υπηρεσιών πληρωμών, πρόσβαση σε δεδομένα πελατών), (β) στα πεδία δεδομένων που προσφέρει κάθε πρότυπο και αφορούν την άντληση και χρήση δεδομένων από τρίτους παρόχους, (γ) στο μοντέλο συναίνεσης, με το οποίο ο πελάτης επιτρέπει τη χρήση συγκεκριμένων δεδομένων από τρίτους παρόχους όπως υπόλοιπα λογαριασμών, καταθέσεις ή συναλλαγές άμεσης χρέωσης, (δ) στον μορφότυπο μηνυμάτων, (ε) στον έλεγχο ταυτότητας, (στ) στην εμπειρία χρήστη και (ζ) στην ανάλυση κινδύνου συναλλαγών⁴⁶⁰.

665. Σύμφωνα με την ΤτΕ, τα δύο ως άνω πρότυπα είναι τα πιο διαδεδομένα στην ευρωπαϊκή αγορά, ενώ η υιοθέτηση τους διασφαλίζει την πρόσβαση σε τεκμηρίωση για τη μορφοποίηση των APIs και διευκολύνει στη γρήγορη προσαρμογή τυχόν νέων απαιτήσεων και ενημέρωσης αλλαγών. Για τους λόγους αυτούς, η ΤτΕ ενθαρρύνει τα εποπτευόμενα ιδρύματα να υλοποιήσουν APIs που βασίζονται σε ένα από τα δύο αυτά τεχνικά πρότυπα⁴⁶¹.

666. Εντούτοις, ακόμα και η ανάπτυξη των APIs με τη χρήση ενός εκ των υφιστάμενων προτύπων δεν διασφαλίζει την μη ύπαρξη αποκλίσεων μεταξύ τους, αφενός διότι στο περιβάλλον του κάθε παρόχου υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού μπορεί να υφίστανται τεχνικές ιδιαιτερότητες, αφετέρου διότι η υλοποίηση με βάση το κάθε πρότυπο μπορεί να περιλαμβάνει διαφορετικά επίπεδα εγγραφής/συνδρομής τα οποία να αποτελούνται από διαφορετικά επίπεδα υπηρεσιών και υποστήριξης. Σε κάθε περίπτωση, για οποιαδήποτε απόκλιση από το εκάστοτε πρότυπο, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού οφείλουν να ενημερώνουν την ΤτΕ, η οποία έχει τη δικαιοδοσία να αξιολογεί τα APIs σύμφωνα με τις απαιτήσεις που θέτει το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και όχι σύμφωνα με το βαθμό ταύτισης τους με κάποιο πρότυπο⁴⁶².

⁴⁶⁰ Βλ. <https://developer.nbg.gr/apiProduct/Account-Information-Berlin-Group>

⁴⁶¹ ΤτΕ, Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Δεκέμβριος 2019), σελ. 69-70. Η ΤτΕ, σε άλλο κείμενό της έχει επίσης επισημάνει ότι «[ο]ι λειτουργικές διαφοροποιήσεις των δύο πρωτοβουλιών δεν είναι σημαντικές, με κυρίαρχη ίσως του ότι το Berlin Group υποστηρίζει και την περίπτωση του άρθρου 65 της Οδηγίας [PSD2] που αφορά στην «Επιβεβαίωση σχετικά με τη διαθεσιμότητα των κεφαλαίων»· βλ. Outcome Advisory Group on Market Infrastructures for Payments – National Stakeholder Group (27 Μαρτίου 2019).

⁴⁶² Συναφώς, η ΤτΕ σημειώνει ότι στις περιπτώσεις όπου κατά την διαδικασία αξιολόγησης των PSD2-APIs των ASPSPs από την ΤτΕ, εντοπίστηκαν ανεπαρκή στοιχεία για την λειτουργικότητα, την διαθεσιμότητα και την απόδοση των APIs ή εμπόδια που δεν είχαν απομακρυνθεί, η ΤτΕ συνεργάστηκε με τον ASPSP ή / και τη συνεργαζόμενη εταιρεία ανάπτυξης των PSD2-APIs για την διευθέτηση αυτών των εκκρεμοτήτων. Σημειώνεται ότι σε μία περίπτωση υπήρξε απόρριψη αίτησης από την ΤτΕ όπου και η τράπεζα κλήθηκε να την υποβάλει εκ νέου όταν και θα πληρούνταν όλα τα κριτήρια.

667. Σε κάθε περίπτωση, η σημασία της υιοθέτησης ενός κοινού προτύπου API δεν μπορεί να παραγνωρισθεί. Τον Οκτώβριο του 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε προς την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EBA) πρόσκληση προς υποβολή συμβουλών (*Call for Advice*) σχετικά με τα οφέλη και τις προκλήσεις που έχουν προκύψει κατά την εφαρμογή της Οδηγίας PSD2, προκειμένου να διαπιστωθούν τα σημεία εκείνα στα οποία η τελευταία ενδέχεται να χρήζει τροποποιήσεων. Στην από 23.06.2022 απάντησή της, μεταξύ άλλων ζητημάτων, η EBA έθιξε και το θέμα της τυποποίησης των τεχνικών προτύπων για APIs, αναφέροντας ότι υποστηρίζει τη διερεύνηση της πιθανότητας εφαρμογής ενός κοινού προτύπου API σε ολόκληρη την ΕΕ, το οποίο θα μπορούσε να αναπτυχθεί από εκπροσώπους του κλάδου. Η EBA αναγνωρίζει μεν ότι η επιβολή ενός κοινού προτύπου στο στάδιο αυτό θα αυξήσει το κόστος συμμόρφωσης για τους παρόχους, ωστόσο σημειώνει ότι θα μπορούσε να έχει σημαντικά πλεονεκτήματα *«συμπεριλαμβανομένης της μείωσης της επιβάρυνσης των τρίτων παρόχων για τη σύνδεση και τη διατήρηση συνδέσεων με τις διεπαφές των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού [ASPSPs], της προώθησης της καινοτομίας, του περιορισμού των εμποδίων για νέα είσοδο στην αγορά, της δημιουργίας ισότιμων όρων ανταγωνισμού σε όλο τον ΕΟΧ, και άλλα»*⁴⁶³. Από θεσμικής άποψης, η EBA εκτιμά ότι, σε περίπτωση επιβολής ενός μοναδικού προτύπου, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός μηχανισμού από την ίδια και τις αρμόδιες εθνικές αρχές για την παροχή κατευθύνσεων προς τον οργανισμό τυποποίησης, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι το τυχόν μοναδικό τεχνικό πρότυπο θα είναι σύμφωνο με τις απαιτήσεις του νόμου⁴⁶⁴. Ζητήματα σχετικά με την τυποποίηση των APIs έχουν τεθεί και στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης για την Ανοικτή Χρηματοδότηση⁴⁶⁵.

668. Εναλλακτικά, οι αποκλίσεις που μπορεί να παρατηρούνται κατά την εφαρμογή του ίδιου προτύπου API, θα μπορούσαν να εξομαλυνθούν μέσα από τη δραστηριότητα των API aggregators, ήτοι κεντροποιημένων μηχανισμών που διευκολύνουν την ταυτόχρονη διασύνδεση ενός παρόχου με περισσότερα APIs μέσω της ομογενοποίησης

⁴⁶³ Βλ. Opinion of the European Banking Authority on its technical advice on the review of Directive (EU) 2015/2366 on payment services in the internal market (PSD2) (EBA/Op/2022/06, 23 Ιουνίου 2022), παρ. 33, διαθέσιμο σε <https://www.eba.europa.eu/eba-replies-european-commission%E2%80%99s-call-advice-%C2%A0-review-payment-services-directive> (μετάφραση της Υπηρεσίας).

⁴⁶⁴ Βλ. EBA Response to the Commission Call for Advice on the Review of the Payment Services Directive (EBA/REP/2022/14), παρ. 370, διαθέσιμο σε <https://www.eba.europa.eu/eba-replies-european-commission%E2%80%99s-call-advice-%C2%A0-review-payment-services-directive>.

⁴⁶⁵ Βλ., π.χ., Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Consultation Document Targeted Consultation on Open Finance Framework and Data Sharing in the Financial Sector*, Ενότητα IV.

των διαθέσιμων λύσεων. Μέχρι σήμερα, στην ελληνική αγορά δεν έχουν αναδειχθεί τέτοιοι τεχνικοί πάροχοι μέσω των οποίων προσφέρονται κεντροποιημένες υλοποιήσεις για τη διασύνδεση μεταξύ παρόχων υπηρεσιών πληρωμών εξυπηρέτησης λογαριασμού και τρίτων παροχών.

669. Τέλος, από την άποψη του θεσμικού σχεδιασμού (*institutional design*), σημαντικός είναι ο ρόλος που μπορεί να επιτελέσει μια Αρχή Ανταγωνισμού εντός ενός ολοκληρωμένου πλαισίου Ανοικτής Τραπεζικής το οποίο στηρίζεται σε μια δέσμη κανόνων, προτύπων και πρακτικών του κλάδου, προς το σκοπό της αντιμετώπισης παρεμποδιστικών πρακτικών που δυσχεραίνουν την είσοδο νεοφυών εταιριών FinTech στην αγορά ή/ και την ενσωμάτωσή τους στα οικοσυστήματα των παραδοσιακών παρόχων. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται και από την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (*Bank of International Settlements*), σύμφωνα με την οποία στην εφαρμογή της Ανοικτής Τραπεζικής θα μπορούσαν να συμμετάσχουν οι εξής Αρχές⁴⁶⁶:

- Αρχή Τραπεζικής Εποπτείας, η οποία θέτει κανόνες και εποπτεύει τις ρυθμιζόμενες τράπεζες.
- Οργανισμός καθορισμού τεχνικών προτύπων APIs, με την αρμοδιότητα να θεσπίζει πρότυπα και να πιστοποιεί οντότητες, οι οποίες συμμορφώνονται με αυτά.
- Αρχή Ανταγωνισμού, η οποία εποπτεύει, προωθεί και, όταν είναι απαραίτητο, λαμβάνει μέτρα για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των αγορών.
- Αρχή Προστασίας Καταναλωτή, η οποία διασφαλίζει ότι οι καταναλωτές δεν περιέρχονται σε μειονεκτική θέση από αθέμιτες, παραπλανητικές ή καταχρηστικές πράξεις ή πρακτικές.
- Αρχή Προστασίας Δεδομένων, με αρμοδιότητα τη διασφάλιση της προστασίας προσωπικών δεδομένων ή/ και δεδομένων πελατών.
- Εναλλακτικός Μηχανισμός Επίλυσης Διαφορών, ήτοι ένας φορέας που παρέχει μια πλατφόρμα ή διαδικασία για τη επίλυση διαφορών μεταξύ καταναλωτών και οργανισμών.
- Άλλες αρχές, συμπεριλαμβανομένου κάθε φορέα που έχει την αρμοδιότητα να εποπτεύει οντότητες που ασχολούνται με την υλοποίηση της Ανοικτής Τραπεζικής.

670. Ενόψει των ανωτέρω, θα ήταν σκόπιμο να προωθηθεί η δημιουργία στην Ελλάδα ενός Δικτύου Προώθησης Ανοικτής Τραπεζικής και Πληρωμών, με τη

⁴⁶⁶ Βλ. Bank for International Settlements, “Report on Open Banking and Application Programming Interfaces” (Basel Committee on Banking Supervision, Νοέμβριος 2019), σελ. 11, διαθέσιμο σε: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d486.pdf>.

συμμετοχή εκπροσώπων από τις ως άνω Αρχές (ή κάποιες από αυτές). Το δίκτυο αυτό θα μπορούσε να έχει, μεταξύ άλλων, αρμοδιότητα για την υιοθέτηση Κωδίκων Δεοντολογίας (*codes of conduct*) για επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό χωρίς όμως να υπόκεινται σε τραπεζική ρύθμιση, καθώς και για την ανταλλαγή πληροφοριών που άπτονται των αρμοδιοτήτων εκάστης Αρχής.

12.2 Προτάσεις για InsurTech

671. Δεδομένης της δυνατότητας μεγάλων εταιρειών (είτε εθνικού μεγέθους ή/και παγκόσμιου) να χρησιμοποιήσουν την ογκώδη και πολυεπίπεδη βάση προσωπικών δεδομένων την οποία κατέχουν (σε μία αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται ήδη, π.χ. BigTech εταιρείες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τραπεζικά ιδρύματα, ιδρύματα πληρωμών στα οικονομικά στοιχεία των πελατών τους κλπ μέσω της εισόδου τους σε νέες αγορές παροχής υπηρεσιών/προϊόντων, όπως η παροχή υπηρεσιών ασφάλισης μέσω του διαδικτύου προκύπτει πλέον το ζήτημα της εκμετάλλευσης των πληροφοριών αυτών εις βάρος των ανταγωνιστών αλλά και των καταναλωτών.

672. Οι εταιρείες με πρόσβαση σε τόσο μεγάλο όγκο (όπως επίσης και ποιοτικά στοιχεία) δεδομένων των καταναλωτών ή η δυνατότητα συλλογής τους (π.χ. μέσω ομιλικών σχέσεων, κάτι που θα αφορούσε και πιο «κλασσικές» αγορές όπως π.χ. η υγεία), φαίνεται ότι σταδιακά επιζητούν την διαφοροποίηση των εργασιών τους κάνοντας χρήση της ισχυρής αυτής βάσης που διαθέτουν, ενδεχομένως και μέσω πρακτικών self-preferencing ή envelopping. Κάτι τέτοιο δημιουργεί, έναντι όσων δεν μπορούν -τουλάχιστον με ίδιο κόστος- να συλλέξουν του ίδιου επιπέδου αξιόλογες πληροφορίες, ενδεχόμενες συνθήκες αποκλεισμού. Το ενδεχόμενο για τον εκτοπισμό των μικρών -παλιών, αλλά και νέων- επιχειρήσεων (π.χ. μέσω άρνησης πρόσβασης σε δεδομένα) ή ακόμα και η εκμετάλλευση τους (π.χ. πρακτικές υπερβολικής χρέωσης πρόσβασης σε δεδομένα) για την πρόσβαση σε δεδομένα χρηστών, αποτελεί ένα πραγματικό σύγχρονο προβληματισμό για τον κλάδο των InsurTech. Όπως εξάλλου καταγράφεται στις απαντήσεις, οι συμμετέχοντες τονίζουν την ανάγκη για της ύπαρξη του ίδιου πλαισίου data sharing με αυτό της PSD2⁴⁶⁷.

⁴⁶⁷ Σύμφωνα με συμμετέχοντα στη δημόσια διαβούλευση, το σημείο αυτό χρειάζεται προσοχή καθώς το άνοιγμα ενός πλαισίου «τύπου-PSD2» σε άλλους χώρους δεν θα ήταν θεμιτό αν είναι να αφορά μόνο την ασφαλιστική αγορά και όχι και άλλες τεχνολογικές αγορές και BigTechs· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

673. Περαιτέρω, η δυνατότητα επέκτασης της κατεστημένης δύναμης (π.χ. ένα ισχυρό δίκτυο χρηστών) από μία αγορά σε μία άλλη, ένα κλασικό φαινόμενο στο δίκαιο του ανταγωνισμού, εμπεριέχει και τη δυνατότητα -ειδικά σε αυτές τις τεχνολογικά αλληλένδετες αγορές- να δημιουργήσει και να ισχυροποιήσει το φαινόμενο της «πλατφορμοποίησης» που αναφέρεται συχνά στις απαντήσεις των συμμετεχόντων, και της δημιουργίας οικοσυστημάτων τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις κάνουν *lock-in* στους καταναλωτές και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτά. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο, δύναται να οδηγήσει παράλληλα και στην γιγάντωση οικοσυστημάτων τα οποία δημιουργούνται από εταιρείες με ικανότητα σύνδεσης των βάσεων τους ή στις οποίες θέλουν / πρέπει να «συνδεθούν» άλλες μικρότερες. Εκτός των προφανών ζητημάτων που εγείρει μία τέτοια εξέλιξη για την πολιτική ανταγωνισμού, υπάρχουν και νέα ζητήματα που μόλις αρχίζουν να διερευνούνται, όπως π.χ. η χρήση των προσωπικών δεδομένων με εκμεταλλευτικό σκοπό έναντι των χρηστών-καταναλωτών.

674. Συνάγεται από τα ανωτέρω, ότι (α) η ανοικτή ή κοινή χρήση των δεδομένων των χρηστών (πιθανώς υπό FRAND όρους) μπορεί να θέσει ορθές αρχές στη λειτουργία των αγορών αυτών,

β) η νομοθετική ρύθμιση⁴⁶⁸ των σχέσεων εντός τεχνολογικών εμπορικών οικοσυστημάτων, ειδικότερα αναφορικά με την κατάχρηση της σχέσης ισχύος εντός των οικοσυστημάτων μπορεί επίσης να δώσει περαιτέρω λύσεις σε ενδεχόμενα αντι-ανταγωνιστικά φαινόμενα, και

γ) η περαιτέρω διερεύνηση της σχέσης των προσωπικών δεδομένων με την πολιτική ανταγωνισμού αναφορικά με την πιθανότητα χρήσης τους για αντι-ανταγωνιστικούς σκοπούς θα οριοθετήσει καλύτερα το πεδίο εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού και της δυνατότητας παρέμβασης της ΕΑ.

675. Σε κάθε περίπτωση, βάσει των όσων εκτέθηκαν στην ενότητα 11.9 ανωτέρω, η είσοδος στην αγορά InsurTech εταιριών θα μπορούσε να διευκολυνθεί στο σχετικά άμεσο μέλλον και από την προώθηση της πρωτοβουλίας για την Ανοικτή Χρηματοδότηση (*Open Finance*) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εξάλλου, στη Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ γίνεται ρητή μνεία

⁴⁶⁸ Όπως επισημαίνει συμμετέχων στη δημόσια διαβούλευση, χρειάζεται προσοχή στο πλαίσιο που ενδέχεται να ρυθμίζει τις σχέσεις εντός και μεταξύ οικοσυστημάτων· βλ. την υπ' αριθ. πρωτ. 911/31.01.2022 επιστολή της [...].

στις ασφαλιστικές υπηρεσίες⁴⁶⁹, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο και της σχετικής δημόσιας διαβούλευσης⁴⁷⁰. Για λόγους πληρότητας, επισημαίνεται ωστόσο ότι η ένταξη των ασφαλιστικών υπηρεσιών στο ευρύτερο πλαίσιο της Ανοικτής Χρηματοδότησης δεν γίνεται δεκτή σε όλες τις δικαιοδοσίες⁴⁷¹.

⁴⁶⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια Στρατηγική ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών για την ΕΕ, COM(2020) 591 final (24.09.2020), Ενότητα 4.1 («*Η εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς ψηφιακών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα συμβάλει στη βελτίωση της πρόσβασης των καταναλωτών και των ιδιωτών επενδυτών της ΕΕ σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες μέσω περισσότερο καινοτόμων, διαφοροποιημένων και χωρίς αποκλεισμούς τραπεζικών, επενδυτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών*»).

⁴⁷⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Consultation Document Targeted Consultation on Open Finance Framework and Data Sharing in the Financial Sector* («*By way of illustration, the consultation covers: data on accounts held by corporate and retail customers with financial service providers (e.g. payments, savings, securities), as well as on their insurance and pension products, and data relevant to the risk and sustainability profile of such products*»).

⁴⁷¹ Χαρακτηριστικά, στην Τελική Έκθεση της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Ανοικτή Τραπεζική στον Καναδά, αναφέρεται ότι ο ασφαλιστικός κλάδος μένει προς το παρόν εκτός του πεδίου της Ανοικτής Τραπεζικής, εξαιτίας των ζητημάτων που ανακύπτουν σχετικά με ενδεχόμενη διακριτική ή άδικη μεταχείριση των καταναλωτών βάσει των διαθέσιμων δεδομένων τους· βλ. Advisory Committee on Open Banking, Final Report (Απρίλιος 2021), Ενότητα 5.3, διαθέσιμο σε <https://www.canada.ca/en/department-finance/programs/consultations/2021/final-report-advisory-committee-open-banking.html> («*Insurance data is a complex case and banking data should not be used for underwriting insurance policies as part of the initial scope of open banking. Future consideration of insurance in open banking should evaluate potentially discriminatory or inequitable outcomes in insurance availability and coverage in order to ensure consumers would be protected*»).

Παράρτημα: Συντομογραφίες

A. Αγγλικά

1. A2A: Account-to-Account
1. AdC: Autoridade da Concorrência
2. AI : Artificial Intelligence
3. AI(S) : Account Information (Service)
4. AISP: Account Information Service Provider
2. AML : Anti-Money Laundering
3. API : Application Programming Interface
4. ASPSPs : Account Servicing Payment Providers
5. ATM: Automated Teller Machines
6. B2B: Business-to-Business
7. B2C: Business-to-Consumer
8. BaaP: Banking-as-a-Platform
9. BaaS: Banking-as-a-Service
11. BLE: Bluetooth Low Energy
12. BNPL: Buy now-Pay later
13. BoG: Bank of Greece
14. C2B: Consumer-to-Business
15. C2C: Consumer-to-Consumer
16. CBDC: Central Bank issued Digital Currency
17. CFT: Combating the Financing of Terrorism
18. CMA: (UK) Competition and Markets Authority
19. CNMC: Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia
20. CSC : Common and Secure Communication
21. DLT : Distributed Ledger Technology
22. DMA: Digital Markets Act
23. EBA : European Banking Authority
24. EBF: European Banking Federation
25. ECB : European Central Bank
26. EFIF: European Forum for Innovation Facilitators

27. EIOPA: European Insurance and Occupational Pensions Authority
28. ESA: EFTA Surveillance Authority
29. ESMA : European Securities and Markets Authority
30. EU : European Union
31. FinTech : Financial Technology
32. FRAND: Fair, Reasonable and Non-Discriminatory (terms)
33. GAFA: Google-Amazon-Facebook-Apple
34. GDPR : General Data Protection Regulation
35. InsurTech: Insurance Technology
36. IoT : Internet of Things
37. KPIs : Key Performance Indicators
38. KYC : Know Your Customer
39. MiCa: Markets in Crypto Assets Regulation
40. NCAs : National Competent Authorities
41. NFC: Near-Field Communication
42. NPL: Non-performing Loan
43. P2P: Peer-to-Peer
44. PI(S): Payment Initiation (Service)
45. PISP: Payment Initiation Service Provider
46. POS: Points of Sale
47. PSD2 : Revised Payment Service Directive
48. QR: Quick Response
49. RegTech: Regulatory Technology
50. RTS : Regulatory Technical Standards
51. SaaS: Software-as-a-Service
52. SCA : Strong Customer Authentication
53. SCT-Inst: SEPA Instant Credit Transfer
54. SEPA: Single Euro Payments Area
55. TIPS: Target Instant Payment Settlement
56. TTPs : Third-party Providers
57. UX/UI: User experience/User Interface

58. VASP: Virtual Asset Service Provider

B. Ελληνικά

1. ΑΕΔΟΕΕ: Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Οργανισμών Εναλλακτικών Επενδύσεων
2. ΑΕΠΕΥ: Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών
3. ΓΓΠΣ: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων
4. ΓΕΜΗ: Γενικό Εμπορικό Μητρώο
5. ΓΚΠΔ: Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων
6. Ε.Επ: Ευρωπαϊκή Επιτροπή
7. ΕΑ: Επιτροπή Ανταγωνισμού
8. ΕΑΑΕΣ: Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων
9. ΕΑΚ: Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας
10. ΕΑΤ: Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών
11. ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση
12. ΕΕΑ: Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές
13. ΕΕΤ: Ελληνική Ένωση Τραπεζών
14. ΕΟΧ: Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
15. ΕΠΑΘ: Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων (ενν. της Τράπεζας της Ελλάδος)
16. ΕΠΑΘ: Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων
17. ΕπΑντ: Επιτροπή Ανταγωνισμού
18. ΕΣΠΔ: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων
19. ΕΧΠΕ: Ενιαίος Χώρος Πληρωμών σε Ευρώ
20. ΚΧΞ/ΧΤ: Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες/ της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας
21. ΜΜΕ: Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
22. ΜΧΠ: Μονάδες Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών
23. ΠΕΕ: Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ενν. Τράπεζας της Ελλάδος)
24. ΠΥΕΠ: Πάροχος Υπηρεσιών Εκκίνησης Πληρωμής
25. ΠΥΠ: Πάροχος Υπηρεσιών Πληρωμών
26. ΠΥΠΕΛ: Πάροχος Υπηρεσιών Πληρωμών Εξυπηρέτησης Λογαριασμού

27. ΠΥΠΛ: Πάροχος Υπηρεσιών Πληροφοριών Λογαριασμού
28. ΠΨΥ: Πάροχος Ψηφιακών Υπηρεσιών
29. ΣΕΒ: Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
30. ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
31. ΤΠΕ: Τεχνολογία Πληροφορικής και Επικοινωνιών
32. ΤτΕ: Τράπεζα της Ελλάδος
33. ΦΕΒΥ: Φορέας Εκμετάλλευσης Βασικών Υπηρεσιών